

Giu visuvisuna

Portions of the Holy Bible in the Kakabai language of Papua
New Guinea

Giu visuvisuna

Portions of the Holy Bible in the Kakabai language of Papua New Guinea Buk Baibel long tokples Kakabai long Niugini

copyright © 2010-2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kakabai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-06-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Jul 2025 from source files dated 19 Jun 2025
8614ef9e-7279-5fda-a20a-4c1b45b2f51a

Contents

Metiu	1
Mak	63
Luk	103
Diyon	166
Giugiukamaġedi edi Kauwa	212
GLO	273

METIU

Giu visuvisuna i gilumi

Lainuwanega

Met giu visuvisuna i gilumi bi i giu te Yesu tana taunana tauwaiyawasana, Maimaituwa taugiuwatana lisidimo i giugiuwapaena luvanemo i tubuğā. Yesu tana Diu nopolidomo i tubuğā bi Met i gilumana ba mote Diu taudiğā aubaidi bi dobumo lava matabudi aubaidi tauwaiyawasana i tubuğā. Bi Yesu bai i voivoiyedina taudidi Met i gilumi watedi mai Yesu ena tubuğā i gilumiwata, bainewa ena kabulu i gilumiwata, laulubu bainewa i nawena i gilumiwata bi Galilimo ena noya ba bainewa i lauguguya, i wailovelove bi lava i waiyawasanidina matabudi i gilumi kauwedi.

Bi ena noya damodamodimo tana Galili dobuna i gose bi i nawana Yelusalemmo ġome kaka sai peki bi pekimo ya kenamoito munaġana matabudi Met i gilumi kauwedi. Niga bukana nopeno ya giugiuwedana ba Yesu tana taunana tauwailovelove visuvisu guletina. Tana waīgake banidi ya giugiu waiipoipo kauwedi. Tana ena lauguguya Olip oyana dabanemo ya wai loveloveda te mabai Maimaituwa ena waibada nopeno sa miyamiyana ba banidi sa kamaġatidi. Met ena buka damonemo ba Yesu ya giugiuweda te tana mote kaka ima goseda eete laġan damonemo ya tava.

*Yesu itaitana bi waġawāġana isedi
(Luk 3:23-38)*

¹ Yesu Keliso ena magumagula ba niga taudidi: Tana ba Ĝalibona Deivida damnemo i tubuğā, bi Deivida ba Eiblaġam damnemo i tubuğā.

² Bi Eiblaġam natuna ba Aisik, bi Aisik natuna ba Deikap. Bi Deikap natunatuna ba Diuda matasitasina.

³ Bi Diuda natunatuna ba Peles bi Sela, bi tinedi ba Tama. Bi Peles natuna ba Eslon, bi Eslon natuna ba Lam,

⁴ bi Lam natuna ba Aminadab, bi Aminadab natuna ba Nason, bi Nason natuna ba Salmon,

⁵ bi Salmon natuna ba Boas, bi Boas tinana ba Leīgeb. Bi Boas natuna ba Obedi, bi Obedi tinana ba Luti. Bi Obedi natuna ba Diyesi.

⁶ Bi Diyesi natuna ba Ĝalibona Deivida.

Deivida natuna ba Solomon bi Solomon tinana mba Uliya ena vesala.

⁷ Bi Solomon natuna ba Legobom, bi Legobom natuna ba Abida, bi Abida natuna ba Asa.

⁸ Bi Asa natuna ba Degosafet, bi Degosafet natuna ba Diyolam, bi Diyolam natuna ba Usaiya.

⁹ Bi Usaiya natuna ba Diyotam, bi Diyotam natuna ba Eiġes, bi Eiġes natuna ba Esekaiya.

¹⁰ Bi Esekaiya natuna ba Manasi, bi Manasi natuna ba Amon, bi Amon natuna ba Diyosaiya.

¹¹ Bi Diyosaiya natuna ba Dekonaiya matasitasina. Tedi edi laġannmo Islael lavedi matabudi a pani nawedi Babilonmo te ġome a miya.

¹² Babilonmo a miyamiya bi Dekonaiya natuna Seyatel i tubuğā. Bi Seyatel natuna ba Selubabel.

¹³ Bi Selubabel natuna ba Abiuda, bi Abiuda natuna ba Eliyakim, bi Eliyakim natuna ba Aso.

¹⁴ Bi Aso natuna ba Sadok, bi Sadok natuna ba Akim, bi Akim natuna ba Eliuda.

¹⁵ Bi Eliuda natuna ba Eliyesa, bi Eliyesa natuna ba Matan, bi Matan natuna ba Deikap,

¹⁶ bi Deikap natuna ba Diyosep. Bi Diyosep ba Meli mwanena. Meli, tana Yesu Keliso i bewa.

¹⁷ Niga tubulelesina ba wapana 14 nove Eiblaġam lisinemo te i saġa Deivida lisinemo. Bi Deivida lisinemo te a nawedina Babilon bili-welokonemo ba kota tubulelesa wapana 14. Babilonmo te i saġa Yesu Keliso ena laġannimo kota mainana wapana 14.

Yesu Keliso ena tubuġa

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Yesu Keliso muliġa kaka i tubuġana, bi dolinemo kauwa niga mainana i tubuġa: Yesu tinana Meli tana Diyosep i waitauye. Bi muliġa kaka a miya labuna bi lava a kita te Meli i bwaga, tana Aluwa Waiyawemo i bwaga.

¹⁹ Meli mwanena Diyosep ba didimana lavana. Bi mote i ġoġe te lava matedimo maso Meli i voiye te i waitunimayaġa, taunana aubaina nponemō waigose i noġotī.

²⁰ Diyosep mainana i wainuwanoġonogota ba Bada ena aneya laubonimo lisinemo i laumaġata bi i giuwena gado, “Diyosep, Deivida natuna, mote kuma naila, Meli kwa vai te tam mwanem, banina Meli ba Aluwa Waiyawa ena ġailisimo i bwaga.

²¹ Tana kaka gomana olotona ya bewa bi tam kwai isana Yesu, banina tana ena lava kaka edi gebogebomo yai yawasanidi.”

²² Niga kauwidi matabudi ba Bada wala taugiuwatana lisinemo i giugiuwena mainana a tubuġa: Taugiuwatana niga mainana i giu,

²³ “Totop a kaka ya bwaga bi gomana olotona ya bewa, bi sai isana Imanuwel.”*

Isa Imanuwel banina “Maimaituwa tada vaiteda.”

²⁴ Laġannemo Diyosep i kenakena moito, ba Bada ena aneya bai i giugiuwena mainana i voiye, tana Meli i vai te mwanena.

²⁵ Diyosep Meli vaitena mote tubuġa ai ġemoti, eete Meli gomana olotona i bewa. Bi Diyosep mba gomenina i wai isana “Yesu.”

2

Nuwauyauya lavedi Yesu a vakita

¹ Ĝalibona Alodi ena laġannimo, Diudiya nponemō Betliġem malagainemo Yesu i tubuġa. Mulinemo nuwauyauya lavedi suwala ena anilovotava yawaninaġa a nato Yelusalemmo.

² Bi ai talana gado, “Gomana ġaubaġa Diu edi ġalibona bamo ġome i tubuġa? Tama suwala ena anilovotavamo, gomana ena kipola ke kita te lauduneyena aubaina ke nato.”

³ Laġannemo Ĝalibona Alodi niga giuna i vaivaiye, ba nuwana i yapuyapu. Bi lava matabudi Yelusalemmo kota mainana.

⁴ Mba ġome tana pilisi edi babada bi waigāke tauwailovelovena matabudi i waigemotidi bi i waitalayedina gado, “Keliso bamo ġome ya tubuġa?”

⁵ Bi tedi giu ai munena gado, “Diudiya nponemō Betliġem malagainemo ya tubuġa.” Banina taugiuwatana i gilugilumina ba niga mainana,

⁶ “Tam Betliġem Diudiya dobunemo,
tam mote malagai yababa,

* **1:23:** Isa Imanuwel banina ba Maimaituwa tada vaiteda.

Banina temi Betliġem lavemi nopolimo kaka ġemota ya tubuġa,
bi tana kaka yai boda bi egħi lava Islael ya labedi.”

⁷ Ĝome Alodi nuwauyauya lavedi kandavonemo i waigemotidi bi i waitala kaukauwedi te bai sauginemo kipola i laumaġata te a kita.

⁸ Galibona nuwauyauya lavedi i giukamaġgedi te sa nawa Betliġemmo bi i giuwedina gado, “Ko nawa bi koi tavutavu kauwa te mba gomenina ko banavi. Laġannemo, kona banavina ba ko tava munaġa te ko giuwegu te tagu kota ya nawa bi ya lauduneye.”

⁹ Tedi ġalibona ena giu a vaiye mulinemo ba nawa ai tubu. Bi kipolina a kitakitana taunana a vawata, eete bamo gomana i tubutubuġanemo ġome kipola i vamoito.

¹⁰ Laġannemo kipolina a kitakita, ba ai nuwavisu gulata.

¹¹ Bi vanuwemo a tavatava, ba gomana matinana Meli a kitedi. Ĝome tuwapekedi ai tupagwaliġedi bi gomana a lauduneye. Tedi edi puyo a kaikamaġgedi bi gomana a puyona ba goldimo, piupiumo bi Maelamo.*

¹² Mba kauwina mulinemo Maimaituwa laubonimo nuwauyauya lavedi i giuwedi te mote sima munaġa Alodi lisinemo. Taunana aubaina tedi eta ġesauna a kaiwata te a munaġa edi dobumo.

Diyosep bi Meli gomana a bewa bi a naila a nawa Idip

¹³ Nuwauyauya lavedi a nawanawa mulidimo, Bada ena aneya laubonimo Diyosep lisinemo i laumaġata bi i giuwena gado, “Kwa moito, gomana kwa bewa bi tinana vaitena ko naila ko nawa Idip. Bi ġome ko miyamiyana eete laġannemo ya giwemina kaka ko munaġa, banina ba Alodi gomana ya tavutavuġe te yai peki.”

¹⁴ Kamaina bi Diyosep i miya moito, gomana i bewa bi tinana vaitena dudubalemo malagai a gose bi a nawan Idip.

¹⁵ Bi tedi Idipmo a miyamiyana eete Alodi i peki. Niga kauwina ba Bada wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuġa. Taugiuwatana i giuna gado, “Natugu Idipmo i miyamiya bi e kapotiyovo.”†

¹⁶ Bi laġannemo Alodi i kita te nuwauyauya lavedi mote lisinemo a tava munaġa ba edi giu i noġoti bi nuwana i medi gulata. Taunana aubaina, tauwaġaviya i giukamaġgedi te Betliġem bi diyadiyana malagaidi matabudi nopolimo, libilibi oloolotodi edi kwalabu labu bi i yovoyovona matabudi sai pekidi. Niga kauwina a voiyena ba, mba laġannemo nuwauyauya lavedi kipola a kita bi Alodi a giugiuwena i noġoti waitete te a kaiyovuġe taunana aubaina ġavīgaviyidi i giukamaġgedi te libilibi oloolotodi matabudi sai pekidi.

¹⁷ Te taugiuwatana Delimaiya wala bai i giugiuwena mainana i tubuġa. Tana i giuna gado,

¹⁸ “Lama malagainemo, lava peki saledi a salesaleyedi ba edi nuwaboya i dididiga gulata.

Leitsel natunatuna ya ġabegħabedi, banina natunatuna matabudi a peki kovi
bi tana mote ġemogħemotina te sai nuwauba.”‡

Diyosep bi Meli natudi vaitena a munaġa Nasalet

¹⁹ Alodi i peki mulinemo ba Idipmo Bada ena aneya laubonimo Diyosep lisinemo i laumaġata

* ^{2:11:} Maela ba kai bwadina panepanena, maiina dididiga. † ^{2:15:} Ose 11:1 ‡ ^{2:18:} Delimaiya 31:15

²⁰ bi i giuwena gado, “Kwa moito, gomana matinana kwai dolidi bi ko munaḡa Islael dobunemo. Banina tedi mabai gomana waipekina a āgoyeḡoyenā, ba lavedi a peki kovi.”

²¹ Kamaina bi Diyosep gomana matinana i waidolidi te a munamunaḡa Islael dobunemo.

²² Bi i vaiye te Akilas tamana Alodi gabuna i vai te Diudiya plovinsna i waiwaibadaye, ba Diyosep ġome nawa i naila. Bi aneya laubonimo Diyosep i giuve te ya nawa Galili plovinsnemo.

²³ Kamaina bi tedi a nawa Nasalet malagainemo a miya. Bi Taugiuwatana wala bai a giugiuwena mainana i tubuḡa, “Te tana sai isana Nasalet lavana.”

3

*Diyoni taukabulu Yesu ena eta i yawasi
(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Dyn 1:19-28)*

¹ Mba laḡondimo Diyon taukabulu Diudiya plovinsnemo i tava bi kalakalalelemo i laulauguguya.

² Tana i laulauguguyana gado, “Emi noḡota ko vitaledi bi emi gebogebo ko kuvesidi, banina Mala ena waibada kaikana i tava.”*

³ Taugiuwatana Aisaiya wala Diyon taukabulu i giugiuwatana gado, “Lava kalakalalelemo ya binabinauna gado,
‘Bada ena eta ko yawasi
bi ko kandidimani.’”

⁴ Diyon ena gala ba kamelo kapalina vatuwatulina i kotekote. Bi ena tagilolo ba ġamōġamo kwapina bi kanaya ba kapau bi iwavi.

⁵ Lava wapewapedi Yelusalemġa, Diudiya plovinsna bi Diyodan dobuna lavedi matabudi a tava Diyon lisinemo.

⁶ Ġome edi gebogebo matabudi a kuvesidi bi tana Diyodan gaubinemmo i kabuludi.

⁷ Bi laġannemo Diyon lava i kakabuludi bi i kita te ġome Palisi bi Sadisi wapewapedi a natonato ba niga mainana i giuwedi, “Temi mwata salama natunatuna! Temi aiyai i giuwemi te Maimaituwa ena kovoġa ya natonatona ko vola kamaġe?”

⁸ Kona laulaukuvassana ba miyamiyana ko miyae te ta kita bi ta sibe.

⁹ Bi mote komai noḡota bi koma giu gado, ‘Tama Eiblaġam ena tubulelesa, taunana aubaina mote bai gebogebona kaka lisimaimo ima tubuḡa.’ Yà giugiuwemi te Maimaituwa ba ġemoġemotina niga ġakimidimo Eiblaġam ena tubulelesa yai tubudi.

¹⁰ Maimaituwa kaikana kai lamlamdimo ġadivi i sako te bamo kaidi mote sima votavota kauwa ba matabudi ya oi kamakamaġedi, ya douġavuġavukidi bi kaimo yai kalaġosedi.

¹¹ “Tagu gaubemo yà kakabulumi te ko sibe te kaikana kona laukuvassa. Bi lava muliguġa ya natonatona ba i saġa gulatana kaka tagu. Bi tagu mote yà visu te ena kaġesuma yà avala. Tana kaka Aluwa Waiyawemo bi kaimo ya kabulumi.

¹² Tana kaka lava visuvisudi bi gebogebodi ya dailidina maibena lava laisi ya tututuna. Bi yavalemo ya ġini te kwapidi ya suve waipaipailidi tabudimo sa nawa bi banidīga sa kena. Tana laisi banidīga ya legaudi te ena vanuwemo ya sivudi bi kwapidi kai kalakalati nonoġinemo yai naġasa nawedi.”

* **3:2:** Met 4:17, Mak 1:15

*Diyon Yesu i kabulu**(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22, Dyn 1:29-34)*

¹³ Kamaina bi Yesu Galiliġa i nato Diyoudan gaubinemo, te Diyon Yesu ya kabulu.

¹⁴ Diyon i ġoyeġgoye te Yesu ena noġota maso i vitale bi i giuwena gado, “Tam maso tagu kuna kabulugu. Bi geġa te tam kuna natona tagu lisigumo.”

¹⁵ Bi Yesu Diyon ena giu i waimunena gado, “Geġa, mba kamaina. Niga ba Maimaituwa ena ġowana, kamaina te didimana kauwidi matabudi ta voyedyi te Maimaituwa ena waiyawasana ta kamaġġati.” Ĝome ba Diyon i waianina.

¹⁶ Kamaina bi Diyon Yesu i kabulu bi i lovoloventava ba mala i nuwawasa. Mba taunana te Maimaituwa Aluwina i yovona dabānemo maibena gabubu.

¹⁷ Bi kalina malaġa i yovona gado, “Niga taunana tagu natugu nuwagu tauvaina, ya wainuwavisuye.”[†]

4

*Yesu ena laulubu**(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)*

¹ Kamaina bi Aluwa Waiyawa Yesu i waidoli nawe kalakalalemo te Seitan Yesu yai laulubu.

² Yesu ġome, suwala 40 bi dudubala 40 i udi, mulinemo ba kani i peki.

³ Tauwailaulubu Yesu lisinemo i tava bi i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa Natuna, ba niga ġakimidi kwa giuwedi te saila buledi.”

⁴ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu:

‘Lava mote buledi taunaġa yasinemo ima miya, bi Maimaituwa giunemo ya miya.’

⁵ Ĝome te Seitan Yesu i waidoli nawe Yelusalem, taun dididiga waiwaiyawinemmo bi Maimaituwa ena vanuwa dabaotinemmo i giuwe te i moito.

⁶ Bi i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa Natuna, ba taumġa kwai ġiutluim, banina gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu:
‘Maimaituwa ena aneya ya giukamaġedi te tam sa labem,

bi nimedimo sa kamotim te ġakimemo mote kaġem kumai kelo.’

⁷ Yesu, Seitan ena giu i waimunena gado, “Gilugilumina wadubonemo kota niga mainana i giu.”

“Bada, em Maimaituwa mote kumai laulubu.”

⁸ Ĝome Seitan, Yesu i waidoli nawe oya lofalofana daba otinemo bi dobu matabuna ena waiguyau wainuwavaivaidi matabudi Yesu i wailove

⁹ bi i giuwena gado, “Bamoda tam kwa lauduneyeguna ba niga mwalidi matabudi ya vitem.”

¹⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Seitan, ku nawa tabummo banina, gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu:

‘Bada, em Maimaituwa taunaġa kwa lauduneye bi aubaina kwa noya.’

¹¹ Ĝome Seitan Yesu i gose kamaġe bi aneya a yovo te a sagu.

*Yesu ena noya Galilimo i waitubu**(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)*

¹² Laġannemo Yesu i vaiye te Diyon biliwelokomo a sako nawe ba tana i munaġa Galili dobunemo.

[†] 3:17: Mak 1:11

¹³ Tana Nasalet i gose bi i nawa Kapeniyammo i miya. Kapeniyam ba Galili topana diyanemo, dobu Sebulun bi Naptali nopolimo.

¹⁴ Niga ba taugiuwatana Aisaiya bai i giugiuwena mainana i tubuā. Tana i giuna gado,

¹⁵ “Dobu Sebulun bi Naptali ba Galili topana etana diyanaā.

Dobuna Galili ba eteni lavedi edi animiya.

¹⁶ Bi lava mabai waidudubalemo sa miyamiyana, kaka yanayana dididiga sa kita.

Tedi mabai peki boimatuwinemo sa miyamiyana
kaka yanayana ya laiyanedi.”

¹⁷ Mba sauginemo te noke i nawana ba Yesu lauguguya i waitubuna gado,
“Emi gebogebo ko kuvesidi, banina Maimaituwa ena waibada kaikana nuwana tava.”

Yesu ena tauwaikaiwatana 4 i gei vinedi

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Yesu Galili topana diyanaā i nawanawa ba oooloto labu i kitedi, Saimon a waiisana Pita bi tasina Endulu. Tedi topamo a gomogomo, banina tedi taugomogomo.

¹⁹ Ģome Yesu i giuwedina gado, “Ko nato, ko kaiwatagu bi yāi lovelovemi te lava ko konedi.”

²⁰ Noi taunana te edi gomo a gosedi bi Yesu a kaiwata.

²¹ Ģome a modina a nawanawa ba kota oooloto labu i kitedi, Diyemesi bi tasina Diyon, tedi ba Diyebedi natunatuna. Tedi tamedi Diyebedi vaitena wagamo a miya bi edi gomo a kakavisuvisudi. Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko nato, ko kaiwatagu.”

²² Noi taunana te tamedi bi edi waga a gose kamaāedi bi Yesu a kaiwata.

Yesu lava sidesidedi i waiyawasanidi

(Mak 1:32-39, Luk 4:40-44)

²³ Yesu Galili dobuna noponaā i nawa bi bolu vanuwidiā i waiwailovelove bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulauguguyae. Bi lava edi sida tabudi bi tabudi a legalegaudina i waiyawasanidi.

²⁴ Bi Yesu giuna Sailiya dobuna i nawa yaāosi, bi ġome lava edi sida tabudi bi tabudi a tavaitedi Yesu lisinemo. Lava ġesaudi yavi nananakidi a legalegaudina, ġesaudi aluwa gebogebodi a sunesuneidina bi ġesaudi kaġenuwakududi, matabudi i waiyawasanidi.

²⁵ Bi lava kumdi Galiliā, Dekapolisā, Yelusalemā, Diudiyā, Diyoudan bi noi nevana lavedi a tavatavana vaitedi Yesu a kaiwata.

5

Yesu oya dabanemo i lauguguya

(Luk 6:20-23)

¹ Laġannemo Yesu lava kumdi i kitekitedi, ba tana i saā i nawa oya dabanemo bi i miyatulu. Ģome ena tauwaikaiwatana lisinemo a tava

² bi wailovelovedi i waitubuna gado,

³ “Temi mabai nuwemi tabutabunemo Maimaituwa ena waibada ko ġoyegoyena ba koi nuwavisu,

banina temi kaka Mala ena waibada ya yovo bi yai badayemi.

⁴ Temi mabai nuwemi tabutabunemo yawasana aubaina ko ġabaġabana ba koi nuwavisu,

banina temi kaka Maimaituwa yai nuwaubemi.*

* 5:4: Ais 61:2

- 5 Temi mabai ġaubo munaġemo ko miyamiyana ba koi nuwavisu,
banina temi kaka dobu matabuna koi taniwagaye.
- 6 Temi mabai didimana ko ġoyeġoyena
Maimaituwa kaka emi ġowana ya vitemi.[†]
- 7 Temi mabai lava taulaunuwatoiyedi ba koi nuwavisu,
banina temi kaka Maimaituwa ya launuwatoiyemi.
- 8 Temi mabai nopomi kakasabusabudi ba koi nuwavisu,
banina temi kaka Maimaituwa ko kita.
- 9 Temi mabai nuwauba tauvoiyena ba koi nuwavisu, banina temi kaka
Maimaituwa yai kawa natunemi.
- 10 Temi mabai didimana ko voivoiye bi lava sa laulaukivigebogeboyemina
ba koi nuwavisu,
banina Mala ena waibada kaka ya yovo bi temi yai badayemi.
- 11 “Temi mabai lava sa giu waiyovoyovomi, sa laukivigebogeboyemina bi
giu kaikaiyovudimo sa waiwavumi, banina temi tagu taukaiwatagu ba koi
nuwavisu.
- 12 Temi koi nuwavisu bi ko yasisi, banina emi mai'ia dididiga malamo
ya kenakena. Bi ko sibe te lava ġesaudi wala mainana taugiuwatana a
laulaukivigebogeboyed.

Soliti bi yana lautaulalana
(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

- 13 “Temi ba maibena lava edi soliti. Bamoda soliti dinina i kovina,
ba bainewa ko voiye bi yaila soliti munaġa? Kamaina te mba solitina i
gebogebo, te lava kaka sa pwalage bi sa vawaidoġadoġa.[‡]
- (Mak 4:21, Luk 11:33)
- 14 “Temi ba maibena yanayana dobu lavedi lisidimo. Laġannemo oya
dabanemo taun a ġalana ba mote ġemogemotina ima kandavona.
- 15 Kauwina ġemotina lava mote lampa ima gabu bi gulewa dibunemo ima
sako nawe, geġa te tana lampa ya gabu te ena animoitomo yai moito te
vanuwa nponemo lava matabudi ya laiyanedi.[§]
- 16 Temi kota mainana kauwa visuvisudi ko voyedi te lava sa kitemi bi
Tamemi malamo isana sa kasaġeġe.

Waiġake wailovelovena

- 17 “Komai noġota bena tagu e natona ba Mousis ena waiġake bi
taugiuwatana edi wailovelove yàma kaikamaġedi. Tagu e natona ba
waiġake banidi yà kamaġatidi.
- 18 Yà giugiu kauwemi te mala bi dobu sa launeġaneġa bi waiġake ġemota
mote ima launeġaneġa eete waiġake bai i giugiuwedina matabudi sa tubuġa.
- 19 Taunana aubaina, tam aiyai waiġake ġaubo otina kwa noġoti
waiubauba bi kwa waikatikotona, mba em lava kwa wailovedi te mainana
sa voiye, tam kaka Mala ena waibada nponemo sa kita kamaġem. Bi tam
aiyai waiġake kwa vovoteyateyaedina ba lava kwai lovelovedi te tedi kota
sa voteyateya, bi tam kaka Mala ena waibada nponemo sa sako saġem.
- 20 Bi yà giugiuwemi, emi yawasana ko kadidimani kauwedi, bi mote koma
voiye maibena Palisi bi waiġake tauwailovelovena. Tedi ta kitekitedi te bena
didimana lavedi bi nopodi ba gebogebo i wanavu. Bamoda temi mainana
ko voyiena ba mote kaka Mala ena waibada nponemo koma solasaġa.

Waipeki giuna

[†] 5:6: Ais 55:1,2 [‡] 5:13: Mak 9:50 [§] 5:15: Mak 4:21

²¹ “Temi kona vaiye te wala waiāke i giuna gado, ‘Mote kumai peki. Aiyai bi lava i waipekina, tana kaka etalemo ya moito.’

²² Bi geā te tagu niganana yā giugiuwemi te tam aiyai em tau lisinemo kuna medina, tam kaka sa etalem. Bi tam aiyai te em tau kuna giu waigebogebona ba tam yaōolo etala dididiginemo kwa moito. Bi bamoda tam aiyai em tau kuna giu waibu'ubu'uina, ba tam kwai laba te kwa nawana iyoyoḡamo.

²³ “Bamoda em puyo kuna natome Oltemo Maimaituwa vitena aubaina, bi ġome kuna noġoti te em tau vaitena modomimo gebogebo ya kenakena,

²⁴ ba em puyo Olta diyanemo kwa gose. Bi kwa munaġa te em tau vaitena mba pilipilina ko gei kadidimani, kaka kwa nato munaġa te em puyo Maimaituwa kwa vite.

²⁵ Bamoda lava aiyai tam ya nawemna etala aubaina, kamaina te etamo em gebogebo kwa kadidimani makaiye, te taulauetala nimanemo mote ima sakom. Banina taulauetala kaka tauwaipanipani nimanemo ya sakom te ya nawemna biliwelokomo.

²⁶ Bi yā giugiu kauwem te tam kaka biliwelokomo kwa miyamiyana, eete kwai maii'a kovi kaka kwa potiyovo.

Vawaidoġa ena giugiu

²⁷ “Temi kona vaiye te wala waiāke i giuna gado, ‘Mwanem mote kuma vawaidoġa.’

²⁸ Geā te tagu niganana yā giugiuwemi, te tam aiyai bi waivini ġesauna kuna kita bi nopommo kuna elawena, ba tam kaikana mwanem kuna vawaidoġa.

²⁹ Bamoda matam kataiyammo i voyem te gebogebo kwa voivoiye, ba kamaina te kwa ġivoi kamaġe bi kwa pwalaġe. I visu te matam ġemota bi malamo kwa solasaġa, kaka tubuġim matabuna sa pwalaġe nawena iyoyoġamo.**

³⁰ Bi bamoda nima kataiyam i voyem te gebogebo kuna voyena, ba kamaina te kwa bwali ġavuki te kwa pwalaġe. I visu te nimam ġemota bi malamo kwa solasaġa, kaka tubuġim matabuna sa pwalaġe nawena iyoyoġamo.††

Waigose ena giugiu

³¹ “Temi kona vaiye te wala waiāke i giuna gado, ‘Oloto waigose ya ġoyena, ba kamaina te waigose pepana mwanena ya vite.’

³² Bi geā te niganana yā giugiuwemi te oloto mwanena mote ima gose. Bamoda i voyena ba mwanena ya vavawaidoġa bi waivini ena waimatawapamo kaka mwanena ya voiye te ya gose. Bi aiyai olotona mba waivinina gosegosena i naġina, ba vawaidoġa ya voivoiye.‡‡

Giuwapa ena giugiu

³³ “Temi kona vaiye te wala waiāke i giuna gado, ‘Bamoda Bada isanemo kuna giuwapana ba kamaina te kwa voiye.’

³⁴ Bi geā te, tagu niganana yā giugiuwemi te mote bai isanemo koma giuwapa. Mote mala isanemo, banina mba ba Maimaituwa ena animiya,§§

³⁵ ee mote dobu isanemo, banina mba ba Maimaituwa kaġetabana ani waigwaliġena. Bi mote Yelusalem isanemo, banina mba ba *** Ĝalibona Dididiga ena malagai.

** ^{5:29:} Met 18:9, Mak 9:47 †† ^{5:30:} Met 18:8, Mak 9:43 ‡‡ ^{5:32:} Met 19:9, Mak 10:11,12
§§ ^{5:34:} Met 23:22 *** ^{5:35:} Maimaituwa

³⁶ Bi kota kunummo mote kuma giuwapa, banina tam mote ġemogēmotina te dabam kuma voiye te ima duba ee ima poti.

³⁷ Taunana aubaina temi koi aninana, ba kamaina te koi anina ota. Bi kona dabokana ba, kamaina te ko daboka ota. Bi giu ġesaudi ko vatodina, mba Seitan lisinaġa sa natonato.

Laubiwa ena giugiu (Luk 6:27-36)

³⁸ “Temi kona vaiye te wala waiġake i giuna gado, ‘Bamoda em tau matam i ġivoina, kamaina te tana matana kwa ġivoi. Bi em tau mwakam i waidoulosina, kamaina te tam tana mwakana kwai doulosi.’

³⁹ Bi geġa te tagu niganana yà giugiuwemi, te gebogebo lavana bai lisimmo i voiye waigebona, mote kuma laubiwa. Bamoda aiyai gadigadimmo i talaġana, ba kota gadigadim ġesaqnemo ya talaġa.

⁴⁰ Bamoda aiyai i etaetalem bi em kwama dibunemo anikote i vaina, ba kamaina te em kwama dabanemo anikote vaitena kwa vite!

⁴¹ Bamoda tauwaiġaviya ya egelim te ena ġonqonā kwa avala bi ko nawa palata i sakosakonemo, ba mba mainana manekina lofana kota kwa nawae kaka kwa gose.†††

⁴² Aiayi bi bai lisimmo i waibaġayena, ba kamaina te kwa vite bi mote kuma nuwevi.

Emi ġaviya ko ġoyedi

⁴³ “Temi kona vaiye te wala waiġake i giuna gado, ‘Em tau diyammo taumiya khwa ġoe bi em ġaviya kwa daboke.’

⁴⁴ Bi geġa te niganana yà giugiuwemi te emi ġaviya ko ġoyedi, bi mabai sa laulaukivi gebogeboyemina aubaidi ko laupali,

⁴⁵ mba mainana ko voyiena kaka Tamemi malamo yai kawa natunemi. Tana suwala ya giugiukamaġe yovoġe visuvisu bi gebogebo lavedi lisidimo. Bi nabu ya giugiukamaġe yovoġe didimana bi mote didimana lavedi lisidimo.

⁴⁶ Bamoda tedi mabai sa ġoyeġoyemna taudīga kwa ġoyedina ba bai mai'ina kaka kwa vai? Geġa ota! Takis taulaitupana ba edi lava taudīga sa ġoyeġoyedi bi edi gaviya sa dabodabokedi.

⁴⁷ Bamoda em dam lavedi taudīga kwai ebonedina, mba kauwa visuvi-suna kwa voivoiye, lava ġesaudi lisidimo? Lava waisumaġageġedi mainana sa voivioye.

⁴⁸ Taunana aubaina, temi kota emi ġaviya ko ġoyedi bi emi yawasana sa visu bi sa didimana maibena Tamemi malamo.”‡‡‡

6

Lava malumaluwabina saguna

¹ “Laġannemo waisagu kauwidi ko voyedina ba koi kita kauwa te mote lava matedimo koma voyedyi. Bamoda mainana ko voyiena ba emi mai'a malamo Tamemi lisinemo mote koma vai.

² Taunana aubaina, laġannemo lava malumaluwabina kona saguna ba mote koma nuwasägesäge bi bwagigi koma suvedi, maibena lava kaikaiy-ovudi edi kauwa. Tedi bolu vanuwidimo bi eta nananakidimo sa voyedyi te bena lava sa soveyedi. Giukauwa yà giugiuwemi te mba lavedi edi mai'a kaikana sa vaivai.

††† 5:41: Gulik kalinanemo i giuna, one mile. ‡‡‡ 5:48: Liv 19:2, Wai 18:13

³ Bi laġannemo lava malumaluwabina kona saguna ba mote aiyai diyemimo ima sibe,*

⁴ bi emi vite ba kandavonemo ko voye. Tamemi i kitemi te bai kandavonemo kona voyiena ba tana kaka emi mai'a ya vitemi."

Pali wailovelovena
(Luk 11:1-4)

⁵ "Laġannemo ko laupalina ba mote mai lava kaikaiyovudi sa laulaupalina mainana, tedi sa ġoġeġoye te bolu vanuwidimo bi eta nananakidimo sa moito nawa bi sa laupali te lava sa kitedi. Giukauwa yà giugiuwemi te mba lavedi edi mai'a kaikana a vai.

⁶ Bi laġannemo pali ko ġoġena, ba ko nawa emi vanuwemo, mataetina ko gudu bi Tamemi miyamiya waidavonina lisinemo ko laupali. Tamemi i sibemi bai kandavonemo ko voivoiyena kaka emi mai'a ya vitemi.

⁷ "Bi laġannemo ko laupalina ba mote mai koikoitau taulauduneyedi sa lelelelona mainana. Tedi sa wainoġota te edi giu wapewapedi sa vatodina kaka Maimaituwa ya vaiyedi.

⁸ Temi mote koma voye mai tedi, banina muliġa kaka koi baġana ba Tamemi kaikana emi maluwabi i sibedi."

⁹ "Temi ko laupalina gado,
Tamamai malamo miyamiyam,
dodu matabuna Isam Waiwaiyawina sa vivile.

¹⁰ Tam em waibada ya nato.

Bi em ġowana dobumo ya tubuġa, maibena malamo ya tubutubuġana mainana.

¹¹ Laġan onena kamaya kwa vitemai,

¹² Bi ema gebogebo kwa noġoti kamaġedi,
mai ema lava edi gebogebo ke noġonoġotikamaġedina mainana.

¹³ Kwa sagumai te laulubumo mote kama nawa
bi gebogebo kwa tauliye bi kwai yawasanimai.

¹⁴ "Bi bamoda lava a kanuwagebomina ba edi gebogebo ko noġoti kamaġedi. Banina mba mainana kaka Tamemi malamo kota emi gebogebo ya noġoti kamaġedi.†

¹⁵ Bamoda lava edi gebogebo yaġolo te ko noġonoġoti watedi ba Tamemi malamo kota mainana emi gebogebo ya noġoti watedi."

Udi wailovelovena

¹⁶ "Laġannemo ko udiudina ba mote matemi koma voyedi te simai nuwatoitoi maibena, lava waikaikaiyovudi sa voivoiyena. Tedi sa kakamaġati munaġedi lava matedimo te sa udiudi. Giukauwa yà giugiuwemi te tedi kaikana edi ma'ia a vai.

¹⁷ Bamoda ko udina ba dabemi ko oelidi bi matemi ko sevedi,

¹⁸ te lava mote sima sibemi te temi ko udiudi. Bi Tamemi miyamiya waidavonina taunaġa ya sibemi te temi ko udiudi. Tana kaka bai kandavonemo ko voivoiyena ya kita bi ma'ia ya vitemi."

Malamo Waiguyau
(Luk 12:33-34)

¹⁹ "Emi waiguyau mote dobumo koma susuġudi, male sulasula sa kagebogebodi bi sa laukoekoe ee taudanedanene vanuwemo sa sola saġa te sa danenedi.

* **6:3:** Gulik kalinanemo i giuna, "Nimam kataiyam e paipailuna, nima ġeniyam mote ya sibe te nima kataiyam bai ya voivoiye." † **6:14:** Mak 11:25-26

²⁰ Taunana aubaina emi waiguyau malamo ko susuġudi, banina ġome mote sulasula kaka sima kagebogebodi bi sima laukoekoe ee taudanene mote ima sola saġa te ima danenedi.

²¹ Bi emi waiguyau bamo ġome sa kenakena ba temi kota nuwemi ġome.”

Tubuġa ena yanayana

(Luk 11:34-36)

²² “Mata ba tubuġa ena kwadam. Bamoda matemi visuvisudi ba tubuġimi matabuna ya yana.

²³ Bamoda matami sa gebogebona, ba tubuġimi matabuna yai dudubala. Bamoda yana nopommo i wai dudubalana, ba i gebo kauwa te nopom yai boimatuwa.

²⁴ “Mote aiyai kaka babada labu aubaidi ima paula. Tana ġemota ya ġoġe bi ġesauna ya daboke ee ġemota ya kaiwatawata bi ġesauna ya kita kamaġe. Temi mote ġemoġemotina te Maimaituwa bi mane koma pauledi.”

Mote komai nuwaboya

(Luk 12:22-31)

²⁵ “Taunana aubaina, ya giugiuwemi te tubuġa aubaina mote komai nuwaboya te bai maso kona kani bi kona tego. Bi mote komai nuwaboya te bai maso kona kote tunimi aubaina. Yawasana noġotina i didiga gulatana kaka kani bi kota mainana tunimi noġotina i didiga gulatana kaka gala.

²⁶ Mwanuwa sawasawamo sa lovolovalo ko noġotidi! Tedi mote sima wadiwadi, mote kani sima yabayaba ee sima laulaususuġu, geġa te Tamemi malamo ya waikanidi. Bi temi nuwaboyemi i didiga gulatana kaka mwanuwa.

²⁷ Temi mba mwalidi kowai nuwaboyaedina, kaka emi miya sa kalofedi, ee? Geġa.”

²⁸ “Te bai aubaina gala ko wainuwaboyaedi? Belana bodumo sa dugadugana ko kitedi. Tedi mote sima noyanoya bi gala sima voivoiyedi.

²⁹ Bi ya giugiuwemi, avena te Solomon ena waiguyaumo ena gala kipokipolidi bi mba galedi mote a visu gulata maibena niga belenidi.[‡]

³⁰ Maimaituwa ġawāġawa i voyiedi bi ya labelabe kauwedi. Bi mba ġawēġawedi niganana niga ġome bi bokina ba kai ya kala ġosedi. Bi temi noġotimi i didiga gulatana kaka ġawāġawa. Taunana aubaina Maimaituwa kaka yai galemi, bi temi kamaina te koi sumaqadidi.”

³¹ “Mote komai nuwaboya bi koma giu gado, ‘Mwali bai ta kani, ee bai ta tego? Ee bai ta kote?’

³² Koikoitau taulauduneyedi mba mwalidi sa wainuwaboya gulatedi. Bi temi Tamemi malamo i sibe te mba mwalidi ko ġoġeġoyedi.

³³ Bi geġa te temi Maimaituwa ena waibada bi ena didimana etedi ko gei tavuġedi kaka tana mba mwalidi matabudi ya vitemi.

³⁴ Taunana aubaina, bokina ena kauwa niganana komai nuwaboyae. Bokina ko gose te taunaġa ena nuwaboya. Laġan onena taunaġa ena nuwaboya ya kenakena.”

Lava mote kuma lauipoyedi

(Luk 6:37-42)

¹ “Lava kuma kitakita waipoipoyedi bi kuma giugiuwatedi, Maimaituwa kaka kauwina ġemotina lisimmo ya voiye.

² Bainewa em tau kuna lauipoipoyena ba Maimaituwa kaka luvanemo ya lauipoyem.*

³ Bai aubaina em tau matanemo ġasububu kwa kitakita, bi tam matammo mote kaitupo kuma kitakita?

⁴ Bai aubaina tam matammo mote kaitupo ku kaikamaġe, bi em tau matanemo ġasububu kaikamaġena kwa giugiuwe?

⁵ Tam lava kaikaiyovum! Dolinemo tam matammo kaitupo kwa kaikamaġe te kwai kita kauwa, kaka em tau matanemo ġasububu kwa kaikamaġe.”

⁶ “Bai waiwaiyawina mote daġadaġasi koma vitedi. Bi kota em posalu mote buwawa matedimo kumai naġasa, tedi male sa vagudegudedi bi sa nuwavitala te sa koilisilisim.”

*Waibaġa, waitavutavu bi laupewapewa
(Luk 11:5-13)*

⁷ “Koi baġana kaka Maimaituwa ya vitemi, koi tavutavuna kaka ko banavi bi ko laupewapewana kaka lisimimo mataeta ya kaikamaġe.

⁸ Lava matabudi sa waibaġana kaka ya vitedi, tedi mabai sa waitavutavuna kaka sa banavi bi tedi mabai sa laulaupewapewana kaka lisidimo mataeta ya kaikamaġe.

⁹ Tam aiyai natum maso kani i waibaġaye bi ġakima kuna vite?

¹⁰ Ee iyana i waibaġaena ba mwata kwa vite, ee? Bena geġa!

¹¹ Temi mwali visuvisudi natunatumi vitedi kona sibe kauwedi. Tedi mabai sa waibaġana Tamemi Malamo lisinemo ba mwali visuvisudi ya vitedi.

¹² Temi bai ko ġoyeġoyena lava lisimimo sa voiyena ba mainana kota tedi lisidimo ko voiye, banina niga taunana Waiġake bi Tauġiuwatana edi wailovelove.”

Eta labu

¹³ “Mataeta ġulilinaġa ko sola nawa, banina iyoyoġa etana ba gayana i didiga, i taba bi lava wapewapedi sa kaikaiwata.

¹⁴ Yawasana etana mataetina ba i ġulili bi nawaena ba i pilipili bi lava visa ota sa kaikaiwata.”

*Taugiuwatana giugiukauwidi bi kaikaiyovudi
(Luk 6:43-45)*

¹⁵ “Taugiuwatana kaikaiyovudi ko kita kauwedi. Tedi sa nato bi sa voiyedi mai sipu waitunipekidi bi geġa te nopodi ba medimedidi mai bena tabei.†

¹⁶ Bi edi kauwemo ba ko kita ġonedi. Lava ġemogħemotina guleipi gedala modonemo ya losi, ee kulou tipolo modonemo ya losi? Bena geġa.

¹⁷ Kota mainana kai dugaduga kauwina ba ya vota kauwa bi kai mote dugaduga kauwina mote vota kauwa.

¹⁸ Kai dugaduga kauwina mote ġemogħemotina vota gebogebona ima votae. Bi kai mote dugaduga kauwina mote ġemogħemotina vota visuvisuna ima votae.

¹⁹ Bi bambo kaidi mote sima votavota kauwa ba Maimaituwa ya oi kamaġedi bi kai kalakalatinemo yai naġasedi.‡

²⁰ Mba kauwina ġemotinemo, taugiuwatana edi yawasana ko kita waitetedi bi ko sibedi te tedi taugiuwatana visuvisudi ee taugiuwatana kaikaiyovudi.”

* 7:2: Mak 4:24 † 7:15: Tabei ba daġħasi ġasigasidi. ‡ 7:19: Met 3:10

*Tauwaikaiwatana giugiukauwidi bi kaikaiyovudi
(Luk 6:46-49)*

²¹ “Lava wapewapedi lisigumo sa giugiuna gado, ‘Bada, Bada,’ Bi mote lavedi matabudi kaka Maimaituwa ena waibadamo sima sola saḡa. Bi tedi mabai Tamagu malamo ena ġowana sa voivoiyena taudidi Maimaituwa ena waibadamo sa sola saḡa.

²² Bi etala laġanna ya tavana kaka lava wapewapedi sa giuna gado, ‘Bada, Bada, tama isammo aluwa gebogebodi kei potiyovodi bi mataila kauwidi wapewapedi ke voivoiyedi.’

²³ Bi tagu kaka yà giuotigedina gado, ‘Tagu mote yà sibemi. Ko nawa tabumimo, temi gebogebu lavemi.’”

*Vanuwa tauġaledi labu
(Luk 6:47-49)*

²⁴ “Taunana aubaina, tana aiyai ya nato giugu ya vaiye bi ya kaikaiwata kauwena ba maibena lava nuwauyuayana, ena vanuwa ġakima dabanemo i ġala.

²⁵ Bi nabu i yovo, gauba a kabaita bi yavala i lausuve gulata vanuwa modonemo bi mote i likwa, banina yasina ġakima dabanemo i waimoito.

²⁶ Bi aiyai giugu ya vaiye bi mote ima vovoteyeteye, ba maibena oloto bu'ubu'uwinna ena vanuwa bubumo i ġala.

²⁷ Bi nabu i yovo, gauba a kabaita bi yavala i lausuve gulata vanuwa modonemo te i likwa bi daguguna ba i didiga gulata.”

²⁸ Laġannemo Yesu ena wailovelove i kovi mulinemo ba lava kumdi ena wailovelove a sove gulate, §

²⁹ banina tana ġailisi vaitena i waiwailovelove, mote mai waīgake tauwailovelovedi.

8

*Yesu oloto tunipekipekina i waiyawasani
(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)*

¹ Laġannemo Yesu oya dabanemo i yovoyovo munaġa ba lava kumdi tana a kaiwata.

² Ĝome oloto sida kapa vaivaina i tava Yesu kaġepakanemo, tuwapekana i waitupagwaligedi bi i giuna gado, “Aee, BADA, bamoda kwa ġoyena, te kwai yawasanigu.”

³ Yesu nimana i tuġu te oloto i taukonni bi i giuwena gado, “Tagu yà ġoyegħoyena kwa yawasana.” Noi taunana te oloto sida kapa vaivaina i yawasana.

⁴ Kamaina bi Yesu oloto i waīgakena gado, “Bai lisimmo i tubutubuġana, mote aiyai kuma giuwe bi kwa nawa pilisi lisinemo te tana ya kitam. Bi Mousis ena sewasewa i giugiuwena mainana kwa voiye te lava sa kitam te tam kuna yawasana.”

*Yesu tauwaiġaviya wapedi 100 edi bada ena taupaula i waiyawasani
(Luk 7:1-10)*

⁵ Bi laġannemo Yesu Kapeniyammo i tavatava, ba ġome tauwaiġaviya wapedi 100 edi bada i tava Yesu lisinemo bi i waibaġana gado,

⁶ “Bada, egu taupaula ba sida tunipekipeki i vai bi ya pelopelo.”

⁷ Bi Yesu tana i giuwena gado, “Tagu kaka yà nato te yài yawasani.”

⁸ Bi tauwaiāviya edi bada Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, tagu mote yà visu te egu vanuwemo kwa tava. Bi kwa giu ota te egu taupaula ya yawasana.

⁹ Tagu kota waibabada dibudimo yà miyamiya, bi āgaviāviyidi egu waibada dibunemo sa miyamiya. Bi lağannemo tauwaiāviya yà giuwena gado, ‘Ku nawa,’ Ba ya nawa, ee yà giuwena⁵Q1qàQ gado, ‘Ku nato,’ Ba ya nato. Bi egu taupaula yà giuwena gado, ‘Niga ku voiye,’ Ba tana ya voivoiye.”

¹⁰ Lağannemo Yesu, tauwaiāviya wapedi 100 edi bada ena giu i vaivaiyedi ba i sove bi i tauvitale te lava kumna a kaikaiwatana i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, te tagu mote bamo Islael nponemo lava aiyai e banavi ena waisumağā mai niga olotona.

¹¹ Bi tagu yà giugiuwemi, te Mala ena waibada nponemo lava wapewapedi kaka suwala ena anilovotava bi ena anibulu yawanidīga sa tava. Ğome Eiblağam, Aisik bi Deikap vaitedi sai ġemotidi bi sa kani ġemota.

¹² Bi tedi mabai sa ġoyeġoye te Maimaituwa ena waibadamo maso sa sola sağā bi geġa te ya pwalaġe yovoġedi boimatuwemo. Bi mba ġome tedi kaka sa ġaba bi sa gadigadi kiko.”*

¹³ Kamaina bi Yesu tauwaiāviya edi bada i giuwena gado, “Ku nawa, bi em waisumağā luvanemo mainana ya tubuġā.” Mai i giugiu ba, tauwaiāviya edi bada ena taupaula i yawasana.

Yesu lava wapewapedi i waiyawasanidi

(Mak 1:29-34, Luk 4:38-41)

¹⁴ Lağannemo Yesu, Pita ena vanuwemo i solasola sağā ba lawana, i kita gaugaululu i vai bi ena gabumo i kenakena.

¹⁵ Yesu waivini nimana i tautaukoni ba i yawasana bi i moito te i waikanidi.

¹⁶ Mba aubiganemo, lava wapewapedi aluwa gebogebodi a sunesunei-dina a natomedi Yesu lisinemo. Bi tana aluwa gebogebodi i giuwedi a potiyovo bi kota lava sidesidedi matabudi i waiyawasanidi.

¹⁷ Niga kauwidi ba taugiuwatana Aisaiya wala bai i giugiuwena mainana a tubuġā. Taugiuwatana niga mainana i giu, “Tana taunana eda nuwaboya bi eda sida vitedi i avali.”†

Yesu kaiwatana ena pilipili

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Yesu lava kumna i kitedi a dubudubutawi, ba ena tauwaikaiwatana i giuwedi te sa nawa topa nevanemo.

¹⁹ Bi waiġake tauwailovelovena ġemota Yesu lisinemo i tava bi i giuwena gado, “Tauwailovelove, tam bamo maiġā kwa nawana ba yà kaiwatam.”

²⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Dako edi bwadamo sa miyamiya, mwanuwa edi noġimo sa kenakena, bi Tana Taunana Natuna mote bamo ena gabu kauwa te yai yawasi.”

²¹ Ğome Yesu ena tauwaikaiwatana ġesauna i giuna gado, “BADA, dolina yà munağā te tamagu yà dobo.”

²² Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Ku kaiwatagu, bi lava pekipekidi kwa gosedi te edi peki sa dobo.”

Yesu kaibitibiti i giu waitautau

(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Kamaina bi Yesu wagamo i gelu bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa.

* **8:12:** Met 22:13,25:30 † **8:17:** Ais 53:4

²⁴ Tedi topa modonemo a tavatava, noi taunana te kaabitibiti i talaḡa i waitubu. Bi labama nananakidi waga nopenomo a waidubusaḡedi, bi Yesu ba i kenakena.

²⁵ Ġome ena tauwaikaiwatana tana a lainuwesi bi a giuwena gado, “Bada, kwai yawasanida, ḡotona te ta peki.”

²⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina ko nainaila? Emi sumāq kana ḡaubo.” Kamaina bi tana i miya moito te yavala bi labama i giu waitautaudi. Bi daumola i kena.

²⁷ Tedi a soveye bi a giuna gado, “Niga lava baibaina? Te yavala bi labama a voteyeteye.”

*Yesu lava labu aluwa gebogebodi a sunesuneḡidina i waiyawanidi
(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)*

²⁸ Sauginemo Yesu noi nevanemo Gelesin lavedi edi dobumo i tavatava, ba oooloto labu aluwa gebogebodi a sunesuneidina, tauyewaḡa a tava Yesu lisinemo. Tedi ai nuwanainaila gulata aubaina mba etana mote lava a kaikaiwata.

²⁹ Bi tedi kalinedi dididiginemo Yesu lisinemo a binauna gado, “Maimaituwa Natuna! Tam bai kwa ḡoyeḡoyena lisimaimo kwa voiye? Kovoḡa ena laḡan yaḡolo kaka ya tava, bi niganana kuna natona kwa kovoḡimai, ee?”

³⁰ Tedi a moimoitona diyedimo ba buwawa yalaboluboludi a yabayaba.

³¹ Kamaina bi aluwa gebogebodi Yesu ai baḡanā gado, “Bamoda kwa kwavi waipotiyovomaina ba kwa giukamaḡemai te buwawa yalaboludi nopodimo ka solanawa.”

³² Yesu aluwa gebogebodi i giuwedina gado, “Ko nawa!” Te lava a potiyovo kamaḡedi bi buwawa nopodimo a sola nawa. Ġome buwawa yalaboluboludi salisali a velavelau watana ba topamo a tona te a peki.

³³ Bi buwawa tauḡamodi a naila a nawa taunimo. Bi oooloto labu bi buwawa lisidimo bai i tubutubuḡana giuna a laidabalali.

³⁴ Kamaina bi mba taunina lavedi a nawa Yesu kitana aubaina bi laḡannemo a banabanavi ba aibaḡa vavasaḡe te edi dobu ya gose.

9

*Yesu oloto nuwakudukuduna i waiyawasani
(Mak 2:1-12, Luk 5:16-26)*

¹ Kamaina bi Yesu wagamo i gelu saḡa bi i munaḡa nato ena taunimo.

² Bi ḡome oooloto ḡesaudi edi tau nuwakudukuduna latilatina a avali tavaite Yesu lisinemo. Laḡannemo Yesu mba ooolotodi edi waisumaḡa i kitakita, ba oloto nuwakudukuduna i giuwena gado, “Koko, kumai nuwaboya, em gebogebo e noḡoti kamaḡe.”

³ Ġome waiḡake tauwailovelovena giuna mai a vaivaiye, ba taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga lavana ba Maimaituwa ya waidibogi.”

⁴ Yesu mba lavedi edi noḡota i sibedi bi i giuna gado, “Bai aubaina mba noḡotidi gebogebodi nopomimo ko noḡonogotidi?”

⁵ Bamo giuna i tekateka? ‘Em gebogebo e noḡoti kamaḡedi, ee Kwa moito bi kwa nawa?’

⁶ Niganana kaka yài lovemi bi ko sibe te dobumo Tana Taunana Natuna lisinemo ḡailisi ya kenakena te gebogebo ya noḡotikamaḡedi.”

Kamaina bi Yesu mba olotonu nuwakudukuduna i giuwena gado, “Kwa miya moito, em kevana kwa vai bi kwa nawa em vanuwemo.”

⁷ Ġome oloto i miya moito bi i nawa ena vanuwemo.

⁸ Lağannemo lava kumna mba kauwina a kitakita, ba tedi a sove bi Maimaituwa a kasağesağe, banina tana ġailisi lava i vitedi.

Yesu Met i yoge

(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Yesu mba gabuna i gose bi i nawanawa ba oloto isana Met i kita. Tana takis anilaitupana gabunemo i miyamiya. Bi Yesu Met i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” Ĝome Metiu i miya moito bi Yesu i kaiwata.

¹⁰ Kamaina bi Met Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi i giuaidi te ena vanuwemo a kani. Bi vanuwinemo ba gebogebi lavedi bi takis taulaitupana wapewapedi a tava bi vaitena a kanikani ġemota.

¹¹ Ĝome Palisi ġesaudi a kita te Yesu ba gebogebi lavedi vaitedi a kanikani. Bi ena tauwaikaiwatana a giwedina gado, “Bai aubaina emi tauwailovelove takis taulaitupedi bi gebogebi lavedi vaitedi sa kanikani ġemota?”

¹² Lağannemo Yesu mainana i vaivaiyedi ba i giuna gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ġoyeġoye, bi lava sidesidedi taudiġa doketa sa ġoyeġoye.”

¹³ Temi ko nawa bi gilugilumina wadubonemo ko kita bai i giuwe, ‘Tagu lisigumo mote musala koma lausewasewaydi bi lava ko launuwatoiyedi. Banina tagu e yovona ba gebogebi lavedi waiyawasanidi aubaidi. Bi mote visuvisu lavedi aubaidi.’

Wailovelove wadubona ko gose bi Yesu ena wailovelovemo ko miya

(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

¹⁴ Laġan ġemota Diyoni taukabulu ena tauwaikaiwatana a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Bai aubaina tama bi Palisi ka udiudi, bi tam em tauwaikaiwatana mote sima udiudi?”

¹⁵ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Lağannemo lawelawe ena wale naġi soinemo vaitedi sa miyamiya, ba bai aubaina sai nuwaboya bi sa udi? Bi saugina ya tavana kaka lawelawe ya gosedi, mba lağannemo kaka tedi sai nuwaboya bi sa udi.”

¹⁶ Mote aiyai gala valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima siyau ġemotidi. Banina gala valivaliuna male gala wadubona ya solulisi, te ya puliti waididigi.

¹⁷ Bi kota lava mote waen valivaliuna sima vai, bi kwagi wadubonemo sima ġini. Bamoda mainana sa voyiena, ba kwagi wadubona ya nuwasena te waen ya nuwaġini. Geġa, tedi waen valivaliuna kwagi valivaliunemo sa ġini yovoġe. Te kwagi bi waen visuvisudi sa kena.

Gomana pekipekina bi waivini kwasina i miyamiya kamakamaġena

(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

¹⁸ Yesu mba kauwidi i giugiuwedi ba, bolu vanuwina tauwaibadayena ġemota i tava lisinemo. Tana tuwapekana i tupagwaliġedi bi i giuwena gado, “Tagu natugu waivinina niganana i peki. Taunana aubaina tam kwa nato bi nimam dabanemo kwa sako bi ya yawasana munaġa.”

¹⁹ Kamaina bi Yesu bi ena tauwaikaiwatana mba olotona vaitena, a nawa ena vanuwemo.

²⁰⁻²¹ Tedi a nawanawa etamo ba waivini kwasina i miyamiya kamakamaġena Yesu mulinaġa i saġa. Te ena gala isunaġa i taukonbi nopoñemo i wainoġotana gado, “Bamoda Yesu ena gala isunaġa yà taukonina, ba yà yawasana.” Niga waivinina kwasina i miyamiya kamakamaġena ba kwalabu wapana 12 a kovi.

²² Ġome Yesu i tauvitale te waivini i kita bi i giuwena gado, “Keulo, mote kumai nuwaboya, em sumāga i waiyawasanim.” Mba taunana te i yawasana.

²³ Bi laġannemo Yesu bolu vanuwina tauwaibadayena ena vanuwemo i valavalageta, ba lava kumna i kitedi a ġabaġaba salesale.

²⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Matabumi ko potiyovo. Gomana mote i peki tana ya kenakena.” Ġome lava kumna mainana a vaivaiye ba tedi Yesu ai gwaigwaiye.

²⁵ Bi lava giuwedi te a potiyovo doġamo, mulinemo Yesu i saġa noke dabanemo bi gomana nimanemo i kabikabi ba i kenamoito.

²⁶ Niga kauwina i tubutubuġana, giuna dobu matabuna i nawa yaġosi.

*Yesu olooloto matapotepotedi labu bi gumgum i waiyawasanidi
(Mak 8:22-26, Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)*

²⁷ Kamaina bi Yesu mba vanuwina i gose bi i nawanawa te olooloto matapotepotedi labu, a kaiwata bi a binabinauna gado, “Deivida natuna, kwa launuwatoiyemai!”

²⁸ Bi Yesu i nawa vanuwemo i valavalageta, ba olooloto matapotepotedi a tava lisinemo. Bi i waitalayedina gado, “Temi konai sumāga te tagu ġemoġemotina matemi yài yawasanidi, ee?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Emaso Bada, tama kei sumāga.”

²⁹ Kamaina bi Yesu mba oloolotodi matedi i taukonidi bi i giuwedina gado, “Temi konai sumāga aubaina te ya tubuġa.”

³⁰ Ġome te matedi i kayanedi bi ai kita. Bi Yesu i giu vavasaġedina gado, “Bai niganana lisimimo i tubuġana mote aiyai koma giuwe!”

³¹ Bi geġa te tedi a nawa bi lisidimo bai i tubutubuġana giuna mba dobuna matabuna a giu nawe.

³² Mba oloolotodi Yesu a gose bi a nawanawa, ba mulidimo, lava ġesaudi oloto aluwa gebogebona i sunesuneġina ai doli tavaite Yesu lisinemo. Bi mba olotona tana ba gumgum.

³³ Ġome Yesu olotona nöponemo aluwa gebogebona i kwavivai bi mulinemo ba oloto i giu ota. Bi lava kumna ġome kauwina a kitakita ba a tagugu bi a sove te a giuna gado, “Niga kauwina Islael nöponemo mote bamō mainana ta kitakita.”

³⁴ Bi Palisi a giuna gado, “Mba aluwa gebogebodi edi bada ġailisi Yesu i vite. Taunana aubaina tana aluwa gebogebodi ya kwavidi bi sa potipotiyovo.”*

Taupaula a visa

³⁵ Yesu i nawa taun bi malagai matabudi nöpodīga bi bolu vanuwidiġa i waiwailovelove, bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulau-guguyae. Bi kota lava edi sida tabudi bi tabudi i waiwaiyawanidi.†

³⁶ Laġannemo Yesu lava kumdi i kitekitedi ba i launuwatoiyedi. Tedi wainuwatoitoidi tausagudi geġa. Tedi ba maibena sipu bi taulabedi geġa.‡

³⁷ Ġome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Daibimo maula i didiga gulata bi taupaulayena mote a wapa.

³⁸ Bada tana daibi taniwigina, koi baġa bi taupaula ya giukamaġedi te ena daibimo sa noya.”

* **9:34:** Met 10:25, 12:24, Mak 3:2 † **9:35:** Met 4:23, Mak 1:39 ‡ **9:36:** Mak 6:34

10

*Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giukamağedi
(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)*

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i waiğemotidi bi ġailisi i vitedi te tedi aluwa gebogebodi sa kwavidi sa potiyovo bi sida tabudi bi tabudi matabudi sai yawasanidi.

² Giugiukamağedi 12 isedi ba niga,
dolidolina ba Saimon, a waiisana Pita,
bi tasina ba Endulu,
Diyemesi tamana Diyebedi bi tasina ba Diyón

³ Pilipi,
Batalomiu,
Tomasi
bi Met takis taulaitupana,
Diyemesi tana taunana Alupiyasi natuna
bi Tadiyas,

⁴ Saimon tana Selot,
bi Diudas Iskaliot tana taunana Yesu tauwaibenabenamena.

⁵⁻⁶ Yesu niga oloolotodi 12 i giukamağedi bi i giu wailovelovedina gado,
“Eteni bi Sameliya lavedi edi tauniġa mote koma nawa. Bi ko nawa Islael lavedi lisidimo, tedi ba maibena sipu gwegwedi.

⁷ Temi ko nawa bi niga giuna ko lauguguyaena gado, ‘Mala ena waibada kaikana ya tavatava.’

⁸ Bi lava sidesidedi koi yawasanidi, pekipekidi ko ka kenamoitodi, kapa vaivaidi koi yawasanidi, bi aluwa gebogebodi a sunesuneidina ko kwavidi sa potiyovo. Niga ġailisina e vite otiemi, mainana kota temi lava koi yawasani otiedi bi mote mai'a komai baġae.

⁹ Emi nawamo mote goldi, ee silva ee kopa koma legaudi,

¹⁰ mote tana, mote kwesi ġesauna, mote kaġesuma bi mote diġona. Temi egū taupaula aubaina te lava kaka mwali matabudi aubaimi sa voiyedi.

¹¹ “Laġannemo bamo taunimo ee malagaimo kona tavana, bi aiyai i giuvaimina ba ena vanuwinemo ko miyamiyana, eete mba vanuwina ko gose.

¹² Laġannemo temi vanuwemo kona valagetana ba, koi ebodi bi ko giuna gado, ‘Nuwauba lisimimo ya kena.’

¹³ Bamoda vanuwa lavedi sa giuvaimina ba kamaina te emi nuwauba nopodimo ya kena. Bi geġa, ba nuwaubana ko vai munäge.

¹⁴ Bi bamoda lava mote sima giuvaimi bi kalinemi mote sima vaiye, ba kamaina te kaġemi gobusidi ko laikulukuluvidi bi mba vanuwina ee malagaina ko gose.*

¹⁵ Tagu ya giugiu kauwemi te malaetala laġannemo ba Maimaituwa Sodom bi Gomola ya launuwatoiyedi bi mba taunina lavedi mote kaka ima launuwatoiyedi.†

*Laukvigebogebomo ko moitodidina
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)*

¹⁶ “Tagu ya giugiukamağemina maibena sipu, tabei‡nopodimo. Taunana aubaina ko volana mai mwata ko volavolayena te gebogebomo mote ima taukonimi bi kota ko voyaġotana mai gabubu te yawasana gebogebodi mote koma voiyedi.

* **10:14:** Giu 13:51 † **10:15:** Met 11:24, Pak 19:24-28 ‡ **10:16:** Tabei ba dağası ġasigħasina

¹⁷ Bi lava ko kita kauwedi, banina tedi kaka taulauetala nimedimo sa sivumi bi bolu vanuwidi nopolimo sa kwapumi. §

¹⁸ Tagu dabagumo kaka temi sa panimi bi sa nawemi gabegabemani bi ġalīgalibona nananakidi lisidimo. Bi ġome giugu visuvisuna tedi bi Eteni lavedi lisidimo ko kamaġati.

¹⁹ Bi laġannemo sa panimina ba mote komai nuwaboya te bainewa ko giu. Mba sauginemo Maimaituwa kaka giu ya vitemi te bainewa ko giu.

²⁰ Banina giu ko vatodina ba mote temi koma giugiu, bi Tamemi Aluwina kaka giu ya vitemi te lisidimo ko giu.

²¹ “Mba laġannemo olooloto kaka lava sa kaisoluġedi te valevaletidi sai pekidi, bi libilibi tametamedi kauwina ġemotina natunatudi lisidimo sa voixe, bi libilibi kota tametamedi sai ġaviyedi bi sai pekidi.” **

²² Tagu dabagumo kaka lava matabudi sa dabokemi, bi tana aiyai ya moimoitodidinana ba damonemo ya yawasana.

²³ Bamo malagainemo sa laukivigebogeboyemina, ba kamaina te mba malagaina ko gose, bi ko nawa malagai ġesaunemo. Bi yà giugiu kauwemi te temi mote emi noya komai kovidi Islael taunidimo, bi Tana Taunana Natuna ya nato.

²⁴ “Gomana gilugilumina mote ena tauwailovelove ima saġa kamaġe, ee taupaula ena bada mote ima saġa kamaġe.

²⁵ Bi libilibi gilugilumidi ba edi tauwailovelove vaitena ġemoġemotidi, bi taupaula ba mai ena bada. Bamoda vanuwa taniwigina sa giugiuwe te tana ba aluwa gebogebodi edi bada Belsebul, kamaina te ena vanuwa lavedi mainana giuna ġemotinemo sa giuwedi. ††

²⁶ Taunana aubaina lavedi koma nailedi. Bai mwalina sumamo kennakenana ba ya nuwatanesa. Laġan ya natonatona kaka bai mwalidi sa kenakena waidavonana ba sa laumaġata. ‡‡

²⁷ Bi dudubalemo bai e giugiuwemina, temi kaka suwalemo ko giuwedi, bi tagu bai kandavonemo beyemimo e kasakasavemina ba vanuwa dabedimo koi noyanoyae.

²⁸ “Lava tubuġa taunaġa tauwaipekidi mote koma nailedi, tedi mote ġemoġemotina aluwimi simai pekidi. Maimaituwa tana taunana ko naile, banina tana tubuġimi bi aluwimi ġemoġemotina iyoyoġamo ya kagebogebodi.

²⁹ Niga ko noġoti, mwanuwa mavumavuyam a keikeilika kauwa ġemoġemotina 10 toyamo labu ko gimala, ġemota bi doġamo i kuluvana ba Tamemi Maimaituwa mote ima noġoti kamaġe.

³⁰ Temi kota mainana dabemi iyevina wapana matabuna i sibe kovi.

³¹ Taunana aubaina mote koma naila, banina temi noġotimi i didiga gulatana, mote mai mwanuwa mavumavuyam.

³² “Aiyai i vite munaġe bi lava matedimo ya kakamaġatiguna, ba tagu kaka Tamagu matanemo malamo yà kamaġati.

³³ Bi aiyai ya valevaleleguna lava matedimo, ba tagu kaka Tamagu matanemo yà valeleye.

³⁴ Bi koma wainoġota bena tagu nuwauba e vai yovoġe dobumo. Tagu e yovona mote nuwauba bi kepata §§ e yovoġenā daila aubaina.

³⁵ Tagu e yovona ba yà voiyemi te, oloto natuna olotona vaitena sai saġasaġa

§ **10:17:** Mak 13:9-11 ** **10:21:** Mak 13:12 †† **10:25:** Met 9:34, 12:24, Mak 3:22 ‡‡ **10:26:** Mak 4:22 §§ **10:34:** Kepata ba aniwaiġaviya, Yesu i giuna gado tagu kepata e yovoġe, banina tana i yovona dabanemo waimiyatauli bi waigasigasi vanuwa nopenomo.

bi gomana waivinina tinana vaitena sai saḡasaḡa
bi vesala lawana vaitena sai saḡasaḡa.

³⁶ Lava ena ġaviyā ba ena vanuwa nōpona lavedi.

³⁷ “Tana aiyai tamana bi tinana ya ġo耶goye gulatedina mote mai tagu, ba mote ġemogemotina te egū tauwaikaiwatana, bi tana aiyai bi natuna olotona ee waivinina ya ġo耶goye gulatena mote mai tagu, ba mote ġemogemotina te egū tauwaikaiwatana.

³⁸ Bi aiyai mote ena kolosi ima avali bi ima kaiwatagu ba tana mote ġemogemotina te egū tauwaikaiwatana.***

³⁹ Tam aiyai em yawasana kuna nuwevina ba mote kuma banavi, bi tam aiyai bi em yawasana kuna nuwakamaġenā tagu aubaigu ba muliġa, yawasana kwa vai munaġe.

⁴⁰ “Tana aiyai temi ya giugiuvamina, ba tagu vaitegu ya giugiuvaigu. Bi aiyai tagu ya giugiuvaiguna ba taugiukamaġegu vaitena ya giugiuva.

⁴¹ Tana aiyai taugiuwatana i giuvaina banina tana ba taugiuwatana, aubaina te taugiuwatana kaka ena maii'a ya vai. Bi tana aiyai didimana lavana i giuvaina, banina tana ba didimana lavana, aubaina te tana kaka didimana lavana ena maii'a ya vai.

⁴² Bi bamoda aiyai gauba leduna taukaiwatagu sivusivuyovoġedi i vitedina ba ya giugiuwemni te tana kaka ena maii'a ya vai.”

11

Yesu bi Diyoni taukabulu (Luk 7:18-35)

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giu wailovelovedi, mulinemo tana i nawa Galili taunidimo te yai lovelove bi ya lauguguya.

² Laġannemo Diyoni biliwelokomo i miyamiya ba Keliso bai i voivoiyedina giudi i vaiyedi bi ena tauwaikaiwatana i giukamaġedi

³ te Yesu sai talayaena gado, “Tam taunana Tauwaiyawasana a giugiuwemna kuna tava ee lava ġesauna ka labe?”

⁴ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko munaġa bi bai lisigumo kona vaivaiyena bi kona kitekitedina, mba taudidi Diyón ko talavite.

⁵ “Lava matapoteptedi sa waikita munaġa, kaġenuwanokudi ba sa nawanawa, kapa vaivaidi sa yawayawasana, beyapoteptedi sa waibeyavaiya, lava pekipekidi sa kenakena moito munaġa, bi lava waiyamoyamonidi Maimaituwa giuna visuvisuna sa vaivaiye.*

⁶ Lava aiyai ya waisumaġeguna bi mote ima nuwakulukuluva ba tana kakavisuvisuna.”

⁷ Laġannemo Diyón ena tauwaikaiwatana a munamunaġa ba Yesu lava kumna lisidimo Diyón i waigayo watana gado, “Temi wala kona nawa kalakalalelemo, Diyón lisinemo kona kitana, kitana bainewa? Maibena yavalá vagala i suvesuvelemedina mainana kona kita, ee?

⁸ Bamoda mote mainana ko kita, te lavana bainewa kitana kona kita? Gala visuvisudi i kotekotedi kona kita? Geġq, lava ġalibona ena vanuwemo taumiya gala visuvisudi sa kotekotedi.

⁹ Temi kona nawana bai kona kita? Taugiuwatana, ee? Emaso, ya giugiuwemni te Diyón i saġa gulata mote mai taugiuwatana ġesaudi.”

¹⁰ “Gilugilumina wadubonemo tana taunana a gilumi watana gado, ‘Tagu kaka egū tauwainoyanoya ya gei giukamaġe te

*** **10:38:** Kolosi avalina mba wainuwatoi giuna, maibena Yesu kolosimo i wainuwatoitoina.

* **11:5:** Ais 61:1

tana kaka tam em eta ya yawasi.’ ”[†]

11 “Tagu giukauwa yà giugiuwemi te dobumo Diyon i sağɑ gulatana mote mai lava matabumi. Bi lava aiyai i sakosakoyovoğena mala ena waibada nponemo ya miyamiyana ba tana i tausağɑna mote mai Diyon.

12 Diyon taukabulu ena lağɑnmo te niganana, lava edi ǵailisi ai laulubudi te lava mala ena waibada nponemo miyemiyedi a waiğaviyedi, banina tedi edi ǵowɑna maso mala ena waibada ai badea.

13 Taugiuwatana matabudi bi Mousis ena waigāke Maimaituwa ena waibada a giugiuwatana eete Diyoni ena lağɑn i tava.

14 Bamoda Elaidiya ko labelabe te ya tavana ba Diyon taunana Elaidiya, tana bai ya giugiuwena taunana ko vaiye.

15 Temi waibeyemi te koi beyavaiya.

16 “Niga kimtina bai mwalina yà laukoiluvae? Tedi maibena libilibi aniwaikunekune gabudimo sa miya bi sa waimuduveyana gado,

17 ‘Tama nağɪ salena ke saleye bi mote ko biga bi peki ǵabanemo ke ǵabalauiyava bi mote ko ǵaba.’

18 Mainana lağɑnnemo Diyon i tavana ba mote i kanikani bi wain i tegotego, tana a giuwena gado, ‘Tana aluwa gebogebona i sunei.’

19 Bi Tana Taunana Natuna i tavana ba a giuwena gado, ‘Niga taunana taugudaguda, tautegotego, takis taulaitupedi bi gebogebon lavedi edi tau.’ Nuwauyauya didimanina ko vaina ba Diyon bi tagu ema wailovelove ko kaiwatedi.”

Taun waisumağɑ geğedi

(Luk 10:13-16)

20 Yesu bamo taundimo anisove kauwidi i voivoiyedina mba lavedi edi gebogebon mote a kuvesidi taunana aubaina, i giugiumataidina gado,

21 “I gebo kauwa Kolasin bi Betsaida lavemi lisimimo! Bamoda lisimimo anisove kauwidi e voivoiyedina mainana Taiya bi Sidon lisidimo e voyiedi, tedi maso mağokana laukuvasa galedi a kotedi, ai kovutopedi bi edi gebogebomo a laukuvasa.

22 Tagu yà giugiu kauwemi te malaetala lağɑnnemo tagu kaka Taiya bi Sidon yà launuwatoitoiyedina kaka temi Kolasin bi Betsaida lavemi.

23 Bi Kapeniyam lavemi, temi bena Maimaituwa ya nawemi malamo? Geğɑ, temi kaka Maimaituwa ya pwalağe nawemi pekipekidi edi gabumo. Bamoda temi lisimimo anisove kauwidi e voivoiyedina mainana Sodom malagainemo e voyiedi, tedi maso a laukuvasa bi malagaina visuvisuna i kena te niga lağandimo.[‡]

24 Tagu yà giugiuwemi te malaetala lağɑnnemo ba Sodom kovoğɑ ǵaubona ya vai bi taun waisumağɑ geğemi temi kaka kovoğɑ dididiga ko vai.”

Ko nato lisigumo bi koi yawasi

(Luk 10:21-22)

25 Mba sauginemo Yesu i laupalina gado, “Tamagu, mala bi dobu Badana, yà kakasağesägem, banina tam lava mabai a noğoti munağedi te tedi anapu bi sibe lavedi, ba lisidimo niga kauwidi kuna sivuaidavonedi bi lava edi yawasana maibena libilibi lisidimo kuna kamağatidi.

26 Tamagu giukauwa te niga kauwidi ba em ǵowanemo sa tubutubuğɑ.

27 “Tagu mwali matabudi Tamagu i vitegu. Bi aiyai mote Natuna i sibe te Tamana taunağɑ. Aiyai mote Tamana i sibe te Natuna taunağɑ i sibe. Bi kota Natuna tedi mabai i vinevinedina ba tana sa kamağati.

[†] **11:10:** Mal 3:1 [‡] **11:23:** Pak 19:24-28

²⁸ “Temi mabai nuwaboya bi vita sa pokepokemina ba ko nato lisigumo kaka waiyawasi yà vitemi.

²⁹ Egu kewa isunemo ko laulauavalana ba niga kauwidi yà lovelovemi te ko sibedi, banina tagu voya góta bi góubo munága lavagu. Taunana aubaina, tagu lisigumo ko natona kaka aluwimi sai yawasi.

³⁰ Bi kewa yà vitemna ba i tekateka, gómo gómotina kwa lageti bi kwa avali.”

12

Yesu tana Waiyawasi Lağanna Badana (Mak 2:23-28, Luk 6:1-11)

¹ Mba sauginemo Waiyawasi Lağannemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi laisi daibina gó a nawanawa te ena tauwaikaiwatana kani a peki. Taunana aubaina laisi a tanodi bi a kanikanidi.

² Bi Palisi mainana a kitakitana ba, Yesu a giuwena gado, “Kuna kita, kauwidi Waiyawasi Lağannemo mote maso ko voivoiyedi bi góga te em tauwaikaiwatana kauwidi sa voivoiyedi.”

³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Gálibona Deivida ena lava vaitedi kani a peki bi Deivida bai i voivoiyena, temi kona iyevi, ee góga?

⁴ Tana Maimaituwa ena vanuwemo i solanawa bi buledi kakavisuvisudi i legaudi bi ena lava i vitedi te a kanidi. Bi waigóke ya giugiu te mba buledidi ba pilisi taudi gó sa kanikanidi.

⁵ Bi temi Mousis ena waigóke kona iyevi ee góga? Pilipilisi Waiyawasi Lağandimo Maimaituwa ena vanuwa nöponemo a noyanoyana ba Waiyawasi Lağanna ena waigóke a waidoukoto, bi góga te mba mote gebogebo a voivoiye.

⁶ Tagu yà giugiuwemi te lava gómotá nöpodemo ena wailovelove i sa gó gulata mote mai pali vanuwina.

⁷ Bi gilugilumina wadubonemo i giuna gado, ‘Tagu yà góye góyena launuwatoi kauwina lava lisidimo ko voiye, bi kota temi musala ko laulau sewasewaena tagu mote yáma góye góyeye.’ Bamoda temi giudi banidi ko sibedina, ba mote egu tauwaikaiwatana komai wavu yababedi.

⁸ Banina Tana Taunana Natuna Waiyawasi Lağanna Badana.”

⁹ Yesu nawa i waitubu munáge bi lava edi bolu vanuwina nöponemo i sola sa gó,

¹⁰ bi góme oloto sida nima peki peki vaivaina i miyamiya i kita. Bi Palisi eta a tavutavu te bainewa maso Yesu ai wavu. Taunana aubaina tedi Yesu ai talayenana gado, “Waigóke bainewa ya giugiu? Waiyawasi Lağannemo kamaina te lava tai yawasani ee góga?”

¹¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamoda aiyai em sipu gómotá Waiyawasi Lağannemo dommo i kuluvana ba sipuna dommo kwa solu sa gó ee góga?

¹² Bi lava no gótona i didiga gulatana, mote mai sipu. Taunana aubaina Waiyawasi Lağannemo kamaina te visu ta voiye.”

¹³ Kamaina bi Yesu mba olotona i giuwena gado, “Nimam ku tu gó.” Góme oloto nimana i tu gótu gó ba i visuvisu munága maibena nimana góesauna.

¹⁴ Bi Palisi a potiyovo a nawa bi ai ogatala te bainewa Yesu sai peki.

Yesu tana Maimaituwa ena Taupaula Vinevinena (Mak 3:7-12, Luk 6:17-19)

¹⁵ Ğome Yesu i sibe te Palisi a waiogatala te tana sa vunu, taunana aubaina mba modomodona i gose. Bi i nawanawa ba lava kumdi a kaiwata bi matabudi edi sidamo i waiyawasanidi

¹⁶ bi i giu vavasağedi te tedi mote aiyai sima giuwe te tana lava aiyai.

¹⁷ Niga kauwidi matabudi wala taugiuwatana Aisaiya lisinemo BADA bai i giugiuwedina, mainana a tubuğā. Gilugiluminemo i giuna gado,

¹⁸ “Niga ba egu Taupaula tana taunana e vine,

tana nuwagu tauvaina, bi tagu tana lisinemo ya wainuwavisu.

Bi tagu kaka Aluwigu ya vite,

te tana lava matabudi lisidimo didimana ya lauguguyae.

¹⁹ Tana mote aiyai vaitena simai kagiu bi ima lasa guda,

tana mote etağā ima binau nawa te lava kalinana sima vaiye.

²⁰ Tana mote vagala nuwayovuna ima koto kamağē.

Bi kaipou tututukina mote imai suwavunu.

Tana mainana ya voivoiyena eete dobu matabudi nopodimo lava ya kadidimani kovidī.

²¹ Mba lağānnemo kaka dobu matabudi lavedi edi waisumağā tana lisinemo sa sako.”*

Yesu bi Aluwa gebogebodi edi bada

(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

²² Ğome oloto aluwa gebogebodi a sunesuneina a natome Yesu lisinemo. Mba olotona ba gumgum bi matapotapotana. Bi Yesu i waiyawasani te i waikita munağā bi giu i waitubu.

²³ Bi lava matabudi Yesu a soveye bi a giuna gado, “Augunai niga ba ġalibona Deivida natuna, ee?”

²⁴ Bi Palisi niga mainana a vaivaiye ba a giuna gado, “Mba aluwa gebogebodi edi bada isana taumudulele, tana Yesu i sunei bi ġailisi i vite te aluwa gebogebodi ya kwavidi bi sa potipotiyovo.”

²⁵ Bi Yesu edi noğota i sibedi, taunana aubaina i giuwedina gado, “Bamoda ġalibona ena waibada nophonemo taudiğā sa daili munağedina ba taudiğā sa kakagebogebodi. Bi bamo taunina ee vanuwina nophonemo taudiğā sa dailidi bi sa waiġasigasina ba sa kakagebogebo munağedi.

²⁶ Mba kauwina ġemotina mainana, bamoda Seitan ena waibada nophonemo sa dailidi bi sai ġasigasina ba taudiğā sa kaka gebogebodi munağedi bi mba waibadana mote ima kena nonoġa.

²⁷ Bamoda tagu taumudulele ena ġailisimo aluwa gebogebodi ya kwavikwavivaidi te temi Palisi ko giu, emi tauwaikaiwatana aiyai ena ġailisimo aluwa gebogebodi sa kwavikwavivaidi? Emi tauwaikaiwatana sa kaka mağatimi te temi ba kaikaiyovumi.

²⁸ Tagu Maimaituwa Aluwina ena ġailisimo aluwa gebogebodi ya kwavikwavivaidi. Niga kauwinemo temi ko sibe te Maimaituwa ena waibada kaikana lisimimo i tava.

²⁹ “Aiyai mote oloto ġaigālisina ena vanuwa ima lolo te dolinemo ya panipani kaka ena vanuwa ya lolo te ena ġoñagona ya legau kamağedi.

³⁰ Tana aiyai ya waiġavyeguna ba mote egu tau. Bi aiyai mote vaitena kama noyanoya ġemota ba egu lava ya suwasuwa waidabalalidi.

³¹ “Taunana aubaina, lava aiyai Maimaituwa ya giugiu waigebolebona bi ya waidibogħina ba ena gebogebi ya noğoti kamağedi. Bi tana aiyai Aluwa Waiyawa ya waidibogħina, ba ena gebogebi mote Maimaituwa kaka ima noğoti kamağedi.

* **12:21:** Ais 42:1-4

³² Lava aiyai Tana Taunana Natuna lisinemo ya giugiu vitavitalana ba Maimaituwa kaka ena gebogebo ya nōgoti kamāgedi. Bi aiyai te Aluwa Waiyawa lisinemo ya giugiu vitavitalana ba mote ena gebogebo ima nōgoti kamāgedi, niganana eete lāgan damonemo.

Kai gebogebona votana gebogebona
(Luk 6:43-45)

³³ “Kai ko komaniyena kaka ya vota kauwa, bi kai mote koma komaniye ba kaina mote ima vota. Banina kai votanemo kaka ta sibe te mba kaina visuvisuna ee gebogebona.[†]

³⁴ Temi mwata salama natunatuna! Nopomi gebogebo i wanavu te bainewa visu ko giuwata? Banina lava nopenemo bai i wanavu bi ya kenakenana, taunana mudunemo ya potipotiyovo.

³⁵ Lava visuvisuna nopena visu i wanavu, taunana aubaina kauwa visuvisudi ya voivoiyedi. Bi lava gebogebona nopena gebo i wanavu, taunana aubaina kauwa gebogebodi ya voivoiyedi.

³⁶ Tagu yà giugiuwemi te etala lāgannemo lava giu gebogebodi matabudi mududimo sa potipotiyovona dabedimo kaka Maimaituwa ya etaledi.

³⁷ Bi Maimaituwa kaka tam em giu luvanemo ya kovōgim, bi kota em giu luvanemo yai yawasanim.”

Mataila Diyona lisinemo i tubutubūgana ko kita
(Luk 11:29-32)

³⁸ Kamaina bi palisi bi waīgake tauwailovelovedi gesaudi Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ka goyēgojenā anisove matailina kwa voiyyedi te ka kitedi.”

³⁹ Bi tana i giuwedina gado, “Niga kimtimi temi gebogebo lavemi bi waimatawapemi! Bi ko goēgoe te mataila ko kita. Yà giugiuwemi te temi mote mataila koma kita, bi taugiuwatana Diyona lisinemo mataila i tubutubūgana taunana ko nōgoti.

⁴⁰ Te Diyona iyana nopenemo i miyana ba lāgan faiona bi dudubala faiona. Mba kauwina ġemotina mainana Tana Taunana Natuna kota dōga nopenemo ya kenana lāgan faiona bi dudubala faiona.

⁴¹ Bi malaetala lāgannemo Ninive lavedi bi temi niga kimtina lavemi kaka pekimo ko moito munāga bi tedi kaka sa giuwemi te iyoyogamo ko nawa. Banina Diyona i laulauguguya lāgannemo ba Ninive lavedi tana ena giu a vaiye bi a nuwavitala. Bi niga ġome niganana lava ġemota tana Diyona i sāga kamāge, bi temi tana ena giu mote ko vaiye bi ko nuwavitala.

⁴² Bi kota malaetala lāgannemo Siba edi ġalibona waivinina bi niga kimtimi tana vaitena kaka pekimo ko kenamoito munāga. Bi tana kaka ya giuwemi te iyoyogamo ko nawa. Banina mba ġalibonina waivinina wala tana Idip yawanināga i sāga, Solomon ena nuwauyauya vaiyena aubaina.[‡] Bi niga ġome niganana lava ġemota tana Solomon i sāga kamāge.

Aluwa gebogebona ena anitava munāga
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Bi lāgannemo aluwa gebogebona lava i potiyovo kamāgenā, ba ya nawa dobu tatakalidīga animiya ya tavutavu te yai yawasi bi mote ima banavi

⁴⁴ ba ya giuna gado, ‘Tagu lava e gosegosena lisinemo yà munāga.’ Bi sauginemo lavana lisinemo ya tavatava munāga ba ya kita te lavana nopena kavakavana, laulaugilīlinā bi ġonāgona sivusivu kauwedi.

[†] 12:33: Met 7:20 [‡] 12:42: 1G 10:1-10

⁴⁵ Ĝome te ya munaĝa bi aluwa gebogebodi ĝesaudi, wapedi 7 yai dolidi. Bi mba aluwidi tedi a gebogebi gulatana mote mai tana. Tedi vanuwina nponemo sa sola saĝa te sa miya. Mba lavana ena yawasana ya gebogebi gulatana mote mai wala i miyamiyana. Mba kauwina ĝemotina mainana kota niga kimtina lisidimo kaka ya tubuĝa.”

Maimaituwa ena ĝowana voyiena i saĝa gulata bi em vanuwa lavedi ba i ĝaubo

(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu yaĝolo lava kumna lisidimo i giugiu ba tinana bi tasitasina a tava. Tedi didiyaumo a moito bi a ĝoyeĝoyena maso Yesu vaitena ai giugiu.

⁴⁷ Kamaina bi lava ĝemota Yesu i giuwena gado, “Tinam bi tasitasim doĝamo sa moimoito, bi sa ĝoyeĝoye te vaitedi koi giugiu.”

⁴⁸ Ĝome Yesu giu i waimunena gado, “Aiyai tinaguna bi mabai tasitasigudi?”

⁴⁹ Bi tana ena tauwakaiwatana lisidimo nimana i waiyoyo bi i giuna gado, “Niga taudidi tinatinagu bi tasitasigu.”

⁵⁰ Banina tana aiyai Tamagu malamo ena ĝowana ya voivoiyedina, tana taunana tasiotigu, nuvuotigu bi tinaotigu.”

13

Taubayau lautaulalana

(Mak 4:1-20, Luk 8:4-15)

¹ Mba laĝanna ĝemotinemo Yesu vanuwa i potiyovo kamaĝe, i yovo i nawa topa diyanemo i miya wailovelove aubaina.

² Bi lava kumdi a tava a moito kwaivivile, taunana aubaina te tana wagamo i moito saĝa bi lava matabudi ba gelemo a moito.

³ Mba ĝome tana kauwa wapewapedi lautaulalamo i wailovelovedi bi i giwedina gado, “Laĝan ĝemota taubayau i nawa ena pesi aulau-naĝasedimo.

⁴ Tana pesi i laulaunaĝasedina ba pesi ĝesaudi etamo a talaĝa bi mwanuwa a tava te a kani kovidi.

⁵ Bi pesi ĝesaudi doĝa waitelitelinemo a talaĝa te a duga makai, banina doĝa mote i didiga.

⁶ Bi laĝannemo suwala i lalanina ba pesidi a welai, banina tedi mote lamlamdi doĝamo a yovo gulata.

⁷ Bi pesi ĝesaudi gedala nopodimo a talatalaĝana ba gedelidi pesi a yavanidi te mote a bani.

⁸ Bi pesi ĝesaudi doĝa visuvisunemo a talatalaĝana ba a duga te a vota bi vitedi ba 100, 60 bi ĝesaudi ba 30.

⁹ Tana aiyai waibeyana te yai beyavaiya kauwa.”

Lautaulala banina bai

(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰ Kamaina bi Yesu ena tauwakaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina lautaulalamo lava kwa giugiuwedi?”

¹¹ Bi tana edi giu i waimunena gado, “Mala ena waibada sibena ba Maimaituwa temi i vitemi bi lava ĝesaudi mote i vitedi.

¹² Tana aiyai niga kauwidi ya sibesibedina ba Maimaituwa kaka sibena lisinemo yai lautawi. Bi aiyai mote niga kauwidi i sibedi ba avena te sibe ĝaubona lisinemo bi Maimaituwa kaka ya kaikamaĝe.

¹³ Taunana aubaina, tagu lava lisidimo lautaulalamo yà giugiuwedi. Tedi sa kitakitana bi mote sima kita banavi, sa vaivaiyena bi mote sima vaiye āgone.

¹⁴ Taugiuwatana Aisaiya wala nove bai i giugiuwena, niganana tedi lisidimo ya tubutubuāga.”

“Tana i giuna gado,
‘Temi ko vaivaiyena bi mote koma sibesibe,
 ko kitakitana bi mote koma kitakita banavi.
¹⁵ Banina niga lavedi nopodi āgāgāidi.

Tedi waibeyedi bi mote sima waibeyavaiya kauwa,
 tedi waimatedi bi mote sima waikita kauwa, banina tedi matedi a pota.
Male matedimo sai kita,
 beyedimo sa vaiye
 bi nopodimo sa sibe,
tedi mainana sa voivoiyena, banina mote sima āgoyēgoye te edi gebogebo sa
 kuvesidi
 bi yài yawasanidi.”*

¹⁶ “Bi temi koi nuwavisu, banina matemimo ko kitakita bi beyemimo ko vaivaiye.

¹⁷ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, te taugiuwatana wapewapedi bi didimana lavedi wala a āgoyēgoyena maso niga kauwidi a kitedi bi a vaiyedi. Bi geā te, mote a kitedi bi a vaiyedi maibena niganana temi ko kitekitedina bi ko vaivaiyedina.

¹⁸ “Koi beyavaiya bi taubayau lautaulalana banina yà giuwemi:
¹⁹ Lava mabai Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna sa vaivaiye bi banina mote sima sibesibe ba maibena pesi etamo talatalaāgādi. Seitan ya tava te bai sa vaivaiyena nuwapoudimo ya kaikaikamaāgādi.

²⁰ Bi lava mabai manuwavisudi giu visuvisuna sa vaiye bi sa waianinenba maibena pesi doğā waitelitelinemo talatalaāgādi.

²¹ Bi laāgnemoo pilipili ee laukivigebogebo sa natona Maimaituwa giuna aubaina, ba tedi mote sima moimoitodidina, banina lamlamdi mote a yovo gulata.

²² Bi pesi gedala nopodimo talatalaāgādi ba lava mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiyena bi dobu nuwaboyedi bi waiguyau noğotidi nopodi sa waiwanavudi te mote sima votavota.

²³ Bi lava mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiye bi sa sibesibena, ba maibena pesi doğā visuvisunemo sa talatalaāgāna, tedi giu sa vaiye bi sa miyamiyaena ba sa vota bi votedi ba 100, 60 bi 30.”

Āgāgāawa lautaulalana

²⁴ Yesu lautaulala āgesauna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena oloto pesi visuvisudi ena daibimo i laulaunaāgāsedina.

²⁵ Tedi dudubalinemo a kenakena ba kana āgaviya i tava te daibinemmo pesi visuvisudi nopodīgā āgāgāawa i launaāgāsed te i nawa.

²⁶ Laāgnemoo pesi visuvisudi a kalakalanapu ba āgāgāawa vaitedi a dugā āgemota.

²⁷ “Daibi taniwigina ena taupaula a tava lisinemo bi ai talayena gado, ‘Bada, tam bena pesi visuvisudi daibimo ku launaāgāsed. Niga āgawēgāwedi bamō maiāgā a tava bi sa dugaduga?’

* ^{13:15:} Aisaiya 6:9-10

²⁸ Bi tana edi giu i waimunena gado, ‘Mba ġaviya i launaġasedi.’ Bi ena taupaula ai talayena gado, ‘Bainewa kwa noġonoġoti, ka nawa ka laka kamaġedi, ee?’

²⁹ Bi edi giu i waimunena gado, ‘Avena! Bamoda ġawaġawa koma lakelakedi bi witi vaitedi koma lakedi.

³⁰ Ko gose kamaġedi te matabudi sa duga ġemota eete vililubu laġanna. Mba laġannemo tagu kaka tauvililubu ya giuwedi te ġawaġawa sa gei lakedi, sa pani bwainidi bi kaimo sai kalaġosedi. Bi witi sai ġemotidi te sa saġedi egū susuġumo.”

Wasiva pesina bi muu'a lautaulalidi

(Mak 4:30-34, Luk 13:18-21)

³¹ Bi Yesu lautaulala ġesäuna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena wasiva pesina,[†] lava ya vai te ena daibimo ya wadi.

³² Mba pesina ba pesi ġaubo otina, bi laġannemo i dugana ba kai matabudi ya saġa tawedi bi yai kaibada te mwanuwa sawasawaġa lovolovalo sa tava bi lagalaganemo sa launoġi.”

³³ Bi yaġolo te lautaulala ġesäuna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena muu'a,[‡] waivini ya vai, falawa nopenomo ya vitale, bi ya gwadai te falawina nopenoma matabuna muu'a ya nawae.”

³⁴ Yesu niga kauwidi matabudi lava kumna lisidimo lautaulalamo i giugiuwed. Bai laġannemo mote giu baniotidi i giuwedi bi lautaulalamo tedi i giugiuwed.

³⁵ Niga kauwina Maimaituwa wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuġa. Taugiuwatana i giuna gado,

“Tagu kaka lautaulalamo ya giuwemi,

‘Pakanemo dobu i tubuġa bi i saġa te niganana giu kenakena wai-davonidi ya giuwemi.”[§]

Yesu witi bi ġawaġawa lautaulalidi i giu waiipoipodi

³⁶ Ĝome Yesu lava kumna i gosedi bi i valageta vanuwemo. Bi ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi a giuwena gado, “Aee Bada, ġawaġawa daibimo ducedugedi lautaulalana maso lisimaimo kuna giu waiipoipo.”

³⁷ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Pesi visuvisudi tauwadidi ba Tana Taunana Natuna.

³⁸ Daibi ba niga dobuna, bi pesi visuvisudi ba tauwaisumaġa, tedi taudidi Maimaituwa ena waibada nopenomo sa miyamiyana. Bi ġawaġawa ba tedi Seitan natunatuna.

³⁹ Bi ġaviya ba Seitan tana ġawaġawa taulaunaġasedi. Bi vililubu ba laġan damona bi tauvililubu ba aneya.

⁴⁰ “Bi ġawaġawa bainewa sa lakedi, sa pani bwainidi bi kaimo sa waikalaġosedinha ba mainana kauwina ġemotina laġan damonemo ya tubuġa.

⁴¹ Tana Taunana Natuna kaka ena aneya ya giukamaġedi, te ena waibada nopenomo gebogebo tauwaitubudi bi tauvoiyedi matabudi sai ġemotidi

⁴² bi kai kalakalatinemo sa pwalaġe nawedi. Bi ġome kaka sa lauaiyoi bi mwakedi sa sanawaikikokikodi.

⁴³ Bi didimana lavedi kaka Tamedi ena waibada nopenomo sa yanana maibena suwala. Tana aiyai waibeyana te yai beyavaiya bi ya sibe.”

[†] **13:31:** Gulik edi wasiva ba kitana mai kai bagoma bi mote kailawalawasa. [‡] **13:33:** Yist mba maibena tuva. Ģaubona kwa likwa bi topamo kwa sako, mba ya dabalala. Bi yist ġaubona payawa nopenomo kwa sako, mba ya dabalala. [§] **13:35:** Sale 78:2

Ĝonaĝona laukaidi kenakena waidavonidi bi posalu laautalalidi

⁴⁴ “Mala ena waibada ba maibena aniwaiguyau ġoneġonedi, doġa no-ponemo kenakena waidavonidi. Laġannemo lava i banabanavi ba i ġuluvi munaġe, ġome tana mayasisina i nawa bi ena ĝonaĝona matabudi i kuneje kamaġedi. Bi manena matabuna i vai bi i tava munaġa te mba doġana i gimeli.

⁴⁵ “Bi kota, Mala ena waibada ba maibena tauwaikunekune ġemota, posalu visuvisuna i tavutavu te maso i gimeli.

⁴⁶ Laġannemo tana posalu maiina dididiga i banabanavi ba i munaġa bi ena ĝonaĝona matabudi i kune kamaġedi bi manenemo posalu i gimeli.”

Gomo lautaualalana

⁴⁷ “Bi kota, mala ena waibada ba maibena gomo, topamo sa pwalaġe, bi iyana tabudi bi tabudi sa konekonedi.

⁴⁸ Laġannemo gomo i wanavuna ba sa solusaġe balabalamo bi sa miyatulu, te iyana visuvisudi poa'a nöponemo sa sivudi bi gebogebodi sai naġasedi.

⁴⁹ Niga kauwina mainana kaka laġan damonemo ya tubuġa. Mba laġannemo aneya kaka sa yovo te didimana lavedi nöpodimo gebogebi lavedi sa daligidi,

⁵⁰ te gebogebi lavedi kai lemlemnemo sa pwalaġe nawedi, bi ġome kaka sa lauaiyoi bi mwakedi sa sanawaikikokikodi.”

⁵¹ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Niga kauwidi matabudi kona sibedi ee geġa?” Bi tedi ena giu ai munena gado, “Emaso, bema ke sibedi.”

⁵² Bi Yesu i giuwedina gado, “Taunana aubaina, waiġake tauwailovelovena ġesaudi ba Mala ena waibada wailovelovena kaikana a vai, tedi ba maibena vanuwa taniwigina ena susuġumo aniwaiguyau mwalidi valivaliudi bi wadubodi ya yovodi te ya kitedi bi lava ya wailovedi.”

Nasalet lavedi Yesu a daboke

(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Laġannemo Yesu lautaulala giudi i waiwaikovidi ba dobuna i gose kamaġe.

⁵⁴ Tana i munaġa ena malagai otinemo, bi ġome bolu vanuwidigħa lava i waiwailovelovedi. Tedi a soveye bi ai talana gado, “Niga lavana bamo ġome nuwauyauya bi ġailisi i vai bi anisove kauwidi ya voivoiyedi?

⁵⁵ Tana bema taukamda natuna? Tinana bema isana Meli, bi tasitasina ba Diyemesi, Diyosep, Saimon bi Diudas?

⁵⁶ Nuvunuvuna matabudi bema vaiteda niga? Niga olotona kauwidi matabudi bamo ġome i legaudi?”

⁵⁷ Bi ġome te Yesu a daboke.

Bi Yesu i giuwedina gado, “Taugiuwatana ena malagai bi ena vanuwa lavedi ba mote sima vivibile.”

⁵⁸ Taunana aubaina, mba malagainemo Yesu mote mataila wapewapedi i voyiedi, banina tedi mote ai sumaġe.

14

Dyon taukabulu bainewa i peki ġiliwa

(Mak 6:14-29, Luk 3:19-20, Luk 9:7-9)

¹ Mba sauginemo Alodi Galili tauwaibadayena Yesu giuna i vaiye,

² bi ena taupaula i giuwedina gado, “Niga lavana ba Dyon taukabulu, tana pekimo i kena moito munaġa, taunana aubaina ġailisi lisinemo ya kenakena bi mataila ya voivoiyedi.”

³ Alodi niga mainana i giuna, ba tana wala Diyон i pani bi biliwelokomo i tako nawe, valetina Pilipi mwanena Elodiyas dabanemo.

⁴ Diyон, Alodi i giugiu mataina gado, “Mote i visu te Elodiyas kwa naḡi, banina mba ba valetim mwanena.”

⁵ Mba giuna aubaina Alodi i ḡoyeḡoye te Diyoni maso i waipeki. Bi lava i nailedi, banina tedi a sibe te Diyон ba tauguwatana.

⁶ Bi Alodi ena tubuḡa soina nopenemo, Elodiyas natuna waivinina wale aubaidi i bigabiga ba Alodi nuwana i laukwasili.

⁷ Taunana aubaina, Alodi i giuwapa te bai yai baḡayena ba ya vite.

⁸ Kamaina bi gomana tinana kalinana i lauwata te Alodi i giuwena gado, “Tagu yà ḡoyeḡoyena Diyон taukabulu kununa abomemo kwa tako, bi kwa vitegu.”

⁹ Bi ǵalibona i wainuwaboya gulata bi i waiuvala, bi kaikana i giuwapa ena wale matedimo taunana aubaina te gomana ena ǵowāna ya voiye.

¹⁰ Ġome Alodi tauwaiḡaviya i giukamaġe biliwelokomo te Diyон gadona a bwaliḡavuki,

¹¹ bi kununa abomemo a tako, bi gomana guguinina a vite, te i avali nawe tinana i vite.

¹² Bi Diyон ena tauwaikaiwatana a tava, tubuḡina a avali nawe a dobo, bi a nawa te Yesu a giuvite.

Yesu lava wapedi 5 tausen i waikanidi

(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)

¹³ Laḡannemo Yesu Diyон noyana i vaivaiye, ba wagamo i gelu bi i nawana dobu ǵuyuwinemo. Bi lava kumdi a vaivaiye ba edi malagai a gosedi bi kaḡedīgħa a vawata.

¹⁴ Laḡannemo Yesu wagamo i potipotiyovo, ba lava kumdi i kitedi, ba i launuwatoiyedi bi sidesidedi i waiyawasanidi.

¹⁵ Bi mba aubiganemo, ena tauwaikaiwatana lisinemo a nato bi a giuwena gado, “Bada, niga ba mutuyuwa bi kaikana tautaugudu. Lava kwa giukamaġedi sa nawa malagaġħa te kediya sa gimala.”

¹⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Tedi mote sima nawa, temi koi kanidi.”

¹⁷ Bi tana a giuwena gado, “Tama mote bai lisimaimo, kamaina buledi 5 bi iyana labu ota.”

¹⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko natomedi lisigumo.”

¹⁹ Tana lava i giuwedi te ǵawāġawa dabedimo a miya. Bi buledi 5 bi iyana labu i legaudi, i waikita saġħa malamo, i waiebo bi buledi i kivid. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i vitedi te lava a vite nawedi.

²⁰ Bi lava matabudi a kani te a kani nonoġa. Kamaina bi tauwaikaiwatana lava kani a kanikani sivudina, ai ǵemogħemotidi te po'a wapedi 12 ai wanavudi.

²¹ Lava ǵome a kanina ba olooloto wapana 5 tausen, waiwaivini bi libilibi mote a iyevidi.

Yesu topa dabanaġa i nawa

(Mak 6:45-52, Dyn 6:15-21)

²² Mba kauwina mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana wagamo i waige-ludi bi a damana, a nawanawa noi nevanemo ba kota lava i giukamaġedi te a nawa edi malagaġħa.

²³ Bi lava i giukamaġedi mulinemo, tana i nawa oya dabanemo, pali aubaina. Mba dudubalina ba taunaġħa ǵome i laulaupali.

²⁴ Bi waga ba kaikana topa modona i nawanawae. Bi ġome yavala dididiga i talatalaġa taunana aubaina labama waga i waikati vitavitale.

²⁵ Laġan tinana bwaganemo, bi Yesu topa dabanaġa i nawanawa ena tauwaikaiwatana lisidimo.

²⁶ Laġannemo ena tauwaikaiwatana a kita topa dabanaġa i natonato ba tedi a naila gulata bi a galalana gado, “Noi ba boita.”

²⁷ Bi Yesu maġemota i giuwedina gado, “Mote koma naila, tagu. Nuwemi ya lautou.”

²⁸ Ġome Pita i giuna gado, “Bada, bamoda giukauwa te tam ba kwa giuwegu te topa dabanaġa yà nato lisimmo.”

²⁹ Bi Yesu Pita i giuwena gado, “Ku nato.” Bi Pita wagamo i potiyovo bi topa dabanaġa i nawa Yesu lisinemo.

³⁰ Bi tana yavala bi labama i kitedi bi i nainaila laġannemo, kwaluluva i waitubu bi i binauna gado, “Bada, kwai yawasanigu!”

³¹ Noi taunana te Yesu nimana i tuġu bi Pita nimanemo i kabi te i solu saġe bi i giuwena gado, “Em sumaġa i ala ġaubo, bai aubaina kuna nuwakulukuluva?”

³² Laġannemo tedi a moimoitosaġa wagamo ba yavala i lautautau.

³³ Tedi waga nponemo a miyamiyana Yesu a lauduneye bi a giuna gado, “Giukauwa te tam taunana Maimaituwa Natuna.”

³⁴ Tedi a damana nawa Genesaletimo a solasaġa.

³⁵ Bi laġannemo mba dobuna lavedi Yesu a kitakita ba a kitāgħone bi Yesu giuna a giunawe te dobuna diyadiyana matabuna i nawa yaġosi. Ġome lava sidesidedi a tavaitedi Yesu lisinemo.

³⁶ Bi Yesu ai baġa te sidesidedi maso i waianinedi, te ena gala isunaġa a taukon. Bi lava mabai ena gala a tautaukonina, matabudi a yawasana.

15

Baibaiganopoda sa waimiledina ena wailovelove

(Mak 7:1-23)

¹ Ġome Palisi bi waiġake tauwailovelovena ġesaudi Yelusalemġa a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado,

² “Bai aubaina em tauwaikaiwatana wala nove magumagula edi miyamiya a sakosakona sa waidoukotodi? Tedi mote nimedi sima koġedi bi sa kanikani!”

³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bi temi bai aubaina Maimaituwa ena waiġake ko waidoukotokotodi, bi temi emi wailovelove ko kaikaiwatedi?

⁴ Maimaituwa i giuna gado, ‘Tamam bi tinam kwa viviledi.’ Banina aiyai tamana bi tinana i pasilidina ba sai peki.

⁵ Lava aiyai bai mwalina lisinemo ya kenakenana maso tamana ee tinana i vite. Bi geġa te, temi emi wailovelove luvanemo mote ima vitedi bi ya giuwedina gado, ‘Egu magula, tagu mote yàma sagumi banina kaikana e giuwapa te Maimaituwa yà vite.’

⁶ Temi emi wailovelovemo lava ko voyiedi te tametamedi bi tinetinedi mote sima sagusagudi. Temi Maimaituwa giuna ko sakosakoliye bi temi emi miyamiya ko kaikaiwatedi.

⁷ Temi lava kaikaiyovumi! Bai Aisaiya i giugiuwena ba giukauwa te temi i giugiuwatemi.

⁸ ‘Niga lavedi mududiġa ya giugiu te Bada, Bada
bi nopodi ba tabudimo mote tagu lisigumo.

⁹ Tedi sa lauladune yababegu
tedi taudiġa edi waiġake a voivoiyedina,

¹⁰ taudidi lava sa wailovelovedi.”
 10 Kamaina bi Yesu lava kumna i giuwedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, “Koi beyavaiya bi ko sibe kauwe.

¹¹ Lava kani ya kani te bwaganemo ya yovo bi ya potiyovo munaḡa. Bi bai gebogebona nopenomo i noḡoti bi mudunemo ya potipotiyovona taunana ya waimila.”

¹² Ġome ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Kuna sibe ee geḡa te bai kwa giugiuwedina ba palisi mote ai nuwavisuye?”

¹³ Yesu giu i waimunena gado, “Tamagu malamo miyamiyana tana dobumo kai mote i wadiwadina ba matabudi malamlamdi ya lakedi.

¹⁴ Ko kita kamaḡedi tedi tauwaietadoli matapotepotedi, bamoda lava matapotapotana ena tau matapotapotana ya waidolina ba labuḡidi dommo sa kuluva.”

¹⁵ Pita i giuna gado, “Te niga lautaulalana lisimaimo ku giu waitete.”

¹⁶ Yesu i waitalayedina gado, “Temi yaḡolo te ko wainuwainina, ee?

¹⁷ Kona sibe ee geḡa te lava kani ya kanikanina ba ya yovo bwaganemo te ya potiyovo munaḡa?

¹⁸ Lava nopenomo bai gebogebona ya nogoti bi mudunemo ya potipotiyovona taunana nopenoma ya waimila.

¹⁹ Noḡota gebogebodi maibena, waipeki, vawaidoḡa, waimatawapa, danene, waimuduna bi kaiyovumo waiwatu.

²⁰ Niga yawasanidi lava nopenoma sa waimila. Bi lava manima milana ya kanikanina, taunana mote ima waimila.”

Keinan waivinina ena waisumaga (Mak 7:24-30)

²¹ Yesu Galili dobuna i gose bi i nawa Taiya bi Sidon palatidimo.

²² Ġome Keinan waivinina i tava Yesu lisinemo bi i talaḡabalana gado, “Aee Bada, Deivida natuna, kwa launuwatoitoiyegu! Aluwa gebogebona natugu waivinina i sunei bi ya wainuwatoi gulata.”

²³ Bi Yesu mote bai i giu lubuye, taunana aubaina ena tauwaikaiwatana a nato lisinemo bi ai baḡana gado, “Niga waivinina mulidaḡa ya nato bi ya ḡabaḡabana, kwa giukamaḡe ya nawa tabunemo. Ya waibeyawakida.”

²⁴ Ġome Yesu i giuna gado, “Tagu Maimaituwa i giukamaḡeguna Islael lavedi gwegwegwedi aubaidi.”

²⁵ Bi waivini i nato Yesu kaḡepakanemo, tuwapekana i waitupagwaliġedi bi i giuna gado, “Aee Bada, kwa kai sagugu!”

²⁶ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mote i visu te libilibi kediya yà vai bi daḡadaḡasi yà vitedi.”

²⁷ Bi waivini i giuna gado, “Bada, mba giukauwa! Bi geḡa te daḡadaḡasi tamedi ena teibolomo kani pusepuselidi ya taitaikulukuludina ba sa kanikanidi.”

²⁸ Kamaina bi Yesu waivini ena giu i waimunena gado, “Waivini, em sumaḡa kota i tausaḡa, taunana aubaina bai kunai baḡaena ba yà vitem.” Mba taunana te waivini natuna i yawasana.

Yesu lava 4 tausen i waikanidi (Mak 8:1-9, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)

²⁹ Ġome Yesu Galili nisana diyanaḡa i saḡa i nawa oya dabanemo i miyatulu.

³⁰ Ġome lava kumdi a tava Yesu lisinemo. Bi lava kaḡedi nuwanokudi, matapotepotedi, nuwakududi, kupekupedi bi kota sida ġesaudi vaivaidi vaitedi a tavaitedi Yesu kaḡepakanemo bi matabudi i waiyawasanidi.

³¹ Lava kupekupedi a gagali, kağedi nuwanokudi a didimana, nuwakududi a nawanawa bi matapotepotedi ai kita munağā. Ğome lava matabudi tedi a kitekitedina ba a sove bi Islael edi Maimaituwa a kasağesäge.

³² Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, “Tagu niga lavedi e launuwatoiyedi, tedi vaitedi te miya te lağarı faiona a kovi bi kani geğə, mote ya ġoyeğoye te makanipekidi ya giukamağedi sa nawa, male etamo sa laumoyağau.”

³³ Bi ena tauwaikaiwatana ena giu ai munena gado, “Niga ba mutuyuwamo ta miyamiya, bamo ġome kani ta vai bi lava kumna tai kanidi?”

³⁴ Bi tana i waitalayedina gado, “Temi buledi wapedi visa lisimimo?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Tama buledi wapedi 7 bi iyana keikeilikidi visa ota.”

³⁵ Bi lava kumna i giuwedi te doğamo a miya.

³⁶ Kamaina bi tana buledi 7 bi iyana i legaudi, Maimaituwa i waiebo bi i kivikividii te ena tauwaikaiwatana i vitedi bi tedi lava a vite nawedi.

³⁷ Tedi matabudi a kani te a kani nonoğā, mulinemo ena tauwaikaiwatana kani a kanikani sivudina a laitupedi, te po'a wapedi 7 ai wanavudi.

³⁸ Ğome oołoloto a kanikanina ba wapedi 4 tausan bi waivini bi libilibi mote a iyevidi.

³⁹ Niga kauwina mulinemo, Yesu lava i giukamağedi a nawanawa ba tana wagamo i gelu sağā bi i nawa Magadan dobunemo.

16

Mataila ai bağae

(Mak 8:11-21)

¹ Palisi bi Sadisi Yesu lisinemo a tava laulubuna aubaina bi a giuwe te mala ena mataila, yai lovedi te tana giukauwa Maimaituwa lisinağā i yovo.

² Bi edi giu i waimunena gado, “Lağannemo suwala ya bulubulu bi galewa ya lailaisabasaba ba ko giuna gado, ‘Bokina ba kwamlā.’

³ Bi olaolalemo galewa ya laisabasaba bi yai dudubalana ba ko sibe te, ‘Mateya ba nabu ya yovo.’ Temi ba yada waigayona kona sibe, bi niga lağandimo mataila sa tubutubuğana mote koma sibesibedi.

⁴ Temi niga kimtimi emi kauwa gebogebodi bi tauvawaidoğā, ko ġoyeğoye te mataila ko kita, bi mote kaka yāmai lovemi, te mataila Diyona lisinemo i tubutubuğana taunana ko noğoti.”

Kamaina bi i gose kamağedi bi i nawa.

Palisi bi Sadisi edi muu'a

⁵ Lağannemo topa a damaniye a nawa noi nevanemo ba ena tauwaikaiwatana nuwedi i kauleya te buledi mote a vai.

⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita kauwa te Palisi bi Sadisi edi muu'a ko vola kamağedi.”

⁷ Bi tedi taudığā ai talapilina gado, “Tada mote buledi te vai aubaina mainana i giuwe.”

⁸ Tedi bai a giugiuwena ba Yesu i sibe, taunana aubaina i giuwedina gado, “Emi sumağā kana ġaubo! Bai aubaina taumiğā ko waitalapili te lisimimo buledi geğə?

⁹ Temi yağolo ko wainuwanaaina, ee? Tagu buledi wapedi 5 e kividii te lava wapedi 5 tausan a kanikanina ko noğoti, bi po'a visa konai wanavudi?

¹⁰ Bi kota buledi wapedi 7 bi lava 4 tausan a kanina mulinemo po'a visa konai wanavudi? Temi nuwemi i kauleya, ee? Temi mote komai noğota kauwa.

¹¹ Temi bai e giugiuwena mote ko sibe, konai noğota bena tagu buledi e giugiu wata? Geğə, tagu e giuna gado, ‘Palisi bi Sadisi edi muu'a ko vola kauwedidi.’

¹² Mba ġome kaka a sibe te tana mote muu'a buledimo vitavitalena i giugiuwe, bi tana ba Palisi bi Sadisi edi wailovelove kaikaiyovudi volayedi i giugiuwata.

Pita Yesu i kamağati te tana taunana Vinevinena

(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Lağannemo Yesu, Seseliya Pilipai dobuna palatinemo i tavatava ba ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Lava sa giugiu te Tana Taunana Natuna ba aiyai?”

¹⁴ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Lava ġesaudi sa giugiu te Diyondaukabulu, ġesaudi sa giugiu te Elaidiya bi kota ġesaudi sa giugiu te Delimaiya ee wala taugiuwatana ġemota i laumağata munaġa.”

¹⁵ Bi tedi i waitalayedina gado, “Bi temi ko noğonogoti te tagu aiyai?”

¹⁶ Bi Saimon Pita giu i waimunena gado, “Tam Keliso, Maimaituwa yawayawasanina Natuna.”

¹⁷ Bi Yesu, Pita i giuwena gado, “Saimon, Diyona natuna, tam kakavisusivum. Niga giukauwina mote lava ota i wailovem, bi Tamagu malamo i wailovem.

¹⁸ Bi ya giugiuwem te tam Pita,* bi dabammo kaka Maimaituwa ena dam ya keli, te peki ena ġilisi mote ima lauyovoġe.

¹⁹ Bi tagu kaka mala ena waibadana kiina ya vitem. Dobumo bai kwa panipanina ba mainana malamo ya pani, bi dobumo bai kwa kuvekuvesina ba mainana malamo ya kuvesi.”

²⁰ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i waiġakedi te mote aiyai sima giuwe, te tana taunana Keliso.

Yesu ena peki i giuwata

(Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Mba sauginemo te noi i nawana, Yesu ena tauwaikaiwatana lisidimo ena peki i giu waitete te ya nawana Yelusalemmo ba kauwa wapewapedimo yai nuwatoi. Bi ġome babada nananakidi, pilisi edi babada, bi waiġake tauwailovelovedi, Yesu sa laukivi gebogeboye bi sai peki. Bi laġan waifaioninemba tana ya kenamoito munaġa.

²² Kamaina bi Pita Yesu i waidoli nawe tabunemo bi i kaipasinena gado, “Ke Bada, mba kauwina mote lisimmo ima tubuġa!”

²³ Ġome Yesu i tauvitale bi Pita i giuwena gado, “Seitan, ku tauliya! Tam egħi eta kwa waikoigudu, mba noğotina mote Maimaituwa lisināġa i yovo, mba temi lava ota emi noğota.”

²⁴ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Bamoda tam aiyai kaiwatagu kuna ġoyena ba em ġowara matabudi kwa gosedib bi em kolosi kwa avali bi kwa kaiwatagu.

²⁵ Aiyai bi ena yawasana i nuwamunaġena ba ya kula yakasi, bi aiyai ena yawasana i nuwakamaġena tagu aubaigu ba yawasana ya vai.

²⁶ Bamoda aiyai dobu ena ġowara i vai kovi bi ena yawasana i gebogebona, ba bai ya voiye te ena yawasana ya vai munaġe? Geğə, mote bai ima voiye.

* **16:18:** Gulik kalinanemo Pita, mba ġakima.

²⁷ Bi Tana Taunana Natuna kaka Tamana namalinemo ena aneya vaitedi sa yovo bi lava ġemogemotaġa bai a voivoiyedina luvanemo yai maiidi.

²⁸ Yà giugiu kauwemi, temi ġesaumi niganana kaka mote koma peki, eete Tana Taunana Natuna ena waibada ya natonatona ko kita.”

17

Yesu kitana i launuwavitala (Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Laġan 6 mulidimo Pita, Diyemesi bi tasina Diyon Yesu i waidolidi te a nawa oya lofalofana dabanemo.

² Bi ġome matedimo a waikita ba Yesu kitana i launuwavitala, matana i namalana maibena suwala matana bi ena gala potina maibena suwala yanana.

³ Noi taunana te Mousis bi Elaidiya a laumaġata bi Yesu vaitena a waigiugiu.

⁴ Kamaina bi Pita Yesu i giuwena gado, “Bada, i visu te tama niga ġome. Bamoda kwa ġoyena ba tagu kape faiona yà voyedi, ġemota tam aubaim, ġemota Mousis bi ġemota Elaidiya.”

⁵ Pita yaġolo i giugiu ba giyou potipoti otina i yovo te i sumatawedi. Bi kalina giyou noponaġa i giu yovona gado, “Niga taunana Tagu Natugu, nuwagu tauvaina, tana ya wainuwavisugu. Kalinana ko vaiye!”

⁶ Laġannemo tauwaikaiwatana kalina a vaivaiye, ba manailidi a laudulu yovo doġamo.

⁷ Ĝome Yesu i nato te i taukonidi bi i giuwedina gado, “Ko moito, mote koma naila.”

⁸ Bi a tautaulagetidi ba Yesu taunaġa a kita bi mote aiyai ġesauna.

⁹ Tedi oyamo bi a miyamiya kuluva ba Yesu niga mainana i giuwedi, “Temi bai kona kitikitana mote aiyai ġesauna koma giuwe eete, Tana Taunana Natuna pekimo ya kenamoito munaġa.”

¹⁰ Ĝome ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bai aubaina waiġake tauwailovelovena sa giugiu te Elaidiya ya gei tava?”

¹¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Mba giukauwa, Elaidiya kaka ya gei tava te bai matabuna ya kanonoġidi.

¹² Bi yà giuwemi te Elaidiya ba kaikana i tava bi lava mote a kita ġone, bi bai a noġonoġotina lisinemo a voiye. Mba mainana kota sa ġoyeġoyena Tana Taunana Natuna sa laukivigebogeboye bi yai nuwatoittoi.”

¹³ Mba ġome kaka ena tauwaikaiwatana a sibe te tana Diyoni Taukabulu i giugiuwata.

Yesu, gomana olotona aluwa gebogebona i sunesuneina i waiyawasani (Mak 9:14-28, Luk 9:37-43)

¹⁴ Sauginemo tedi a tavatava lava kumna lisidimo ba oloto i nato Yesu matanemo, tuwapekana i tupagwaliġedi bi i giuna gado,

¹⁵ “Bada, natugu kwa launuwatoysi! Tana aluwa gebogebona sulusuluvaina ba ya kakaonalele bi ya wainuwatoi gulata. Bi wali saugemo ba kaimo ya pwalapwalaġe nawena bi wali saugemo ba gaubamo ya pwalapwalaġe nawe.”

¹⁶ Tana e natomena em tauwaikaiwatana lisidimo bi mote ai yawasani.”

¹⁷ Yesu i giuna gado, “Temi niga kimtimi laukasaġaiġaimi bi mote waisumeġemi vaitemi te alamiya, bi kauwa e alavoiyedi? Gomana ko natome lisigumo.”

¹⁸ Ġome te Yesu aluwa gebogebona i kaipasine bi gomana i potiyovo kamağe. Noi taunana te gomana i yawasana.

¹⁹ Bi ena tauwaikaiwatana taudīga a nato Yesu lisinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina tama aluwa gebogebona ke kwavi kasäge?”

²⁰⁻²¹ Ġome edi giu i waimunena gado, “Banina, temi emi sumāga i ġaubo. Yà giugiu kauwemi te bamoda emi sumāga ġaubona maibena wasiva pouna, ba niga oyana ko giuwena gado, ‘Ku nuwaliye noi ġome kwa nawa bi ya nuwaliya te ġome ya nawa.’ Bai lisimimo maso mote i pilipili.”*

Yesu ena peki i giuwata munaġe

(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)

²² Bi sauginemo ena tauwaikaiwatana vaitedi a waiġemotidi Galilimo ba i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka kana ġavija nimedimo sa sako.

²³ Tedi kaka sai peki bi laġan waifaioninemo Maimaituwa kaka ya kakenamoito munaġe.” Ġome ena tauwaikaiwatana mainana a vaivaiyena ba ai nuwaboya gulata.

Pali vanuwina manena

²⁴ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a tava Kapaniyammo, ġome takis taulaitupana i tava bi Pita i waitalayena gado, “Emi tauwailovelove pali vanuwina manena ya sakosako e geġa?”

²⁵ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Emaso, bena yai waimaii!” Sauginemo Pita i valageta vanuwemo, ba Yesu i gei waitalana gado, “Saimon, tam em noġota bainewa? Mabai lisidimo ġaligħalibona takisi sa lailaitupa, edi dobu lavedi ee wali dobu lavedi lisidimo?”

²⁶ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Wali dobu lavedi takisi sa waimaii.” Ġome Yesu, Pita i giuwena gado, “Mba kamaina ġalibona ena dobu lavedi mote takis simai maii.

²⁷ Bi bamoda nopodi tama kagebogebo aubaina te kwa nawa topamo bi em kauli kwa pwalaġe. Bi iyana kwa geigei soluna mba iyenina gayana kwa ġole bi mane kwa vai te eda takis luvanemo kwai maii.”

18

Mala ena waibada nponemo, aiyai i saġa gulata?

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Mba sauginemo ena tauwaikaiwatana lisinemo a tava bi ai talayena gado, “Bada, Mala ena waibada nponemo ba aiyai i saġa gulata?”

² Ġome te Yesu gomana ġaubona i giuwe i tava, bi mododimo i moito.

³ Kamaina bi i giuna gado, “Tagu yà giugiu kauwemi te aiyai em yawasana gebogebonemo kwa nuwavitalana, maibena libilibi keikelikidi edi yawasana, mba tam kaka Mala ena waibada nponemo kwa sola saġa. Bi bamoda geġa ba mote kuma sola saġa.

⁴ Taunana aubaina, aiyai kwa ġaubo munaġana maibena niga gomenina kaka Mala ena waibada nponemo em lava mododimo kwa saġa gulata.

⁵ Aiyai bi isagumo niga mai gomenina ya giuguvaina ba tagu ya giuguvaina.

Gebogebomo kuluva

(Mak 9:42-48, Luk 17:1,2)

* **17:20-21:** Gulik baibol ġesaudi nopodimo niga lovana 21 mote ima kenakena. Mak 9:29 nponemo ko kita.

6 “Bamoda aiyai niga lavedi sivusivuyovoğedi sa waisumağeguna i voyedi te gebomo a kuluvana, ba i visu te ġakima vitavitana mba lavana gadonemo sa duli bi nisa waidomdomnemo sa pwalağe yovoğe.

7 “I gebo kauwa te dobu lavedi edi lava sa voyedi te edi sumağā sa taitaikuludi! Laulubudi ba giukauwa te sa tava bi i gebo kauwa te tana lava aiyai laulubuna ya voivoiyena.

8 “Bamoda nimam ee kağem ġemota ya voyem bi gebogebo kwa voivoiyen ba kamaina te kwa douğavuki bi kwa pwalağe. I visu te kağem ġemota bi nimam ġemota yawasana kenakena nonoğinemo kwa sola sağā bi mote i visu te nimam labu bi kağem labu bi kai kalakkalatinemo sa pwalağe nawem.

9 “Bamoda matam ya voyem bi gebogebo kwa voivoiyen ba kwa ġivoi kamağe bi kwa pwalağe. I visu te matam ġemota bi yawasana nopenemo kwa sağā, bi mote i visu te matam labu bi iyoyogamo sa pwalağe nawem.

Sipu gwegwegwena laautaulalana (Luk 15:3-7)

10 “Koi kita kauwa te sivusivuyovoğedi mote koma kita waiyovoyovodi, banina tedi edi aneya ba lağan matabuna Tamagu malamo matanemo sa moimoito.

11 Banina Tana Taunana Natuna i yovona ba lava gwegwegwedi yai yawasanidi.*

12 “Temi bainewa ko noğonoğoti? Bamoda oloto ġemota ena sipu wapedi ba 100 a miyamiya, bi ġemota i gwegwena ba tana bai ya voiye? Tana kaka sipu wapedi 99 oya nevanemo ya gosedi sa yabayaba, bi ya nawa sipu gwegwena ya tavuge.

13 Bi ya giugiu kauwemi, lağannemo mba sipuna gwegwena i banavina ba yai nuwavisu gulatana mote mai sipu wapedi 99 mote a gwegwegwena.

14 Bi kota kauwina ġemotina mainana Tamemi malamo mote ima goyegoye te sivusivuyovoğedi ġemota ima gwegwe.

Em tau ena gebomo kwa sagu

15 “Bamoda valetim gebogebo lisimmo i voyena, ba kwa nawa lisinemo bi taumiğā mba pilipilina ko kadidimani. Bamo te em giu i vaiye bi i kuvasana ba kamaina te tana kunai yawasani munağe.

16 Bamoda kalinam mote i vaiye ba lava ġemota ee labu kwai dolidi bi ko munağā lisinemo te lava labu ee faiona mba pilipilina ko kakadidimanina sa vaiye.

17 Bi mba lavana kalinedi mote ima vaiye, ba kamaina te ko nawena Maimaituwa ena dam lisidimo. Bi tana Maimaituwa ena dam edi laididimana mote ima anine, ba kamaina te tana ko voyena maibena koikoitau taulauduneyena ee takis taulaitupana.

18 Ya giugiu kauwemi te temi dobumo bai ko panipanina ba Maimaituwa mainana malamo ya pani. Bi dobumo bai ko kuvekuvesina ba Maimaituwa mainana malamo ya kuvesi.

19 “Bi giukauwemo ya giugiuwemi, bamoda lava labu dobumo koi anina ġemota bi bai koi bağayena, ba Tamagu malamo emi waibağā ya voiye.

20 Bamo ġome lava labu ee faiona isagumo sa waiğemotana ba tagu ġome vaitedi.”

Taupaula mote gebogebo taunoğoti kamağena ena laautaulala

* **18:11:** Guliki baibol ġesaudi nopedimo niga lovana 11 mote ima kenakena.

²¹ Kamaina bi Pita Yesu lisinemo i tava bi i waitalayena gado, “Bada, bamoda egu tau gebogebo lisigumo i voiyena, ba malavisa ena gebogebo ya nōgoti kamāge? Mala 7, ee?”

²² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Gēga, mote mala 7, bi 7 wapanan 70, bi lāgan onena.

²³ Banina mala ena waibada ba niga mainana, maibena ġalibona, ya ġoyeġoyena ya sibe kauwe te ena taupaula ena mane a labe kauwe ee gēga.

²⁴ Lāgannemo tedi i waigemotidi, ba oloto ena ġaga goldi baikidi 10 tausan luvana i vaivaina, a natome ġalibona lisinemo.[†]

²⁵ Bi tana mote ġemoġemotina te maso goldi baikidi 10 tausan luvana i waimaii munāge. Taunana aubaina, ġalibona i giu te olotona sa kune kamāge te yai taupaula yababa, mwanena, natunatuna bi ena ġonagħona matabudi kota sa kune yedi te manena ġalibona lisinemo ġaga sai mai'i.

²⁶ “Mba ġome te taupaula ġalibona matanemo tuwapekana i waitupagwaliġedi bi i waibaġana gado, ‘Aee ġalibona, kwa launuwatoiyegu bi em mane kaka yāi mai'i munāge.’

²⁷ Kamaina bi ġalibona ena taupaula i launuwatoiye bi ena ġaga matabuna i nōgoti kamāge, bi i giuwe te ya nawa.

²⁸ “Lāgannemo olotona i potipotiyovo, ba falona taupaula wala ena mane ġaubona 10 kina luvana[‡] i vaivaina i banavi, kamaina bi i kaididi te gadonemo i kabi bi i giuwena gado, ‘Ei, egu mane ku waimaii makaiye.’

²⁹ Ĝome falona taupaula matanemo tuwapekana i waitupagwaliġedi bi i waibaġana gado, ‘Aee egu tau, kumai papalana, kwa labegu te em mane kaka yāi mai'i munāge.’

³⁰ Bi gēga te ena tau kalinana mote i vaiye, bi biliwelokomo i sako nawe. Bi ġome i miyamiyana eete maso ena tau ena ġaga i waimaii kamāge.

³¹ “Lāgannemo taupaula ġesaudi mainana a kitakita ba ai nuwaboya kauwa bi a nawa ġalibona lisinemo te bai matabuna i tubutubuġana a tainuwatau.

³² Kamaina bi ġalibona mba taupaulina i giuwe te i valageta bi i giuwena gado, ‘Tam taupaula gebogebom! Tagu em ġaga e nōgoti kamāge, banina tam lisigumo kunai baġa gulata.

³³ Bi tam maso mainana falom taupaula kuna launuwatoiye, mai tagu e laulaunuwatoiyemna.’

³⁴ Ĝalibona i medi kauwa bi i giukamāge biliwelokomo te ġome sa kovogħina eete ena ġaga matabuna yai maii kovi.”

³⁵ Ĝome te Yesu giu i waikenana gado, “Bamoda valetim ee nuvum ena gebo mote nopom tabutabunemo ku nōgoti kamāge ba Tamagu malamo kaka tam lisimmo kauwina ġemotina mainana ya voiye.”

19

Yesu waigose kauwina i wailoveloveye

(Mak 10:1-12)

¹ Bi sauginemo Yesu wailovelove i waiwaikovi ba Galili i gose bi i nawa Diudiya, Diyoudan gaubina noi nevanemo.

² Bi lava kumdi tana a kaiwata bi ġome i waiyawasanidi.

³ Ĝome Palisi ġesaudi Yesu wailaulubuna aubaina a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Waiġake ya waianina ee gēga te oloto bai i nōgonogħotina luvanemo mwanena ya gose, ee?”

[†] 18:24: Guliki kalinina i giuwa gado, 10 tausan Talent. Mba 480-miliyan Kina (K480,000,000) luvana.

[‡] 18:28: Guliki kalinedimo ba 100 dinali.

⁴ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Temi gilugilumina wadubona kona iyevi ee gēga? Te wala pakanemo Maimaituwa oloto bi waivini i voyedi,

⁵ bi i giuna gado, ‘Taunana aubaina, oloto kaka tamana bi tinana ya gosedi te mwanena vaitena, sa miya te tedi tubūga ġemota.’

⁶ Taunana aubaina, tedi mote lava labu bi tedi niganana lava ġemota. Tedi Maimaituwa i waigemotidina ba mote aiyai kaka ima dailidi.”

⁷ Bi palisi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina te Mousis oloto i giuwe te mwanena waigose pepana ya vite bi ya giukamaġe ya nawa?”

⁸ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mousis i waianinemi te mwanemwanemi ko gosedina, banina temi nopomi ba a ġaīgai kauwa. Bi pakanemo Maimaituwa mote waigose i waianine.

⁹ Tagu yà giugiuwemi te oloto aiyai mwanena ena waimatawapa dab-anemo i gosena mba olotona mote ima naġi munaġa, bamoda i naġina ba mwanena ya vavawaidoġa bi tana kota ya kaka milamila.”

¹⁰ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana Yesu a giuwena gado, “Bamoda waigose mote kumai anine ba i visu te lava mote maso a naġi.”

¹¹ Yesu giu i waimunena gado, “Niga wailovelovena mote lava matabudi sima vai bi tedi mabai Maimaituwa i vinevinedina taudiġa lisidimo ya tubūga.

¹² Lava ġesaudi mote sima naġināġi, banina tedi mainana a tubūgæ, olooloto ġesaudi ba poudi a lauvaidi taunana aubaina mote sima naġi bi ġesaudi ba mala ena waibada nopenomo witaupaula aubaina mote a ġoye te sa naġi. Bi lava aiyai niga wailovelovedi banidi ya sibesibedina ba tana maso i waianinedi.”*

Yesu bi libilibi keikeilikidi (Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Kamaina bi lava libilibi keikeilikidi a natomedi Yesu lisinemo te nimana dabedimo i sivudi bi aubaidi i laupali. Bi gēga te ena tauwaikaiwatana lava a kaipasinedi.

¹⁴ Bi Yesu i giuna gado, “Libilibi keikeilikidi ko kita kamaġedi te sa nato lisigumo, bi mote komai ġakedi, banina mala ena waibada ba lava maibena niga libilibidi aubaidi.”

¹⁵ Kamaina bi Yesu nimana libilibi dabedimo i sako bi i kavisuvisudi te mba modomodona i gose bi i nawa.

Ewali waiguyauna ena waitala (Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

¹⁶ Mba taunana te ewali waiguyauna i tava Yesu lisinemo bi i waitalayena gado, “Tauwailovelove, tagu visu bai yà voiye te yawasana kenakena nonoġina yà vai?”

¹⁷ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Banina bai bi visu aubaina kwa waitalayegu? Maimaituwa taunaġa visuvisuna. Bamoda yawasana kwa ġoyena ba kamaina te waiġake kwa kaiwatedi.”

¹⁸ Bi ewali i waitalana gado, “Waiġake isedi?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mote kumai peki, mote kuma vawaidoġa, mote kuma danene, mote kaiyovumo em tau kumai wavu,

¹⁹ tamam bi tinam kwa viviledi bi em tau kwa ġoyena maibena taumġa kwa ġoyeġoyemna.”

²⁰ Bi ewali waiguyauna i giuna gado, “Tagu mba waiġakedi matabudi e kaiwatedi. Bi niganana bai ġesauna yà voiye?”

* ^{19:12:} Guliki kalinina i giuna gado, “Lava ġesaudi Maimaituwa ena waiguyau aubaina, taudiġa a koivai munaġedi.”

²¹ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tam yawasana didimanina miyaena kuna ġoyena, ba kwa nawa te em ġonaġona matabudi kwa kune kamaġedi bi manena lava wainuwatoitoidi kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Ĝome kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²² Sauginemo niga ewalina giudi i vaivaiyedi ba tana manuwaboyana i nawa, banina tana lava waiguyauna.

²³ Ĝome te Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Giukauwemo ya giugiuwemi te lava waiguyauna ba i pilipili kauwa te mala ena waibadamo ya sola saġa.

²⁴ Bi kota ya giugiuwemi te kamelo ba i pilipili te siyau bwadanemo ya sola. Bi lava waiguyauna ba i pilipili te i pilipili kauwa te Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saġa.”

²⁵ Bi laġannemo Yesu ena tauwaikaiwatana niga giuna a vaivaiye ba a tagugu bi ai talayena gado, “Bamoda mainana ba aiyai kaka ya yawasana?”

²⁶ Kamaina bi Yesu tedi i kitadididi bi i giuna gado, “Mba kauwidi lava lisidimo ba i pilipili kauwa, bi Maimaituwa lisinemo bai matabuna ba ġemogemotina ya voyedi.”

²⁷ Bi Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Tama kaiwatam aubaina te mwali matabudi ke gosedi! Bi ema maii'a ba bai ka vai?”

²⁸ Ĝome Yesu i giuwedina gado, “Giukauwemo ya giugiuwemi te Tana Taunana Natuna ena animiya namanamalinemo ya miyana kaka mwali matabudi laivaliudi mba laġanninem temi taukaiwatagu animiya 12 dabedimo ko miya bi Islael damna 12 koi badayedi.

²⁹ Bi tedi mabai edi vanuwa, ee tametamedi, ee tinetinedi, ee valevaletidi, ee nuvunuvudi, ee natunatudi ee edi daibi bi a gosedina tagu kaiwatagu aubaina, ba mala 100 bi wailautawina sa banavina mote mai bai a gosegosedina. Bi kota yawasana kenakena nonoġina sa vai.

³⁰ Bi lava wapewapedi niganana sa dolidolina, kaka sa muli, bi mabai niganana sa mulimulina, kaka sa doli.”

20

Maimaituwa ena taupaula edi mai'i a lautaulalana

¹ Bi Yesu i giuna gado, “Mala ena waibada ba maibena waen daibina taniwigina, tana kageka i lauolala bi lava i aulitavaitedi te waen daibinemo sa noya.

² Tana i waianina te laġan ġemota luvanemo yai maiidi bi i giu kamaġedi te a nawa waen daibinemo.

³ “Bi olaolalemo suwala 9 koloki mainana, tana i munaġa bi lava ġesaudi aniwaikunekune gabunemo a moimoito yababayababana i kitedi.

⁴ Ĝome i giuwedina gado, ‘Temi kota ko nawa bi egu waen daibinemo bai noyana ko voivoiyena ba didimanemo yāi maiimi.’

⁵ Kamaina bi tedi a nawa.

“Tana i munaġa bi 12 koloki bi 3 koloki mainana kauwina ġemotina i voiyе.

⁶ “Bi suwala 5 koloki, tana i munaġa bi lava ġesaudi yaġolo a moimoito yababayababana i banavidi. Ĝome i waitalayedina gado, ‘Temi suwala lofalofana niga ġome bai kona miyamiya yababayababe?’

⁷ Bi tedi a giuwena gado, ‘Tama mote aiyai i waiutaniyemai te maso aubaina ke noya.’ Bi tana i giuwedina gado, ‘Kamaina, temi kota ko nawa egu daibimo ko noya.’

⁸ “Noya i kovi dudubala isuna, daibi taniwagina taunoya edi bada i yoge bi i giuwena gado, ‘Taunoya matabudi kwai ġemotidi bi edi ma’ia kwa vitedi, kwai maiidina ba mabai muliġa a tavatavana lisidimo kwai tubu te kwa nawa a geigei tavana lisidimo kwai kovi.’

⁹ Taunoya mabai aubiga isuna a tava bi a noyanoyana ba laġan ġemota maii’na a vai.

¹⁰ Bi tedi mabai a geigei tavana a wainoġota te maiia dididiga sa vai bi geġa te edi lava bainewa a vaivaina mainana a vai.

¹¹ Laġannemo edi mane a legalegaudi ba daibi taniwagina lisinemo wawalu aitubuna gado,

¹² ‘Niga lavedi muliġa a tavatavana ba awa ġemota ota a noya bi tama ba suwala poyapoyanemo ke noya te suwala i bulu bi geġa te kunai maiidina mainana tama kunai maiimai.’

¹³ ‘Bi daibi taniwagina oloto ena giu i waimunena gado, ‘Goma, kwai beyavaiye, tagu mote kaiyovumo yà soi. Temi kage konai anina te ko noyana ba laġan ġemota maiina ko vai.

¹⁴ Em maii’na ku vai bi kwa nawa. Tagu yà ġoyeġoyena lava muliġa e tanodi bi a noyanoyana kota mainana yà maiidi.

¹⁵ Tagu egū laukivivisuvisu ġalanemo kona gadoġai, ee? Niga ba tagu egū mane, taunana aubaina bai e noġonoġotina mainana yà voiye.’

¹⁶ ‘Bi Yesu giu i waikenana gado, ‘Tedi mabai sa mulimulina kaka sa doli, bi tedi mabai sa dolidolina kaka sa muli.’

Yesu ena peki giuna i waifaionti

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 vaitedi a nawanawa Yelusalem bi etamo a vagebi bi i giuwedina gado,

¹⁸ ‘Koi beyavaiya, tada ta nawanawana Yelusalemmo, ġome kaka pilipilisi edi badabada bi waīgħek tauwailovelovena sai ogatala te Tana Taunana Natuna waipekina sai anine.

¹⁹ Bi tedi kaka sa vai bi eteni lavedi nimedimo sa sako, sai diboġi, sa kwapu bi kolosimo sa tupalatu. Bi laġan waifaioninem Maimaituwa kaka ya kakenamoito.’

Diyemesi bi Diyoni tinedi ena waibaġa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ġome Diyebedi mwanena natunatuna vaitedi a tava Yesu lisinemo bi tinedi tuwapekana i waitupagwaliġedi bi ena ġowana i waibaġaye.

²¹ Bi Yesu i giuna gado, “Tam bai kwa ġoyeġoye?” Ġome waivini i giuna gado, “Natunatugu labu maso kunai aninedi te em waibada nponemo a miya, ġemota kataiyammo bi ġesauna ġeniyammo.”

²² Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi mote ko sibe te bai ko waibaġaye. Temi luvemi te tagu wainuwatoi bi peki yà nawayena mainana ko nawaye?”* Ġome tedi a giuna gado, “Emaso, luvana ka nawaye.”

²³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwa te temi wainuwatoi bi peki ko nawaye, bi tagu mote egū waibada bai ima kenakena te yà aninemi te aiyai kataiyagumo bi aiyai ġeniyagumo ya miya. Mba animiyedi ba Tamagu i kanonoġidina, lava vinevinedi aubaidi.”

²⁴ Laġannemo ena tauwaikaiwatana 10 mainana a vaivaiye ba valevaletidi labu a mediyedi.

* **20:22:** Gulik kalinedimo i giuna gado, “Wainuwatoi leduna.”

²⁵ Yesu mba mai kauwina i kitakita ba i waiğemotidi bi i giuwedina gado, “Ko sibe te tedi mabai eteni sa waibadayedina ba ġailisi lisidimo ya kenakena te lava matabudi sai badayedi.

²⁶ Niga kauwina mote temi mainana koma voiye. Bi bamoda aiyai modomimo didiga ya ġoyena, ba kamaina te matabumi aubaimi yai taupaula.

²⁷ Aiyai bi doli i ġoyena ba kamaina te aubaimi yai taupaula yababa,

²⁸ maibena Tana Taunana Natuna i yovona, mote lava tana aubaina sima noya, bi tana lava aubaidi ya noya bi ena yawasana ya vite munage te edi gebogebo guduna ya vai.”

Yesu olooloto labu matapotepepotedi i waiyawasanidi

(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)

²⁹ Sauginemo Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Deliko a gosegose ba lava kumna tana a kaiwata.

³⁰ Ĝome ba olooloto labu matapotepepotedi eta diyanemo a miyamiya. Bi ĝome a vaiye te Yesu mba etanaġa i nawanawa ba tedi kalinedi dididiginemo a binauna gado, “Bada, Deivida Natuna, kwa launuwatoitoiyemai!”

³¹ Bi ĝome lava kumna a kaipasinedi bi a giuwedi te maso a miya moimoisili. Bi geġa te tedi a binau gulagulatana gado, “Bada, Deivida Natuna, kwa launuwatoitoiyemai!”

³² Ĝome Yesu i vamoito te i giuwedi a nato bi i waitalayedina gado, “Bai ko ġoyeġoyena aubaimi ya voiye?”

³³ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bada, tama matamai kwa kayanedi.”

³⁴ Yesu i launuwatoiyedi bi matedi i tautaukonidi, ba ai kita bi a kaiwata.

21

Yesu Yelusalemmo i sola saġa

(Mak 11:1-10, Luk 19:29-39, Dyn 12:12-15)

¹ Tedi Yelusalem a vavawaiġelegele, ba Betpage malagainemo a tava, oya Oliv dabano. Ĝome te Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giukamaġedi a doli,

² bi i giuwedina gado, “Ko nawa te malagaimo ko tava bi ko kita te ġome donki manatuna waitamidi. Ko kuvesidi bi ko yovoġedi tagu lisigumo.

³ Bamoda aiyai yai talayemina ba ko giuwena gado, ‘Bada ya ġoyeġoyedi bi noi taunana te ya giukamaġe saġedi.’”

⁴ Niga kauwina wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuġa. Taugiuwatana niga mainana i giu:

⁵ “Yelusalem lavedi ko giuwedina gado,

‘Ko kita emi ġalibona vovoyaġotina
donki lauewalina i geluye
bi lisimimo ya natonato.’”

⁶ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a nawa te Yesu bai i giugiuwedina mainana a voiye.

⁷ Tedi donki manatuna a tavaitedi, Yesu lisinemo bi edi gala donki lauewalina dabano a yesidi te Yesu i miya saġa.

⁸ Lava kumna edi kwama etamo a yesidi, ġesaudi kai lagedi malugulugudi a bwali tavaitedi bi etamo a yesidi.

⁹ Lava kumdi a dolidolina Yesu matanemo bi ġesaudi a mulimulina matabudi a binabinauna gado,

“Ousana Deivida natuna!

Kakavisuvisuna tana taunana Bada isanemo ya natonato!

Ousana noke malamo!”

¹⁰ Lağannemo Yesu Yelusalemmo i solasola sağā ba malagaina matabuna i waidagu bi lava a giuna gado, “Niga aiyai lavana?”

¹¹ Bi lava kumdi a giuna gado, “Niga taunana Yesu, tana ba taugiuwatana, Nasalet lavana Galili plovins nponemo.”

Yesu pali vanuwinemo

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Dyn 2:13-17)

¹² Bi Yesu pali vanuwina ganakukuna nponemo i sola sağā bi ġome lava mabai a gimagimala bi a waikunekunena matabudi i kwavivaidi. Ĝome dobu gesaudi manedi bi mba dobuna manena taulabedi edi teibolo, bi mwanuwa gabubu a waikunekuneyedina lavedi edi animiya vaitedi i vitatedi.

¹³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado, ‘Tagu egū vanuwa ba sa waiisana pali vanuwina.’ Bi temi niganana kona voyiena mai taudanedenene edi anikandavona.”

¹⁴ Bi lava matapoteptedi bi kaġedi nuwanokudi a tava pali vanuwinemo, Yesu lisinemo bi i waiyawasanidi.

¹⁵ Bi ġome pilisi edi babada bi waigāke tauwailovelovena Yesu kauwa visvisudi i voivoiyedina a kitedi. Bi kota libilibi pali vanuwina ganakukuna nponemo a kakasaġesāġena gado, “Ousana Deivida Natuna.” Taunana aubaina mba babadidi nuwedi i medi.

¹⁶ Bi Yesu a giuwena gado, “Tam libilibi bai sa giugiuwena kwa vaivaiye ee geġa?” Bi Yesu tedi i giuwedina gado, “Mm, e vaiyedina. Temi gilugilumina wadubonemo kona iyevi ee geġa?” Bi i giuna gado,

“Bada, tam libilibi keikelikidi

bi meyemeyedi kunai lovelovedi
te isam sa kasaġesāġe.”

¹⁷ Ĝome tana i gosedi bi malagai dididigma i potiyovo kamaġe bi i nawa Betenimo, te ġome i kena.

Yesu damaya kaina i pasili

(Mak 11:12,14:20)

¹⁸ Olaolala kaikana Yesu i munamunaġa Yelusalemmo, ba etamo kani i peki.

¹⁹ Ĝome i waikita te damaya kaina eta diyanemo moimoitona i kita. Kamaina bi i nawa damaya kaina diyanemo bi i kitakita ba mote i vota bi lugulugunaġa. Taunana aubaina tana damaya kaina i pasili, “Tam mote kaka kuma vota munaġa!” Noi taunana te damaya kaina i poki.

²⁰ Lağannemo ena tauwaikaiwatana niga mainana a kitakita ba a sove bi a giuna gado, “Damaya kaina bainewa bi i poki makai?”

²¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi, te mote koma nuwalaġa laġa bi koi sumaġa te bai e voivoiyena mainana temi ko voiye, bi mote damaya kaina taunaġa bi kota niga oyana ko giuwena gado ‘Ku nuwalageta bi nisamo kwa pwalaġe nawem.’ Bi mainana kaka ya tubuġa.

²² Bamoda konai sumaġana ba temi bai palimo ko waibaġayena kaka ko banavi.”

Yesu ena waibada waitalana

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Yesu pali vanuwina ganakukuna nponemo i sağā bi i waiwailovelove ba, pilisi edi babada bi babada ġesaudi vaitedi tana lisinemo a tava, bi ai talayena gado, “Tam em waibada bai, bi aiyai waibada i vitem bi niga kauwidi kwa voivoiyedi?”

²⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota egu waitala ġemota temi yà talayemi, bi bamoda temi koi munena, kaka tagu yà giuwemi te aiyai niga waibadana i vitegu te niga kauwidi yà voivoiyedi.

²⁵ Ko giuwegu! Diyon bamo ġome waibada i vai bi i kakabulu, Maimaituwa lisinemo ee lava lisidimo?”

Ġome taudiġa ai giugiuna gado, “Bainewa ta giuve? Bamoda ta giuna gado, ‘Maimaituwa lisinaġa.’ Ba tana kaka ya giuwedana gado, ‘Bai aubaina temi Diyoni mote koi sumaġe?’

²⁶ Bamoda tada ta giuna gado, ‘Lava lisinaġa.’ Ba lava sa ġasiyeda, banina tedi matabudi a sibe te Diyoni ba taugiuwatana.”

²⁷ Kamaina bi Yesu ena giu ai munena gado, “Tama mote ke sibe.”

Ġome te tedi i giuwedina gado, “Mote kaka yàma giuwemi te aiyai waibadana i vitegu bi niga kauwidi yà voivoiyedi.

Lilibi oloolotodi labu edi lautaulala

²⁸ “Niga lautaulalana ko noġonoġoti? Mai maso oloto ġemota bi natunatuna labu. Tana i nawa natuna tautuwaġa lisinemo bi i giuwena gado, ‘Koko, niganana kwa nawa te waen daibinemo kwa noya.’

²⁹ Bi natuna i giuna gado, ‘Tagu e daboka.’ Bi geġa te, muliġa nuwana i vitale bi i nawa waen daibinemo i noya.

³⁰ “Ġome kota tamana i nawa natuna tautasina lisinemo bi giuna ġemotina i giuve. Bi ġome te natuna tautasina i giuna gado, ‘Kamaina tamagu, tagu kaka yà nawa te noyana ya voiye.’ Bi geġa te tana mote i nawa.

³¹ “Bamo taunana tamana i voteyeteye bi ena ġowana i voiye?”

Bi lava Yesu ena giu ai munena gado, “Gomana tautuweġina.” Ġome Yesu i giuwedina gado, “Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te takis taulaitupana bi waivini kabakabaleyidi tedi kaikana a vawaimulimi bi Maimaituwa ena waibadamo sa saġasāġa.

³² Banina Diyon lisimimo i tava te didimana etana i wailovemi, bi temi mote tana koi sumaġe. Bi takis taulaitupana bi waivini kabakabaleyidi tedi Diyon ai sumaġe. Bi temi niga kauwina kona kita bi mote ko laukuvasa bi ena lauguguya mote koi sumaġe.”

Waen daibina taulabena lautaulalana

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ “Koi beyavaiya bi kota lautaulala ġesauna yà giuwemi: Daibi taniwagina ġemota waen daibina i voiye bi i ganakuku. Kamaina bi waen anivapisana domna i ġala bi aniwaikoyaġa vanuwina i keli. Ġome tana daibina taubayau ġesaudi nimedimo i sako te sa labe bi tana i modina te i nawa dobu ġesaunemo.

³⁴ Laġannemo waen losina ena laġani i tavatava ba tana ena taupaula i giukamaġe nawedi waen daibina taulabena lisidimo, te tana ena soisoj maso a vai.

³⁵ “Bi waen daibina taulabena taupaula a panidi bi ġemota a kwapu yababayababe, ġesauna ai peki bi waifaionina a lauġakimi.

³⁶ Kamaina bi waen daibina taniwagina ena taupaula wapawapa i giukamaġedi. Bi waen daibina taulabena mba kauwina ġemotina lisidimo a voiye.

³⁷ Mba kauwina mulinemo, tana natuna i giukamaġe lisidimo bi i giuna gado, ‘Niganana ba yà noġonoġoti te tedi kaka natugu sa vivile!’

³⁸ “Bi laġannemo waen daibina taulabena tana a kitakita ba taudiġa ai giugiuna gado, ‘Niga taunana waen daibina taniwagina natuna. Ko nato ta laipeki bi ena gagasa ta vai.’

³⁹ Kamaina bi a kaididi, a solu nawe waen daibina ganana taulinemo bi a laipeki.

⁴⁰ “Bainewa ko nōgonogoti, lāgannemo waen daibina taniwagina ya tavana ba tauwailaba lisidimo bai ya voiye?”

⁴¹ Tedi Yesu a giuwena gado, “Tana kaka mba lavedi gebogebodi ya laipekidi, bi mulinemo ena daibi lava ġesaudi nimedimo ya sako. Bi waen losina sauginemo tedi kaka tana ena soisoi sa vite.”

⁴² Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi gilugilumina wadubonemo kona iyevi ee gēga? Niga mainana i giu,

‘Vanuwa tauġalana ġakima a dabodabokena
i waila vanuwa yasina.

Bada niga kauwina i voye
te kitana i visu.’

⁴³ “Taunana aubaina yà giugiuwemi te Maimaituwa ena waibada lisimimo kaka ya kaikamaġe bi lava ġesaudi ya vitedi bi tedi kaka sa vota.

⁴⁴ Lava aiyai bi ya kuluvana niga ġakimina dabanemo ba yai doulisilisi. Bi ġakimina aiyai dabanemo ya talaġana ba yai doumisimisi.”*

⁴⁵ Sauginemo pilisi edi babada bi palisi Yesu ena lautaulala a vaivaiyedi ba a sibe te tana tedi i giugiu watedi.

⁴⁶ Tedi eta a tavutavuġe te maso a pani bi gēga te lava kumna a nailedi, banina a sibe te tana ba taugiuwatana.

22

Naġi soina lautaulalana

¹ Yesu lautaulala ġesaunemo kota lava i giuwedina gado,

² “Mala ena waibada ba maibena ġalibona natuna olotona ena naġi soina i kanonoġi.

³ Bi ena taupaula i giukamaġedi te sa nawa lava giugiuvaidi sa giuwedi te sa nato soimo. Bi gēga te nato a daboka.

⁴ Kamaina bi taupaula ġesaudi kota i giukamaġedi bi i giuna gado, ‘Ko nawa lavedi e giugiuvaidina lisidimo bi ko giuwedina gado, tagu egħi kau pwatapwatana e nigonigo bi bai matabuna e kanonoġi. Niganana ko nato naġi soinemo.’

⁵ Bi gēga te taupaula kalinedi a vaiye kamaġedi, bi ai nawa ġemogemota. Ĝesauna i nawa ena daibimo, bi ġesauna i nawa ena noyamo.

⁶ Bi ġesaudi taupaula a panidi, a laukivigebogeboyedi bi ai pekidi.

⁷ Taunana aubaina, ġalibona nuwana i medi kauwa bi ena tauwaiġavija i giukamaġedi te tauwaipki ai pekidi bi edi taun ai kalaġosa.

⁸ “Ġome ġalibona ena taupaula i giuwedina gado, ‘Naġi soina kaikana e kanonoġi. Bi tedi mabai e giugiuvaidina mote a visu gulata te maso a tava.

⁹ Taunana aubaina, ko nawa etaġa bi mabai ko banabanavidina, ko giuvaidi te sa tava soimo.’

¹⁰ “Kamaina bi taupaula etaġa a nawa bi lava a banabanavidina, visuvisudi e gebogebodi matabudi a tavaitedi, te tauliso soi vanuwina ai wanavu.

¹¹ “Bi ġalibona i valageta vanuwemo ena tauliso kitedi aubaina. Bi i kita te oloto ġemota mote naġi galedi i kotedi.

* **21:44:** Ġakima tana Yesu. Bi aiyai Yesu ya dabokena, taunaġa kaka ya vunu munaġe, bi peki mulinemo Yesu kaka mba lavana aluwina ya douġosāġosa.

¹² Ĝome ĝalibona mba lavana i giuwena gado, ‘Goma, tam mote naĝi galedi ku kotedi, bainewa bi niga ĝome kuna valageta?’ Bi olotona mote bai i giuwe.

¹³ Kamaina bi ĝalibona taupaula i giuwedina gado, ‘Niga olotona nimana bi kaĝena ko panipanidi bi ko pwalaĝe nawe boimatuwemo. Bi ĝome kaka ya ĝaba bi mwakana ya sanawaikikokikodi.’

¹⁴ “Banina Maimaituwa lava wapewapedi i giuvaidi, bi visa i vinedi.”

*Takis waimai'ina
(Mak 12:13-17, Luk 20:27-40)*

¹⁵ Ĝome Palisi a nawa bi ai ogatala, te Yesu ena giumo maso bai i vato waigebo bi ai wavu.

¹⁶ Tedi edi tauwaikaiwatana bi Alodi ena muli tauavalina matabudi a giukamaĝedi Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ke sibe te tam giukauwemo Maimaituwa ena ĝowana kwa wailoveloveye. Tam mote lava kuma nainailedi, bi lava bainewa kitedi mote kuma iyeiyevidi.

¹⁷ Kwa giuwemai, tam bainewa kwa noĝonogoti ĝiliuwe, tama Loum gabemanina Sisa lisinemo takis kai mai'i ee geĝa?”

¹⁸ Ĝome Yesu edi noĝota gebogebodi i sibedi taunana aubaina, i giuwedina gado, “Temi tauwaikaikaiyovu! Bai aubaina ko wailaulubugu?

¹⁹ Takis aniwaimai'ina manena koi lovegu bi ya kita.”

Kamaina bi mane a vai natome ai love,

²⁰ bi Yesu i waitalayedina gado, “Aiyai aluwina bi isana mane modonemo ya kenakena?”

²¹ Tedi a giuna gado, “Sisa aluwina.”

Ĝome te Yesu i giuwedina gado, “Kamaina te bai Sisa aubaina ba Sisa ko vite, bi bai Maimaituwa aubaina ba Maimaituwa ko vite!”

²² Sauginemo Yesu ena giu a vaivaiye, ba a sove bi a gose te a nawa.

*Kenamoito waitalana
(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)*

²³ Sadisi sa waisumaĝa te lava i pekina ba mote ima kenamoito munaĝa, taudidi a nato Yesu lisinemo,

²⁴ bi ai talayena gado, “Tauwailovelove, Mousis i giuwemai te bamoda oloto i naĝi bi mote i wainatuna bi i pekina, ba tasina ee tuwaĝana mba iwapena ya naĝi te libilibi yai tubudi valetina pekipekina aubaina.

²⁵ Mai maso tama lisimaimo olooloto wapedi 7, tautuwaĝa waivini i naĝi bi mote ai natuna, te olotona i peki bi tasina iwape i naĝi.

²⁶ Bi kauwina ĝemotina oloto wailabuna bi waifaionina lisidimo i tubuĝa, mainana eete oloto wai 7 na lisinemo i tava.

²⁷ Muliĝa te mba waivinina i peki.

²⁸ Bi niganana niga oloolotodi 7 mba waivinina a naĝinajna, kenamoito munaĝemo ba aiyai mwanena?”

²⁹ Yesu giu i waimunena gado, “Temi kona aigiugiu, banina temi gilugilumina wadubona mote ko iyevi ee Maimaituwa ena ĝailisi mote ko sibe.

³⁰ Kenamoito laĝannemo, lava mote sima naĝi bi tedi kaka sa miyana mai aneya malamo.

³¹ Temi lava pekipekidi edi kenamoito Maimaituwa i giugiuwemina mote ko iyevi. Tana niga mainana i giu,

³² ‘Tagu Eiblaĝam, Aisik bi Deikap edi Maimaituwa.’ Tana mote lava pekipekidi edi Maimaituwa bi lava yawayawasanidi edi Maimaituwa.”

³³ Sauginemo lava kumdi Yesu ena giu a vaivaiye ba ena wailovelove a sove gulate.

Waīgake laukaina

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

³⁴ Lağannemo Palisi a vaiye te Yesu, Sadisi i waitupedi, ba a tava ai ġemotidi.

³⁵ Bi waīgake tauwailovelovena edi bada laukaina, Yesu i wailaulubuna gado,

³⁶ “Tauwailovelove, waīgake mododimo, bamo waīgakena i saġa gulata?”

³⁷ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Bada em Maimaituwa kwa ġoyena ba nuwam tabutabunemo, tubugim tabutabunemo bi em noġota tabutabunemo.

³⁸ Niga taunana ba waīgake dolidolina bi laukaina.

³⁹ Bi wailabuna kota, em tau kwa ġoyena mai bainewa taumġa kwa ġoyeġoyemna mainana.

⁴⁰ Mousis ena waīgake matabudi bi Taugiuwatana edi wailovelove ba niga waīgakedi labu nopodimo a wailovelove.”

Keliso ba aiyai natuna?

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹ Bi sauginemo Palisi ai ġemotidi bi a miyamiya ba Yesu i waitalayedina gado,

⁴² “Temi ko noġonoġotina Keliso ba aiyai natuna?” Bi tedi giu ai munena gado, “Tana Deivida natuna.”

⁴³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bainewa te Aluwa Waiyawa Deivida i waiwanavu bi i giugiuna gado,

⁴⁴ ‘Bada egū Bada i giuwena gado, kataiyagumo kwa miyamiyana eete, em ġaviya kaġem dibunemo yāi dubudi.’

⁴⁵ “Bamoda Deivida, Keliso i giugiuwena gado, ‘Egu Bada.’ Bi bainewa te Keliso maso Deivida natuna?”

⁴⁶ Mba ġome mote aiyai ġemoġemotina te Yesu ena giu i waimune. Mba lağannemo te noi i nawana lava matabudi a naila bi mote ai tala munaġe.

23

Tauwailovelove kaikaiyovudi bi palisi ko kita kauwedi

(Mak 12:38-39, Luk 11:43-46,20:45-46)

¹ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana bi lava kumdi i giuwedina gado,

² “Waīgake tauwailovelovena bi Palisi, tedi lava sa wailovelovedina maibena Mousis i wailovelovena.

³ Taunana aubaina temi bai matabuna sa giugiuwemina, ba kamaina te ko voteyateyaedi. Bi edi kauwa gebogebodi mote koma kaiwatedi, tedi mba kauwidi sa laulauguguyaedina, mote sima kaikaiwatedi.

⁴ Mousis ena waīgake bi tedi waīgake ġesaudi a voiyedi, bi lava sa egelidi te waīgakedi sa kaikaiwatedi. Bi lava mba waīgakedi kaiwatedi sa kabikabi kasaġedi, bi tedi nimedi a bewedi bi mote sima sagusagudi.

⁵ “Tedi kauwa matabudi sa voivoiyedina ba bena lava sa kitedi bi sa soveyedi: Tedi Maimaituwa giuna pepamo sa gilumidi, soledimo sa pani waipatudi bi ġesaudi sa waikalimaedi. Bi gala lofelofedi laupelopelodi sa kotedi bi lava matediġa sa kaikaimoito nawa.

⁶ Soi lağandimo tedi sa ġoyeġoye te gabu poudimo sa miya, bi bolu vanuwidimo ba animiya laukaidi sa ġoyeġoyedi.

⁷ Tedi edi ġoye ba aniwaiġemota gabudimo lava lisidimo sa tava, sai ebonedi bi sa giuna gado, ‘O tauwailovelove.’

⁸ “Bi temi maso mote ai isemina gado, tauwailovelove, banina temi emi tauwailovelove ġemota ota Bada, bi matabumi ba valevaleta kavakava.

⁹ Bi dobumo mote aiyai komai isa gado, ‘Tamamai.’ Banina Tamemi ba ġemota ota malamo.

¹⁰ Kota temi mote aiyai imai isemi gado, ‘Tauwailovelove.’ Banina emi tauwailovelove ba ġemota ota Keliso.

¹¹ Bi aiyai saġasaġa guletina modomimo ba tana taunana emi taupaula.

¹² Taunana aubaina tedi mabai taudiġa sa sivusivu saġedina ba Maimaituwa kaka ya sivu yovoġedi. Bi tedi mabai taudiġa sa sivusivu yovoġedina ba Maimaituwa kaka ya sivu saġedi.”

Kauwa gebogebodi otidi wapedi 7 Palisi bi Waiġake Tauwailovelovena lisidimo

¹³⁻¹⁴ I gebo kauwa, temi waiġake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Lava sa wailaulubu te mala ena waibadamo sa sola saġa bi temi ko moimoito gududi bi edi mataeta ko gudugudu ġavutedi te mote sima solasola saġa. Taunana aubaina, temi mote kaka Mala ena waibada nophonemo koma sola saġa.*

¹⁵ “Bi i gebo kauwa, temi waiġake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ko nawa dobu te dobu, nisa te nisa bi emi wailovelove kaikaiyovudimo, lava nuwedi ko vitaledi bi sa kaikaiwatemi. Sauginemo, bi lava i kaiwatema ba tana iyoyoga aubaina ya vokaukauwa te kovoġa dabanemo bi dabanemo ya vai mote mai temi ko vaina.

¹⁶ “I gebo kauwa, temi taulauetadoli matapotepotemi. Temi ko giugiuna gado, ‘Bamoda aiyai bi Pali vanuwina isanemo i waisaġina bi i waidoukotona ba mote gebo i voiye. Bi aiyai Pali vanuwina nophonemo goldi isanemo i waisaġina bi i waidoukotona ba gebo i voiye.’

¹⁷ Temi bu'ubu'uwi mi matapotepotemi! Bamo taunana i tausaġa, Pali vanuwina e goldi? Pali vanuwina taunana goldi ya voiye te ya waila waiyawa.

¹⁸ Bi kota ko giugiuna gado, ‘Bamoda aiyai olta isanemo i waisaġina bi i waidoukotona ba mote gebo i voiye. Bi bamoda sewasewa olta dabanemo sakosakona isanemo i waisaġina bi i waidoukotona ba gebo i voiye.’

¹⁹ Temi matapotepotemi! Bamo taunana i saġa gulata, sewasewa e olta? Olta taunana sewasewa ya voiye te ya waila waiyawa.

²⁰ Taunana aubaina aiyai bi olta isanemo i waisaġinawapana, mba olta bi mwali matabudi olta dabanemo sa kenakenana isedimo i waisaġina.

²¹ Aiyai bi Pali vanuwina isanemo i waisaġinawapana, ba vanuwina nophonemo Maimaituwa ya miyamiyana isanemo i waisaġina.

²² Aiyai bi mala isanemo i waisaġinawapana, ba Maimaituwa bi ena animiya isedimo i waisaġina.

²³ “I gebo kauwa, temi waiġake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo. Temi kaikaiyovumi, banina temi kani anikadinidinidi ko laidubudi te dubu wapedi 10 bi dubu ġemota ba Maimaituwa ko vitevite. Mba kamaina bi nigka uwidi ko gei voiyedi: Didimana, launuwatoi bi moitodidina.

²⁴ Temi tauwaietadoli matapotepotemi! Temi emi waiġake kona voivoiye-dina ko kitakita kauwedi bi ko wailoveloveyedi, bi Maimaituwa ena waiġake laukaidi ko sivusivuliyedi bi mote komai wailoveloveyedi.

* **23:13-14:** Gilugilumidi wadubodi gesaudimo lova 14 mote ima kenakena.

²⁵ “I gebo kauwa, waiāke tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ledu bi aboma taulidiā ko koğekoğedi, bi nopomi ba kanitoku bi taumiā ko noğonoğoti munağemi.

²⁶ Temi Palisi matapotepotemi. Temi ledu bi aboma nopodi ko gei koğedi, kaka taulidi sa visuvisu.

²⁷ “I gebo kauwa, temi waiāke tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ba maibena tauyewa dabedi lailaisabusabudi, bi nopodi ba milemiledi bi siliğe a wanavu.

²⁸ Temi lava sa kitekitemina ba didimana lavemi, bi geğä te nopomi ba kaiyovu bi gebogebo i wanavu.

²⁹ “Bi i gebo kauwa, temi waiāke tauwailovelovena bi Palisi lisimimo. Temi kaikaiyovumi. Banina emi magumagula, taugiuwatana bi didimana lavedi a waipekidina, tauyewidi ko doudoudi bi ko waiwaisiyedi,

³⁰ bi ko giugiuna gado, ‘Bamoda wala nove eda magumagula edi lağannimo, vaitedi te miyamiya, maso mote te sagudi bi taugiuwatana tei pekidi.’

³¹ “Mba mainana ko giugiuna ba ko kakamağati munağemi te temi giukauwa te taugiuwatana tauwaipekidi edi tubulelesa.

³² Kamaina te emi magumagula gebo a voivoiyena koi kovi.

³³ Temi, mwata salama natunatuna! Temi kaka ko nawana iyoyoğamo, mote ġemogemotina kaka koma naile kamağe.

³⁴ “Taunana aubaina taugiuwatana, nuwauyauya lavedi bi waiāke tauwailovelovena ya giugiukamağedi lisimimo. Bi temi kaka ġesaudi koi pekidi, ġesaudi ko tupalatudi, ġesaudi kaka bolu vanuwidi nopodimo ko kwapudi, bi ġesaudi ko kwavi waibabalidi malagai te malagai nopodığa.

³⁵ Taunana aubaina dididmana lavedi kovoğidi temi kaka ko vai. Wala Eibolo ena saugemo, te i sağä Belekaiya natuna Sakalaiya ena saugemo i tava. Sakalaiya ba pali vanuwina bi olta mododimo kona laipeki.

³⁶ Giukauwemo ya giugiuwemi, te tauwaipeki matabudi edi kovoğä kaka niga kimtimi ko vai.”

*Yesu Yelusalem i wainuwaboyae
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Oo Yelusalem dobuna lavemi! Temi taugiuwatana konai pekidi bi Maimaituwa ena tauwainoyanoya, i giugiukamağedina lisimimo kona lauğakimidi! Bi lağan matabuna, tagu e ġoyeğoye te maso emi lava ei ġemotidi, maibena kamkam waivinina mabenemo natunatuna ya ġomoğomo tawidina, bi temi mote koi aninegu.

³⁸ Taunana aubaina, Maimaituwa kaka pali vanuwina ya gose bi ya laukavakava.

³⁹ Bi ya giugiuwemi te temi mote koma kita munağegu eete, ko giuna gado, ‘Tana kakavisuvisuna, Bada isanemo ya natonato.’”

24

*Lagān damona matalilidi
(Mak 13:1-23, Luk 21:5-12,16,23)*

¹ Yesu Maimaituwa ena vanuwa i gose kamağe bi i nawanawa ba ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo. Bi a giuwe te Maimaituwa ena vanuwa ya kita waitete.

² Bi ġome Yesu i giuwedina gado, “Niga kauwidi niganana matabudi kona kitedi? Ya giugiu kauwemi, te ġakima ġemota mote kaka ena gabumo ima kena nonoğä, geğä, bi matabudi kaka sa laubulili.”

³ Mba mulinemo Yesu oya Olip dabanemo i miyamiya, ena tauwaikai-watana taudiġa Yesu lisinemo a tava bi ai talayena gado, “Kwa giuwemai te niga kauwidi bai laġannemo sa tubuġa? Bi mataila bai sa tubuġa te ka kitedi bi ka sibe te kaikana laġan damona, kota bainewa ka sibe ġiliuwe te tam em nato laġannina ya tavatava?”

⁴ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima aiwaietadoliyemi.

⁵ Banina lava wapewapedi kaka isagumo sa tava bi sa giuna gado, ‘Tagu taunana Keliso! Bi tedi kaka lava wapewapedi sa aiwaietadoliyedi.

⁶ Bi laġannemo waigasiġasi dagugudi laulisimo ee manekemo giudi ko vaiyedina ba koma naila! Niga kauwidi ba sa tubuġa, bi mba mote laġan damona.

⁷ Dobu bi dobu kaka sai ġasiġasi, bi ġalibona falona ġalibona vaitena kaka sai ġasiġasi. Bi dobu wapewapedi nopodimo gomala bi yoyo sa tubuġa.

⁸ Niga kauwidi matabudi yavidi ba maibena waivini wainatuna ya sulusuluvaina yavina.

⁹ “Mba laġannemo temi kaka sa panimi bi babada nimedimo sa sivumi, bi tedi sa laukivigebogeboyemi bi sai pekimi. Lava matabudi dobumo kaka sa dabokemi banina temi tagu ko waisumaġegu.

¹⁰ Mba sauginemo lava wapewapedi kaka waisumaġa sa kaisako bi tedi kaka edi lava sa dabokedi bi sa kaisoluġedi,

¹¹ bi taugiuwatana kaikaiyovudi wapewapedi mba laġannemo kaka sa laumaġata bi lava wapewapedi sa ai waietadoliyedi.

¹² Bi lava wapewapedi edi nuwavaina Maimaituwa lisinemo kaka sa uba banina, Maimaituwa giuna mote sima kaikaiwata.

¹³ Bi tana aiyai ya moitodidina bi ya waisumaġana kaka damonemo ya yawasana.

¹⁴ Bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna dobumo lava matabudi lisidimo sa lauguguyae te sa vaiye, muliġa kaka laġan damona ya tava.

¹⁵ “(Temi tauiyava niga giuna banina ko sibe kauwe.) Laġannemo kauwa waimatawalawalana ko kita bi gabu waiwaiyawinem ya tubutubuġa, ba ko noġoti te Taugiuwatana Daniyela bai i giugiuwena taunana ya tubutubuġa.

¹⁶ Bi tedi mabai Diudiyamo miyemiyedi ba oya aubaina sa velau.

¹⁷ Bi aiyai vanuwa dabanemo ba mote ima yovo ena ġoñagħona vanuwa nponemima ima legaudi.

¹⁸ Bi aiyai daibimo mote ima munaġa vanuwemo ena gala vaina aubaina.

¹⁹ Mba laġandimo ba i pilipili gulata, waivini bwagebwagedi bi vaivaisudi lisidimo.

²⁰ Temi Maimaituwa lisinemo ko laupali te niga kauwidi mote bodubodumo ee Waiyawasi Laġandimo sima tubuġa, bamoda sa tubuġana ba bainewa ko naila ko nawa?

²¹ Banina mba laġandimo kauwa pilipilidi kaka sa tubuġa. Mote wala mainana dobu pakanemo eete niganana, bi mote mai kitana kaka ima tubuġa munaġa.

²² Bi bamoda Maimaituwa mba pilipili laġandi i kita kamaġedi maso mote aiyai ġemotu i yawasana. Bi ena lava i vinevinedina kedi nawamo, taunana aubaina mba laġannidi i taiwatiġedi.

²³ Bi mba laġandimo bamoda aiyai ya giuwemina gado, ‘Ko kita, Keliso naniga, ee tana nanoko!’ Mba komai sumaġe.

²⁴ Banina Keliso kaikaiyovudi bi taugiuwatana kaikaiyovudi kaka sa laumaḡata bi mataila bi anisove kauwidi sa voyedi, te Maimaituwa ena vinevine lavedi sa aiwaietadoliyedi.

²⁵ Taunana aubaina ko kita kauwa, mwali matabuna kaikana e giu wainonomi.

²⁶ “Taunana aubaina bamoda aiyai ya giuwemina gado, ‘Keliso noko kalakalalelemo.’ Mote kuma laufi bi kuma nawa. Ee bamoda ya giuwemina gado, ‘Tana naniga vanuwemo.’ Mote komai sumaḡe!

²⁷ Banina Tana Taunana Natuna ena laḡon ya natona mai namanamali ya kem te galewa matabuna ya laiyana.

²⁸ Bamo musala pekina ya kenakena, ba ḡome taudou sa waiḡemotidi.”

Yesu ena nato munaḡa

(Mak 13:24-27, Luk 21:25-27)

²⁹ “Mba pilipilidi mulidimo ba suwala yai boimatuwa, bi nawalai mote ima yana. Bi kipola galewemo sa kuluva bi ḡaiḡailisidi sawasawamo matabudi sa gusu bi edi eta sa paledi.

³⁰ “Mba sauginemo galewemo kaka mataila ya laumaḡata te Tana Taunana Natuna ya natonato, bi dobumo lava matabudi kaka sa ḡaba te sa ḡaba gulata. Bi Tana Taunana Natuna, ḡailisi vaitena manamalina, galewaḡa magiyouna ya yovoyovona kaka sa kita.

³¹ Tana ena aneya ya giukamaḡedi te bwagigi sa suvesuve gulate ba sa nawa dobu liuna 4 nopolimo bi ena lava vinevinedi sa laitupa nawedi dobu isuna te isuna.”

Wailovelove Damaya kainemo

(Mak 13:28-37, Luk 21:29-33)

³² “Temi kai damaya waigayona ko sibe kauwe. Laḡannemo damaya lagalagana sa nimagala, sa kini bi sa gidagidava, ba ko sibe otīge te bodubodu laḡannina.

³³ Mba kauwina ḡemotina mainana, laḡannemo kauwa gebogebodi sa tubutubuḡa ba ko sibe otīgedi te Bada ena nato laḡannina kaikana ya tavatava.

³⁴ Tagu giukauwemo, yà giugiuwemi te niga kimtina mote kaka sima peki kovi, eete niga kauwidi matabudi sa tubuḡa.

³⁵ Mala bi dobu kaka sa launeḡaneḡa, bi tagu giugu, mote kaka ima launeḡaneḡa.”

Bada ena nato munaḡa

(Mak 13:32-37, Luk 17:26-35)

³⁶ “Tana Taunana Natuna ena nato munaḡa laḡanna ee saugina mote aiyai i sibe, mote aneya malamo ee Natuna bi Tamana taunaḡa i sibe.

³⁷ “Tana Taunana Natuna kaka ya natona, maibena Nowa ena laḡannimo kauwa i tubutubuḡana mainana.

³⁸ Mba laḡandimo, muliḡa kaka kabaita, ba lava a kanikani, a tegotego, a naginagi ba laḡon i tava te Nowa gulamo i valageta.

³⁹ Bi lava mote a sibe te bai lisidimo ya tubuḡa, tedi a miyamiya yababayaba bi kabaita i yovo te matabudi i nawedi. Tana Taunana Natuna ya nato munaḡana ba niga kauwina ḡemotina mainana kota ya tubuḡa.

⁴⁰ Mba laḡannemo olooloto labu sa bayabayau bi Maimaituwa kaka ḡemota ya kailageti nawe bi ḡesauna ya miya gwasa.

⁴¹ Bi waiwaivini labu kani sa laulaugisi, bi Maimaituwa kaka ḡemota ya kailageti nawe, bi ḡesauna ya miya gwasa.

⁴² “Taunana aubaina lağan matabuna koi kita kauwa, banina emi Bada ena tava lağanna mote ko sibe.

⁴³ Bamoda vanuwa taniwagina taudanedanene ena tava lağanna i sibe kauwena, ba didiyau ya yave te taudanedanene mote ena vanuwa ima lolo.

⁴⁴ Taunana aubaina temi vaitemi ko vononoğā bi koma miyamiya yababayababa, banina Tana Taunana Natuna ena nato munağā sauginemo ba yai tagugumi.”

Taupaula bagibagina bi kaikaigwana

(Luk 12:41-46)

⁴⁵ “Taupaula aiyai nuwanuwauuya yana ya moimoitodidina tana taunana Bada i vine te ena lava ya labelabedi bi lağan kauwemo ya waikanidi.

⁴⁶ “Lağannemo ena Bada ya tava munağā bi ya kita te ena taupaulana noya visuvisuna i voiyena ba kamaina te mai'ia ya vai.

⁴⁷ Giukauwemo yà giugiuwemi te Bada ena ġonağona matabudi kaka mba taupaulina ya vite te yai badayedi.

⁴⁸ Bi bamo te taupaula nopona gebogebona ba ya giuna gado, ‘Egu bada walaka i nawa bi ya alamiya.’

⁴⁹ Ĝome ena lava i kwapudi bi tana i nawa tautego bu'uwa vaitedi a kanikani bi a tegotego.

⁵⁰ Mba kauwidi i voivoiye nawedi bi ena bada i tavana mote i sibe.

⁵¹ Mba lağannemo Bada kaka mba taupaulina gebogebona ya douğavuğavuki bi lava kaikaiyovudi edi gabumo ya pwalağē nawe. Bi ĝome kaka ya lauaiyoi bi mwakana ya sanawaikikokikodi.”

25

Totopa 10 lautaulalana

¹ “Mba sauginemo mala ena waibada kaka mai totopa 10, edi lampa a legaudi bi a potiyovo a nawa te lawelawe sa banavi.

² Matabudi 5 ba opeopedi bi 5 ba nuwanuwauyeuyedi.

³ Ĝome totopa opeopedi edi lampa a legaudi bi kalesin dubidi mote a legaudi.

⁴ Bi totopa nuwanuwauyeuyedi ba edi kalesin dubidi lampa aubaidi a legaudi.

⁵ Bi lawelawe mote i tava makai, taunana aubaina tedi matedi a yaune te a kena kwavu.

⁶ “Kamaina bi dudubala modonemo, lava a binauna gado, ‘Lawelawe kaikana i tava! Ko potiyovo bi ko velaubeye.’

⁷ Ĝome totopa matabudi a kena moito bi edi lampa a kanonoğidi.

⁸ Kamaina bi waivini opeopedi edi lava nuwanuwauyeuyedi a giuwedina gado, ‘Aee, kalesin maso kona vitemai, ema lampa sa pekipeci.’

⁹ Bi waivini nuwanuwauyeuyedi edi lava opeopedi edi giu ai munena gado, ‘Geğə, tama mote luvana te kalesin ka vitemi. Temi ko nawa te bamo kalesin sa gimegimelina ĝome ko gimeli.’

¹⁰ “Kamaina bi tedi kalesin gimelina aubaina a nawanawa ba mulidimo, lawelawe i tava. Bi totopa mabai kaikana a vovononoğana, tedi lawelawe vaitena a nawa nağī soina vanuwina nophonemo a valageta, bi mataeta i waidougudu.

¹¹ Bi totopa opeopedi mulığā a tavatavana a giuna gado, ‘Aee Bada, aee Bada, maso mataeta kuna kaikamağē aubaimai!’

¹² Ĝome lawelawe totopa opeopedi edi giu i waimunena gado, ‘Yà giugiu kauwemi te tagu mote yà sibemi.’

¹³ “Taunana aubaina, ko vokaukauwa, banina temi lağan ee awa ya natonatona mote ko sibe.”

*Taunoya maso noya visuvisuna a voye Bada aubaina
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ “Kota Mala ena waibada ba niga mainana: Lağan ĝemota mulīga kaka lava ya nawana, bi ena taupaula i giuwedi te tana ena mane sa labe.

¹⁵ Kamaina bi ĝemoĝemotağā edi vaivai luvanemo mane i vitedi, ĝemota 5 tausan kina i vite, ĝesau 2 tausan kina i vite, bi kota ĝesau 1 tausan kina i vite. Ĝome te i nawa dobu ĝesaunemo.

¹⁶ Bi taupaula 5 tausan kina i vaivaina, tana i nawa te manena i noyae te 5 tausan kina ĝesauna i voye.

¹⁷ Kauwina ĝemoĝemotina kota mainana taupaula 2 tausan kina i vaivaina, tana i nawa te manena i noyae te 2 tausan kina ĝesauna i voye.

¹⁸ Bi taupaula 1 tausan i vaivaina, ba i nawa te doğa i keli bi nopenomo ena bada ena mane i sako waidavo.

¹⁹ “Mba taupaulidi edi bada i miya gulata kaka i tava munağā, bi i waiğemotidi te i ġoyeğoyena maso mane lisidimo i sibe.

²⁰ Taupaula 5 tausan kina i vaivaina i tava te ena bada i giuwena gado, ‘Kwa kita, tam 5 tausan kina kuna vitegu bi e noyae te 5 tausan kina ĝesauna e voye.’

²¹ Ĝome ena Bada giu i waimunena gado, ‘I visu kauwa, tam taupaula visuvisum bi waipatutum! Tagu mwali ġaubaona e vitem bi tam kuna noyae te i didiga. Taunana aubaina tagu kaka yà voyem te mwali wapewapedi kwai badayed. Kwa nato bi tagu em Bada vaitegu tai nuwavisu.’

²² “Bi taupaula 2 tausan kina i vaivaina i tava bi i giuna gado, ‘Bada, tam 2 tausan kina kuna vitegu, bi e noyae te 2 tausan kina ĝesau e voye.’

²³ Ĝome ena Bada giu i waimunena gado, ‘I visu kauwa, tam taupaula visuvisum bi waipatutum! Tagu mwali ġaubaona e vitem bi tam kuna noyae te i didiga. Taunana aubaina tagu kaka yà voyem te mwali wapewapedi kwai badayed. Kwa nato bi tagu em Bada vaitegu tai nuwavisu.’

²⁴ “Bi taupaula 1 tausan kina i vaivaina i tava bi i giuna gado, ‘Bada, tagu e sibem te tam lava medimedim. Tam mote kuma bayabayau bi nonoġina kwa laulauyaba bi kota mote kuma wadiwadi bi nonoġina kwa laulaulaka.

²⁵ Taunana aubaina tagu e naila te e nawa em mane dommo e sakowadavo. Kwa kita niga em mane kuna viteziteguna yà vitezite munağem.’

²⁶ Ĝome ena Bada giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula gebogebom bi matamatagayawim. Kuna sibe te tagu mote yàma bayabayau bi nonoġina yà yabayaba bi tagu kota mote yàma wadiwadi bi nonoġina yà laulaulaka.

²⁷ Mba kamaina, bi tam egu mane maso banikemo kuna sako bi i noya. Te tagu e munağā tavana, maso dabanemo anitaipwatana vaitena e vai.’

²⁸ “Taunana aubaina, niganana niga taupaulina gebogebona lisinemo mane ko vai kamağe te taupaula 10 tausan kina tauvoiyena ko vite.

²⁹ Taunana aubaina, aiyai lavana bai mwalina a vite bi i voivoiye kauwena kaka dabanemo yai autawi. Bi aiyai lavana mwali bai a vite bi mote i voivoiye kauwe ba avena te lisinemo ġaubaona ya kenakenana bi tagu kaka yà kaikamağe.

³⁰ Mba taupaulina ba matamatagayawina, ko pwalağe nawe boimatuwemo bi ġome ya lauayoi bi mwakana ya sanawaikikokikodi.”

Malaetala lağanina

³¹ “Lağannemo Tana Taunana Natuna manamalina ya yovona, ena aneya mat0abudi vaitedi, ba ena animiya namanamalinemo ya miya.

³² Bi lava matabudi dobumo kaka matanemo yai ġemotidi bi ya dailidina, maibena tauğamo sipu bi gouti ya daidailidina.

³³ Tana kaka kataiyanemo sipu ya sivudi, bi ġeniyānemo gouti ya sivudi.

³⁴ “Bi ġome kaka ġalibona lava mabai kataiyanemo taumiya ya giuwedina gado, ‘Ko nato temi mabai Tamagu i kakavisuvisumina, bi emi gagasa ko vai. Banina muliġa kaka Maimaituwa dobu i voiyena bi temi ena waibada i kakanonoġina nponemo ko miya.

³⁵ Banina tagu kani e peki bi temi konai kanigu, bi gadogu i magu bi gauba kona vitegu te e tegu. Bi walidobu lavagu e nawanawa bi temi kona giuvaigu emi vanuwemo.

³⁶ Bi tagu gala e malumaluwabiye bi temi konai galagu, tagu e sida bi temi kona labe kauwegu. Tagu biliwelokomo e miyamiya bi temi kona vakitagu.’

³⁷ “Ġome didimana lavedi Bada ena giu sai munena gado, ‘Bada, bamo ġome kani kuna peki bi kei kani bagibagim. Ee gadom i magubi gauba ke vitem kuna tego?’

³⁸ Bamo ġome walidobu lavam kuna nawanawa, bi ke giuvaim ema vanuwemoo, ee gala kuna malumaluwabiye, bi kei galam?

³⁹ Bamo ġome ke kitam kuna sida ee biluwelokomo kuna miyamiya bi ke vakitam?’

⁴⁰ “Bi Ġalibona kaka edi giu yai munena gado, ‘Giukauwemo yà giugiuwemi, te bai kauwina kona voivoiyena valevaletigu ee nuvunuvugu yovoyovodi lisidimo ba tagu lisigumo kona voiye.’

⁴¹ “Bi kota ġeniyāna yawaninemo sa miyamiyana kaka ya giuwedina gado, ‘Temi mabai Maimaituwa i pasipasilima, ko nawa tabumimo, ko nawa kai kalakalati nonoġinemo, Seitan bi ena aneya aubaidi Maimaituwa i kaka nonoġinemo.

⁴² Banina tagu kani e peki, bi mote kani ko vitegu e kani, gadogu i magu, bi mote gauba ko vitegu e tego.

⁴³ Tagu walidobu lavagu e nawanawa, bi mote ko giuvaigu, tagu gala e malumaluwabiye bi mote koi galagu, tagu e sida bi mote koi nenetegu bi kota biliwelokomo e miyamiya bi mote ko vakitakitagū.’

⁴⁴ “Tedi kota Bada ena giu sai munena gado, ‘Bada, bamo ġome ke kitam kani kuna peki ee gadom i magu ee kuna nawanawa ee gala kuna malumaluwabiye ee kuna sida ee biluwelokomo bi mote ke sagum?’

⁴⁵ “Bi tana kaka edi giu yai munena gado, ‘Giukauwemo yà giugiuwemi te bai kauwina valevaletigu ee nuvunuvugu yovoyovodi lisidimo mote ko voiye ba tagu kota lisigumo mote ko voiye.’

⁴⁶ “Ġome kaka tedi kovoġa kenakena nonoġinemo sa nawa bi didimana lavedi ba yawasana kenakena nonoġinemo sa miya.”

26

Waibabada Yesu kana pota a yesi (Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

¹ Lağannemo Yesu niga kauwidi matabudi i giuwedi mulinemo ba ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado,

² “Temi kona sibe te lağan labu matademo te Vawaitauli soina, bi Tana Taunana Natuna kaka lava nimedimo sa sako te sa tupalatu.”

³ Ĝome pilisi edi babada bi babada ĝesaudi vaitedi, pilisi saĝasaĝa guletina isana Kaiyapas ena vanuwemo ai ĝemotidi.

⁴ Bi tedi ai ogatala te Yesu kandavonemo sa pani bi sai peki.

⁵ Bi tedi a giuna gado, “Niga kauwina mote soi nponemō tama voiye bamoda ta voyena ba lava waiġasiġasi sa kelisali.”

*Waivini masi panepanena Yesu dabanemo i ġini
(Mak 14:3-9, Luk 7:37-38, Dyn 12:1-8)*

⁶ Mba sauginemo ba Yesu Betenimo, oloto isana Saimon sida kapa vaivaina ena vanuwemo i miyamiya.

⁷ Ĝome Yesu teibolo diyanemo i miya giligili bi i kanikani ba waivini masi panepanena dubina maiina dididiga, i avali tavaite te Yesu dabanemo i ġini.

⁸ Bi laġannemo ena tauwaikaiwatana niga kauwina a kitakita ba nuwed i medi bi a giuna gado, “Bai aubaina masi panepanena ya waiyakali?

⁹ Niga masina panepanena maso i kuneye te mane dididiga i vai bi lava waiyamoyamonidi i vitedi.”

¹⁰ Ĝome Yesu edi noġota i sibe taunana aubaina i giuwedina gado, “Bai aubaina niga waivinina ko kaka nuwalaġalāġa? Tana kauwa visuvisuna lisigumo i voiye.

¹¹ Temi laġan matabuna lava waiyamoyamonidi vaitedi ko miyamiya. Bi tagu mote vaitemi laġan matabuna tama miya nonoġa.

¹² Tana masi panepanena tunigumo i ġinina ba dobogu aubaina i kanonoġi.

¹³ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te bamo ġome giu visuvisuna sa laulauguguyaē dobu matabuna nponemō ba niga waivinina bai i voivoiyena, sa noġoti bi sa giuwata.”

*Diudas i waianina te Yesu ya sakoyovoġe
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)*

¹⁴ Ĝome ena tauwaikaiwatana 12 nopedimo ġemota isana Diudas Iskaliot, tana i nawa pilisi edi bada lisinemo,

¹⁵ bi i waitalayena gado, “Bamoda tagu Yesu nimemimo yà sakona, ba visamo koi maiigu?” Kamaina bi tedi mane a iyevi te silva wapedi 30 a vite.

¹⁶ Mba laġannemo bi noi i nawana ba Diudas eta i tavutavu te gavogavo ya vai bi Yesu nimedimo ya sako.

*Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Vawaitauli soina a kani
(Mak 14:12-15, Luk 22:7-13)*

¹⁷ Kamaina bi buledi mote muu'a vaitena, soina laġanna dolidolina, Yesu ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Bamo ġome kwa ġoyegoyena Vawaitauli soina aubaim kakanonoġi te kwa kani?”

¹⁸ Bi tana giu i waimunena gado, “Ko nawa malagai didiginemo, oloto ġemota lisinemo bi ko giuwena gado, ‘Tauwailovelove i giuna gado, egħi laġani kauwa i tava, te egħi tauwaikaiwatana vaitedi em vanuwemo Vawaitauli soina ka voiye.’”

¹⁹ Kamaina bi Yesu bai i giugiuwena mainana ena tauwaikaiwatana a voiye. Tedi a nawa bi Vawaitauli soina a kanonoġi.

²⁰ Bi laġannemo i auaubiga ba Yesu ena tauwaikaiwatana 12 vaitedi teibolo diyan a miya kwaivivili bi a kani.

²¹ Tedi a kanikani ba i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te modomimo ġemota kaka tagu ya sako yovoġegu.”

²² Ĝome tedi ai nuwaboya kauwa bi ġemogħemotaġa ai talayena gado, “Bada, giukauwa te mote tagu?”

²³ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai nimana abomemo i waidakwa yovoğena vaitegu, tana taunana kaka ya sako yovoğegu.

²⁴ Bi Tana Taunana Natuna kaka ya peki, gilugilumina wadubonemo i giugiuna mainana, bi i gebo kauwa te lava aiyai Tana Taunana Natuna ya sakosakoyovoğena. I visu te mba lavana maso mote i tubuğā.”

²⁵ Bi Diudas tana taunana Yesu tausakoyovoğena i giuna gado, “Tauwailovelove giukauwa te mote tagu?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwa tam taunana.”

*Yesu ena tauwaikaiwatana buledi bi waen i vitedi
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Ko 11:23-25)*

²⁶ Tedi a kanikani bi Yesu buledi i vai, i kavisuvisu, i kivi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi bi i giuna gado, “Ko vai bi ko kani, niga ba tagu tubuğigu.”

²⁷ Kamaina bi ledi i vai, Maimaituwa i waiebone bi i vitedi bi i giuna gado, “Temi matabumi niga ledunemo ko lautego.”

²⁸ Niga ba kwasinigu waianina aubaina, i nuwağini, lava wapewapedi edi gebogebo, noğoti kamağedi aubaina.

²⁹ Tagu yà giugiuwemi te niganana bi noi i nawana niga waenina mote yàma tego munage, eete mba lağannemo kaka Tamagu ena waibadamo, temi vaitemi waen valivaliuna ta tego.”

³⁰ Ğome tedi a sale kovi te a nawa oya Olip dabanemo.

*Yesu Pita ena valele i gei giuwata
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Dyn 13:36-38)*

³¹ Ğome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Mateya dudubalinemo temi matabumi kaka tagu ko gosegu. Banina gilugilumina wadubonemo i giuna gado, ‘Tagu kaka sipu tauğamodi yài peki bi sipu yalaboluboluna kaka sa dabalala.’”

³² “Bi tagu pekimo yà kenamoito munagana, kaka yà doli Galilimo te ġome yà banavimi.”

³³ Ğome Pita, Yesu ena giu i waimunena gado, “Bamoda lava matabudi sa gose kamağem, bi tagu mote kaka yàma gosem.”

³⁴ Ğome Yesu giu i waimunena gado, “Yà giugiu kauwemi, mateya dudubalinemo, mulığa kaka kamkam ya ġabana, tam kaka mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.”

³⁵ Bi Pita i giuna gado, “Mote kaka yàma valeleyem, kamaina te vaitem ta peki.” Bi ena tauwaikaiwatana matabudi giuna ġemotina a vato.

*Yesu Getsemenimo i laupali
(Mak 14:32-34, Luk 22:39-46)*

³⁶ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa dobu isana Getsemenimo bi i giuwedina gado, “Temi niga ġome ko miyamiya bi tagu yà nawa noi ġome bi yà laupali.”

³⁷ Tana, Pita bi Diyebedi natunatuna labu i waidolidi bi ġome i wainuwaboya kauwa bi nuwana i toitoi.

³⁸ Kamaina bi i giuwedina gado, “Tagu nopogu nuwaboya i waiwanavu te yai pekigu. Niga ġome ko miya bi ko waikita.”

³⁹ Bi Yesu i taunawa tabunemo te doğamo i kuluva yovo bi i laupalina gado, “Tamagu, bamoda em ġowana te niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kaikamağe. Bi geğä te, mote tagu egū ġowana bi tam em ġowana.”

⁴⁰ Ġome i tava munaġa, ena tauwaikaiwatana lisidimo bi i kitedi te a kenakena ba Pita i giuwena gado, “Temi maso ġemogemotina awa ġemota kona miya bi konai kita?

⁴¹ Temi koi kita kauwa bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva. Banina aluwa pali ya ġoyeġgoye, bi tubuġa i gwaġa.”

⁴² Tana i munaġa nawa bi i laupalina gado, “Tamagu, bamoda niga wainuwatoina leduna lisigumo mote kuma kaikamaġe ba kamaina te ya tego, kamaina te em ġowana ya tubuġa.”

⁴³ Sauginemo i tavatava munaġa ba i kita te ena tauwaikaiwatana a kenakena, banina matedi a yaune kauwa.

⁴⁴ Kamaina bi tana i gosedi i munaġa nawa, bi pali i waifaioni bi giudi ġemotidi i vatodi.

⁴⁵ Bi i munaġa tava ena tauwaikaiwatana lisidimo bi i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko kenakena bi ko waiyawasi? Ko kita, saugina kaikana i tava, te Tana Taunana Natuna gebogebo lavedi nimedimo sa sako.

⁴⁶ Ko moito bi ta nawa, tausakoyovoġegu kaikana i tava.”

Yesu a pani

(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Dyn 18:2-12)

⁴⁷ Yesu yaġolo i giugiu, ba ena tauwaikaiwatana 12 nopolimo ġemota, isana, Diudas i tava. Bi pilisi edi babada bi babada nananakidi tedi lava kumna dididiga a giukamaġe te tana vaitena a tava, nimedimo kepata bi mada kai a legaudi.

⁴⁸ Niganana tausakoyovoġena mataila lisidimo ya voiyena i giuwedi: “Bamo lavana yaġi suluvena, ba tana taunana ko pani.”

⁴⁹ Kamaina bi Diudas i nawa ota Yesu lisinemo, bi i giuna gado, “Ebom tauwailovelove!” Bi i waisuluve.

⁵⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Goma, bai noġotina aubaina kuna tavana ba kwa voiyen.” Ġome olooloto a moito nawa te Yesu a kaididi bi a pani nawe.

⁵¹ MBA ġome te Yesu ena tauwaikaiwatana ġemota, kepata i kaikailagetina ba pilisi edi bada ena taupaula beyana i tadikamaġe.

⁵² Bi Yesu i giuwena gado, “Em kepata ena gabumo ku sako munaġe, tedi mabai kepatemo sa laulaugħasina, kaka kepatemo sai pekidi.

⁵³ Gode temi mote ko sibe, tagu tamagu lisinemo yaġi baġana sagu aubaina ba noi taunana aneya a wapa kauwana ya giukamaġe yovoġedina, kaka tauwaiġaviya 72 tausan.

⁵⁴ Bamoda mainana ya voiyena ba bainewa gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena banina ya tubuġa?”

⁵⁵ MBA sauginemo Yesu lava kumna i giuwedina gado, “Tagu gode taudanedanene edi bada te temi mada bi kepata vaitedi kona tava te ko panigu? Tagu laġan matabuna pali vanuwina ganakukuna nophonemo e miya bi e wailovelove, bi temi mote ko panigu.

⁵⁶ Bi niga kauwidi matabudi a tubuġana banina wala taugiuwatana a gilugilumina luvanemo sa tubutubuġa.” Ġome ena tauwaikaiwatana matabudi Yesu a gose, bi a naila a nawa.

Yesu bolu babadidi matedimo i moito

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-71, Dyn 18:12-24)

⁵⁷ Bi mabai Yesu a panipanina ba ai doli nawe pilisi edi bada Kaiyapas ena animiyamo, ġome ba waīgħek tauwailovelovenha bi babada ġesaudi a waīġemotidina lisidimo.

58 Pita, laumanemanekemo Yesu mulinağā i natonatona eete pilisi sağasağā guletina ena animiya ganakukunemo, i sola nawa. Bi ġome tauyava vaitedi a miyatulu bi i waikita te bainewa Yesu sa etale.

59 Bi pilisi edi babada bi bolu babadidi, matabudi giu kaikaiyovudi a tavutavuğedi te giudimo maso Yesu ai wavu bi ai peki.

60 Avena te tedi kaiyovu wapewapedi a sağedi, bi bamo mote giu kauwa a banavi. Kamaina bi lava labu a miya moito,

61 bi a giuna gado, “Niga lavana i giuna gado, ‘Tagu ġemogēmotigu Maimaituwa ena vanuwa ya koisuwa bi lağan faiona nopodimo ya ġala munağe.’”

62 Ĝome pilisi sağasağā guletina i miyamoito bi Yesu i giuwena gado, “Lava bai sa giugiuwemna kwa vaivaiye? Tam edi giu kwai munedi, ee geğä?”

63 Kamaina bi Yesu i miya moimoisili. Ĝome Pilisi sağasağā guletina Yesu i giuwena gado, “Maimaituwa yawayawasanina isanemo ya giugiu vavasağem te kwa giuwemai, te tam taunana Keliso, Maimaituwa Natuna.”

64 Yesu giu i waimunena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana. Bi matabumi ya giugiuwemi te lağan ya natonatona kaka Tana Taunana Natuna Maimaituwa ġaiġailisina kataiyanemo ya miya, bi malağā magiyouna ya yovoyovona ko kita.”

65 Ĝome Pilisi sağasağā guletina ena gala i lisidi bi i giuna gado, “Tana i waidibogħana kona vaiye! Bai tai talatavu munağe? Kona kita ena waidibogħa kaikana kona vaiye.

66 Temi bainewa ko noġonogħoti?” Bi tedi giu ai munena gado, “Tana kamaina te ya peki.”

67 Ĝome tedi Yesu matana a kaniso bi nimedimo a paide. Bi ġesaudi a launevakau,

68 bi a giuwena gado, “Keliso, kwa giuwemai te aiyai i kativunum?”

Pita Yesu i valeleye

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Dyn 18:25-27)

69 Pita ganakuku nophonemo i miyamiya bi taupaula waivinina i tava lisinemo, bi i giuwena gado, “Tam kota Galili Yesuna vaitena kona nawanawa.”

70 Bi tana matabudi matedimo i valeleye bi i giuna gado, “Tam bai kwa giugiuwena, tagu mote e sibe.”

71 Pita ganakuku mataetinemo i potipotiyovo ba waivini ġesau kota Pita i kita, bi ġome lava i giuwedina gado, “Niga lavanana Nasalet Yesuna vaitena a nawanawa.”

72 Bi waisaġinemo i valele munağħana gado, “Tagu mba olotona mote ya sibe!”

73 Tedi a miya mote i lofa, ġome mabai a moimoitona a sağā a nawa Pita lisinemo bi a giuna gado, “Giukauwa tam taunana edi tau ġemota, kalinam ke vaiye ġone.”

74 Bi Pita i giuna gado, “Bamoda e kaiyovuna ba Maimaituwa kaka ya kovoġigu.”

Ĝome te Pita i giuwapano gado, “Tagu giukauwemo ya giugiuwemi te mba olotona mote ya sibe.” Noi taunana te kamkam i ġaba.

75 Ĝome te Pita Yesu bai i giugiuwena i noġotina gado, “Muliġa kaka kamkam ya ġabana, bi tam mala faiona kwa valeleyegu.”

Bi ġome Pita i potiyovo i nawa bi i ġaba gulagulata.

27

Diudas taunaġa i waipeki munagħe (Giu 1:16-19)

¹ Olaolala kaikana pilisi edi babada bi waibabada ġesaudi ai ogatala te Yesu sai peki.

² Ĝome Yesu nimana a panidi bi ai doli nawe Loum gabemanina isana Paelat, nimanemo a sako.

³ Bi laġannemo tausakoyovoġe Diudas i vaiye te Yesu waipekina a giugiuwe, ba tana i waiuvala, bi i wainuwaboya kauwa. Kamaina bi Diudas silva wapedi 30 i munagħedi, pilisi edi babada bi waibabada lisidimo.

⁴ Bi i giuna gado, “Tagu gebo e voiye te lava visuvisuna e sakoyovoġe te sai peki yababe.” Bi tedi a giuna gado, “Mba tam em nuwaboya, mote tama.”

⁵ Kamaina bi Diudas i nawa Maimaituwa ena vanuwemo bi mane i waiyamonidi bi i potiyovo i nawa te taunemo gadona i duli.

⁶ Ĝome pilisi edi babada manedi a laitupedi bi a giuna gado, “Mote i visu te niga manedi pali vanuwina manena vaitena tamai ġemotidi, banina manenemo peki i tubuġa.”

⁷ Ĝome tedi ai ogatala bi mba manenemo, gulewa taupatipatidi lisinemo doġa a gimelivai te tautavatava edi aniwaikokowaga.

⁸ Taunana aubaina mba gabuna yaġolo sa waiisana kwasina doġana.

⁹ Niga kauwina ba taugiuwatana Delimaiya bai i giugiuwena, luvanemo i tubuġa. Tana i giuna gado, “Islael lavedi tana ena peki silva wapedi 30mo sai mai'i. Bi mba silvidimo

¹⁰ gulewa taupatipatidi ena doġa a gimelina. Bada i giuguna luvanemo i tubuġa.”

Paelat Yesu i etale

(Mak 15:2-15, Luk 23:2-25, Dyn 18:29-40)

¹¹ Yesu i nawa gabemani isana Paelat matanemo i moito bi Paelat i waitalayena gado, “Tam Diu edi ġalibona, ee?” Bi Yesu i giuna gado, “Emaso, kuna giuguna mainana.”

¹² Ĝome pilisi edi babada bi waibabada ġesaudi Yesu ai wavu, bi tana lisidimo mote bai i giuwe.

¹³ Kamaina bi Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam lava sa waiwavumna, kwa vaivaiyedi ee geġa?”

¹⁴ Bi Yesu mote bamo edi giu i waimune lubu. Taunana aubaina gabemani i sove gulata.

¹⁵ Bi Vawaitauli soinemo, gabemani ena vaivaimo ba lava kumdi, bi aiyai lavana biliwelokomo waianinena taunana ya kaikaikamaġe.

¹⁶ Bi mba laġannemo gebogebo lavana isana Balabas, tana isanawanawana biliwelokomo i miyamiya.

¹⁷ Bi laġannemo lava kumna a waiġemotidi ba Paelat i waitalayedina gado, “Bamo lavana ko ġoyeġoyena yà kaikamaġe? Balabas ee Yesu, sa waiisana Keliso?”

¹⁸ Paelat mainana i giuna, banina i sibe te Diu babadidi ba Yesu a unule, taunana aubaina tana nimanemo a sako.

¹⁹ Ĝome Paelat etala gabunemo i miyamiya, bi mwanena giu i giukamāġena gado, “Mba lavana lisinemo mote bai kuma voiye, tana mote bai gebona i voiye. Banina kage dudubalinemo mba lavana kana nawamo tagu lauboni wainuwanainailina e kita.”

²⁰ Bi pilisi edi babada bi waibabada ġesaudi lava kumna nuwedi a liudi te Paelat sai baġa te Balabas ya kaikamaġe bi Yesu ya tupalatu.

²¹ Bi Paelat lava kumna i waitalayedina gado, “Lava labu bi bamo taunana kona ġoyeġoyena yà kaikamaġe?”

Bi tedi ena giu ai munena gado, “Balabas kwa kaikamaġe.”

²² Ĝome Paelat i waitalayedina gado, “Bi Yesu sa waiisana ‘Keliso, bainewa yài vose?’”

Bi tedi matabudi a binauna gado, “Kwa tupalatu!”

²³ Bi Paelat i waitaleyedina gado, “Tana bai gebona i voiyē?” Bi tedi matabudi ai palalana gado, “Kwa tupalatu!”

²⁴ Laġannemo Paelat i kita te bamo mote eta i banavi bi waigasiġasi i tubutubuġa, ba tana gauba i vai bi lava kumna matedimo nimana i koġa. Bi i giuna gado, “Tagu niga lavana ya pekina, ba wavuna mote yàma avali. Mba temi emi wavu.”

²⁵ Ĝome te lava matabudi a giuna gado, “Kamaina te tana kwasinina ya nuwaġinina ba wavuna tama bi natunatumai ka avali.”

²⁶ Ĝome te Paelat Balabas i kaikamaġe te i nawa, bi Yesu a kwapu, tauwaigaviya nimedimo a sako bi a nawe a tupalatu.

Tauwaigaviya Yesu ai dibogī (Mak 15:16-20, Dyn 19:2-5)

²⁷ Mba ġome te gabemani ena tauwaigaviya, Yesu ai doli saġe gabemani vanuwinemo bi matabudi a moito kwaivivili.

²⁸ Bi tedi ena gala a ġiġi kamaġedi, bi gala sabasabana ai kote.

²⁹ Bi gedala a pipini te Yesu kununemo ai kote, a solupatini bi diġona kataiyanemo a sako. Ĝome tedi Yesu matanemo tuwapekedi ai tupagwaliġedi, ai gadolose bi a giuna gado, “Ebom, Diu edi ġalibona.”

³⁰ Tedi a kanisotawatawa bi diġonina a vai bi kununemo a talatalaġa.

³¹ Bi tedi ai valavala mulinemo, gala sabasabana a kaikamaġe, bi tana ena gala otidi ai kote munaġe. Kamaina bi ai doli nawe te a tupalatu.

Yesu a tupalatu (Mak 15:21-31, Luk 23:26-43, Dyn 19:16-27)

³² Tedi a nawanawa ba Sailin olotona a banavi, isana Saimon. Ĝome tauwaigaviya a egeli te Yesu ena kolosi i avali.

³³ Kamaina bi dobu isana Golgotamo a tava. Giu Golgota banina ba kunukoukou gabuna.

³⁴ Ĝome tedi waen bi bunama waigolana mai dadawala vaitena a gwadai bi Yesu a vite te maso i tego. Bi i tegotego lubu ba i daboke.

³⁵ Ĝome Yesu kolosimo a tupalatu bi wainasi beyakuluna a voiyē te ena gala a dailidi.

³⁶ Mba kauwina mulinemo tedi a miya bi Yesu a waikitawata.

³⁷ Ĝome kai selipapinemo a gilumana gado, “NIGA BA YESU, DIU EDI ĜALIBONA.” Bi kununa kavalinemo a tutu.

³⁸ Bi taudanedanene labu Yesu vaitena a tupalatudi, ġemota kataiyanemo bi ġemota ġenijanemo.

³⁹ Bi lava mabai etaġa a nawanawana, kunudi a kwadiyedi bi Yesu ai dibogī, bi a giuna gado,

⁴⁰ “Tam kuna giu te pali vanuwina kwa dousuwasuwa bi laġan waifaioninem kwa ġala munaġe. Bamoda tam Maimaituwa natuna te kwai yawasani munaġem bi kolosi modonaġa kwa yovo!”

⁴¹ Mba kauwina ġemotinemo kota pilisi edi babada, waigake tauwailovelovena bi waibabada gesaudi vaitedi, Yesu ai ġwaiġwaiyena gado,

⁴² “Tana bena Islael edi ġalibona, tana lava ġesaudi i waiyawasanidi, bi taunaġa mote i waiyawasani munaġe. Niganana kolosi modonaġa ya yovo te ta kita bi tai sumaġe.

⁴³ Tana wala i giugiu te Maimaituwa natuna bi tauwaisumaġena. Bamoda Maimaituwa ya ġoyena te niganana yai yawasani bi ta kita.”

⁴⁴ Bi taudanedanene labu, Yesu vaitena a tupatupalatudina kota ai dibogħi.

Yesu ena peki

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Dyn 19:28-30)

⁴⁵ Bi suwalamodomo dobu matabuna i waidudubalana eete 3 koloki.

⁴⁶ Bi 3 koloki mainana Yesu kalinana dididiginemo i talaġabalana gado, “Eli, Eli, lema sabatani?” Niga giuna banina ba “Egu Maimaituwa, egu Maimaituwa, bai aubaina kuna gosegu?”

⁴⁷ Bi laġannemo tedi ġesaudi ġome a moimoitona a vaiye bi a giuna gado, “Koi beyavaiya! Tana Elaidiya ya yogeyyoge!”

⁴⁸ Bi noi taunana te oloto ġemota i velau te tai i vai. Bi waen ġolaġolanemo i waidakwa yovoġe te kai isunemo i pani bi Yesu lisinemo i waiyoyosaġe te maso i tegu.

⁴⁹ Bi lava ġesaudi a giuna gado, “Ku kita kamaġe, bamoda Elaidiya ya yovo te yai yawasani.”

⁵⁰ Bi Yesu kalinana dididiginemo i binau bi aluwina tamana i vitekamaġe bi i peki.

⁵¹ Noi taunana te pali vanuwinemo guduboyo i dawedawena i nuwalisi, noke dabānemo te dibunemo i laukamaġe. Bi doğa i gusugusu ba ġakima nananakidi a nuwasena. ⁵² Bi tauyewa mataetidi a nuwakamaġa bi Maimaituwa ena lava waiwaiyawidi wapewapedi a pekipekina a kenamoito munaġa.

⁵³ Bi Yesu ena kenamoito mulinemo, mba lavedi pekipekidi tauyewa a potiyovo kamaġedi bi a nawa Yelusalemmo a laumaġata lava wapewapedi lisidimo.

⁵⁴ Laġannemo tauwaiġaviya 100 edi bada bi tauwaiġaviya Yesu a waikitawata, ba yanigusugusu bi bai matabudi a tubutubuġana a kitedi, tedi a naila gulata bi a giuna gado, “Tana giukauwa te Maimaituwa Natuna!”

⁵⁵ Bi ġome ba waiwaivini wapewapedi manemanekemo a waikita. Mba waiwaivinidi wala Galilimo Yesu a kaiwata bi a sagusagu.

⁵⁶ Bi mba waiwaivinidi nopodimo ba Meli Magdalin, Meli, Diyemesi bi Diyosep tinedi, bi Diyebedi natunatuna tinedi.

Yesu a dobo

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Dyn 19:38-42)

⁵⁷ Bi i auaubiga, ba Yesu taukaiwatana ġesauna i tava. Tana ba Alimatiya olotona isana Diyosep.

⁵⁸ Tana i nawa Paelat lisinemo bi i waibaġa te Yesu taubeuna ya vai. Kamaina bi Paelat i waianina te tana Yesu taubeuna ya avali.

⁵⁹ Kamaina bi Diyosep Yesu taubeuna i vai bi gala potipotinemo i suma,

⁶⁰ bi ena tauyewa valivaliuna doudou wainononemo i sako nawe. Ġome te ġakima dididiga i ġima bi tauyewa mataetina i waidougudu bi i nawa.

⁶¹ Bi Meli Magdalin bi Meli tedi tauyewa mataetina yawaninemo a miya bi a waikita.

Tauyewa tauyavena

⁶² Bokinamainana Waiyawasi Laġanna, pilipilisi edi babada bi Palisi a nawa Paelat lisinemo bi a giuna gado,

⁶³ “Gabemani, niga tauwaikaikaiyovuna mamiyanemo i giugiuna gado, ‘Tagu kaka lağan waifaioninemo yà kenamoito munağā.’

⁶⁴ Taunana aubaina tauyava kwa giuvavasağedi te tauyewa sa yave kauwe eete lağan waifaioninemo. Maite ena tauwaikaiwatana sa tava bi taubeu sa danenevai, bi sa kaiyovuna gado, ‘Yesu kaikana pekimo i kenamoito munağā.’ Niga kaiyovuna ya tubuğana ba ya tausağana mote mai dolinemo.”

⁶⁵ Ĝome Paelat edi giu i waimunena gado, “Kamaina, emi tauyava vaitedi ko nawa bi bainewa kona noğonogötina mainana ko voiyte te mote bai ima tubuğā.”

⁶⁶ Ĝome te a nawa tauyewa mataetina a gudu ĝavute bi a ĝavipatini te mba taunana mataila bamoda walitau ima solanawa.

28

Yesu i kenamoito (Mak 16:1-11, Luk 24:1-12, Dyn 20:1-18)

¹ Waiyawasi Lağannina mulinemo, Sande olaloalemo, Meli Magdalin bi Meli ġesau vaitena a nawa tauyewa ivuna aubaina.

² Mba ĝome aneya malağā i yovoyovo ba yoyo dididiga i tubuğā. Te i nawa tauyewamo bi tauyewa mataetinemo ĝakimina i ĝimakamağe te dabanemo i miya.

³ Bi aneya kitana mai namanamali, bi ena gala potipoti otina.

⁴ Ĝome tauyava a naila gulata, bi naila i ka gusugusudi te a laugulibubu.

⁵ Kamaina bi aneya waivini i giuwedina gado, “Mote koma naila! Tagu e sibemi te temi Yesu tupatupalatuna ko tavutavuğē.

⁶ Tana mote niga ĝome, tana kaikana i kenamoito munağā, wala i giugiuna mainana i tubuğā. Ko nato bi i kenakenana gabuna ko kita.

⁷ Bi ko nawa makai bi ena tauwaikaiwatana niga mainana ko giuwedi, ‘Yesu pekimo i kenamoito munağā. Niganana yà taitainuwataumi, te tana ba ya dolidoli Galilimo, bi ĝome kaka ko kita.’

⁸ Kamaina bi waivini tauyewa a gose kamäge, nopodi i naila kauwa bi geğā te mayasisidi, a velau ena tauwaikaiwatana giuwedi aubaina.

⁹ Mba taunana te Yesu lisidimo i laumağata bi i giuwedina gado, “Manuwaubemi.” Bi waivini lisinemo a nawa bi tuwapekedai ai tupag-walīgedi, bi kağenemo a kabi bi a lauduneye.

¹⁰ Ĝome Yesu waivini i giuwedina gado, “Mote koma naila! Ko nawa bi valevaletigu ko giuwedi te sa nawa Galilimo. Bi ĝome kaka tagu sa kitagu.”

Tauyava pilisi edi babada a tainuwataudi

¹¹ Kamaina bi waivini yağolo etağā a nawananawa ba tauyava a nawa malagai dididiginemo pilisi edi babada lisidimo, bi bai matabudi a tubutubuğana a tainuwataudi.

¹² Ĝome pilisi edi babada bi babada ġesaudi vaitedi ai bolu bi ogatala a voiyte, te tauyava mane dididiga a vitedi,

¹³ bi a giuwedina gado, “Ko nawa bi lava niga mainana ko tainuwataudi, ‘Tama dudubalemo ke kenkwavu, bi Yesu ena tauwaikaiwatana a tava te Yesu taubeuna a danene vai.’

¹⁴ Bi bamoda plovins tauwaibadayena niga giuna ima vaiye, ba tama kaka kakanuwabigabiga te mote bai gebogebona koma banavi.”

¹⁵ Kamaina bi tauyava mane a vai bi bai pilisi bi babada ġesaudi a giugiuwedina mainana a voiyte. Bi niga titikunina Diu lavedi nopodimo i dabalala, te giuna niganana yağolo ya kenakena.

Yesu ena tauwaikaiwatana i giukamağedi dobu matabuna nopođiga

¹⁶ Mba ġome te ena tauwaikaiwatana wapedi 11 a nawa Galilimo, Yesu oya i giugiuwenemo a tava.

¹⁷ Bi laġannemo tedi Yesu a kitakita, ba a lauduneye bi ġesaudi ba a nuwakulukuluva.

¹⁸ Kamaina bi Yesu lisidimo i tava bi i giuna gado, “Tagu malamo bi dobumo Maimaituwa waibada matabuna i vitegu.

¹⁹ Taunana aubaina, ko nawa bi dobu matabudi nopođiga lava ko voyiedi te egū tauwaikaiwatana sa tubuġa. Bi ko kabuludina ba Tamana, Natuna bi Aluwa Waiyawa isedimo.

²⁰ Bi bai matabuna e giugiu vavasağemina tedi koi lovelovedi te sa voteyeteyedi. Bi ya giugiu kauwemi te tagu laġan matabuna temi vaitemi, eete laġan damona.”

MAK Giu visuvisuna i gilumi Lainuwanega

Yesu ena noya bi ena wailovelove niga bukanemo a gei gilumi. Niga bukana taugilumina mote aiyai i sibe kauwe. Bi lava nuwanuwauyeuyedi sa giugiu te Mak i gilumi. Mak tana mote Yesu ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo. Bi lava ġesaudi a noġoti te Pita vaitena Loummo a miyamiya bi Pita i giugiuna i vaivaiyena luvanemo i gilumi. Tana mote bai matabuna i gilumi bi Yesu baibaiġa i voivoiyedina taudidi i gilumidi.

Mak ena giu nponemo giu dabana dolidolina ba *Giu visuvisuna*. Tana ena buka nponemo Yesu ena wailovelove mote i gilumidi bi bai i nawa bi i voivoiyedina taudidi i gilumidi. Mai aluwa gebogebodi lava lisidimo i kwavidi, lava sidesidedi i waiyawasanidi bi edi gebogebo i noġotikamaġgedi. Yesu bainewa kolosimo i peki bi ena kena moito taunana Mak i wailoveda.

Dyon taukabulu Yesu ena eta i yawasi (Met 3:1-12, Luk 3:1-18)

¹ Maimaituwa natuna Yesu Keliso, giuna visuvisuna ba niga mainana i tubuġa,

² Taugiuwatana Aisaiya i gilugilumina luvanemo, mainana i tubuġa. Maimaituwa i giuna gado,

“Kwai beyavaiya, tagu egu tauwainoyanova
yà gei giukamaġe bi em eta ya yawasi.

³ [◊]Lava ġemota kalakalalelemo
ya binabinauna gado,

‘Bada ena eta ko kavisuvisu
bi ko kadidimani, tana ya natonato.’ ”

⁴ Taunana aubaina Diyон taukabulu, kalakalalelemo i tava bi lava i kakabuludi. Tana i lauguguyana gado, “Emi gebogebo ko gosedi bi ko nato yà kabulumi bi Maimaituwa emi gebogebo ya noġoti kamaġgedi.”

⁵ Lava wapewapedi Diudiyamo bi Yelusalemmo miyemiyedi a nawa Diyон lisinemo. Bi edi gebogebo a kuvesidi bi Diyон Diyoudan gaubinemo i kabuludi.

⁶ Diyон ena kotekote ba kamelo kapalina vatuvatulina bi ena tagilolo ba ġamōġamo kwapina. Bi kanaya ba kapau bi iwavi.

⁷ Bi lava i giugiuwedina gado, “Lava muliguġa ya natonatona ba laukaitotina mote mai tagu. Tagu mote ġemōġemotigu te ya laudulu bi ena kaġesuma yà kaikamaġe.

⁸ Tagu gaubemo yà kakabulumi bi lava muliġa ya natonatona tana Aluwa Waiyawemo ya kabulumi.”

Dyon Yesu i Kabulu (Met 3:13-17, Luk 3:21-22)

⁹ Mba laġannemo Yesu Galili nponemo malagai Nasalet i gose bi i nawana Diyон lisinemo. Bi Diyон Diyoudan gaubinemo Yesu i kabulu.

¹⁰ Bi Yesu gaubemo i laulaulovotava ba mala nuwawasana i kita. Bi Aluwa i yovona lisinemo kitana maibena gabubu.

[◊] 1:3: Ais 40:3

¹¹ [☆]Bi Maimaituwa kalinana malağā i yovona gado, “Tam ba natuotigu, nuwapougu lisimmo yà wainuwavisu.”

*Seitan Yesu i wai Laulubu
(Met 4:1-11, Luk 4:1-13)*

¹² Mote lofana te Aluwa Yesu i wai doli nawena kalakalalelemo.

¹³ Ğome i miyana lağan 40 nopolidimo bi Seitan Yesu i wailaulubu. Bi gunuwala ġamogħamodi vaitedi bi aneya a yovo te a sagu.

*Yesu taugomo 4 i yogedi te sa kaiwata
(Met 4:12-22)*

¹⁴ Ġalodi Diyon biliwelokomo i sako nawe mulinemo Yesu i nawa Galilimo bi Maimaituwa giuna visuvisuna i lauguguyaye.

¹⁵ Tana i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada lava lisidimo saugina i tava. Emi gebogebo ko kuvesidi bi giuna visuvisuna koi sumāġe.”

¹⁶ Yesu Galili topana diyanağā i nawanawa bi Saimon ma tasina Endulu i kitedi. Tedi topamo a gomogomo, banina tedi ba taugomogomo.

¹⁷ Yesu i giuwedina gado, “Ko nato ko kaiwatagu. Temi bainewa iyana ko konekoninedina mainana tagu yài lovelovemi te lava ko konedi.”

¹⁸ Tedi ma ġemota edi gomo a gose kamaġedi bi Yesu a kaiwata.

¹⁹ Yesu i taunawanawa mote lofana te Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Diyon i kitedi. Tedi wagamo edi gomo a vovokaukauwedī.

²⁰ Lağannemo wagamo i kitekitedi te i yogedi, “Ko nato ko kaiwatagu!” Ğome tamedi Diyebedi bi tausagudi wagamo a gosedi bi Yesu a kaiwata.

*Yesu aluwa gebogebona oloto nophonemo i kwavivai
(Luk 4:31-37)*

²¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana a nato Kappeniam malagainemo bi waiyawasi lağaninemo i nawa bolu vanuwinemo bi wailovelove i wai tubu.

²² Bi ġome ena wailovelove lava a vaivaiyena ba a tagugu. Banina tana ena wailovelove tabuna mote mai waiġake tauwailovelovedi mainana. Tana ena wailovelove vaiyena ba waibadana tana lisinemo.*

²³ Ğome bolu vanuwinemo aluwa gebogebona oloto i sunesuneġina i binauna gado,

²⁴ “Tam Nasaret Yesuna kuna ġoena bai lisimaimo kwa voiye? Tam kuna natona kwa ka gebogebomai ee? Tagu e sibem tam aiyai? Tam waiyawa ġemota Maimaituwa lisināġa kuna yovo.”

²⁵ Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Kumiya moimoisili bi oloto ku potiyovo kamaġe!”

²⁶ Aluwa gebogebona oloto i ka galagalali bi i voiye te i pekibubu bi i lau potiyovo kamaġe.

²⁷ Lava matabudi ġome a sove bi edi lava ai talayedina gado, “Niga bai kauwina ya tubutubuġa? Niga wailovelove valivaliuna, tana waibada lisinemo te aluwa gebogebodi ya giuwedi bi kalinana sa kaikaiwata.”

²⁸ Yesu giuna ma ġemota Galili dobuna matabuna i na yaġosi.

*Yesu lava wapewapedi i wai yawasanidi
(Met 8:14-17, Luk 4:38-41)*

²⁹ Tedi bolu vanuwina a gosegose, ba tana Diyemes bi Diyon vaitedi a nawa Saimon bi Endulu edi vanuwemo.

³⁰ Bi mba vanuwinemo Saimon lawana gaugaululu i vai bi ena gabumo i kenakena. Tana i sida aubaina te Yesu a tainuwatau.

* ^{1:11:} Pak 22:2, Ais 42:1, Met 3:17, Met 12:18, Mak 9:7 * ^{1:22:} Wala Maimaituwa Mousis waiġake i vite te Islael lavedi maso a kaiwata.

³¹ Kamaina bi Yesu i nawa waivini nimanemo i kabi bi i solu waimoito. Gaugaululu ma ġemota i kovi bi waivini i moito te i wai kanidi.

³² Mba aubiganemo suwala bulubulumo[†] lava matabudi edi lava sidesidedi bi aluwa gebogebodi a sunesuneġidina a avala tava Yesu lisinemo.

³³ Tedi matabudi vanuwina didiyaunemo ai ġemotidi.

³⁴ Bi Yesu edi sida tabudi bi tabudi i wai yawasanidi. Bi kota aluwa gebogebodi vaitedi i wai potiyovodi. Bi aluwa gebogebodi a sibe te Yesu tana Maimaituwa ena Vinevine. Taunana aubaina mote i wai aninedi te sa giu.[‡]

Yesu Galilimo i lauguguya

(Luk 4:42-44)

³⁵ Olaolalemo dobu mawai dudubalina, Yesu vanuwa i gose bi i nawa dobu ġuyuwinemo bi i laulaupali.

³⁶ Saimon bi ena lava vaitedi a nawa a tavuġe.

³⁷ Tedi tana a banavi bi a giuwsa gado, “Lava matabudi tam sa tavutavuġem.”

³⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ta nawa malagai ġesaunemo bi diyadiyanaġa bi tedi vaitedi lisidimo ya lauguguya. Taunana aubaina e tava.”

³⁹ [⊕]Kamaina bi tana Galili dobuna i nawa yaġosi bi bolu vanuwidiġa i laulauguguya. Bi kota lava nopolimo aluwa gebogebodi i kwavidi a potipoti yovo.

Yesu oloto sida kapa vaivaina i wai yawasani

(Met 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Oloto sida kapa i vaivaina i tava Yesu kaġe pakanemo tuwapekana i wai tupagwaliġe bi i giuna gado, “Bamoda kwa ġoena, te kwai yawasanigu.”[§]

⁴¹ Yesu oloto i kita te i launuwatoiye, bi nimana i tuġu te i taukonni bi i giuwsa gado, “Kamaina ya ġoegoena, kwa yawasana!”

⁴² Mote lofana te, sida kapa oloto i gose bi i yawasana.

⁴³ Kamaina bi Yesu oloto i wai ġakena gado,

⁴⁴ “Mote aiyai ġesauna kuma giuwe. Kwa nawa pilisi sewasewa tau-gabuna lisinemo bi ya kitam. Bi Mousis sewasewa i giugiuwsa mainana kwa voiye, te lava sa kitam te tam kuna yawasana.”**

⁴⁵ Geġa te oloto i nawa bi lava i giu nawedi bai lisinemo i tubutubuġana giuna i ka didigi. Taunana aubaina Yesu mote masagabogħa i nawanawa taun. Bi tana i nawa dobu ġuyuwidīgħa i miyamiya nawa. Bi yaġolo te lava bamu miyemiyedi tana lisinemo a tavatava.

2

Yesu oloto sida tunipekipeki i vaivaina i wai yawasani

(Met 9:1-8, Luk 5:17-26)

[†] **1:32:** Suwala bulubulumo banina ba waiyawasi laġanha laġanha i kovi. Diu edi waiyawasi laġanha palaide suwala bulubulumo i wai tubu bi satade suwala bulubulumo i kovi. [‡] **1:34:** Mote i wai aninedi te a giu banina Yesu i sibe te aluwa gebogebodi yai aninedi bi sa giuna, tana Vinevinena tauwaiyawasana ba lava sa egeli te gaviya yai badea a noġonōġti te tauwaiyawasana bena mainana (Diyon 6:15). [⊕] **1:39:** Met 4:23, Met 9:35 [§] **1:40:** Diu edi waigħakemo lava sida kapa vaivaina ba yavvana tabunemo miyamiya. Diu ai ġakiedi te mote aiyai ima taukonidi. Lava gebogebodi ai ġakiedi te mote bolu vanuwinemo sima laudune e malagħaimo sima miya. Bamoda aiyai gebogebona bi i yawasana ba i visu munajja bi Maimaituwa matanemo tana kamaina. Lava vaitedi sa miya malagħaimo bi ya laudune Maimaituwa ena vanuwemo. ^{**} **1:44:** Pilisi ba puyo taugħabuna lava aubaidi Maimaituwa matanemo. Tana oloto ya kamaġġi te ena sida kapa i kovi.

¹ Lağan visa a kovi mulidimo Yesu i munağɑ tava Kabeniammo. Lava a vaiye te Yesu i tava munağɑ vanuwemo.

² Kamaina bi lava wapewapedi a tava ġome bi vanuwa nopona bi mataetina ai wanavu. Yesu Maimaituwa giuna i giugiuwedi.

³ Bi olooloto 4 edi tau tuni pekipekina latilatina a avali tavaite.

⁴ Tedi mote ġemogemotina te maso a valageta Yesu lisinemo, lava mataeta ai wanavu. Taunana aubaina a sağɑ vanuwa dabanemo, bi bamo Yesu i moimoitona luvaluvanemo bwada a koiyavusi. Kamaina bi edi tau latilatina ai dawe yovoġe Yesu matanemo. ⁵ Yesu olooloto edi sumağɑ i kita aubaina oloto tuni pekipekina i giuwena gado, “Natugu, em gebogebo ya noġonoġoti kamaġe.”

⁶ Ĝome waiġake tauwailovelovena mainana a vaivaiye ba nuwedimo ai nuwanoġonoġotana gado,

⁷ “Maimaituwa taunağɑ gebogebo taunoġoti kamaġedi bai aubaina niga lavana mainana ya giugiu? Tana bena Maimaituwa vaitena ġemogemotidi, ee?”

⁸ Tedi mai a wai nuwanoġonoġota ba Yesu ma ġemota nopodi i sibe. Bi i giuwedina gado, “Bai aubaina nopomimo mainana ko wai noġota?

⁹ Bamo giuna i tekateka oloto tuni pekipekina lisinemo, ‘Ku moito em kebana kwa avali bi kwa nawa, ee em gebogebo e noġoti kamaġe?’

¹⁰ Niganana kaka yaġi lovemi bi ko sibe te Tana Taunana Natuna waibadana i vai te dobumo gebogebo ya noġotikamaġedi.” Ĝome Yesu oloto tuni pekipekina i giuwena gado,

¹¹ “Kwa moito em kebana kwa avali bi kwa nawa em vanuwemo.”

¹² Lava matabudi a kitakita bi ma ġemota i kena moito, ena kebana i vai bi i nawa. Tedi ġome a sove bi Maimaituwa a ka saġesāġena gado, “Tama niga kauwina mote bamo mainana ka kitakita.”

Yesu Livai i yoge

¹³ Yesu Kabeniam i gose bi i munağɑ topa diyanāğɑ i nawanawa. Bi lava kumna a tava lisinemo bi i wai lovelovedi.

¹⁴ Tana i nawanawa te Alupias natuna Livai i kita, takis anilaitupana vanuwinemo i miyamiya. Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” Livai i miya moito te Yesu i kaiwata.

¹⁵ MBA aubiganemo Livai ena vanuwemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi bi takis taulaitupa bi gebogebo lavedi wapewapedi vaitedi a kanikani.*

¹⁶ Palisi mabai waīgake tauwailovelovena a kita te takis taulaitupa bi gebogebo lavedi Yesu vaitena a kanikani. Taunana aubaina Palisi Yesu ena tauwaikaiwatana a giuwedina gado, “Bai aubaina tana niga lavedi vaitedi sa kanikanji?”

¹⁷ Yesu i vaiyedi bi edi giu i waimunena gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ġoegoe bi lava sidesidedi doketa taudidi sa ġoegoe. Tagu e yovona mote didimana lavedi aubaidi bi gebogebo lavedi aubaidi.”

Udi ena waitala

¹⁸ Lağan ġemota Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi kota Palisi a udiudi. Lava ġesaudi a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi Palisi edi tauwaikaiwatana sa udiudi bi tam em tauwaikaiwatana geġa?”

* **2:15:** Mousis waīgake i gilumidi bi Palisi mba waīgakedi matabudi a kaikaiwata kauwedi. Bi kota Diu edi vaivai bi vaivai ġesaudi ai tubudi bi a kaikaiwatedi. Tedi a giu te mabai niga waīgakedi mote a kaikaiwatedi ba tedi lava gebogebody.

¹⁹ Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina lawelawena ena tauliso sa udi? Tedi mote sima udi banina lawelawena yağolo tedi vaitedi.

²⁰ Bi lağan yağolo ya natonatona ena ġaviya sa kaikamaġe mulinemo kaka ena tauliso sa udi.”

²¹ Lava mote ġemogħemotina te gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo waiġemotidi. Bai aubaina, galana valivaliuna male gala wadubona ya lisi wai didigi.[†]

²² Aiyai mote waen valivaliuna ima vai bi galele wadubonemo ima ġini yovoġe. Bamoda mainana ya voyiena ba waen galelena wadubona ya nuwa golu te galele bi waen sa gebogebo. Geġga te tana maso waen valivaliuna i vai bi galele valivaliunemo i ġini.[‡]

Waiyawasi lağanna Waitalana

²³ Waiyawasi lağannemo Yesu bi ena tauwaikaiwatana vaitedi witi daibināgħa a nawanawa bi witi banidi a tanodi bi a kanikanidi.

²⁴ Taunana aubaina Palisi Yesu a giuwena gado, “Ei! Mba tama ema waiġake te em tauwaikaiwatana mote maso mai a voiye waiyawasi lağannemo.”

²⁵ Yesu giu i wai munena gado, “Temi Deivida bai i voivoiyena mote bamo ko iyevi? Sauginemo tana bi ena lava vaitedi kani a peki bi a ġoe te maso bai a kani.

²⁶ ^{✳️}Kamaina bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo bi buledi Maimaituwa vitevitena i vai bi ena lava vaitedi a kani. Niga kauiwina pilisi saġasāgħa guletina Abiyata ena waibada sauginemo i tubuġa. Waiġake ena luvamo mba buledina pilisi taudiġa sa kanikani. Bi geġga te Deivida i vai bi ena lava vaitedi a kani.”

²⁷ Yesu giu i waikenana gado, “Waiyawasi lağanina ba lava aubaidi. Bi waiyawasi lağanna mote lava imai badaye.”

²⁸ Niganana kona kita, Tana Taunana Natuna, tana waiyawasi lağanina badana.

3

Yesu Olotu Nimana Pekipekina I Wai Yawasani

(Met 12:9-14, Luk 6:6-11)

¹ Waiyawasi lağannemo Yesu i munaġa nawa bolu vanuwinemo. Bi ġome olotu nimana pekipekina i miyamiya.

² Bi lava ġesaudi Yesu a wainene te sa kita, te waiyawasi lağannemo olotu nimana pekipekina yai wai yawasani te sai wawu.

³ Yesu olotu nimana pekipekina i giuwena gado, “Ku moito kwa saġa lava matedimo.”

⁴ Bi lava i wai talayedina gado, “Egu lava, eda waiyawasi lağanna ena waiġake bainewa ya giugiu? Lava ta sagu ee ta kita kamaġe, tai yawasani ee ta kagebogebo?” Bi tedi a miya moimoisili.

⁵ Lava i kita nawedi te nopodi bagibagidi aubaina te tana nuwana i lai medimedbi geġga te i wainuwapoyaedi. Kamaina bi olotu i giuwena gado, “Nimam ku tuġu.” Ĝome olotu nimana i tuġtuġu ba i yawasana.

[†] **2:21:** Tagu yawasana valivaliuna e natome. Bi temi emi vaivai wadubona vaitena tai ġemotina mote ima kena kauwa. Mote aiyai gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo ġemoti. Bamo te mai i kauwena ba sa koġakoġana sauginemo gala valivaliuna ya ġoġosi bi gala wadubona ya lisi waididigi. [‡] **2:22:** Diu edi kwagi ba ġamōġamo kwapidi. Lağannemo ġamōġamo kwapina i wadubona ba pulopulo sa saġa te kwagi ya suve sali. ^{✳️} **2:26:** 1 Sam 21:1-6

6 Palisi mai a kitakitana, tedi pali vanuwina a gose bi a nawa Alodi ena muli lavedi lisidimo. Bi Yesu kana pota a yesi te maso ai peki.

7-8 Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi mba malagaina a gose bi a nawa gelemo, Galili topana diyanemo. Bi Galili lavedi kumna a kaiwatedi. Bi bai matabuna i voivoiyena a vaiye bi lava wapewapedi Diudiyāga, Yelusalemāga, Idumeya bi Diyoudan noi nevanemo, Taiya bi Sidon lavedi a tava Yesu lisinemo.

9-10 [◊]Lava kumna sima dubutawi taunana aubaina te ena tauwaikaiwatana i giuwedi te waga sa kanonoḡi. Banina tana lava i waiwai yawasanidi, aubaina mabai sidesidedi a wai bibibina te maso a taukonbi a yawasana.

11 Ġome lava aluwa gebogebodi a sunesuneğidina Yesu a kitakita te matanemo a nuwalikwa bi a galagalalana gado, “Tam, Maimaituwa natuna.”

12 Bi Yesu aluwa gebogebodi i wai ġakedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

Yesu giugiukamaġedi 12 i vinedi

(Met 10:14, Luk 6:12-16)

13 Yesu i nawa oya dabanemo bi tedi mabai i ġoegoedina i yogedi bi a nato lisinemo.

14 Tedi 12 i vinedi bi i wai isedina, *giugiukamaġedi*. Tana i giuwedina gado, “Tagu e vinemi te temi tagu vaitegu. Tagu ya giugiukamaġemi te ko nawa ko lauguguya,

15 bi waibada ko vai te aluwa gebogebodi ko kwavidi.”

16 Niga 12 i vinevinedina isedi ba

Saimon i wai isana Pita*,

17 Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Diyon i wai isedina *Boaneges*, niga isana banina ba palele natunatuna.

18 Endulu,

Filip,

Batolomiu,

Met, isana ġesau Livai,

Tomas,

Diyemes Alupias natuna,

Tadias,

Saimon tana ba Selot†

19 Bi Diudas Iskaliot tana taukaisolu.

Lava a giu te bena aluwa gebogebodi Yesu a sunegi

(Met 12:22-32, Luk 11:14-23,12:10)

20 Yesu i munaġa vanuwemo bi lava kumdi a tava ai ġemotidi, taunana aubaina Yesu bi ena tauwaikaiwatana mote ġemogemotina te maso a kani.

21 Sauginemo ena vanuwa lavedi giuna a vaivaiye ba a nawa auwai dolinembo banina lava a giuna gado, “Yesu i bu'uwa.”

22 Waiġake tauwailovelovena mabai Yelusalemāga a tavatavana a giu te penama edi bada taumudulele[‡] Yesu i sunegi te ġailisi i vite bi aluwa gebogebodi ya kwavikwavivaidi.

23 Kamaina bi Yesu i yogedi bi lautaulalamo i giuwedina gado, “Seitani bainewa taunaġa ya kwavi munaġe?

* 3:9-10: Mak 4:1 * 3:16: Isa Pita banina ba ġakima. † 3:18: Isa Selot banina lava damna mabai tedi Loum gabemanina tauwai ġaviyena. ‡ 3:22: Gulik baibol i giuna Belsebul. Bi Belsebul banina ba taudou edi bada.

²⁴ Bamo dobuna lavedi sa dailidi bi sai ġasiġasina ba taudīga sa ka gebogebodi?

²⁵ Bi kota vanuwa ġemota nopona lavedi sa dailidi bi sai ġasiġasina ba sai dababalalidi.

²⁶ Bamoda Seitan ena dam sa dailidi bi taudīga sai ġasiġasina kaka bamo mote sima tava.

²⁷ Aiyai mote oloto ġaiġailisina ena vanuwa ima lolo, te tana dolinemo ya panipani kaka ena ġonāġona ya legaudi.

²⁸ Yà giugiu kauwemi te gebo matabudi bi lava kuvalidi ba Maimaituwa ya noġotikamaġe.

²⁹ Bi bamoda aiyai Aluwa Waiyawa i kuvalina ba Maimaituwa mote ima noġotikamaġe. Banina tana gebo ilailala i voiyē.”

³⁰ Yesu niga mainana i giuna banina tedi a giugiuwena gado, “Tana aluwa gebogebona i sunegi.”

Yesu Ena Lava Otidi (Met 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Yesu tinana bi tasitasina a tava didiyaumo bi ena giu a giukamaġe.

³² Lava kumna a miyamiya kwaikwaivivilena a giuwena gado, “Ei, tinam bi tasitasim oloolotodi bi waiwaivinidi didiyaumo sa labelabem bi a ġoġgoena sa kitam.”

³³ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bamo tinaguna bi bamo tasitasigudi?”

³⁴ Tana lava ġome a miyamiyana i kita nawedi bi i giuna gado, “Tagu tinagu bi tasitasigu niga taudidi sa miyamiya.

³⁵ Tana aiyai Maimaituwa ena ġowana ya voivoiyena ba tasigu, nuvugu bi tinagu.”

4

Taubayau Lautaulalana

¹ Yesu Galili topana diyanemo wailovelove i waitubu munage. Bi lava kumna a tava a dubutawī aubaina te tana waga i poupoulena dadanemo i miya saġa. Bi lava matabudi gelemo a moito. ² Tana lautaulalamo kauwa wapewapedi i wailovelovedi bi enai lovelovemo niga mainana i giuwedina gado,

³ “Koi beyavaiya, taubayau i nawa pesi au launaġasedimo.

⁴ Laġannemo pesi i laulaunaġasedi, ġesaudi etamo a talaġa bi mwanuwa a tava te a kani vaidi.

⁵ Bi ġesaudi doġa waitelitelinemo a talaġa. Ġome doġa sebunemo te pesi a duga makai banina doġa ġaubona.

⁶ Bi laġannemo suwala i lovo tava bi i lalalani ba pesi kalakalanapudi i lalawaipokidi, banina tedi lamlamdi mote a yovo gulata.

⁷ Bi pesi ġesaudi gedala nopodimo a talatalaġana, ba a duga. Bi gedala pesi i yavanidi. Taunana aubaina mote a bani.

⁸ Bi kota pesi ġesaudi doġa visuvisunemo a talatalaġana ba a duga a saġa te a vota, ġesaudi 30, 60 bi 100.”

⁹ Yesu i giuna gado, “Temi waibeyemi te koibeyavaiya.”

Bai Aubaina Yesu Lautaulalamo i Giugiu

(Met 13:10-17, Luk 8:9-10)

¹⁰ Muliġa Yesu taunaġa i miyamiya bi ena tauwaikaiwatana 12 bi lava ġesaudi lisinemo a tava bi ai talaye te lautaulala banina bai.

¹¹ Kamaina bi Yesu tedi i giuwedina gado, “Maimaituwa ena waibadana kenakena waidavonina ba temi i vitemi. Lava tabudimo miyemiyedi tedi mwali matabudi lautaulalamo yà giuwedi,
¹² te bai Aisaiya i giugiuwena ya tubuğā,
‘Tedi sa kitakitana
 bi mote sima kita banavi.
Bi kota male sa vaivaiyena,
 bi mote sima sibe.
Taunana aubaina mote sima nuwavitala Maimaituwa lisinemo,
 te maso edi gebogobo ya noğotikamağedi!”

Doğ'a Matabudi 4 Edi Titikuna

(Met 13:18-23, Luk 8:11-15)

¹³ Yesu tedi i wai talayedina gado, “Temi niga lautaulalana mote ko sibe?
Lautaulala ġesaudi yà giuwedina mba bainewa bi ko sibedi?

¹⁴ Taubayau pesi i laulau nağasedinā ba lava Maimaituwa giuna ya giugiu nawena.

¹⁵ Bi lava ġesaudi ba maibena pesi etamo kulukuluvidi. Niga lavedi Maimaituwa giuna sa vaivaiyena bi Seitan ya sağā makai nopodimo te giu ya kaikaikamağedi.

¹⁶ Lava ġesaudi maibena doğ'a waitelitelinemo, tedi manuwavisudi giu sa vaivaiyena

¹⁷ bi lamlamdi geğə aubaina mote sima moimoito didina. Lağannemo pilipili bi laukivigebogebo sa sağā, Maimaituwa giuna aubaina ba tedi mağemota sa kuluva.

¹⁸ Lava ġesaudi maibena pesi gedala nopodimo a talatalağāna. Tedi Bada giuna sa vaivaiyena,

¹⁹ bi kota niga dobuna ena yawasana, mai mane ġoena bi mwali ġesaudi noğotidi sa tava te Maimaituwa giuna sa yavayavani. Taunana aubaina tedi mote sima votavota.

²⁰ Lava ġesaudi maibena pesi doğ'a visuvisunemo wadiwadidi. Niga lavedi ba giu sa vaiye, te nopodimo sa sako bi sa kaikaiwata. Tedi votedi ġesaudi 30, 60 bi 100.”

²¹ ☩Yesu lava niga mai i giuwedina gado, “Lava piupiu i gabuna, mote bai sauginemo ima vai te gulewa dibunemo ee bena dibunemo ima sako nawe. Bi tana masagabomo ġakima dabanemo ya sako te ya yana.

²² ☩Mwali bai kankandavonina muliğā male ya laumağata. Bi mwali bai waiwai kwesina male ya lazaumasagabo.

²³ Bamoda temi wai beyemi te koi beyavaiya.”

²⁴ ☩Bi kota lava i giuwedina gado, “Bai ko vaivaiyena, kamaina te ko vaiye kauwe. Bamoda niga kauwina ko komaniyena ba Maimaituwa kauwa ġesaudi yai lovelovemi te ko sibedi. Bi kota tana kauwa wapewapedi ya vitemi.

²⁵ ☩Aiyai niga kauwidi ya vaivaiye kauwedina ba Maimaituwa tana lisinemo nuwauyauya yai lautawi. Bi aiyai mote ima waibeyavaiya kauwa bi lisinemo ġaubona ya kenakenana kaka sa kaikamağe.”

Maimaituwa Ena Waibada Ya Dididigana Titikunina

²⁶ Bi Yesu i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada ena lava lisidimo titikunina ba niga mainana: Lava pesi ena daibimo i wadidi.

²⁷ Dudubala bi suwala tana ya kenakena ee ya miyamiya bi pesi kamaina te sa dugaduga. Bi tana mote i sibe te bai ya tubutubuğā

²⁸ Doğā taunağā pesi ya wai dudedi bi ya wai votedi. Dolinemo sa kalanapu te lugudi sa sivudi bi sa love te sa buso bi banidi nopolimo sa sivudi.

²⁹ Lağannemo pesi i tabutuna ba lava ya tava te biliukomo ya laukoīgavuka. Banina vililubu ena lağāni i tava.”

³⁰ Yesu i giu munağāna gado, “Maimaituwa ena waibadana ena lava lisidimo ba bai ya lau koiluvae te ko sibe? Ee bai lautaualalana tagu yà giuwe te ko sibe?

³¹ Mba maibena wasiva pouna ġaubo otina doğamo ko wadiwadina.

³² Muliğā mba pesina ya duga te ya didiga mote mai pesi ġesaudi. Bi lagalagana waiyamonina damodamodimo mwanuwa sawasawağā lo-volovodi sa tava te sa laulau noğī.”

³³ Niga lautaualalana bi lautaualala ġesaudi vaitedi, Yesu Maimaituwa giuna lava edi luvamo i giuwedi te maso a sibe.

³⁴ Tana giu matabudi i giugiuwedina ba lautaualalamo i giugiuwedi, bamō mote giu bai i giu otiedi. Bi kota lağannemo ena tauwaikaiwatana taudığā ba tana giu bani otidi i giugiuwedi.

Yesu yavala bi labama i giu waitaudi

(Met 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Mba lağanna ġemotina aubiganemo, Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ta nawa noi nevanemo.”

³⁶ Yesu wagamo bi ena tauwaikaiwatana tana vaitena a nawa. Bi lava kumna ġome gelemo a gosedi. Bi tedi edi waga bi waga ġesaudi vaitedi a nawa.

³⁷ Tedi a nawanawa te yavala didiga i tava. Bi labama wagamo i talatalağā te gauba waga nophonemo i waidubusäge bi ġotona te maso i wanavu.

³⁸ Bi Yesu waga mulinemo kunuwana dabanemo i kenakena. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana tana a lainuwei bi a giuwena gado, “Tauwailovelove tam kwai nuwaboyaeda ee geğā? Niga ta peki!”

³⁹ Yesu i moito bi kalinana bagibaginemo yavala i giuwena gado, “Ku nuwağavuka.” Bi labama i giuwena gado, “Ku lautautau.” Kamaina bi yavala i nuwağavuka bi daumola i kena

⁴⁰ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi bai aubaina ko nainaila? Temi ko wai sumağā ee geğā?”

⁴¹ Tedi a naila bi taudığā ai giugiuna gado, “Niga tana aiyai? Te yavala bi labama i giuwedi te kalinana a kaiwata.”

5

Yesu oloto aluwa gebogebodi a sunesuneğina i waiyawasani

(Met 8:28-34, Luk 8:26-39)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Galili topana noi nevanemo, Gelasin lavedi edi dobumo.

² Sauginemo Yesu waga dabanemo i potipoti yovo te, oloto aluwa gebogebodi a sunesuneğina, tana tauyewamo bi i velau i tava Yesu lisinemo.

³⁻⁵ Niga olotona tauyewağā miyamiya nawina, mote aiyai ġemogēmotina te ya katautau. Tana suwala bi dudubala tauyewağā bi dakiğā i binabinau nawa bi sabilemo tunina i sesesedi. Bi tana lağāni matabuna kağena bi nimana seinimo a panipanidi bi geğā te i katikati ġavuğavukidi.

⁶ Sauginemo tana Yesu manekemo i kitakita, te i velau Yesu kağe pakanemo bi tuwapekana i wai tupagwaliye.

⁷ Bi kalinana dididinemo i binauna gado, “Yesu Maimaituwa sağasağā guletina Natuna, tam bai lisigumo kwa voiye? Maimaituwa isanemo yà giugiuwem te mote kuma laukivi gebogeboegu.”

⁸ Niga mainana i giuna, banina Yesu kaikana giuwena gado, “Tam aluwa gebogebom oloto ku potiyovo kamağe.”

⁹ Ĝome Yesu, oloto i waitalayena gado, “Tam isam bainewa?”

Te tana niga mainana i giuvitena gado, “Tagu isagu kumna tama ke wapa kauwa.”

¹⁰ Bi aluwa gebogebona yağolo te Yesu i waibağā gulate te maso mote i giukamağedi wali dobumo.

¹¹ Bi mba ĝome buwawa kumna dididiga a yabayaba oya nevakaunemo.

¹² Taunana aubaina penama Yesu ai bağā gulatena gado, “Kwa giu kamağemai te buwawa lisidimo te nopodimo ka sola nawa.”

¹³ Kamaina bi Yesu aluwa gebogebodi i giuwedi te oloto a potipoti yovo kamağe bi buwawa nopodimo a sola nawa. Kamaina bi buwawa kumna wapanan 2 tausen dabakai a velauwata a yovoyovona ba topamo a toni.

¹⁴ Bi buwawa tauğāmodi a velau a nawa malagai nopodiğā bi malagai diyadiyanağā bi bai i tubutubuğāna, lava a giuwedi. Kamaina bi lava bai i tubutubuğāna au kitanemo a tava.

¹⁵ Lağānemo lavedi Yesu lisinemo a tava, ba olotona penama kumna a sunesuneğīna a kita, i wai gala kauwa bi ena noğota didimaninemo i miyamiya ba lavedi a naila kauwa.

¹⁶ Tedi mabai oloto aluwa gebogebodi a sunesuneğīna bi kota buwawa lisidimo bai i tubutubuğāna a kitikitana lava ġesaudi a giuwedi.

¹⁷ Taunana aubaina tedi Yesu ai bağā te edi dobu ya gose.

¹⁸ Lağāninemo Yesu wagamo i gelugelu tena, oloto aluwa gebogebodi a sunesuneğīna Yesu i wai bağā te vaitena maso a nawa.

¹⁹ Bi Yesu mote i wai anine bi i giuwena gado, “Kwa munağā em vanuwa lavedi lisidimo bi Bada bai lisimmo i voivoiyena bi ena lau kivivisuvisu tedi kwa giuwedi.”

²⁰ Kamaina bi oloto i modina i nawa malagai 10 nopodiğā bi bai Yesu lisinemo i kaukauwena, lava i giu nawedi. Bi lava a vaivaiyena ba a sove.

*Yesu, Diyailesi natuna bi waivini ġesau i waiyawasanidi
(Met 9:18-26, Luk 8:40-56)*

²¹ Yesu wagağā i munağā noi nevanemo i tava. Tana topa diyanemo i miyamiya bi lava kumna a tava a dubutawi.

²² Bolu vanuwina taulabena isana Diyailesi i tava Yesu i kitakita ba Yesu kağe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliğe

²³ bi nuwana tabutabunemo i wai bağāna gado, “Natugu waivinina ġaubona i sida kauwa, ġotona te ya peki. Aee, kwa nato nimam dabanemo kwa sako te ya yawasana bi ya miya.”

²⁴ Kamaina bi Yesu vaitena a nawa. Bi kota lava kumna dididiga tana a kaiwata bi a bibibini.

²⁵ Ĝome waivini ġemota kwalabu wapanan 12 kwasina i miyamiya kamakamağena.

²⁶ Niga waivinina ena mane matabuna doketa lisidimo i waiyakali. Bena maso i yawayawasana ba sida i dididiga.

²⁷ Lağānnemo waivinina Yesu giuna i vaivaiye ba tana lava kumna mododiğā Yesu mulinağā i sağā bi ena gala isu damodamonağā i taukonî.

²⁸ Banina tana kaikana nponemo i wai noğotona gado, “Bamoda Yesu ena galağā yà taukonina ba yà yawasana.”

²⁹ Noi taunana te waivini ena sida kwasina i miyamiya kamakamağena i kovi. Bi tuninemo mayana i vai te ena wainuwatoimo i yawasana.

³⁰ Yesu mağemota mayana i vai te ġailisi lisinemo i potiyovo. Bi i tauvitale lava kumna nopolimo bi i wai talayedina gado, “Aiyai i taukonigu?”

³¹ Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Tam kuna kita te lava kumna sa bibibinim bi kuna giu te aiyai i taukonigu?”

³² Bi tana yağolo te i wai laulau kita te aiyai ena gala i tauconi.

³³ Waivini i noğoti munağe te tana i tauconi. Taunana aubaina tana manailina bi magusuna i tava Yesu kağe pakanemo te tuwapekana i wai tupagwaliye bi mwali matabuna i ka mağati.

³⁴ Bi Yesu waivinina i giuwena gado, “Keulo, em sumağɑ i wai yawasanim. Em sida i kovi bi ma nuwaubam kwa nawa.”

³⁵ Yesu yağolo waivini lisinemo i giugiu ba Diyailesi ena vanuwa lavedi a tava bi a giuwena gado, “Tauwailovelove kuma kaka nuwalağalağɑ natum kaikana i kovi.”

³⁶ Tedi mai a giugiu ba Yesu beya damodamonemo i vaiyedi bi bolu vanuwina taulabena i giuwena gado, “Nuwam ima kulukuluva kwai sumağɑ ota.”

³⁷ Yesu ġome lava matabudi i wai ġakedi, kamaina Pita, Diyemes bi tasina Diyon taudiğɑ tana vaitena a nawa.

³⁸ Tedi a nawa Diyailesi ena vanuwemo a tavatava ba lava i kitedi a ġabağaba bi, a leleleyakeyake bi a nusanusa.

³⁹ Yesu vanuwa nophonemo i valageta bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko wai nuwapoyae bi ko ġabağaba? Gomana mote i peki tana ya kenakena ota.”

⁴⁰ Lava Yesu ai gwaigwaiye aubaina, lava i giuwedi a potiyovo doğamo. Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana faiona bi gomana tamana bi tinana a sağɑ noke gomana lisinemo.

⁴¹ Kamaina bi Yesu gomana nimanemo i kabi bi i giuna gado, “Talita kum.” (Niga giuna banina ba keulo ya giugiuwem te kwa kenamoito.)

⁴² Ma ġemota gomana i kenamoito bi i moito nawa. Niga gomenina ena kwalabu ba 12. Lava niga kauwina a kita te a sove gulata.

⁴³ Yesu lava i waiğakedi te bai i tubutubuğɑna mote aiyai sima giuwe. Bi i giuwedi te gomana kani sa vite ya kani.

6

Nasalet lavedi Yesu a miyatautauliye

¹ Yesu mba dobuna i gose bi i munağɑ ena malagai otinemo bi ena tauwaikaiwatana a kaiwata.

² Waiyawasi lağannemo* tana wailovelove i waitubu bolu vanuwinemo. Bi lava wapewapedi ġome ena wailovelove a vaivaiyena, tedi matabudi a tatava bi ai talapilina gado, “Niga nuwauyauyana bambo i vai? Bi kota bambo ġailisi i vai bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi?

³ Tana ba taukamda, Meli natuna. Bi tasitasina niga Diyemes, Diyousep, Diudas bi Saimon. Bi kota nuvunuvuna niga vaiteda, ee?” Kamaina bi Yesu a daboke.

⁴ Yesu tedi i giuwedina gado, “Lava ġesaudi ba taugiuwatana sa vivivile bi ena dam bi ena vanuwa lavedi ba mote sima vivivile.”

* **6:2:** Waiyawasi lağanna ba lağan wai-7-na ġome Maimaituwa ena noya i wai kovi bi i waiyawasi.

5-6 Taunana aubaina lisidimo mote ani sove kauwidi i voyed bi lava sidesidedi visa ota lisidimo nimana dabedimo i sako bi i wai yawasanidi. Bi Yesu i sove te lavedi mote ai sumāge.

Yesu taukaiwatana 12 i giukamağedi te malagaiğā a lauguguya nawa

Yesu i nawa malagaiğā bi lava i wailovelovedi.

7 Tana ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi te a nato lisinemo bi labulabuğā i giukamağedi. Tedi waibada i vitedi te aluwa gebogebodi sa vawaiubedi

8 bi kota niga mainana i giuwedi, “Ko nawanawana mote bai ġidoina koma vai, diğona taunağā ko vai. Ko nawanawana mote kani, mote tana, mote mane koma tagini.

9 Bi kağesuma ba ko kotedi bi kwama ġidoi mote koma vai.”

10 Bi kota niga mainana i giuwedina gado, “Bamo malagaidimo ko tavatava bi vanuwinemo sa giuvaimina, ba vanuwidimo ko miyamiyana eete malagaina ko gose.

11 [◊]Bi bamoda lava mote sima ġoemi bi mote simai beyavaiyemi, kamaina te kağemi gobusidi ko lai kulukuluvidi bi ko gose kamağedi. Mba ba wailove te muliğā lisidimo bai ya tubuğana, mba tedi edi wavu.”[†]

12 Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a nawa bi lava lisidimo a lauguguya te lava maso edi gebogebo a kuvesidi.

13 Tedi lava nopodimo aluwa gebogebodi a kwavidi, te a lau potiyovo. Bi kota olip masinemo lava sidesidedi tunidi a kailolodi bi ai yawasanidi.

Ğalibona Alodi Yesu i noğoti bena Diyon taukabulu

14-16 [◊]Yesu giuna kaikana i dididiga, taunana aubaina lava a giugiuna gado, “Dyon taukabulu male pekimo i kena moito. Taunana aubaina ġailisi bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi.”

Bi ġesaudi a giugiuna gado, “Tana Elaidiya.”

Bi kota ġesaudi a giugiuna bena kage, “Bada taugiuwatana ġemota mai wala dolinemo.”

Bi ġalibona Alodi[‡] i vaiye te Yesu isana kaikana ya dididiga bi i giuna gado, “Tagu wala Diyon taukabulu gadona e koi ġavuki bi kota pekimo i kena moito munağā.”

17-20 Alodi wala tauwaiğaviya i giukamağedi te Diyon a kaididi bi a lau seini te biliwelokomo a sako nawe. Alodi tinanatuna Filip mwanena isana Elodias wala i kwaya. Taunana aubaina Diyon, Alodi niga mainana i giugiuwena gado, “Mote i visu te tinanatum mwanena kuna kwaya.”

Taunana aubaina, Elodias nuwana i medi Diyon taukabulu lisinemo bi i ġoeğoe te maso i wai peki. Bi mote i ġemoğemotina te maso mainana i voye banina Alodi tana Diyon i naile bi i labelabe kauwe. Bi i sibe te Diyon tana lava waiyawa bi didimanina. Lağan wapawapa Diyon tana Alodi ena kauwa aubaina i giugiu matai bi Alodi i nuwanuwalağalağā te Diyon ena giu mote i noğonoğoti watawata. Bi Alodi yağolo te Diyon ena giu vaiyena i ġoeğoe.

21 Kamaina bi Alodi ena tubuğā lağanna soina i voye. Bi gabegabemani babadidi, ġavija babadidi bi kota Galili babadidi i giuwedi te a tava ena soimo. Ġome Elodias gavogavo i vai te ena nuwa kilikili ya laukamağe.

[◊] **6:11:** Giu 13:51 [†] **6:11:** Diu lavedi Eteni dobudığā sa vağavağai bi munağā aubaina ba kağedi gobosidi sa lai kulukuluvidi kaka bi sa sola nawa edi malagaimo, mba lağannemo tedi a visu. Yesu ena tauwaikaiwatana mai sa voyena ba lava sa noğoti munağedi te tedi mote a visu mai Diu. [◊] **6:14-16:** Met 16:14, Mak 8:28 [‡] **6:14-16:** Ġalibona Alodi Entipas, Galili Tauwaibadayena

²² Ġome Elodias natuna guguinina i sağā bi i bigabiga te ġalibona Alodi ena soi taulisoena nuwedi i laukwasili. Kamaina bi ġalibona Alodi gomana i giuwena gado, “Bai kwai bağæna ba ġemogemotina yà vitem.”

²³ Alodi niga mainana gomana lisinemo i giuwapa, “Bai lisigumo kwai bağæna ba yà vitem bamo te egu waiguyau kwa ġoena ba nevana yà vitem.”

²⁴ Gomana ġome i potiyovo i nawa tinana i giuwena gado, “Bai yaibağæ?”

Bi tinana gomana i giuwena gado, “Tagu egu ġowana Diyon taukabulu kununa.”

²⁵ Gomana ġome mağemota i velau i munağā ġalibona Alodi lisinemo bi niga mainana i waibağā, “Yà ġoeğöena noi taunana Diyon taukabulu kununa aboma nophonemo.”

²⁶ Niga giuna ġalibona i voye te i wai nuwaboya kauwa. Bi tana mote ġemogemotina te gomana ena giu ya giuvitale. Banina tana kaikana i giuwapa ena tauliso matedimo.

²⁷ Kamaina bi ġalibona ena tauwaīgaviya mağemota i giukamağe te Diyon gadona ya koīgavuki bi ya vai natome. Tauwaīgaviya i nawa biliwelokomo Diyon gadona i koīgavuki bi

²⁸ abomemo i sako te i vai natome ġalibona i vite. Bi ġalibona i vai te gomana i vite bi gomana i vai nawe te tinana i vite.

²⁹ Lağannemo Diyon taukaiwatana a vaiye te Diyon i peki, tedi a tava te taubeuna a vai nawe te tauyewamo a sako.

Yesu lava 5 tausan i waikanidi

(Met 14:13-21, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)

³⁰ Yesu giugiukamağedi i giukamağedi bi a nawanawana a tava munağā te a wailovelovena bi lava a wai yawasanidina Yesu a tainuwatau.

³¹ Lava ġome a natonato bi a nawanawa aubaina te tedi mote ġemogemotina te maso a miya bi a kani. Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi taumiğā ko nato ta nawa dobu ġuyuwinemo bi ko sula waiyawasi.”

³² Kamaina bi tedi taudiğā wagamo a gelu bi a nawa dobu ġuyuwinemo.

³³ Lava ġome tedi a kitekitedi ba a sibe otiyedi. Kamaina bi malagai matabudi nopolimo lava a lau potiyovo bi geleğā a vamakamakai te a gei tava.

³⁴ Lağannemo Yesu wagağā balabalamo i sunasuna sağā ba lava kumna i kitedi bi i lau nuwatoiyyedi. Banina tedi maibena sipu bi taulabedi geğā. Kamaina bi giu visuvisuna wai lovelovedi i waitubu.

³⁵ Aubigamo ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi niga mainana a giuve, “Niga ba dobu ġuyuwinā bi mateya te ya dudubala.”

³⁶ Lava kwa giu kamağedi sa nawa malagağā bi malagai diyediyedığā te kani sa kune bi sa kani.”

³⁷ Bi Yesu niga mai i giuvitedi, “Temi kani ko vitedi te sa kani.” Bi tedi tana a giuwena gado, “Tam kwa ġoeğöena tama ka nawa te mane 200 denali luvana buledi ka gimala bi kai kanidi ee?”§

³⁸ Bi Yesu i wai talayedi, “Buledi visa lisimimo? Ko nawa ko kita.” Ena tauwaikaiwatana a nawa te a kita bi a giuna gado, “Buledi 5 bi iyana labu.”

³⁹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te lava a laidubudubudi ġawağawa gidegidevidi dabedimo te a miya.

⁴⁰ Kamaina bi lava edi dubuğā a miya lelesidi ġesaudi 100 bi ġesaudi 50.

⁴¹ Kamaina bi Yesu buledi 5 bi iyana labu i tanodi te i wai kita sağā malamo, Maimaituwa i wai ebone bi buledi i kividi. Tana i kivi kovidi te

§ **6:37:** Denali ba mane isana, denali ġemota ba tabagibagi edi mai'ia suwala ġemota luvana.

ena tauwaikaiwatana i vitedi te a soiye bi lava a vitedi. Bi kota iyana vaitedi i lisidi bi a soiye edi dubuḡa.

⁴² Lava matabudi a kani te a kani nonoḡa.

⁴³ Bi ena tauwaikaiwatana lava buledi bi iyana a kanikani sivudina a laitupa bi po'a 12 ai wanavudi.

⁴⁴ Olooloto taukani wapedi ba 5 tausam.

Yesu topa dabanaḡa i nawa taukaiwatana lisidimo

(Met 14:22-33, Dyn 6:15-21)

⁴⁵ Yesu maḡemota taukaiwatana i giuvavasaḡedi te wagamo sa gelu bi sa dolidoli Betsaidamo, noi nevanemo bi kota lava kumna i giukamaḡedi.

⁴⁶ Tana lava i wai eboneydi a nawanawa mulidimo tana i nawa oyamo laupali aubaina.

⁴⁷ Tautaugudu balana bi waga topa modonemo taunaḡa i poupoule i kita nawe. Bi gelemo taunaḡa i moimoito.

⁴⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i kitedi te waga a ġiūgiu bi a kabikabiye banina yavala i suvesuvedidi bi labama i talatalaḡa. Kamaina bi laġan sakosako balana Yesu topa dabanaḡa i nawanawa lisidimo bi ġotona te maso i vawaitaulidi.

⁴⁹ Bi tedi a kitakita ba ai noḡota bena alualuwa. Taunana aubaina tedi a naila gulata

⁵⁰ bi a kabi binabinau. Ma ġemota Yesu tedi lisidimo i giuna gado, “Nuwemi ya lautou. Tagu, mote koma naila.”

⁵¹⁻⁵² Kamaina bi Yesu waga dabanemo i moito saḡa lisidimo bi yavala i lautautau. Ena tauwaikaiwatana mainana a kitakitana ba edi sove i kovi. Banina Yesu buledi i kivikivina banina yaḡolo mote a sibe, aubaina te edi noḡota mote a didimana.

Yesu lava wapewapedi Ganasaletimo i waiyawasanidi

(Met 14:34-36)

⁵³ Laġannemo Yesu taukaiwatana vaitedi noi nevanemo a tava Ganasale-timo bi edi waga ai moito bi a pani kamaġe.

⁵⁴ Noi taunana wagamo a potipoti yovo ba lava Yesu a kita ġone.

⁵⁵ Kamaina bi tedi a nawa mba dobuna bi diadiana lavedi a giuwedi. Bi lava sidesidedi latilatimo ai kenedi bi a avala tava. Bi Yesu i nawanawana matanemo a wai kenedi.

⁵⁶ Yesu i nawanawana malagaidiġa bi malagai diyadiyanaḡa lava edi lava sidesidedi a natomedi bi ani waiġemota gabudiġa a wai kenedi. Bi Yesu ai baġa vavasaġe te maso ena gala isu damodamonaḡa a taukonni bi a yawasana. Tedi mabai tana ena gala a tautaukonina ba matabudi a yawasana.

7

Maimaituwa ena waiġake iteitedi edi vaivai i saḡa kamaġe

¹⁻⁴ Palisi bi Diu iteitedi edi vaivai a voyedi bi a wai laudamedina taudidi a kaikaiwata kauwedi. Mba vaivaidi ba niga mainana: Tedi mote sima kani te dolinemo nimedi sa gei koġedi kaka sa kani. Ġemogemotina kota mainana waikunekunemo bi a tava munaġana ba mote sima kani te nimedi sa koġa kauwedi kaka sa kani. Bi kota vaivai wapewapedi gesaudi iteitedi lisidiġa a yovoyovona vaitedi a kaikaiwatedi, maibena ledu, gulewa bi aboma koġedi. Niga mainana sa voyedi te bena Maimaituwa matanemo tedi kamaina. Kamaina bi Palisi bi waiġake tauwailovelovena Yelusalemġa a tava Yesu

lisinemo. Bi ġome Yesu ena tauwaikaiwatana ġesaudi a kitedi te mote nimedi a koġedī bi a kanikani.

⁵ Taunana aubaina tedi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina taukaiwatam mote sima lau nimakoġa bi sa kanikani. Tama itaitamai edi vaivaimo ba lava nimedi sa gei koġedī kaka sa kanikani.”

⁶ Bi tana edi giu i waimunena gado, “Temi lava matedimo ko voyemī te bena giu kauwa bi geġa te nopomi kavekavedi. Tauguwatana Aisaiya i gilugilumina niga mainana i giu watemi,
‘Niga lavedi mududiġa sa giugiu te sa vivivilegu
bi nopodi ba mote lisigumo.

⁷ Tedi taudiġa edi vaivai sa wai lovelovedi
bi sa giugiu te bena Maimaituwa ena waiġake.

Taunana aubaina sa laulauduneyeguna bi banidi geġa.’ ”

⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi Maimaituwa ena waiġake ko sakosako liye bi temi emi wailovelove ko kaikaiwatedi.”

⁹ Bi kota i giuwedina gado, “Temi konai noġota bena ko voivoiye kauwe, Maimaituwa ena waiġake mulimimo kona sako liye bi iteitemi edi vaivai a wai lovelovemina ko kaikaiwata kauwedi.

¹⁰ [◇]Mousis i giuwedina gado, *Tamam bi tinam kwa viviledi, bi aiyai tamana bi tinana i kuvalidi ba sa laipeki.*

¹¹ Bi temi ko giugiuna bamoda lava lisinemo bai mwalina ya kenakena tamana bi tinana maso i vitedi bi geġa te i giuwedina gado, niga Maimaituwa aubaina e sako temi mote yàma vitemi.

¹² Temi emi wailovelove oloto konai love wapa te tamana bi tinana mote ima sagusagudi.

¹³ Niga mainana wailovelovedi kowai dama lava ġesaudi lisidimo bi Maimaituwa giuna ko kaka neġaneġa. Bi mote niga kauwina taunaġa bi kota kauwa wapawapa vaitedi ko voivoiyedi.”

Lava Nuwapouna

(Met 15:10-20)

¹⁴ Yesu lava kumna i yogedi a tava munaġa lisinemo bi i giuwedina gado, “Matabumi koi beyavaiyegu bi giu banidi kosibedi.

¹⁵⁻¹⁶ Mwali bai lava gayanemo ya wai daululuna, mote ima ka milamila bi bai nophonemo ya saġa te gayanemo ya potipotiyovona taunana ya kaka milamila.”*

¹⁷ Sauginemo tana lava kumna i gosedi bi i nawa vanuwemo bi ena tauwaikaiwatana ai talaye te lautaulala banina bai.

¹⁸⁻¹⁹ Bi i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko wai nuwanaina, mote ko sibe? Temi kona sibe e geġa te kani bai lava i kanina ba ya yovona bwaganemo te ya potiyovo munaġa bi mote kaka nophona imai mila.” Yesu niga mainana i giuna ba i ka maġati te kani matabudi ba visuvisudi Maimaituwa matanemo.

²⁰ Bi kota i giu, “Mwali bai lava nophonemo ya potipotiyovona mba taunana yawai mila.

²¹ Lava nuwapounemo noġota gebogebodi mai elawa, waimwanemwana yabayababa, danene, waipeki bi waimatawapa.

²² Kanitoku, lau laukivigebogebo, waikaikaiyovu, unula, kuvali, nuwasagaġsaġa bi kauwa yabayababa.

* ^{7:10:} Pot 20:12, Pot 21:17 * ^{7:15-16:} Gilugilumidi wadubodi ġesaudimo lova 16 mote ima kenakena. Niga mainana i giu: “Aiyai bi wai beyam te kwai beyavaiya.”

²³ Niga kauwidi matabudi lava nopolimo sa tubutubugana, taudidi lava sa kaka milamila.”

Wali dobu waivinina Yesu i waisumage

(Met 15:21-28)

²⁴ Yesu mba malagaina i gose bi i nawa Taiya malagainemo Fonisia nopenomo. Bi vanuwemo i miya moimoisili, mote i ġoe te lava sa sibe. Bi mote ġemogemotina te maso i kandavona.

²⁵⁻²⁶ Sailiya nopenomo dobu Fonisia waivinina bi natuna aluwa gebogebona i sunesuneġina, i vaiye te Yesu ġome. Kamaina bi i tava Yesu lisinemo bi kaġe pakanemo tuwapekana i wai tupagwaliye. Bi i waibaġa vavasaġe te aluwa gebogebona natuna i sunesuneġina maso i kwavi.

²⁷ Waivinina ba eteni bi Yesu i giuwena gado, “Mote i visu te libilibi kediya ya vai bi ya pwalaġe daġasi matedimo, libilibi sa gei kani te sa launonoġa.”[†]

²⁸ Waivini Yesu ena giu i wai munena gado, “Bada bai kuna giuwena ba giu kauwa, bi geġa te daġadāġasi kani puselidi benamo sa lavulavusana sa kanikanidi.”

²⁹ Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Mainana kuna giu aubaina, kwa nawa bi natum kaikana penama i gose.”

³⁰ Kamaina bi i munaġa vanuwemo, penama i potiyovo bi gomana i kita i kenakena.

Yesu oloto papapina i wai yawasani

³¹ Yesu Taiya i gose bi Sidon nopenaġa i nawa te Galili nisanemo bi Taun 10[‡] nopenaġa i nawa.

³² Bi ġome lava editau papapina ai doli tavaite Yesu lisinemo bi ai baġa vavasaġe te nimana maso papapa dabanemo i sako.

³³ Yesu oloto i wai doli bi lava a gosed bi a nawa tabudimo, Yesu nimana i tuġudi bi oloto beyana i sikwedi bi nimagalana i gelolo bi oloto menana i taukon.

³⁴ Kota Yesu i wai kita saġa malamo bi yawasina i bunanai kamaġe bi oloto i giuwena gado, “Ephphatha banina ba ku nuwakamaġa.”

³⁵ Maġemota oloto beyana bi menana a nuwakamaġa bi i wai beyavaiya bi i gagali ota.

³⁶ Yesu i waigakedi te mote aiyai sima giuwe bi geġa te kauwina a giugiu nawe.

³⁷ Sauginemo lava kauwina giuna a vaivaiye te a tagugu bi a sove. Bi a giu te bai matabuna i kauwena ba visuvisunaġa, papapa i wai beyavaiya bi i giu.

8

Yesu lava 4 tausan i wai kani bagibagidi

(Met 15:32-39)

¹ Sauga ġemota lava wapewapedi ai ġemoti munaġedi. Lava kediya geġa aubaina te Yesu taukaiwatana i yogedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado,

² “Niga lavedi vaitedi ke miya te laġan faiona a kovi, bi kani geġa aubaina te e launuwatoiyedi.

³ Bamoda ma kani pekidi ya giukamaġedi bi sa nawa edi vanuwemo, mba etamo sa laugulibubu. Bi kota ġesaudi manekaġa a tava.”

⁴ Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Niga mutuyuwa bamō kani ta vai bi tai kanidi?”

⁵ Bi Yesu i wai talayedina gado, “Temi lisimimo buledi visa sa kenakena?”

[†] 7:27: Niga ġome libilibi ba Diu lavedi bi daġadāġasi ba Eteni lavedi. [‡] 7:31: Dekapolis ba malagai 10.

Bi tedi a giuwena gado, “Wapedi 7.”

⁶ Kamaina bi Yesu lava kumdi i giuwedi doğamo a miya. Tana buledi 7 i tanodi bi Maimaituwa i wai ebone bi i kividī bi ena tauwaikaiwatana i vitedi, te a soiyedi.

⁷ Bi iyana visa keikeilikidi vaitedi a natomedi Yesu lisenemo bi tana Maimaituwa i wai ebone bi ena tauwaikaiwatana i giuwedi te a soiyedi.

⁸ Lava a kani te a kani nonoğa. Bi ena tauwaikaiwatana kani pusepuselidi a laitupa bi po'a 7 ai wanavudi.

⁹ Olooloto wapedi ba 4 tausan mainana bi i giukamağedi te a nawa.

¹⁰ Bi kota tana ena tauwaikaiwatana vaitedi wagamo a gelu bi a nawa Damanutamo.

Palisi mataila ai bağae

(Met 15:39–16:4)

¹¹ [◊] Ğome Palisi ġesaudi Yesu laulubuna ġaġaluna a tava bi ai tala vitavitale te Maimaituwa ena mataila maso i wai lovedi.

¹² [◊] Yesu yawasina i bunanai kamağe bi i giuna gado, “Temi niga kimtina bai aubaina ko ġoeğoe te mataila ko kita? Yà giugiu kauwemi te mote mataila yàma voiye koma kita.”

¹³ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Palisi a gosedi te wagamo a gelu bi a nawa noi nevanemo.

Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te Palisi bi Alodi edi wailovelove kaikaiyovudi sa kita kauwedi

¹⁴ Ena tauwaikaiwatana nuwedi i kauleya te mote buledi a tano. Bi ġemota ota wagamo ai gelu.

¹⁵ Yesu i giuvavasağedina gado, “Palisi bi Alodi edi mu'aa koi kita kauwe.”*

¹⁶ Tedi taudığa ai talapilina gado, “Tada mote buledi ta vai aubaina te mai i giu.”

¹⁷ Yesu edi noğota i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko giugiu te mote buledi ko vai? Temi mote ko kita, ee mote ko sibe? Temi yağolo ko wai nuwanaina?

¹⁸ [◊] Temi waimatemi bi mote komai kita kauwa? Waibeyemi bi mote komai beyavaiya kauwa? Mote ko noğoti?

¹⁹ Tagu buledi 5 e kividī bi lava 5 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

Tedi a giuna gado, “Po'a 12.”

²⁰ “Bi tagu buledi 7 e kividī bi lava 4 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

Tedi a giuna gado, “Po'a 7.”

²¹ Bi i giuwedina gado, “Temi yağolo mote ko sibe?”

Yesu Betsaidamo oloto matapotapotana i wai yawasani

²² Tedi Betsaida malagainemo a tava bi ġome lava edi tau matapotapotana ai doli tavaite bi Yesu ai bağə vavasağe te maso matana i taukonı.

²³ Bi tana oloto nimanemo i kaididi bi i wai doli te malagai a potiyovo kamağe. Ğome Yesu oloto matana i gelolo bi nimana matanemo i sako bi i wai talayena gado, “Bai kwa kitakita ee geğə?”

²⁴ Tana matana i taulageti bi i giuna gado, “Tagu lava e kitedi sa nawanawa kitedi mai kai.”

* ^{8:11:} Met 12:38 [◊] ^{8:12:} Met 12:39 * ^{8:15:} Diu edi noğotemo mu'aa ba lautaulala. Maibena palawa ya voiye te ya lusa. Mai wailovelove kaikaiyovudi bi gebogebo lava nopodimo sa didiga. Niga ġome ba Yesu mu'aa i lauluvaena ba Palisi bi Alodi edi miyamiya i giuwata. [◊] ^{8:18:} Mak 4:12

²⁵ Yesu nimana i sako munaäge oloto matanemo. Mağemota oloto matana i yana i visuvisu bi i wai kita kauwa.

²⁶ Yesu oloto i giuwena gado, “Kwa nawa em vanuwemo, mote kuma nawa malagaimo.”

Pita Yesu i kamağati

(Met 16:13-16, Luk 9:18-20)

²⁷ Yesu bi ena tauwaikaiwatana a nawa Seseliya Filipai malagaidi diyediğä. Tedi a nawanawa etamo bi Yesu i wai talayedina gado, “Lava sa giugiu te tagu aiyai?”

²⁸ ♦Tedi a giuna gado, “Lava ġesaudi sa giugiu te tam Diyon taukabulu, ġesaudi Elaidiya bi ġesaudi tauguwatana ġemota.”

²⁹ Bi i wai tala munağedina gado, “Temi bainewa ko noğonogoti, te tagu aiyai?”

Bi Pita i giuna gado, “Tam ba Keliso Maimaituwa ena Vinevine!”

³⁰ Yesu i giu vavasağedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

Yesu ena peki bi ena kenamoito i giuwata

(Met 16:21-23, Luk 9:21)

³¹ Tana wai lovelovedi i waitubu bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna male kauwa wapewapedi yai nuwatoiyyedi bi babada nananaka, pilisi edi babada bi waiğäke tauwailovelovena sa miya tautaulie bi tana male sai peki bi lağan wai faioninemo ya kenamoito munağä.”

³² Yesu mba kauwidi i giu kaukauwedi, taunana aubaina Pita i wai doli nawe tabudimo bi i kaipasini.

³³ Yesu i tauvitale bi ena tauwaikaiwatana i kitedi bi Pita lisinemo i kaipasina, “Seitani! Ku taulia muligumo. Mba noğotidi mote Maimaituwa lisinäga sima yovoyovo bi lava edi noğota mainana.”

Yesu kaiwatana banina

(Met 16:24-28, Luk 9:23-27)

³⁴ ♦Yesu lava kumna bi ena tauwaikaiwatana i yogedi a nato lisinemo bi i giuwedina gado, “Bamoda aiyai muliguğä ya natona ba ena ġowaña matabudi sa kena bi ena kolosi ya kailageti bi ya kaiwatagu.”[†]

³⁵ ♦Lava aiyai bi ena yawasana i nuwamunağenä ba muliğä ya kulayakasi. Bi aiyai ena yawasana ya nuwakamağenä tagu aubaigu bi giu visuvisuna aubaina ba muliğä ya vai munaäge.

³⁶ Bamoda lava niga dobuna ena ġowaña matabuna i vai kovi bi ena yawasana i ka gebogebo, mba kauwidi damodimo bai visuna ya tubuğä?

³⁷ Bi kota bai mwalina ya vite bi ena yawasana ya vai munaäge? Geğä geğä ota.

³⁸ Lava niganana lağannemo sa miyamiyana ba Maimaituwa giuna sa laulau kasağaiğayı bi gebo sa voivoiyena ba tedi mai lava wai matawapedi. Bi bamo te aiyai kwai tunimayağegu bi giugu wailovelovena kwai tunimayağenä ba Tana Taunana Natuna Tamana namalinemo ena aneya waiyawa vaitedi ena nato munağemo yai tunimayağe.

^{♦ 8:28:} Mak 6:14,15 ^{◊ 8:34:} Met 10:38 ^{† 8:34:} Niga giuna kolosi kailagetina ba lautaulala. Mba giuna banina ba Yesu taukaiwatana laukivigebogebo bi wainuatoi nopodiğä sa nawana banina Yesu sa kaikaiwata. Tana mote ima giugiu te taukaiwatana sa pekina mai tana kolosimo i peki pekina.

^{◊ 8:35:} Met 10:39

9

¹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, matabumi niganana ko miyamiyana mote koma peki kamaina eete Maimaituwa ena waibada ġailisi vaitena ya natonatona ko kita.”

*Yesu kitana i nuwavitala
(Met 17:1-13, Luk 9:28-36)*

² Laġan 6 mulidimo Yesu Pita, Diyemes bi Diyon i wai dolidi te a saġa a nawa oya lofalofana dabanemo, ġome tedi taudiġa. Bi a wai kita ba Yesu kitana i nuwavitala.

³ Te ena gala potipotina bi waimatakanikanina, mote aiyai dobumo gala ima koġa bi mainana kitana ima tubuġa.

⁴ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana faiona a kita te Mousis bi Elaidiya a laumaġata bi Yesu vaitena a wai giugiu.

⁵ Pita Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove i visu te tama niga ġome. Tama kape faiona ka voyedi, ġemota tam, ġemota Mousis bi ġemota Elaidiya.”

⁶ Tedi a tava bi a naila gulata bi Pita mote bai i sibe taunana aubaina i giu yababayababa.

⁷ [◊]Kamaina bi giyou i laumaġata bi i suma tawedi bi kalina dididigina giyouġa i yovona gado, “Niga taunana tagu Natugu, nuwagu taulaukwasilina. Koi beyavaiye kauwe!”

⁸ Noi taunana a tautauvitaledi te mote aiyai a kita bi Yesu taunaġa i moimoito.

⁹ Sauginemo oyamo a miyamiya kuluva ba Yesu i giu vavasaġedi te bai i tubutubuġana mote aiyai ġesau sima giuwe, eete Tana Taunana Natuna pekimo ya kena moito.

¹⁰ Tedi ena giu a kaiwata bi taudiġa niga kauwina a wai giugiuwe te pekimo kenamoito banina bai.

¹¹ [◊] Bi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina waiġake tauwailovelovenha sa giugiu te Elaidiya ya gei tava?”*

¹² Yesu i giuna gado, “Mba giu kauwa, Elaidiya kaka ya gei tava bi bai matabuna ya kadidimani. Bi kota bai aubaina gilugilumina wadubonemo i giu te Tana Taunana Natuna kaka sa daboke bi yai nuwatoi gulata.

¹³ Yà giugiuwemi te Elaidiya kaikana i tava bi lava edi ġowana lisinemo a noġonoġotina a voiye, maibena gilugilumina wadubonemo i giugiu watana mainana.”†

*Yesu aluwa gebogebona gomana nōponemo i kwavi vai
(Met 17:14-21, Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Yesu bi ena tauwaikaiwatana faiona oyamo bi a yovo munaġa tauwaikaiwatana ġesaudi lisidimo. Bi a kita te lava kumna tedi a dubutawidi bi waiġake tauwailovelovenha vaitedi a waikagiu.

¹⁵ Sauginemo lava Yesu a kitakita ba a tagugu bi a velau waiyebone aubaina.

¹⁶ Tana ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Bai kona waikagiue?”

* ^{9:7:} Met 3:17, Mak 1:11 [◊] ^{9:11:} Met 11:14 * ^{9:11:} Diu edi waisumaġa te Elaidiya maso i gei tava dobumo, kaka muliġa Maimaituwa ena vinevine maso i tava (Mal 3:1, 4:5-6 ko kita). Tedi mote a sibe te Elaidiya ya tava dobumo ba yai nuwatoi. † ^{9:13:} Yesu niga ġome Elaidiya i giuwena ba Diyon taukabulu i giugiuwata (Met 11:13-14, 17:10-13 ko kita).

¹⁷ Lava kumna nopo dimo oloto i giuna gado, “Tauwailovelove, natugu e natomena lisimmo, tana aluwa gebogebona i suneği bi i voiye te mote ima giugiu.

¹⁸ Sauginemo aluwa gebogebona gomana i sulusulu vai ba ya pwalap-walağena doğamo. Bi mwakana ya sana waikikokikodi bi kasapula gayanağɑ sa yovoyovo bi tunina sa badobado. Taunana aubaina te em tauwaikaiwatana e giuwedi te aluwa gebogebona maso a kwavi vai bi geğɑ mote a voiye.”

¹⁹ Yesu i giuwedina gado, “Ei, temi mote koma wai sumağɑ! Vaitemi te alamiya! Yağolo te emi vita yà ava'aval? Gomenina ko natome lisigumo.”

²⁰ Tedi gomana a nawe Yesu lisinemo. Noi taunana aluwa gebogebona Yesu i kitakita ba gomana i katititi te i kuluva doğamo i talağɑ bi i wai kuikuileva bi kasapulana gayanağɑ a yovoyovo.

²¹ Yesu gomana tamana i waitalayena gado, “Niga ena sidana i vaina bainewa lofana?”

Bi tana i giuna gado, “Wala ma ġauba nemo te niganana.

²² Bi lağan wapawapa aluwa gebogebona gomana kaimo bi gaubemo i pwalağe nawe te maso i wai peki. Bamo te tam ġemogemotim, te kwa launuwatoiyemai bi kwa sagumai.”

²³ Yesu i giuwena gado, “Bamo te tam ġemogemotim? Aiyai ya waisumağɑna ba Maimaituwa ġemogemotina bai matabuna tana aubaina ya voiyedi.”

²⁴ Noi taunana te gomana tamana i kaiğabalana gado, “Aee, yà waisumağɑ bi egū sumağɑ mote i didiga. Kwa sagugu te egū sumağɑ ya didiga!”

²⁵ Yesu i kita te lava kumna a tavatava taunana aubaina Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Tam beyapotapota bi gumgum aluwina yà kwavikwavim te noi taunana gomana kwa gose kamağe, mote kuma sağɑ munağɑ gomana nopo nemo!”

²⁶ Aluwa gebogebona gomana i ka binabinau bi i katititi bi i potiyovo kamağe. Bi gomana kitana mai lava pekipikina bi lava wapewapedi ġome a giuna gado, “Gomana i peki.”

²⁷ Bi Yesu gomana nimanemo i kabi, bi i solu waimoito.

²⁸ Muliğɑ Yesu i nawa vanuwa nopo nemo bi ġome tedi taudiğɑ bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bai aubaina te tama mote aluwa gebogebona ke kwavi vai?”

²⁹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Niga mai aluwina ba pali taunağɑ kaka ya kwavi vai, mote bai ġesauna.”

Yesu ena peki i giuwata munağe

(Met 17:22-23, Luk 9:43b-45)

³⁰ Yesu bi ena tauwaikaiwatana mba modomodona a ġose bi Galili nopo nağɑ a nawa. Yesu mote i ġoe te aiyai ġesau ya sibe te tana ġome,

³¹ banina tana ena tauwaikaiwatana i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka sa kaisoluğe, lava nimedimo sa sako bi sai peki. Bi lağan wai faioninemo ya kenamoito.”

³² Tana mba mainana giuna i vatovatona ba tedi banina mote a sibe. Bi a naila aubaina te mote ai talaye.

Yesu ena tauwaikaiwatana a waikagi te aiyai i sağɑ gulata

(Met 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Kapeniammo a tava. Bi a valageta vanuwemo bi i waitalayedina gado, “Temi etamo bai konai kagiwe?”

³⁴ Tedi a miya moimoisili bi mote bai a giuwe banina tedi etamo taudiġa a waikagi te aiyai i saġa gulata.

³⁵ Tana i miyatulu bi ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi a nato ai ġemotidi bi i giuwedina gado, “Aiyai bi doli i ġoena ba ya sakoyovoġe munaġe bi lava matabudi aubaidi yai taupaula.”

³⁶ Yesu gomana i natome mododimo i wai moito bi i giuwedina gado,

³⁷ ◊“Aiyai isagumo bi gomana ġaubaġa i giuvai maibena niga gomenina ba tagu ya giugiuvaigu. Bi kota aiyai tagu ya giugiuvaiguna ba tana mote tagu tauguġa ima giugiuvaigu bi taugiukamaġegu vaitena ya giugiuvaig.”

Aiyai mote imai ġaviyeda ba tana eda tau

(Luk 9:49-50)

³⁸ Diyon Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, tama oloto ġemota ke kita isammo aluwa gebogebodi i kwavikwavivaidi. Tana mote tada nopodemo, taunana aubaina kei ġake te mote ima voye munaġe.”

³⁹ Yesu i giuwedina gado, “Mote komai ġake, lava aiyai isagumo anisove kauwidi ya voivoiyedina ba muliġa mote isagu ima kagebogebi.

⁴⁰ ◊Lava aiyai bi mote imai ġaviyeda ba lavana eda tau.

⁴¹ ◊Yà giugiu kauwemi te lava aiyai gauba i yaai bi i vitemina banina temi tagu taukaiwatagu ba ena maii'a kaka ya vai.”

Laukaġesolomo gebogebo ya tubutubuġa

(Met 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴² “Bamo te niga libilibidi mododimo gomana ġaubaġa ġemota i waisumaġegu bi aiyai i voye wapa bi gebomo i kuluvana ba i visu te lavana gadonemo ġakima dididiga sa duli bi nisamo sa pwalaġe nawe.

⁴³⁻⁴⁴ Bamo te nimam i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koīġavuki. I visu te nimam ġemota bi kwa saġa yawasanamo. Kaka nimam labu bi kwa nawana iyoyoġamo, ġome kai kalakalatina bamo mote ena ani kalapeki.‡

⁴⁵⁻⁴⁶ Bamo te kaġem i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koi ġavuki. I visu te kaġem ġemota bi kwa saġa yawasanamo. Kaka kaġem labu sa voyem te kwa nawana iyoyoġamo.

⁴⁷ Bamo te matam i voyem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa ġivoi kamaġe. I visu te matam ġemota bi Maimaituwa ena waibadamo kwa saġa. Kaka matam labu sa voyem te kwa nawana iyoyoġamo.

⁴⁸ Mba ġome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki.

⁴⁹ “Taukaiwatagu matabudi kaka pilipili sa banavidi bi pilipilidi mayavaidi mai kai poyana, mba etanemo kaka sa ġailisi.

⁵⁰ “Soliti ba mwali visuvisuna bi bamo te dinina i kovina ba bainewa ko voye bi ya dini munaġa? Temi ko wai kagiuna didiga aubaina, mba temi mai soliti dinimi i kovi. Temi emi yawasana maso maibena kani solisolitina dinina. Temi maso mainana nuwavisumo emi lava vaitedi kona miya.”

10

Waigose ena titikuna

¹ Yesu mba dobuna i ġose bi i nawa Diudiya bi Dioudan gaubina i damaniye noi nevanemo. Bi ġome lava kumna a tava munaġa bi i wai lovelovedi, maibena sauga matabuna i voivoiyena mainana.

◊ 9:37: Met 10:40 ◊ 9:40: Met 12:30 ◊ 9:41: Met 10:42 ‡ 9:43-44: Gilugilumidi wadubodi gesaudimo lova 44 mote ima kenakena. Niga mainana i giu: “Mba ġome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki. Bi lova 48.”

² Palisi ġesaudi Yesu wai laulubuna a ġoe aubaina te a nato lisinemo bi ai talayena gado, “Eda waiġake i waianine ee geġa, te oloto mwanena ya gose?”

³ Bi Yesu waitalamo i giuwedina gado, “Mousis waiġake i vitevitemina bainewa i giu?”

⁴ [◊]Tedi a giuwena gado, “Mousis ena waiġake i waianina te oloto waīgose pepana ya gilumi mwanena ya vite kaka ya giukamaġe te ya nawa.”

⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Banina temi nopomi a ġaigai taunana aubaimi Mousis mba waiġakena aubaina i gilumi.

⁶ [◊]Bi ko noġoti, Maimaituwa wala pakanemo dobu i voivoiye sauginemo, tana lava i voyiedi, oloto bi waivini.

⁷ [◊]Taunana aubaina oloto tamana bi tinana ya gosedi bi mwanena vaitena sa miya ġemota,

⁸ bi tedi labuidi tubuġa ġemota sa tubuġa. Niganana tedi mote labu bi ġemota.

⁹ Taunana aubaina Maimaituwa tedi i wai ġemotidina mote lava i mai dababalalidi.”

¹⁰ Muliġa a munaġa vanuwemo bi Yesu ena tauwaikaiwatana niġa giuna aubaina ai talaye.

¹¹ [◊]Kamaina bi tana i giuwedina gado, “Bamoda oloto waivini i gose bi waivini ġesau i naġina ba mwanena ya vavawaidoġa.

¹² Kota mainana, waivini ena oloto i gose bi oloto ġesau i naġina ba mwanena ya vavawaidoġa.”

Yesu bi libilibi keikeilikidi

¹³ Lava ġesaudi libilibi keikeilikidi a natomedi Yesu lisinemo te tana maso nimana dabedimo i sivudi bi geġa te ena tauwaikaiwatana lava ai ġakedi.

¹⁴ Yesu mainana i kitakita ba ena tauwaikaiwatana lisidimo nuwana i medi bi i giuwedina gado, “Libilibi koi aninedi sa nato lisigumo mote komai ġakedi banina Maimaituwa ena waibada lava lisidimo maibena niga libilibidi.

¹⁵ [◊]Yà giugiu kauwemi te aiyai mote Maimaituwa ena waibada i mai anine bi ima vai, maibena libilibi keikeilikidi edi yawasana. Ba tana kaka mote Maimaituwa ena waibada nophonemo ima sola saġa.”

¹⁶ Kamaina bi libilibi i bewedi kalonemo i sivudi bi nimana dabedimo i sivudi bi i laupali, te Maimaituwa ya kavisuvisudi.

Oloto waiguyauna yawasana ilailala aubaina i waitala

(Met 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Bi Yesu i modina i nawanawa etamo ba oloto i velau i tava Yesu matanemo bi tuwapekana doġamo i wai tupagwaliye. Bi i giuwena gado, “Tauwailovelove visuvisum bai yà voiye bi yawasana ilailalana yà vai?”

¹⁸ Bi Yesu oloto i giuwena gado, “Bai aubaina kuna giu te visuvisugu? Aiyai mote i visu, Maimaituwa taunaġa i visu.

¹⁹ [◊]Tam waiġake kuna sibedi: Mote kumai peki, mote mwanem kuma vawaidoġa, mote kuma danene, lava mote kaiyovumo kumai wavy, mote kuma soinuwawa, tamam bi tinam kwa viviledi.”

²⁰ Bi oloto i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ġaubogumo te niganana mba waīgakedi matabudi e voiye kovid.”

²¹ Bi Yesu oloto i kita te nuwana i vai bi i giuwena gado, “Mwali ġemota kwa malumaluwabiye. Kwa nawa em waiguyau matabuna kwa kune

[◊] **10:4:** Met 5:31 [◊] **10:6:** Pak 1:27 [◊] **10:7:** Pak 2:24 [◊] **10:11:** Met 5:32 [◊] **10:15:** Met 18:3

[◊] **10:19:** Pot 20:13, Pot 20:14, Pot 20:15, Pot 20:16, Pot 20:12

kamağedi bi mane waiyamoyamonidi kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²² Niga olotona ba i wai ġonāġona gulata, taunana aubaina Yesu ena giu i vaivaiye ba nuwana i kuluva bi ma nuwaboyana i nawa.

²³ Ĝome ena tauwaikaiwatana i kita nawedi bi i giuwedina gado, “I bagibagi kauwa kaka tana waiwaiguynauna Maimaituwa ena waibada nponemo ya sola saġa.”

²⁴ Tauwaikaiwatana Yesu ena giu a vaivaiye ba a tagugu.* Bi Yesu i giuwedina gado, “Lilibili, i bagibagi kauwa kaka lava waiguyauna Maimaituwa ena waibada nponemo ya sola saġa.

²⁵ I pilipili kauwa kaka ġamoġamo dididiga kamelo, siyau bwadanemo ya sola, mba mainana kota lava waiguyauna mote Maimaituwa ena waibada nponemo ima sola saġa.”

²⁶ Ĝome ena tauwaikaiwatana mba giuna a vaivaiyena ba a tatava gulata bi edi lava vaitedi ai talapilina gado, “Bamoda mainana, ba aiyai kaka bena ya yawasana?”

²⁷ Yesu i kitedi bi i giuwedina gado, “Lava lisidimo ba i pilipili kauwa te taudiġa sai yawanadi bi Maimaituwa lisinemo bai matabuna ba ġemogħemotina ya voye.”

²⁸ Kamaina bi Pita i giuna gado, “Bi tama bainewa? Tama kaikana bai matabudi ke ġosedi kamağedi bi ke kaiwatam.”

²⁹ Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, aiyai ena vanuwa ee tinatinanatuna ee nuvunuvuna ee valevaletina ee tinana bi tamana, ee natunatuna bi ena daibi ya gosedi bi tagu ya kaiwatagu bi lava ġesaudi lisidimo giugu visuvisuna ya giunawena,

³⁰ mba sauginemo tana mai'a dididiga otina Maimaituwa ya vite: Ena vanuwa, valevaletina, nuvunuvuna, tinatinana, natunatuna bi daibi sa wapa. Bi kota lava sa laukivigebogeboye. Bi laġan muliġa ya natonatona tana yawasana ilailala ya vai.

³¹ *Lava wapewapedi mabai niganana sa wailaumatanana kaka sai laumuli bi mabai sa wailaumulina ba sai laumatana.”

Yesu ena peki giuna i wai faioni

(Met 20:17-19, Luk 18:31-33)

³² Tedi etaġa a nawanawa Yelusalem bi Yesu eta i dolidoliye. Bi ena tauwaikaiwatana a tagugu bi lava ġesaudi a kaikaiwatedina a naila. Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a moito gebi tabudimo bi lisinemo bai matabudi sa tubuġana ena tauwaikaiwatana i tainuwataudina gado,†

³³ “Ko vaiye, niganana ta nawanawa Yelusalem, bi ġome taukaisolu kaka Tana Taunana Natuna pilisi edi babada bi waiġake tauwailovelovena babadidi nimedimo ya sako. Tedi sa etale bi sai anine te Loum lavedi nimedimo sa sako te tedi sai peki.

³⁴ Tedi sai gadolose, sa gelolo, sa kwapu bi sai peki bi laġan wai faioninemo tana ya kena moito.”

Diyemes bi Diyon edi wai baġa

(Met 20:20-28)

* **10:24:** Diu edi wai sumaġa te waiguyau ba mataila Maimaituwa lava lisinemo i wainuwavisu bi ya kakavisuvisu (Sale 128, Miya 10:22). Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana ena giu a vaivaiye ba a tagugu. Tedi ai noġota bamoda Maimaituwa lava wai guyaudi mote imai yawanadi bi lava ġesaudi kota mote imai yawanadi. * **10:31:** Met 20:16 † **10:32:** Tauwaikaiwatana a tava banina lava tana a waidibodibogi. Bi lava ġesaudi mulināġa a nawanawa a naila banina, a nawanawana noke Yelusalemmo bai ya tubuġa lisinemo.

³⁵ Diyebedi natunatuna Diyemes bi Diyon a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ka ġoegoena bai kai baġamna ba ema ġowana kwa voiyē.”

³⁶ Yesu i waitalayedina gado, “Bai mwalina ko ġoegoena aubaimi ya voiyē?”

³⁷ Tedi ena giu ai munena gado, “Kwai aninemai te aiyai kataiyammo ya miya bi aiyai ġeniyammo ya miya em waibada laġannemo.”

³⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi mote ko sibe te bai ko waibaġae. Temi ġemoġemotina wainuwatoi leduna ya tegona mainana ko tego? Ee ya buluna mainana ko bulu?”‡

³⁹ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama ġemoġemotimai.”

Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi ġolaġolana ya tegona mainana temi ko tego bi ya pekina mainana ko peki.” Bi Yesu i giuwedina gado,

⁴⁰ “Kamaina bi tagu mote egħi waibada ima kenakena te ya lauvina, te aiyai kataiyagumo bi aiyai ġeniyagumo. Niga gabuna tedi mabai Maimaituwa i vinevinedina aubaidi i kanonogħi.”

⁴¹ Tauwaikaiwatana 10 mainana giuna a vaivaiyena, ba tedi Diyemes bi Diyon lisidimo a medi.

⁴² Yesu matabudi i yogedi bi i giuwedina gado, “Kona sibe tedi mabai Eteni sa wai badaedina ba lisidimo sa wai bada teyala.

⁴³ ☩ Temi mote maso mai ko voiyē, aiyai didiga i ġoena ba ya sako yovoġe munaġe bi aubaimi yai taupaula.

⁴⁴ Aiyai bi doli i ġoena ba ya sako yovoġe munaġe bi lava ġesaudi aubaidi yai taupaula yababa.

⁴⁵ Mainana Tana Taunana Natuna i yovona mote lava aubaina si paula bi tana lava aubaidi i paula bi ena yawasana i vite munaġe te lava wapewapedi i wai yawanānidi.”§

Yesu Batimiyas matana potapotana i wai yawasani (Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesu ena taukaiwatana vaitedi a tava Deliko malagainemo. Ĝome ena tauwaikaiwatana bi lava kumna dididiga vaitedi Deliko a gosegose ba oloto matapotapotana isana Batimiyas tana eta diyanemo i miya bi i waiwaigigimana, Batimiyas tana Timiyas natuna.

⁴⁷ Sauginemo tana Nasalet Yesuna giuna i vaivaiye ba binau i waitubuna gado, “Yesu Deivid Natuna”** kwa lau nuwatoitoiyegu!”

⁴⁸ Lava wapewapedi ġome Batimiyas a kaipasine, “Ku miya moimoisili!” Bi tana yaġolo te kalinana dididiginemo i binabinau gado, “Deivid Natuna kwa lau nuwatoitoiyegu!”

⁴⁹ Kamaina bi Yesu i vamoito bi lava i giuwedina gado, “Ko giuwe ya saġa niga ġome.”

Tedi oloto matapotapotana a giuwena gado, “Ya yogeyogem, ma nuwavisum kwa moito bi kwa nawa lisinemo.”

⁵⁰ Kamaina bi tana ena kwama i ġiġi, i pwalaġe kamaġe, i laupotisaġa bi i nato Yesu lisinemo.

⁵¹ Ĝome Yesu Batimiyas i waitalayena gado, “Bai kwa ġoegoena aubaim ya voiyē?”

‡ **10:38:** Yesu ledū lau tegoyena bi waibulu i giuwena ba mote ledū ota bi asiwa ota bi ena wainuwatoi bi ena peki i giu wata. ☩ **10:43:** Met 23:11, Mak 9:35 § **10:45:** Yesu ena wainuwatoi bi ena peki gebogebo lavada eda gabu i vai, mai Aisaiya 53:8 i giugiuna. ** **10:47:** Giu Deivid Natuna ba mote natu otina bi Deivid ena dammo i tubuġa.

Kamaina bi oloto mata potapotana i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ya ġoegħoena yai kita munaġa.”

⁵² Yesu i giuwena gado “Kwa nawa em sumaġa i wai yawasanim.” Noi taunana te oloto matana i yana bi Yesu i kaiwata te etaġa a nawa.

11

Yesu Yelusalemmo i sola saġa

(Met 21:1-11, Luk 19:28-40, Dyn 12:12-19)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana oya Olip diyanemo malagai Betpage bi Betenimo a tava, Yelusalem a vavawaiġelegele. Bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giukamaġgedi a doli,

² bi i giuwedina gado, “Ko nawa Yelusalem malagainemo bi sauginemo ġome kona tavana ba donki lauewalina waitamina ko kita, mote aiyai i geluwe, temi ko kuvesi bi ko natome.*

³ Bi aiyai yai talayemina gado, ‘Bai aubaina niga mai ko voivoiye?’ Ba temi tana ko giuwena gado, ‘Bada ya ġoegħoe bi mote lofana te ya munaġe.’

⁴ Tedi a nawa malagaimo a tava bi eta diyanemo vanuwa mataetinemo donki lauewalina waitamina a kita i moimoito, kamaina bi a kuvesi.

⁵ Ĝome lava ġesaudi diyanemo a moimoitona ai talayedina gado, “Bai aubaina mba donkina ko kuvekuvesi?”

⁶ Kamaina bi tedi Yesu bai i giugiuwedina mainana a giuwedi. Ĝome te ai aninedi bi donki ai doli nawe.

⁷ Tedi donki ai doli nawe Yesu lisinemo bi edi kwama a ġigikamaġgedi te donki dabanemo a yesidi bi dabedimo Yesu i miya.

⁸ Lava wapewapedi edi kwama etamo a yesidi bi ġesaudi kai maluglugudi a bwalidi bi a yesi nawedi.[†]

⁹ Lava dolidolidi bi mulimulidi a binabinauna gado,
“Maimaituwa ta kasaġesāġe.

Ka kavisuvisuna ya natonato Bada isanemo.[‡]

¹⁰ Ka kavisuvisuna BADA isanemo ya natonatona Deivida ena tubulesemo
Maimaituwa ta kasaġesāġe, noke malamo!”

¹¹ Yesu Yelusalemmo i tava bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo. Ĝome bai matabuna i kita kovidi bi kaikana aubiga aubaina te ena tauwaikaiwatana 12 vaitedi a nawa Betenimo.

Yesu kai damaya i pasili

(Met 21:18-19)

¹² Laġani i sako Beteni a gose bi a nawanawa te Yesu kani i peki.

¹³ Kamaina bi i wai kita nawa manemanekemo te kai damaya luguna i kita. Bi i nawa diyanemo te i kita kaukauwe ba votana geġga, banina mote vota ena bolimani.

¹⁴ Yesu kai damaya i pasilina gado, “Mote aiyai kaka votam ima kani munaġe!” Mai i giugiu ba ena tauwaikaiwatana ena giu a vaiye.

Yesu taugimala bi taukune Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo i kwavidi a potiyyovo

(Met 21:12-17, Luk 19:45-48, Dyn 2:13-22)

* ^{11:2:} Yesu tana donki dabanemo i gelu banina tana Maimaituwa ena vinevine (Sakalaiya 9:9).

† ^{11:8:} Diyon 12:13 i giugiuna luvanemo lava edi gala bi kai ma luglugudi a bwalidi etamo a yesidi ba edi ka saġesāġe bi edi vivila te ġalibona a voyai. ‡ ^{11:9:} Giu Ousana Alamek kalinedimo ba Niganana kwai yawasanima. Muliġa giuna a vitale te ka saġesāġe. Sale 118. Mba giuna noġotinemo tedi Yesu a kasaġesāġe te tana guyau.

¹⁵ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Yelusalemmo a tava bi tana i nawa Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna nopenemo. Ĝome tedi mabai a wai kunekune bi a gimagimala i kwavivaidi a potiyovo. Bi wali dobu manedi tauvitaledi bi mwanuwa gabubu a wai kunekuneyedina edi bena bi edi animiya i vitaledi. §

¹⁶ Bi lava i waiĝakedi te waikunekune mwalidi mote sima avala bi Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna nopenoĝa sima nawa.

¹⁷ ☩ Bi tana lava i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado,
‘Tagu egu vanuwa sai isana
pali vanuwina lava dobu matabuna aubaidi.’

Bi temi kona voye te maibena ‘taudanedenene edi gabu.’ ***

¹⁸ Pilisi edi babada bi waiĝake tauwailoveloveni niga giuna a vaiye bi eta a tavutavu te bainewa maso Yesu ai peki. Bi geĝa te a naile banina lava kumna ena wailovelove a sovesoveye.

¹⁹ Kamaina bi suwala bulubulomo Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Yelusalem a gose bi a nawa.

Damaya kaina i poki

(Met 21:20-22)

²⁰ Malaboiboi ĝesaunemo tedi a munamunaĝa, mba kaina a kita i poki pakanemo te damonemo.

²¹ Ĝome tedi kai a kitakita ba Pita Yesu ena giu i noĝoti bi i giuna gado, “Tauwailovelove kwa kita, damaya kaina kuna pasipasilina i poki.”

²² Yesu edi giu i waimunena gado, “Emi waisumaĝa Maimaituwa lisinemo ko sako.

²³ ☩ Giukauwemo yà giugiuwemi, aiyai niga oyana ya giuwena gado, ‘Ku pwalaĝe nawem nisamo.’ Bi tana nopenemo mote ima nuwalaĝalaĝa bi yai sumaĝa te bai i giugiuwena ba aubaina ya tubuĝa.

²⁴ Taunana aubaina yà giugiuwemi te bai palimo ko wai baĝaena ba koi sumaĝa te kona banavi, bi mba temi emiya.

²⁵⁻²⁶ Bi laĝannemo ko laulaupalina ba dolina tedi mabai gebogebo lisimimo a voivoiyena, ko noĝoti kamaĝedi, mainana kaka Tamemi malamo emi gebogebo ya noĝoti kamaĝedi.”††

Yesu ena waibada waitalana

(Met 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Tedi a tava munaĝa Yelusalemmo bi Yesu, Maimaituwa ena vanuwa didiyaunaĝa i nawanawa. Pilisi edi babada, waiĝake tauwailoveloveni bi Diu babadidi a tava Yesu lisinemo

²⁸ bi ai talayena gado, “Tam waibada bamo kuna vai bi niga kauwidi kwa voivoiyedi? Em waibada aiyai i vitem?”

²⁹ Kamaina bi Yesu edi giu i wai munena gado, “Waitala ĝemota yài talayemi bi giu koi mune kaka yà giuwemi te bamo tagu waibada e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi.

³⁰ Ko giuwedu, aiyai Diyon waibadana i vite bi i laulaukabulu? Maimaituwa i vite ee lava dobumo?”

§ **11:15:** Diu edi noĝotemo manemo lava matana ba koikoitau. Taunana aubaina a tavaitebi a wai kunekuneyedi te mane a tanodi bi takis a wai mai'idi. ☩ **11:17:** Ais 56:7 ** **11:17:** Yesu mba lavedi edi bena i vitaledi banina mba manedimo kaiyovumo a puyopuyo bi lava ĝesaudi edi mane nevedi a tanotanodi. ☩ **11:23:** Met 17:20 †† **11:25-26:** Gilugilumidi wadubodi ĝesaudimo kota mainana lova 26 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, “Bamoda temi emi lava edi gebogebo mote koma noĝoti kamaĝedi, ba kota Tamemi malamo emi gebogebo mote ima noĝoti kamaĝedi.”

³¹ Tedi taudiġa ai talapilina gado, “Bamoda ta giuna gado, Malaġa, ba tana ya giuna gado, ‘Bai aubaina mote koi sumāġe.’”

³² Bi bamoda ta giuna gado, ‘Lava lisidiġa, ba sa ġasiyeda.’” Tedi a nailana banina lava matabudi a sibe, te Diyón tana kamaina te taugiuwatana.

³³ Taunana aubaina ena giu ai munena gado, “Tama mote ka sibe.”

Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota mote yāma giuwemi te egū waibada bamo e vai bi niga kauwidi yā voivoiyedi.”

12

Taubayau lautaulalana

(Met 21:33-46, Luk 20:9-19)

¹ *Kamaina bi Yesu lautaulalamo giuwedi i waitubuna gado, “Oloto waen daibina i wadi bi i ganakuku. Bi kota waen aniva pisana i voiye bi ani waikoyaġa vadavadana i keli. Kamaina bi taubayau i tanodi te waen daibinemo* i waidubudi. Bi tana i nawa dobu ġesäunemo.

² Vililubu laġannemo tana taupaula i giukamaġe waen daibina taulabena lisidimo te waen votedi ġesaudi maso i laitupa. ³ Bi geġa te taubayau taupaula a kaididi, a kwapi bi a giukamaġe kavakavana i munaġa.

⁴ Bi kota taniwaga taupaula ġesau i giukamaġe lisidimo bi tedi kununa a dougolu bi a voiye te i wai tunimayaġa.

⁵ Daibi taniwagina taupaula ġesau i giukamaġe bi tedi tana ai peki. Bi kota wapewapedi mainana a voyedi, a kwapi bi ai pekidi.[†]

⁶ “Niganana ġemota ota ya miyamiya, taniwaga natuotina nuwapouna. Muliġa tana natuotina i giukamaġe bi i giuna gado, ‘Tedi male natugu sa vivile.’”

⁷ “Bi geġa te taubayau taudiġa ai giugiuna gado, ‘Niga olotona male tamana gagasina matabudi ya tanodi. Ei, ko nato ta lai peki bi gagasa matabuna tada ta vai.’”

⁸ Kamaina bi tedi a kaididi, ai peki bi waen daibina multaulinemo a pwalaġe nawe.”

⁹ Yesu ena giu i waikovi bi i wai talayedina gado, “Daibi taniwagina bai ya voiye? Tana kaka ya tava bi taubayau yai pekidi bi waen daibina lava ġesaudi ya vitedi.[‡]

¹⁰ *Temi gilugilumina wadubonemo kona iyevi ee geġa? Mba niga mainana i giu,

‘Vanuwa taukelina duġu a dabodabokena,

i nuwavitala te duġu laukaina vanuwa yasina i tubuġa. §

¹¹ Bada, niga kauwina i voiye te kitana lisidemo i visu gulata.’ ”

¹² Ĝome Diu babadidi eta a tavutavuġe te maso a pani, banina a sibe te tana lautaulalamo i giugiu watedi bi geġa te tedi lava kumna a nailedi. Kamaina bi a kita kamaġe te i nawa.

* **12:1:** Ais 5:1,2 * **12:1:** Waen daibina ba gabu ġaubona ġome Diu lavedi waen sa wadiwadi. Bi waen votana a wai isana guleipi. Tedi guleipi dom nopolimo a sivu yovoġedi bi a vava buyodi. Bi masidi a ledudi bi kwagimo a ġiniġini yovoġedi, mba taunana waen edi ani tego. † **12:5:** Islael lavedi Maimaituwa ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi maibena taubayau daibi taniwagina ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi (Delimaiya 7:25-26, Eimos 3:7, Sakalaiya 1:6). ‡ **12:9:** Niga ġome Yesu ena giu banina ba tana male Diu babadidi sai peki bi Maimaituwa male tedi ya kovoġidi. * **12:10:** Sale 118:22,23 § **12:10:** Gulik baibol nponemo i giu te ġakima. Banina tedi ġakimemo vanuwa a kelikelidi. Bi ġakima ġemota vanuwa liunemo ya moimoitona ba vanuwa yasina. Niga ġakimina taunana Yesu, Maimaituwa ena vanuwa valivaliuna duġuna (Epeses 2:19-21 bi Aisaiya 28:16).

Takis ena waitala
(Met 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Lautaulala mulinemo Palisi ġesaudi bi Alodi ena muli a giukamaġedi Yesu lisinemo te ena giumo maso ai wavu.

¹⁴ Bi tedi a tava lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, ke sibe te tam ba giukauwa kwa giugiuwe, te lava bai sa giugiuwena mote kuma nainaile. Tam lava isanawenawedi edi giu mote kuma iyeiyevidi bi em wailovelove ba Maimaituwa ena ġowana bi giukauwa lava kwa wailovelovedi. Kwa giuwemai, kamaina te takis kai maii Sisa lisinemo ee geġga?”

¹⁵ Yesu edi kaiyovu i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina, ko ġoeġoe te ko takulugu? Kaikaiyovumi? Mane ko natome bi ya kita.”

¹⁶ Kamaina bi mane a natome bi i giuwedina gado, “Aiyai isana bi kununa aluwina manemo?”

Bi a giuwena gado, “Ālibona Sisa aluwina bi isana.”

¹⁷ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bai Sisa enaya ba Sisa ko vite bi bai Maimaituwa enaya ba Maimaituwa ko vite.” Ĝome tana ena giu a soveye.

Pekimo kenamoito waitalana
(Met 22:23-33, Luk 20:27-40)

¹⁸ [✳]Sadisi ai sumaq te lava pekipekidi mote sima kenamoito. Taunana waitalana aubaina a tava Yesu lisinemo.**

¹⁹ Bi tedi a giuna gado, “Tauwailovelove, Mousis, Maimaituwa enai ġake aubaimai i gilumina gado, ‘Bamoda oloto tinanatuna mwanena i peki kamaġe bi natunatuna geġga ba kota tinanatuna iwapena ya naġi. Bi yai natuna te tuwaġana pekipekina aubaina.’

²⁰ Mai maso oololoto 7 bi tautuweġina i naġi te i peki bi natunatuna geġga.

²¹ Wai labuna iwapena i naġi bi kota i peki, natunatuna geġga. Mainana wai faionina vaitena.

²² MBA olotodi wapedi 7 waivinina a naġi bi kauwina ġemotina lisidimo i tubuġa bi a peki kovi mote natunatudi bi waivini muliġa i peki.

²³ Kenamoito sauginemo male aiyai mwanena mba waivinina, oloto wapedi 7 a naġinaġina?”

²⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kona ai giugiu, gilugilumina wadubonemo Maimaituwa ena giu kona iyevi bi mote ko sibe, kota ena ġailisi mote ko sibe.

²⁵ Laġannemo pekipekidi sa kenamoitona ba mote sima naġi. Tedi sa miyana mai aneya malamo.

²⁶ [✳]Bi pekimo kenamoito ena giu Mousis i gilugilumina mote ko iyevi? Wala kai tombolunemo, kai vavavanina nponemo Maimaituwa, Mousis i giuwena gado, ‘Tagu Eiblaġam ena Maimaituwa, Aisik ena Maimaituwa bi Deikap ena Maimaituwa.’

²⁷ Tana mote lava pekipekidi edi Maimaituwa bi lava miyemiyedi edi Maimaituwa.^{††} Temi ba ko giugiu yababayaba.”

Waġake laukaina
(Met 22:34-40, Luk 10:25-28)

* **12:18:** Giu 23:8 ** **12:18:** Diu nopodimo dam ġemota a miyamiyana isedi Sadisi. Niga lavedi edi waisumaġa ba tabuna, tedi mote ai sumaq te lava ya peki bi ya kena moito. Bi mote ai sumaq te alualuwa bi aneya mote bamō sima miyamiya. Tedi Mousis ena buka i gilugilumidina taudiġa a iyeiyevidi bi buka ġesaudi geġga. [✳] **12:26:** Pot 3:6 ^{††} **12:27:** Lava niganana sa miyamiyana bi waiwaisumeġidi a pekipekina edi Maimaituwa.

²⁸ Waiāke tauwailovelovena ġome i vaiyedi a waitalapilina gado. Tana i sibe te Yesu i giukauwa, kamaina bi i waitalayena gado, “Waiāke matabudi mododimo bamo taunana waiāke laukaina?”

²⁹ Yesu ena giu i waimunena gado, “Waiāke laukaina ba niġa, ‘Ko vaiye Islael, Bada eda Maimaituwa taunaġa Bada.

³⁰ Bada em Maimaituwa kwa ġoena, mba nuwapoum tabutabunemo, tubuġim tabutabunemo, em noġota tabutabunemo bi em ġailisi tabutabunemo.’

³¹ Waiāke wai labuna ba niga, ‘Lava ġesauna kwa ġoena mai bainewa taumġa kwa ġoeġoemna. Bamo mote waiāke ġesau i didiga gulata kaka niga taudidi.’

³² Kamaina bi waiāke tauwailovelovena Yesu i giuwena gado, “Bai kuna giuwena ba i visu. Giukauwa te Bada tana Maimaituwa bi diyanemo mote bamo Maimaituwa ġesau.

³³ Bi lava maso Bada edi Maimaituwa a ġoena, nuwapoudi tabutabunemo, tubuġidi tabutabunemo, edi noġota tabutabunemo bi edi ġailisi tabutabunemo. Bi lava ġesaudi ġoedi, i saġa gulatana kaka sewasewa gabugabu ġosedi Maimaituwa lisinemo.”

³⁴ Yesu i vaiye te niga olotona ena giu i visu. Kamaina bi i giuwena gado, “Maimaituwa ena waibadana ġotona te kwa banavi.” Niga mulinemo lava matabudi a naila bi aiyai mote Yesu i waitala munāġe.

Deivida ena Bada aiyai?

(Met 22:41–23:36, Luk 20:41-47)

³⁵ Yesu Maimaituwa ena vanuwemo i wailovelove bi i waitalana gado, “Bainewa te waiāke tauwailovelovena sa giugiu te Keliso ba Deivida ena tubulelesemo?

³⁶ Aluwa Waiyawa noġota Deivida i vite te i giuna gado, ‘Bada egū Bada i giuwena gado,

“Niga ġome kataiyagumo kwa miyamiya
eete em ġaviya kaġem dibunemo
yāġi dubudi.” ’

³⁷ Deivida otina i giuna gado, *Bada*. Bi bainewa te Vinevinena maso Deivida ena tubulelesemo?” Lava kumna dididiga Yesu ena giu a vaivaiye ba ai nuwavisu.

Yesu aiyai natuna

³⁸ Yesu i wailovelovedi bi i giuna gado, “Waiāke tauwailovelovena ko kita kauwedi. Tedi gala lofelofedi sa kotedi bi ani waiġemota gabudiġa sa mojimoito nawa te lava maso sai ebonedi vivila vaitena.

³⁹ Tedi sa ġoeġoena ani miya visuvisudimo sa miya aniwai bolu vanuwidimo bi mata'asimo.

⁴⁰ Tedi iwape sa kaiyovuġedi, edi ġonaġona sa legaudi bi lisidimo sawai bada teyala. Bi kota pali lofelofedi sa voivoiyedi, te maso lava sa sovedi. Niga lavedi muliġa edi kovoġa dididigi otina sa vai.”

Iwape ena puyo

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo, Yesu mane abomina diyanemo i miya bi lava i kitedi abomemo mane a sivusivudi. Lava waiguyaudi wapewapedi mane nananakidi a sivusivudi.

⁴² Bi kota iwape wai nuwatoitoina i tava bi peni labu i sivu, mba penidi labu ba laġan ġemota ani gimala luvana.

⁴³ Yesu ena tauwaikaiwatana i yogedi ai ġemotidi bi i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te niga iwapena ena puyo i sakona ba i didiga gulatana kaka lava waiguyaudi.

⁴⁴ Bai aubaina tedi wai guyaudi edi mane nananakidi a kenakena bi keikeilikidi a sivusivudi. Bi niga iwapena waiyamoyamonina kanaya ani gimelina bi geġa te matabuna i sako kovi.”

13

*Yesu i giu te muliġa lava Maimaituwa ena vanuwa waiyawa sa kagebogebo
(Met 24:1-2, Luk 21:5-6)*

¹ Ĝome Yesu Maimaituwa ena vanuwa waiyawa i gosegose bi ena tauwaikaiwatana ġemota i giuwena gado, “Tauwailovelove, kwa kita niga vanuwidi kitedi a visu gulata bi kota ġakima nananakidi a laukeliyedi.”

² Yesu giu i waimunena gado, “Niga vanuwidi nananakidi ko kitekitedina, mote kaka ġakima ġemota ena gabumo ima kena, matabudi kaka sa ġimä wai dababalalidi.”

Pilipili bi laukivigebogebo nopolimo Yesu ena tauwaikaiwatana sa moitididina

(Met 24:3-14, Luk 21:7-19)

³ Yesu oya Olip dabanemo i miya bi matana Maimaituwa ena vanuwa waiyawa yawaninaġa i waikita nawa. Kamaina bi Pita, Diyemes, Diyon bi Endulu taudiġa a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado,

⁴ “Kwa giuwemai te bai laġannemo niga kauwidi sa tubuġa? Bi bai matailina ka kita bi ka sibe te mba kauwidi ġotona te sa tubuġa?”

⁵ Bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima kaiyovuġemi.

⁶ Muliġa male lava wapewapedi sa tava bi isagumo sa giuna gado, ‘Tagu taunana Maimaituwa ena vinevine.’ Bi lava wapewapedi sa'ai wai etadoliyedi.

⁷ Laġannemo waiġasiġasi daguguna laulisimo bi manekemo noyana ko vaiyena ba koma naila. Niga kauwidi sa gei tubuġa bi mba taunana mote damona.

⁸ Dam bi dam sai ġasigħasi bi ġalibona falona ġalibona vaitena sai ġasigħasi. Bi dobu ġesaudiġa yoyo bi gomala sa tubuġa. Niga kauwidi sa tubuġana maibena waivini bwagħwagħana wainatuna yavina mayavaina mainana.

⁹ “Temi ko kita kauwa, lava male sa panimi bi sa etalemi bi bolu vanuwidimo sa kwapumi. Banina temi tagu taukaiwatagu. Temi babada bi ġalibona matedimo ko moito bi tagu giugu ko giuwedi.

¹⁰ Muliġa kaka laġan damona ya tavana, dolina taukaiwatagu giugu visuvisuna sa lauguguyaena dobu matabudimo.

¹¹ “Bi laġannemo sa panimi bi sa nawemi ko etalena ba mote komai nuwaboya dolidoli te bainewa ko giu. Mba laġannemo bai Maimaituwa ya vitezitemina ko giuwe. Mba mote temi koma giugiu bi Aluwa Waiyawa noġoġta ya vitemi te ko giu.

¹² “Lava ġesaudi sa kaisolu te tasitasidi kedi ġavija nimedimo sa sivudi te sai pekidi. Bi tamatama natunatudi sa kaisoluġedi. Bi libilibi sa kaisolu te tametamedi kedi ġavija nimedimo sa sivudi te sai pekidi.

¹³ **◊**Bi lava matabudi sa dabokemi banina temi tagu ko waisumağegu. Bi aiyai i moito didina te damonemo ba ya yawasana.”

Wainuwatoi lağanina dididiga
(Met 24:15-28, Luk 21:20-24)

¹⁴ “Mba lağaninem kauwa gebogebo otina bi wai matawalawalana, ġome mote maso i moito bi geğə te ya moito. (Temi tauiyava niga ġome bai ya giugiuwena banina ko sibe kauwe.) Tedi mabai Diudiyamo sa miyamiyana sa velau sa nawa oyamo.

¹⁵ Bi tedi mabai vanuwa dabanemo sa miyamiyana mote sima yovo vanuwa nopenemo te edi ġonağona bai sima vai.

¹⁶ Bi kota tana aiyai daibimo mote i munağə vanuwemo ena gala vaina aubaina.

¹⁷ Bi mba lağandimo vesavesala bwagebwagedi bi vaivaisu lisidimo ba i gebo gulata!

¹⁸ Taunana aubaina ko laupali gulata te niga kauwidi mote bodubodu lağandimo sima tubuğə!*

¹⁹ **◊**Mba lağanidimo ba wainuwatoi dididigina ya tubuğə, mote mai wala pakanemo Maimaituwa dobu i voivoiyena lağannemo te niganana. Bi mulığə mote mainana wainuwatoina ima tubuğə munağə.

²⁰ Bada ena vinevine lavedi kedinawamo aubaina te mba lağandi i bwali wai watiyedi, bamoda geğə, mote maso aiyai i yawasana.

²¹⁻²² “Mba lağannemo bamoda aiyai ya giuna gado, ‘Kwa kita Keliso niga, ee kwa kita tana nanoi.’ Mote kumai sumağə. Banina Keliso kaikaiyovudi bi taugiuwatana kaikaiyovudi sa laumağata te mataila bi anisove kauwidi sa voiyedi te bena maso Maimaituwa ena vinevine lavedi male sa'ai waietadoliyedi.

²³ Taunana aubaina koi kita kauwa mwali matabuna kaikana e giu wainonomi.”

Yesu ena nato munağə
(Met 24:29-31, Luk 21:25-28)

²⁴ “Mba pilipilidi lağanidi mulidimo suwala yai dudubala bi nawalai mote ima yana.

²⁵ Bi kota kipola galewemo sa kuluva bi mwali sawasawamo ġaiğailisidi matabudi sa gusu.

²⁶ **◊**“Mba lağannemo Tana Taunana Natuna yadamo, ya laumağata ġailisi vaitena bi ma namalina ya nato te lava sa kita.

²⁷ Bi tana ena aneya ya giukamağedi te dobu matabuna sa kwaivivile. Bi ena vinevine lavedi dobu isuna bi isuna sai ġemotidi bi kota mainana malamo.”

Kaikini ya natonato
(Met 24:32-35, Luk 21:29-33)

²⁸ “Niganana kaikini yai lovelovemi, lağannemo kai lagelagedi sa nimaga, sa kini bi lugudi sa gidagidava ba ko sibe te bodubodu lağanina ya natonato.

²⁹ Bi kota mainana temi niga kauwidi sa tubutubuğə ba ko sibe te lağani i watige te tana ya nato munağə.

³⁰ Giukauwemo ya giugiuwemi, te niga kimtina sa miyamiyana mote sima peki bi niga kauwidi sa tubuğə.

³¹ Mala bi dobu sa launeğaneğə bi giugu mote kaka ima launeğaneğə.”

* **13:13:** Met 10:22 * **13:18:** Gulik baibol nopenemo mote bodubodu ima kenakena bi gomala (winter). **◊ 13:19:** Dan 12:1 **◊ 13:26:** Dan 7:13

*Tada ta vononoġa Yesu ena nato munaġa aubaina
(Met 24:36-44)*

³² ✵ “Bada ena nato munaġa laġanina bi saugina mote aiyai i sibe. Mote aneya malamo, mote natuna bi tamana taunaġa i sibe.

³³ Koi kita kauwa bi koi mayavai banina temi mote ko sibe te bai laġannemo mba laġanna ya tava.

³⁴ Mba maibena oloto ena vanuwa i gose bi i nawa dobu ġesauñemo bi ena taupaula ena vanuwa sa kitakita wata. Bi ġemogemotaġa edi noya i vitedi bi mataeta taulabena i giuwe te yai kita kauwa.

³⁵ Koi kita kauwa! Bai aubaina, mote ko sibe te bai laġannemo vanuwa taniwagina ya tava, bamoda aubigamo ee dudubala modonemo ee kamkam ya ġabaġaba ee olaolalemo suwala ya lovoloovotava.

³⁶ Mote koma kena nuwayavuġa bamoda yai tagugumi.

³⁷ Bai ya giugiuwemina ba mainana lava ġesaudi ya giugiuwedi: Koi kita kauwa!”

14

*Diu babadidi Yesu kana pota a yesi
(Met 26:1-5, Luk 22:1-2, Dyn 11:45-53)*

¹ Laġani labu muliġa kaka vawaitauli bi buledi tabatabana mote muu'a vaitena soina sa voyiena. Ba Pilisi edi babada bi waiġake tauwailovelovena kandavonemo eta a tavutavu te bainewa maso Yesu a pani bi ai peki.

² Tedi a giuna gado, “Mote soimo tama voiye male lava ta kaġasigasidi.”

*Waivini masi panepanena Yesu dabanemo i ġini
(Met 26:6-13, Luk 12:1-8)*

³ Betenimo Saimon sida kapa i vaivaina ena vanuwemo Yesu i miya i kanikani bi waivini masi panepanena dubina* i vai tavaite. Kamaina bi dubi gadona i kulakoto bi Yesu dabanemo i ġini. Niga gaubina ba ġawāġawa isana Nad masinemo a voiye bi maiina ba i didiga gulata.

⁴ Lava ġesaudi ġome a miyamiyana a medi bi taudiġa ai giugiuna gado, “Bai aubaina masi panepanena i waiyakali?

⁵ Mba maso a kuneye bi mane dididiga otina a vai te maso lava wainuwatoitoidi a vitedi.” Bi tedi waivini a kaipasine.

⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko kita kamaġe! Bai aubaina ko kaka nuwalaġalaġa? Tana kauwa visuvisuna tagu aubaigu i voiye.

⁷ Temi lava wai nuwatoitoidi sauga matabuna vaitedi ko miyamiya, bamoda sagudi ko ġoena ba wali saugemo ko sagudi bi tagu mote temi vaitemi tama miya nonoġa.

⁸ Tana i sibe te bai ya voivoiye. Masi panepanena tubuġigumo i ġinina ba i ka nonoġina muliġa laudobo aubaina.

⁹ Yà giugiu kauwemi, dobu matabunemo lava giu visuvisuna sa lauguguyaena ba niga waivinina bai i voivoiyea sa noġoti bi sa giuwata.”

*Diudas i wai anina te Yesu ya kaisoluġe
(Met 26:17-25, Luk 22:7-14,21,23, Dyn 13:21-30)*

¹⁰ Diudas Iskaliot, tauwaikaiwatana 12 nopođimo i nawa pilisi edi babada lisidimo bi i kaisolu te bainewa Yesu sa pani.

* 13:32: Met 24:36 * 14:3: Niga gaubina mai'ina i didiga gulata. Inglisimo sawai isana alabasta.

11 Tedi bai i giugiuwedina, a vaiye bi ai nuwavisu gulata. Kamaina bi a giuwapa te mane sa vite. Ģome Diudas gavogavo i tavutavu te bainewa maso Yesu nimedimo i sako.

Vawaitauli soina a kani

12 Buledi mote muu'a vaitena soina lağanina i tava. Ģome lava sipu natunatudi lau ewalidi a vunudi bi a lau sewasewaedi vawaitauli soinemo. Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bamo ġome kuna ġoeġoena vawaitauli kanina ka voye?”

13 Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giu wailovelovedi bi i giukamaġedina gado, “Ko nawa Yelusalemmo ko tava bi oloto ko kita gauba dubina ya avaavalina ko kaiwata.

14 Bi bamo vanuwinem ya valagetana, mba vanuwina taniwigina ko giuwena gado: Tauwailovelove niga mainana i giu, ‘Bamo gabunemo tagu bi egū tauwaikaiwatana vaitedi, vawaitauli kanina ka kani?’

15 Bi ġome vanuwina nōponemo gabu dididiga kaka nonoġina yai lovemi. Te ġome temi bai matabuna aubaida ko kanonoġi.”

16 Kamaina bi taukaiwatana a nawa, malagai dididiginemo a tava bi bai matabuna Yesu bainewa i giugiuwedina mainana a banavi. Bi ġome vawaitauli kanina a kanonoġi.

17 Aubigamo Yesu taukaiwatana vaitedi a tava.

18 Lağannemo a miya a kanikani ba Yesu i giuna gado, “Yà giugiu kauwemi, te ġemota modomimo kaka ya kaisoluyegu, tana aiyai vaitena ka kanikanina.”

19 Taukaiwatana nuwedi i gebo bi ġemogemotaġa ai talayena gado, “Bada ku giu, mote tagu, ee?”

20 Yesu i giuwedina gado, “Temi 12 modomimo ġemota, tana aiyai vaitegu ema buledi abomemo ka wai dakwana.

21 Maibena wala a gilugilumina nōponemo te Tana Taunana Natuna kaka ya peki. Bi i gebo kauwa te oloto aiyai Tana Taunana Natuna ya kaisoluye! Mba olotona avena te maso i tubuġa.”

22 Ģome a kanikani bi Yesu buledi i vai, Maimaituwa i wai ebone, i vilikivi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi. Bi i giuwedina gado, “Niga ko vai, tagu tubuġigu.”

23 Kota ledū i vai, tamana i wai ebone bi tedi matabudi ledunemo a lautego.

24 Yesu i giuwedina gado, “Niga ba tagu kwasinigu i nuwaġini lava wapewapedi aubaidi, tagu kwasinigu Maimaituwa ena waianina ya voiye te ya ġailisi.”

25 Yà giugiukauwemi, tagu kaka mote niga waenina yàma tegu munajġe eete Maimaituwa ena waibada lağannemo kaka waen valivaliuna yà tego.”

26 Kamaina bi a sale i kovi bi a nawa Olip oyanemo.

Yesu Pita ena valele i gei giuwe

(Met 26:31-35, Luk 22:31-34, Dyn 13:36-38)

27 Yesu tedi i giuwedina gado, “Temi matabumi kaka ko velau ko gosegħu, maibena gilugilumina wadubonemo Maimaituwa niga mainana i giu, ‘Tagu kaka tauwaiġoġoġo yai peki
bi sipu kaka sa dabalala.’

Taunana aubaina temi matabumi kaka ko velau ko nawa.

28 [✳]Bi lağannemo tagu yà kenamoito, ba yà dolidoli Galilimo.”

²⁹ Tana mainana i giugiu ba Pita ena giu i wai munena gado, “Egu lava ġesaudi male sa velau sa nawa bi tagu ba mote yàma gosem!”

³⁰ Yesu Pita i giuwena gado, “Yà giugiukauwem te mateya dudubalemo, muliga kaka kamkam malabu ya ġabana, ba tam ma faiona kwa giu te mote ku sibegu.”

³¹ Pita kalinana bagibaginemo i giuna gado, “Tagu male mote mainana yàma giu. Avena te bainewa bi male vaitem ta peki. Tagu male mote yàma valeleem.” Bi ġesaudi giuna ġemotina a vato.

Yesu Getsemenimo i laupali

(Met 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Tedi dobu isana Getsemenimo a tava bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Niga ġome ko miyamiya bi tagu yà nawa yà laupali.”

³³ Tana Pita, Diyemes bi Diyon i waidolidi te a nawa. Tana yavi bi nuwaboya nopona i wai wanavu.

³⁴ Bi i giuwedina gado, “Nuwaboya nopogumo i didiga gulata, ġotona te yai pekigu. Niga ġome ko miya bi manoġotimi ko wai kita.”

³⁵ Yesu ġotona i taunawa bi i nuwalikwa doġamo i talaġa bi i laupalina, bamoda ġemoġemotina, te niga wainuwatoina mote maso i vai.

³⁶ Kamaina bi i laupalina gado, “Tamagu, Tamagu! Bai matabuna tam lisimmo i tekateka. Niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kaikamaġe. Bi geġa te mote tagu egħiġi ġowana bi tam em ġowana.”

³⁷ Yesu i tava munaġa bi ena tauwaikaiwatana faiona i kitedi a kena kwavu. Kamaina bi tana Pita i giuwena gado, “Saimon, tam kwa kenakena ee? Maso ġemoġemotina kona tauwai kita laġan ġaubona?†

³⁸ Ko kita kauwa bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva. Aluwimi ya ġoeġoe bi tubuġa i gwaġa.”

³⁹ Kamaina bi kota i munaġa i laupali bi giuna ġemotinana i vatovato.

⁴⁰ I nato munaġa i kitedi a kenakena banina tedi mote ġemoġemotina te sai kita. Bi mote a sibe te bai sa giuwe.

⁴¹ Bi ena tava waifaioninemo i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko waiyawasi? Kena avena, ko kita, laġanina i tava, te Tana Taunana Natuna sa kaisoluye bi gebogebo lavedi nimedimo sa sako.

⁴² Ko moito! Ta nawa, ko kita, oloto taukaisoluġegu kaikana i tava!”

Yesu a pani

(Met 26:47-56, Luk 22:47-53, Dyn 18:3-12)

⁴³ Yesu yaġolo i giugiu ba ena tauwaikaiwatana 12 nopedimo ġemota isana Diudas i tava. Lava kumna edi madamada bi kepata a tanodi bi tana vaitena a tava. Pilisi edi babada, waiġake tauwailovelovena bi Diu babadidi niga lavedi a giukamaġedi a tava.

⁴⁴ Diudas lava kumna i giu wainonodi te mataila yai lovedi, “Bamo taunana yài suluvena ba taunana ko pani bi ko kita te mote ima naila ima nawa.”

⁴⁵ Noi taunana a tavatava, te Diudas i nawa ota Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Tauwailovelove, bi i waisuluve.”

⁴⁶ Kamaina bi Yesu a pani bi a labadidi.

⁴⁷ Bi ġome diyanemo taumoito ġemota ena kepata i wai guli, te pilisi saġasāġa guletina ena taupaula beyana i tadi kamaġe.

⁴⁸ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kepata bi madamada kona avala tava, te tagu ko paniguna maibena tauwaibeyapota ee?

† 14:37: Baibol nopedimo a giuna, 1 awa.

49 Lağan matabuna tagu Maimaituwa ena vanuwemo e wailovelove bi mote ko panigu. Gilugilumina wadubonemo i giugiuwena niga taunana ya tubutubuğā.”

50 Kamaina bi ġome ena tauwaikaiwatana a ġose bi a velau a nawa.

51 Oloto ewalina ġemota Yesu i kaikaiwata bi ena kaleko potipotina i kotekekotena bena maso a kaididi

52 bi geğā te ena galağā a soluğīgi kamağe bi tana ma kofakofana i velau i nawa.

Yesu Diu edi babada matedimo i etala

(Met 26:57-68, Luk 22:54-55, Dyn 18:13-14, Dyn 18:19-24)

53 Kamaina bi Yesu ai dolinawe pilisi sağasağā guletina ena vanuwemo, ġome pilisi edi babada, waigħke tauwailovelovena bi Diu babadidi ġesaudi a tava ai ġemotidi.

54 Pita, Yesu i vawatawata te tana didimanina i nawa pilisi sağasağā guletina ena vanuwa mataetinemo. Tana ġome etala gabuna taulabena vaitedi a miya kai diyanemo a malimalili.

55 Pilipilisi edi babada bi bolu babadidi ġesaudi tedi Yesu ena gebo a tavutavuğē te maso ai peki bi mote aiyai bamo lisinemo giukauwa a vai.

56 Lava wapewapedi edi waiwavu giudi a tava a giuwedi bi edi giu ba tabudi bi tabudi.

57 Lava ġesaudi a moito bi waiwavu kaikaiyovudimo tana ai wavuna gado,

58 “Tama ke vaiye i giuna gado, ‘Tagu kaka Maimaituwa ena vanuwa lava a kelikelina, ya kagebogebo bi lağan faiona nopodimo ġesau ya keli, mote lava nimedimo voivoiyena.”

59 Bi yağolo te edi giu tabudi bi tabudi.

60 Kamaina bi pilisi sağasağā guletina i miya moito i nato bi Yesu i wai talayena gado, “Bai kwa giuwe ee geğā? Niga lavedi sa wai wavum.”

61 Bi tana i miya moimoisili, mote bai i giuwe. Bi kota pilisi sağasağā guletina i waitala munağe bi i giuna gado, “Tam taunana Vinevinena, Maimaituwa ta kaka sağesağena natuna, ee?”

62 ✧ Bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana Vinevinena, Tana Taunana Natuna kaka ko kita tamana ġaiġailisina kataiyanemo ya miyamiya bi malamo ma giyouna ya nato.”

63 Ĝome pilisi sağasağā guletina ena gala i kulalisi bi i giuna gado, “Tama niganana mote giu ġesaudi vaiyedi kama ġoeġgoedi.”

64 Bainewa ko noġonoġoti, kaikana beyademo te vaiye te i waidibogo te Maimaituwa i sako yovoğe.‡

Tedi matabudi a binauna gado, “Tana i waidibogo, kamaina te ya peki.”

65 Bi lava ġesaudi Yesu a gelolo, matana a suma, a kwapu bi a giuna gado, “Tena ku giu, aiyai i kwapum?” Kamaina bi tauyava Yesu a kaididi bi a lau nevanevakau.

Pita Yesu i valeleye

(Met 26:69-75, Luk 22:56-62, Dyn 18:15-18)

66 Pita yağolo pilisi sağasağā guletina ena vanuwa mataetinemo bi pilisi ena taupaula waivinina ġemota i tava.

67 Ĝome Pita i kita i malimalili bi i kitadidi bi i giuwena gado, “Tam taunana Nasalet Yesuna vaitena kona nawanawa ġemota.”

✧ 14:62: Dan 7:13 ‡ 14:64: Diu lavedi a noġoti te Yesu ena giu bena Maimaituwa vaitena ġemogħemotidi.

68 Bi geğə te tana i valele bi i giuna gado, “Tagu mote yà sibe bai kwa giugiuwe.” Kamaina bi Pita i miya moito te ganakuku mataetina yawaninağɑ i nawa. Kamaina bi kamkam i ġaba.§

69 Ġome taupaula waivinina Pita i kita bi giuna ġemotina diyanemo taumoito i giuwedina gado, “Niga taunana editau ġemota.”

70 Bi Pita kota i valele munağɑ. Kamaina bi a taumiya mala ġaubona bi diyanemo taumoito Pita a giu munağenɑ gado, “Mote kuma valele, kamaina te tam taunana Galili lavam.”

71 Bi Pita Maimaituwa isanemo i waisaġinana gado, “Kagusai Tamagu, yà giugiu kauwemi te tagu mba lavana ko giugiuwena mote yà sibe.”

72 Noi taunana te kamkam ġaba i wai labu, mulinemo Pita Yesu ena giu i noġoti, “Muliġɑ kaka kamkam ma labu ya ġabana, tam kaka ma faiona kwa valeleyegu.” Kamaina bi Pita i laudulu bi i ġaba nusanusa.

15

Yesu Paelat matanemo i moito

1 Olaolala kaikana Pilisi edi babada, waiġake tauwailovelovena, waibabada bi bolu babadidi matabudi ai ġemotidi bi ai ogatala. Kamaina bi Yesu nimana a pani bi ai doli nawe gabemani isana Paelat nimanemo a sako.

2 Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam Diu edi ġalibona ee?” Bi Yesu ena giu i wai munena gado, “Emaso, kuna giugjuna mainana.”

3 Pilisi edi babada kauwa wapewapedimo Yesu ai wavu.

4 Kamaina bi Paelat Yesu i waitala munağenɑ gado, “Ei, tam bai kwa giuwe ee geğə? Kwa vaiye kauwa wapewapedi gebogebodimo sa wai wavum!”

5 Bi Yesu mote bambo bai i giulubuġe. Taunana aubaina Paelat i sove.

Diu babadidi a ġoe te Yesu maso i peki

6 Paelat ena vaivaimo wala wawaitauli soina laġannemo Diu lavedi bambo lavana biliwelokomo a wai aninena taunana ya kaikamaġe.

7 MBA ġome oloto isana Balabas ena lava tauwaiġaviya ġesaudi vaitedi biliwelokomo a miyamiya. Tedi wala Loum gabemanina ena waibada ai ġaviye bi lava a waipekidi.

8 Lava kumna a tava Paelat lisinemo ai ġemotidi bi ai bağɑ te aubaidi, ena vaivaimo wala i voivoiyena mainana maso i voiye.

9-10 Bi Paelat i sibe kauwe te pilipilisi edi babada unula dabanemo Yesu tana nimanemo a sako. Taunana aubaina Paelat edi giu i waimunena gado, “Ko ġoegoena Diu edi ġalibona yà kaikamaġe aubaimi ee?”

11 Pilipilisi edi babada edi giumentu kumna nuwedi a liuliuwe te Paelat maso ai bağɑ te Balabas biliwelokomo ya kaikamaġe aubaidi bi mote Yesu.

12 Bi tana lava i waitala munağedina gado, “Te bai kona ġoena yà voiye niga lavana ko wai isana Diu edi ġalibona lisinemo?”

13 Bi tedi a binauna gado, “Ku tupalatu!”

14 Bi Paelat i waitalayedina gado, “Bi bai aubaina? Bai gebona i voiye?” Bi kota a binau gulatana gado, “Ku tupalatu!”

15 Kamaina bi Paelat i ġoegoena lava yai nuwavisudi aubaina, Balabas i kaikamaġe i nawa bi ġavīgaviyidi i giuwedi te Yesu sa kwapu bi sa nawe sa tupalatu.

Tauwaiġaviya Yesu ai namaġe

§ **14:68:** Niga lovanemo giu kamkam i ġabana ba buka ġesaudi wadubodimo mote ima kenakena.

¹⁶ Ĝavīgaviyidi Yesu ai doli nawe Paelat ena vanuwa mataetinemo bi edi lava ĝesaudi ĝavīgaviyidi a giuwedi a tava te ai ĝemotidi.

¹⁷ Bi ĝome tedi gala molemolena maibena ĝalibona ena gala kulina, Yesu ai kote bi donadona pipipinina a voivoiyena a vai te kununemo ai kote.

¹⁸ Kamaina bi ai gwaigwaiye bi lisinemo a binauna gado, “Ebom, Diu edi ĝalibona!”

¹⁹ Tedi diġonemo kununa a kwapu, a kaniso tawatawa bi tuwapekedi ai tupagwaliġedi bi wainamaġemo a laulauduneye maibena ĝalibona.

²⁰ Tedi ai namaġe i kovi bi gala molemolena a kaikamaġe bi tana ena gala otina ai kote munaġe, kaka bi ai dolinawe tupalatuna aubaina.

Yesu a tupalatu

²¹ A nawanawa etamo te oloto isana Saimon a banavi, tana daibimo bi i saġasaġa Yelusalem malagai dididiginemo. Saimon tana Aleksanda bi Lupas tamedi tana Sailin lavana. Ĝome ĝavīgaviyidi Saimon a egeli te Yesu ena kolosi i avali.

²² Tedi Yesu ai doli nawe Golgotamo, niga isana banina ba *Kunukoukou gabuna*.

²³ Ĝome tedi waen ma'a vaitena vitavitalena Yesu a vite lubu bi i daboke.*

²⁴ Ĝavīgaviyidi Yesu a tupalatu bi ena gala a daliġidi. Bi wainasi beyaku-luna a voiye te aiyai bi i vato kauwena ba galedi ya tanodi.

²⁵ Olaolalemo 9 okoloki bi Yesu a tupalatu.

²⁶ Bi kai selipapinemo wai gwaigwai giuna a gilumina gado, “Niga Diu edi ĝalibona.” Bi kununa kavalinemō a sako.

²⁷⁻²⁸ Bi kota taudanedanene labu a tupalatudi Yesu vaitena, ġemota kataiyanemo bi ġemota ġeniyānemo.[†]

²⁹ ♦Tedi mabai a velavelau teiyaġina ba ai dibogħi, iwedi ai kwadekwadedi bi a giugiuna gado, “Emata! Tam walānamo kuna giu te Maimaituwa ena vanuwa kwa koisuwasuwa bi laġan faiona nopolimo kwa keli munaġe.

³⁰ Niganana ku waiyawasani munaġem bi kolosi modonaġa kwa yovo!”

³¹ Kauwina ġemogemotinemo pilipilisi edi babada bi waigake tauwailovelovena Yesu ai namaġe bi tedi taudiġa a wai gwaigwaiyena gado, “Lava ġesaudi i wai yawasanidi bi tana mote ġemogemotina te imai yawasani munaġe!

³² Tana i giu te tana taunana Keliso, Islael edi ĝalibona. Niganana kolosimo ya potiyovo ta kita, kaka bi tai sumaġe.” Bi kota lava labu Yesu diyanemo a tupatupalatudina vaitedi tana ai dibogħi.

Yesu i peki

³³ Suwala 12 okoloki balamo mba dobuna matabuna i waidudubala eete suwala i tinamuli.

³⁴ Suwala 3 okoloki bi Yesu kalinana dididiginemo i guletutuna gado, “*Eloi, Eloi, lama sabatani.*” Niga giuna banina ba, “Egu Maimaituwa, Egu Maimaituwa bai aubaina kuna gosegu?”

³⁵ Bi diyanemo taumoito noi giuna a aivaivaiye ba a giuna gado, “Ko vaiye, tana Elaidiya[‡] ya yogeyoge.”

* **15:23:** Niga waenna maa vaitena vitavitalena ba yavi aniwai ubana. † **15:27-28:** Gilugilumidi wadubodi buka ġesaudimo lova 28 ba mote ima kenakena. Lova 28 ba niga mai i giu, “Tana a voiye maibena waigake tauwaikatikotona. Aisaiya 53:12.” ♦ **15:29:** Mak 14:58 ‡ **15:35:** Alamek kalinedimo Eloi vaiyena maibena Elaidiya.

³⁶ Lava ġemota i velau tai i vai te kai isunemo i pani bi waen wailuluna§ i taivai te maso Yesu i waitego. Bi i giuna gado, “Avena ta tau wailaba bi ta wai kita bamoda Elaidiya ya nato bi kolosimo ya sako yovoġe.”

³⁷ Ĝome Yesu kalinana dididiginemo i lauayoi bi yawasina i tauvunu.

³⁸ Bi Maimaituwa ena vanuwemo guduboyo i dawedawena i nuwalisi labu dabanemo te i yovo dibunemo i laukamaġe. Niga guduboyona ba gabu waiwaiyawina guduna.

³⁹ Ĝome ġavīgāviyidi edi bada kolosi pakanemo i moimoitona i kita te bainewa Yesu i peki, kamaina bi i giuna gado, “Giukauwa te niga lavana Maimaituwa natuna!”

⁴⁰ Mba ġome ba waivini ġesaudi manemanekemo a waiwaikitana, noppodimo ba Meli Magdalin, Meli, Diyemes ġaubona bi Dioses** tinedi bi Salome.

⁴¹ Niga waivinidi wala Galilimo Yesu a kaikaiwata bi a sagusagu. Bi kota waivini ġesaudi wala Yesu vaitena a natonatona Yelusalemmo ba ġome vaitedi.

Diyousep Alimatiya olotona Yesu tubuġina i vai bi tauyewamo i sako

⁴²⁻⁴³ Mba aubiganemo vononoġa suwelina i kovikovi†† bi muliġa kaka waiyawasi laġanna yai tubu.‡‡ Bi Diyousep Alimatiya olotona tana bolu badana ġemota bi a vivibile, tana Maimaituwa ena waibadana ya natonatona i labelabe. Tana ma laudabatolana i nawa Paelat lisinemo bi i waibaġa te Yesu taubeuna ya vai.

⁴⁴ Ĝome Paelat i tatava te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina ġavīgāviyidi edi bada i yoge bi i waitalayena gado, “Yesu i peki, ee?”

⁴⁵ Bi ġavīgāviyidi edi bada Paelat i giuwe te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina Diyousep i waianine te Yesu taubeuna kolosimo ya vai.

⁴⁶ Diyousep gala potipotidi i gimeli tavaitedi bi Yesu taubeuna i sako yovoġe te galedimo i suma. Kamaina bi i avali nawe tauyewamo po'oa doudou wainononemo i sako. Ĝome ġakima dididiga tabatabana i ġima bi tauyewa mataetina i wai dougudu.

⁴⁷ Meli Magdalin bi Meli Dioses tinana a kita te Yesu taubeuna bamō ġome i sako.

16

¹ Kamaina bi waiyawasi laġanina i kovi mulinemo Meli Magdalin, Diyemes tinana Meli bi Salome bona panepanedi a gimala Yesu tunina a kailolo aubaina.*

² Kamaina bi Sande olaolalemo suwala i lovolojotava tedi a nawa tauyewamo.

³ Bi etaġa taudīga a wai giugiuna gado, “Aiyai aubaida ġakima ya ġima kamaġe tauyewa mataetinemo?”

⁴ Laġannemo matedi a tautaulagetidi ba ġakimina dididiga ġimäġima kamaġena a kita.

⁵ Tedi tauyewamo a sola nawa te oloto lauewalina a kita, ena gala potipotina kataiyedimo i miyamiya. Ĝome tedi a tatava bi a naila gulata.

§ **15:36:** Sale 69:21 nponemo i giuna gado, “Vinevinena kaka waen ġolaġolana sa vite.” ** **15:40:** Met 27:56, Met ena bukamo tana Diyousep i gilumi bi mote Dioses. †† **15:42-43:** Diu edi waiyawasi Palaide suwala bulubulumo i waitubu te Satade Suwala bulubulumo i kovikovi. ‡‡ **15:42-43:** Diu edi waigokemo i giu te lava i pekina ba laġanna ġemotinemo sa dobo, taunana aubaina Diyousep i waipapalana, muliġa kaka waiyawasi laġanna yai tubu. * **16:1:** Diu edi vaivaimo lava bi i pekina ba dolinemo masimo tunina sa kailolo kaka sa dobo. Bi niga waivinidi a ġoe te niga vaivaina maso a voiyē wata.

6 Kamaina bi i giuwedina gado, “Koma nainaila! Temi ba Nasalet Yesuna tupatupalatuna ko tavutavuğe. Tana mote niga ġome, kaikana pekimo i kenamoito. Ko kita, niga taubeu gabukavanaġa.

7 ⚫ Bi ko nawa ena tauwaikaiwatana ġesaudi lisidimo bi kota Pita bi niga mainana ko giuwedi, ‘Tana ya dolidoli Galilimo, i giugiuwemina mainana, ġome kaka ko kita.’

8 Kamaina bi waivinidi ma nuwagusugsudi tauyewa a potiyovo kamaġe bi a velau a nawa. Tedi a naila gulata aubaina te mote bamo aiyai a giuwe.

MAK 16:9-20

(*Mak ena buka damodamona i gilugilumina ba i ai nawanawa bi mote a banavi. Bi lova 9 te 20 noponemo bai a noġonogħotina luvanemo mainana a gilumi.*)

Yesu Meli Magdalin lisinemo i laumaġata

9 Kamaina bi Sande olaolalemo Yesu pekimo i kenamoito bi Meli Magdalin lisinemo i gei laumaġata. Niga waivinina wala lisinemo aluwa gebogebodi wapedi 7 i kwavivaidi.

10 Tana i nawa te Yesu taukaiwatana bai i tubutubuġana i giuwedi. Banina Yesu i peki aubaina tedi ma nuwaboyedi a miya bi a ġabaġaba.

11 Bi laġannemo Meli i giuwedina gado, “Tagu lisigumo Yesu i laumaġata te e kita.” Tedi waivinina ena giu mote ai sumaġe.

Yesu ena tauwaikaiwatana labu lisidimo i laumaġata.

12 Bi mulinemo taukaiwatana labu malagai a potiyovo kamaġe bi a nawanawa etaġa bi Yesu lisidimo i laumaġata bi kitana i nuwavitala te mote a kita ġone.

13 Tedi a tau nawanawa kaka a kitaġone, kamaina bi a munaġa edi lava a giuwedi bi edi giu mote ai sumaġedi.

Yesu ena tauwaikaiwatana 11 lisidimo i laumaġata

14 Mulinemo te Yesu ena tauwaikaiwatana 11 a kanikani bi lisidimo i laumaġata. Ena tauwaikaiwatananopodi ba gudugududi aubaina mote ai sumaġe. Taunana aubaina i ġasijiedi bi i giuwedina gado, “Tagu pekimo e kenamoito te lava a kitagu bi a giuwemi bi bai aubaina mote koi sumaġedi?”

15 ⚫ Kamaina bi i giuwedina gado, “Ko nawa dobu matabudimo bi lava matabudi lisidimo giu visuvisuna ko lauguguyae.

16 Bi lava aiyai yai sumaġegu bi gaubemo sa kabuluna ba tana ya yawasana. Bi aiyai mote i wai sumaġegu ba kamaina te kovoġa ya vai.

17 Bi mabai sa wai sumaġeguna ba anisove kauwidi sa voyiedi. Bi tedi kaka tagu isagumo aluwa gebogebodi lava lisidimo sa kwavivaidi. Bi kota kalina ġesaudi mote a sibesibedinemo sa gagali.

18 Tedi mwata wai lauonedi sa legaudina ba mote sima peki. Bi kota gauba waionedi sa tegodina ba mote ima laukubutidi. Bi nimedi lava sidesidedi dabedimo sa sivudina ba sa yawasana.”

Maimaituwa Yesu i lageti saġe malamo

19 ⚫ Bada Yesu giu i wai waikovi mulinemo ba Maimaituwa Yesu i lageti saġe malamo. Tana kataiyanemo waibada gabunemo i waimiyeni.

20 Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a potiyovo a nawa dobu matabudimo bi a lauguguya. Bi Bada i sagudi bi i ka maġati kauwe te edi lauguguya ba

✳ 16:7: Met 26:32, Mak 14:28 ✳ 16:15: Giu 1:8 ✳ 16:19: Giu 1:9-11

giukauwa. Banina Bada ena ġailisimo anisove kauwidi a voivoiyedi bi lava a kitekitedi.

LUK Giu visuvisuna i gilumi Lainuwanega

Luk Giu visuvisuna i gilumi bi ya giugiuweda te Tauwaiyawasana Yesu Maimaituwa i giugiuwapaena i giukamağena mote Islael taudiğä aubaidi bi lava dobu matabuna nopolimo vaitedi aubaidi. Luk i giluma bi i giuweda te lağanemo Yesu ena noya i waitubuna ba tana Aluwa Waiyawa niga noyana i vite te giu visuvisuna ya lauguguyae lava wainuwatoitoidi lisidimo, 4:18. Niga giuna visuvisuna ya giugiuweda te lava eda nuwaboya tabudi bi tabudi nopolimo bi lağannemo niga bukana ta iyevina kaka nuwauba ta vai. Bi giukauwa te niga yawasanina ba Luk ena buka nopolimo kaka ta banavi. Lava edi nuwaboya tabudi bi tabudi nopolimo Yesu i waiyawasanidi.

Lağannemo tana lava i sagusagudina ba lava matabudi tana lisinemo a wainuwavisu. Banina niga bukana Luk pakanemo lağannemo Yesu i tubuğana ba lava wapewapedi tana lisinemo ai nuwavisu, 2:10. Bi kota mainana lağannemo Maimaituwa i lageti nawena malamo ba tedi matabudi ai nuwavisuna tana lisinemo, 24:52. Tana i nawa mala mulinemo, Giu Visuvisuna bainewa i dababalana dobu te dobu taunana Luk i gilumi watedi buka Giugiukamağedi Edi Kauwa nopolimo.

Niga bukana nopolimo kauwa gesaudi ta banavidina ba Luk taunağä i gilumidi, maibena aneya a salena, tauğamo a nawa Yesu a vakitana, tana gomana gaubona bi pali vanuwinemo a banavina, Sameliya olotona lautaualalina bi gomana gwegwegwena lisinemo. Niga taudidi ba Luk taunağä i kamağatidi. Bi Aluwa Waiyawa i kamağati te waiwaivini kota tedi vaitedi Yesu sa kaiwata bi yawasanamo sa sola sağä.

¹ Aisi Tiyopilas! Lava wapawapa kaikana kauwa lisidemo a tubutubuğana matabudi a gilumi watedi.

² Pakanemo taupaula a laulauguguyana bi lava matedimo kauwa a kitekitedi bi a giugiuwemaina matabudi a gilumidi.

³ Taunana aubaina tagu niga kauwidi pakanemo e kita kauwedi te edi didimanemo yà gilugilumidina tam aubaim.

⁴ Banina tam maso kuna sibe kauwe te bai a wailovelovemna ba giukauwa.

Dyon taukabulu ena tubuğä ai noyenoye

⁵ Diudiya edi ǵalibona Alodi ena waibada sauginemo bi ǵome ba pilisi isana Sakalaiya i miyamiya. Tana ba pilisi Abisa ena tubulelesa bi mwanena Elisabet ba pilisi Elon ena tubulelesa.

⁶ Bi tana mamwanena ba yawasana didimaninemo a miyamiya Maimaituwa matanemo. Bada ena giuvavasağä bi ena waiğake a voteyeteyaedi bi mote bai a voiyen waigebo.

⁷ Tedi mote ai natunatuna banina Elisabet i aipoi bi tedi ai magula kauwa.

⁸ Lağan ǵemota Sakalaiya ena sauga i tava te Pilisi noyana pali vanuwina nopolimo i voivoiye.

⁹ Tana koitilimo a vine te piupiu ya gabu pilisi edi vaivai luvanemo. Kamaina bi i sola nawa Bada ena vanuwemo te piupiu panepanena i gabu.

¹⁰ Bi lava kumna vanuwa didiyaunemo a laulaupali, piupiu gabuna lağannemo.

¹¹ Mba ġome Bada ena aneya i laumaġatana Sakalaiya lisinemo. Bi olta diyanemo i moimoito, kataiyana yawaninemo, bamo piupiu i gabugabunemo.

¹² Ġome Sakalaiya aneya i kitakita ba i tatava, bi naila i kagusugusu.

¹³ Geġa te aneya i giuwena gado, “Mote kuma naila.” Em pali ba Maimaituwa i vai. Mwanem Elisabet kaka natum olotona ya bewa bi kwai isana Diyon.

¹⁴ Tana ya voiyem te kwai nuwavisu bi kwa yasisi, ena tubuġemo ba lava wapawapa sa yasisi.

¹⁵ Bi Bada matanemo ba tana i saġa gulata. Tana mote wain e tegotego ġaġailisidi ima tegodi, banina ena tubuġemo ba Aluwa Waiyawa yai waiwanavu.

¹⁶ Tana Islael lavedi wapewapedi ya natome munaġedi Bada edi Maimaituwa lisinemo.

¹⁷ Bi tana Bada ena eta ya yawasi bi Aluwemo maġailisina ya noyanmaibena Elaidiya. Tana magumagula nuwed i vitatedi te natunatudi nuwed i vaidi. Bi lava laulaukasāġaġaġi nuwed i vitatedi te Maimaituwa ena nuwauyauya sa sibe bi didimanemo sa miya. Lava ya vononoġedina Bada ya natonatona aubaina.

¹⁸ Ġome sakalaiya aneya i waitalayena gado, “Bainewa ya sibe te niga ba giukauwa. Tagu ei magula bi mwanegu kota i wai magula.”

¹⁹ Aneya giu i waimunena gado, “Tagu Geibiliyelo, tagu Maimaituwa diyanemo taumoito. Tana i giukamaġegu te lisimmo ya gagali bi giu visuvisuna ya giuwem.”

²⁰ Tagu bai e giugiuwemna mote kuwai sumāġe te laġan kauwa ya natonatona niga kauwina ya tubuġa. Taunana aubaina tam kwai gumgum bi mainana kwa miyamiyana eete bai e giugiuwemna ya tubuġa.”

²¹ Mba laġannemo lava Sakalaiya a labelabena a wainuwanaaina te bai aubaina tana pali vanuwinemo i miya gulata.

²² Sauginemo tana i potipotiyovo ba mote ġemōġemotina te tedi lisidimo ya gagali bi a kita ġone te pali vanuwina nöponemo wailove i kita. Tana i waigumgum bi giu i kabi kasāġe te tubuġinemo gagali i voiwoiyedi. Kamaina te tana waigumgummo i miya.

²³ Sauginemo wiki ġemota nöponemo tana ena noya i kovi ba i munaġa ena malagaimo.

²⁴ Mba mulinemo ba mwanena Elisabet i bwaga. Tana nawalai 5 nöpodimo i lauguduguduye bi mote lava matediġa i nawanawa.

²⁵ Bi Elisabet i giuna gado, “Niga kauwina ba Bada lisigumo i voiye bi ena ġowana i kamaġati bi ena launuwatoimo lava nöpodimo egu dabauba i kaikamäge.”

Yesu ena tubuġa ai noyenoye

²⁶ Laġannemo Elisabet ena nawalai wai 6 nemo Maimaituwa aneya i giukamaġe te i nawa Nasalet tauninemo, Galili plovinsina nöponemo,

²⁷ ġome totopa isana Meli lisinemo. Tana ai anine te Diyousep ya naġi, bi Diyousep ba Deividha ena tubulelesa.

²⁸ Aneya Meli i giuwena gado, “Ebom tam Maimaituwa i ġoe gulatem,* Bada ba tam vaitem.”

²⁹ Aneya ena giumo ba Meli ena noġota i kovi bi nuwana i laġalaġa te niga giuna banina bai.

* 1:28: Waivini mododimo tam kakavisuvisum.

³⁰ Bi aneya i giuwena gado, “Meli, mote kuma naila, Maimaituwa lisimmo i wainuwa visu gulata.”

³¹ Bi tam kaka kwa bwaga bi kwai natuna te gomana olotona kwa bewa bi kwai isana Yesu.

³² Tana isanawanawana Maimaituwa Sağasağā Guletina natuna. Bada Maimaituwa ya voiye te yai ġalibonana maibena tamana Deivida ena waibada.

³³ Bi Islael[†] lavedi lisidimo yai bada bi ena waibadana ya kena nonoġa.

³⁴ Meli aneya i waitalayena gado, “Mba bainewa? Tagu mote bamo oloto mayana yà vai.”

³⁵ Bi aneya, Meli ena giu i waimunena gado, “Aluwa Waiyawa lisimmo ya yovo bi Maimaituwa Sağasağā Guletina ena ġailisimo kaka yai kwesitawam. Taunana aubaina gomana Waiwaiyawina kaka ya tubuġa bi sai isana, Maimaituwa Natuna.

³⁶ Tana kwa kita em dam isuna Elisabet, avena te i waimagula bi i aipoi bi geġa te niganana ena nawalai wai 6 na.

³⁷ Maimaituwa lisinemo mote bai i pilipili.”

³⁸ Ĝome Meli giu i waimunena gado, “Tagu ba Bada ena taupaula bi bai kuna giugiuwena ba ya tubuġa.” Kamaina bi aneya Meli i gose.

Meli Elisabet i vakita

³⁹ Mba kauwina mulinemo Meli i vononoġa bi i nawa oyamo, taun Diudiya plovinsina nponemo.

⁴⁰ Tana Sakalaiya ena vanuwemo i tava bi Elisabet i waiebone.

⁴¹ Laġannemo Elisabet Meli ena waiebona giuna i vaivaiye ba bwaganemo gomana i laupoti bi Aluwa Waiyawa i waiwanavu.

⁴² Bi kalinana dididinemmo manuwa visuna i giuna gado, “Waivini matabudi ka kavisuvisudi nopodimo tam Maimaituwa i kavisuvisu gulatem te gomana ka kavisuvisuna kwa bewa!

⁴³ Tagu ba lava yababa bi bai aubaina egu Bada tinana kuna tava au kitagu.

⁴⁴ Sauginemo kuna waiyebogu ba gomana bwagagumo mayasisina i laupoti.

⁴⁵ Tam Maimaituwa i kavisuvisumna, banina ba kunai sumaġa te Bada bai lisimmo i giugiuwena ba ya tubuġa.”

Meli ena sale

⁴⁶ Meli i giuna gado, “Nopogu Bada ya kasaġesaġe,

⁴⁷ Aluigu i yasisi

⁴⁸ banina Maimaituwa tauwaiyawasanigu, tagu taupaula ota bi tana i noġotigu. Niganana bi noi i saġa i nawana ba kimta matabudi sa giu te tagu Bada i kavisuvisugu,

⁴⁹ Maimaituwa Wailewapanina tana Waiyawa bi kauwa nananakidi aubaigu i voiyedi.

⁵⁰ Kimta te kimta mabai sa vivivilena ba ya launuwatoiyedi.

⁵¹ Tana nimana ġaigħailisinemo kauwa nananakidi i voiyedi bi lava nuwanuwa saġesaġedi edi ogatalamo i waidabalalidi.

⁵² Tana lava a waiguyauna edi waibadamo i sivu yovoġedi bi lava a ġaġauba munaġana i sivu saġedi.

⁵³ Maimaituwa lava kanikanipekidi mwali visuvisudimo i waiwanavudi bi waiwaiguyaudi makavekavedi i giu kamaġedi a nawa.

[†] 1:33: Islael ba Deikap isana ġesau.

⁵⁴ Maimaituwa ena launuwatoimo ena taupaula Isael lavedi i noğotidi bi i sagudi.

⁵⁵ Bi ena giuwapa i voivoiyena eda magumagula, Eiblağam bi natunatuna lisidimo ba ya kena nonoğa.”

⁵⁶ Meli Elisabet lisinemo i miyana nawalai faiona a kovi bi i munağ'a ena animiyamo.

Diyon taukabulu ena tubuğ'a

⁵⁷ Elisabet ena wainatuna sauginha i tava bi gomana olotona i bewa.

⁵⁸ Lağannemo diyano taumiya bi ena dam lavedi a vaiye te Bada ena launuwatoi i didiga lisinemo ba matabudi a yasisi ġemota.

⁵⁹ Lağan wai 8 nemo ba gomana a natome te kwapi bwali sa vite bi tamana Sakalaiya maso i waivaliġesae.

⁶⁰ Bi geğ'a te tinana Elisabet i giuna gado, “Geğ'a! Koi isana Diyon.”

⁶¹ Bi tedi a giuwena gado, “Bamo em dammo mba mai isa?”

⁶² Kamaina bi lava tubuğidimo mataila a voiye te Sakalaiya bainewa gomana yai isa.

⁶³ Kamaina bi Sakalaiya anigiluma tabatabana i waibağaye te a vite bi i gilumana gado, “Koi isana Diyon.” Bi lava matabudi a soveye.

⁶⁴ Noi taunana gayana i sasasağı te i kabi giugiu bi Maimaituwa i kasağesaġe.

⁶⁵ Edi lava diyedimo taumiya matabudi a sove bi Diudiya oyana lavedi niga kauwidi a giugiu watedi.

⁶⁶ Lava matabudi niga giudi a vaivaiyedina ba ai nuwa noğonogotaedi bi ai talana gado, “Niga gomenina ba lava bainewa kitana ya tubuğ'a? Banina Bada nimana ba tana lisinemo.”

Sakalaiya ena sale

⁶⁷ Diyon tamana Sakalaiya Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi Maimaituwa giuna visuvisuna i giuwena gado,

⁶⁸ “Bada, Isael edi Maimaituwa ta kasağesaġe banina tana i nato ena lava lisidimo bi i waiyawasanidi.

⁶⁹ Tana Tauwaiyawasanida wailewapanina i giukamaġe lisidemo. Tana ba ena taupaula Deividia ena tubulelesemo.

⁷⁰ “Maibena taugiuwatana waiwaiyawidi lisidimo wala i giugiuwapana mainana,

⁷¹ te niganana kada ġaviya bi mabai sa dabodabokedana edi waibadamo yai yawasanida.

⁷² Maimaituwa eda magumagula i launuwatoiyedi bi ena waianina waiwaiyawina i voivoiyena i noğoti.

⁷³⁻⁷⁴ Tana eda magula Eiblağam lisinemo i giuwapa te kada ġaviya nimedimo yai yawasanida, bi yai anineda te mote manailida tana aubaina tamai taupaula,

⁷⁵ te taila waiyawa bi eda yawasana didimanidimo lağan matabuna tana matanemo ta miya.

⁷⁶ Bi tam natugu kaka sai isamna Maimaituwa Sağasaġa Guletina taugiuwatana, banina tam kaka Bada ena eta kwa yawasi.

⁷⁷ Bi ena lava kwa giuwedi te yawasana sai anine bi Maimaituwa edi gebogebo ya noğoti kamagedi.

⁷⁸ Eda Maimaituwa ena launuwatoi dabanemo te yawasana valivaliuna maibena olaolala suwelina ya viteda.‡

‡ 1:78: Olaolala yanayanana malamo, sebunga te ya vakitada.

⁷⁹ Bi mabai peki boimatuwina gwagwanemo sa miyamiyana, ya lai yanedi bi nuwauba etanaġa yai dolidi.”

⁸⁰ Diyon i didiga bi aluwemo i ġailisi bi tana kalakalalelemo i miyana eete i tava Islael lavedi lisidimo bi ena noya i waitubu.

2

Yesu ena tubuġa

¹ Mba laġandimo, Sisa Ogastas Loum dobuna bi dobu ġesaudi ena waibadamo a miyamiyana i giuvavasaġedi te sensas sa voiyē.

² Niga sensasna ba sensas dolidolina i tubuġa Kwaliniyas Sailiya i waigabemaniyena laġannemo.

³ Lava matabudi a nawa edi tauniġa isedi sivu saġedī aubaina.

⁴ Bi kota Diyosep Nasalet malagaina Galili nophonemo i modina, bi i nawa Diudiyamo ġalibona Deivida ena taun Betliġemmo, banina tana ba Deivida ena tubulelesa.

⁵ Meli wala ai anine te Diyosep ya naġi bi tana mabwagana a nawa isedi ausivu saġedimo.

⁶ Tedi ġome a miyamiya bi gomana ena tubuġa laġanna i tava.

⁷ Kamaina bi Meli natuna tautuweġina, gomana olotona i bewa. Bi tana galamo i suma bi ġamōġamo edi ġedāġemo* i waikena, banina balekimo mote bamō edī gabu.

Sipu taulabedi bi aneya

⁸ Bi mba dudubalinemo sipu taulabedi wapumo edi sipu a kitakita watedi.

⁹ Bi noi taunana te Bada ena aneya lisidimo i laumaġata bi Bada namalina i yanayana kwaiviviledi ba tedi a gusu.

¹⁰ Bi aneya i giuwedina gado, “Koma naila, tagu yasisi dididigma giuna visuvisuna ya yovoyovoġe lava matabudi aubaidi.

¹¹ Niganana Deivida ena taunnimo ba tauwaiyawasana i tubuġa, tana ba Keliso[†], Bada.

¹² Bi mataila kaka ko kita te gomana galamo sumasumana, ġamōġamo edi ġedāġamo ya kenakena.”

¹³ Mba taunana te malaġa aneya kumdi a laumaġata bi aneya edi bada vaitena a sale, Maimaituwa a kakasaġesaġe bi a giugiuna gado,

¹⁴ “Malamo namala Maimaituwa lisinemo bi nuwauba dobumo lava mabai lisidimo ya wainuwavisuna.”

¹⁵ Laġannemo aneya a munaġana Lmalamo ba sipu taulabedi taudiġa ai giugiuna gado, “Tada ta nawa Betliġemmo te niga kauwina i tubuġana ta kita, Bada i giugiuwedana mainana.”

¹⁶ Mba ġome sipu taulabedi a velau makai te Meli bi Diyosep a banavidi bi kota gomana a kita ġamōġamo edi ġedāġamo i kenakena.

¹⁷ Laġannemo sipu taulabedi gomana Yesu a kitakita ba giuna ai dabalali nawe.

¹⁸ Bi lava sipu taulabedi edi giu a vaivaiyena ba a sove.

¹⁹ Bi niga kauwidi matabudi Meli nophonemo i nogotiwartsedi.

²⁰ Bi sipu taulabedi a munaġa edi gougoumo, namala bi kasaġesaġe Maimaituwa a vite, banina kauwa matabudi a vaiyedi bi a kitedi aneya i giugiuwedina mainana a tubuġa.

Yesu a natome pali vanuwinemo

* **2:7:** Ġamōġamo edi ani laukani † **2:11:** Vinevine kamaġena

²¹ Lağan 8 mulidimo gomana kwapi bwali i vai bi ai isana Yesu. Mba isana ba aneya wala Meli i gei vite muliğä kaka i bwaga.

²² Mousis ena waigäke luvanemo, mila koğä kamağedi ena lağan i kovi mulinemo ba Diyosep bi Meli, Yesu a nawe Yelusalemmo bi Bada a vite kamağe.

²³ Bada ena waigäkemo i giuna gado, “Gomana olotona gei tubugina ba Bada kwa vite kamağe.”

²⁴ Bi puyo ani lausewasewa Bada ena waigäkemo i giuna gado, “Gabubu masepana bi mwanuwa lauwalidi labu.”

²⁵ Ĝome Yelusalemmo ba oloto isana Simiyon, tana ba lava dididimanina bi waiwaipatutuna. Tana ba Keliso i labelabe te ya nato bi Israel yai yawasani bi aluwa waiyawa ba tana vaitena.

²⁶ Aluwa waiyawa i wailove te tana mote ima peki eete Bada Keliso ya kita.

²⁷ Aluwa Simiyon i lauetadoliye te i nawa pali vanuwinemo. Ĝome Diyosep bi Meli gomana Yesu a tavaite te waigäke bai i giugiuwena mainana a voiyе.

²⁸ Simiyon gomana i bewa bi Maimaituwa i kasağesağena gado,

²⁹ “Bada ġaiğailisim, kuna giuwapa te em taupaula nuwaubemo kwa giukamağegu yà nawa.”[‡]

³⁰ Banina tauwaiyawasana kuna giugiukamağena aubaimai mataotigumo e kita.

³¹ Tam kuna vovononoğena lava matabudi aubaidi.

³² Em ġowana tana taunana yanayana ya kamağati eteni lavedi lisidimo. Bi kota tana taunana Israel lavedi lisidimo namala ya kamağati.

³³ Simiyon ena gagalimo ba gomana tinana bi tamana a tatava.

³⁴ Simiyon i kavisuvisudi bi gomana tinana i giuwena gado, “Niga gomenina ba Maimaituwa i vine te tana taunana kaka Israel lavedi wapewapedi ya voyiedi te sa kuluva bi kota Israel lavedi wapewapedi ya voyiedi te sa moito sağä. Tana ba Maimaituwa ena mataila i giukamağe te lava wapewapedi kaka sai dibodibogi.

³⁵ Tana ya voyiedi te edi noğota nopodimo kenekenedi sai mağatidi. Bi tam kaka yavi nuwapoum ya gwalina maibena naipi.”

³⁶ Mba ġome taugiuwatana waivinina isana Ana, Panuwela natuna Asa damna nöponemo bi tana ba i magula kauwa. Tedi a naği bi a miyana kwalabu wapana 7 te mwanena i peki.

³⁷ Bi Ana i iwape bi i miyana kwalabu wapana 84. Tana pali vanuwina mote i gosegose, suwala bi dudubala udimo bi palimo Maimaituwa i laulauduneye.

³⁸ Ĝome Simiyon, Meli bi Diyosep vaitedi a waigiugiu te Ana i tava lisidimo. Bi Maimaituwa i waiebone bi gomana Yesu i giuwaimağati, tedi mabai Maimaituwa a labelabe te Yelusalem yai yawasani.

Meli bi Diyosep a munağä Nasaletimo

³⁹ Lağannemo Diyosep bi Meli bai matabuna Bada ena waigäke i giugiuwedenia ai kovi, ba a munağä edi malagai Nasaleti Galili nöponemo.

⁴⁰ Gomana Yesu i didiga, ġailisi i vai bi nuwauyaya i waiwanavu bi Maimaituwa ena kavisuvisu ba tana lisinemo.

Gomana Yesu pali vanuwinemo

[‡] 2:29: Ee kwa giu kamağegu ya peki.

⁴¹ Kwalabu onena Meli bi Diyosep a nawanawa Yelusalemmo, vawaitauli soina aubaina.

⁴² Sauginemo Yesu ena kwalabu i wai 12 ba a nawa vawaitauli soina aubaina.

⁴³ Mba ġome soi i kovi bi a munamunaġa ba Yesu i miya gwasa Yelusalemmo. Tinana bi tamana mote a sibe.

⁴⁴ Tedi ai noġotā bena Yesu lava kumdi nopolimo. Sauginemo mote a kita edi lava bi edi dam lavedi nponemo ba tavuġenā ai tubu.

⁴⁵ Tedi Yesu mote a banavi taunana aubaina a munaġa Yelusalemmo tavuġenā aubaina.

⁴⁶ Suwala waifaioninemo kaka Yesu a banavi, pali vanuwinemo, i miya Diu tauwailovelovedi i waibeyavaiyedi bi lisidimo i waiwaitala.

⁴⁷ Bi ġome Yesu lava matabudi edi giu i waimunedi bi a vaivaiyena ba ena nuwauyauya a soveye.

⁴⁸ Laġannemo tinana bi tamana a kitakita ba a tagugu bi tinana i giuwena gado, “Natugu, bai aubaina niga kauwina kuna voiye? Tamam bi tagu ba kei nuwaboya kauwa bi ke tavutavuġem.”

⁴⁹ Yesu giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina tagu kona tavutavuġegu? Temi ko sibe te tagu Tamagu ena vanuwemo.”

⁵⁰ Bi tana bai i giugiuwedina banina mote a sibe.

⁵¹ Kamaina bi Yesu i waikalina kabi te tinana bi tamana vaitedi a munaġa Nasalet. Bi tinana ba niga kauwidi matabudi nponemo i noġoti watedi.

⁵² Bi Yesu nuwauyauya vaitena i dididiga ba Maimaituwa bi lava nuwedi i laukwasilidi.

3

Dyon taukabulu eta i yawasi (Met 3:1-12, Mak 1:1-8, Dyn 1:19-28)

¹ Laġannemo ġalibona Sisa Taibeliyas, tana waibadamo i miyana ena kwalabu ba wai 15 nemo, bi mba laġannemo Pontis Paelat tana Diudiya plovins gabemanina bi Alodi tana Galili plovins guyauna bi tasina Pilip ba Ituliya bi Talakontis edi guyau bi Lisaniyas tana Abilena guyauna.

² Bi Anas bi Kaiyapas ba tedi pilisi saġasaġa guletidi. Mba lavedi edi waibada laġannemo ba Sakalaiya natuna Diyong kalakalalemo i miyamiya bi Maimaituwa giuna lisinemo i yovo.

³ Kamaina bi Diyong i nawa Diyoudan gaubina diyanaġa malagai matabudi nopolidga bi lava lisidimo i lauguguyana gado, “Emi gebogebo ko gosedi bi ko bulu yovo te Maimaituwa emi gebogebo ya noġotikamaġgedi.

⁴ Maibena taugiuwatana Aisaiya kalinana a gilugilumina niga mainana i giu: ‘Lava kalakalalemo ya binabinauna gado,

“Bada ena nato aubaina eta ko yawasi, ena ani nato ko kadidimani.

⁵ Gwagwa matabudi ko ġuluvidi bi oya bi dabatuwa ko keli waiwapuwapudi.
Eta balebaledi ko kadidimanidi bi ani nawa ko kasabusabu kauwe.

⁶ Mba ġome kaka Maimaituwa bainewa yai yawasanidina lava matabudi sa kita.”

⁷ Ĝome lava kumdi laubuluyovo aubaina a natonatona Diyong lisinemo bi i giuwedina gado, “Temi salama natunatuna, aiyai i giuwemi te Maimaituwa ena kovoġa ya giu kamaġe yovoġenā ko naile kamaġe?

⁸ Taunana aubaina kauwa visuvisudi ko voiyedi te lava sa kita te temi kona nuwavitala. Bi komai noġotā gado, ‘Tada Eiblaġġom natunatuna aubaina te lisidemo mote kaka bai gebogebona ima tubuġa.’ Yà giugiuwemi

te Maimaituwa ġemoġemotina niga ġakimidi ya voyedy te Eiblaġam ena tubulelesa.

⁹ Bada kaikana ġədovi i wainono te bamo kaidi bi mote sima votavota kauwa ba pakedimo ya oi kamaġedi bi yai kalaġosedi.”

¹⁰ Ĝome lava kumdi ai talana gado, “Niganana bai ka voye?”

¹¹ Bi Diyon giu i waimunena gado, “Aiyai bi kwama labu lisimmo ba ġemota em tau waikwama geġġana kwa vite, bi kota kani mainana ko voye.”

¹² Takisi taulaitupana a nato kabulu aubaina bi ai talayena gado, “Tauwailovelove, tama bai ka voye?”

¹³ Bi Diyon i giuwedina gado, “Takis a giugiuwemina luvanemo mainana ko laitupa bi mote koma tausāġe.”

¹⁴ Bi ġavīgaviyidi ġesaudi vaitedi kota ai talayena gado, “Bi kota tama bai ka voye?” Bi tana i giuwedina gado, “Lava mote koma laukivi gebogeboyedi bi mote koma giu waigusugusudi bi edi mane koma legaudi. Temi emi maiia taunaġa koi nuwavisuye.”

¹⁵ Ĝome lava matabudi tauwaiyawasana a labelabena ai noġota Diyon lisinemo te tana taunana bena Keliso tauwaiyawasana.

¹⁶ Bi geġga te Diyon i giuwedina gado, “Tagu gaubemo yà waibulumi bi lava muliguġa ya natonatona tana lava dididigma bi saġasaġa guletina bi tagu mote visuvisugu te ena kaġesumà yà kaikamaġe. Tana kaka Aluwa Waiyawemo bi kaimo yà kabulumi.

¹⁷ Tana visu bi gebogebo lavedi ya dailidina maibena laisi. Tana laisi ya tutu bi ya ġini yavalemo bi yavala laisi kwapina ya suve te tabunemo bi banina tabunemo. Muliga tana laisi banidi ya legaudi bi ena susuġumo ya sivudi bi kwapidi kai kalakalati nonoġinemo yai kalaġosedi.”

¹⁸ Ĝome Diyon kauwa wapewapedimo giu visuvisuna i laulauguguyae bi lava i giugiusagusagudi te edi yawasana sa vitaledi.

(Met 14:3-5, Mak 6:17-20)

¹⁹ Diyon lava wapawapa matedimo gabemani Alodi dabana i saġai, banina Alodi tasina ena vesala Elodiyas i kwaya vai, bi ena gebogebo ġesaudi vaitedi dabeledimo.

²⁰ Kamaina bi Alodi kauwa gebogebo otina i voyena ba Diyon bili-welokomo i sako nawe bi ena gebogebo i kadidigi otige.

Yesu ena buluyovo laġanina

(Met 3:13-17, Mak 1:9-11, Dyn 1:32-34)

²¹ Muliġa kaka Alodi Diyon biliwelokomo i sako nawena bi dolinemo Diyon lava matabudi i kabulu kovidi bi kota Yesu i kabulu. Ĝome Yesu i laulaupali ba mala i nuwa wasa

²² bi Aluwa Waiyawa i yovona lisinemo maibena mwanuwa gabubu. Bi kalina malamo i yovona gado, “Tam tagu natugu nuwagu kwa vaivai bi tagu ya wainuwavisuna tam lisimmo.”

Yesu tamatamana lelesina

(Met 1:1-17)

²³ Sauginemo Yesu ena kwalabu 30 bi ena noya i waitubu lava lisidimo. Bi lava a wainoġota bena kage tana ba Diyousep natuna bi Diyousep ba Eli natuna

²⁴ bi Eli ba tana Matata natuna bi Matata ba tana Livai natuna bi Livai ba tana Melki natuna bi Melki ba tana Danai natuna bi Danai ba tana Diyousep natuna.

²⁵ Bi Diyousep ba tana Matatiyas natuna bi Matatiyas ba tana Eimos natuna bi Eimos ba tana Naum natuna bi Naum ba tana Esli natuna bi Esli ba tana Nagai natuna

²⁶ bi Nagai ba tana Mat natuna bi Mat ba tana Matatiyas natuna bi Matatiyas ba tana Semin natuna bi Semin ba tana Diosek natuna bi Diosek ba tana Dioda natuna

²⁷ bi Dioda ba tana Dionan natuna bi Dionan ba tana Lēgesa natuna bi Lēgesa ba tana Selubabel natuna bi Selubabel ba tana Setiel natuna bi Setiel ba tana Neli natuna

²⁸ bi Neli ba tana Melki natuna bi Melki ba tana Adi natuna bi Adi ba tana Kosam natuna bi Kosam ba tana Elmada natuna bi Elmada ba tana Elu natuna

²⁹ bi Elu ba tana Diyosuwa natuna bi Diyosuwa ba tana Eliyesa natuna bi Eliyesa ba tana Diyolim natuna bi Diyolim ba tana Matata natuna bi Matata ba tana Livai natuna, bi Livai

³⁰ ba tana Simiyon natuna bi Simiyon ba tana Diuda natuna bi Diuda ba tana Diyousep natuna bi Diyousep ba tana Diyonam natuna bi Diyonam ba tana Eliakim natuna,

³¹ bi Eliakim ba tana Meleya natuna bi Meleya ba tana Menna natuna bi Menna ba tana Matata natuna bi Matata ba tana Neitan natuna bi Neitan ba tana Deivid natuna

³² bi Deivid ba tana Diyesi natuna bi Diyesi ba tana Obed natuna bi Obed ba tana Bowas natuna. Bi Bowas ba tana Salmon natuna bi Salmon ba tana Nason natuna

³³ bi Nason ba tana Aminadab natuna bi Aminadab ba tana Admin natuna bi Admin ba tana Ani natuna bi Ani ba tana Eslon natuna bi Eslon ba tana Peles natuna bi Peles ba tana Diuda natuna

³⁴ bi Diuda ba tana Deikap natuna bi Deikap ba tana Aisik natuna bi Aisik ba tana Eiblağam natuna bi Ablağam ba tana Tela natuna bi Tela ba tana Na gó natuna

³⁵ bi Na gó ba tana Selug natuna bi Selug ba tana Leu natuna bi Leu ba tana Peleg natuna bi Peleg ba tana Eba natuna bi Eba ba tana Sela natuna

³⁶ bi Sela ba tana Keinan natuna bi Keinan ba tana Apesad natuna bi Apesad ba tana Sem natuna bi Sem ba tana Nowa natuna bi Nowa ba tana Lemeki natuna

³⁷ bi Lemeki ba tana Metusala natuna bi Metusala ba tana Inoki natuna bi Inoki ba tana Daledi natuna bi Daledi ba tana Mağalel natuna bi Mağalel ba tana Kenon natuna

³⁸ bi Kenon ba tana Enos natuna bi Enos ba tana Seta natuna bi Seta ba tana Adam natuna bi Adam ba Maimaituwa natuna.

4

Seitan Yesu i wailaulubu

(Met 4:1-11, Mak 1:12,13)

¹ Yesu Diyodan gaubinemo bi i munamuna gó ba Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi i waidoli nawe kalakalalelemo.

² Gome la gó 40 mulidimo Seitan i tava Yesu taikuluna aubaina. Mba la góndimo tana mote bai i kani bi la góndi mulidimo ba Yesu kani i peki.

³ Kamaina bi Seitan Yesu i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa natuna, ba niga gókimina kwa giuwe te yaila buledi bi kwa kani.”

⁴ Ge gó te Yesu giu i waimunena gado, “Ge gó! Gilugilumina ya giugiu te lava mote kaka buledimo sima miya.”*

⁵ Kamaina bi Seitan Yesu i waidoli nawe oya dabaotinemo bi dobu ena waiguyau matabuna i wailove.

⁶ Bi Seitan Yesu i giuwena gado, “Tagu waibada bi waiguyau namana-malidi matabudi yá vitem, niga mwalidi ba Maimaituwa i vitegu bi tagu gógemogemotina lava aiyai e góye góyená ba yá vite.”

* **4:4:** Deut 8:3

⁷ Bamoda kwa lauduneyeguna ba waibada matabuna ya vitem.

⁸ Yesu giu i waimunena gado, “Geğə! Gilugiluminemo ya giugiu te Bada em Maimaituwa taunağə kwa lauduneye bi aubaina kwai taupaula.”[†]

⁹ Kamaina bi Seitan Yesu i waidoli nawe Yelusalemmo bi i voye te pali vanuwina dabatolana isu otinemo i moito bi i giuna gado, “Bamoda tam Maimaituwa natuna ba niga ġome kwa pwalāġe yovoġem.

¹⁰ Banina gilugiluminemo ya giugiu te tana kaka ena aneya ya lauegelidi te sa moito galamem bi sa labe kauwem.

¹¹ Bi kota tedi nimedimo sa kaididi saġem te mote kaġem ġakimemo kumai tutu.”[‡]

¹² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Geğə! Gilugiluminemo ya giugiu te Bada em Maimaituwa mote kumai laulubu.”[§]

¹³ Sauginemo Seitan kauwa matabudimo Yesu i wailaulubu kovi, ba i gose bi lağan kauwemo kaka yai laulubu munaġe.

Yesu ena noya Galilimo i waitubu

(Met 4:12-17, Mak 1:14-15)

¹⁴ Kamaina bi Yesu i nawa Galilimo bi Aluwa Waiyawa ena ġailisi yaġolo tana vaitena. Ĝome Yesu giuna i dabalala te Galili dobuna matabuna i nawa yaġosi.

¹⁵ Bi edi bolu vanuwidiġa i wailovelove nawa bi lava matabudi tana a kakasägesäge.

Nasalet lavedi Yesu a miya tautauliye

(Met 13:53-58, Mak 6:1-6)

¹⁶ Yesu i munağə Nasaletimo, ena ani didigemo. Bi waiyawasi lağanina ġemota tana i nawa bolu vanuwinem, maibena bainewa Waiyawasi lağandimo i voivoiyena mainana. Tana i moitona ba gilugilumina iyevina aubaina.

¹⁷ Kamaina bi Taugiuwatana Aisaiya ena buka a vite bi i tapale te giluma bamō i giuna gado,

¹⁸ “Bada Aluwina tagu nopoġumo,

banina tana i vinegu te giu visuvisuna lava wainuwatoitoidi lisidimo yà lauguguyae.

Tana i giu kamağegu te lava panipanimo miyemiyedi yà giuwedi te tedi kaka panipani sa potiyovo kamağe bi matapoteptedi yà giuwedi te sai kita munağə.

Bi kota lava edi lava sa laulau kivigeboġeboyedina yài yawasanidi.”

¹⁹ Bi yài noyanoyana gado, “Niganana lağan i tava te Bada ena lava yai yawasanidi.”

²⁰ Ĝome Yesu buka i gudu bi taupaula i vite munäge te i miyatulu. Bi bolu vanuwinem lava matabudi Yesu a kitadidi.

²¹ Ĝome Yesu giu i waitubuna gado, “Niganana giuna kona vaivaiyena ba banina i tubuġa.”

²² Bi lava matabudi ena giu visuvisudi a sovedi bi isana a kasağesäge bi a giuna gado, “Tana bena Diyosep natuna, bi bainewa te niga mainana ya giugiu?”

²³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu e sibena ba niga giunemo male koi giugiuwegu, ‘Doketa, ku waiyawasani munaġem.’ Tama ke vaiyem te Kapeniyamo bai kuna voivoiyedina, mainana kota niga em malagaimo kwa voyiedi.”

† 4:8: Deut 6:13. ‡ 4:11: Ps 91:11-12 § 4:12: Deut 6:16.

²⁴ Yesu i giuna gado, “Tagu yà giugiu kauwemi te, taugiuwatana ena malagai lavedi kaka sa daboke.

²⁵ Yà giugiu kauwemi, taugiuwatana Elaidiya ena saugemo, ba Islael nopenomo iwaiwape a wapa kauwa. Bi suwala kalakaladada i lalanina ba kwalabu faiona bi nawalai 6 nopedimo, mba dobuna matabuna ba gomala i nawa yaġosi.

²⁶ Bi Bada mote Elaidiya i giu kamaġe aiyai ġesau lisinemo Islael nopenomo. Bi kamaina te tana i giukamaġe nawena malagai Salepatimo, iwape i miyamiyana lisinemo Sidon nopenomo.**

²⁷ Bi kota mainana taugiuwatana Elisa ena laġanimo Islael nopenomo, lava wapewapedi sida kapa i vaidi. Bi ġome mote aiyai ġesauna i waiyawasani te Sailiya olotona isana Naman taunaġa i waiyawasani.”

²⁸ Laġannemo lava bolu vanuwinemo mba giuna a vaivaiye ba nuwed i laimedimedi.

²⁹ Tedi a miya moito Yesu a solu, taun a potiyovo kamaġe bi a nawena oya isunemo daki dabanemo. Bi a ġoegħoena maso Yesu dakimo ai lavakui,

³⁰ bi geġa te tana lava nopedimo i kwalakusu.

Yesu aluwa gebogebona i kwavivai

(Mak 1:21-28)

³¹ Mba ġome te Yesu i nawa Kapeniyam tauninemo, Galili plovinsna nopenomo bi Waiyawasi laġandimo tana lava i waiwailovelovedi.

³² Bi ena wailovelove a soveyena, banina ena gagali ba waibada vaitena.

³³ Bolu vanuwina nopenomo oloto aluwa gebogebona i sunesuneina, kalinana didiginemo i binauna gado,

³⁴ “Ei, tam bai lisimaimo kwa voiy, Nasalet Yesuna! Tam kuna natona kwa kagebogebomai, ee? Tagu e sibem te tam aiyai: Tam ba Maimaituwa ena tauwainoyanoya waiwaiyawim.”

³⁵ Yesu kalinana bagibaginemmo aluwa gebogebona i giuwena gado, “Kumija moimoisili bi oloto kwa potiyovo kamaġe!” Ĝome aluwa gebogebona oloto i pwalaġe yovoġe doġamo lava matedimo bi i potiyovo kamaġe bi mote i waikelo.

³⁶ Lava matabudi a sove bi edi lava vaitedi ai giugiuna gado, “Tana ena wailovelove ba waibada bi ġailisi vaitena te aluwa gebogebodi ya giuwedi bi sa potipotiyovo.”

³⁷ Bi Yesu giuna mba dobuna matabuna i nawa yaġosi.

Yesu lava wapewapedi i waiyawasanidi

(Met 8:14-17, Mak 1:29-34)

³⁸ Yesu bolu vanuwina i gose bi i nawa Saimon ena vanuwemo. Ĝome Saimon lawana i kita sida gaugaululu i vai bi Yesu ai baġa te ya sagu, banina tana i sida kauwa.

³⁹ Yesu i nawa waivini i kenakenana diyanemo i moito bi gaugaululu i kaipasine te waivini ya gose kamaġe. Gaugaululu waivini i gose bi tana maġemota i kena moito te i waikanidi.

⁴⁰ Bi mba aubiganemo suwala bulubulumo, lava wapewapedi edi lava sida tabudi bi tabudi a vaivaidina a tavaitedi Yesu lisinemo. Tana ġemogemotāġa i taukonidi bi i waiyawasanidi.

⁴¹ Bi kota aluwa gebogebodi lava wapewapedi a sunesuneidina i kwavidi a potiyovo. Bi a binabinauna gado, “Tam taunana Maimaituwa natuna!”

Bi Yesu i giuwedi te a lautautau bi i voyiedi te mote a giu, banina tedi a sibe te tana taunana Keliso.

** 4:26: 1Ga 17:8-16

⁴² Lağan sakosakomo Yesu i nawa dobu ġuyuwinemo, laupali aubaina. Bi lava a tavutavuġe bi laġannemo a banavina ba ai baġa te maso mote i ġosedi.

⁴³ Bi geġa te tana i giuwedina gado, “Tagu kota Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna ya lauguguya taun ġesaudimo, mba taunana aubaina Maimaituwa i giukamaġegu te e yovo.”

⁴⁴ Kamaina bi Diudiya nponemo, bolu vanuwidiġa Yesu i lauguguya nawa.

5

Yesu tauwaikaiwatana i yogedi

(Met 4:18-22, Mak 1:16-20)

¹ Lağan ġemota Yesu Genasalet* topana diyanemo i moimoito bi Maimaituwa giuna i laulauguguyaye. Bi lava kumdi a tava a dubutawi bi a waibeya vaiye.

² Bi tana taugomo i kitedi edi waga labu a solusaġedi gelemo bi edi gomo a koġekokoġedi.

³ Tana i moito saġa Saimon[†] ena wagamo bi i miyatulu. Bi i waibaġa te ya taududunawe topamo bi lava kumdi wailovelovedi i waitubu.

⁴ Laġannemo i giugiu kovi ba Saimon i giuwena gado, “Waga kwa taududunawe topa pounemo bi em lava vaitedi emi gomo ko sivu yovoġedi bi iyana ko konedi.”

⁵ Kamaina bi Saimon giu i waimunena gado, “Bada, tama dudubala lofalofa ke gomo gulata bi mote iyana ke konedi. Bi em giu aubaina te gomo ka sivuyovoġedi.”

⁶ Laġannemo edi gomo a sivuyovoġedi ba iyana wapewapedi a konedi bi ġotona te maso edi gomo a nuwalisi.

⁷ Taunana aubaina waga ġesaunemo edi lava a laumatakamotaedi te sa nato sa sagudi. Ĝome te edi lava a nato a sagudi te wagedi a waiwanavudi bi wagedi ġotona te maso a bulu.

⁸ Laġannemo Saimon niga kauwina i kitakita ba tuwapekanemo i kuluva Yesu kaġepakanemo bi i giuna gado, “Tagu gebogebo lavagu, kwa ġose kamaġegu.”

⁹ Tana ena lava vaitedi a sove gulata, banina tedi iyana wapewapedi a konedi.

¹⁰ Bi ena lava Diyemesi bi Diyon, Diyebedi natunatuna kota a sove. Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Mote kuma naila, niganana bi noi i saġa i nawana, temi kaka lava ko konedi.”

¹¹ Bi tedi maġemota edi waga a solu saġedi gelemo, mwali matabudi a ġosedi bi Yesu a kaiwata.

Yesu oloto kapa vaivaina i waiyawasani

(Met 8:1-4, Mak 1:40-45)

¹² Bi taun ġesaunemo Yesu oloto sida kapa vaivaina i banavi. Bi sauginemo oloto Yesu i kitakita ba i laudulu yovona doġamo bi i giuna gado, “Bada, bamoda kuma ġoe te kwai yawasanigu.”

¹³ Kamaina bi Yesu oloto i kita bi nimana i tuġu te i taukon i tuġu te i taukon bi i giuwena gado, “Ya ġoegoena kwa yawasana.” Mote lofana te sida kapa oloto i ġose bi i yawasana.

¹⁴ Kamaina bi Yesu oloto i waiġakena gado, “Bai i tubutubuġana mote aiyai ġesauna kuma giuwe, kwa nawa pilisi sewasewa taugabuna lisinemo bi ya

* **5:1:** Genasalet Ganašalet ba Galili isana ġesauna. † **5:3:** Saimon ba Pita isana ġesauna.

kitam. Bi Mousis sewasewa i giugiuwena kwa voiye te lava sa kitam te kuna yawasana.”‡

¹⁵ Bi geğə te oloto i nawa bi bai lisinemo i tubutubuğana giuna i kadidigi. Taunana aubaina te lava kumdi a tava Yesu lisinemo bi giu visuvisuna a vaiye te edi sidamo i waiyawasanidi.

¹⁶ Bi lağan onena Yesu i gosedi bi i nawanawa dobu ġuyuwidimo pali aubaina.

*Yesu oloto tunipekipekina i waiyawasani
(Met 9:1-8, Mak 2:1-2)*

¹⁷ Lağan ġemota Yesu i waiwailovelove, Palisiſ bi waiğake tauwailovelovena babadidi ġome a miyamiya. Tedi ba Galili, Diudiya bi Yelusalem nopodimo malagai onedığa a tava. Bi Bada ena ġailisi ba Yesu lisinemo te waiyawasana i voivoiyedi.

¹⁸ Bi olooloto ġesaudi edi tau tunipekipekina latilatina a avali tavaite. Bi a ġoegħoena maso a saġena vanuwa nophonemo, Yesu matanemo ai kena.

¹⁹ Bi a kitakita te lava kumna vanuwa ai wanavu. Taunana aubaina a saġa noke vanuwa dabanemo te Yesu i moimoitona luvaluvanemo, bwada a koiyavusi bi edi tau latilatina ai dawe yovoġena Yesu matanemo.

²⁰ Sauginemo Yesu edi waismuġa i kitakita ba oloto i giuwena gado, “Egu tau em gebogebo e noġoti kamaġedi.”

²¹ Palisi bi waiğake tauwailovelovena mai giuna a vaivaiye ba taudiġa ai giugiuna gado, “Tana ya noġonōġoti munaġe te bena i saġa gulata, mba ya waidibogo. Maimaituwa taunaġa gebogebo taunoġoti kamaġedi, mote aiyai ġesauna.”

²² Yesu edi noġota i sibedi taunana aubaina i waitalayedina gado, “Bai aubaina nopolimmo niga mainana ko waiwainoġota?”

²³ Bai giuna i tekateka, “Em gebogebo e noġoti kamaġedi ee ku moito bi kwa nawa?

²⁴ Taunana aubaina niganana kaka yài lovemi te ko sibe, te niga dobunemo Tana Taunana Natuna waibada i vai te gebogebo ya noġoti kamaġedi.”

Kamaina bi Yesu i tauvitale oloto tunipekipekina i giuwena gado, “Ku kena moito, em latilati kwa vai bi kwa nawa em vanuwemo.”

²⁵ Noi taunana te lava matabudi a kitakita bi oloto i miya moito, ena latilati i vai bi Maimaituwa lisinemo makakasaġesaġena i nawa ena vanuwemo.

²⁶ Tedi naila ika gusugusudi bi a sove gulata, bi Maimaituwa a kasaġesaġena gado, “Tama niganana anisove kauwina ke kita.”

*Yesu Livai i vine
(Met 9:9-13, Mak 2:13-17)*

²⁷ Niga kauwina mulinemo Yesu malagai i potiyovo kamaġe bi i nawanawa te takis taulaitupana isana Livai i kita, ena anibagibagimo i miyamiya. Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku kaiwatagu.”

²⁸ Noi taunana te Livai i miya moito, bai matabudi i gose kamaġedi bi Yesu i kaiwata.

²⁹ Mba mulinemo Livai ena vanuwemo soi dididiga Yesu aubaina i voiye, bi ġome ba takis taulaitupedi kumna bi lava ġesaudi vaitedi a kanikani.

³⁰ Kamaina bi palisi bi waiğake tauwailovelovena, Yesu ena tauwaikai-watana a giu vitavitalededina gado, “Temi bai aubaina takis taulaitupana bi gebogebo lavedi vaitedi ko kanikani?”

‡ 5:14: Lev 14:2-32 § 5:17: Lava nuwanuwasaġesaġedi, waiğake taukaiwatedi bi geğə te mote lava wainuwatoitoidi a sagusagudi

³¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ġoeġoe bi lava sidesidedi taudidi doketa sa ġoeġoe.

³² Tagu e tavana mote didimana lavedi aubaidi bi gebogebo lavedi aubaidi te sa laukuvasa.”

*Yesu ena wailovelove ba tabuna kaka Palisi edi wailovelove
(Met 9:14-17, Mak 2:18-22)*

³³ Lava ġesaudi Yesu a giuwena gado, “Diyon ena tauwaikaiwatana maġemoġemotaġa sa udiudi bi sa laulaupali, bi kota palisi edi tauwaikaiwatana mainana sa voivoiye. Bi tam em tauwaikaiwatana bai aubaina sa kanikani bi sa tegotego?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bainewa te maso lawelawena ena tauliso sa udi? Laġannemo tana vaitena sa miyamiya ba mote sima udi.

³⁵ Laġan ya tava te tana ena tauwaikaiwatana lisidimo sa kaikamaġena, kaka tedi sa udi.”

³⁶ Yesu niga lautaulalana i giuwedina gado, “Lava mote gala valivaliuna selepina ima vai bi gala wadubonemo ima popo waigemoti. Bamoda mainana bi i voyena ba gala valivaliuna ya nuwalisi, bi gala valivaliuna mote luvana te gala wadubona vaitena sima popo waigemotidi.

³⁷ Bi lava mote wain valivaliuna ima vai bi kwagi wadubonemo ima gini, male kwagi wadubona ya nuwatali te wain ya nuwaġini bi kwagi ya gebogebo.

³⁸ Wain valivaliuna kamaina te kwagi valivalunemo ko ġini.

³⁹ Lava aiyai wain wadubona i tegotegona ba mote wain valivaliuna tegona ima ġoeġoe, taunana aubaina ya giugiuna gado, ‘Wain valivaliuna tegona mote i visu.’ ”**

6

*Waiyawasi Laġanina Ena Waitala
(Met 12:1-8, Mak 2:23-28)*

¹ Waiyawasi Laġanina ġesaunemo Yesu laisi daibina noponaġa i nawanawa bi ġome ena tauwaikaiwatana laisi a legaudi, a musudi bi a kanikanidi.

² Kamaina bi ġome waiġake babadidi mba kauwina a kitakitana, ba a giuwedina gado, “Bai aubaina Waiyawasi Laġannemo mba kauwina kona voiyē?”

³ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo mote gilugilumina ko iyevi te Deivida bi ena lava vaitedi kani a peki ba bai i voiyē?

⁴ Deivida i nawa Maimaituwa ena vanuwemo i sola saġa bi buledi Maimaituwa vitevite wainonona i legaudi te i kani. Bi waiġake ena luvamo mba buledidi ba pilisi taudīga sa kanikanidi. Bi buledi ġesaudi kota ena lava i vitedi te a kani.”

⁵ Ġome Yesu i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna ba Waiyawasi Laġanina Badana.”

⁶ Bi Waiyawasi Laġanna ġesaunemo Yesu i nawa bolu vanuwinemo, ġome i waiwailovelove ba oloto nima kataiyana nuwanokuna ġome i miyamiya.

⁷ Palisi bi waiġake tauwailovelovena a waikitawata te Waiyawasi Laġannemo yai yawasana ee geġa. Banina tedi a ġoeġoena maso bai i voiyē wapa bi ai wawu.

** **5:39:** Wain wadubona bi valivaliuna ba: Lava aiyai bi yawasana wadubonemo ya miyamiyana ba yawasana valivaliuna mote ima ġoeġoe, banina tana ya noġonoġoti te yawasana wadubona ba i visuna kaka yawasana valivaliuna.

⁸ Bi tana edi noğota i sibe kamaina bi oloto nimana nuwanokuna i giuwena gado, "Kwa sağɑ matedimo kwa moito." Bi oloto i miya moito i sağɑ lava matedimo i moito.

⁹ Yesu i giuwedina gado, "Yài talayemi, eda waiğake bainewa i giuweda? Waiyawasi Lağannemo ba lava ta sagu ee ta lau kivigebogeboye. Lava tai peki ee tai yawasani?"

¹⁰ Bi ġemogemotağɑ i kita nawedi bi oloto i giuwena gado, "Nimam ku tuğu." Bi nimana i tuğutuğu ba i yawasana.

¹¹ Bi tedi a medi gulata bi taudiğɑ ai ogatalavivila te Yesu lisinemo bai sa voiyе.

¹² Mba lağanna i nawa kamağe ba tana i nawa oyamo bi Maimaituwa lisinemo i laupali lağansako.

¹³ Lağan i sako olaolalemo ena tauwaikaiwatana i yogedi a tava bi wapedi 12 i vinedi te tedi giugiukamağedi. Bi i vinevinedina isedi ba niga taudidi:

¹⁴ Saimon i wai isana Pita, bi tasina Endulu, Diyemesi, Diyoni, Pilipi bi Batolomi,

¹⁵ Met, Tomasi, Saimon sa wai isana Delot,

¹⁶ Diudas, Diyemesi natuna, bi Diudas Iskaliyot, tana taunana i waila Yesu kana ġaviya.

Yesu tana tauwailovelove bi tauwaiyawasana

(Met 4:23-25)

¹⁷ Sauginemo tedi oyamo bi a miyamiya kuluva ba dobu laiwapuwapunemo a vamoito. Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a moito, bi tauwaikaiwatana wapewapedi bi lava kumdi a moito kwaivivilidi. Mba lavedi ba Diudiya, Yelusalem bi gele malagaidi, Taiya bi Sidonğɑ a tava.

¹⁸ Bi mba lavedi a tava Yesu au waibeyavaiyenemo te edi sidamo sa yawasana. Bi tedi mabai aluwa gebogebodi a sunesuneidina vaitedi i waiyawasanidi.

¹⁹ Bi lava matabudi a wailaulubu te maso Yesu a taukonı, banina tana lisinemo poya i potiyovo bi lava matabudi i waiwaiyawasandi.

²⁰ Yesu ena tauwaikaiwatana niga mainana i giuwedi: "Waiwaiyamoy-amonjimi ba koi nuwavisu banina Maimaituwa ena waibada ba temi aubaimi.

²¹ Koi nuwavisu temi mabai ko kanikani pekina, Maimaituwa kaka yai wanavumi.

²² Lağannemo lava sa yoaiyemi, sa kita kamağemi, sa lauyovoğemi bi sa giuwemi te temi ba gebogebi lavemi ba koi nuwavisu, banina temi ba Tana Taunana Natuna tauwaisumağena.

²³ Lağannemo bi lisimimo mai ya tubuğana ba koi nuwavisu, bi ko yasisi banina emi mai'a malamo ya kenakena. Ko noğoti te wala edi magumagula kauwina ġemotina taugiuwatana lisidimo mainana a voivoiye."

²⁴ "Bi i gebo kauwa te tam aiyai niganana kwa waiguyauna.

Mba kaikana em soisoi kuna vai.

²⁵ Bi i gebo kauwa te tam niganana tubuğemo kwa wainuwavisuna, tam kaka kani kwa peki. Bi i gebo kauwa te niganana kwa gwaigwai, lağan

muliğɑ kaka kwai nuwaboya bi kwa ġaba gulata.

²⁶ Bi i gebo kauwa te tam niganana lava sa sovesovem, mba kauwina ġemotinemo edi magumagula taugiuwatana kaikaiyovudi a sovesoveyedi."

*Em ġaviya kwa ġoedi
(Met 5:38-48,7:12a)*

²⁷ “Koi beyavaiya bi yà giuwemi, em ġaviya kwa ġoedi, bi tedi mabai sa dabodabokemna lisidimo visu kwa voye.

²⁸ Bi tedi mabai sa pasipasilimna kwa kavisuvisudi, bi taukagebogebom kwa laupali.

²⁹ Tana aiyai bi gadigadimmo i talaġa ba kota gadigadim ġesauna kwa vite te ya talaġa. Bi aiyai em kwesi i vaina ba kota kwai anine te em kwama ya vai.”

³⁰ Bamoda aiyai bai i waibaġayena ba ku vite bi aiyai em bai mwalina i vaina ba mote kuma giuwe te ima vite munaġem.

³¹ Ko ġoeġoe te lava aubaimi bai sa voyiena ba temi kota tedi aubaidi mainana ko voye.

³² Bamoda temi lava sa wainuwavainemna taudiġa koi nuwavainedina ba Maimaituwa mote kaka kavisuvisu ima vitemi. Banina gebogebo lavedi kota mainana edi lava sa wainuwavainedi.

³³ Bi bamoda temi lava visuvisu lisimmo sa voivoiyena taudiġa lisidimo ko voyiena ba Maimaituwa mote kaka kavisuvisu ima vitemi. Gebogebo lavedi kota mainana sa voivoiyen.

³⁴ Bi bamoda lava ko ġoeġoedi te emi mane sai sipona, ba temi mote kaka maii'a koma vai. Gebogebo lavedi kota mainana sa wainoġota te edi lava sai sipo munaġedi.

³⁵ Emi ġaviya ko ġoedi bi lisidimo visuvisu ko voye. Bai kona vitedina ba koma noġonogoġoti te sa vite munaġemi, bi emi maii'a ba dididiga malamo ya kenakena. Bamoda temi niga mainana ko voyiena ba Maimaituwa Saġasaġa Guletina yai kawa natunemi. Banina tana ba kivina i visu lava gebogebodi bi lava mabai mote sima waiebone lisidimo.

³⁶ Ko launuwatoina maibena Tamemi malamo laulaunuwatoina.

*Mote koma etala
(Met 7:1-5)*

³⁷ “Nopomimo lava ġesaudi koma etaledi, Maimaituwa kaka temi ya etaleti. Lava mote koma kuvalidi, Maimaituwa kaka temi ya kuvalimi. Emi lava edi gebogebo ko nogoti kamaġedina kaka Maimaituwa emi gebogebo ya nogoti kamaġedi.

³⁸ Lava ġesaudi lisidimo ko soina ba Maimaituwa ya vite munaġemi. Nopomi tabutabudimo ko soisoina ba mainana dabemimo kavisuvisu yai lautawidi. Bai ko voivoiyena ba mainana luvanemo Maimaituwa lisimimo ya voye.”

³⁹ Yesu i lautaualalana gado, “ġemogemotina lava matapotapotana, ena tau matapotapotana yai etadoliye ee? Bamoda mainana sa voyiena ba labuidi dommo sa kuluva.

⁴⁰ “Gomana gilugilumina mote tauwailovelovena ima saġa kamaġe, geġa! Bi tana aiyai ai lovelove kauwena ba tauwailovelovena vaitena ġemogemotidi.

⁴¹ “Tam mote maso valetim matanemo ġasububu ku kitakita bi tam matammo mote kaitupo kuma kitakita.

⁴² Bainewa te valetim kwa giugiuwena gado, ‘Valetigu, matammo ġasububu yà kaikamate.’ Bi geġa te tam matammo kaitupo mote ku kaikamate. Tam kaikaiyovum. Dolina kaitupo matammo kwa gei kaikamate kaka matam ya negavai, te valetim matanemo ġasububu kwa kaikamate.”

Kai bi Votana
(Met 7:16-20,12:33-35)

⁴³ “Bi kai visuvisuna mote votana gebogebona, kota kai gebogebona mote votana visuvisuna.

⁴⁴ Kai votanemo kaka kwa kita ġone. Lava mote tipolo kainemo kulou ima losi, ee ġawāġawa waigedegedelinemo guleipi ima losi.

⁴⁵ Lava nophonemo kauwa visuvisudi sa kenakenana ba kauwa visuvisudi ya voivoiyedi, bi lava nopona gebogebo i waiwanavuna ba mainana gebogebo kauwidi ya voivoiyedi. Bai nophomo i wanawanavuna ba mainana gayamo ya potipotiyovo.

Taugāla nuwanuwauyauyana bi taugāla bu'ubu'wina
(Met 7:24-27)

⁴⁶ “Bai aubaina te ko giugiuna gado, ‘Bada, Bada. Bi bai yà giugiuwena mote koma vaivaiye?

⁴⁷ Bi tana aiyai ya nato lisigumo bi giugu ya vaiye bi ya voivoiyedina kaka yai lovemi te tana bainewa kitana.

⁴⁸ Tana ba maibena oloto ena vanuwa domdi i ġala gulatedi bi duġutau i waimoitodi. Sauginemo kabaita i yovona ba vanuwina mote ima likwa, banina tana i lauġala kauwa.

⁴⁹ Bi tana aiyai giugu i vaiye bi mote ima miyamiyaedi, ba tana maibena oloto doġamo ena vanuwa domdi mote i ġala gulatedi. Laġannemo kabaita vanuwina i wailautaguna ba i likwa kamaġe bi i kagebogebo otīge.”

7

Tauwaiġaviya 100 edi bada ena sumāġa
(Met 8:5-13)

¹ Laġannemo Yesu niga kauwidi matabudi lava i giuvitedi, mba ġome te i nawa Kapeniyammo.

² Ĝome tauwaiġaviya 100 edi bada, ena taupaula nuwana tauvaikauwena tana i sida kauwa bi nuwana peki.

³ Laġannemo tauwaiġaviya edi bada Yesu giuna i vaivaiye, ba Diu babadidi ġesaudi i giukamaġedi te tana sai baġa te ya nato ena taupaula yai yawasani.

⁴ Tedi a tava Yesu lisinemo, bi ai baġa vavasaġena gado, “Tauwaiġaviya edi bada em sagu ya ġoeġoe kauwe bi tana ba lava visuvisuna.

⁵ Banina eda lava i ġoyedi aubaina tana taunaġa bolu vanuwina aubaida i ġala.”

⁶ Kamaina bi Yesu vaitena a nawa. Tana vanuwa diyanemo i tavatava, bi tauwaiġaviya edi bada ena lava i giukamaġedi Yesu lisinemo te niga mai sa giu: “Bada, tagu mote yà visu te egu vanuwemo kwa nato.

⁷ Taunana aubaina kwa giu ota bi egu taupaula ya yawasana.

⁸ Tagu e sibe kauwe te tam giuġa kwa giuwe bi ya tubuġa. Banina tauwaibabada gabulidimo yà miyamiya, bi kota tauwaiġaviya egu waibada dibunemo sa noyanoya. Niga yà giuwena gado, ‘Ku nawa.’ Te ya nawa, noko yà giuwena gado, ‘Ku nato.’ Te ya nato. Bi egu taupaula yà giuwena gado, ‘Niga ku voiye.’ Te ya voiye.”

⁹ Laġannemo Yesu niga giuna i vaivaiye ba tauwaiġaviya edi bada i soveye, bi i tauvitale te lava kumna a kaikaiwatana i giuwedina gado, “Yà giugiuwemi te niga sumeġina mote bamai Islael nophonemo yà kita.”

¹⁰ Kamaina bi tauwainoyanova a munāġa tava tauwaiġaviya edi bada ena vanuwemo, bi a kita te taupaula i yawasana.

Yesu iwape natuna olotona i waiyawasani

¹¹ Ġome Yesu i taumiya, mulinemo, tana ena tauwaikaiwatana bi kota lava kumna vaitedi a nawa Nain tauninemo.

¹² Laġannemo tana i tavatava taun lovolovotavinemo ba iwape natuna taubeuna a avali bi a potipotiyovo. Olotona pekipekina ba iwape natuna laugemotina, bi lava kumna mba tauninemo ba iwape vaitena.

¹³ Laġannemno Bada iwape i kitakita ba i launuwatoiye bi i giuwena gado, “Kuma ġaba.”

¹⁴ Kamaina bi Yesu i moito nawa te taubeu i tauconi, bi olooloto taubeu tauavalina a vamoito bi tana i giuna gado, “Ewali yà giugiuwem te kwa kena moito.”

¹⁵ Ġome ewali pekipekina i kena moito i miya bi giu i waitubu, bi Yesu gomana tinana i vite munāġe.

¹⁶ Tedi matabudi a tatava bi Maimaituwa a kasägesäġe bi a giuna gado, “Taugiwatana saġasaġa guletina poudemo i laumaġata, Maimaituwa i yovo te ena lava yai yawasanida.”

¹⁷ Yesu giuna i dabalala Diudiya Plovinsina bi diyadiyanaġa.

Yesu bi Diyon Taukabulu

(Met 11:2-19)

¹⁸ Diyon ena tauwaikaiwatana kauwa matabudi a tubutubuġana Diyon a tainuwatau.

¹⁹ Bi ġome ena tauwaikaiwatana labu i yogedi bi i giukamaġedi Yesu lisinemo te sai talayena gado, “Tam taunana Keliso, lava a giugiuwena ee lava ġesauna ka labe?”

²⁰ Laġannemo Yesu lisinemo a tava ba tedi a giuwena gado, “Diyon Taukabulu i giukamaġemai te kai talayem, tam taunana ke labelabem ee lava ġesauna ka labe?”

²¹ Mba laġannemo Yesu lava wapewapedi edi sida tabudi bi tabudi i waiyawasanidi, aluwa gebogebodi a sunesuneidina i kapotiyovodi bi matapotepotedi i waiyawasanidi te ai kita munaġa.

²² Bi Yesu Diyon ena tauwaikaiwatana edi giu i waimunena gado, “Ko munaġa bi bai kona kita bi kona vaivaiyena Diyon ko giuvite te matapotapotedi sa wai kita, kaġe nuwanokudi sa nawanawa, kapa vaivaidi a yawasana, beya potepotedi sa waibeyavaiya, pekipekidi a kena moito munaġa bi giu visuvisuna waiwaiyamoyamonidi lisidimo sa laulauguguyaye.

²³ Waiwainuwavisudi tedi mabai mote sima nuwanuwakulukuluvegu.”

²⁴ Diyon ena tauwaikaiwatana a munaġa, mulinemo Yesu lava kumna nopodimo Diyon ena kauwa i giuwena gado, “Wala kona nawa Diyon lisinemo kalakalalelemo, bai kona noġonoġotina maso kona kita? Noġota kulukuluva lavana ena noġota mai leġi yavala ya suvesuve lemana ee?

²⁵ Temi kona nawa te maso bai kona kita? Lava gala visuvisuna i kotekotena maso kona kita ee? Lava mabai mai sa wai galana ba tedi ġalibona ena vanuwemo taumiya.

²⁶ Ko giuwegu, kona nawa te bai kona kita? Taugiwatana ee? Kamaina te giukauwa bi kona kitakitana i tausaġana kaka taugiwatana ġesaudi.

²⁷ Diyon tana taunana gilugilumina wadubonemo i giuwatana gado, ‘Tagu kaka egħi tauwainoyanoya yà gei giukamaġe te em eta ya yawasi.’*

²⁸ “Yà giugiuwemi te waivini a wainatunana nopodimo mote aiyai bam Diyon i saġa kamaġe, bi geġa te lava ani kita waiyovoyovo Maimaituwa ena waibada nponemo ya miyamiyana ba i tausaġana kaka Diyon.”

* **7:27:** Mal 3:1

²⁹ Lava matabudi bi takis taulaitupana Yesu ena giu a vaivaiye te Maimaituwa giuna ba giukauwa, banina tedi kaikana Diyon i kabuludi.

³⁰ Bi gēga te Palisi bi waīgake tauwailovelovedi Maimaituwa ena āgowāna tedi lisidimo ba a daboke, taunana aubaina Diyon ena kabulu a daboke.

³¹ Bi Yesu giu i laumunağena gado, “Niga kimtimi bai yà laukoiluvaye? Kitedi mai bai?

³² Kitedi mai libilibi ani waigemota gabunemo sa miya bi sa waimuduvelleyana:

‘Tama nāgi salena ke saleye
 bi mote ko biga
bi kota peki salena ke saleye
 bi mote ko āgaba.’

³³ Bi lagannemo Diyon Taukabulu i tavana mote buledi i kanikani bi mote wain i tegotego ba kona giu te penama i sunei.

³⁴ Tana Taunana Natuna i yovona ba i kanikani bi i tegotego bi kona giuna gado, ‘Ko kita tana kanikani yaviyavina bi tegotego yaviyavina, tana ba takisi taulaitupana bi gebogebo lavedi edi tau.’

³⁵ Maimaituwa natunatuna ba lava mabai ena nuwauyauyamo sa miyamiyana.”

Yesu gebogebo waivinina i waiyawasani

³⁶ Palisi āgemota Yesu i giuvai ena vanuwemo, te aubiga kanina sa kani. Kamaina bi Yesu i nawa Palisi ena vanuwemo bi i kenagiligili kani aubaina.

³⁷ Mba tauninemo gebogebo waivinina i miyamiya, bi i vaiye te Yesu Palisi ena vanuwemo i kanikani ba tana masi panepanena bi mai'ina dididigina dugina i avali tavaite.

³⁸ Bi Yesu kāgepakanemo i laudulu bi i āgaba bi matasulunemo Yesu kāgena i wai kwaukwaudi bi dabana doyonemo i yasayasağıdi, i waisuluvedi bi masi panepanena kāgenemo i āgini.

³⁹ Lāgannemo Yesu taugiuvaina niga kauwina i kitakita ba taunāga i wainuwanoğonogötana gado, “Bamoda tana taugiuwatana maso ba i sibe te waivini baibaina ya tautaukon, te maso i sibe te tana waivini gebogebona.”

⁴⁰ Yesu i giuwena gado, “Saimon, tagu bai yà āgoēgoena yà giuwem.” Bi Saimon i giuna gado, “Kamaina, Tauwailovelove ku giuwegu.”

⁴¹ Mane taniwigina olooloto labu loun i vitedi, āgemota mane 500 dinali i vite bi āgesauna 50 dinali i vite.

⁴² Tedi labuidi mote lisidimo mane te maso edi āgaga ai maii, taunana aubaina mane taniwigina edi āgaga i yasağı kamağedi. Kwa noğonogötü te bamo olotona ena āgoe i didiga gulata?

⁴³ Saimon Yesu ena giu i waimunena gado, “Oloto ena mane 500 dinali i yasayasağı kamağena.” Yesu i giuna gado, “Tam kuna giukauwa.”

⁴⁴ Čome Yesu i tauvitale waivini lisinemo bi Saimon i giuwena gado, “Tagu em vanuwemo e tava bi kāgegu ani koğana gaubina mote ku vitegu. Niga waivinina ku kita. Tana matasulunemo kāgegu i waikwau bi dabana doyonemo i yasağıdi.

⁴⁵ Lāgannemo e valagetana, tam mote ku waisuluvegu bi niga waivinina kāgegu waisuluvena mote i kaisako.

⁴⁶ Tam mote olip masina dabagumo ku āgini, bi tana masi panepanena kāgegumo i āgini.

⁴⁷ Taunana aubaina yà giugiuwem te tana ena gebogebo wapewapedi Maimaituwa i noğoti kamağedi, aubaina tana ena āgoe Maimaituwa lisinemo

i didiga gulata. Bi tana aiyai ena gebogebo ġaubona Maimaituwa i noġoti kamaġena ba ena ġoe Maimaituwa lisinemo i ġaubo.”

⁴⁸ Ĝome Yesu waivini i giuwena gado, “Em gebogebo e noġoti kamaġedi.”

⁴⁹ Bi lava ġesaudi tedi taudīga ai giugiuna gado, “Niga aiyai lavana te lava edi gebogebo ya noġonoġoti kamaġedi?”

⁵⁰ Ĝome Yesu waivini i giuwena gado, “Em sumāga i waiyawasanim, bi manuwaubam kwa nawa.”

8

Waiwaivini mabai Yesu a kaikaiwatana

¹ Laġan visa mulidimo Yesu i nawa taun bi malagai onedīga, Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulauguguyae. Tana ena tauwaikaiwatana 12 i waidolidi,

² waiwaivini mabai wala aluwa gebogebodi a suneidi bi edi sidamo i waiyawasanidina vaitedi. Bi nopolimo ba Meli Magdalim vaitena, wala tana lisinemo aluwa gebogebodi 7 i kwavidi a potiyovo,

³ bi Diyowena ba Usa mwanena bi Usa ba Alodi ena waiguyau tauwaibadayena, Susana bi waiwaivini ġesaudi tedi taudidi edi waiguyau a natomedu bi Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a sagusagudi.

Taubayau pesi i laulaunaġasena lautaulalana

(Met 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴ Mba ġome taun wapewapediġa lava kumdi a tava Yesu waibeyavaiyena aubaina, tedi niga lautaulalana i giuwedi,

⁵ “Taubayau i nawa daibimo ena pesi launaġasedi aubaina. Laġannemo i laulaunaġasedi ba ġesaudi etamo anivavutuġemo a talaġa.

⁶ Bi pesi ġesaudi doġa waitelitelinemo a talaġa. Laġannemo a kalakalanapu ba a welai te a poki banina doġa tatakalinemo.

⁷ Bi pesi ġesaudi gedala nopolimo a talaġa te a duga saġa bi gedala a yavanidi.

⁸ Bi pesi ġesaudi doġa visuvisunemo a talaġa te a duga saġa, bi a vota te votedi matabudi 100.”

Laġannemo niga giuna i waiwaikovi ba i giuna gado, “Aiyai waibeyam te kwai beyavaiya kauwa.”

Lautaulala banina

(Met 13:10-17, Mak 4:10-12)

⁹ Ena tauwaikaiwatana ai talaye te niga lautaulalana banina bai.

¹⁰ Bi tana i giuwedina gado, “Temi i waianinem te Maimaituwa ena waibada kenakena waidavonina sibena kaikana e vitemi. Lava ġesaudi ba lautaulalamo ya giuwedi te sa kitakitana bi mote sima kita ġone, sa vaivaiyena bi mote sima sibe.”

Yesu taubayau lautaulalana banina i giu waimaġati

(Met 13:18-23, Mak 4:13-20)

¹¹ Niga lautaulalana banina ba niga mainana: Pesi ba Maimaituwa giuna.

¹² Bi pesi etamo a talatalaġana ba tedi mabai giu a vaiye bi seitan ya tava te nopolimo ya kaikaikamaġedi, te tedi mote simai sumāga bi sima yawasana.

¹³ Bi doġa waitelitelinemo a talatalaġana ba tedi mabai giu a vaiye bi manuwavisudi sa vaivai bi geġa te lamlamdi mote a yovo gulata. Tedi mote simai sumāga kauwa taunana aubaina, laġannemo pilipili i tavana ba sa kulukuluva.

¹⁴ Bi pesi gedala nopolimo a talatalaḡana ba tedi mabai giu sa vaiye bi laḡannemo edi nuwalauwataḡa sa nawanawa ba niga dobuna ena waiguyau nuwaboyana ya yavayavanidi te mote sima votavota kauwa.

¹⁵ Bi pesi doḡa visuvisunemo a talatalaḡana ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaiye bi sa kaikaididina. Tedi yawasana visuvisunemo sa miyamiya bi sa votavota kauwa.

Piupiu laautalalana

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Lava piupiu i gabuna ba mote gulewemo imai kabubutawi e teibolo dibunemo ima sako. Kamaina te ġakima dabanemo ya sako te lava mabai vanuwemo sa valavalagetana ba yanana sa kita.

¹⁷ Bamo te kandavonemo bai a voivoiyena kaka ya laumaḡata, bi bai sumamo ya kenakenana kaka sumana ya nuwatanesa.

¹⁸ Taunana aubaina koi beyavaiya kauwa te giu banidi ko sibedi, banina tana aiyai bi lisinemo bai ya kenakenana ba dabanemo yai lautawi. Bi aiyai mote ima waibeyavaiya kauwa ba bai ġaubona lisinemo ya kenakenana kaka sa kaikamaġe.

Yesu tinana bi valevaletina

(Met 12:46-50, Mak 3:31-35)

¹⁹ Yesu tinana bi valevaletina a tava kitana aubaina, bi mote ġemogemotina te maso a sola nawa lisinemo banina lava kumna i didiga.

²⁰ Gome lava ġesauna Yesu i giuwena gado, “Tinam bi valevaletim didiyaumo sa moimoito bi sa ġoeġoena sa kitam.”

²¹ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Tinagu bi valevaletigu ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaiye bi sa kaikaiwata kauwena.”

Yesu kaibitibiti i giu waitautau

(Met 8:23-27, Mak 4:35-41)

²² Laġan ġesaunemo Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Wagamo ko gelu bi ta nawa topa nevanemo.”

²³ Kamaina bi tedi wagamo a gelu, a nawanawa ba Yesu i kena kwavu. Mba taunana te kaibitibiti i talaḡa, labama wagamo i waidubusaġe bi ġotona te maso a bulu.

²⁴ Bi ena tauwaikaiwatana a nawa Yesu a lainuwesi bi a giuwena gado, “Bada, niga ta bulu!” Tana i kenamoito te yavala bi labama i giuġavukidi, a lautautau te daumola i kena.

²⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ko waisumaġa e geġa?” Tedi a sove bi manailidi taudiġa ai giugiuna gado, “Niga lava baibaina te yavala bi labama i giuġavukidi bi kalinana ai bade.”

Yesu aluwa gebogebodi oloto a sunesuneina i waiyawasani

(Met 8:28-34, Mak 5:1-20)

²⁶ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi wagaġa a nawa Gelasin dobuna Galili topana noi nevanemo.

²⁷ Laġannemo Yesu i potipotiyovo gelemo ba mba malagainemo aluwa gebogebona oloto i sunesuneina i tava Yesu lisinemo. Laġan i lofa gulata niga olotona malagai i gose bi makofakofana tauyewaġa i miyamiya nawa.

²⁸ Bi laġannemo oloto Yesu i kitakita ba magalalina kaġepakanemo i kuluva bi i binauna gado, “Yesu, Maimaituwa Saġasaġa Guletina Natuna, bai lisigumo kwa voiye? Aee, yà waibaġa vavasaġem te mote kuma ka gebogebogu.”

²⁹ Niga mainana i giuna banina ba Yesu kaikana aluwa gebogebona i giuvavasağe te oloto ya potiyovo kamağe. Sauga tabutabuna aluwa gebogebona niga olotona i waibadabadye. Avena te oloto nimana bi kağena laulauseinidi, tauyava a labelabe bi geğə te aluwa gebogebona mba seinidi i waidouğavuğavukidi bi oloto i avali vai te i nawenawena dobu ġuyuwidimo.

³⁰ Bi Yesu oloto i waitalayena gado, “Isam bainewa?” Bi tana ena giu i waimunena gado, “Tagu isagu ba ke wapa gulata.” Tana mai i giuna banina aluwa gebogebodi wapewapedi a sunei.

³¹ Aluwa gebogebodi Yesu ai bağavavasağe te mote ima giukamağedi sima nawa dom yovoyovo alealelenemo.

³² Bi mba modomodonemo buwawa yalaboluboludi, oya nevakaunemo a yabayaba. Bi aluwa gebogebodi Yesu ai bağavavasağe te maso i waianinedi te buwawa nopodimo sa sola sağə. Kamaina bi Yesu i waianinedi te a sola sağə.

³³ Lağannemo aluwa gebogebodi oloto a potipotiyovo kamağe ba buwawa nopodimo a sola. Ğome buwawa yalaboluboludi salisali a velavelauwatana ba topamo a bulu.

³⁴ Lağannemo buwawa taulabedi niga kauwina a kitakita ba a velau a nawa taunimo bi diyadiyanığa te giu ai dabalali.

³⁵ Kamaina bi bai i tubutubuğanə kitana aubaina lava a nawa. Sauginemo Yesu lisinemo a tavatava ba aluwa gebogebodi oloto a potipotiyovo kamağena a kita. Tana i waigala bi ena noğota didimaninem, Yesu kağepakanemo i miyamiya, bi tedi matabudi ba a naila gulata.

³⁶ Bi tedi mabai oloto aluwa gebogebodi a sunesuneina lisinemo bai i tubuğə bi a kitikitana lava ġesaudi a giuwedi te bainewa Yesu oloto i waiyawasani.

³⁷ Ğome Gelesen dobuna lavedi matabudi, a naila gulata taunana aubaina Yesu ai bağə vavasağe te edi dobu ya gose. Kamaina bi Yesu wagamo i gelu te i munağə.

³⁸ Bi oloto aluwa gebogebodi a potipotiyovo kamağena Yesu i waibağə te maso vaitena a nawa. Bi geğə te Yesu mba olotona i giuwena gado,

³⁹ “Kwa munağə te em vanuwa lavedi lisidimo bi kwa giuwedi te bainewa Maimaituwa i waiyawasanim.” Kamaina bi oloto taun i nawa yağosi bi bai Yesu lisinemo i voivoyena taunana lava i giuwedi.

Gomana waivinina pekina bi waivini sidasidana

(Met 9:18-26, Mak 5:21-43)

⁴⁰ Bi lava Galili topana noi nevanemo a wailaba bi lağannemo Yesu i munamunağə tava ba a giuvai.

⁴¹ Ğome bolu vanuwina taulabena isana Diyailesi i tava Yesu lisinemo bi kağe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliye bi i waibağə vavasağe te maso vaitena a nawa ena vanuwemo.

⁴² Banina tana natuna waivinina lauğemotinə ena kwalabu ba 12 bi ġotona te ya peki. Lağannemo Yesu i nawanawa ba lava kumdi a tava a dubutawi.

⁴³ Bi nopodimo ba waivini kwasina i miyamiya kamakamağena, kwalabu wapanā 12 a kovi. Tana ena ġonağona doketa lisidimo i waiyakali bi mote aiyai i waiyawasani.

⁴⁴ Tana Yesu mulinağə i sağə te ena gala isudamodamona i tautaukonni ba noi taunana te kwasina i miyamiya kamakamağena i kaisako.

45 Yesu i tauvitale bi lava i waitalayedina gado, “Gode aiyai i taukonigu?” Lava matabudi a valele bi Pita i giuna gado, “Bada, kuna kita te lava a dubutawim, sa bibibinim bi kuna giu te aiyai i taukonim.”

46 Yesu i lauyaviyavina gado, “Lava i taukonigu, taunana aubaina mayagu e vai te ġailisi i gosegū.”

47 Waivini i noġot i munaġe te tana Yesu i taukonī. Taunana aubaina tana manailina bi magusuna i saġa Yesu kaġe pakanemo te tuwapekana i wai tupagwaliye. Bi lava matabudi i giuwedi te bai aubaina tana Yesu i taukonī bi maġemota mayana i vai te i yawsana.

48 Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Natugu em sumāġa i waiyawasanim bi manuwaubam kwa nawa.”

49 Yesu yaġolo waivini lisinemo i giugiu ba bolu vanuwina badana isana Diyailesi, ena vanuwemo lava i tava bi i giuwena gado, “Tauwailovelove kuma kaka nuwalaġlaġa natum kaikana i peki.”

50 Yesu niga giuna mainana i vaivaiye ba Diyailesi i giuwena gado, “Mote kumai nuwaboya, kwai sumāġa ota bi tana kaka ya yawsana.”

51 Sauginemo Yesu Diyailesi ena vanuwemo i tavana ba lava matabudi i waigäkedi te mote vaitedi a sola nawa, Kamaina Pita, Diyemesi, Diyoni bi gomenina tinana bi tamana taudiġa a saġa noke gomana lisinemo.

52 Lava matabudi ġome gomenina ai nuwaboye te a ġabegħabe. Bi Yesu i giuwedina gado, “Ġaba ko kaisako! Gomana mote i peki, tana ya kenakena ota.”

53 Bi tedi a sibe te gomana kaikana i peki, taunana aubaina te Yesu ai gwaigwaiye.

54 Ĝome Yesu gomana waivinina nimanemo i kabi bi i giuwena gado, “Natugu, ku kena moito.”

55 Ĝome gomana yawsina i tava munaġa bi maġemota i kena moito. Bi Yesu i giuwedi te bai sa vite ya kani.

56 Bi gomana tamana bi tinana a sove gulata, bi geġga te Yesu i giuvavasaġedi te bai i tubutubuġħana ba mote aiyai sima tainuwatau.

9

Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giukamaġgedi

(Met 10:5-15, Mak 6:7-13)

1 Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi a tava ai ġemotidi, tana ġailisi bi waibada i vitedi te aluwa gebogebodi matabudi sa kwavi vaidi bi lava edi sida tabudi bi tabudi sai yawsanidi.

2 Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giukamaġgedi a nawa te Maimaituwa ena waibada sa lauguguya bi lava sidesidedi sai yawsanidi.

3 Tana niga mainana i giuwedi, “Ko nawawanawana mote bai ġesauna koma vai. Mote digħoġa, mote tana, mote mane, mote kani bi mote kwama wailabuna koma vai.

4 Bamo vanuwinemo bi a giuvaimina ba vanuwinemo ko miyamiyana eete mba malagaina ko gose.

5 Bi bamo tauninemo mote lava sima giuvaimi ba sauginemo mba taunina ko gosegose ba kaġemi gobusidi ko laikulukkuludi te sauginemo bai i tubuġħana ba tedi edi wawu.”

6 Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a modina a nawa malagai te malagainopodiġa giu visuvisuna a lauguguya bi lava sidesidedi a waiyawasani nawedi.

⁷ Lağannemo Alodi Entipas bai matabuna i tubutubuğana giuna i vaivaiye ba i tagugu bi i nuwalağalağā, banina lava a giugiu te Diyon taukabulu pekimo i kena moito.

⁸ Lava ġesaudi a giugiu te bena Elaidiya i laumağata bi kota ġesaudi a giugiu te bena kage taugiuwatana dolidolidi ġemota i kenamoito munağā.

⁹ Alodi i giuna gado, “Tagu wala Diyon gadona e koiğavuki bi niga kota aiyai giuna ya vaivaiye.” Bi tana i ġoegħoe te maso i kita.

Yesu olooloto wapedi 5 tausan i waikanidi

(Met 14:13-21, Mak 6:30-44, Dyn 6:1-14)

¹⁰ Sauginemo giugiukamağedi a munağā tava bi bai matabudi a voivoiyedina Yesu a giuvite. Kamaina bi tana i waidolidi te a vasoyavaidi a nawa Betsaida tauninemo.

¹¹ Bi geğä te lava kumdi a sibe te Yesu bamo maiğā i nawa, taunana aubaina a kaiwata. Bi tana i giuvaidi te Maimaituwa ena waibada lisidimo i lauguguyae bi tedi mabai sidesidedi i waiyawasanidi.

¹² Mba aubiganemo ena tauwaikaiwatana 12 a tava lisinemo bi tana a giuwedina gado, “Niga ba dobu ġuyuwina. Lava kwa giukamağedi te sa nawa malagaiğā bi malagai diyediyediğā te kani bi anikena sa banavi.”

¹³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi kani ko vitedi sa kani.” Bi tedi a giuwena gado, “Tama buledi wapedi 5 bi iyana labu ota. Bamoda mainana ba ka nawa te buledi ka gimala lava kumdi aubaidi.”

¹⁴ Mba ġome olooloto wapana maso ba 5 tausan. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ko dailidi te wapedi 50 edi dubuğā sa miya nawa.”

¹⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana bai i giugiuwedina mainana lava a giuwedi te matabudi a miyatulu.

¹⁶ Bi Yesu buledi wapedi 5 bi iyana labu i tanodi, i waikita sağā malamo, Maimaituwa i waiebone bi i vili kivikivid te ena tauwaikaiwatana i vitedi te a soiyedi.

¹⁷ Lava matabudi a kani te a kani nonoğā. Bi lava buledi bi iyana a kanikani sivudina, a laitupedi te poa wapedi 12 ai wanavudi.

Pita, Yesu i kamağati

(Met 16:13-19, Mak 8:27-29)

¹⁸ Lağan ġemota Yesu i laulaupali bi ena tauwaikaiwatana ba tana vaitena bi i waitalayedina gado, “Lava sa giugiu te tagu aiyai?”

¹⁹ Bi tedi a giuna gado, “Lava ġesaudi sa giugiu te tam Diyon taukabulu, ġesaudi sa giugiu te tam Elaidiya bi ġesaudi sa giugiu te nove wala taugiuwatana mododimo ġemota pekimo i kena moito munağā.”

²⁰ Bi ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Bi temi ko giugiu te tagu aiyai?” Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Tam ba Keliso Maimaituwa ena Vinevine.”

²¹ Ĝome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuvavasağedi te niga giuna mote aiyai sima giuwe.

²² Tana kota i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka kauwa wapewapedimo yai nuwatoi. Bi babada laukaidi, pilipilisi edi babada bi waigħek tauwailovelovena babadidi, kaka sa daboke bi sai peki. Bi lağan waifaioninemo kaka ya kenamoito munağā.”

²³ Kamaina bi Yesu lava matabudi i giuwedina gado, “Aiyai bi kaiwatagu kuna ġoena ba em ġowana matabudi kwa gosedi, kwa vite munağem bi lağan matabuna em kolosi kwa avali bi kwa kaiwatagu.

²⁴ Tam aiyai bi em yawasana kuna nuwamunaġena ba mote kaka kuma vai munaġe, bi tam aiyai em yawasana kuna nuwakamaġena tagu aubaigu kaka kwa vai munaġe.

²⁵ Lava bi niga dobuna ena yawasana matabuna kuna vai kovi bi em yawasana kuna aiwainawenawena ba bai visuvisuna kaka kwa banavi? Gegä ota!

²⁶ Bamoda tagu egū wailovelove mote lava lisidimo ku kamaġati ba Tana Taunana Natuna, Tamana bi aneya waiwaiyawidi manamalidi sa yovona laġonnemo kaka tagu mote ya kamaġatim.

²⁷ Tagu ya giugiu kauwemi, te ġesumi niga ġome mote kaka koma peki te Maimaituwa ena waibada ko kita.”

Yesu kitana i nuwavitala

(Met 17:1-8, Mak 9:2-8)

²⁸ Tana wailovelove i waikovi bi i miyana laġan 8 mulidimo, Yesu, Pita, Diyon bi Diyemesi i waidolidi bi vaitedi a saġa a nawa oya dabanemo laupali aubaina.

²⁹ Laġannemo i laulaupali ba matana i nuwavitala bi ena gala ba ai mata kanikanina maibena namanamali kemna.

³⁰ Mba taunana te olooloto labu, Mousis bi Elaidiya, tedi manamalidi a laumaġata bi Yesu vaitena a waigiugiu.

³¹ Tedi edi waigiugiu banina ba Maimaituwa ena ġowana tana lisinemo ya tubuġa te Yelusalemmo sai peki.

³² Pita ena lava vaitedi ba a waidule bi sauginemo matedi a yanayana ba Yesu namalina a kita bi olooloto labu tana vaitena a moimoito.

³³ Laġannemo mba oloolotodi Yesu a gosegose ba ġome Pita i giuna gado, “Bada, i visu kauwa te tama niga ġome, augunai kape faiona ka voiyedi, te ġemota tam aubaim, ġemota Elaidiya aubaina bi ġemota Mousis aubaina.” Pita mote i sibe te bai i giugiuwe.

³⁴ Pita yaġolo i giugiu ba giyou i laumaġata te i sumatawidi. Tedi giyou i sumasumatawidi ba a naila kauwa.

³⁵ Kalina giyou noponaġa i yovona gado, “Niga taunana Natu otigu tana taunana e vine, kalinana ko vaiye.”

³⁶ Laġannemo kalina a vaiye mulinemo ba Yesu taunaġa a kita ġome i moimoito. Ena tauwaikaiwatana mba kauwina a kitakita ba nopolimo a sivudi bi mote aiyai a giuwe.

Yesu gomana olotona aluwa gebogebona i sunesuneina i waiyawasani

(Met 17:14-18, Mak 9:14-27)

³⁷ Bokina mai Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi oyamo bi a yovoyovo ba lava kumna a banavidi.

³⁸ Bi nopolimo oloto ġemota i binauna gado, “Tauwailovelove ya waibaġam te natugu lauġemotina kwa kita!”

³⁹ Laġannemo aluwa gebogebona ya sulusuluvai ba ya kaka gusugusu, ya kaka binabinau, ya waibutaleva bi ya voiye te gayanaġa kasapulana sa yovoyovo. Bi aluwina mote bamō natugu ima gosegose.

⁴⁰ Em tauwaikaiwatana e giuwedi te maso a kwavivai bi mote ġemogemotina te maso a voiye.”

⁴¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Ei, niga kimtimi kona ala gebogebon bi mote koma waisumaġa! Ee tagu yaġolo te emi vita ya avaaval? Natumna ku natome lisigumo.”

⁴² Laġannemo gomana a natonatome ba aluwa gebogebona gomenina doġamo i waibui bi i katiti. Ġome Yesu aluwa gebogebona i giu tunidaboke bi gomana i waiyawasani te tamana i vite munaġe.

43 Lava matabudi Maimaituwa ena ġailisi a soveye.

*Yesu ena peki i giumunage
(Met 17:22,23, Mak 9:30-32)*

Yesu bai matabuna i voivoiyena ba lava a sovesove bi tana ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado,

44 “Koi beyavaiya kauwa te bai yà giuwemi! Tana Taunana Natuna kaka lava nimedimo sa sakona laukivigebogeboyena aubaina.”

45 Tedi bai i giugiuwedina banina mote a sibe. Giuna lisidimo i kena waidavona, taunana aubaina maso ai talaye bi geġa te a naila.

*Aiyai i saġa gulata?
(Met 18:1-5, Mak 9:33-37)*

46 Yesu ena tauwaikaiwatana taudiġa a waikagiu te nopolimo aiyai i saġa gulata.

47 Bi Yesu kaikana edi noġota i sibedi, taunana aubaina gomana i vai te diyanemo i waimoito,

48 bi i giuwedina gado, “Aiyai bi niga gomenina ġaubaġa isagumo ya giuvaina ba tagu ya giugiuvaigu bi kota aiyai bi tagu ya giugiuvaiguna ba yaġolo taugiukamaġegu ya giugiuvai. Aiyai bi nopolimo i ġaubaġa munaġana mai niga gomenina tana taunana i saġa gulata.”

49 Kamaina bi Diyon i giuna gado, “Bada, tama oloto ke kita isammo aluwa gebogebodi i kwavikwavivaidi bi ke giuwe te maso i kaisako, banina tana mote tada vaiteda.”

50 Bi Yesu i giuwedina gado, “Komai ġaġek, tana aiyai mote ima waigaviyemi ba emi tau.”

Sameliya lavedi Yesu a daboke

51 Kamaina bi sauga kaikana ya tavatava te Maimaituwa Yesu ya nawe malamo. Bi tana ena noġota i sakodidi te ya nawa Yelusalem.

52 Tana tauwainoyanoya i gei giu kamaġedi a nawa Sameliyamo lava sa tai nuwataudi te ena tava aubaina sa vononoġa.

53 Bi geġa te lava ġome mote a giuvai banina tana Yelusalem aubaina i nawanawā.

54 Laġannemo ena tauwaikaiwatana Diyemesi bi Diyon niga kauwina a kitakita ba ai talayena gado, “Bada, kwai aninemai te ka giu saġa bi malaġa kai ya yovo te ya kalaġosedi.”

55 Bi geġa te Yesu i tauvitale bi i kaipasinedi

56 bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa malagai ġesaunemo.

*Yesu kaiwatana ena giugiu
(Met 8:19-22)*

57 Laġannemo tedi etaġa a nawanawa ba oloto Yesu i giuwena gado, “Tam bamomaġa kwa nawana ba yà kaiwatam.”

58 Bi Yesu i giuwena gado, “Dako waibwadedi, kota mwanuwa sawasawamo ba wainoġidi bi Tana Taunana Natuna mote bamo ena gabu kauwa te yai yawasi.”

59 Bi Yesu oloto ġesauna i giuwena gado, “Ku kaiwatagu.”

Bi tana Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, kwai aninegu te yà nawa tamagu pekina yà gei dobo.”

60 Bi Yesu i giuwena gado, “Avena, peki pekidi taudiġa edi peki sa dobodi. Bi tam kwa nawa te Maimaituwa ena waibada kwa lauguguya.”

61 Bi kota lava ġesauna i giuwena gado, “Bada, yà kaiwatamna bi dolinemo yà nawa te egħi vanuwa lavedi yà ebbedi.”

⁶² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai suwata* i waitubu bi ya tinatinamulina ba mote ġemoġemotina te Maimaituwa ena waibadamo ima noya.”

10

Yesu tauwaikaiwatana 72 i giukamaġedi

¹ Niga kauwina mulinemo Yesu tauwaikaiwatana ġesaudi 72 i vinedi te bamo taunidi bi malagaidiġa muliġa ya nawana maiġa labulabuġa i gei giukamaġedi.

² Bi i giuwedina gado, “Maula i didiga bi taunoya a labuġa. Taunana aubaina daibi Badana lisinemo ko laupali te taunoya ya giukamaġedi te ena daibi sa vililubu.

³ Kamaina ko nawa, tagu yà giugiukamaġemina mai sipu lauewalidi, ġamogħamo ġasigasidi kitedi mai daġas i nopolimo.

⁴ Temi mote mane solusoluguduna, ee tana ee kaġesuma koma legaudi bi mote aiyai vaitena etamo komai bolubolu.”

⁵ “Laġannemo bamo vanuwinemo kona valagetana ba ko gei giuna gado, ‘Nuwauba niga vanuwinemo. Diu lavedi edi lausuwata ba matediġa sa nawanawa mote sima tinatinamuli

⁶ Bamo te ġome nuwauba lavana ya miyamiya, ba kamaina te em nuwauba giuna lisinemo ya kena. Bamoda geġa ba emi nuwauba giuna ko vai munaġe.

⁷ Bi vanuwinemo ko miyamiya bi bai sa vitevitemina taunana ko kani bi ko tego bi mote komai vanuwa saġa. Banina taunoya edi maiia ba sa vai.”

⁸ “Bamo tauninemo kona tava bi a giuvaimi, bi bai a vitevitemina taudidi ko kanidi.

⁹ Bi ġome lava sidesidedi koi yawasanidi bi ko giuwedina gado, ‘Maimaituwa ena waibada kaikana i tava.’

¹⁰ Bi bamo taunidi mote sima giuvaimi ba ko nawa etamo bi ko giuna gado,

¹¹ ‘Emi tauni gobusina kaġemaimo i laulaupatuna ka lailakulukuluvidi te ko sibe. Banina Maimaituwa ena waibada saugina i tava bi kona daboke.

¹² Tagu yà giugiuwemi, te etala laġannemo mba taunina yà kovogħi gulatena kaka Sodom.’”

Taun mote waisumeġidi

(Met 11:20-24)

¹³ “I gebo kauwa Kolasin bi Betsaida lavemi lisimimo, bamoda Taiya bi Sidon nopolimo anisove kauwidi e voiyedi mai temi lisimimo e voivoiedina, tedi maso kaikana udi galedi a kotedi, ai kovu topedi bi a kamaġati munaġedi te edi gebogebomo a kuvasa.

¹⁴ Etala laġannemo, temi Maimaituwa ya kovogħi gulatema kaka Taiya bi Sidon.

¹⁵ Bi temi Kapeniyam lavemi, ko wainoġota te bena ko nawa Malamo, ee? Geġa, temi ko nawa lava pekipekidi edi gabumo.”

¹⁶ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Aiyai emi giu ya vaivaiyena ba tagu egħi giu ya vaivaiye. Bi aiyai temi ya miyamiyatautauliyemina ba tagu ya miyamiyatautauliyegu. Bi kota aiyai i miya tautauliyeguna ba taugiukamaġegu ya miyamiya tautauliye.”

Yesu ena tauwaikaiwatana 72 a munaġa tava

* **9:62:** Diu lavedi edi lausuwata ba matediġa sa nawanawa mote sima tinatinamuli.

¹⁷ Bi lağannemo lavedi 72 mayasisidi a munağā tava bi a giuwena gado, “Bada, isammo aluwa gebogebodi a voteyateyaemai.”

¹⁸ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tagu malamo Seitan e kita i kuluvana maibena namanamali.

¹⁹ Tagu waibada e vitemi te mwata wailauonedi bi tikutikula ko vağoseğosedi bi ġaviyā edi ġailisi matabudi ko vawaiubedi: Mote bai kaka ima ka gebogebomi. ²⁰ Bi penama a vovoteyeteyemina mote komai nuwavisuedi. Bi ko yasisi te isemi malamo a gilumidi.”

*Yesu ena Yasisi Palina
(Met 11:25-27,13:16-17)*

²¹ MBA sauginemo Aluwa Waiyawemo Yesu nopona yasisi i waiwanavu, bi i giuna gado, “Tamagu, ya kakasağesägem. Tam mala bi dobu Badana, taunana aubaina nuwauyauya bi sibe lavedi lisidimo niga kauwidi kuna sivu waidavonedi bi lava edi yawasana maibena libilibi lisidimo kuna kamağati. Tamagu, giukauwa te niga tam em ġowana.”

²² “Tamagu mwali matabudi i vitegu. Aiyai mote Natuna i sibe te tana Tamana taunağā. Mainana kota aiyai mote Tamana i sibe te tana Natuna taunağā. Bi tedi mabai Natuna i vinevinedina ba tedi taudidi Yesu sa kamağati.”

²³ Yesu i tauvitale bi ena tauwaikaiwatana taudiğā i giuwedina gado, “Kakavisuvisudi kaka bai ko kitakitana sa kita.”

²⁴ Kamaina ya giugiuwemi te bai ko kitikitana ba taugiuwatana bi ġalibona wapewapedi a ġoegħoena maso kauwina a kita bi mote a kita. Bi giu ko vaivaiyena a ġoegħoena maso a vaiye bi mote a vaiye.”

*Sameliya olotona ena laukivisuvisu lauta

- lalana*

²⁵ Lağan ġemota waiġake tauwailovelovenia Yesu nuwana wailausoluna aubaina i tava bi i waitalayena gado, “Tauwailovelove, bai ya voiye te yawasana kenakena nonoġina ya vai?”

²⁶ Yesu ena giu i waimunena gado, “Waiġake bainewa a gilumidi? Tam waiġakena kwa iyeiyevina banina kwa sibesibe, ee geġga?”

²⁷ Bi olotona giu i waimunena gado, “BADA em Maimaituwa kwa ġoena ba: Nuwapoum tabutabunemo, aluwim tabutabunemo, em ġailisi tabutabunemo, em noġota tabutabunemo bi kota em tau kwa ġoena maibena taumġā kwa ġoegħoemna.”

²⁸ Yesu oloto ena giu i waimunena gado, “Mba kuna giukauwa, lağan matabuna kwa voiye bi yawasana kwa vai.”

²⁹ Bi waiġake tauwailovelovenia i ġoegħoena ya sibe kauwe te Yesu i waitalayena gado, “Bamo taunana egu tau?”

³⁰ Bi Yesu waititikunamo oloto ena giu i waimunena gado, “Oloto ġemota Yelusalemmo bi i yovo i nawawawa Deliko bi etamo taudanene a lovo tava te a kaididi, ena gala a doulisi kamağedi bi a kwapu kauwe te nuwana peki bi a gose kamaġe.

³¹ “Kamaina bi Pilisi mba etana ġemotina i kaiwata i yovo i nawawawa te oloto nuwakalunağā i kita bi i kita kamağe te eta nevanağā i yovo i nawa.

³² Mulinemo kota Livai etana ġemotina i kaiwata i yovo i nawawawa, te olotona i kita bi i kita kamağe bi eta nevanağā i yovo i nawa.

³³ Bi Sameliya olotona mba etanağā i yovoyovo te olotona nuwakalunağā i vabanavi i kenakena te i launuwatoiye.

³⁴ Kamaina bi i nawa oloto lisinemo bi boninemo olip masina bi wain i ġinidi bi gala selipidimo i panidi. Bi i lageti te ena donkimo i waigelu te i nawe balekimo. Ĝome tauwailaba nimanemo i sako te ya labe.

³⁵ Lağan i sako te mane isana dinali labu i kaikamağedi te baleki taulabena i vite bi i giuwena gado, ‘Kwa labe kauwe bi lağannemo ya tava munağana kaka bai kuna voivoiyena luvanemo ya mai’im.’”

³⁶ Yesu waigake tauwailovelovena i waitalayena gado, “Kuna sibe te niga lavedi faiona nopolimo bamo taunana taudanene oloto a laulau kivigebogeboyena lisinemo waitau ena kauwa i voiye?”

³⁷ Waiğake tauwailovelovena giu i waimunena gado, “Tana aiyai i waiwaisaguna.” Ğome Yesu i giuwena gado, “Tam kwa nawa bi mainana kwa voiye.”

Yesu, Meli bi Mata i vakitedi

³⁸ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawanawa Yelusalem aubaina, te malagai ġesaunemo i tava. Bi ġome waivini isana Mata i giuvai te vanuwemo i valageta.

³⁹ Bi waivinina tasina isana Meli, tana Yesu kağepakanemo i miya bi ena giu i waibeyavaiye.

⁴⁰ Bi Mata tana noya matabuna i voivoiyen, taunana aubaina i nato Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Bada, kwa kitakitagu ee geğə te tasigu i gosegħu bi taugħu ya noyanoya? Bi kwa giuwe te ya saguġu.”

⁴¹ Bada, Mata ena giu i waimunena gado, “O egħi tau Mata, tam mwali matabudi kwa ala wainuwaboyedi bi kwa kaka nuwalağalağam.

⁴² Vaivai ġemota ota taunana i visu bi Meli vaivaina i kulamatai bi mote aiyai kaka lisinemo ima kaikamağe.”

11

Pali wailovelovena

(Met 6:9-13, Met 7:7-11)

¹ Sauga ġemota Yesu gabu ġesaunemo i laulaupali. Bi lağannemo pali i kovikovi ba ena tauwaikaiwatana ġemota i giuwena gado, “Bada, kwai love mai te tama maso mainana ke laupali, maibena Diyon ena tauwaikaiwatana i wailovedina mainana.”

² Yesu i giuwedina gado, “Lağannemo ko laupalina ba niga mainana ko giu:

Tamamai,
isam waiyawa sa vivile.

Tam em waibada ya nato.

³ Lağan matabuna ema kani kwa vitemai.

⁴ Bada ema gebogebo kwa noğoti kamağedi,

banina tama kota ema lava lisimaimo gebogebo a voivoiyedina ka noğonoğoti kamağedi.

Bi laulubumo mote kuma nawemai.”

⁵ Ğome Yesu i giuwena gado, “Ğemogħemotina maso ġesaum dudubala modonemo kuna nawa em tau lisinemo, bi kuna giuwena gado, ‘Goma, buledi faiona ku vitegu,

⁶ banina egħi tau i nawanawa niganana i tava, bi tagu lisigumo mote kani te maso e vite.’

⁷ Bi em tau vanuwa nponemo maso em giu i waimunena gado, ‘Kuma lailainuwanuwas, tama kaikana ke laugudu, bi natunatugu vaitedi ka kenakena. Mote ġemogħemotina yàma kena moito bi bai yàma vitem.’”

⁸ Ğome Yesu i giuna gado, “Yà giugiuwemi te mote maso i moito bi buledi i vite, banina i sibe te tana ena tau. Bi ena laukalayaviyavi dabānemo kaka ya moito bi buledi ya vite.

⁹ Taunana aubaina yà giugiuwemi, koi bağana ba ya vitemi, ko tavuğena ba ko banavi, bi ko laupewapewana ba lisimimo gudu ya kaikamağe.

¹⁰ Banina mabai sa waibağona kaka sa vai, aiyai ya tavutavuğenä kaka ya banavi bi aiyai ya laulaupewapewana kaka lisinemo gudu ya kaikamağe.

¹¹ “Mote bamo mai kauwa te gomana iyana i ğabeğabe bi tamana mwata i vite,

¹² ee pou i ğabeğabe bi tamana tikutikula i vite.

¹³ Temi niga kauwina ko noğoti, avena te gebogebi lavemi bi yağolo te natunatumi puyo visuvisudi vitedi kona sibe. Taunana aubaina Tamemi malamo tana ğemoğemotina, mabai Aluwa Waiyawa sa waibağena kaka ya vitedi.”

*Yesu bi penama edi bada Taumudulele**

(Met 12:22-30, Mak 3:20-27)

¹⁴ Yesu oloto nophonemo gumgum penemina i kwavivai. Bi lağannemo penama oloto i potipotiyovo kamağe ba tana giu i waitubu munağe. Bi ğome lava kumna tana a soveye.

¹⁵ Bi kota lava ğesaudi a giuna gado, “Mba taumudulele ğailisi i vite, te penama ya kwavikwavivaidi.”

¹⁶ Bi lava ğesaudi tana laulubumo ai talaye, te maso anisove kauwina i voiye bi maso aikawa giukauwe, te tana Maimaituwa lisinağä i yovo.

¹⁷ Bi geğä te Yesu edi noğota i sibedi aubaina i giuwedina gado, “Dobu ğemota bi taudığä sa daili munağedina ba sa kagebogebodi. Mainana kota vanuwa ğemota lavedi taudığä sai miyataulina ba mote edi miya ima visu.”

¹⁸ Mainana kota seitan falona seitan vaitena sa dailidi bi sai ğasığasina ba mote kaka ena waibada ima kena gulata. Niga e giuna banina temi kage ko giugiu te tagu taumudulele ğailisi i vitegu bi penama yà waipotiyovodi.

¹⁹ Bamoda taumudulele bi ena ğailisimo penama yà waipotiyovodi ba temi palisi aiyai ena ğailisimo emi tauwaikaiwatana penama sa waipotiyovodi? Emi tauwaikaiwatana sa kaka mağatimi te temi kaikaiyovumi!

²⁰ Bamoda tagu, Maimaituwa nima kiukiunemo penama ya waipotiyovodi. Ba ya kaka mağatigu te Maimaituwa ena waibada kaikana lisimimo i tava.

²¹ Lağannemo bi oloto ğaiğailisina ena apiya i vononoğedi bi ena vanuwa ya labelabena, ba ena ğonağona sa kena kauwa.

²² Bi bamoda oloto ğesauna ğaiğailisi guletina mote mai tana mba olotona i lauyovoğena ba, ena apiya i waisumağedina ya tano kamağedi. Bi ğoneğonedi matabudi ya soiye waipaipailidi.

²³ Tana aiyai mote tagu vaitegu ba kagu ğaviya. Bi kota tana aiyai mote vaitena kama noyanoya ğemota ba tana taulaidabalala.

Aluwa gebogebona ena tava munağä

(Met 12:43-45)

²⁴ “Lağannemo aluwa gebogebona lava i potiyovo kamağe, bi dobu tatakalidığä gabu ya tavutavu te maso yai yawasi, bi bamo mote gabu kauwa i banavi, ba taunağä i giu munağena gado, ‘I visu te tagu yà munağä egü vanuwa e gosegosenemo.’

²⁵ Bi lağannemo i tava vanuwa i gosegosenemo, ba i kita te laulaugiliğilina bi kakanonoğina.

²⁶ Kamaina bi i munağä te aluwa gebogebi otidi 7 i waidoli tavaitedi mote mai tana. Bi sa sola nawana lavana nophonemo ba mba lavana ena yawasana ya pilipili gulatana kaka dolinemo.”

* **11:13:** Penama edi bada dididiga.

Nuwavisu giugiu kauwina

²⁷ Yesu yağolo niga kauwidi i giugiuwed i ba waivini lava kumna nopolidomo i binauna gado, “Waivini kakavisuvisuna ba tana aiyai i bewam bi i waisusumna.”

²⁸ Bi Yesu, waivini ena giu i waimunena gado, “Geğə, kakavisuvisudi ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiye bi sa kaikaiwatana.”

Diyona ena mataila

(Met 12:38-42)

²⁹ Bi lava kumna a wapawapa gulata ba Yesu i giuna gado, “Niga kimtimi kona ala gebo te mataila ko waibağae. Mote mataila ġesauna yàma voiye bi Diyona ena mataila taunağə ko kita bi ko noğoti.

³⁰ Banina Ninive lavedi edi mataila ba Diyona bi kota mainana niga kimtimi, emi mataila ba Tana Taunana Natuna.

³¹ Bi etala Lağannemo, Siba edi ġalibona waivinina kaka ya moito sağə bi temi kimtimi yai wavumina banina tana manekağə i tava, Solomon ena nuwauyauya giudi vaiyedi aubaidi. Bi aiyai temi vaitena ko miyamiyana tana taunana i sağə gulatana kaka Solomon. Bi kalinana mote koma vaivaiye.

³² Etala Lağannemo Ninive lavedi niga kimtimi sai wavumina banina tedi Diyona ena lauguguyemo a laukuvasa. Bi tana aiyai niganana vaitena ko miyamiyana tana taunana i sağə gulatana kaka Diyona. Bi temi laukuvasa mote koma ġoēgħoe.

Tubuğə ena kwadam

(Met 5:15, Met 6:22,23)

³³ “Aiyai mote kwadam imai tuni bi ima sako waidavo ee gulewa dibunemo imai kabubutawi. Geğə, mote mainana, tana kwadam ena ani moitomo yai moito, te lava sa valavalagetana yanana sa kita.

³⁴ Bi tubuğim ena kwadam ba matam. Lağannemo matam bi visuvisudi ba tubuğim matabuna ya yana. Bi kota Lağannemo matam a gebogebona ba tubuğim matabuna yai dudubala.

³⁵ Taunana aubaina yana nopolmmo kwa labe kauwe te mote imai dudubala.

³⁶ Bamoda tubuğim matabuna yanayana i yana galamena, ba tubuğim mote imai dudubala bi ya yana gulata, maibena kwadam yanana.”

Gebogebo giudi wapedi 6

(Met 23:1-36, Mak 12:38-40)

³⁷ Lağannemo Yesu giu i waiwaikovi, ba Palisi ġesauna tana i giuvai nawe ena vanuwemo te vaitena sa kani: Kamaina bi i valageta vanuwemo bi teibolo diyanemo i kenagiligili bi a kanikani.

³⁸ Bi ġome Palisi i sove te Yesu nimana mote i koġedi bi i kanikani.

³⁹ Kamaina bi Bada i giuwena gado, “Temi Palisi ledi bi aboma taulidi koġedi kona sibe kauwedi bi nopolimo ba kanitoku bi gebogebo kauwidi a wanavu.

⁴⁰ “Temi opeopemi! Kona sibe ee geğə te Maimaituwa tubuğə bi kota nopo i voiyedi.

⁴¹ Bi bai aboma nopolimo ya kenakenana taunana waiyamoyamonidi ko vitedi kaka emi yawasana sa visu.

⁴² “I gebo kauwa temi Palisi lisimimo, banina kani ani taidinidinidi bi dubu wai 10 na Maimaituwa vitena kona sibe kauwe. Temi mote lava koma labelabe kauwedi bi Maimaituwa mote koma ġoēgħoe. Niga taudidi ko voiyedi bi vite Maimaituwa lisinemo koma sakoliye.

43 “I gebo kauwa temi Palisi, banina temi ko ġoegoe te animiya visuvi-sudimo ko miya, bolu vanuwidimo. Bi kota ko ġoegoe lava sa vivilemi aniwaiġemota gabudimo.

44 “I gebo kauwa, banina temi ba maibena kokowaga waimataila geġedi, dabediga lava sa nawanawa bi mote sima sibesibedi.”

45 Waiġake tauwailovelovena ġemota Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, laġannemo niga kauwidi kuna giugiuwedba tama kota vaitemai kuna lauyovoġemai.”

46 Yesu giu i waimunena gado, “Temi waiġake tauwailovelovena, i gebo kauwa, te emi giumo lava ko waivitedi. Bi vitedi mote ġemoġemotidi te sa avala bi mote bamo koma sagusagu lubudi.

47 “I gebo kauwa, banina emi magumagula wala taugiuwatana ai pekidi. Bi temi niganana edi ai kaukauwina ġemotinemo mba tauyewidi ko kaka visuvisudi.

48 “Bi ko kaka maġatimi te emi magumagula bai a voivoiyena ba ko waianinedi, banina tedi taugiuwatana ai pekidi bi temi edi tauyewa ko lailaivaliudi.

49 “Taunana aubaina Maimaituwa ena nuwauyauyamo i giuna gado, ‘Tagu kaka taugiuwatana bi giugiukamaġedi ya giukamaġedi te ġesaudi sai pekidi bi kota ġesaudi sa laukivigebogeboyedi.’

50 “Nove laġan pakanemo te niganana, lava taugiuwatana ai pekidi bi kwasinidi a tositosina, aubaina te temi niga kimtimi kaka kovoġa ko vai.

51 Wala Eibol ena pekimo te i saġa Sakalaiya lisinemo. Bi Sakalaiya tana olta bi pali vanuwina mododimo ai peki. Ya giugiu kamaġemi te niga kimtimi kaka pekidi matabudidi kovoġidi ko vai.

52 “I gebo kauwa temi waiġake tauwailovelovena, banina temi sibe ki-inā kona vai bi ko kaikaididi. Temi otimi mote ko sola nawa bi mabai sa solasola nawana temi ko moimoito gudugududi.”

53 Laġannemo Yesu mba malagaina i gosegose ba palisi bi waiġake tauwailovelovena lauyovoġe giudimo tana ai tala vitavitale.

54 Tedi a ġoegoena maso Yesu bai giuna gebogebona i vato wapa te a kaididi.

12

*Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te Palisi edi kauwa sa kita kauwedi
(Met 10:26,27)*

1 Mba laġannemo, lava wapewapedi tausan ai ġemotidi, taunana aubaina edi lava dabediga a waikavutuvutuġa. Yesu ena tauwaikaiwatana i gei giuwedina gado, “Palisi edi waikaikaiyovumo ko kita kauwa te ko vola kamaġedi. Tedi edi yawasana maibena muu'a, ya waitaudamadama makamakai.”

2 Mwali bai sumasumana kaka ya nuwa tanesa bi mwali bai kenakena waidavonina kaka Maimaituwa ya kamaġati.

3 Mwali bai dudubalemo kuna vatona kaka suwalemo sa vaiye. Mwali bai nakanaka nponemo kona waikasakasavenayena kaka debamo sai noyanoyae.

4 Egu lava, ya giugiuwemi te tubuġa taunaġa tauwaipekina mote koma naledi. Mba mulinemo mote kaka bai ġesauna sima voiye.

5 Bi tagu kaka yà lovemi te aiyai ko naile, banina tana ġailisi lisinemo ya kenakena te tubuġa ya ka gebogebo bi ya pwalaġe nawemi iyoyogħamo. Emaso, ya giugiuwemi te Maimaituwa taunaġa ko naile.

⁶ Mavumavuyama wapedi 5 ba luvana peni labumo kwa gimelidi, bi geğə te Maimaituwa mote mavumavuyama ġemota kaka nuwana ima kauleya.

⁷ Temi mainana kunumimo, dabemi matabudi iyeiyevi waipailidi. Mote koma naila banina temi kona tausağāna kaka mba mavumavuyamidi.

⁸ “Yà giugiuwemi te aiyai bi lava wapewapedi matedimo ya giugiu waimağatiguna, ba Tana Taunana Natuna kaka Maimaituwa ena aneya matedimo yà kamağati.

⁹ Bi tana aiyai lava wapewapedi matedimo ya valevaleleguna ba Tana Taunana Natuna kota mainana Maimaituwa ena Aneya matedimo yà valeleye.

¹⁰ “Lava aiyai Tana Taunana Natuna i giu waigebogebona ba Maimaituwa ena gebogebo ya noğoti kamağe. Tana aiyai bi Aluwa Waiyawa i waidibögina ba Maimaituwa ena gebogebo mote ima noğoti kamağe.

¹¹ “Lağannemo bolu vanuwidimo a tavaitemi bi waibabada matedimo ai moitomina ba komai nuwaboya te bai ko giuwe ee bainewa ko koi galagalamemi,

¹² banina Aluwa Waiyawa kaka yai lovemi te mba sauginemo bai ko giuwe.”

Oloto waiguyauna opaopana ena lautaulala

¹³ Lava kumna nopodimo oloto ġemota Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, valetigu kwa giuwe te tamamai gagasina ya soiye te tana bi tagu.”

¹⁴ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Goma, tagu mote egu giu bai te yà laididimanimi ee tamemi ena ġonağona yà dailidi temi labu poumimo.”

¹⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita bi ko labe kauwemi te niga dobuna ena ġonağona mote nopomi simai wanavudi, banina niga mwalidimo yawasana mote koma vai.”

¹⁶ Kamaina bi Yesu niga lautaulalana i giuwedi: “Maimaso oloto ġemota waiguyauna, tana ena daibimo kani a lau bani kauwa.

¹⁷ Tana taunağā i wainuwanoğonogotana gado, ‘Tagu mote bamo gabu te egu kani matabudi yà susuğudi.’ Niganana bai yà voiye?

¹⁸ Bai yà voiye ba egu kani vanuwidi keikelikidi yà suwedi bi launananakidi yà kelidi. Ğome kaka kani yà susuğudi bi egu ġonağona matabudi yài dubudi.

¹⁹ Kamaina bi yà giu munağeguna gado, ‘Tagu niganana mwali visuvisudi e sivudi, kwalabu wapawapa aubaidi. Niganana yà miya ota, yà kani, yà tego bi yài nuwavisu.’

²⁰ Bi geğə te Maimaituwa oloto i giuwena gado, ‘Tam opaopam! Niga dudubalinemo kaka kwa peki. Bi bai kuna vovononoğedina kaka aiyai ya legaudi?’

²¹ Yesu giu i waikenana gado, “Tedi mabai dobu ġoneğonedi sa laulaususuğudina taudiğā aubaidi ba Maimaituwa matanemo mote ai guyau.”

Maimaituwa koi sumağē

(Met 6:25-34)

²² Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Taunana aubaina yà giugiuwemi te tubuğimi aubaina mote komai nuwaboya, te bai ko kani bi ko miya ee bai ko kote.

²³ Banina yawasana i tausağāna kaka kani bi tubuğimi i tausağāna kaka gala.

²⁴ Aoao ko kitedi: Tedi mote pesi sima wadiwadidi ee kediya sima laulau voti. Tedi mote sima laulaususuğu bi edi susuğu vanuwidi geğə. Bi geğə te Maimaituwa ya waikanidi. Temi kona tausağanā kaka aoao!

²⁵ Tam aiyai bi niga mwalidi kwa wainuwaboyaedina bena em miya ya lofa, ee? Geğə!

²⁶ Bamoda, mote ġemoğemotim mba mainana mwali ġaubona kuma miyae, te bai aubaina mwali ġesaudi kwa wainuwaboyaedi?

²⁷ “Bodu belenidi sa dugadugana ko kitedi: Tedi mote sima noyanoya ee edi gala sima voivoiyedi. Bi ya giuwemi te, ġalibona Solomon ena waiguyau galedi bi ena waigala mote a visu gulata maibena niga belenidi namalidi, tedi a tausağanā kaka ġalibona Solomon ena waiguyau galedi.

²⁸ Maimaituwa taunağā ġawağawa wapumo kulidi visuvisudi ya voivoiyedi. Bi ġawęğawedi niganana niga ġome bi bokina kaimo sai kalağosedi. Kona sibe e geğə, te Maimaituwa kaka yai galemi? Emi sumağā a ala keikeilika!

²⁹ “Lağan matabuna mote komai nuwaboya te bai ko kani bi ko tego.

³⁰ Banina dobumo lava mote waiwaisumegidi, lağan matabuna niga kauwidi sa wainuwaboyaedi bi sa ġoeğoe te sa legaudi. Bi temi, Tamemi i sibe te niga mwalidi ko malumaluwabiyedi.

³¹ Temi kamaina te ena waibada ko gei tavuge kaka tana mba mwalidi ya vitemi.”

Malamo koi guyau

(Met 6:19-21)

³² Egu yalabolu ġaubona komai nuwaboya, banina Tamemi i wainuwavisiyemi te ena waibadamo ko miya.

³³ Emi ġonagħona ko kune kamağedi bi lava waiyamoyamonidi mane ko vitedi. Mba kauwidimo emi solusolugudu bagibagidi ko voivoiyedi te mote sima nuwalisi, emi waiguyau malamo ko laususuğudi te mote sima kovi bi taudanene mote sima danenedi bi kwalikwali mote sima kagebogebodi.

³⁴ Banina emi waiguyau bamō ġome ba temi lağan matabuna kota nuwapoumi ġome.

Taupaula kauwa

³⁵ “Lağan matabuna Maimaituwa ena noya aubaina koi gala bi ko vononoğā. Emi kwadam ko gabudi te sa yanayana,

³⁶ maibena taupaula edi bada sa labelabe te naġi soinemo ya munağā tava. Lağannemo i tava bi i laupewapewana ba tedi mağemota sa moito te gudu sa kaikamağe.

³⁷ Taupaula mabai edi bada aubaina a vononoğā bi sa wailabana ba ena nato munağemo sai nuwavisu. Giukauwemo ya giugiuwemi, te tana kaka waitaupaula aubaina yai gala, ya giuwedi te teibolo sa miya kwaivivili bi yai kanidi.

³⁸ Avena te dudubala modonemo ee lağan sakosako balanemo Bada ya nato bi mabai a vovononoğanā ya banavidina ba sai nuwavisu.

³⁹ Temi niga kauwina ko sibe: Bamoda vanuwa taniwigina taudanene ena sola sağā saugina i sibena ba, mote gavogavo ima vite te ena vanuwa ima lolo.

⁴⁰ Temi kota mainana ko vononoğā, banina Tana Taunana Natuna ya natona kaka sauga mote koma noğonogötinemo ya tava.”

Taupaula waisumegidi ee waiwaisumegi gegedi

(Met 24:45-51)

⁴¹ Pita i waitalana gado, “Bada, niga lautaulalana ba tama taumaiā kwa giugiuwemai ee ema lava gesaudi vaitedi kwa giugiuwedi?”

⁴² Yesu Pita ena giu i waimunena gado, “Taupaula aiyai waisumeğina bi nuwanuwauyauyana, tana taunana kaka ena bada ya vine te taupaula ya labedi te sauga kauwemo kaka kediya ya soisoiyedi.

⁴³ Bamoda Bada ena tava munağemo bi taupaula aiyai ya banavi, niga kauwina ya voivoiyena ba nuwavisu didiga mba taupaulina lisinemo.

⁴⁴ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te mba taupaulina kaka ena bada waibada matabuna ya vite te ena ǵonaǵona matabudi yai badayedi.

⁴⁵ Bi bamoda taupaulina maso taunaǵa i giu munaǵena gado, ‘Egu bada ya alaala nawa bi mote ima tavatava makai.’ Tana ǵome taupaula oloolotodi bi waiwaivinidi i kwapudi, i kani, i tego bi i tego buu’wa.

⁴⁶ Mba taupaulina ena bada ena nato saugina mote ima noǵonoǵoti bi ima sibesibe te bai sauginemo ya tava. Sauginemo ya miyamiya nuwakauleya bi ena bada ya tavana kaka taupaula ya koiǵavuǵavuki bi lava laukasaǵaiǵaidi edi gabumo ya pwalaǵe nawe.

⁴⁷ “Taupaula aiyai ena bada ena ǵowana i sibedi bi mote ima voivoiyedi ee ima vovononoǵa ba ena bada kaka tana ya kovoǵi gulate.

⁴⁸ Bi taupaula aiyai ena bada ena ǵowana mote i sibedi bi noya i ai voivoiyena ba tana kaka ena kovoǵa ǵaubona ya vai. Tedi mabai noya dididiga i vitedi bi mote sima voivoiyenae kauwedi ba kovoǵa dididiga sa banavi. Maimaituwa taupaula aiyai bi vaivai wapewapedi i vitevitena ba ya noǵonoǵoti te vaivai wapewapedi lisinemo ya legau munaǵedi. Bi Maimaituwa taupaula aiyai i waisumaǵe bi vaivai wapewapedi nimanemo i sivudi te ya labelabedina ba mainana kota Maimaituwa ya vite munaǵe.”

Mote nuwauba bi daila (Met 10:34-36)

⁴⁹ Tagu e yovona dobumo ba kai e yovoǵe bi e ǵoeǵoena maso kaikana i kalakalati.

⁵⁰ Tagu kaka kabulu yà vai bi wainuwatoimo yà miyana eete kabulu yà laudamoye.

⁵¹ Temi ko noǵonoǵoti te tagu bena dobumo nuwauba e yovoǵe, ee? Geǵa, mote nuwauba bi daila.

⁵² Niganana bi noi i nawana ba vanuwa ǵemota nopenomo lava wapedi 5 kaka sa daili munaǵedi te lava faiona ba lava labu vaitedi sai miyatauli bi kota lava labu ba faiona vaitedi sai miyatauli.

⁵³ Tedi kaka sa daili munaǵedi, tama kaka natuna olotona vaitena sai miyatauli bi gomana olotona kaka tamana vaitena sai miyatauli, bi vesala kaka natuna waivinina vaitena sai miyatauli, gomana waivinina kaka matinana sai miyatauli. Bi vesala malawana kaka sai miyatauli bi lawana kaka vesala vaitena sai miyatauli.

Laǵan kauwa sibena (Met 16:2,3)

⁵⁴ Yesu lava kumna i giuwedina gado, “Laǵannemo yada nisa yawaninaǵa ya saǵasáǵa ba ko giugiuna gado, ‘Noi taunana nabu ya yovo.’ Bi mainana ya tubutubuǵa.

⁵⁵ Bi laǵannemo suwala ena anilovotava yawaninaǵa yavala ya laulausuve ba ko giugiuna gado, ‘Niganana ba ya kwamla.’ Bi mainana ya tubutubuǵa.

⁵⁶ Temi waiwaikaikaiyovumi! Temi galewa bi dobu kita waiipoipodi kona sibe kauwedi. Bi bainewa te niga saugina giuwiipoipona mote koma sibesibe kauwe?”

*Dolinemo Em gebogebo kwa gei kadidimani
(Met 5:25,26)*

⁵⁷ “Bai aubaina mote komai talapili munaġemi te maso didimana kauwina kona voiyē?

⁵⁸ Bamoda lava ya panim bi ya nawem etala gabunemo, ba etamo kwa giu bagibagi bi em gebogebo ko kadidimani te em tau vaitena koi nuwaġemota. Bi mote kuma voiyē ba ya nawemna taulauetala lisinemo. Bi taulauetala ya nawemna biliweloko taulabena lisidimo te biliwelokomo sa sako nawem.

⁵⁹ Yà giugiuwem te tam mote kaka kuma potiyovo bi ġome kwa waimai-iana eete em mane matabuna biliwelokomo kwai kovi.”

13

Emi gebomo ko kuvasa ee ko peki

¹ Mba laġanemo tedi mabai ġome a tavatavana Yesu a tainuwatau te mani Galili Maimaituwa lisinemo a laulausewasewana ba Paelat i waipekidi.

² Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Mba lausewasewanemo mani Galilidi a waipekidina ba ko noġonoġotina a gebo gulatana kaka edi lava ġesaudi, ee?

³ Geġa, yà giugiuwemi te emi gebogebomo mote ko laukuvasa ba matabumi ko pekina mai tedi a pekipekina.

⁴ Bi ko noġoti Silowammo kota vanuwa kaikaidakina i nuwagolu yovo te lava wapedi 18 i waipekidi. Tedi a gebo gulatana kaka lava ġesaudi Yelusalemmo sa miyamiyana, ee?

⁵ Geġa, yà giugiuwemi te emi gebogebomo mote ko laukuvasa ba matabumi ko pekina mai tedi a pekipekina.”

Damaya votavota geġana ena lautaulala

⁶ Kamaina bi Yesu niga lautaulalinemo i giuwedina gado, “Mai masso, oloto ena wain daibinemo damaya kaina i wadi. Bi tana i nawa votana au-losinemo ba mote votana i kita.

⁷ Taunana aubaina, tana daibi taulabena i giuwenā gado, ‘Tagu kwalabu faiona nopolimo ei velavelau damaya votana aubaina, bi damayina mote i vota. Maso kuna oi kamaġe, bai aubaina doġa ya waiyakale?’

⁸ “Bi daibi taulabena i giuna gado, ‘Bada, kwalabu ġemota nophonemo kwa kita kamaġe te pakana yà ġuluvi waikwaivivili bi kaidubudubu yà sivudi.

⁹ Bi bamo te kwalabu ġesau nophonemo ya votana ba kamaina, bi geġa, ba kamaina te kwa oi kamaġe.’ ”

Yesu Waiyawasi Laġannemo waivini nuwakuduna i waiyawasani

¹⁰ Waiyawasi Laġannemo Yesu bolu vanuwina ġesaunemo i wai-wailovelove.

¹¹ Bi ġome ba waivini ġemota, bi aluwa gebogebona waivini i voiyē te i nuwakudu bi i pelona ba kwalabu 18 a kovi bi mote i yawasana.

¹² Laġannemo Yesu waivinina i kitakita ba i giu otigena gado, “Waivini, em sidamo kuna yawasana.”

¹³ Ĝome Yesu nimana i tuġu bi waivini dabanemo i sakosako ba noi taunana te i moito didimana bi Maimaituwa i kasaġesaġe.

¹⁴ Bolu vanuwina taulabena i medina banina Yesu Waiyawasi Laġannemo waiyawasana i voiyē. Bi lava i giuwedina gado, “Laġan 6 nopolimo eda noya ta voiyedi, bi mba laġondimo ko tava Yesu lisinemo te yai yawasanimi bi mote Waiyawasi Laġannemo.”

15 Bada ena giu i waimunena gado, “Temi kaikaiyovumi! Tam aiyai em kau ee em donki Waiyawasi Lağannemo gadona i magu bi kuna kita kamağe, ee? Bena ena ganamo kwa kuvesi bi kwai doli nawe te gauba ya tego.

16 Niga waivinina ba Eiblağam ena tubulelesa bi Seitan i panina ba kwalabu 18 a kovi. Niga waivinina Waiyawasi Lağannemo maso te kita kamağe, ee? Bena gegə.”

17 Lağannemo Yesu mainana i giugiuwedi ba kana ġaviya i voiyedi te taudiġa ai dabaubedi. Bi Yesu kauwa visuvisudi matabudi i voivoiyedina lava a yasisiyedi.

Wasiva pesina bi muu'a lautaulalidi

(Met 13:31-32, Mak 4:30-32)

18 Kamaina bi Yesu i waitalana gado, “Maimaituwa ena waibada ba mai bai? Bai ya laukoiluvae?

19 MBA maibena wasiva* pesina, oloto i vai te ena daibimo i wadi. I duga te i waila kai bi mwanuwa sawasawaġa lovolovaldi lagalaganemo a launoġi.”

20 Yesu i waitala munaġana gado, “Bai kauwinemo Maimaituwa ena waibadana ya lau koiluvaye?

21 MBA niga mainana: Lağannemo waivini muu'a ya vai bi falawa vaitena ya vitalena ba muu'a mba falawina nopona matabuna ya voiye te ya lusa.”

Mataeta ġulilina

(Met 7:13-14)

22 Yesu i nawanawa Yelusalemmo, bi mba nawanemo ba taun bi malagi nopolidga i nawa bi lava i waiwailovelovedi.

23 Bi ġome lava ġesquna i waitalana gado, “Bada, giukauwa te lava visa ota sa yawasana, ee?” Bi Yesu i giuwedina gado,

24 “Temi ko kaibagibagi te mataeta ġulilinemo ko sola nawa, banina lava wapewapedi sa wailaulubu te maso sa sola nawa bi sa kabikabi kasaġa.

25 Ĝome vanuwa taniwigina ya moito te mataeta ya gudu. Bi temi kaka vanuwa mataetinemo ko moito, ko laupewapewa bi koi baġana gado, ‘Bada, aubaimai mataeta ku kaikamağe.’ Bi tana giu yai munena gado, ‘Tagu mote ya sibemi, temi bamo maiġa kona tava.’

26 Bi temi kaka giu koi munena gado, ‘Tama tam vaitem te kani, te tego bi ema taunimo kunai lovelove.’

27 Bi gegə te tana giu yai munena gado, ‘Tagu mote ya sibemi te bamo maiġa kona tava. Temi gebogebi tauvoiyena, ko nawa tabumimo!’

28 “Ĝome kaka ko ġaba bi mwakemi ko sanadididi, sauginemo Eiblağam, Aisik, Deikap bi taugiuwatana matabudi Maimaituwa ena waibadam sa miyamiyana ko kitedi. Bi ġome kaka temi sa pwalaġe yovoġemi.

29 Bi lava kaka aibeū, lalasi, aibadabada bi yalousa yawanidiġa sa tava bi Maimaituwa ena waibada soinemo edi gabu sa legaudi.

30 Bi tedi mabai niganana sa mulimulina kaka sai laumatanana, bi mabai niganana sa wailaumatanana kaka sa muli.”

Yesu ena ġaba Yelusalem aubaina

(Met 23:37-39)

31 MBA saugina ġemotinemo, palisi ġesaudi a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tam niga dobuna kwa gose kamağe bi kwa nawa tabummo, banina Alodi ya goeġoena yai pekim.”

* **13:19:** Diu lavedi edi wasiva ba mote mai tada eda wasiva, tedi ba mai kai bagoma. Pouna ġaubona bi ya duga, ya didiga te lagalaganemo mwanuwa sa laulaunoġi.

³² Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko nawa te mba dakona ko giuwena gado, ‘Tagu penama yà waipotiyovodi bi lava yà wai yawanidi, niganana bi bokina. Bi lağan waifaioninemo ba egu noya yà kovi.’

³³ Avena te bainewa bi tagu egu noya niganana, bokina bi lağan ġesaunemo yà voyiedi kaka yà nawa Yelusalem. Banina, Taugiuwatana mote bamo ima peki te Yelusalemmo kaka ya peki.

³⁴ “Yelusalem dobuna lavemi, temi taugiuwatana konai pekidi bi Maimaituwa ena tauwainoyanova i giukamağedi lisimimo bi kona lauğakimidi. Bi lağan matabuna e ġoeġoena maso temi ei ġemotimi maibena kamkam waivinina mabenemo natunatuna ya ġomoġomo tawidina. Bi temi mote koi aninegu. ³⁵ Taunana aubaina koi beyavaiya, Maimaituwa kaka emi vanuwa ya gose bi i laukavakava. Yà giugiuwemi te mote kaka koma kitagu eete ko giuna gado, ‘Tana kakavisuvisuna, Bada isanemo ya natonato.’”

14

Yesu Palisi ena vanuwemo

¹ Waiyawasi Lağanna ġesaunemo, Yesu i nawa Palisi isanawanawana ena vanuwemo kani aubaina. Bi ġome ba lava tana a waikita wata.

² Ĝome ba oloto kağena bi nimana luselusedi Yesu matanemo i miyamiya.

³ Yesu Palisi bi waiġake tauwailovelovena i waitalayedina gado, “Waiġake bainewa ya giugiuweda, Waiyawasi Lağannemo lava tai yawanidi e avena?”

⁴ Geġa te tedi mote bai a giuwe, kamaina bi Yesu oloto i taukon, i waiyawasani bi i giukamağe te i nawa.

⁵ Ĝome Yesu i waitalayedina gado, “Bamoda walitau natum olotona ee em bulumakau Waiyawasi Lağannemo bi dommo i kuluvana, maso kuna kita kamağe e kunai papalana bi kuna solu saġe?”

⁶ Bi tedi mote luvana te bai sa giuwe.

⁷ Lağannemo Yesu i kita te tauliso animiya a laulauvavina ba tana niga lautaulalana i giuwedi:

⁸ “Lağannemo lava bi i giuvaimna naġi soinemo, ba animiya laukaina kuma gei vai. Mote ku sibe te lava isanawanawana kota a giuvai.

⁹ Male soi taniwigina ya giuwemna gado, ‘Niga lavana em animiya ku vite.’ Ĝome te waidabuba vaitena bi kwa miya yovo duyamo.

¹⁰ Lağannemo bi a giuvaimna, ba kwa nawa te doğamo kwa miya. Taugiuvaim kaka ya giuwemna gado, ‘Goma, ku saġa gabu laukainemo kwa miya.’ Mba mainana kaka soi taniwigina ya kasaġem tauliso ġesaudi matedimo.

¹¹ Tana aiyai bi i nuwasaġasaġana, ba ya sakoyovoġe munaġe, bi aiyai i sakoyovoġe munaġena kaka sa kailageti.”

¹² Kamaina bi Yesu taugiuvaina i giuwena gado, “Lağannemo suwalamodo e aubiga kanina kwa voyiena ba mote em lava, valevaletim, em dam lavedi e diyammo taumiya waiguyaudi kuma giuvaidi, mainana bi kuna voyiena ba matabudi male sai sipo te sa giuvaim.

¹³ Lağannemo kwa soina ba wainuwatoitoidi, nawanawa geġedi, kaġe nuwanokudi bi matapoteptedi kwa giuvaidi.

¹⁴ Tedi mote luvana te bai kuna voivoiyena simai sipo bi Maimaituwa kaka ya kavisuvisum bi yai maiim, didimana lavedi edi kenamoito lağannemo.”

*Soi laukaina lautaulalana
(Met 22:1-10)*

15 Lağannemo tauliso ġesauna niga giuna i vaivaiye ba Yesu i giuwena gado, “Lava aiyai Maimaituwa ena waibada soinemo ya miya bi ya kanikanina ba yai nuwavisu gulata.”

16 Bi Yesu oloto ena giu i waimunena gado, “Lağan ġemota oloto soi dididigma i voiyen bi tauliso wapewapedi i giuvaidi te sa tava.

17 Bi soi lağannemo ba ena taupaula i giukamaġedi a nawa te tauliso a giuwedina gado, ‘Ko nato, bai matabuna kaikana i nonoġa.’

18 Bi matabudi edi waikoigudu giudi a giuwedi te mote sima nato soimo. Oloto dolidolina taupaula i giuwena gado, ‘Maġo ota doġa ġaubona e gimeli aubaina te yà nawa yà kita. Ae, egu waipapa kwai anine.’

19 Ĝesauna i giuna gado, ‘Tagu ba egu bulumakau wapedi 10 e gimala te yà nawa bi noyamo yà laulubudi. Ae, egu waipapa kwai anine.’

20 Bi kota ġesauna i giuna gado, ‘Tagu ba niganana kaka e naġi, taunana aubaina te mote yàma nato.’

21 Ĝome taupaula i munaġa te ena bada bai matabuna i tainuwatau. Vanuwa taniwigina i medi gulata bi taupaula i giuwena gado, ‘Kwa nawa makai te taun etedi nananakidi bi keikelikidiġa lava wainuwatoitoidi, kaġe nuwanokudi, matapotepotedi bi kaġedi nuwakududi kwa tavaitedi.’

22 Taupaula i nawanawana i tava munaġa bi i giuna gado, ‘Bada bai kuna giugiuwena ba e voiyen bi yaġolo te gabu dididiga ya kenakena.’

23 Kamaina bi Bada ena taupaula i giuwena gado, ‘Kwa nawa etaġa bi dobu diyadiyanāġa mabai kwa banabanavidina kwa giuwedi te sa tava bi egu vanuwa sai wanavu.’

24 Yà giugiuwemi te lava mabai e giuvaidi bi a dabodabokana, kaka egu soimo mote sima kani.”

Waikaiwatana ena giugiu

(Met 10:37-38)

25 Lava kumdi Yesu vaitena a nawanawa, i tinamuli bi i giuwedina gado,

26 “Aiyai kaiwatagu ya ġoena ba tagu ya ġoe gulateguna kaka tamana, tinana, mwanena, natunatuna bi tasitasina. Bi bamoda aiyai taunaġa ena yawasana ya ġoeġoe gulatena kaka tagu, ba tana mote ġemoġemotina te egu tauwaikaiwatana.

27 Aiyai mote ġemoġemotina ena kolosi ima avali bi ima kaiwatagu ba tana mote egu tauwaikaiwatana.

28 “Bamoda ġemota poumimo ya waiogatala te maso vanuwa kaikaidakina ya ġalana, ba dolinemo ya miya bi mane ya gei kita te visa ya pwalaġe kaka vanuwina ya ġala kovi.

29 Bamoda tana vanuwa ġalana i waitubu bi mote i waikovi ba lava sa kita bi sai gwaigwaiye,

30 bi sa giuna gado, ‘Niga lavana lauġala i waitubu bi mote i waikovi.’

31 Mai maso, ġalibona ena tauwaiġaviya wapedi 10 tausan bi ġalibona ġesauna ba 20 tausan, dolinemo tana ya miya bi yai nuwanoġonogota te ġemoġemotina 20 tausan yai ġaviyedi ee geġa?

32 Bamoda tana mote ġemoġemotina ba tedi yaġolo manekemo bi tauwainoyanoya ya gei giukamaġe kana ġavija lisidimo te yai baġedi, te nuwauba poudimo ya kena.”

33 Yesu giu i waikenana gado, “Mainana tam aiyai mote bai matabuna ku gose kamaġedi ba tam mote ġemoġemotina te egu tauwaikaiwatana.

34 “Soliti ba i visu bi lağannemo dinina bi i kovina, ba bainewa kwa voiyen te ya dini munaġa? Mote luvana.

³⁵ MBA mai solitina ba mote sima pwalağe doğamo ee venimo sima ġini bi sa pwalağe otige. Aiyai waibeyam te kwai beyavaiya kauwa.”

15

Sipu gwegwena laautalalana (Met 18:12-14)

¹ Lağan ġemota takis taulaitupedi bi gebogebo lavedi a tava Yesu waibeyavaiyena aubaina.

² Kamaina bi Palisi bi waiga ke tauwailovelovena babadidi a wawaluna gado, “Bai aubaina niga olotona gebogebo lavedi ya giuvaidi bi vaitena sa kanikani?”

³ Taunana aubaina Yesu niga laautalalana i giuwedi:

⁴ “Mai maso, ġesäum em sipu wapedi 100 bi ġemota i gwegwena, ba bai kwa voiye? Bena tam 99 kwa gose kamağedi edi ani miyamo bi kwa nawa sipu gwegwena kwa tavutavuğena eete kwa banavi.

⁵ Bi laġannemo kuna banavina, ba ma yasisim dabayalommo kwa sako sağe bi ⁶ kwa nawa em malagaimo. Em lava bi diyammo taumiya kwa yogedi sa tava, sai ġemotidi bi kwa giuwedina gado, ‘Egu sipu gwegwena e banavi, taunana aubaina ko nato bi ta yasisi.’

⁷ Yà giugiu kauwemi, te gebogebo lavana ġemota bi i kuvasana ba noke malamo sa yasiyasisina mote mai 99 didimana lavedi mote kuvasa sima goegeoe.

Kina ġemota lailaipailina laautalalana

⁸ “Mai maso waivini ena kina wapedi 10, bi ġemota i laipaili bi bai ya voyiena ba kwadam yai tuni bi ena vanuwa ya lauğiligili bi ya waitavutavuna eete ya banavi.

⁹ Bi laġannemo i banavina ba ena lava bi diyanemo taumiya ya yogedi sa tava sai ġemotidi bi ya giuwedina gado, ‘Egu kina e lailaipailina e banavi, taunana aubaina ko nato bi ta yasisi.’

¹⁰ Kota mainana yà giugiuwemi te gebogebo lavana ġemota bi i kuvasana, ba malamo yasisi dididiga Maimaituwa ena aneya matedimo.”

Gomana gwegwegwena

¹¹ Yesu yağolo te laautalamo i giugiuwedina gado, “Mai maso bada ġemota natunatuna oloolotodi labu.

¹² Gomana tautasina tamana i giuwena gado, ‘Tamagu, em waiguyau kwa soiyedi te egū soisoi vokai kwa vitezgu.’ Kamaina bi bada vokai natunatuna i waioneonedi.

¹³ Tedi a miya mote lofana te tautasina ena vokai i kune kamğedi bi i nawa manekemo dobū ġesäunemo bi kauwa yababayababemo ena mane i waiyakale.

¹⁴ Tana bai matabuna i gwasatutu, mulinemo gomala mba dobuna matabuna i laugulate ba tana maluwabi i waitubu.

¹⁵ Kamaina bi i nawa mba dobuna lavana lisinemo, bi i waibağā te isana i sako sağe te aubaina ya noya. Ĝome te i giukamağe nawe ena buwawa edi go'ugo'umo te buwawa yai kanidi.

¹⁶ Ĝome tana kanipeki i laukauwe, taunana aubaina i goegeona maso buwawa kedi dayo i kani bi mote aiyai kani i vite.

¹⁷ Laġannemo noğota kauwa i vaivai ba tana i giuna gado, ‘Tamagu ena taupaula kediya mainana kenakenana bi tagu niga Ĝome kani peki yai pekigu.

¹⁸ Bi i visu te yà munağɑ tamagu lisinemo bi yà giuwena gado, “Tamagu, gebo e voye Maimaituwa lisinemo bi tam lisimmo.

¹⁹ Tagu mote yà visu te kwai kawa natunegu. Bi kwa voyeguna maibena em taupaula ġemota.”

²⁰ Kamaina bi i modina tamana lisinemo. Tana yağolo manekemo bi tamana natuna i kita nawe i tavatava ba i launutoiye bi i velau i labavai te i waisuluve.

²¹ Gomana tamana i giuwena gado, “Tamagu, tagu gebo e voye Maimaituwa lisinemo bi tam lisimmo. Tagu mote yà visu te kwai kawa natunegu.”

²² “Bi geğɑ te tamana ena taupaula i giuwedina gado, ‘Waiğapa gala laukaina ko natome bi tana koi kote. Nimagalanemo lini ko sako bi kağesuma koi kote.

²³ Kau natuna pwatapwatana ko natome bi koi peki, ta soi bi matabuda soina ta yasisiye.

²⁴ Banina niga natuguna i peki bi niganana i yawasana munağɑ, tana i gwegwe bi i tava munağɑ.’ Taunana aubaina tedi soina a yasisiye.

²⁵ “Mba soina a yasiyasisiye ba gomana tautuweğinɑ daibimo bi i tava. Lağɑnnemo vanuwa diyanemo i tavatava ba boiğɑtu a bigabigayena daguguna i vaiye.

²⁶ Kamaina bi taupaula ġemota i yoge bi i waitalaye te bai ya tubutubuğɑ.

²⁷ Taupaula gomana tautuweğinɑ i giuwena gado, ‘Tasim yawayawasanina i tava munağɑ taunana aubaina, tamam kau natuna pwatapwatana i vunu bi ka soisoi.’

²⁸ “Gomana tautuweğinɑ nuwana i medi te vanuwemo valageta i daboka. Kamaina bi tamana i potiyovo te i waibağɑ bi i giu komakomaniye te maso i valageta.

²⁹ Bi gomana tamana ena giu i waimunena gado, ‘Kuna sibe te niga kwalabudi wapewapedi e ala paulem bi mote yà laulaukasāğaiğiyem. Bi tam mote bamo gouti lauewalina ku vitegu te maso egu lava vaitedi ke soi yasiyassis.

³⁰ Bi niga natumna ba waivini kabakabaleyedi lisidimo em mane matabuna i waiyakale. Bi niganana i tava te tam kau natuna pwatapwatana aubaina kuna vunu.’

³¹ Bi tamana ena giu i waimunena gado, ‘Natugu, tada miyamiyada lağɑn matabuna bi bai matabuna lisigumo ba tam aubaim.

³² Tada ta soi yasiyasisi bi tai nuwavisu, banina niga tasimna ba i peki bi i yawasana munağɑ. Tana i gwegwe bi niganana e banavi.’ ”

16

Sitowa taulabena Lautaulalana

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Maimaso lava waiguyauna, tana ena sitowa taulabena i sako te ena mane ya labelabe. Lava a tava te mane taniwigina a tainuwatau te sitowa taulabena mane ya waiyakale.

² Kamaina bi i yoge bi i waitalayena gado, ‘Niga bai giuna lisimmo e vaiye, kabe ku giu? Mane visa kuna voye, ku kamağɑti. Tam niganana ya kaikamağem, mote egu sitowa kuma labe munağe.’

³ “Sitowa taulabena taunağɑ i giu munağenɑ gado, ‘Niganana bai yà voiye? Egu bada noyamo i kaikamağegu bi tagu mote ġemoğemotigu te doba yà ġala, lava yàgi gigimanedi bi yàgi tunimayağɑ.

⁴ Niganana ba e sibe te bai yà voiye, lağannemo egu noyamo bi egu bada i kaikamağeguna ba lava ġesaudi edi vanuwemo sa giuvaigu.'

⁵ "Kamaina bi lava mabai ena bada ena mane a solusoluna i yogedi a tava lisinemo. Bi dolidolina i waitalayena gado, 'Egu bada ena mane sipona visa lisimmo?'

⁶ Bi giu i waimunena gado, 'Oela dulamdi wapedi 100.' Bi sitowa taulabena mane tausoluna i giuwena gado, 'Kwa miyatulu makai bi em pepamo dulam wapanan 50 kwa gilumi.'

⁷ Kota ġesauna i waitalayena gado, 'Bi tam mane sipona visa kuna solu?' Bi tana i giuwena gado, 'Witi baikidi wapedi 1 tausan.' Bi sitowa taulabena i giuna gado, 'Kwa miyatulu bi em pepamo witi baikidi wapedi 800 kwa gilumi.'

⁸ Sitowa taniwigina tauwailaba kaikaiyovuna kaiyovumo kauwa i voivoiyedina i kasäge. Bi giukauwa te dobu lavedi, dobu ena kauwa voiyedimo a anapu kauwana kaka yanayana lavedi."

⁹ "Yà giugiuwemi te dobu ena waiguyau ko soiye te emi lava sa wapa, bi lağannemo mane ya kovi bi ko pekina ba temi kaka sa giuvaimi yawasana kenakena nonoġinemo.

¹⁰ Tana aiyai bi noya ġaubona i voiye kauwena ba kota mainana noya dididiga ya voiye kauwe. Tana aiyai bi noya ġaubona i aivoivoiyena ba kota mainana noya dididiga ya aivoivoiye.

¹¹ "Bamoda dobu ena waiguyaumo mote simai sumaġem, bena aiyai kaka mala ena waiguyaumo yai sumaġem?

¹² Bamoda mote simai sumaġem te lava ġesauna ena ġonāġona kwa labedi, ba tam bena aiyai kaka em ġonāġona ya vitem?

¹³ "Taupaula mote babada labu aubaidi ima noya. Tana ġemota ya daboke bi ġesauna ya ġoe, ee ġemota ya vai bi ġesauna ya daboke. Tam mote ġemogemotina Maimaituwa bi mane kuma noyaedi."

Yesu ena gagali ġesaudi

(Met 11:12,13, Mak 10:11-12, Met 5:31-32)

¹⁴ Lağannemo Palisi niga giudi matabudi a vaivaiyedi ba Yesu ai namağe, banina tedi ba mane noġotina nopodi i waiwanavu.

¹⁵ Yesu i giuwedina gado, "Temi taunana lava matedimo ko voiyemi te bena kage lava didimanimi, bi geġa te Maimaituwa nopomi i sibedi. Lava dobu kauwidi edi visu a kitedi bi sa kakasaġesäġedina ba Maimaituwa matanemo ai matawalawala.

¹⁶ "Mousis ena Waiġake bi taugiuwatana a gilugilumina wadubonemo ba a lauguguyaena eete Diyon Taukabulu ena saugemo. Mba ġome Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i lauguguyae bi lava wapewapedi sa wailaulubu te mba waibadanemo sa sola nawa.

¹⁷ "I tekateka kauwa te mala bi dobu sa launeġaneġa bi waiġake gilugilumina wadubonemo mote ġemota ġaubona sima kaikamağe.

¹⁸ "Oloto mwanena i gose bi waivini ġesauna i naġina ba mwanena ya vavawaiidoġa. Bi aiyai olotona mba waivinina gosegosena i naġina ba vavawaiidoġa ya voivoiye."

Lava waiguyauna bi Yasales

¹⁹ Yesu i giuna gado, "Lava waiguyauna ġemota ġalibona edi gala mole-moleledi i kotedi bi lağan matabuna i soi bi i waiwainuwavisu.

²⁰ Mba ġome kota oloto waiyamoyamonina isana Yasales tunina boniboni i wanavu. Tana lağan matabuna a natome oloto waiguyauna ena mataetamo a waimiyeni.

²¹ Bi i ġoeġoe te lava waiguyauna ena teibolomo kani pusepuselidi a kulukuluvana maso i kanidi. Bi kota ġome daġadāġasi a tava bi bonibonina a lemoledodi.

²² Sauga i tava te Yasales i peki bi aneya ai doli nawe Eiblaġam lisinemo bi vaitena a miya. Bi oloto waiguyauna kota i peki te a dobo.

²³ Bi i nawa iyoyoġamo yavi gabunemo bi i waikita saġa te manekemo Eiblaġam i kita Yasales vaitena a miyamiya.

²⁴ Kamaina bi lisinemo i binau saġana gado, ‘Tamagu Eiblaġam, kwa lau nuwatoiyegu bi Yasales kwa giukamaġe te nimagalana gaubemo yai dakwa bi menagu yai uba, banina tagu niga kainemo yavi dididiga yà vaivai.’

²⁵ Bi Eiblaġam ena giu i waimunena gado, ‘Natugu, kwa noġoti te mamiyammo mwali visuvisudi kuna waiguyauyedi bi Yasales tana mwalidi i malulmaluwabiyedi. Bi niganana tana niga ġome ya wainuwavisu bi tam yavi kwa vaivai.

²⁶ Bi kota ġesauna ba mododemo gwagwa i yovo gulata, taunana aubaina mabai sa ġoeġoe te lisimmo sa damana natona ba mote ġemoġemotina. Mainana kota temi mote ġemoġemotina te koma damana nato lisimaimo.’

²⁷ Bi oloto waiguyauna i giuna gado, ‘Tamagu Eiblaġam, Yasales kwa giukamaġe egħi vanuwa lavedi lisidimo,

²⁸ te valevaletigu wapedi 5 ya tala wainuwataudi te niga tunivusula gabunemo mote sima tava.’

²⁹ Eiblaġam giu i waimunena gado, ‘Tedi Mousis bi Taugiuwatana bai a gilugilumina lisidimo ya kenakena te sa iyevi bi sa sibe.’

³⁰ Tana i giuna gado, ‘Geġa, tamagu Eiblaġam, bamoda lava ġesau pekimo ya kena moito bi ya nawana lisidimo kaka sa laukuvasa.’

³¹ Bi Eiblaġam i giuwena gado, ‘Bamoda Mousis bi Taugiuwatana kalinedi mote sima vaiyedi, ba avena te lava pekimo ya kena moito bi ya giuwedina bi yaġolo mote simai sumaġe.’”

17

Gebogebbo, waisumaġa bi noya

(Met 18:6,7,21,22, Mak 9:42)

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Kauwa lava sa voiyedi te gebomo sa kulukuluvana ba sa tubuġa. Bi kota i gebo kauwa te tana aiyai bi natunatugu gebomo ya voiyedi te sa kulukuluva.

² Ba i visu te gadonemo anilauliti ġakimina vitavitana sa duli bi nisamo sa pwalaġe yovoġe, bi mote i visu te lava ġemota anikita waiyovoyovo ya voiyebi gebomo ya kuluva.

³ Taunana aubaina koi kita kauwa! Bamoda falom tauwaisumaġa gebo i voiyena ba kwa kaipasine, bi i kuvasana ba ena gebogebbo kwa noġoti kamaġe.

⁴ Bamoda laġan ġemota nöponemo, mala 7 lisimmo gebo i voiyebi kota mala 7 ya tava bi ya giuna gado, ‘Yà kuvakuvasa, ba kamaina te ena gebo kwa noġoti kamaġe.’”

Sumaġa

⁵ Giugiukamaġedi Bada a giuwena gado, “Ema sumaġa kwa kananakidi.”

⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Wasiva pesina ba ġauba bi ya duga te kai dididiga. Bamoda emi sumaġa ya dididigana maibena wasiva pesina, ba luvana malubani kaina ko giuwena gado, ‘Ku nuwalaka bi nisamo kwa wadim, bi ġemoġemotina kalinemi yai bade.’”

Taupaula ena noya

⁷ “Maimaso em taupaula ġemota i suwasuwata ee sipu i labelabedi. Laġannemo wapuġa bi i tavana bena kwa egeli te ya kani makai? Geġa!

⁸ Tam maso ba em taupaula kuna ġiuwena gado, ‘kwa vononoġa bi kaguya kwa kanonogi te kwa labegu ya kani bi ya tego. Muliġa kaka tam kwa kani bi kwa tego.’

⁹ Bi taupaula ena bada aubaina i noyanoyana, ba ko noġonogoti te bada ena taupaula yai ebone, ee? Geġa!

¹⁰ Temi mainana Maimaituwa noya i giugiuwemina ko voiye bi maso kona giuna gado, ‘Tama mote taupaula visuvisumai bi ema noyaġa ke voiye.’ ”

Yesu olooloto 10 sida kapa i vaivaidina i waiyawasanidi

¹¹ Yesu Yelusalem aubaina i nawanawa ba Sameliya ena palata bi Galili ena palata poudiġa i nawa.

¹² Bi laġannemo malagaimo i solasola saġa, ba ġome oloto wapedi 10 a banavi bi tabudimo a moito banina tedi ba sida kapa i vaidi

¹³ bi a binauna gado, “Bada Yesu, kwa launuwatoitoiyemai.”

¹⁴ Laġannemo i kitekitedi, ba i giuwedina gado, “Ko nawa pilipilisi lisidimo bi tubuġimi sa kitedi.” Tedi a nawanawa ba etamo a yawasana.

¹⁵ Laġannemo oloto ġemota i kita munaġe te i yawasana, ba i munaġa tava Yesu lisinemo bi kalinana dididiginemo Maimaituwa i kasaġesäge.

¹⁶ Tana Yesu kaġepakanemo i kuluva bi i waiebone. Tana ba Sameliya olotona.

¹⁷ Yesu lava i waitalayedina gado, “Olooloto wapedi 10 a yawasana bi wapedi 9 bam?”

¹⁸ Bai aubaina niga walidobu olotona taunaġa i munaġa tava bi Maimaituwa ya kakasaġesäge.”

¹⁹ Kamaina bi Yesu oloto i giuwena gado, “Ku moito kwa nawa, em sumaġa i waiyawasanim.”

Maimaituwa ena waibada ya natonato

(Met 24:23-28)

²⁰ Palisi babadidi ġesaudi Yesu ai talayena gado, “Bai sauginemo Maimaituwa ena waibada ya nato?” Yesu edi giu i waimunena gado, “Maimaituwa ena waibada ya natona bi mote ani kita ġone.

²¹ Mote aiyai kaka ima giu gado, ‘Ko kita, tana naniga.’ Ee ‘Tana nanoko.’ Banina Maimaituwa ena waibadana ba temi nopomimo.”

²² Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Saugina ya natonatona kaka ya tava. Mba ġome kaka ko ġoeġoena Tana Taunana Natuna ena nato laġanna maso kona kita, bi mote kaka koma kita.

²³ Lava kaka sa giuwemina gado, ‘Ko kita, tana kaunoko.’ Ee ‘Ko kita, tana kauniga.’ Bi mulidiġa koma nawanawa.

²⁴ Tana Taunana Natuna ena nato munaġa laġanna kaka maibena namamali, ya kem bi galewa ya lailaiyanana isuna te isuna.

²⁵ Bi tana kauwa wapewapedi ya gei wainuwatoiyedi bi niga kimtina lavedi sa daboke.

²⁶ Maibena Nowa ena saugemo i tubutubuġana kota mainana Tana Taunana Natuna ena saugemo.

²⁷ Lava matabudi a kanikani, a tegotego bi olooloto bi waiwaivini a waikanaġinägi, mba laġannemo Nowa gulamo i valageta bi kabaita i yovo te matabudi i waipekidi.

²⁸ “Mba kauwina kota ġemotina maibena Loti ena laġannimo. Lava a kanikani, a tegotego, a gimagimala, a wai kunekune, a wadiwadi bi vanuwa a kelikelidi.

²⁹ Bi laġannemo Loti Sodom i gosegose ba kai bi ġakima laimwanamwanaudi bovebovedi malaġa a laubulili yovo te ai peki kovidi.

³⁰ Tana Taunana Natuna ena nato munaġa laġannemo, kaka mba mainana kauwidi sa tubuġa.

³¹ Mba laġannemo lava aiyai ena vanuwa dabanemo mote ġemogemotina te ima solanawa ena ġonāġona ima legaudi, mainana kota lava aiyai daibimo mote luvana ima munaġa ena vanuwemo.

³² Loti mwanena lisinemo bai i tubuġana ko noġoti.

³³ Tana aiyai ena yawasana i nuwamunaġena ba ya kulayakasi bi tana aiyai ena yawasana i nuwakamaġena ba ya vai munaġe.

³⁴ “Yà giugiuwemi, mba dudubalinemo lava labu kaka sa kenakena ġemota, Maimaituwa kaka ġemota ya vai nawe bi ġesau ya gose.

³⁵⁻³⁶ Waiwaivini labu kaka witi sa litiliti ġemota, Maimaituwa kaka ġemota ya vai nawe bi ġesauna ya gose.”

³⁷ Ena Tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bada, bamo ġome mba kauwidi sa tubuġa?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo ġome bi peki ba ġome aoao sa waiġemota.”

18

Iwape lautaulalana

¹ Kamaina bi Yesu lautaulalamo ena tauwaikaiwatana i wailovedi te sa laupali valolo bi mote sima nuwakulukuluva.

² Tana i giuna gado, “Taun ġemota nopoñemo taulauetala i miyamiya, tana mote Maimaituwa i nainaile e lava i viviviledi.

³ Bi ġome iwape taunina ġemotina nopoñemo i nawanawa valolo taulauetala lisinemo bi i waibaġa yaviyavina gado, ‘Kwa sagugu tauwaiwavugu nuwaboya ya vitevitegu.’”

⁴ “Laġani i lofa kauwa taulauetala mote i voiye, damonemo tana taunaġa niga mai i giu munaġena gado, ‘Avena te tagu mote Maimaituwa yàma nainaile e lava yàma viviviledi,

⁵ yaġolo te niga iwapena ya kaka nuwalaġalaġagu, taunana aubaina tagu yà voiye te nuwauba ya vai, te enai velau munaġemo mote ima ka tuniyoagu.’”

⁶ Kamaina bi Bada i giuna gado, “Koi beyavaiya te taulauetala ena yawasana mote didimanina bi bai i giuwena ko vaiye.

⁷ Bi Maimaituwa ena lava vinevinedi sagu aubaina sa ġabaġabana, suwala bi dudubala mote ima kadidimanidi, ee? E sagudi aubaina yai voivoiya? Bena geġa!

⁸ Yà giugiuwemi, tana kaka ena lava ya laididimani makaiyedi. Bi Tana Taunana Natuna* ena nato laġannemo, dobumo tauwaisumaġa kaka ya tavuġedi bi visa ota ya banavidi.”

Palisi bi takis taulaitupana

⁹ Yesu kota niga lautaulalana i giuwena ba lava mabai a noġonoġoti munaġedi te tedi bena didimana sa voivoiye bi lava ġesaudi a kitakita waiyovoyovodi.

* **18:8:** Tana Taunana Natuna ba Yesu taunaġa i waiisa munaġe.

¹⁰ “Oooloto labu a sağā a nawa pali vanuwinemo laupali aubaina, ġemota ba palisi bi ġesäuna takis taulaitupana.

¹¹ “Palisi tabunemo i moito bi taunağā palimo i kasägesäge munağena gado, ‘Maimaituwa yà waiebonem te tagu mote mai lava ġesaudi: Maibena taudanedenene, gebogebo tauvoiyedi, tauvawaidoğā bi kota niga takis taulaitupana.

¹² Tagu wiki ġemota nöponemo lağān labu yà udiudi bi egu waiguyaumo dubu 10 yà voivoiyedi bi dubu wai 10 na ba tam yà vitevitem.’

¹³ “Bi takis taulaitupana laumulimo i moito, tana mote i waikita sağā malamo, iwana i taunoku, nuwakadanemo i sivudi[†] bi i laupalina gado, ‘Maimaituwa kwa launuwatoitoiyegu, tagu ba gebogebo lavagu.’ ”

¹⁴ Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiuwemi te Maimaituwa takis taulaitupana ena pali i vaiye te ena gebogebo i nogoti kamağe, i kadidimani bi i nawa ena vanuwemo. Bi palisi ena pali i vaiyena bi mote i vai. Banina tedi mabai taudiğā sa sivusivu sağedina ba Maimaituwa kaka ya sivu yovoğedi bi mabai sa ġauba munağana ba Maimaituwa kaka ya sivu sağedi.”

*Yesu bi libilibi keikeilikidi
(Met 19:13-15, Mak 10:13-16)*

¹⁵ Lava ġesaudi natunatudi a tavaitedi Yesu lisinemo te maso nimana dabedimo i sivudi bi i kavisuvisudi. Lağānnemo ena tauwaikaiwatana mba kauwina a kitakita ba lava a ġasiyedi.

¹⁶ Bi geğā te Yesu libilibi i yogedi bi i giuna gado, “Libilibi ko kita kamağedi te sa nato lisigumo, mote komai ġakedi, banina lava mabai a ġaubo munağā bi Maimaituwa ena waibadamo sa miyamiyana ba mai libilibi.

¹⁷ Giukauwemo yà giugiuwemi, aiyai mote Maimaituwa ena waibada imai anine mai gomana ġaubona mba tana mote Maimaituwa ena waibadamo ima sağā.”

*Oloto waiguyauna
(Met 19:16-30, Mak 10:17-31)*

¹⁸ Diu badana ġemota Yesu i waitalayena gado, “Tauwailovelove visuvisum, bai yà voiye te yawasana kenakena nonoğina yà vai?”

¹⁹ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam kwa giugiu te tagu visuvisugu bi Maimaituwa taunağā giukauwa te visuvisuna.

²⁰ Tam bena waiğake kuna sibedi: Mote kuma vawaidoğā, mote kumai peki, mote kuma danene, tam mote kaiyovu lavana kumai mulinawanawae, tamam bi tinam kwa viviledi.”[‡]

²¹ Bi oloto giu i waimunena gado, “Tagu mağaubogumo te niganana mba waiğakedi matabudi e kaiwata kauwedi.”

²² Lağānnemo Yesu olotonu ena giu i vaivaiye ba i giuwena gado, “Tam yağolo te kauwa ġemota kwa malumaluwabiye. Kwa nawa te em ġonąğona matabudi kwa kune kamağedi, waiyamoyamonidi mane kwa vitedi bi mala ena waiguya kwa vai. Kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²³ Oloto niga giuna i vaivaiye ba i wainuwaboya kauwa, banina tana i waiguya gulata.

²⁴ Yesu olotona i kita te i wainuwaboya bi i giuna gado, “I bagibagi kauwa te lava waiwaiyauna Maimaituwa ena waibadamo ya sola sağā.

²⁵ I pilipili te kamelo siyau bwadanemo ya sola. Mainana kota lava waiguyauna ba i pilipili gulata te Maimaituwa ena waibada nöponemo ya sola sağā.”

^{† 18:13:} Guliki kalinedimo i giu te nuwakadana i bibi banina ba ġaubo munağā. ^{‡ 18:20:} Exod 20:12-16, Deut 5:16-20.

²⁶ Tedi mabai a vaivaiyena a giuna gado, “Lava waiwaiguyaudi mote sima yawasana te bena aiyai kaka ya yawasana?”

²⁷ Yesu giu i waimunena gado, “Lava lisinemo ba mote ġemoġemotina bi Maimaituwa lisinemo ba ġemoġemotina.”

²⁸ Kamaina bi Pita Yesu i giuwena gado, “Tama ba bai matabudi ke gosedi bi ke kaiwatam.”

²⁹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwa yà giugiuwemi te aiyai bi Maimaituwa ena waibada aubaina ena malagai ee mwanena, ee vale-valetina, ee nuvunuvuna, ee magula bi natunatuna i gosedina,

³⁰ ba tana kaka ena lava bi ġonāġona wapewapedi niga dobunemo ya banavidi bi kota yaġolo te yawasana kenakena nonoġinemo ya sola saġa.”

Yesu ena peki i gei giuwe

(Met 20:17-19, Mak 10:32-34)

³¹ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i nawedi tabudimo bi i giuwedina gado, “Koi beyavaiya! Tada ta nawanawana Yelusalemmo ba ġome kaka wala taugiuwatana Tana Taunana Natuna a gilugilumi watana banidi sa tubuġa.

³² Tana kaka Eteni§ nimedimo sa sako te sai dibodibogħi, sa lauyovoġe bi sa kanisotawatawa.

³³ Tedi madamo sa kwapi bi sai peki. Bi laġan waifaioninemo kaka ya kenamoito munaġa.”

³⁴ Bi ena tauwaikaiwatana niga kauwidi i giugiuwedina mote a sibedi, banina giudi banidi tedi lisidimo a kena waidavona, taunana aubaina mote a sibe.

Yesu oloto matapotapotana waigigimanina i waiyawasani

(Met 20:29-34, Mak 10:46-52)

³⁵ Yesu Deliko i vavawaiġelegele ba oloto matapotapotana eta diyanemo i miya bi i waiwaigigimana.

³⁶ Bi laġannemo lava kumna a vavawaitauli ba i waitalayedina gado, “Niga bai ya tubutubuġa?”

³⁷ Bi tedi a giuwena gado, “Nasalet Yesuna ya nawanawa.”

³⁸ Tana i binauna gado, “Aee Yesu Deivida natuna, kwa launuwa-toitoiyegu.”

³⁹ Lava dolidolidi a ġasiye bi a giuwe te ya miya moimoisili. Bi geġa te tana i binau gulatana gado, “Deivida natuna, kwa launuwatoitoiyegu!”

⁴⁰ Kamaina bi Yesu i vamoito bi i giuwedi te oloto matapotapotana sa natome lisinemo. Tana i moito nato diyanemo bi Yesu oloto i waitalayena gado,

⁴¹ “Bai kwa ġoeġoena aubaim yà voiye?” Bi oloto Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, yà ġoeġoena yà kita munaġa.”

⁴² Bi Yesu i giuwena gado, “Kamaina ku waikita! Em sumaġa i waiyawasanim.”

⁴³ Noi taunana te oloto matana i yana bi i waikita munaġa, Maimaituwa i waiebone, i kasāġesāġe bi Yesu i kaiwata. Lava matabudi mabai a kitakitana kota Maimaituwa a kasāġesāġe.

19

Yesu bi Sakiyas

¹ Yesu i sola saġa Delikomo bi taunina i nawanawae.

² Bi ġome ba oloto isana Sakiyas tana takis taulaitupana edi bada bi tana ba oloto waiguyauna.

³ Sakiyas i ġoēgoena maso Yesu i kita te tana aiyai bi geġa te i watige gulata, taunana aubaina mote ġemoġemotina te Yesu ya kita, banina lava kumna i didiga.

⁴ Taunana aubaina i velau doli bi kai damaya* i saġai te Yesu ya kita banina tana mba etanaġa i saġasaġa.

⁵ Laġannemo Yesu mba modomodonemo i tavatava ba i tau lageti i kita sage bi i giuwena gado, “Sakiyas, ku bulili makai, banina tagu niganana em vanuwemo ya miya.”

⁶ Kamaina bi Sakiyas i bulili makai bi manuwavisuna Yesu i giuvai.

⁷ Ĝome lava matabudi a kitakitana ba a wawaluna gado, “Niga lavana i waila wale, gebogebo lavana ena vanuwemo.”

⁸ Sakiyas i miya moito bi Bada i giuwena gado, “Bada, tagu egħi waiguyau nevna lava wainuwatoitoidi ya vitedi. Bi lava mabai takis laitupanemo e kaikaiyovuġedina ba manedi mala 4 ya laipwatapwata bi ya vite munaġed.”

⁹ Bi Yesu i giuwena gado, “Yawasana niganana niga vanuwinemo i tava, banina niga lavana tana kota Eiblaġam ena tubulelesa.

¹⁰ Tana Taunana Natuna i yovona ba mabai a gwegwegwena ya tavuġedi bi yai yawasanidi.”

Mane wapedi 10 lauta - lalana

(Met 25:14-30)

¹¹ Ĝome lava yaġolo a waibeyavaiya bi lauta ulalamo i giuwedi. Banina tana kaikana Yelusalemmo nuwana tava bi tedi a wainoġotana bena Maimaituwa ena waibada noi taunana ya laumaġata.

¹² Kamaina bi i giuwedina gado, “Lava laukaina i nawa wali dobumo te waibada ya vai kaka ya tava munaġa.

¹³ Kamaina bi ena taupaula 10 i giuwedi a tava bi mane i soiye bi i giuwedina gado, ‘Niga manedi ko noyanoyaedina eete ya tava munaġa.’

¹⁴ Bi geġa te ena dobu lavedi a dabo ke bi mulinaġa tauwainoyanova a giukamaġedi mba dobuna babadidi lisidimo bi a giuna gado, ‘Tama niga olotona mote ka ġoe te yai ġalibona bi yai badayemai.’

¹⁵ “Tana a vine te i waīġalibona bi i munaġa tava. Kamaina bi taupaula mabai mane i vitevitedina edi giu i giukamaġe te sa tava bi mane a voivoiyedina sa kamaġatidi.

¹⁶ Kamaina bi taupaula dololidolina i tava bi i giuna gado, ‘Bada em mane ġemota kuna vitegu bi tagu kota e noyae te wapedi 10 e voiyedi.’

¹⁷ Ĝome ġalibona giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula visuvisum, noya ġaubaonemo kunai patutu, taunana aubaina tam kaka taun wapedi 10 kwai badayedi.’

¹⁸ Bi kota taupaula wailabuna i tava te i giuwena gado, ‘Bada, em mane ġemota kuna vitegu bi tagu kota e noyae te wapedi 5 e voiyedi.’

¹⁹ Bi ġalibona giu i waimunena gado, ‘Tam kaka taun wapedi 5 kwai badayedi.’

²⁰ “Ĝome kota taupaula ġesauna i tava te i giuna gado, ‘Bada, em mane ba gala selepinemo e suma te e sako waidavo.

²¹ Tagu e nailem, banina tam lava medimedim, tam mote mwali mabimmo bi geġa te kwa vai. Bi kota bai mote ku wadi bi geġa te kwa lauyaba.’

* **19:4:** Diu lavedi edi damaya ba waiki'i geġana

²² “Kamaina bi ena bada giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula gebogebom, tam em giu ya vitatedi te yà etalem. Kuna sibe te tagu ba medimedigu. Tagu mwali mote mabigumo bi geğə te yà vai bi mote yà wadi bi geğə te yà lauyaba.

²³ Bi bai aubaina egu mane banikemo mote ku sako? Maso bi banikemo ku sako, egu tava munagemo maso ba laipwatana e vai.’

²⁴ “Kamaina bi lava ġome a moimoitona i giuwedina gado, ‘Manena lisinemo ko kaikamağe te taupaula aiyai mane 10 i voivoiyena ko vite.’

²⁵ Ġome lava a giu vitena gado, ‘Bada, mba taupaulina kaikana mane 10 i legaudi.’

²⁶ “Bi bada i giuna gado, ‘Yà giugiuwemi te tana aiyai bi lisinemo wapawapa ba sai lautawi bi kota aiyai lisinemo geğə bi ġaubona ya kenakenana kaka sa kaikamağe.

²⁷ Niganana tedi mabai kagu ġaviya mote a ġoeġoegu te yài ġalibona bi yài badayedi ba ko natomedi matagumo bi ko laipekidi.’ ”

Yesu Yelusalemmo i solasağā

(Met 21:1-11, Mak 11:1-11, Dyn 12:12-19)

²⁸ Yesu niga lautaulalana i waikovi mulinemo ba i doli nawa Yelusalemmo.

²⁹ Tana oya Oliv diyanemo malagai Betpega bi Beteni i vava waiġeleġeledi ba ena tauwaikaiwatana labu niga mai i giuwedi bi i giukamağedi a doli,

³⁰ “Ko nawa malagaimo bi ko sola sağħana ba donki lauewalina waitamina ko kita mote aiyai geluġe. Ko kuvesi bi ko natome.

³¹ Bi bamoda lava aiyai yai talaeminā gado, ‘Bai aubaina ko kuvekuvesi?’ Ba ko giuwena gado, ‘Bada ya ġoeġoe.’ ”

³² Tedi mabai i giu kamağedi bi a nawanawana ba bai i giugiuwena mainana a banavi.

³³ Tedi donki lauewalina a kuvekuvesi bi taniwigina i waitalayedina gado, “Bai aubaina donki ko kuvekuvesi?”

³⁴ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bada ya ġoeġoe.”

³⁵ Kamaina bi a natome Yesu lisinemo bi edi kwama a ġigidi te donki dabanemo a yesidi bi Yesu a sagu te i miya sağā.

³⁶ Laġannemo i gelu bi i nawanawa ba lava edi kwama etamo a yesidi.

³⁷ Laġannemo Yelusalem i vava waiġeleġeġe, Oya Oliv etana i yovo i nawanawanemo i tavatava ba taukaiwatana kumna mayasisidi kalinedi dididiginemo Maimaituwa a kakasağesäge, banina mataila bi anisove kauwidī matabudi a kitekitedina aubaina.

³⁸ “Galibona kakavisuvisuna Bada isanemo ya natonato! Namala dididiga Maimaituwa lisinemo bi nuwauba malamo bi dobumo mododemo ya kena.”

³⁹ Palisi ġesaudi lava kumna nopodimo Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, taukaiwatam kwa kaipasinedi te sa miya moimoisili!”

⁴⁰ Yesu giu i waimunena gado, “Ya giugiuwemi, bamoda tedi sa miya moimoisilina ba ġakima binau sai tubu.”

Yesu Yelusalem aubaina i ġaba

⁴¹ Yesu Yelusalem i vavawaiġeleġeġe bi taun i kitakita ba nuwana i toitoi te i ġaba,

⁴² bi i giuna gado, “Bamoda niga laġħanna maso bi ko kita ġone maso ba Maimaituwa bi temi modomimo nuwauba i kena, bi geğə te niganana matemimo i kena waidavona.

⁴³ Bi lağan sa natonatona kaka emi ġaviya emi malagai ganana taulina sa ġuluvi bi sa kenavanaġi, sa moito waikwaivivilimi bi sa vatawimi.

⁴⁴ Bi temi natunatumi vaitedi sa kativunumi bi sa vapatinimi. Bi emi ġaviya kaka gana ġakimidi sa douwaidabalalidi te ġakima ġemota mote kaka ena gabumo ima kena. Banina Maimaituwa tauwaiyawasanimi i giukamaġe bi mote ko kita ġone.”

Yesu Pali vanuwinemo

(Met 21:12-17, Mak 11:15-19, Dyn 2:13-22)

⁴⁵ Kamaina bi Yesu i sola nawa pali vanuwina nopeno bi mabai a waikunekunena i kwavidi a potiyovo.

⁴⁶ Bi i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo niga mainana Maimaituwa i giu, ‘Egu vanuwa ba pali vanuwina bi temi kona voiye te i waila taudanedanene edi ani kandavona.’”

⁴⁷ Tana lağan matabuna pali vanuwinemo i waiwailovelove. Bi pilisi edi babada, waiġake tauwailovelovena bi waibabada ġesaudi a ġoeġoena maso ai peki.

⁴⁸ Bi tedi mote gavogavo a banavi te maso edi ġowana a voiye. Banina lava matabudi yaġolo te ena giu vaiyena a ġoeġoe.

20

Yesu ena waibada waitalana

(Met 21:23-27, Mak 11:27-33)

¹ Lağan ġemota Yesu pali vanuwinemo lava i wailovelovedi bi giu visuvisuna i laulauguguyae. Pilisi edi babada, waiġake tauwailovelovena bi waibabada vaitedi a tava Yesu lisinemo.

² Bi a giuwena gado, “Kwa giuwemai tam em waibada bamo kuna vai bi niga kauwidi kwa voivoiyedi, ee aiyai waibada i vitem?”

³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu kota temi yài talayemi te ko giuwegu.

⁴ Diyon ena laukabulu ba malaġa i yovo ee lava lisidiġa i nato?”

⁵ Tedi taudiġa ai talapilina gado, “Bamoda ta giuna gado, ‘Maimaituwa lisinaġa.’ Ba tana ya giuna gado, ‘Bi bai aubaina mote Diyon koi sumaġe.’”

⁶ Bi bamoda ta giuna gado, ‘Lava lisidiġa.’ Ba lava kumdi sa lau ġakimida. Banina tedi a sibe kauwe te Diyon ba taugiuwatana.”

⁷ Taunana aubaina tedi a giuna gado, “Tama mote ka sibe te bamo i vai.”

⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota mainana mote yàma giuwemi te waibada bamo e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi.”

Taubayau edi lautaulala

(Met 21:33-46, Mak 12:1-12)

⁹ Kamaina bi Yesu lautaulalamo lava i giuwedina gado, “Oloto ġemota wain daibina i wadi, taubayau nimedimo i sako bi tana i nawa dobu ġesauenemo i miyana ba i lofa kauwa.

¹⁰ Vililubu laġonna i tava bi daibi taniwigina taupaula i giukamaġe taubayau lisidimo te maso guleipi a vite. Bi geġa te taubayau, taupaula a kwapu bi a giukamaġe manimakavakavana i munaġa.

¹¹ Kamaina bi daibi taniwigina, taupaula ġesauenā i giukamaġe. Bi tana kota a kwapu, a voiye te i waidabauba bi manimakavakavana a giukamaġe i munaġa.

¹² Bi yaġolo te daibi taniwigina taupaula waifaionina i giukamaġe lisidimo, tedi daibi nopeno a kwapu kauwe te nuwakaluna bi a daibi ganataulinemo a pwalaġe nawe.

¹³ Kamaina bi daibi taniwagina i giuna gado, ‘Niganana bai yà voiye? Natuotigu nuwapougu yà giukamağena male sa vivile.’

¹⁴ Bi lağannemo taubayau a kitakita ba ai giugiuna gado, ‘Niga taunana ba daibi taniwagina natuna. Ko nato ta laipeki bi gagasina tada ta vai.’

¹⁵ Kamaina bi a pwalağe yovoğe daibi ganataulinemo te a laipeki.”

Bi Yesu i giuna gado, “Mba mainana ba daibi taniwagina bai ya voiye taubayau lisidimo?”

¹⁶ Tana kaka ya nato te taubayau yai pekidi bi daibi lava ġesaudi ya vitedi.”

Lağannemo lava niga giuna a vaivaiye ba a giuna gado, “Mote mainana ima tubuğā.”

¹⁷ Yesu lava i kitedi bi i waitalayedina gado, “Gilugiluminemo niga giuna banina ko noğoti: ‘Taulaukeli ġakimā a dabodabokena taunana i nuwavitala te ġakimā laukaina.’*

¹⁸ Bi tedi mabai niga ġakimina dabanemo sa talatalağāna ba sai doulisilisidi bi kota tana lava dabedimo ya talağāna ba sa nuwamisimisi.”

*Takis waimaiina waitalana
(Met 22:15-22, Mak 12:13-17)*

¹⁹ Waīgake tauwailoveloveni bi pilisi edi babada gavogavo a tavutavuğe te noi taunana maso Yesu a pani. Banina a sibe te tedi lautaulalamo i giugiuwedi bi geğə te lava a nailedi.

²⁰ Tedi tauwaikita kaikaiyovudi a giukamağedi a nawa te Yesu a wainene nawe. Banina tedi a ġoegħoġena maso bai i vato waigebo bi Loum gabemanina nimanemo a sako te maso i pani.

²¹ Kamaina bi tauwaikita Yesu ai talayena gado, “Tauwailovelove, tama ke sibe te tam giukauwemo kwa wai lovelove. Bi tam mote lava kuma nainaiedi bi Maimaituwa ena ġowāna lava aubaidi taunana kwa wailoveloveye.

²² Kwa giuwemai, kamaina te tama Sisa lisinemo takis kai mai ee, geğə?”

²³ Ĝome Yesu edi kaiyovu i kita bi i giuwedina gado,

²⁴ “Te manena koi lovegu. Aiyai isana bi aluwina manenemo?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Sisa.”

²⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bai Sisa aubaina ba kamaina te Sisa ko vite, bi bai Maimaituwa aubaina ba kamaina te Maimaituwa ko vite.”

²⁶ Bi lava matedimo bai i giugiuwedina mote luvana te maso a lauyovoğe. Taunana aubaina a soveye bi a miya moimoisili.

*Kenamoito waitalana
(Met 22:23-33, Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadisi sa giugiu te mote kenamoito. Kamaina bi a tava Yesu lisinemo waitala aubaina.

²⁸ Tedi a giuna gado, “Tauwailovelove, Mousis ena waiġakemo niga mai i giuwemai: Bamoda oloto waivini i naġi bi olotona i pekina, ba tasina mba iwapena ya naġi te yai natuna tuwağāna aubaina.

²⁹ Mai maso olooloto wapedi 7, tautuwağā waivini i naġi bi mote ai natuna te i peki.

³⁰ Bi oloto wailabuna iwapena i naġi te olotona kota i peki

³¹ mulinemo, oloto waifaionina iwapena i naġi te olotona i peki bi kauwina ġemotina olooloto 7 lisidimo i tubuğā te mote aiyai iwai natuna te a peki kovi.

³² Bi damonemo waivini i peki.

* **20:17:** Ps 118:22.

³³ MBA oloolotodi 7 waivinina a naḡinaḡina, ba kenamoito laḡannemo ba aiyai mwanena?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Dobumo naḡi ya kenakena te oloto bi waivini sa naḡi.

³⁵ Bi laḡan ya natonatona tedi mabai waisumeḡidi pekimo sa kenamoitona ba mote sima naḡi.

³⁶ Tedi maibena aneya bi mote sima peki. Banina tedi ba Maimaituwa natunatuna pekimo a kenamoito.

³⁷ Maimaituwa Mousis lisinemo i kamaḡati kauwe te pekipekidi sa kenamoito. Gilugilumina wadubonemo kai tomboyana vavavaninem i giu te Bada tana, Eiblaḡam, Aisiki bi Deikap edi Maimaituwa.[†]

³⁸ Tana mote pekipekidi edi Maimaituwa, bi yawayawasanidi edi Maimaituwa. Mabai sumaḡemo a pekipekina ba lisinemo yawayawasanidi.”

³⁹ Kamaina bi waiḡake tauwailovelovena a giuna gado, “Tauwailovelove, bai kuna giuwena ba giukauwa.”

⁴⁰ Ġome tedi a miyamoimoisili, bi mote ai tala munāġe.

Aiyai Natuna Keliso

(Met 22:41-46, Mak 12:35-37)

⁴¹ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Bainewa te tedi sa giugiu te Keliso ba Deividia natuna?

⁴² Deividia ena Sale bukana nophonemo tana niga mainana i giu: Bada egū Bada i giuwena gado, ‘Kataiyagumo kwa miya

⁴³ eete em ġavija yà voiyyedi te kaġetabam dibunemo kwa vapatinidi maibena anilaukaġeyasāġa.’[‡]

⁴⁴ “Deividia ya giugiu te Bada ba tana ena Bada, bi bainewa te Keliso maso Deividia natuna?”

⁴⁵ Ġome lava matabudi a waibeyavaiya bi Yesu ena taukaiwatana i giuwedina gado,

⁴⁶ “Temi waiḡake tauwailovelovena ko kita kauwedi. Tedi edi gala lofeloledi sa kotedi bi waiḡemota gabudiġa sa moimoito nawa, bi sa ġoġgoena lava vivilemo tedi sai ebonedi, bi kota bolu vanuwidiġa ee soimo animiya laukaidimo sa miya.

⁴⁷ Tedi iwape edi solusolugudu sa kaka kavekavedi bi lava matedimo pali lofeloledi sa iyeiyevi. Tedi kaka kovoġa dididiga otina sa vai.”

21

Iwape ena puyo

(Mak 12:41-44)

¹ Yesu lava waiguyaudi i kitedi pali vanuwina nophonemo edi puyo mane abominemo a sivusivudi.

² Bi kota iwape waiyamoyamonina i kita toya labu i sivudi.

³ Ġome Yesu i giuna gado, “Giukauwa yà giugiuwemi te niga iwapena waiyamoyamonina puyo i sakona i dididiga gulatana kaka lava ġesaudi.

⁴ Niga lavedi waiguyaudi edi mane nananakidi a kenakena bi keikelikidi a sivusivudi. Bi iwape ena waiyamoyamonemo ena mane matabuna i laupuyoye.”

Yesu pali vanuwina laukivigebogeboyena i giuwata

(Met 24:1,2, Mak 13:1-2)

[†] 20:37: Exod 3:6. [‡] 20:43: Ps 110:1.

5 Yesu ena tauwaikaiwatana ġesaudi Pali vanuwina a kita te kulina i visu kauwa taunana aubaina a giugiuwata. Banina mba vanuwina ba ġakima kulikulidimo a ġala bi lava puyo kulikulidi a natonatomedina vaitedi vanuwa ai siya. Bi Yesu i giuwedina gado,

6 “Bai niganana ko kitakitana, laġanna ya tavana kaka ġakimidi sa douwaidabalalidi, bi ġakima ġemota mote ena gabumo ima kena.”

*Pilipili bi laukivigebogebo
(Met 24:3-14, Mak 13:3-13)*

7 Bi tedi ai talayaena gado, “Tauwailovelove, mavisa niga kauwidi sa tubuġa? Bi mataila bai ka kita bi ka sibe te mba kauwidi ba ġotona te sa tubuġa?”

8 Yesu edi giu i waimunena gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima aiwainawenawemi. Banina lava wapewapedi kaka sa tava bi isagumo sa lauguguyana gado, ‘Tagu taunana Keliso.’ Bi sa giuna gado, ‘Sauga kaikana i tava.’ Ba koma kaiwatedi.

9 Laġannemo pilipili bi waīgasigasi giudi ko vaiyedina ba koma naila. Niga kauwidi kaka sa gei tubuġa bi mba laġanna mote ima tava makai.”

10 Kamaina bi i giuwedina gado, “Dobu bi dobu kaka sai ġasigasi bi kota ġalibona falona ġalibona vaitena kaka sai ġasigasi.”

11 Yoyo kaka sa tubuġa, gomala bi kovoġa nananakidi mba dobudimo sa tubuġa bi kota kauwa wainuwa nainailidi bi mataila nananakidi galewemo sa tubuġa.

12 Muliġa kaka niga kauwidi sa tubuġana ba tedi sa panimi bi sa lau kivigebogeboyemi. Tedi bolu vanuwidimo bi biliwelokomo kaka sa sivu nawemi bi kota sa nawemi ġalīgalibona bi gabemani lisidimo banina temi taukaiwatagu.

13 Mba ġome kaka temi emi gavogavo ko vai te giu visuvisuna ko lauguguyaye.

14 Bi emi noġota sa didimana bi mote komai nuwaboya te bainewa taumiġa ko moito galamemi.

15 Banina tagu kaka nuwauyauya bi giu yà vitemi te emi ġaviya mote ġemogemotina sima lauyovoġemi.

16 Bi temi kaka tametamemi, tinetenemi, valevaletimi, emi dam lavedi bi emi lava sa lauyovoġemi bi ġesaumi kaka sai pekimi.

17 Tagu dabagumo kaka lava matabudi sa dabokemi.

18 Bi geġa te kunumimo daba ġemota mote kaka ima paila.

19 Bi moitodidimo kaka yawasana ko vai.”

*Yesu Yelusalem sa laukivigebogeboyena i giuwata
(Met 24:15-21, Mak 13:14-19)*

20 Laġannemo kona kita te tauwaiġaviya Yelusalem a moito kwaivivilina ba ko sibe te laudousuwasuwa laġanna i tava.

21 Tedi mabai Diudiyamo ba sa naila sa nawa oyamo. Tedi mabai taunimo ba tauni sa potiyovo kamaġe. Bi tedi mabai dobu diyanemo taumiya ba mote sima sola saġa taunimo.

22 Banina niga taunana ba ena kovoġa saugina i tava te wadubonemo bai matabuna a gilugilumina banina ya tubuġa.

23 Mba laġandimo waivini bwagebwagedi bi waivaivaisudi lisidimo ba i gebo gulata. Niga dobunemo wainuwatoi dididiga ya tubuġa bi Maimaituwa ena medi kaka ya yovona niga lavedi lisidimo.

²⁴ Bi tedi kaka ġesäumi kepatemo sai pekimi bi ġesäumi sa pani nawemi dobu ġesäudimo. Bi eteni kaka Yelusalem sa vagudagudana eete edi laġan ya nawakamaġe.

*Tana Taunana Natuna ena nato
(Met 24:29-31, Mak 13:24-27)*

²⁵ Mataila kauwidi kaka suwalemo, nawalaimo bi kipolemo sa tubuġa. Bi dobumo, dobu matabudi kaka sai nuwatoi bi nisa labamidi dagugudimo lava sa naila bi edi noġota sa kovi.

²⁶ Bi kauwa dididiga ya natonatona ba dobumo ya tubuġa bi nailinemo kaka lava sa laugilibubu banina, sawasawa tauwaibadaedi ġaiġailisidi matabudi kaka sa gusu bi edi eta sa paledi.

²⁷ MBA sauginemo tedi kaka Tana Taunana Natuna, maġailisina bi namala dididiga vaitena yadaġa ya yovoyovona sa kita.*

²⁸ Laġannemo niga kauwidi sa tubutubuġa ba ko moito bi yasisimo ko lausanadada banina tauwaiyawasanimi nuwana tava.”

Damaya kaina enai lovelove ko kita

(Met 24:32-35, Mak 13:28-31)

²⁹ Yesu niga lautaulanemo i giuwedina gado, “Damaya kaina bi kai matabudi ko kitedi.

³⁰ Laġannemo sa nimanimagala ba temi ko kita bi ko sibe otige te bodubodu laġannina ya tavatava.

³¹ MBA mainana kauwidi ko kitedi sa tubutubuġa, ba ko sibe otige te Maimaituwa ena waibada ba nuwana tava.

³² Ya giugiu kauwemi te niga kimtimi mote kaka koma peki eete niga kauwidi matabudi sa tubuġa.

³³ Mala bi dobu sa launeġaneġa bi tagu giugu mote kaka ima launeġaneġa.

³⁴ Koi kita kauwa te soi laġanidimo tegobu'uwa bi dobu kauwidi mote nopomi simai wanavudi. Bi mba laġanna mote imai tagugumi maibena kwalo.

³⁵ Banina niga kauwina dobumo kaka lava matabudi lisidimo ya tubuġa.

³⁶ Koi kita kauwa bi ko laupali gulata te niga kauwidi sa tubuġana bi ko vola kamaġedi. Bi Tana Taunana Natuna ena nato munaġemo ba luvana temi matanemo ko moito.”

³⁷ Laġan onena Yesu pali vanuwinemo i waiwailovelove, bi aubiga onena i nawa Oliv oyana dabanemo bi i miyamiya te laġan i sakosako.

³⁸ Bi olaolala kageka lava a kena moito bi a nawanawa pali vanuwinemo Yesu au waibeyavaiyenemo.

22

Yesu kana Pota a yesi

¹ Buledi mote muu'a vaitena Soina sa wai isana Vawaitauli saugina i tava.

² Pilisi edi babada bi waiġake tauwailovelovedi tedi kandavonaġa gavo-gavo a tavutavu, te Yesu maso ai peki. Bi geġa te lava a nailedi.

Diudas i waianina te Yesu ya sakoyovoġe

³ Tedi 12 nopođimo Seitan Diudas sa wai isana Iskaliyot, i sunei.

⁴ Ĝome te Diudas i nawa, Pilisi edi babada bi pali vanuwina tauyavena vaitedi ai ogatala te eta ya voiye te Yesu sa kaididi.

⁵ Tedi nuwed i visu bi ai anina te mane sa vite.

⁶ Kamaina bi Diudas i waianina bi eta ya voiye te Yesu babada nimedimo ya sako te lava mote sima sibe.

* **21:27:** Dan 7:13.

*Yesu i vononoġa te Wawaitauli Soina ya kani
(Met 26:17-25, Mak 14:12-21, Dyn 13:21-30)*

⁷ Kamaina bi Buledi-Mote muu'a vaitena Soina laġanina i tava, bi ġome Wawaitauli sewasewana sипу lau ewalidi ai pekidi.

⁸ Yesu, Pita bi Diyon i giuwedina gado, “Ko nawa bi Wawaitauli kanina aubaida ko kanonoġi te ta kani.”

⁹ Tedi ai talayena gado, “Bamo ġome kuna ġoeġoena kani kaka nonoġi?”

¹⁰ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko nawa bi laġannemo malagaimo ko solasaġa ba oloto gauba dugina ya avaavalina ya banavimi. Tana ko kaiwata te bamo vanuwinemo ya valavalagetana ġome ko valageta.

¹¹ Bi vanuwa taniwigina ko giuwena gado, ‘Tauwailovelove niga mainana i giu, tauliso edi nakanaka bamo te ġome egħi tauwaikaiwatana vaitedi Wawaitauli Soina ka kani?’

¹² Tana kaka vanuwina dabanemo nakanaka didiga kaka nonoġina yai lovemi te ġome bai matabuna ko kanonoġi.”

¹³ Tedi a nawa bi Yesu mwali matabudi i giugiuwedina mainana a banavidi. Kamaina bi Wawaitauli kanina a kanonoġi.

Kaniġemota

(Met 26:26-30, Mak 14:22-26)

¹⁴ Kamaina bi sauga kauwa i tava te ġome Yesu bi giugiukamaġedi teibolo a miya kwaivivili.

¹⁵ Tana i giuwedina gado, “Tagu e ġoye kauwemi te vaitemi Wawaitauli kanina ta kani kaka muliġa yāi nuwatoi.

¹⁶ Banina yà giugiuwemi te niga kanina mote yàma kani munaġe, eete Maimaituwa ena waibadamo niga soina banina ya laumaġata.”

¹⁷ Ĝome Yesu wain leduna i vai, Maimaituwa i wai ebone bi i giuwedina gado, “Niga ko vai bi emi lava vaitedi ko tego soiye.

¹⁸ Banina yà giugiuwemi te niganana tagu niga wainina mote yàma tego munaġe eete Maimaituwa ena waibada ya tava.”

¹⁹ Kamaina bi buledi i vai, Maimaituwa i wai ebone, i kivi, te i vitedi bi i giuna gado, “Niga ba tubuġigu temi aubaimi i vitemi, niga kauwina ko voiye nonoġe ani noġotiwatagu.”

²⁰ Kauwina ġemotinemo, kani mulinemo tana ledu i vai bi i giuna gado, “Niga ba kwasinigu leduna Maimaituwa ena waianina valivaliuna matailina ya nuwaġinina temi aubaimi.

²¹ Temi ko sibe te ġemota tausakoyovoġegu ba tagu tana vaitena teibolomo.

²² Maimaituwa ena wai anina luvanemo kaka Tana Taunana Natuna ya peki, bi i gebo kauwa te lava aiyai ya sakoyovoġegu!”

²³ Tedi taudiġa aitala vivila te aiyai niga kauwina ya voiye.

Saġa gulata waikagiuna

²⁴ Bi ena tauwaikaiwatana taudiġa nopodimo waikagiun te aiyai i saġa gulata.

²⁵ Bi Yesu i giuwedina gado, “Eteni edi ġalibona ba edi lava lisidimo sa waibada teyala, bi kota isedi aubaidi sa waibada bi sa giugiu te bena kage lavedi sa sagusagudi.

²⁶ Ĝeġa, temi mote mai koma voiye, tana aiyai saġa gulata i ġoena ba ya ġauba munaġa. Bi taulauetadoli maso ba mai taupaula.

²⁷ Bamo taunana i tausaġa, teibolomo ya miya ya kanikanina ee ya waitaupaulana? Tedi lisidimo ba lava teibolomo ya miya bi ya kanikanina. Bi tagu ba mote mainana, tagu ba taupaula.

- ²⁸ Temi egu pilipili matabudimo kona miya sagusagugu.
²⁹ Tagu Tamagu waibada i vitegunu, kota mainana temi waibada yà vitevitemi.
³⁰ Taunana aubaina temi kaka egu waibadamo teibolomo ko kani bi ko tego. Bi temi kaka ġalibona ena animiyaġa ko miya bi Isaelmo dam 12 koi badayedi.”

Yesu Pita ena valele i giuwata

(Met 26:31-35, Mak 14:27-31, Dyn 13:36-38)

- ³¹ Yesu i giuna gado, “Saimon, kwai beyavaiya kauwa! Seitan kaikana ai anine te matabumi yai laulubumi, ya daili te visuvisuna bi gebogebona maibena taubayau witi ya vuneġi te banina tabuna bi venina tabuna.
³² Saimon, tagu aubaim e laupali te mote em sumaġa ima kuluva, bi laġannemo kwa nuwavitalana kaka valevaletim kwa laibagidi.”
³³ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Bada, tagu ġemogemotigu ta nawu biliwelokomo te vaitem ta peki.”
³⁴ Yesu, Pita ena giu i waimunena gado, “Yà giugiuwem te mateya dudubalemo muliġa kaka kamkam ya ġabana ba tam mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.”

Solusolugudu, tana bi kwatikwati

- ³⁵ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Laġannemo solusolugudu, tana bi kaġesuma kona gosedi bi e giukamaġemi kona nawana. Ba mwali bai kona maluwabiye?” Tedi a giuna gado, “Geġa, mote bai.”
³⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bamoda niganana wai manemi bi wai tanemi ba ko legaudi, bi aiyai lisimmo mote kwatikwati ba kwama kwa kune kamaġe te kwatikwati kwa gimeli.

³⁷ Tagu yà giugiuwemi te gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu, ‘Tana sa voiyena maibena taudanedanene,’ Banina bai matabuna a gilugilumi watana ba kauwina lisigumo ya tubuġa.”

³⁸ Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Bada, kwatikwati labu niga.” Tana edi giu i waimunena gado, “Mba giuna avena.”

Yesu Oliv Oyana Dabanemo i laupali

(Met 26:36-46, Mak 14:32-42)

- ³⁹ Yesu malagai dididiga i gose bi i nawu Oliv oyaneemo laġan matabuna i voivoiyena mainana. Bi ena tauwaikaiwatana a kaiwata.
⁴⁰ Laġannemo mba gabunemo a tavatava ba i giuwedina gado, “Ko laupali te mote laulubumo koma kuluva.”
⁴¹ Tana i gosedi bi i nawana ba manekina mai ġakima sa pwalaġe bi ya talatalaġana mainana, ġome tuwapekana i waitupagwaliġedi bi i laupalina gado,
⁴² “Aee, Tamagu bamoda em ġowana te niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kai kamaġe. Bi geġa te tagu mote egu ġowana bi tam em ġowana ya tubuġa.”

⁴³ Ġome te Aneya malaġa i yovo lisinemo i laumaġata bi ġailisi i vite.
⁴⁴ Tana yavi bi nuwaboya nopona i waiwanavu taunana aubaina i laupali gulata, bi yokuyokuna i tositosi yovona doġamo maibena kwasina.

⁴⁵ Tana pali mulinemo i moito bi i munaġa ena tauwaikaiwatana lisidimo, bi i kitedi te a kena nuwayavuġa, banina tedi ai nuwaboya gulata.

⁴⁶ Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina ko kenakena? Ko moito bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva.”

*Yesu a pani**(Met 26:47-56, Mak 14:43-50, Dyn 18:3-11)*

⁴⁷ Yesu yağolo i giugiu bi ena tauwaikaiwatana 12 nopolimo ġemota isana Diudas, tana lava kumna i lauetadoliyedi te a tava Yesu lisinemo. Kamaina bi tana i nawa ota Yesu wai suluvena aubaina.

⁴⁸ Bi Yesu Diudas i waitalayena gado, “Tam waisuluvemo Tana Taunana Natuna kwa sakosakoyovoġe, ee?”

⁴⁹ Laġannemo Yesu ena tauwaikaiwatana a kita te bai ya tubuġa, aubaina te ai talayena gado, “Bada, tama ġemogħemotina ema kwatikwati kai gulidi, ee?”

⁵⁰ Bi edi tau ġemota kwatikwati i waiguli, te pilisi saġasaġa guletina ena taupaula kataiyana yawaninemo beyana i tadi kamaġe.

⁵¹ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Kauwina ko kaisako!” Tana oloto beyana i taukonni te i waiyawasani.

⁵² Bi pilisi edi babada, pali vanuwina tauyavema edi babada bi waibabada, ġome a tava Yesu aubaina. Bi tana i giuwedina gado, “Tagu gode tau-danedenene te makwatikwatimi bi mada vitedi kona tava?”

⁵³ Tagu laġan matabuna temi vaitemi pali vanuwinemo bi mote ko panigu. Bi niga ba boimatuwa ena sauga kauwa i tava te ena ġailisi yai badayemi.

*Pita Yesu i valeleye**(Met 26:57-58, Mak 14:53-54, Dyn 18:12-18)*

⁵⁴ Tedi Yesu a pani bi a nawena pilisi saġasaġa guletina ena vanuwemo. Bi Pita manemanekemo bi Yesu i vavawata nawe.

⁵⁵ Bi lava vanuwa didiyaunemo kai a muka bi a miya kwaivivili bi Pita i nato te vaitena a miya.

⁵⁶ Ĝome taupaula waivinina kai yananemo Pita i kita ġone. Kamaina bi i kitadidi bi i giuna gado, “Niga olotona ba Yesu vaitena.”

⁵⁷ Bi Pita i valelena gado, “Mm, waivini, mba olotona kwa giugiuwena tagu mote ya sibe.”

⁵⁸ Ĝome a tau miya bi lava ġesauna Pita i kita ġone bi i giuwena gado, “Tam kota edi tau ġemota.” Bi Pita ena giu i waimunena gado, “Oloto, mba mote tagu!”

⁵⁹ Mba giuna waumina i nawa kamaġe mulinemo, kota oloto ġesauna i giuna gado, “Mba giukauwa, mote ima valele tana Yesu vaitena a nawawawa, banina tana Galili lavana.”

⁶⁰ Pita giu i waimunena gado, “Oloto, tagu mote ya sibe te tam bai kwa giugiuwe.” Tana yağolo i gagagali bi kamkam i ġaba.

⁶¹ Ĝome Bada i tauvitale bi Pita i kitakitanawebi Pita Bada ena giu i noġotidi. “Muliġa kaka kamkam ya ġabana ba tam mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.”

⁶² Kamaina bi Pita i potiyovo i nawa bi i ġaba te i ġaba nusanusa.

*Yesu ainamaġe bi a kwapu**(Met 26:67-68, Mak 14:65)*

⁶³ Bi tauyava mabai Yesu a labelabena ai namaġe bi a kwapu.

⁶⁴ Tedi matana a suma bi ai talayena gado, “Te ku giuwemai, aiyai i kwapum?”

⁶⁵ Bi tana kauwa wapewapedimo ai wavu.

*Paelat bi Alodi matedimo Yesu ai moito**(Met 26:59-66, Mak 14:55-64, Dyn 18:19-24)*

⁶⁶ Laġan i sako bi Pilisi edi babada bi waiġake tauwailovelovena a tava ai ġemotidi bi Yesu ai doli nawe bolu babadidi matedimo ai moito.

⁶⁷ Tedi ai talayena gado, “Bamoda tam Keliso te kwa giuwemai?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo te yà giuwemina ba mote kaka komai sumāgegu.

⁶⁸ Bamoda yài talayemina, ba mote ġemoġemotimi te egū giu koi mune.

⁶⁹ Niganana bi noi i nawana, Tana Taunana Natuna kaka Maimaituwa ġaiġilisina kataianemo ya miya.”

⁷⁰ Tedi matabudi ai talayena gado, “Tam taunana Maimaituwa Natuna, ee?”

Bi edi giu i waimunena gado, “Giukauwa, ko giugiuna mainana.”

⁷¹ Kamaina bi a giuna gado, “Tama mote giu wapewapedi kama ġoegħoedi. Tada kaikana beyademo te vaiye.”

23

Yesu Paelat matanemo i etala (Met 27:1,2, Mak 15:1-5, Dyn 18:28-38)

¹ Kamaina bi bolu babadidi matabudi Yesu ai doli nawe Paelat lisinemo.

² Ĝome tedi ai wavuna gado, “Niga lavana ke banavi te lava ya aiaiwaliet doliyedi, bi ya giugiuwedi te takisi mote simai mai Loum Gabemanina lisinemo. Bi tana taunaġa ya giugiu munaġe te tana Ġalibona Vinevine kamaġena.”

³ Ĝome Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam Diu edi ġalibona, ee?” Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana.”

⁴ Kamaina bi Paelat, pilisi edi babada bi lava kumdi i giuwedina gado, “Niga lavana lisinemo mote bai gebona e banavi.”

⁵ Bi tedi a lauyaviyavina gado, “Niga lavana ena wailovelovemo waīgħasigħi ya wai tubudi Diudiya dobuna matabuna nöponemo. Tana Galilimo i waitubu bi niganana Yelusalemmo i tavaite.”

⁶ Laġannemo paelat i vaivaiyedi ba i waitalayedina gado, “Mba Galili lavana ee?”

⁷ Ĝome paelat i vaiye te Yesu ba Alodi ena waibada gabulinemo i noyanoya ba tana i giukamaġe Alodi lisinemo. Mba sauginemo kota Alodi ġome Yelusalemmo.

⁸ Laġannemo Alodi Yesu i kitakita ba nuwana i visu gulata, banina giunaġa i vaivaiy়ে bi laġan i wapa i ġoegħoena maso i kita. Ĝome i ġoegħoena maso Yesu anisove kauwid i voiyedi bi i kitedi.

⁹ Alodi giu wapewapedimo Yesu i waitalavitavitali bi tana mote bai i giu lubuġe.

¹⁰ Pilisi edi babada bi waīgħek tauwailovelovedi a moito bi Yesu ai wavudidi.

¹¹ Alodi ena tauwaiġaviya vaitedi Yesu ai namaġe bi ai gwaigħwaiye. Tana gala molemolena ai kote bi a giukamaġe i munaġa paelat lisinemo.

¹² Alodi bi Paelat wala a waimiyatauli bi mba laġannemo tedi aitau munaġa.

Yesu a kovogħi te i peki (Met 27:15-26, Mak 15:6-15, Dyn 18:39—19:16)

¹³ Paelat, Pilisi edi babada, bolu babadidi bi lava i giuwedi te a tava ai ġemotidi,

¹⁴ bi i giuwedina gado, “Temi niga lavana kona natome lisigumo bi kona giu te lava ya voiyedi bi sa waīgħasigħi. Niganana matemimo ei talavitavitali te emi waiwawu banina geġga.

¹⁵ Bi kota Alodi mote bai gebogebona i banavi, taunana aubaina i giukamağe munağe lisidemo. Niga lavana mote bai i voiye waigebo te ya peki.

¹⁶⁻¹⁷ Taunana aubaina yà kwapu bi yà giukamağe ya nawa.”*

¹⁸ Lava kumna a binauna gado, “Mba lavana kwai peki! Bi aubaimai Balabas kwa kaikamäge!”

¹⁹ (Balabas ba waiğasığası bi waipeki i voivoiyedina dabedimo bili-welokomo a sako nawe.)

²⁰ Paelat lava i waitala munağedina, banina ba tana i ġoeğona maso Yesu i kaikamäge i nawa.

²¹ Tedi yağolo a binabinauna gado, “Ko tupalatu, ko tupalatu!”

²² Paelat giu i waifaisonina gado, “Bai gebona i voiye? Tagu lisinemo mote bai gebona e banavi te yà peki. Taunana aubaina sa kwapu bi sa kaikamäge te ya nawa.”

²³ Tedi yağolo te kalinedi dididiginemo a binabinau te Yesu sa tupalatu. Tedi edi binaumo paelat nuwana ai lausolu.

²⁴ Kamaina bi Paelat lava edi ġowana i voiye.

²⁵ Bi Balabas wai ġasığası bi wai peki i voivoiyedina aubaina biliwelokomo a sako nawe miyamiya. Bi lava edi ġowana aubaina te paelat ai bağ a te Balabas ya kamağe ya nawa. Bi Yesu i vitedi te edi ġowana sa voiye.

Yesu a tupalatu

(Met 27:32-44, Mak 15:21-32, Dyn 19:17-27)

²⁶ Sauginemo ġavīgāviyidi Yesu a waidoli nawe ba oloto isana Saimon tana Sailin lavana, i solasolasaga malagai dididiginemo bi a banavi. Kamaina bi a egeli, kolosi ai avali bi Yesu i kaiwata.

²⁷ Lava kumna a kaiwata bi nopalimo ba waiwaivini vaitedi, tedi a ġabegħabe bi a nusanusa.

²⁸ Ġome Yesu i tauvitale bi i giuwedina gado, “Yelusalem waivinimi, koma ġabegħu, temi ko ġaba munağemi bi kota natunatumi aubaidi ko ġaba.

²⁹ Koi beyavaiya, laġan ya natonatona kaka lava sa giuna gado, ‘Wai-waivini aiaipoidi wainatuna geğedi bi bamō mote ai susu lubu ba sai nuwavisu.’

³⁰ Mba laġannemo kaka lava oya sa giuwedina gado, ‘Ko dobo tawimai!’ Bi dabatluwa sa giuwedina gado, ‘Ko ġuluvi tawimai.’

³¹ Bamoda kai gidevinemo bi lava niga kauwidi sa voivoiyedi, bi i pokina ba bai kaka ya tubuğa?”

³² Taudanene labu Yesu vaitena a nawedi tupalatudi aubaina.

³³ Laġannemo tedi dobu a wai isana kunukoukou gabunemo a tavatava, ba ġome Yesu bi taudanene labu vaitedi a tupalatudi, ġemota kataianemo bi ġemota ġenijanemo.

³⁴ Yesu i giuna gado, “Tamagu, edi gebogebo kwa noğoti kamağedi! Tedi mote a sibe te bai sa voivoiye.” Bi tedi koitilimo ena gala a dailidi.

³⁵ Ġome lava kumna a moito a kitakita bi Diu babadidi a waidibogi, ai gwaiye bi a giuna gado, “Tana lava ġesaudi i waiyawasanidi bi bamoda tana Keliso, Maimaituwa i Vinevinena ba taunağ a yai yawasani munağe!”

³⁶ Bi ġavīgāviyidi waidibogemo a sağ a bi wain wailuluna a vite,

³⁷ bi a giuwena gado, “Bamoda tam Diu edi ġalibona ba kwai yawasani munağem!”

* ^{23:16-17:} Gilugilumina wadubonemo lova 17 i giuna gado, “Wawaitauli soina laġannidimo ba paelat biliwelokomo taumiya ġemota i kaikaikamağe lava aubaidi.”

³⁸ Kununa kavalinemo kai selipapinemo a gilumana gado, “Niga ba Diu edi Ġalibona.”

³⁹ Bi taudanene ġemota i dawedawena waidiboġemo i giuna gado, “Tam bena Keliso? Ku waiyawasanim bi kwai yawasanima!”

⁴⁰ Bi geġa te taudanene ġesauna ena tau i kaipasinena gado, “Tam mote Maimaituwa ku naile? Tam kwa pekina mai tana ya peki.

⁴¹ Tada giukauwa te eda kauwa gebogebodi dabedimo kovoġa ta vaivai bi niga lavana mote bai gebona i voye.”

⁴² Kamaina bi i giuna gado, “Yesu, laġannemo waibada kuna vaina ba kwa noġotigu!”

⁴³ Yesu lavana ena giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwem, te niganana ba tam bi tagu Paladaisimo.”

Yesu ena peki

(Met 27:45-56, Mak 15:33-41, Dyn 19:28-30)

⁴⁴ Suwala 12 koloki balanemo bi dobu matabuna waidudubala i waitubuna eete 3 koloki i vai.

⁴⁵ Bi suwala lalani i kaisako bi pali vanuwinemo guduboyo i dawedawena i nuwatili labu.

⁴⁶ Yesu kalinana dididiginemo i ġaba saġana gado, “Tamagu, nimammo Aluwigu ya sakosako.” Laġannemo giu i waiwaikovi ba yawasina i tauvunu.

⁴⁷ Ĝome tauwaiġavija 100 edi bada bai i tubutubuġana i kitakita ba Maimaituwa i kasaġesāġe bi i giuna gado, “Giukauwa te niga lava didimanina.”

⁴⁸ Laġannemo lava matabudi a kita te Yesu bainewa a tupalatu ba tedi manuwapou yavidi bi manuwaboyedi a munaġa edi malagaimo.

⁴⁹ Lava matabudi Yesu tausibena bi waivini Galilimo bi a kaikaiwata nawena manemanekemo a moito bi niga kauwidi a kitekitedi.

Yesu a dobo

(Met 27:57-61, Mak 15:42-47, Dyn 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mba ġome ba oloto isana Diyosep tana Alimatiya lavana bi Alimatiya taunina ba Diudiya nophonemo. Tana ba lava visuvisuna bi didimanina bi Maimaituwa ena waibada ya natonatona i labelabe. Avena te tana bolu badana ġemota bi ena lava edi ogatala bi edi kauwa mote i waianinedi.

⁵² Tana i nawa paelat lisinemo bi Yesu taubeuna i waibaġaye.

⁵³ Kamaina bi Yesu taubeuna i talui yovoġe bi gala potipotinemo i suma. Kaka bi i avali nawe tauyewa valivaliuna, po'a doudou wainononemo i sako nawe.

⁵⁴ Mba aubiganemo vononoġa suwelina i kovikovi, bi Waiyawasi Laġanna yai tubu.

⁵⁵ Waiwaivini Galilimo Yesu a kaikaiwatana Diyosep a kaiwata nawe tauyewamo bi bainewa Yesu taubeuna i sakosakona a kita.

⁵⁶ Kamaina bi a munaġa edi malagaimo te bona bi masi panepaned a kanonoġidi, bi Waiġake ena luvamo aubaina te Waiyawasi Laġannemo ai yawasi.

24

Kenamoito

(Met 28:1-10, Mak 16:1-8, Dyn 20:1-10)

¹ Sande olaolalemo kaikana waiwaivini bona panepaned a kaka nonoġidina a legaudi bi a nawa tauyewamo.

² Ĝome tedi ġakima ġimäġima kamaġena tauyewa mataetinemo a kita,

³ kamaina bi tedi tauyewamo a sola nawa bi Bada Yesu tubugina mote a banavi.

⁴ Ġome a moito bi kauwina a wainuwanoġoġotae ba i waimaġemoti te olooloto labu edi gala waimatakanikanidi diyedimo a moito kamaġedi.

⁵ Mba waivinidi a naila gulata bi a laudulu yovo doġamo. Kamaina bi oloolotodi a giuwedina gado, “Bai aubaina tana miyamiyana pekipekidi edi gabumo ko tavutavuġe?”

⁶ Tana mote niga ġome, tana kaikana Maimaituwa i kakenamoito. Laġannemo temi Galilimo bi tana bai i giugiuwemina ko noġotidi:

⁷ ‘Maimaituwa ya ġoeġoe te Tana Taunana Natuna kaka gebogebo lavedi nimedimo sa sako, te sa tupalatu bi laġan waifaioninemo ya kakenamoito munaġe.’ ”

⁸ Ġome ba waivinidi Yesu ena giu a noġotidi,

⁹ laġannemo tauyewamo a tava munaġa ba tedi niga kauwidi matabudi ena tauwaikaiwatana 11 bi lava ġesaudi a giuwedi.

¹⁰ Mba waivinidi ba Meli Magdalin, Diyowena, Diyemesi tinana Meli bi waivini ġesaudi vaitedi, niga kauwidi giugiukamaġedi a giuwedi.

¹¹ Bi tedi niga waivinidi mote ai sumaġedi, banina edi giu vaiyedi lisidimo ba banidi geġa.

¹² Ġome Pita i miyamoito bi i velau ota te tauyewamo i tava bi i launevali te gala taudiġa i kitedi a kenakena. Tana i munaġa, bi bai i tubutubuġana i wainuwanoġoġotae.

Emasi Etanemo (Mak 16:12,13)

¹³ Mba laġonna ġemotinemo Yesu ena tauwaikaiwatana labu a nawanawa Emasi malagainemo, bi Yelusalem te Emasi ena maneka ba 11 kilomita.*

¹⁴ Tedi a nawanawa bi kauwa matabudi nove a tubutubuġana a waigiugiuwedi.

¹⁵ Tedi mba nawanemo bai i tubutubuġana a giuwedi bi a waitalapiliyedi, ba Yesu i moito nato te vaitena a nawa,

¹⁶ bi i voiyē munaġe te mote a kita ġone.

¹⁷ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Temi ko nawanawa bi bai ko waitalapiliyedi?” Tedi manuwaboyedi a moito moimoisili.

¹⁸ Ġesauna isana Kliyopas Yesu i waitalayena gado, “Tam tautavatava te Yelusalemmo kauwa a tubutubuġana niga laġandimo mote ku sibedi?”

¹⁹ Bi Yesu i waitalayedina gado, “Bai kauwidi?” Bi ena giu ai munena gado, “Bi Nasalet Yesuna lisinemo kauwa a tubutubuġana. Niga lavana ba taugiuwatana, ena giu bi ena kauwa ba ai poya gulata Maimaituwa bi lava matedimo.

²⁰ Pilisi edi babada bi tama ema babada tana a vai te ġavīġavīyidi nimedimo a sako bi a tupalatu te i peki.

²¹ Bi tama ke noġoti te Tana Taunana i tava te Islael ya kuvesidi, bi niga kauwidi a tubuġana ba laġan faiona a kovi.

²² Waivini ġesaudi vaitedi miyamiyamai kaikana olaolalemo a nawa tauyewamo, bi edi giumo ke sove,

²³ te Yesu taubeuna mote a banavi. Tedi a munaġa tava bi a giu te wailovemo aneya a kitedi, bi aneyidi waivini a giuwedi te Yesu ba i yawasana munaġa.

²⁴ Ġome ema lava ġesaudi a velau a nawa tauyewamo bi a kita kauwe te waivinidi bai a giugiuwena ba giukauwa te Yesu mote a banavi.”

* **24:13:** 11 Kilomita ba maneka ena lofa augunai Mainawa te Dogula

²⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kemi opa, bi nopomi a ġaiġai te taugiuwatana bai matabudi a giugiuwedina mote koi sumāġedi.

²⁶ Temi kona sibe ee geġa te Keliso niga kauwidi yai nuwatoiyedi kaka ena namalemo ya saġa?”

²⁷ Bi Yesu giu Mousis bi taugiuwatana matabudi lisidimo i waitubu te edi bukamo tana a gilugilumiwatana giuna i tanesi kauwe tedi lisidimo.

²⁸ Bi tedi Emasi malagaina diyanemo a tavatava ba Yesu i vamakamakai te bena kage ya vawaitulidi,

²⁹ bi geġa te tedi ai baġa vavasaġena gado, “Vaitemai ta kena, kaikana dobu ya waidudubala.” Kamaina bi i sola nawa vanuwemo te vaitena a miya.

³⁰ Laġannemo Yesu olooloto labu vaitedi teibolo a miya kwaivibili, tana buledi i vai Tamana i waiebone, i kivi bi i vitedi.

³¹ Ĝome tedi matedi i yana bi laġannemo a kitakita ġone ba matedimo tana i yaufa.

³² Tedi ai tala vivilana gado, “Sauginemo etamo lisidemo gilugilumina i giugiuwedana ba nopoda i kalakalatina maibena kai.”

³³ Tedi noi taunana te a miyamoito bi a munaġa Yelusalem. Ĝome ena tauwaikaiwatana 11 bi edi lava ġesaudi vaitedi ai ġemotidi a miyamiya bi labudi a tava,

³⁴ bi tedi giuna a vaiyena gado, “Giukauwa te Bada i kenamoito munaġa bi Saimon lisinemo i laumaġata.”

³⁵ Tedi labuidi etamo bai i tubutubuġana bi bainewa Yesu buledi i kivi bi a kitakita ġonena taunana edi lava a giuvitedi.

Yesu ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaġata

(Met 28:16-20, Mak 16:14-18, Dyn 20:19-23, Giu 1:6-8)

³⁶ Tedi yaġolo niga kauwina a giugiuwedi ba Yesu tana otina poudimo i laumaġata bi i giuwedina gado, “Manuwaubemi.”

³⁷ Tedi ġome a naila bi ai noġota bena alualuwa a kitakita.

³⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina ko nainaila bi ko nuwanuwalaġalaġa?

³⁹ Nimagu bi kaġegu ko kitedi bi ko taukonigu kaka ko sibegu. Banina alualuwa mote waivisiġonina bi waisiliġena bi tagu ba waitubuġigu.”

⁴⁰ Laġannemo giu i waiwaikovi ba nimana bi kaġena i wailovedi.

⁴¹ Tedi sove bi yasisi i waiwanavudi bi yaġolo te mote ai sumāġe, taunana aubaina i waitalayedina gado, “Lisimimo kani ee geġa?”

⁴² Tedi iyana bukabukana a vite,

⁴³ tana i vai te matedimo i kani.

⁴⁴ Bi i giuwedina gado, “Wala vaitegu te miyamiyana ba niga mainana e giuwemi. Mousis ena waiġake, taugiuwatana bi Deividia ena Sale bukedi matabudi tagu a gilugilumi wataguna ba niganana kaka banidi sa tubuġa.”

⁴⁵ Ĝome kaka Yesu i voiyedi te nopodi a nuwakamaġa bi gilugilumina a sibe.

⁴⁶ Yesu i giuwedina gado, “Gilugiluminemo ba niga mainana a gilumi: Keliso kaka yai nuwatoi bi laġan waifaioninemmo pekimo ya kenamoito munaġa,

⁴⁷ bi temi isanemo laukuvasa bi gebogebo noġoti kamaġedi ko lauguguyae. Yelusalemmo koi tubu bi ko nawa dobu matabuna isuna te isuna.

⁴⁸ Temi taunana bai matabuna kona kitakitana taugiuwatawatana.

⁴⁹ Bi tagu kaka Aluwa Waiyawa yà giukamağe yovoğe mai Tamagu i giugiuwapaena luvanemo. Temi niga malagaina dididiginemo ko wailabana eete malağā ǵailisi dabemimo ya yovo.”

Maimaituwa Yesu i lageti nawe Malamo

(Mak 16:19-20, Giu 1:9-11)

⁵⁰ Gome te Yesu i waidoli nawedi Betenimo. Kamaina bi nimana i lagetidi bi i kavisuvisudi.

⁵¹ Lağannemo i kaka visuvisudi ba Maimaituwa i lageti nawe malamo.

⁵² Tedi a lauduneye bi mayasisidi a munağā Yelusalemmo.

⁵³ Bi lağan matabuna tedi pali vanuwinemo, Maimaituwa a kakasağesäge.

DIYON

Giu visuvisuna i gilumi

Lainuwanega

Dyon Giu visuvisuna i giluminaba Yesu taunana Maimaituwa Giuna kenakena nonoġina, “i waila lava te mododemo i miya.” Niga bukana ya giugiuweda te tauiyevina ba Yesu sai sumāge te tana taunana Tauwaiyawasana, Maimaituwa Natuna, bi edi waisumaġemo kaka yawasana sa vai (20.31).

Giu i waila lava

- ¹ Muliġa kaka bai matabudi a tubuġana bi pakanemo ba Giu, bi Giuna ba Maimaituwa vaitena, bi Giu taunana Maimaituwa.
- ² Muliġa kaka bai matabudi a tubuġana bi Giu ba Maimaituwa vaitena.
- ³ Tana dabanemo mwali matabudi Maimaituwa i voyed, tana bi geġa maso mote Maimaituwa bai ġesauna i voye.
- ⁴ Tana lisinemo ba yawasana, bi mba yawasanina ba lava matabudi edi yanayana.
- ⁵ Bi yana ba boimatuwemo ya yanayana, bi boimatuwa mote ġemoġemotina te ima lauyovoġe.
- ⁶ Mba ġome ba oloto isana Diyom, Maimaituwa i giukamaġe te i tava.
- ⁷ Tana i tava te lava lisidimo yanayana i giuwata bi ena giumo ba lava matabudi sai sumāga.
- ⁸ Diyom tana mote yanayana, bi i tavana mba yanayanana i giuwata.
- ⁹ Yanayana giugiuwina kaka dobumo ya yovo bi tana taunana kaka lava matabudi yanayana ya vitedi.
- ¹⁰ Tana dabanemo Maimaituwa dobu i voye bi geġa te, dobumo i yovona ba dobu lavedi mote a kitaġone.
- ¹¹ Tana i yovo ena lava otidi lisidimo, bi geġa te mote a giuvai.
- ¹² Bi tedi mabai a giuvai bi isanemo ai sumāga ba i waianinedi te Maimaituwa natunatuna.
- ¹³ Tedi mote tina bi tama edi ġowanemo ee lava ota edi ġailisimo a tubuġa bi Maimaituwa ena ġailisimo a tubuġa vitala.
- ¹⁴ Giu i waila lava bi lisidimo i miya. Tama ena ġailisi namalina ke kita, Natuna lauġemotina namalina, Tana Tamana lisinaġa i yovo, sagu bi giukauwa i waiwanavu.
- ¹⁵ Diyom ba tana taunana i giugiuwata bi kalinana dididiginemo i giugiuna gado, “Niga taunana e giugiuwatana gado, ‘Tana muliguġa ya natonatona taunana i tausaġana mote mai tagu, banina tana i miyamiya kaka tagu e tubuġa.’”
- ¹⁶ Tana ena sagu wanawanavunemo ba tada matabuda kavisuvisu ya viteviteda.
- ¹⁷ Maimaituwa waīġake Mousis lisinaġa i giukamaġe yovoġe, bi sagu bi giukauwa ba Yesu Keliso lisinaġa i yovo.
- ¹⁸ Aiysi mote bamo Maimaituwa i kita, bi Natuna lauġemotina tana kota Maimaituwa bi Tamana vaitena ġemoġemotidi, tana taunana Tamana lava liisidemo i kamaġati.

*Dyon Taukabulu i valele te tana mote Keliso
(Met 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18)*

¹⁹ Diu babadidi Yelusalemmo, pilipilisi* ȣgesaudi bi Livai damnemo lava a giukamaȝedi, Diyon lisinemo bi sai talaye te tana ba aiyai.

²⁰ Diyon edi giu waimunena mote i daboke bi i giu waimaȝati munaȝena gado, “Tagu mote Keliso.”

²¹ Kamaina bi tedi ai talana gado, “Te tam ba aiyai? Tam Elaidiya, ee?”

Bi Diyon edi giu i waimunena gado, “Geȝa, tagu mote Elaidiya.”

Bi tedi ai tala munaȝena gado, “Te tam taunana tauwaiyawasana a labelabena, ee?”

Bi tana edi giu i waimunena gado, “Geȝa.”

²² Tedi ena giu ai munena gado, “Tena ku giuwemai tam aiyai, bi tama ka munaȝa te taugiukamaȝemai ka giuvitedi. Tam bainewa kwa giugiu munaȝem?”

²³ Bi Diyon Taugiuwatana Aisaiya i giugiuna luvanemo edi giu i waimunena gado,

“Tagu taunana kalina kalakalalemo ya binabinauna gado,
‘Bada ena eta ko kadidimani.’”

²⁴ Kamaina bi Palisi a giugiukamaȝedina Diyon

²⁵ ai talayena gado, “Bamoda tam mote Keliso ee Elaidiya ee taugiuwatana, te bai aubaina lava kwa kakabuludi?”

²⁶ Bi Diyon edi giu i waimunena gado, “Tagu gaubemo lava ya kakabuludi, bi modomimo ba lava ȣgemota i moito saȝana mote ko sibe.”

²⁷ Tana taunana muliguȝa ya natonato. Bi tagu mote e visu gulata te ena kaȝesuma ȣgulevina ya kaikamaȝedi.”

²⁸ Niga kauwidi matabudi ba Betenimo a tubuȝa, Diyoudan Gaubina noi nevanemo bambo Diyon lava i kakabuludinemo.

Diyon Yesu ya giugiuwata

²⁹ Laȝan i sako te Diyon, Yesu i kita lisinemo i natonato ba i giuna gado, “Ko kita, Maimaituwa ena sipu lauewalina, dobu lavedi edi gebogebo taukaikamaȝena!

³⁰ Tagu niga taunana e giugiuwatana gado, ‘Lava muliguȝa ya natonatona ba i saȝa gulatana mote mai tagu banina, tana i miyamiya kaka tagu e tubuȝa.

³¹ Tagu mote tana e sibe, bi bai aubaina gaubemo e kakabuluna ba banina tana Islael lavemi lisimimo ya kamaȝati.”

³² Bi Diyon bai i kitakitana i giuwatana gado, “Tagu Aluwa Waiyawa e kita maibena gabubu malaȝa i yovo te tana dabanemo i miya.

³³ Tagu yaȝolo mote tana ya sibe bi Maimaituwa i giukamaȝegu te lava gaubemo e kakabuludi bi i giuweguna gado, ‘Aluwa Waiyawa kaka ya yovo te lava dabanemo ya miyana kwa kita. Tana taunana kaka Aluwa Waiyawemo lava ya kabuludi.”

³⁴ Diyon i giuna gado, “Tagu e kita bi ya giugiuwemi te tana taunana Maimaituwa Natuna.”

Diyon ena tauwaikaiwatana Yesu a kaiwata

³⁵ Laȝan i sako munaȝa bi Diyon kota ȣome ena tauwaikaiwatana labu vaitedi a moimoito.

³⁶ Sauginemo Diyon i kita te Yesu i nato i nawanawa ba i giuna gado, “Temi labuȝimi ko kita, noi taunana Maimaituwa ena sipu lauewalina!”

³⁷ ȣome Diyon ena tauwaikaiwatana labu ena giu a vaivaiye ba Yesu a kaiwata.

* **1:19:** Pilisi ba sewasewa taugabuna lava aubaidi Maimaituwa matanemo.

³⁸ Yesu i tauvitale bi i kitedi tana a kaikaiwata ba i waitalayedina gado, “Temi labugimi ba bai ko ġoyeġoye?” Bi tedi a giuna gado, “Labai. Niga giuna banina ba Tauwailovelove. Tam bamo ġome kwa miyamiya?”

³⁹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi labugimi ko nato kaka ko kita.” Kamaina bi a nawa te a kita bi suwala ba 4 koloki bi ġome Yesu vaitena a miya te i dudubala.

⁴⁰ Tedi labugidi Dyon ena giu a vaiye bi Yesu a kaikaiwatana, ġemota ba Saimon Pita tasina Endulu.

⁴¹ Endulu maġemota tuwaġħana Saimon i banavi bi i giuwena gado, “Tama Vinevinena ke banavi, tana taunana Keliso.”

⁴² Kamaina bi Endulu tuwaġħana Pita i waidoli tavaite Yesu lisinemo. Yesu, Pita i kita bi i giuwena gado, “Tam isam ba Saimon, Dyon natuna bi geġa te niganana ba tam isam Kipasi.” Niga isana ba ġemotina mai Pita bi banina ba ġakima.

Yesu, Filip bi Nataniyel i yogedi

⁴³ Laġan i sako ba Yesu i wainuwanoġoġoġota te ya nawa Galili Plovinsnemo. Tana Filip i banavi bi i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!”

⁴⁴ Filip ba Betsaida lavana bi Endulu bi Pita kota mba malagaina lavedi.

⁴⁵ Filip, Nataniyel i banavi bi i giuwena gado, “Mousis ena waiġake bi kota taugiuwatana lavana a gilugilumiwatana ke banavi. Yesu ba Nasalet malagaina lavana, Diyosep natuna.”

⁴⁶ Nataniyel i waitalana gado, “Nasaletiġa ba bai visuvisuna kaka ya nato?” Bi Filip i giuna gado, “Kwa nato kaka matammo kwa kita.”

⁴⁷ Laġannemo Yesu, Nataniyel i kita diyanemo i tavatava ba i giuna gado, “Niga ba Islael otina, tana lisinemo mote bamo kaiyovu.”

⁴⁸ Nataniyel i waitalana gado, “Tam bainewa bi tagu kuna sibegu?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam Fig[†] kaina pakanemo e kitam muliġa kaka Filip i yogem.”

⁴⁹ Nataniyel giu i waimunena gado, “Labai, tam taunana Maimaituwa Natuna! Tam taunana Islael ena Ĝalibona!”

⁵⁰ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tam kunai sumaġħana ba, banina tagu e giuwem te tam Fig kaina pakanemo e kitam. Tam kaka kauwa nananakidi kwa kitedina mote mai niga taunana.”

⁵¹ Yesu kota giu i wailautawina gado, “Giukauwa ya giugiuwem, tam kaka mala nuwawasana kwa kita, bi Maimaituwa ena aneya wawanaġa sa yovoyovo bi sa saġasāġa. Mba wawanina ba tagu Tana Taunana Natuna.”

2

Yesu gauba i voiye te i waila waen

¹ Laġan waifaioninem, Keina tauninemo Galili Plovins nopenemo naġi soina i tubuġa. Bi Yesu tinana ba ġome.

² Yesu bi ena tauwaikaiwatana edi giu a giukamaġe te mba soinemo sa tava.

³ Laġannemo waen i kovi ba Yesu tinana Yesu i giuwena gado, “Tedi edi waen i kovi.”

⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Waivini, tam kwa giugiuwegu te maso bai ya voiye bi tagu egħi sauga yaġolo mote i tava.”

⁵ Ĝome te Yesu tinana taupaula i giuwedina gado, “Bai yai utaniyemina mba ko voiye.”

[†] **1:48:** Fig kaina ba kitana maibena damaya kaina.

6 Ģome ba dubi wapedi 6 ai moitodi, bi Diu edi vaivai luvanemo mba edi anilaukoġa. Bi dubi ġemoġemotaġa ba 100 lita luvana ai moitodi. **7** Yesu taupaula i giuwedina gado, “Gauba ko ledu bi niga dubidi koi wanavudi.” Kamaina bi ai wanavudi te gayagbulidimo.

8 Tana i giuwedina gado, “Ko yai'i vaidi bi ko nawa soi badana ko vite.”

Yesu i giugiuna mainana a voye

9 bi soi badana gauba i waila waenina i tego lubuye bi mote i sibe te mba waenina bamo maiġa a tavaite, bi taupaula gauba tauyai'ina taudiġa a sibe. Kamaina bi soi badana lawelawena i giuvai tabudimo

10 bi i giuwena gado, “Lava matabudi waen laukaina sa geigei tego, bi laġannemo tauliso sa tego te sa tego gulata, mulinemo kaka waen tomatomana ko soiye. Bi tam waen laukaina kuna alalabe eete niganana.”

11 Niga malagaina Keina ba Galili Plovins nophonemo, ġome Yesu mataila dolidolina i voye te ena ġailisi namalina i kamaġati bi ena tauwaikaiwatana ai sumaġe.

12 Niga kauwina mulinemo ba Yesu tinana, tasitasina bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a yovo a nawa Kapeniyam malaginemo. Bi ġome a taumiya.

*Yesu Pali vanuwinemo tauwaikunekune i kwavivaidi
(Met 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)*

13 Ģotona te maso Vawaitauli Soina* laġanna i tavana ba Yesu i saġa i nawa Yelusalemmo.

14 Tana lava i kitedi pali vanuwina ganakukuna nophonemo, kau, sipu bi gabubu a waikunekuneyedi bi lava ġesaudi ba mane teibolodimo a miya bi wali dobu manedi a senisenisidi.

15 Taunana aubaina, magħinemo anilaubit i voye te sipu, kau bi lava matabudi i kwavivaidi te pali vanuwina didiyauna a potiyovo kamaġe, mane tauvitaledi edi peni i laidabalalidi bi edi teibolo i vitaledi.

16 Tedi mabai gabubu a waikunekuneyedina i giuwedina gado, “Niga gabubudi ko kapotiyovodi, Tamagu ena vanuwa mote koma voye te aniwaikunekune gabuna.”

17 Bi ena tauwaikaiwatana mba kauwina i tubutubuġa ba gilugilumina wadubona a noġotina gado, “Oo Bada, em vanuwa nuwaboyina ba Nopogu ya kalakalatina mai kai.”†

18 Kamaina bi Diu babadidi a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, “Bai matailina kwai lovemai bi ka kita te tam waibada kuna vai bi niga kauwidi matabudi kwa voivoiyedi?”

19 Yesu edi giu i waimunena gado, “Niga pali vanuwina, ko dousuwasuwa bi laġan faiona nopalidomo ba ya keli munaġe.”

20 Tedi ena giu ai munena gado, “Niga pali vanuwina ba kwalabu 46 nopalidomo a keli, bi tam laġan faiona nopalidomo kwa keli, ee?”

21 Bi geġa te, Yesu pali vanuwina i giugiuwena ba tubuġina i giugiuwata.

22 Sauginemo Yesu pekimo i kenamoito mulinemo ba ena tauwaikaiwatana lisidimo bai i giugiuwedina a noġotidi. Ģome Yesu ena giu i giugiuwedina bi gilugilumina wadubona ai sumaġe.

23 Tana Yelusalemmo Vawaitauli Soinemo, mataila i voivoiyedina lava wapewapedi a kitedi bi isanemo ai sumaġe.

* **2:13:** *Vawaitauli Soina* Niga soina nophonemo Diu lavedi edi noġota i munaġa te wala Idipmo Bada bainewa i waiyawasanidi bi Idip a potiyovo kamaġena taunana a noġonogoġti. Banina laġannemo aneya i tava bi kwasina gudu modonemo i kitana ba vanuwina i *vawaitauli* te i nawawanawa ota. Niga soina ba kwalabu matabuna a voivoiye. † **2:17:** Sale 69:9

²⁴ Bi Yesu mote lava i waisumaġedi, banina tana lava matabudi nopodi i sibedi.

²⁵ Tana mote i ġo ye te aiyai ya nato lisinemo bi lava ġesaudi edi kauwa ya giuwe, banina tana lava nopodi i sibedi.

3

Yesu Nikodimas i wailovelove

¹ Mba ġome ba oloto isana Nikodimas, tana ba palisi* ġemota bi Diu lavedi edi bada.

² Dudubala ġemota i tava Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Labai, tama ke sibem te tam ba tauwailovelove, Maimaituwa lisinaġa kuna yovo. Tam mataila kwa voivoiyedina ba sa kakamaġatim te tam ba Maimaituwa vaitena.”

³ Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te aiyai mote Maimaituwa ena waibadana ima kita te ya tubuġa vitala kaka ya kita.”

⁴ Nikodimas i waitalana gado, “Lava magulina ba bainewa tinana bwaganemo ya solasaġa bi ya tubuġa munaġa? Geġa, tana mote tinana bwagamo ima sola saġa bi ima tubuġa munaġa.”

⁵ Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwem te aiyai mote Maimaituwa ena waibadamo ima sola saġa te tana gaubemo ya buluyovo bi Aluwa Waiyawa ya laivaliu munaġe kaka ya solasaġa.

⁶ Lava ya tubutubuġana ba tina bi tama edi ġowanemo ya tubutubuġa, bi aluwemo ya tubutubuġana ba Aluwa Waiyawemo ya tubuġa vitala.

⁷ Tam mote egū giu kumai nuwanaine, temi ba kamaina te ko tubuġa vitala.

⁸ Bamo maiġa yavala ya lausuvena ba i ġo ye ġoyenā mainana ya lausuve. Daguguna ko vaiyena bi mote koma sibe te bamo maiġa ya saġasaġa ee ya nawanawa. Mba mainana kota lava matabudi Aluwemo sa tubutubuġa vitalana mote kaka koma sibedi.”

⁹ Nikodimas i waitalana gado, “Mba ba bainewa?”

¹⁰ Yesu i giuna gado, “Tam ba Islael edi tauwailovelove, bi niga kauwidi mote kuma sibesibedi?

¹¹ Giukauwemo yà giugiuwem, tama bai ke sibesibena taunana ka giugiuwe, bi bai ke kitakitana ka giugiuwata bi geġa te ema giu yaġolo mote komai anine.

¹² Bi tagu dobu kauwidi kage e giugiuwatedi bi mote koi sumaġa te mala ena kauwa yà giuwemina ba bainewa koi sumaġa.

¹³ Aiyai mote i saġa i nawa malamo te Tana Taunana Natuna malaġa i yovoyovona taunana i munaġa malamo.”

¹⁴ Maibena Mousis, wala kalakalalemo kai modonemo mwata i kaikailagetina, mainana kota Tana Taunana Natuna sa kailageti,

¹⁵ te lava sa waisumaġena ba yawasana ilailala sa vai.

¹⁶ Taunana aubaina, Maimaituwa dobu lavedi i ġo ye gulatedi te Natuna lauġemotina i vitedi te mabai sa waisumaġena mote sima peki bi yawasana ilailala sa vai.

¹⁷ Maimaituwa Natuna i giukamaġe yovoġe dobumo mote laukivigebogebo aubaina bi dobu lavedi waiyawasanidi aubaina.

¹⁸ Tedi mabai Maimaituwa Natuna lauġemotina sa waisumaġena ba Maimaituwa mote ima pasilidi. Bi mabai mote simai sumaġe ba kaikana pasipasilidi, banina tedi mote Maimaituwa Natuna isanemo ai sumaġa.

* **3:1:** Ba lava Mousis ena waiġake sa kitakita te sa kaiwata kauwe.

¹⁹ Niga mainana kovoġa ya noyanoya: Maimaituwa ena yanayana ba dobumo i yovo. Bi lava waidudubala a ġoġe mote mai yana, banina edi kauwa a gebo gultata.

²⁰ Tedi mabai kauwa gebogebodi sa voivoiyedina ba yana sa dabodaboke. Bi mote kaka yanayanamo sima nato, banina a naila bi mote a ġoġe te edi gebogebo sa kamaġatidi.

²¹ Bi kota tedi mabai yawasana giugiukauwinemo sa miyamiyana ba yanayanamo a nato, bi yanayana i laimaġatidi te bai sa voivoiyedina ba giukauwa te Maimaituwa sa vovoteyeteye.

Yesu bi Diyon taukabulu

²² Niga kauwina mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a potiyovo a nawia Diudiya plovins nopenaġa, bi ġome tana tedi vaitedi a miya bi lava a kakabuludi.

²³ Diyon kota Ainonmo dobu Salim diyanemo i laulaukabulu, banina ġome ba gauba wapewapedi bi lava lisinemo a tava bi i kakabuludi.

²⁴ Niga kauwina mulinemo kaka Diyon biliwelokomo a sakonawe.

²⁵ Diyon ena tauwaikaiwatana ġesaudi Diu lavana vaitena laukoġa vaivaina dabanemo ai kagiu.

²⁶ Tedi a nato Diyon lisinemo bi a giuna gado, “Labai, kuna noġoti mba olotona Dioudan gaubina noi nevanemo kuna giugiuwena, ba niganana ya laulaukabulu. Bi lava matabudi tana lisinemo sa nawanawa.”

²⁷ Ĝome Diyon giu i waimunena gado, “Lava mote bai ima voiye yababe te Maimaituwa bai noyana ya vitena kaka ya voiye.

²⁸ Temi taunana ko giu waimaġatigu te tagu mote Tauwaiyawasana bi Maimaituwa i giukamaġegu te e gei doli bi Tauwaiyawasana ba muliġa ya natonato.

²⁹ Lawelawenba lawelawena aubaina.[†] Bi naġi soinemo lawelawenba tau ya tavana ba ya labe bi yai beyavaiye. Bi laġannemo lawelawenba kalinana ya vaivaiye ba ya yasisi gulata. Maibena tagu niganana e yasisi gulata bi nuwagu i kena.

³⁰ Tana ba kamaina te ya saġa gulata bi tagu ba yovoyovogu.

³¹ “Tana aiyai malaġa i yovoyovona ba i saġa gulatana mote mai lava matabudi. Bi tana aiyai dobumo, bi dobu ena kauwa ya giugiuwatedina ba tana dobu lavana. Tana malaġa i yovoyovona taunana i saġa gulatana mote mai lava matabudi.

³² Tana bai i kitekitedina bi i vaivaiyedina taudidi ya giugiuwatedi. Bi geġa te, lava mote ena giu koma waisumaġe.

³³ Aiyai giudi i vaiyedi bi i waisumaġedina ba i sibe te Maimaituwa ba giukauwa.

³⁴ Tana taunana Maimaituwa i giukamaġe te Maimaituwa giuna ya giugiuwe, banina Maimaituwa Aluwina tana i waiwanavu kauwe.

³⁵ Tamana ba Natuna i ġoġe gulate, taunana aubaina ġailisi i vite te bai matabudi yai badayed.

³⁶ Tana aiyai Natuna ya waisumaġena ba yawasana ilailala ya vai, bi aiyai Natuna mote ima waisumaġe ba mote yawasana ima vai, bi Maimaituwa ena medi ba tana lisinemo.”

[†] **3:29:** Lawelawenba naġivaliu olotona bi lawelawenba naġivaliu waivinina.

¹ Yesu i sibe te Palisi ba tana giuna a vaiye te tauwaikaiwatana wapewa-pedi nuwedi i vitaledi bi i kakabuludina mote mai Diyon.

² Yesu mote aiyai i kabulu, bi ena tauwaikaiwatana taudiā lava a kakabuludi.

³ Bi sauginemo Yesu niga giuna i vaivaiye ba tana Diudiya Plovinsna i gose bi i munağana Galili Plovinsnemo.

⁴ MBA nawanemo ba Sameliya noponağā i nawa.

⁵ Tana Saika malagainemo i tava Sameliya Plovinsnemo. Bi mba mala-gaina ba Deikap natuna Diyosep wala doğa ġaubona i vitevitena diyanemo.

⁶ Yesu i nawananawana eete, suwala modo balana bi nawa i poka, taunana aubaina tana Deikap ena gauba domna diyanemo i miyatulu.

⁷ Kamaina bi Sameliya waivinina i tava gauba yai'ina aubaina bi ġome Yesu waivini i giuwena gado, "Aee, gauba ku vitegu yà tego." ⁸ Bi ena tauwaikaiwatana ba a nawa taunimo kani gimelina aubaina.

⁹ Kamaina bi waivini i giuna gado, "Tam ba Diu olotona bi tagu ba Sameliya waivinina bi bainewa te lisigumo gauba tegona kwa waibağaye?" Niga waivinina mainana i giuna banina ba Diu lavedi bi Sameliya lavedi mote simai ġonağona ġemota.

¹⁰ Yesu waivini ena giu i waimunena gado, "Bamoda Maimaituwa ena puyo vitevitena maso bi ku sibe te aiyai lisimmo tego ya waibağaye maso ba kunai bağā te tana yawasana gaubina i vitem."

¹¹ Bi waivini i giuna gado, "Bada, dom i yovo gulata bi bai mwalinemo gauba kwa yaii. Bi gauba yawayawasanina baimo kwa vai?

¹² Tam bena kuna tausağā kaka ema magula Deikap, ee? Tana niga gaubina domna i vitemai, tana, natunatuna bi kota ena ġamoğamo niga ġome gauba a vaivai."

¹³ Yesu giu i waimunena gado, "Lava matabudi niga gaubina sa tegotegona ba gadodi ya magu munağā.

¹⁴ Bi tedi mabai gauba yà vitedi bi sa tegona ba mote kaka gadodi ima magu munağā. Niga gaubina yà vitedina ba mai tovosa laulaupusuwalina te yawasana ilailala sa vai."

¹⁵ Bi waivini Yesu i giuwena gado, "Aee Bada, gaubina ku vitegu yà tego te mote gadogu ima magu munağā bi niga gaubina dommna waivelau muneğana yà kaisako."

¹⁶ Bi Yesu waivini i giuwena gado, "Kwa nawa te mwanem kwa giuwe bi ko nato munağā."

¹⁷ Bi waivini i giuna gado, "Tagu mwanegu geğā."

Yesu waivini ena giu i waimunena gado, "Mba kuna giukauwa te tam mwanem geğā."

¹⁸ Bai kuna giuwena ba giukauwa te tam wala oooloto wapedi 5 kuna nağidi, bi niganana oloto vaitena ko miyamiyana ba mote tam mwanem."

¹⁹ Bi waivini i giuna gado, "Bada, niganana kaka e sibe te tam ba taugiuwatana.

²⁰ Tamamatamamai niga oyanemo a laulaudune bi temi Diu lavemi ko giugiu te Yelusalem ba anilaudune gabuna."

²¹ Yesu waivini i giuwena gado, "Waivini, kwai sumağegu te sauga ya natonatona lava mote kaka Tamagu niga oyanemo e Yelusalemmo sima lauduneye.

²² Temi Sameliya lavemi mote ko sibe te aiyai ko laulauduneye, bi tama Diu lavamai ba ke sibe te aiyai ka laulauduneye, banina waiyawasana ba tama lisimaiğā ya natonato.

²³ Bi geğə te, sauga ba ya natonato bi kaikana i tava, mba sauginemo kaka taulaudune giugiukauwidi Tamada sa lauduneyena Aluwemo bi giukauwemo, mba laudunena taunana Tamada ya ġoyeġoye.

²⁴ Maimaituwa ba Aluwa. Bi taulauduneyena ba Aluwa Waiyawa ena ġailisimo bi giukauwemo sa lauduneye.”

²⁵ Bi waivini i giuna gado, “E sibe te tauwaiyawasana sa wai isana Keliso ba ya natonato, bi sauginemo i tavana kaka bai matabuna ya giuwemai.”

²⁶ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tana taunana tagu vaitem ta waigiugiu.”

Yesu ena tauwaikaiwatana a tava munaġa lisinemo

²⁷ Mba taunana te ena tauwaikaiwatana a munamunaġa tava ba a kita bi a sove te Yesu ba waivini vaitena a waigiugiu. Bi mote aiyai i waitala gado, “Bai kwa ġoyeġoye e bai aubaina waivini vaitena ko waigiugiu?”

²⁸ Kamaina bi ġome waivini ena gauba dubina i gose kamaġe bi i munaġa taunimo bi lava i giuwedina gado,

²⁹ “Ko nato bi oloto ġemota ko kita. Tana bai matabudi wala e voivoiyedina i giu waimaġatidi. Tana taunana male Keliso?”

³⁰ Kamaina bi lava tauni a gose bi a nawa Yesu lisinemo.

³¹ Mba gavogavonemo ba ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Tauwailovelove, bai maso kuna kani.”

³² Bi geğə te tana i giuwedina gado, “Tagu kaguya ba temi mote ko sibe.”

³³ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana taudiġa ai giugiuna gado, “Lava ġesauna male kani i vite?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kaguya ba taugiukamaġegu ena ġowana ya voiye bi ena noya yà kovi.

³⁵ Temi wala ko giugiuna gado, ‘Nawalai 4 mulidimo ba vililubu laġannina ya tava.’ Tagu ya giugiuwemi te koi kita bi daibi ko kitedi a laubanina vililubu aubaina.

³⁶ Aiyai bi daibi ya vilivilubuna ba ena mai'ia ya vaivai. Bi mba vililubuna ba lava sa natonatomedina yawasana ilailalemo te damonemo ba tauwadi bi tauvililubu sa yasisi ġemota.

³⁷ Lava niga giuna sa giugiuwena ba giukauwa te, ‘Lava ġesau tauwadi bi lava ġesau tauvililubu.’

³⁸ Tagu e giukamaġemi te lava ġesaudi a wadiwadina nonoġina ko vilivililubu.”

Sameliya lavedi wapewapedi ai sumaġa

³⁹ Mba tauninemo Sameliya lavedi wapewapedi Yesu ai sumaġe, banina waivini i giuna gado, “Tana bai matabudi e voivoiyedina i giu waimaġatidi.”

⁴⁰ Sauginemo Sameliya lavedi a tava lisinemo bi ai baġa te maso vaitena a miya, taunana aubaina, Yesu ġome i miyana ba laġan labu.

⁴¹ Bi Yesu ena giumo kota lava wapewapedi ai sumaġa.

⁴² Tedi waivini a giuwena gado, “Tam bai kuna giugiuwena mote taunaġa kei sumaġe bi tama beyaotimaimo ke vaiye bi ke sibe te tana taunana dobu lavedi tauwaiyawasanidi.”

Yesu gabemani badana natuna olotona i waiyawasani

⁴³ Laġan labu a kovi mulidimo, Yesu Sameliya i gose bi i nawa Galilimo.

⁴⁴ Yesu tana taunaġa i giu munāġena gado, “Taugiuwatana ena dobu otinemo mote kaka sima vivile.”

⁴⁵ Laġannemo Galili Plovinsnemo i tavatava ba Galili lavedi a giuvai, banina tana dolinemo Yelusalemmo, Vawaitauli Soinemo baibaiġa i voivoiyedina a kitedi.

⁴⁶ Yesu i munaḡa tava Galili Plovins nopenomo Keina malagainemo, ġome wala gauba i voye te i waila waen. Bi niga tavanemo ba gabemani badana ġemota ġome i tava bi natuna olotona sidasidana ba Kapeniyammo.

⁴⁷ Bi gabemani i vaiye te Yesu Diudiya Plovins i gose bi i tava Galili plovinsnemo. Tana i nawa lisinemo bi i waibaḡa te maso i yovo natuna i waiyawasani, banina natuna i sida kauwa te nuwana peki.

⁴⁸ Yesu i giuwena gado, “Temi mote koma waisumaḡa bi sauginemo mataila bi anisove kauwidi ko kitedina kaka koi sumaḡa.”

⁴⁹ Bi gabemani badana Yesu i giuwena gado, “Aee, Bada, kwa yovo makai muliḡa bi natugu ya peki.”

⁵⁰ Yesu gabemani ena giu i waimunena gado, “Kwa nawa, bi natum ba ya yawasana.” Oloto, Yesu ena giu i waisumaḡe bi i munaḡa i nawa.

⁵¹ Laġannemo i nawanawa etamo ba ena taupaula a banavi bi a giuwena gado, “Natum ba i yawasana.”

⁵² Tana i waitalayedina gado, “Bai sauginemo natugu i yawasana? Maġo aubiga balanemo i yawasana.”

⁵³ Ġome kaka gomana tamana Yesu ena giu i noġoti te mba aubiganemo Yesu i giuwena gado, “Natum ba ya yawasana.” Taunana aubaina, tana bi ena vanuwa lavedi matabudi Yesu ai sumaḡe.

⁵⁴ Yesu Diudiya Plovins i gose bi i tava munaḡa Galili Plovinsnemo te niga taunana ba mataila wailabuna i voye.

5

Aniwaiyawasana topana

¹ Sauga ġesauhemo, Yesu i saḡa i nawa Yelusalemmo, Diu lavedi edi soi aubaina.

² Bi ġome Yelusalemmo sipu ganakukuna mataetinemo ba topa, Alemik kalinedimo sa waiisana Betsada. Bi yoveyove wapedi 5 a moito kwaivivile.

³⁻⁴ Bi ġome ba lava wapewapedi sidesidedi a kenakena. Lavedi ba mat-apotepotedi, kaġenuwanokudi bi tunipekipekidi topa diyanemo a kenakena.

⁵ Bi lava ġemota kaġenuwanokuna i miyana ba kwalabu wapedi 38 a kovi.

⁶ Sauginemo Yesu mba olotona i kita i kenakena ba i sibe te tana walakana bambo i sida, bi i waitalayena gado, “Tam kuna ġoyegoyena kwa yawasana, ee?”

⁷ Oloto sidasidana giu i waimunena gado, “Bada, laġannemo gauba ya laulaupusuwal i saḡa ba mote aiyai te ya sako yovoġegu topamo. Tagu yovo ya kabikabiye ba lava ġesau ya geigei yovo.”

⁸ Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku miyamoito, em kebana kwa vai bi kwa nawa.”

⁹ Noi taunana te oloto i yawasana, bi ena kebana i avali te i nawa.

Niga kauwina ba Diu edi Waiyawasi Laġannemo i tubuġa,

¹⁰ taunana aubaina Diu babadidi oloto i yawayawasanana a giuwena gado, “Niga ba Waiyawasi Laġannina, waiġake mote i waianinem te em kebana kwa avali bi kwa nawa.”

¹¹ Tana giu i waimunena gado, “Oloto i waiwaiyawasaniguna i giuweguna gado, ‘Em kebana ku vai bi kwa nawa.’”

¹² Kamaina bi tedi ai talayena gado, “Mba aiyai lavana i giuwem te em kebana kwa vai bi kwa nawa?”

¹³ Bi oloto i yawayawasanana mote i sibe te aiyai i waiyawasani, banina Yesu lava kumdi noppodiġa i vasoyavai.

¹⁴ Bi muliġa Yesu mba olotona i waiyawasanina Maimaituwa ena vanuwa nopenomo i banavi bi i giuwena gado, “Kuna kita, tam niganana kuna

yawasana. Gebogebo voiye munamunaġena kwa kaisako, male bai gebogebo otina lisimmo ya tubuġa.”

¹⁵ Kamaina bi olotona i nawa te Diu babadidi i giuwedi te Yesu ba tana i waiyawasani.

Natunemo ba yawasana ta vaivai

¹⁶ Bi Yesu niga kauwidi Waiyawasi Laġandimo i voivoiyedina dabeledimo, Diu babadidi laukivigebogeboyena ai tubu.

¹⁷ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tamagu ba sauga matabuna i noyanoya bi yaġolo ya noyanoya te tagu kota vaitegu yà noyanoya.”

¹⁸ Niga giudi dabanemo, Diu babadidi a laulauyaviyavi te maso Yesu ai peki, bi mote Waiyawasi Laġanna waidoukotona taunaġa bi i giugiu te tana Tama otina ba Maimaituwa bi kota tana Maimaituwa vaitena ġemogemotidi.

¹⁹ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Yà giugiu kauwemi te gomana taunaġa mote bai ima voiye te Tamana bai i voivoiyena ya kita kaka tana mainana ya voiye banina, Tama bai ya voivoiyena mainana kota natuna ya voiye.

²⁰ Bi Tama ba nuwana tabutabuna Natuna te bai matabuna i voivoiyedina i wailove. Bi kota kauwa nananakidi kaka yai love, te ya voyedina mba sa tausaġana mote mai niga kauwidi bi temi male ko sove.

²¹ Tamana bainewa lava pekipekidi ya kakakenamoitodi bi yawasana ilailala ya vitevitedina kota mainana, Natuna lava mabai ya wainuwavisedina yawasana ilailala ya vitedi.

²² Tamana mote aiyai ima etale bi ġailisi matabuna ba Natuna i vite te tana kaka lava ya etaledi,

²³ te lava matabudi Natuna sa vivilena maibena Tamana sa vivivilena. Tana Natuna i giugiukamaġena bi mote sima vivibile ba kota Tamana mote sima vivibile.

²⁴ “Bi giukauwemo yà giugiuwemi, te tedi mabai egu giu sa vaiye bi taugiukamaġegu sai waisumaġena ba yawasana ilailala sa vai bi mote etalemo sima moito. Tedi peki gabuna kaikana a gose bi a natona yawasana gabunemo.

²⁵ Bi giukauwa yà giugiuwemi, te sauga ya natonatona bi kaikana i tava te lava pekipekidi kaka Maimaituwa Natuna kalinana sa vaiye bi sa vaivaiye kauwena ba yawasana ilailala sa vai.

²⁶ Banina Tamagu ba yawasana pakana, bi yawasanina kota tagu Natuna i vitezgu te lava lisigumo yawasana ilailala sa vai.

²⁷ Bi tana waibada i vite te yà lauetala banina, tana ba Tana Taunana Natuna.

²⁸ Niga giudimo mote koma tagugu, banina sauga ya natonatona ba lava matabudi kokowagemo kaka Natuna kalinana sa vaiye,

²⁹ bi pekimo sa kenamoito. Bi lava mabai visuvisu a voivoiyena kaka sa miya nonoġa bi mabai gebogebo a voivoiyena kaka sa pwalaġe nawedi kovoġa gabunemo.

³⁰ Tagu mote tauguġa bai yàma voivoiye, bi Maimaituwa i giugiuweguna luvanemo yà etaetala, bi aiyai e etalena ba didimanemo yà etaetale. Bi bai yà voivoiyena ba mote tagu egu ġowana bi taugiukamaġegu ena ġowana yà voivoiye.”

Yesu ena noya taugiunawena

³¹ “Bi bamoda tauguġa yà giuwataguna, ba bai yà giugiuwena mote giukauwa.

³² Bi lava ġesäuna tagu egu kauwa bi egu noya ya giuwatana ba e sibe te bai ya giugiuwena ba giukauwa.

³³ Temi tauwainoyanoya kona giukamağedi Dyon lisinemo bi giukauwa i giugiuwedina ba matabudi giukauwa te tagu i giugiuwatagu.

³⁴ Tagu mote lavaota edi giu yàma waianine bi Dyon e giuwatana banina ba, temi koi sumağä bi ko yawasana.

³⁵ Dyon ba maibena lampa a gabu bi i yanayana. Bi temi sauga watigena mba yanayanana konai nuwavisuye.

³⁶ “Tagu egu wailovelove bi mataila yà voivoiyedina a tausağä mote mai Dyon. Tamagu niga noyedi i vitegu bi yà voivoiyedina taudidi sa kakamağatigu te tagu tana i giukamağegu.

³⁷ Bi Tamagu taugiukamağegu mote bamo kalinana ko vaiye e matana ko kita bi tana taunana lava lisimimo tagu ya kakamağatigu,

³⁸ bi kota giuna mote nopomimo ima kenakena, taunana aubaina tana i giugiukamağena mote koma waisumağe.

³⁹ Temi gilugilumina wadubona ko iyeiyevi kauwedina, banina ko wainoğota te mba ġome kaka yawasana ilailala ko banavi. Bi mote ko sibe te mba gilugilumidi matabudi ba tagu sa giugiuwatagu.

⁴⁰ Bi geğä te, temi mote koma ġoyeğoye te ko nato lisigumo bi yawasana ilailala ko vai.

⁴¹ Tagu mote lavaota edi kasağesağe yàma waianine

⁴² bi e sibe te temi nopomimo ba mote Maimaituwa koma ġoyeğoye.

⁴³ Tagu ba Tamagu ena ġailisimo dobumo e yovo bi geğä te, temi ko dababokegu. Bi bamoda lava ġesauna isana vatona aubaina i tavana ba nuwavisumo ko giugiuvai.

⁴⁴ Temi ko ġoyeğoye. Te lava sa kakasağesağemi bi temi maso Maimaituwa kona kasağesağena ba mote ko ġoye. Mba mainana te bainewa tagu koi sumağegu?

⁴⁵ Bi komai noğota te tagu kaka Tamagu matanemo yàma etalemi! Geğä, temi Mousis kowai sumağena, tana taunana kaka temi ya etalemi.

⁴⁶ Bamoda Mousis konai sumağena ba tagu kota maso konai sumağegu, banina Mousis ba tagu i gilumiwatagu.

⁴⁷ Bi Mousis bai i gilugilumina mote koi sumağe, mba bainewa tagu bai yà giugiuwemina koi sumağe?”

6

Yesu olooloto wapedi 5 tausan i waikanidi

(Met 14:13-21, Mak 6:32, Luk 9:10-17)

¹ Lağan visa a kovi mulidimo, Yesu Galili topanemo wagağä i nawa noi nevanemo, niga topana isana ġesauna ba Tabeliyasi.

² Bi lava kumdi tana a kaiwata, banina tedi mataila a kita te sidesidedi i waiwaiyawasanidi.

³ Ġome te Yesu i sağä i nawa oyamo bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a miyatulu.

⁴ Bi Diu lavedi edi Vawaitauli Soina lağanna ba kaikana i tavatava.

⁵ Lağannemo Yesu i kita te lava kumdi a sağasağä lisinemo, ba Filip i waitalayena gado, “Bamo ġome kani ta gimeli te niga lavedi sa kani?”

⁶ Tana kaikana i sibe te bai ya voiye, bi Filip wailaulubuna aubaina te mai i waitala.

⁷ Kamaina bi Filip Yesu ena giu i waimunena gado, “Bamoda lisidemo 200 dinali* bi laipwatana vaitena kaka buledi ta gimeli te lava matabudi tai kanidi.”

⁸ Bi ġome ena tauwaikaiwatana ġesauna, Saimon Pita tasina Endulu, Yesu i giuwena gado,

⁹ “Niga gomenina olotona lisinemo ba buledi wapedi 5 bi iyana keikeilikidi labu. Niga kanina i ala ġaubo bi moġoi te lava wapewapedi tai kanidi?”

¹⁰ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Lava matabudi ko giuwedi te sa miyatulu.” Mba dobuna ba waigidagidana aubaina te lava a miyatulu. Bi ġome ba olooloto wapedi maso ba 5 tausen.

¹¹ Kamaina bi Yesu buledi i legaudi te Maimaituwa i waiebo bi lava gidagida dabanemo a miyamiyana lisidimo i soiyedi, bi iyana kota mainana i soiyedi te a kani.

¹² Laġannemo lava a kani nonoġa mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Niganana ko nawa te kani a kanikani sivudina ko laitupedi. Mote kani komai beyakuluye.”

¹³ Kamaina bi lava kani a kanikani sivudina ai ġemotidi te po'a wapedi 12 ai wanavudi.

¹⁴ Laġannemo lava niga matailina a kitakita ba taudīga ai giugiuna gado, “Giukauwa te niga taunana taugiuwatana, wala a giugiuwena niganana dobumo i tava.”

¹⁵ Yesu i sibedi te tedi a ġoyeġoyena maso tana egalemo a voiye te i waiġalibona, taunana aubaina i vasoyavai munaġa te i nawa dabatuwa ġesaunemo.

Yesu topa dabanaġa i nawa

(Met 14:22-23, Mak 6:45-52)

¹⁶ Mba aubiganemo ba ena tauwaikaiwatana a munaġa yovo Galili topanemo,

¹⁷ ġome tedi wagamo a gelu bi a nawana Kapeniyam. Bi kaikana i dududubala bi Yesu yaġolo mote lisidimo i tava.

¹⁸ Tedi a taunawanawa te yavala dididiga i lausuve bi nisa wailabalabama i waitubu.

¹⁹ Laġannemo tedi waga a ġiu bi a nawanawa topa modonemo nuwed i tava ba Yesu, topa dabanaġa waga yawaninaġa i natonato a kita. Bi diyedimo i tavatava ba a naila kauwa.

²⁰ Bi tana i giuwedina gado, “Wae tagu, koma nainaila.”

²¹ Bi ena tauwaikaiwatana a ġoyeġoyena maso a solusaġe wagamo ba i waimaġemoti te waga dobu ġaġaluna a nawanawanemo i solasaġa.

Lava kumdi Yesu a tavuġe

²² Laġan i sako bi lava kumdi noi nevanemo a gosegosedina ai laulaukita bi a noġoti te maġo ba waga ġemota ota i moimoito. Bi waganemo mote Yesu i gelu bi ena tauwaikaiwatana taudīga a gelu te a nawa.

²³ Bi bamo Bada kani i kavisuvisu bi lava a kanikanina ġome, waga ġesaudi Tabeliyasiġa a natonatona diyedimo a solasaġa.

²⁴ Laġannemo lava kumna a kita te Yesu bi ena tauwaikaiwatana mote ġome, ba tedi Yesu tavuġena aubaina wagamo a gelu bi a nawa Kapeniyammo.

Yesu taunana yawasana buledina

* **6:7:** Diu lavedi edi mane isana. Taubagibagi ena maiia nwalai wapedi 8 nopalimo ya vaina ba 200 dinali.

²⁵ Bi lağannemo Kabeniyammo lava Yesu a banabanavi ba ai talayena gado, “Labai, bai lağannemo niga ġome kuna tava?”

²⁶ Yesu edi giu i waimunena gado, “Giukauwa ya giugiuwemi, te temi ko tavutavuġeguna banina ba maġo ei kanimi te kona kani nonoġa bi niganana kota ko ġoyeġoyena ko kani munaġa. Bi geġa te, temi mataila e voivoiyedina mote banidi koma sibesibedi.

²⁷ Temi mote kani ota aubaidi koma noya, mba kanidi kaka sa gebogebo. Temi ba yawasana ilailalala kanina taunana ko noyae. Mba kanina ba Tana Taunana Natuna kaka ya vitemi, banina Tamada Maimaituwa ba tana i waianine bi ġailisi i vite.”

²⁸ Kamaina bi tedi ai talayena gado, “Maimaituwa bai noyedi ya ġoyeġoyena ka voyiedi?”

²⁹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Maimaituwa ena ġowana ba tana i giugiukamaġena taunana koi sumāġe.”

³⁰ Kamaina bi tedi ai tala munaġana gado, “Mataila bai kwa voiye te tama ka kita bi kai sumāġem? Kota bai matailina kwa voiye?

³¹ Gilugilumina wadubonemo ya giugiu te ‘Eda magumagula wala kalakalalemo a bababala bi Mousis mala kanina i vitedi.’

³² Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwemo ya giugiuwemi te buledi malaġa i yovoyovona mote Mousis i vitevitemi bi Tamagu i vitevitemi. Bi tagu Tamagu taunana mala buledina giugiukauwina ya vitevitemi.

³³ Bi buledi giugiukauwina Maimaituwa malaġa i giugiukamaġe yovoġena ba tana taunana dobu lavedi yawasana ya vitevitedi.”

³⁴ Tedi a giuna gado, “Bada, niga buledina laġan matabuna kwa vitemai.”

³⁵ Ĝome te Yesu i kamaġati munaġena gado, “Tagu taunana yawasana buledina. Tedi mabai lisigumo sa natonatona ba kani mote sima peki. Bi kota mabai sa waisumaġeguna ba gadodi mote sima magu.

³⁶ Bi ya giugiuwemi te temi ko kitakitaguna bi yaġolo mote koma waisumaġegu.

³⁷ Tedi mabai Tamagu i viteviteguna kaka lisigumo sa nato, bi lisigumo a natona mote kaka yàma kwavivaidi.

³⁸ Banina tagu malaġa e yovona mote egħi ġowana aubaina bi taugiukamaġegu ena ġowana voyiena aubaina.

³⁹ Bi Maimaituwa ena ġowana ba aiyai i viteviteguna mote ġemota ima paila, te laġan damonemo kaka tagu pekimo ya kakenamoitodi.

⁴⁰ Tamagu ena ġowana ba lava mabai Natuna sa kita bi sa waisumaġena, taudidi yawasana ilailalala a vai bi laġan damonemo tana kaka pekimo ya kakenamoitodi.”

⁴¹ Mba lağannemo Diu lavedi waipilipiliyena ai tubu, banina Yesu i giuna gado, “Tagu taunana buledi malaġa e yovo.”

⁴² Tedi a giuna gado, “Niga Yesu, Diyosep natuna, tada tinana bi tamana te sibedi. Bi bainewa te niganana i giu gado, ‘Tagu malaġa e yovo?’”

⁴³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Taumiġa waipilipili ko kaisako.

⁴⁴ Lava mote aiyai ima nato lisigumo te Tamagu, taugiukamaġegu lava aiyai i natonatomena taunana lisigumo ya tavaite. Te tagu kaka laġan damonemo pekimo ya kakenamoito munaġe.

⁴⁵ Maimaituwa taugiuwatana ġemota niga mainana i giu, ‘Tedi matabudi kaka Maimaituwa yai lovelovedi.’ Bi mabai Tamagu kalinana sa vaivaiye bi giuna sa vovoteyeteye ba lisigumo sa nato.

⁴⁶ Mote aiyai Tamada i kita bi tana aiyai Maimaituwa lisinaġa i yovoyovona, taunaġa Tamada i kita.

⁴⁷ Giukauwemo yà giugiuwemi te tana aiyai tagu ya waisumağeguna ba yawasana ilailalala i vai.

⁴⁸ Tagu taunana yawasana buledina!

⁴⁹ Emi magumagula wala kalakalalelemo mana† a kani bi geğə te, matabudi a peki.

⁵⁰ Bi niga buledina taunana malağə i yovo. Tana aiyai bi ya kanina ba mote ima peki.

⁵¹ Tagu taunana buledi kenakena nonoğina malağə e yovo. Tana aiyai niga buledina ya kanina ba ya miya nonoğə. Bi buledina taunana tubuğigu yà vitevite munağə te niga dobunemo lava yawasana kenakena nonoğina sa vai.”

⁵² Gome te Diu lavedi taudıgə ai kagiuna gado, “Niga olotona ba bainewa tubuğina ya viteda te ta kani?”

⁵³ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te Tana Taunana Natuna tubuğina mote koma kani bi kwasinina mote koma tego ba temi yawasana mote kaka koma vai.

⁵⁴ Tana aiyai tubuğigu ya kanikani bi kwasinigu ya tegotegona ba yawasana ilailalala ya vai. Bi lağan damonemo tagu kaka pekimo yà kakenamoito munağə,

⁵⁵ banina tubuğigu taunana kani giugiukauwina bi kwasinigu kota tegotego giugiukauwina.

⁵⁶ Tana aiyai bi tubuğigu ya kanikani bi kwasinigu ya tegotegona ba tana nopogumo ya miya bi tagu tana nophonemo yà miya.

⁵⁷ Tamagu yawayawasanina i giukamağegu te tana ena ġailisimo yà miyamiya, bi kota mainana tedi mabai tagu sa kanikaniguna ba egū ġailisimo sa miya.

⁵⁸ Niga buledina taunana malağə i yovo. Temi emi magumagula wala mana a kani, bi geğə te a peki. Aiyai bi niga buledina ya kanina ba tana kaka ya miya nonoğə.”

⁵⁹ Yesu niga giudi matabudi ba Kapaniyammo Diu lavedi edi bolu vanuwinemo lava i wailovelovedi.

Tauwaikaiwatana wapawapa Yesu a gose kamağe

⁶⁰ Bi lağannemo niga wailovelovedi a vaivaiyedi ba tauwaikaiwatana wapawapa niga mainana a giu, “Niga wailovelovena ba i pilipili kauwa. Aiyai kaka wailovelovena ya kaiwata.”

⁶¹ Yesu i sibe te tauwaikaiwatana yağolo te niga wailovelovena a waipilipiliye. Kamaina bi i giuwedina gado, “Niga wailovelovena ya kaka pilipilimi, ee?”

⁶² Sauginemo Tana Taunana Natuna ko kita ya sağə ya nawanawa malamo wala ena animiyamo, ba bainewa koi noğota?

⁶³ Maimaituwa Aluwina taunana yawasana ya viteviteda bi tubuğə ba geğə. Tagu giu e giugiuwemina ba Aluwa yawasana ya natonatome.

⁶⁴ Bi geğə te, ġesäumi mote koma waisumağə.”

Pakanemo ba Yesu i sibedi te mabai mote sima waisumağə bi aiyai kaka tana ya sakoyovoğe.

⁶⁵ Tana giu i laumunağena gado, “Niga taunana aubaina e giuwemina gado, ‘Mote aiyai kaka ima nato lisigumo te Tamagu mabai ya viteviteguna taudidi lisigumo sa nato.’”

⁶⁶ Niga giudi mulidimo ba tauwaikaiwatana wapewapedi Yesu a gose kamağe bi mote a kaiwata munağə.

† 6:49: Magumagula wala kalakalalelemo kani isana mana a kani.

⁶⁷ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 a miyamiyana i waitalayedina gado, “Temi kota ko ġoyeġoyena ko gosegħu, ee?”

⁶⁸ Bi Saimon Pita Yesu i giuwena gado, “Bada, aiyai lisinemo ka nawa? Tam lisimmo yawasana giudi yawasana ilailalala sa vitevitemai.

⁶⁹ Tama kei sumaqem bi ke sibe te tam taunana Waiwaiyawim Maimaituwa lisinaġa kuna yovo.”

⁷⁰ Ĝome te Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu ba 12 e vinemi bi geġa te, modomimo ġemota ba aluwa gebogebona i sunegi.”

⁷¹ Yesu ba Saimon Iskaliyot natuna Diudas i giugiuwe. Tana 12 modomimo bi geġa te, Yesu ya sakoyovoġe.

7

Yesu bi tasitasina

¹ Niga wailovelovena mulinemo, Yesu Galili plovins noponaġa i nawa. Tana mote i ġoje te Diudiya plovinsnaġa ya nawa, banina Diu waibabadidi eta a tavutavuġe te sai peki.

² Bi laġannemo Diu lavedi edi kape soina laġanna i tutuġeleġele ba,

³ Yesu tasitasina a giuwena gado, “Tam niga dobuna kwa gose bi kwa nawa Diudiya plovinsnemo bi mataila kwa voyedi te taukaiwatam sa kita.

⁴ Lava aiyai bi kauwa kandavonemo ya voivoiyedina ba lava mote sima sibe. Tam kuna ġoje te lava sa sibena ba mataila kwa voiye te dobumo lava sa kita.”

⁵ Tana tasitasina niga mainana a giuna, banina ba tana mote ai sumaqe.

⁶ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu egħi sauga kauwa mote i tava, bi sauga matabuna ba temi emi sauga bi nawa ko ġoyena te ko nawa.

⁷ Lava dobumo mote temi sima dabokemi, bi tagu sa dabokegu banina, tagu lava edi gebogebo yà giugiuwaimaġatidi.

⁸ Temi soinemo ko nawa. Tagu mote yàma nawa, banina tagu egħi sauga kauwa mote i tava.”

⁹ Yesu niga mainana i giuwedi bi tana Galilimo i miyagħwasa.

¹⁰ Bi ġome te tasitasina a nawanawa soimo ba tana muliġa kandavonaġa i nawa.

¹¹ Bi mba Soinemo ba Diu babadidi Yesu a tavutavuġe bi a waitalana gado, “Niga lavana bamo?”

¹² Bi ġome lava kumdi ba a waikasakasavena. Ĝesaudi a giuna gado, “Tana lava visuvisuna.” Bi ġesaudi a giuna gado, “Geġa, tana lava ya aiaiwainawenawedi.”

¹³ Bi geġa te, aiyai lavana mote Yesu i giugiuwaimaġati banina, Diu babadidi a nailedi.

Yesu soimo ya wailovelove

¹⁴ Laġannemo soi nuwana kovi ba, Yesu i saġa pali vanuwina ganakukuna nopoñemo bi wailovelove i waitubu.

¹⁵ Ĝome Diu babadidi a sove bi a giuna gado, “Niga lavana bainewa bi ena sibe i tausaġa? Tana mote i giluma bi sibe bamo i vai?”

¹⁶ Yesu edi giu i waimunena gado, “Niga wailovelovena mote tagu egħi wailovelove, bi taugiukamaġegu lisinaġa ya yovoyovo.

¹⁷ Tana aiyai Maimaituwa ena ġowana ya voivoiyena, kaka ya sibe te wailovelove yà voivoiyena ba Maimaituwa lisinaġa ya yovoyovo, ee tauguġa yà waitubudi.

¹⁸ Tana aiyai bi ena waibada ya giugiuwata, ba tana taunaḡa isana kasaḡesāḡena aubaina. Bi tana aiyai taugiukamaḡena isana kasaḡesāḡena aubaina ya noyanoyana ba mote ima kaikaiyovu bi giukauwa ya giugiuwe.

¹⁹ Mousis ba waiḡake i vitemi. Bi geḡa te, mote aiyai waiḡake kuma kaikaiwata. Bi bai aubaina ko ḡoyeḡoye te koi pekigu?"

²⁰ Ġome lava kumdi ena giu ai munena gado, "Tam ba aluwa gebogebona i sunegim! Aiyai waipekim ya ḡoyeḡoye?"

²¹ Yesu i giuwedina gado, "Tagu mataila ḡemota e voiye bi temi matabumi kona tatava.*

²² Mousis i giuwemi te natunatumi oloolotodi ba kwapibwali ko vitedi, bi mba waiḡakena mote Mousis i waitubu, bi nove emi magumagulaḡa i saḡa. Bi avena te Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡanna bi temi natunatumi oloolotodi lisidimo kwapibwali ko voivoiye.

²³ Bamoda Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡannemo, gomana olotona lisinemo kwapibwali sa voyena, ba Mousis ena waiḡake mote sima wai doukoto. Bai aubaina Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡannemo oloto e waiyawasanina dabanemo lisigumo kona medi.

²⁴ Em tau ena kauwa kwa kita kauwe kaka muliḡa bi kwa giu waiipoipo."

Yesu tana taunana Keliso

²⁵ MBA giudi dabedimo te Yelusalem lavedi ḡesaudi ai talana gado, "Niga olotona taunana sa ḡoyeḡoyena sai peki, ee?

²⁶ Tana debamo ya giugiuna bi mote bai lisinemo sima voivoiye. Bi waibabada sa giugiu te tana taunana augunai Buyobuyona?

²⁷ Bi geḡa te, tada ba te sibe te tana bamo maiḡa i tava, bi laḡannemo Buyobuyona ya natona, ba mote aiyai kaka ima sibe te tana bamo maiḡa i nato."

²⁸ Bi Yesu yaḡolo Pali vanuwina ganakukunemo i waiwailovelove, bi kalinana dididiginemo i giuna gado, "Emaso, bena kona sibegu. Bi kona sibe te bamo maiḡa e tava, tagu mote egū waibadamo e yovo. Bi taugiukamaḡegu ba giugiukauwina, tana taunana i giukamaḡegu bi temi mote tana ko sibe,

²⁹ bi geḡa te, tagu e sibe, banina tagu tana lisinaḡa te e yovo.

³⁰ "MBA giudi dabedimo tedi a ḡoyeḡoyena maso a pani, bi geḡa te, tana ena sauga yaḡolo mote i tava.

³¹ Bi lava kumdi nopodimo lava ḡesaudi ai sumaḡa bi a giuna gado, "Temi mba Kelisona ko giugiuwena ya natona male mataila nananakidi ya voiyledina mai niga lavana, ee?" Geḡa, Kelisona niga taunana i tava."

Waibabada tauyava a giukamaḡedi te maso Yesu a pani

³² "Ġome palisi a vaiye te lava kumna tana ena kauwa a waikasakasavene ba Palisi bi pilipilisi edi babada Pali vanuwina tauyavena a giukamaḡedi te Yesu sa pani."

³³ Yesu i giuna gado, "Tagu ba laḡani watīgena vaitemi ta miya munaḡa kaka taugiukamaḡegu lisinemo yà munaḡa.

³⁴ Temi kaka ko tavuḡegu bi mote koma banavigu, bi bamo ḡome yà nawana ba temi mote ḡemogemotimi te ḡome koma tava."

³⁵ Bi Diu babadidi taudiḡa a waigiugiuna gado, "Niga olotona bamo ya nawwa te tada mote tama kita? Male ya nawwa Guliki dobudiḡa eda lava sa miyamiyanemo te Guliki lavedi yai lovelovedi.

* ^{7:21:} Niga matailina ba Waiyawasi Laḡannemo oloto sidasidana i waiyawasan, Dyon 5:1-9.

³⁶ Niga giuna i vatovatona gado, “Temi kaka ko tavuğegu bi mote koma banavigu, bi kota tagu bamo ġome ba temi mote ġemoġemotimi te koma nato.’ Mba giuna banina ba bai?”

Yesu taunana yawasana tovosina

³⁷ Soi dididiga damonemo, Yesu i moito bi kalinana dididiginemo i giuna gado, “Aiyai bi gadona i maguna ba ya nato lisigumo bi yawasana gaubina ya tego.

³⁸ Bi aiyai ya waisumaġeguna ba ya tego, banina gilugilumina i giuna gado, ‘Gauba yawayawasanina kaka tedi lisidiġa ya nuwagini yovo.’

³⁹ Yesu niga mainana i giuna ba, tedi mabai tana sa waisumaġena ba sauga muliġa Aluwa Waiyawa sa vai. Mba sauginemo ba Aluwa mote i yovo, banina Maimaituwa yaġolo mote Yesu i lageti nawe malamo.

⁴⁰ Laġannemo tana ena giu a vaivaiyedi ba lava ġesaudi a giuna gado, “Giukauwa te niga olotona ba Taugiuwatana. Tana taunana te labelabe.”

⁴¹ Ĝesaudi a giuna gado, “Tana taunana Keliso.”

Bi geġa te, ġesaudi ai talana gado, “Bainewa te maso Keliso Galiliġa ya nato?”

⁴² Gilugilumina ya giugiu te Keliso ba Deivida ena tubulelesaġa ya nato, Betliġem tauninemmo Deivida ena animiyamo.”

⁴³ Kamaina bi Yesu dabanemo lava a dailidi.

⁴⁴ Ĝesaudi a ġoye te maso a kaididi bi geġa te aiyai mote lisinemo bai i voiyie.

Diu babadidi mote ai sumāġa

⁴⁵ Laġannemo Pali vanuwina tauyavena a munaġa nawa pilisi edi babada bi palisi lisidimo ba waibabada ai talayedina gado, “Bai aubaina mote ko pani natome?”

⁴⁶ Tauyava a giuna gado, “Mote bamo mainana lava ke vaiye i giugiuna mai niga lavana.”

⁴⁷ Ĝome palisi ai talana gado, “Temi kota i aiwainawenawemi, ee?”

⁴⁸ Bamo kona kita te palisi ee waibabada mba lavana ai sumāġe?

⁴⁹ Geġa, niga lavedi kumdi Mousis ena waiġake mote a sibe, taunana aubaina Maimaituwa ena medi kaka lisidimo ya yovo.

⁵⁰ Ĝome palisi ġemota isana Nikodimas tana dolinemo i nawa Yesu lisinemo, tana ena lava i giuwedina gado,

⁵¹ “Eda waiġake ya giugiu te lava mote tamai wavy yababe bi ta gei etale te kauwa banina ta gei sibe te tana bai i voiyewapa.”

⁵² Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bi tam kota Galili lavam, ee? Gilugilumina kwa iyevina ba taugiuwatana mote Galiliġa ima nato.”

⁵³ Ĝome te lava matabudi a dabalala bi ai nawa ġemoġemota.

8

Waivini waimatawapana

¹ Kamaina bi lava matabudi a nawa, bi Yesu i nawa Oliv oyanemo.

² Laġan i sako olaolalemo Yesu i tava munaġa Pali Vanuwina ganakukunemo i miyatulu, bi lava matabudi a tava a miya kwaivivili bi wailovelovedi i waitubu.

³ Bi i waiwailovelove ba waiġake tauwailovelovedi bi palisi, waivini waimatawapana ai doli tavaite te lava kumna matedimo ai moito.

⁴ Bi Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, niga waivinina ba i waimatawapa te ke pani tavaite.

⁵ Mousis ena wai^gake ya giugiu te mba mai waivinina ba ^gakimemo ka laipeki. Bi tam bainewa kwa no^gono^goti?"

⁶ Tedi a ^goyegoyena maso bai giuna i vatowapa bi ai wavu. Bi ge^ga te, Yesu i laudulu do^gamo bi nimanemo i waigilugiluma.

⁷ Bi tedi ya^golo te a waitala vitavitale, kamaina bi i miyamoito te i giuwedina gado, "Tam aiyai mote gebogebo ku voiye ba ^gakima kwa gei pwala^ge noi waivinina lisinemo."

⁸ Bi kota i laudulu muna^ga bi do^gamo i waigilugiluma.

⁹ Mba giuna a vaivaiye ba lava matabudi ai nawa ^gemo^gemota, magumagulidi a gei nawa. Yesu bi mba waivinina ya^golo ^gome i moimoito a gose kama^gedi.

¹⁰ Yesu i tau lageti bi waivini i waitalayena gado, "Waivini, tauwaiwavum ba^ga a nawa? Aiyai bamo ya miyamiya te yai wavum bi sai pekim ee ge^ga?"

¹¹ Bi waivini giu i waimunena gado, "Bada, ge^ga, mote bamo aiyai."

Kamaina bi Yesu i giuna gado, "Waivini, tagu kota mote y^àm^ài wavum te simai pekim. Kwa nawa bi gebona mote kuma voiye muna^ge."

Yesu tana dobu ena yanayana

¹² Yesu palisi i giu muna^gedina gado, "Tagu ba dobu lavedi edi yanayana. Aiyai ya kaikaiwataguna ba yawasana yananemo ya miya bi mote kaka waidudubala^ga ima nawa."

¹³ Bi palisi tana a giuwena gado, "Kuna kita, tam taum^ga gode kwa giugiu muna^gem, bi bai kwa giugiuwena ba mote giukauwa."

¹⁴ Yesu giu i waimunena gado, "Ge^ga, avena te tagu taugu^ga y^à giugiu muna^gegu bi bai y^à giugiuwedina ba giukauwa, banina tagu e sibe te bamo mai^ga e tava bi bamo mai^ga y^à nawanawa bi temi mote ko sibe te bamo mai^ga e tava bi bamo mai^ga y^à nawanawa.

¹⁵ Temi lavaota edi waikitamo lava ko kitakita waiipoipodi bi tagu mote aiyai lavana y^àm^à kitakitawaiipoipo.

¹⁶ Bi tagu lava y^à kitakitawaiipoipona ba giukauwemo, banina tagu mote taugu^ga, bi Tamagu taugiukama^gegu vaitena.

¹⁷ Emi wai^gake gilugiluminemo ya giugiu te tauwaimatamata labu bi bai giuna sa waianinenba giukauwa.

¹⁸ Tagu taugu^ga aubaigu y^à giugiu. Bi tauwaimatamata ^gesauna ba Tamagu taugiukama^gegu."

¹⁹ Tedi ai talayena gado, "Te Tamamna bamo?" Bi Yesu edi giu i waimunena gado, "Temi mote tagu ee Tamagu ko sibe, bamoda tagu ko sibegu maso Tamagu vaitena kona sibe."

²⁰ Yesu niga giudi i wailoveloveyedina ba Pali vanuwina ganakukunemo, sewasewa anisivudi diyanemo. Bi ge^ga te, mote aiyai i pani, banina ena la^gan kauwa mote i tava.

Yesu dabanemo ai sa^gasa^ga

²¹ Yesu i giu muna^gedina gado, "Tagu y^à nawa bi temi kaka tagu ko tavu^gegu bi emi gebogebomo kaka ko peki. Bi bamoma^ga y^à nawanawana ba temi mote kaka ^gome koma tava."

²² Te Diu lavedi edi waibabada ai talana gado, "Te tana tauna^ga yai peki muna^ge, ee?" Taunana aubaina, ya giugiu te tada mote tana ena aninawa^ga tama nawa.

²³ Yesu edi giu i waimunena gado, "Temi ba niga dobuna lavemi bi tagu ba mala^ga e yovo. Bi temi ba niga dobuna lavemi bi tagu mote niga dobuna lavagu.

²⁴ Bi yà giugiuwemi te emi gebogebomo kaka ko peki, bamoda mote koi sumaq̄a te tagu ba Tana Taunana, temi kaka emi gebogebomo ko peki.”

²⁵ Bi tedi tana ai talayena gado, “Bi tam aiyai?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Maibena wala pakanemo e giugiuwemina.

²⁶ Bi emi kauwa dabedimo maso e etaetalemi. Bi mba mainana ba yà kagebogeboğemi bi geğə te, taugiukamağegu ba giukauwa bi bai i giugiuweguna, taunana dobumo lava yà giugiuwemi.”

²⁷ Tedi mote a sibe te Yesu ba Tamana i giugiuwata.

²⁸ Taunana aubaina, Yesu i giuwedina gado, “Lağannemo, Tana Taunana Natuna ko kailagetina, kaka ko sibe te tagu aiyai. Tagu tauguğə egū ġailisimo mote kaka bai yàma voiye bi bai Tamagu i wailoveguna taunana yà giugiuwe.

²⁹ Bi taugiukamağegu ba mote i gose kamağegu, banina tagu lağan matabuna ena ġowana yà voivoiyedi.”

³⁰ Yesu niga giudi i giuwedi bi mabai a vaivaiyena ba tana ai sumaq̄a.

Giukauwa kaka ya kuvesim

³¹ Kamaina bi Diu lavedi mabai Yesu a waisumağena, i giuwedina gado, “Bamoda temi bi tagu bai yà wailovelovemina ko kaiwata kauwedina, ba giukauwa te temi ba tagu egū tauwaikaiwatana.

³² Temi kaka giukauwa giudi ko sibedi bi giukauwina kaka gebogebomo ya kuvesimi.”

³³ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama Eiblağam ena tubulelesa bi mote aiyai ena taupaula yababa, bi bainewa te tam kwa giugiu te tama waitaupaula yababemo ka potiyovo?”

³⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Tagu yà giugiu kauwemi, tana aiyai bi gebogebo ya voivoiyena ba gebo tana ya waibadabadaye.

³⁵ Taupaula yababa mote vanuwa lavedi vaitedi sima miya gulata, bi vanuwa lavedi natuotidi kaka vaitena sa miya nonoğā.

³⁶ Taunana aubaina, Maimaituwa Natuna ya kuvesimina ba kamaina i kuvesi kauwemi.

³⁷ Tagu e sibemi te temi Eiblağam ena tubulelesa bi geğə te, eta ko tavutavu te tagu koi pekigu, banina giugu mote nopomimo ima kenakena.

³⁸ Tagu Tamagu bai i wailoveguna yà giugiuwemi bi kota temi mainana tamemi* bai i wailovemina mainana ko voivoiyen.”

³⁹ Tedi ena giu ai munena gado, “Eiblağam ba tama ema magula.”

Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bamoda temi Eiblağam natunatuna, maso ba emi kauwa kona voivoiyedina mai tana ena kauwa.

⁴⁰ Tagu yà giugiu kauwemi te Maimaituwa bai i giuwedu bi e vaivaiyena yà giugiuwemi, bi bainewa te temi eta ko tavutavu te koi pekigu. Eiblağam mote mai kauwidi i voiyedi.

⁴¹ Temi ba tamemi ena kauwa ko voivoiyedi.”

Tedi ena giu ai munena gado, “Tama mote keda, tama Tamamai ġemota. Tana taunana Maimaituwa.”

⁴² Yesu i giuwedina gado, “Bamoda Maimaituwa bi Tamemi maso ba tagu kona ġoyegu, banina tagu Maimaituwa lisinemo te e yovo. Tagu mote nuwagumo e yovo, bi Maimaituwa i giukamağegu.

⁴³ Bai aubaina giu yà giugiuwemina banidi mote koma sibesibedi? Banina ba temi bai yà giugiuwemina mote koma vaivaiye kauwedi.

⁴⁴ Temi ba tamemi taumudulele, taunana aubaina kona ġoye te tana ena ġowana ko voiyedi. Pakanemo ba tana tauwaipeki bi giukauwa mote i

* **8:38:** Tedi tamedi ba taumudulele.

kaiwata, banina tana lisinemo mote giukauwa. Lağannemo ya kaiyovuna mba tana kalina otina, banina tana tauwaikaikaiyovu bi kaiyovu tamedi.

⁴⁵ Tagu giukauwa yà giugiuwemi, bi geğə te, temi mote koma waisumağegu.

⁴⁶ Bai gebona e voiye bi temi ko waiwavugu? Bi bamoda giukauwa yà giugiuwe, ba kamaina te koi sumağegu.

⁴⁷ Maimaituwa natunatuna ba kalinana sa vaivaiye. Temi Maimaituwa kalinana vaiyena kona daboke, banina temi mote Maimaituwa natunatuna.”

Yesu i tausağana mote mai Eiblağam

⁴⁸ Bi Diu lavedi Yesu ena giu ai munena gado, “Tama ke giukauwa te tam Sameliya lavam bi aluwa gebogebona i suneğim.”

⁴⁹ Bi Yesu i giuna gado, “Tagu mote aluwa gebogebona i suneğigu bi tagu Tamagu yà vivivile bi temi mote tagu koma vivivilegu.

⁵⁰ Tagu mote isagu kasağesağena aubaina yàma noyanoya bi Tamagu ena ġowana ba lava tana isana sa kasağesağe, banina tana taunana taulauetala.

⁵¹ Giukauwemo yà giugiuwemi, te tana aiyai giugu ya vovoteyateyaena ba mote kaka ima peki.”

⁵² Ĝome Diu babadidi a giuwena gado, “Niganana kaka ke sibem te tam ba aluwa gebogebona i suneğim. Eiblağam i peki bi kota taugiuwatana a peki bi tam kuna giu te aiyai bi em wailovelove ya kaikaiwatedina ba mote kaka ima peki.

⁵³ Te tam sera kuna sağə gulatana kaka tamamai Eiblağam, ee? Tana i peki bi kota taugiuwatana a peki. Bi tam sera kwa sağə kamağedi, ee?”

⁵⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tagu tauguğə yà kasağe muñağeguna ba banina geğə. Bi temi ko giugiu te Tamagu ba emi Maimaituwa, tana taunana tagu ya kasağegu.

⁵⁵ Avena te temi mote ko sibe bi tagu ba e sibe. Bi bamoda tagu e giu te mote yà sibe ba yà waikaikaiyovuna mai temi. Bi tagu e sibe aubaina kalinana yà vovoteyeteye.

⁵⁶ Tamemi Eiblağam i yasisi gulata te egu nato saugina ya kita, tana i kita bi i wainuwavisu.”

⁵⁷ Bi tedi a giuwena gado, “Tam mote yağolo kwalabu 50 ku vai bi kwa giugiu te Eiblağam kuna kita.”

⁵⁸ Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te mulığa kaka Eiblağam i tubuğana ba Tagu e miyamiya.”

⁵⁹ Ĝome lava ġakima a legaudi te maso a lauġakimina ba Yesu kandavonemo i vasoyavai bi Pali vanuwina i gose.

9

Yesu, oloto matapotapotana mai i tubutubuğayena i waiyawasani

¹ Yesu i bababala ba oloto matapotapotana mai i tubutubuğayena i kita.

² Ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Labai, aiyai ena gebo i voiye te niga olotona mamatapotapotana i tubuğə? Tana ena gebo ee tamana bi tinana edi gebo?”

³ Yesu i giuwedina gado, “Geğə, mote tana e tamana bi tinana edi gebo. Tana matana potapotana i tubuğana ba Maimaituwa ena ġailisi lisinemo ya kamağati.

⁴ Tada ba suwalemo taugiukamağegu ena noya ta voiye, dudubala ya natonatona ba mote aiyai kaka ima noya.

⁵ Tagu dobumo yaḡolo yà miyamiya ba tagu taunana dobu lavedi edi yanayana.”

⁶ Niga giuna mulinemo ba Yesu doḡamo i gelolo, i viliwainiginigi bi i vai te oloto matanemo i musu

⁷ bi i giuwena gado, “Kwa nawa bi matam Silowam Topanemo kwa koḡa. Giu Silowam banina ba ‘giukamaḡe.’”

Kamaina bi oloto i nawa, matana i koḡakoḡa ba matana i yana, i waikita bi i nawa ena vanuwemo.

⁸ Diyanemo taumiya bi lava mabai wala a kita i waiwaigigimanana a giuna gado, “Niga olotona taunana wala i miya bi i waiwaigigimana, ee?”

⁹ Lava ġesaudi a giuna gado, “Tana taunana.”

Bi kota ġesaudi a giuna gado, “Geḡa, niga olotona kitana mai mba olotona matapotapotana.”

Kamaina bi olotona taunaḡa i giu bagibagina gado, “Tagu taunana.”

¹⁰ Tedi ai talayena gado, “Bainewa bi matam i yana?”

¹¹ Bi tana i giuwedina gado, “Oloto isana Yesu, doḡa i gelolo, matagumo i musu bi i giuweguna gado, ‘Kwa nawa te Silowam topanemo matam kwa koḡa.’ Ġome e nawa matagu e koġekōġedi ba matagu a yana.”

¹² Bi tedi ai talayena gado, “Bi olotona bamo?” Bi Oloto i giuna gado, “Mote e sibe.”

Palisi oloto i yawayawasanana a laumulimuliye

¹³ Olotona matapotapotana a natome Palisi lisidimo.

¹⁴ Yesu doḡa i gelolo wainiginigi bi oloto matapotapotana i waiyawasanina ba Diu lavedi edi Waiyawasi Laġannemo.

¹⁵ Taunana aubaina, Palisi oloto ai talaye te bainewa matana i yana. Bi tana i giuwedina gado, “Tana matagumo doḡa viliviliwainiginigina i musu bi topamo e koḡa te niganana yà waikita.”

¹⁶ Palisi ġesaudi a giuna gado, “Niga olotona kauwina i voyena ba mote Maimaituwa lisinaḡa i yovo, banina tana eda Waiyawasi Laġanna ena waiġake i waidoukoto.”

Bi kota lava ġesaudi a giuna gado, “Gebogebo lavana mote luvana niga mai matailina ima voiye?” Ġome te waimiyatauli i tubuḡa.

¹⁷ Palisi oloto ai tala munaġena gado, “Te ku giuwemai, niga olotona matam i kakayanana ba kuna sibe te tana aiyai?”

Bi oloto edi giu i waimunena gado, “Tana ba taugiuwatana.”

¹⁸ Diu babadidi yaḡolo mote ai sumaḡa te oloto matapotapotana mai i tubuḡaye bi niganana ya waikita, taunana aubaina tamana bi tinana a giuwedi te a tava.

¹⁹ Bi ai talayedina gado, “Niga ba temi natumi, ee? Kona giu te matapotapotana i tubuḡa, bi bainewa te niganana ya waikita?”

²⁰ Tinana bi tamana giu ai munena gado, “Tama natumai te ke sibe, tana matapotapotana i tubuḡa.

²¹ Tana bainewa bi i waikita e aiyai matana i kayanana, tama mote ke sibe. Tana kaikana i didiga, koi talaye te taunaḡa aubaina ya giu.”

²² Tamana bi tinana Diu babadidi a nailedi taunana aubaina, niga giuna mainana a vato. Diu edi babada kaikana ai anina te lava aiyai Yesu ya kamaġti te tana Buyobuyona ba bolu vanuwinemo sa kapotiyovo.

²³ Tamana bi tinana a naila, taunana aubaina a giuna gado, “Tana kaikana i didiga, koi talaye.”

²⁴ Kamaina bi oloto matapotapotana i yawayawasanana a giuwe i te tava munaḡa bi a giuwena gado, “Maimaituwa matanemo kwa giukauwa, tama ke sibe te niga olotona i waiwaiyawasanimna ba gebogebo lavana.”

²⁵ Bi edi giu i waimunena gado, “Tagu mote e sibe, bamoda tana gebogebo lavana ee geḡa, bi bai e sibena ba tagu matagu potapotana bi niganana yà waikita.”

²⁶ Bi tedi ai talayena gado, “Bai kauwina lisimmo i voiye? Bi bainewa matam i kayanedi?”

²⁷ Bi edi giu i waimunena gado, “Tagu kaikana e giuwemi bi mote ko vaiye. Bai aubaina ko ḡoyeḡoye te ko vaiye munaḡe? Temi kota ko ḡoyeḡoyena ena tauwakaiwatana, ee?”

²⁸ Ġome tana a giuvitavitalena gado, “Tam mba lavana taukaiwatana bi tama ba Mousis taukaiwatana.

²⁹ Tama ke sibena ba Maimaituwa Mousis lisinemo i giugiu, bi niga lavana ba mote tama ka sibe te bamo maiḡa i tava.”

³⁰ Oloto i giuwedina gado, “Konai sovegu te mba lavana mote ko sibe te bamomaīga i tava bi tana matagu i kayana!

³¹ Te sibe te Maimaituwa mote gebogebo lavedi ima vaivaiyedi. Tana ba tauvivilena bi ena ḡowana tauvoiyena lavedi kalinedi ya vaivaiyedi.

³² Wala nove pakanemo te niganana, bamo mote aiyai i vaiye te lava matapotapotana mai i tubutubuḡayena ai yawasani.

³³ Bamoda niga lavana mote maso Maimaituwa lisinaḡa i yovo, ba maso mote bai i voiye.”

³⁴ Oloto ena giu dabanemo ba tedi a giuwena gado, “Tam gebomo kuna tubuḡa bi kwai lovelovemai, ee?” Bi a kwavivai te i nawa.

Aluwa ena matapota

³⁵ Yesu i vaiye te olotona bolumo a kwavivai bi laḡannemo i banabanavi ba i waitalayena gado, “Tana Taunana Natuna kwa waisumaḡe ee geḡa?”

³⁶ Bi oloto giu i waimunena gado, “Bada, ku giuwegu te mba aiyai lavana bi yài sumaḡe?”

³⁷ Yesu i giuwena gado, “Kaikana kuna kita, tana taunana niganana vaitena ko waigiugiu.”

³⁸ Oloto i giuna gado, “Bada, yà waisumaḡem!” Bi Yesu matanemo tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i lauduneye.

³⁹ Yesu i giuna gado, “Tagu niga dobunemo ba etala aubaina e yovo. Te tedi mabai sa noḡonoḡoti te mote a sibe kauwe ba matedi kaka sa yana bi mabai sa noḡonoḡoti munaḡedi te bena a sibe kauwa ba yaḡolo matedi poteptodi.”

⁴⁰ Ġome Palisi a vaiye te Yesu mainana i giugiu, ba ai talana gado, “Gode tama matamai poteptodi, ee?”

⁴¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamoda matemi a pota maso ba waigebo geḡemi, bi geḡa te ko waikita, mba ko kakamaḡatimi te temi ba gebogebo lavemi.”

10

Tauwailaba visuvisuna bi ena sipusipu

¹ Yesu i giuna gado, “Palisi, yà giugiu kauwemi te lava aiyai sipu edi ganakuku mataetinaḡa mote ima valageta bi gavogavo ḡesaunaḡa ya solasaḡana ba tana taudanedanene bi taukoinene.

² Lava aiyai bi mataetaḡa ya valavalagetana ba tana taunana sipu taulabedi.

³ Mataeta taulabena mataeta ya kaikamağe te sipu taulabena ya valageta. Bi sipu taulabena ena sipu ġemoġemotaġa isedi ya lauiyava bi kalinana vaiyeġonena a sibe kauwe taunana aubaina, yai dolidi te sa potiyovo.

⁴ Tana ya doli bi ena sipusipu sa kaiwata, banina tana kalinana vaiyeġonena a sibe kauwe.

⁵ Tedi lava ġesauna mote kaka sima kaiwata, mba lavana kaka sa velau sa gose kamağe banina, kalinana mote a vaiyeġone.”

⁶ Yesu niga lautaulalana palisi i giuwedi bi geġa te, tedi giuna banina mote a sibe.

Yesu tana tauwailaba visuvisuna

⁷ Taunana aubaina, Yesu giu i laumunaġena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te tagu taunana sipusipu edi mataeta.

⁸ Temi mabai kona gei tava bi Maimaituwa ena dam lavedi kona labelabedina, ba temi taudanedanene bi taukoinene, taunana aubaina sipusipu mote emi giu a vaivayedi.

⁹ Tagu taunana mataeta, tedi mabai lisiguġa sa solasaġona ba sa yawasana. Tedi sa solasaġa bi sa potiyovo te kani sa banavi bi ġoyogumo sa miya.

¹⁰ Bi taudanene ya solasaġona ba ya danene, yai peki bi ya laukivigebolebo. Bi tagu e yovona ba yawasana ko vai bi yawasanina ba yawasana tupana.

¹¹ “Tagu taunana sipu taulabedi visuvisugu. Sipu taulabedi visuvisuna ena yawasana ya nuwakamağe te ena sipusipu aubaidi ya peki.

¹² Bi mane taubagibagiyena ba tana mote sipu taulabedi taunana aubaina, laġonnemo tabei ya kita ya natonato ba ya velau sipusipu ya gosed. Te tabei sipusipu ya suluvaidi bi yai dabalalidi.

¹³ “Taubagibagi ba maiia aubaina ya noyanoya, tana mote sipusipu taulabedi te yai sasalanedi.

¹⁴ “Tagu taunana tauwailaba visuvisugu, egu sipu e sibedi bi sipu tagu a sibegu.

¹⁵ Mainana kota Tamagu i sibegu bi tagu Tamagu e sibe. Bi tagu luvana egu sipusipu aubaidi yà peki.

¹⁶ Egħi sipu ġesaudi mote niga ganakukunemo, tedi vaitedi yà natomedi te kalinagu sa vaiye, te dam ġemota ya tubuġa, bi edi tauwailaba ġemota.

¹⁷ “Tamagu ya ġoyegħoyegħuna banina, tagu kaka egħi yawasana yà vitekamāge bi kota yà vaimunaġe.

¹⁸ Mote aiyai kaka egħi yawasana ima vaikamağe. Tagu egħi ġowana te egħi yawasana yà vitekamāge. Bi egħi ġailisi ya kenakena te egħi yawasana yà vitekamāge bi kota egħi ġailisi ya kenakena te yà vaimunaġe. Niga taunana tamagu ena giuvavasaġa i vitegu te yà voiye.”

¹⁹ Laġannemo Diu lavedi niga giudi a vaivaiyedi ba a daili munaġedi.

²⁰ Lava wapewapedi a giuna gado, “Tana aluwa gebogebona i sunegi bi ya giugiu yababayaba. Bai aubaina kalinana ko vaivaiye?”

²¹ Bi geġa te, ġesaudi a giuna gado, “Niga mote mainana lava aluwa gebogebodi a sunesuneġġina kalinana. Aluwa gebogebona maso ġemogħemotina lava matana potapotana i kayana, ee?”

Diu lavedi Yesu mote ai sumāġe

²² Kamaina bi Pali Vanuwina Soina Yelusalemmo laġanna i tava. Bi mba ba sinou bi taumata sauginemo,

²³ bi Yesu ba pali vanuwina didiyaunaġa bi Solomon ena Yoveyovenoponaġa i nawawawa.

²⁴ Diu lavedi a tava te Yesu a dubutawi bi a giuna gado, “Kwa alamiya moimoisili, bamoda tam Buyobuyona te kwa giu otigemai?”

²⁵ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bena kaikaina e giuwemi bi temi mote koi sumāgegu. Tagu anisove matailidi e voivoiyedina Tamagu ena ġailisimo, taudidi sa kakamaġatigu.

²⁶ Bi geġa te, temi mote koma waisumaġegu banina, temi mote tagu egū sиписиу.

²⁷ Bi tagu egū sиписиу ba kalinagu sa vaivaiye, bi tagu e sibedi bi tedi tagu sa kaikaiwatagu.

²⁸ Tagu yawasana ilailala yà vitedi te mote sima peki, bi mote aiyai kaka ima kwayagu.

²⁹ Tamagu wailewapanina, tana ġailisi i vitegu te bai matabuna yà waibadaye. Bi mote aiyai kaka Tamagu nimanemo ima kwayavai.

³⁰ Tagu bi Tamagu ba tama lava ġemota.”

³¹ Kamaina bi Diu lavedi kota ġakima a laitupa munaġa te maso a ġakimemo a laipeki

³² bi geġa te, Yesu i giuwedina gado, “Tagu Tamagu i wailovegu te mataila wapewapedi visuvisudi e voyedi. Bi temi bamo kauwidi dabedimo ko ġoyegoyena ko laipekigu?”

³³ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama mote kauwa visuvisudi kuna voivoiyedina aubaidi kama lauġakimim bi em waidiboga dabanemo. Tam ba lava ota bi kwa giugiu te tam bena Maimaituwa.”

³⁴ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi kona sibe ee geġa te emi Waiġake gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado, ‘Tagu e giu te temi ba dobu maimaituwidi.’*

³⁵ Te sibe te Maimaituwa kalinana ba giukauwa te i yovo Islael lavedi lisidimo. Bi tedi mabai niga giuna sa kulakulavitalena ba Maimaituwa i giu te tedi taunana dobu maimaituwidi.

³⁶ Tagu ba Tamagu i vinegu bi i giukamaġegu te dobumo e yovo. Bi yà giugiu te tagu ba Maimaituwa Natuna. Bai aubaina ko giugiu te tagu yà waidiboga? Tagu mote yàma waidiboga.

³⁷ Bamoda Tamagu ena ġowana mote yàma voivoiyé ba avena komai sumāgegu.

³⁸ Bi bamoda temi mote tagu koi sumāgegu ba anisove matailidi yà voivoiyedina taudidi koi sumāgedi. Ĝome kaka ko sibe te Tamagu ba Tagu nopogumo bi Tagu ba Tamagu nophonemo.”

³⁹ Ĝome Yesu maso a kaididina ba tana i vasoyavai te i nawa.

⁴⁰ Kamaina bi Yesu i munaġa nawa Diyoudan gaubina noi nevanemo, wala Diyon taukabulu i laulaukuluna modomodonemo bi ġome i miya.

⁴¹ Ĝome i miyamiya ba lava wapewapedi a tava lisinemo bi a giuna gado, “Diyon taukabulu mote mataila i voyedi. Bi bai i giugiuwedina ba giukauwa te niga lavana i giugiuwata.”

⁴² Kamaina bi ġome lava wapewapedi Yesu ai sumāge.

11

Yasalesi ena peki

¹ Oloto isana Yasalesi i sida, tana ba Beteni lavana, Beteni ba Meli tinanatuna Mata vaitena edi malagai.

² Niga Melina taunana Yasalesi sidasidana nuvuna, tana muliġa masi panepanena i ġini, Bada kaġenemo bi dabanemo i bakili.*

* **10:34:** Sale 82:6 * **11:2:** Ingilisimo i giu te awa wapedi 12.

³ Kamaina bi Yasalesi nuvunuvuna labu Yesu ena giu a giukamaġena gado, “Bada, valeti kauwim ba i sida kauwa.”

⁴ Bi laġannemo, Yesu mainana i vaivaiye ba i giuna gado, “Niga sidanemo ba mote ima peki. Bi Maimaituwa ena ġailisi namalina ya kamaġati. Te mba kauwinemo Maimaituwa Natuna kaka namala sa vite.”

⁵ Yesu ena ġoġe ba Mata, Meli bi nuvudi Yasalesi.

⁶ Taunana aubaina, laġannemo i vaiye te Yasalesi i sida, ba tana mote i tava makai bi ġome kota laġan labu i miya.

⁷ Ĝome te ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ta munaġa Diudiya plovinsnemo.”

⁸ Bi ena tauwaikaiwatana ena giu ai munena gado, “Labai, maġoota Diu lavedi a ġoġegoyenā maso ai pekim bi tam niganana munaġa ġome kwa ġoġegoye, ee?”

⁹ Yesu i giuwedina gado, “Tada suwalemo noya ta voyiedi.[†] Lava mabai suwalaġa sa nawanawana ba mote ġemogemotina te kaġedi simai tutudi, banina tedi dobu ena yanayana a kita.

¹⁰ Bi tedi mabai dudubalaġa sa nawana ba kaġedi sai tutudi, banina tedi lisidimo mote yanayana.”

¹¹ Niga giudi i tainuwataudi mulinemo bi i giuwedina gado, “Eda tau Yasalesi ba ya kenakena bi tagu yà nawa lisinemo bi yà lainuwesi.”

¹² Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Bada, bamoda tana ya kenakena ota ba ya yawasana.”

¹³ Yesu ena giu banina ba Yasalesi i peki bi ena tauwaikaiwatana ai noġota benakage tana i kenakena ota.

¹⁴ Taunana aubaina, Yesu i giu otigedina gado, “Yasalesi ba i peki,

¹⁵ tagu ei nuwavisu te tagu mote ġome, banina temi koi sumaġeguna aubaina. Niganana kaka ta nawa lisinemo.”

¹⁶ Kamaina bi Tomas (a waiisana Didimas[‡]) falona tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Kamaina te matabuda ta nawa bi Yesu vaitena ta peki.”

¹⁷ Bi laġannemo Yesu Betenimo i tavatava, ba i vaiye te Yasalesi tauywamo i kenana ba laġan 4 a kovi.

¹⁸ Beteni te Yelusalem ba manekina mote i lofa, maso ba 3 kilomita mainana.

¹⁹ Bi Diu lavedi wapewapedi a tava te Mata bi Meli ai nuwaubedi banina nuvudi i peki.

²⁰ Laġannemo Mata i vaiye te Yesu i natonato, ba i potiyovo i nawa te i banavi, bi Meli ba vanuwemo i miya.

²¹ Bi Mata, Yesu i giuwena gado, “Bada, tam maso bi niga ġome, tasigu mote maso i peki.

²² Bi tagu e sibe te bai niganana kwai baġayena ba Maimaituwa kaka ya vitem.”

²³ Yesu i giuwena gado, “Tasim kaka ya kenamoito munaġa.”

²⁴ Bi Mata giu i waimunena gado, “Tagu e sibe te kenamoito laġannemo kaka tana ya kenamoito.”

²⁵ Yesu giu i waimunena gado, “Tagu taunana kenamoito bi yawasana. Tedi mabai bi sa waisumaġeguna ba avena te a pekina bi yaġolo te sa yawasana,

²⁶ bi lava miyemiyedi mabai sa waisumaġeguna mote kaka bai laġannemo sima peki. Niga giuna kwa waisumaġe ee geġa?”

[†] **11:9:** Ingilisimo i giu te awa wapedi 12. [‡] **11:16:** Alemik bi Guliki kalinedimo, isa Didimas banina ba laġalāġa.

²⁷ Bi Mata i giuna gado, “Bada, ya waisumaġem te tam taunana Buyobuyona, Maimaituwa Natuna, dobumo kuna yovo.”

²⁸ Mata giu i waikovi mulinemo ba i munaġa vanuwemo, tasina Meli lisinemo bi nuwatauġa i tainuwatauna gado, “Meli, Labai i tava bi ya ġoġegħoyena ya kitam.”

²⁹ Bi sauginemo Meli giu i vaivaiye ba i miyamoito makai bi i nawa Yesu lisinemo.

³⁰ Bi Yesu yaġolo mote malagaimo i solasaġa bi tana bamo Mata i banabanavinemo ġome i miyamiya.

³¹ Sauginemo Diu lavedi mabai Meli vaitena vanuwemo a wainuwaubana, a kita te maġemota vanuwa i potiyovo kamaġe, ba ai noġota bena Meli i nawanawa tauyewamo ġaba aubaina, kamaina bi a kaiwata.

³² Laġannemo Meli i tava Yesu lisinemo bi i kitakita ba kaġe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliġed bi i giuna gado, “Bada, bamoda tam bi niga ġome, mote maso nuvugu i peki.”

³³ Ĝome Yesu i kita te Meli bi Diu lavedi a ġabaġaba ba tana nuwana i toitoi bi i wainuwaboya kauwa.

³⁴ Kamaina bi i waitalayedina gado, “Tana bamo ġome kona sako?” Tedi a giuna gado, “Bada, kwa nato bi kwa kita.”

³⁵ Ĝome te Yesu i ġaba.

³⁶ Bi Diu lavedi diyanemo a moimoitona a giuna gado, “Kona kita, tana i ġoġe gulate!”

³⁷ Bi lava ġesaudi a giuna gado, “Niga olotona lava matapotapotana i waiyawasani. Tana bi niga ġome maso ba Yasalesi i sagu te, mote maso i peki.”

Yesu Yasalesi pekimo i kakenamoito

³⁸ Ĝome Yesu nuwana i toitoi munaġa bi i nawa tauyewamo, bi tauyewina mataetina ba ġakima dididiginemo ai dougudu.

³⁹ Bi Yesu i giuna gado, “Ġakima ko kaikamaġe tabunemo!” Bi oloto pekipekina nuvuna tautuweġina Mata i giuna gado, “Bada, niganana ba bovana i gebo kauwa, banina kaikana laġan 4 a kovi.”

⁴⁰ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tagu e giuwem ee geġa, bamoda tam kwai sumaqna ba Maimaituwa ena ġailisi namalina kwa kita?”

⁴¹ Kamaina bi ġakima a kaikamaġe tabunemo. Ĝome Yesu i waikita saġa malamo bi i giuna gado, “Ebom, Tamagu, te kalinagu mote kuma vaivaiye kamaġe.

⁴² Tagu e sibe kauwem te tam sauga matabuna kalinagu kwa vaivaiye, bi bai e giuwemna ba niga lavedi sa moimoitona kedi nawamo te kalinagu sa vaiye bi sai sumaqna te tam ba tagu kuna giukamaġegu.”

⁴³ Ĝome Yesu giu i waiwaikovi ba i binauna gado, “Yasalesi, ku potiyovo!”

⁴⁴ Kamaina bi oloto pekipekina tauyewamo i potiyovo. Tana nimana, kaġena, kununa bi tunina matabuna galamo sumesumedi. Ĝome Yesu i giuwedina gado, “Kokowaga galedi ko kaikamaġed bi ya nawa!”

Yesu kana pota a yesi te sai peki

⁴⁵ Diu lavedi wapewapedi Meli vakitana aubaina a tavatavana, tedi bai Yesu i voivoiyena a kita bi ai sumaqna.

⁴⁶ Bi lava ġesaudi a nawa Palisi lisidimo bi bai Yesu i voyiena taunana sa tainuwataudi.

⁴⁷ Ĝome pilipilisi edi babada bi Palisi, ai ĝemotidi bi waibabada edi bolu a sako. Bi a giuna gado, “Tada niganana bai ta voiye? Niga olotona ba anisove kauwidi wapewapedi ya voivoyedi.

⁴⁸ Bamoda tada bi ta kita kamaĝena ba lava matabudi tana sai sumaĝe. Mba sauginemo kaka Loum ĝaviyidi sa tava te tada eda Pali vanuwina bi eda dobu sa kagebogebodi.”

⁴⁹ Ĝome edi tau ĝesauna isana Kaiyapas, tana ba pilipilisi edi bada mba kwalabunemo. Tana i miyamoito bi i giuna gado, “Temi mote ko sibe te bai ko giugiuwe!

⁵⁰ Temi mote ko sibe, i visu te lava ĝemota maso aubaida i peki bi matabuda te yawasana, kaka dobu matabuna sa kagebogebona.”

⁵¹ Mba kwalabunemo, Kaiyapas ba pilipilisi edi bada. Bi niga giudi i vatovatodina ba mote nuwanemo i waitubudi. Bi Yesu Diu lavedi aubaidi ya pekina, taunana i giugiuwata.

⁵² Bi Diu lavedi mote taudīga, bi Maimaituwa natunatuna a dabadabalalana ya natomedi, te yai ĝemotidi bi dam ĝemota ya tubuĝa.

⁵³ Kamaina bi mba laĝannemo te noi i nawana ba tedi Yesu kana pota a yesi te sai peki.

⁵⁴ Taunana aubaina, Yesu mote Diu lavedi matedīga i nawanawa. Bi ĝome te i nawa Iflem malagainemo kalakalalele diyanemo, bi ĝome ena tauwaikaiwatana vaitena a miya.

⁵⁵ Laĝannemo Diu lavedi edi Vawaitauli Soina saugina i tavatava ba lava wapawapa a tava Yelusalemmo ai ĝemotidi. Bi Diu lavedi edi vaivaimo ba a vokaukauwa munaĝedi mulīga kaka Vawaitauli Soina.

⁵⁶ Tedi yaĝolo te Yesu a tavutavuĝe, bi pali vanuwina didiyauna a moito kwaivivili bi edi lava ai talayedina gado, “Bainewa ko noĝonoĝoti? Kona sibe te niga soinemo ya tava ee geĝa?”

⁵⁷ Bi geĝa te, pilisi edi babada bi Palisi giu a sako te aiyai bi bambo ĝome Yesu i banavina ba ya kamaĝati te sa pani.

12

*Yesu masi panepanena kaĝenemo a ĝini
(Met 26:6-13, Mak 14:3-9)*

¹ Mulīga kaka laĝan 6 sa kovi te Vawaitauli Soina, bi Yesu i tava Betenimo Yasalesi ena animiyamo, Yasalesina taunana i peki bi Yesu i kakenamoito munaĝe.

² Yesu i tava aubaina te tedi aubiga kanina a kanonoĝi. Mata kani i yati bi Yasalesi, Yesu bi lava ĝesaudi vaitedi teibolo diyanemo a kena giligili bi kani i vite nawedi te a kani.

³ Kamaina bi Meli masi panepanena af lita luvana dubina mai'ina dididiga i natome bi Yesu kaĝenemo i ĝini. Bi dabanemo i bakili bi vanuwa nopona ba masi panena i waiwanavu. Niga masina ba ĝawaĝawa isana nad masinemo a voiye.

⁴ Yesu ena tauwaikaiwatana ĝemota Diudas Iskaliot, tana taunana mulīga ya sakoyovoĝe, i giuna gado,

⁵ “Mba masina maiina ba kwalabu ĝemota ena maiia* luvana, temi maso kona kuneye bi manena lava wainuwatoitoidi kona vitedi.”

⁶ Tana niga giuna i giuwena ba mote lava wainuwatoitoidi sagudi aubaidi, banina tana ba taudanene. Bi kota tana ba mane baikina taulabena bi manenemo i laulaukuliasolu.

* **12:5:** Diu lavedi lisidimo taubagibagi kwalabu ĝemota nopenemo i noyana, ba ena maiia 300 denali ya vai.

⁷ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Waivini ku kita kamağe, tana niga kauwina i voyiena ba dobogu aubaina i kanonoğī.

⁸ Temi lağan matabuna lava wainuwatoitoidi vaitedi ko miyamiya bi tagu ba mote lağan matabuna vaitemi tama miya nonoğā.”

Yasalesi kana pota a yesi

⁹ Lağannemo Diu lavedi kumdi a vaiye te Yesu ba Betenimo Yasalesi ena vanuwemo, ba tedi a tava lisinemo. Bi mote Yesu taunağā kitana aubaina bi kota Yasalesi vaitena. Banina Yesu, Yasalesi pekimo i kakenamoito munağē.

¹⁰ Taunana aubaina, Pilisi edi babada ai ogatala te maso Yasalesi vaitena ai peki,

¹¹ banina Yasalesi dabanemo lava wapewapedi Diu babadidi a dabokedi bi Yesu a waiwaisumağē.

Yesu Yelusalemmo i solasağā

(Met 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Lağan i sako te lava kumdi vawaitauli soina aubaina a tava bi a vaiye te Yesu ba Yelusalem aubaina i sağasağā.

¹³ Taunana aubaina, lava galamo malugulugudi a legaudi bi a laupotiyovo etamo bi a binabinauna gado,

“Ousana! Kakavisuvisuna, BADA isanemo ya natonato!

Kakavisuvisuna Islael edi Čalibona.”

¹⁴ Yesu donki lauewalina i banavi bi i geluye, gilugilumina wadubonemo niga mainana giu:

¹⁵ “Yelusalem lavemi koma naila,

ko kita emi ġalibona donki lauewalinemo i gelu bi ya natonato.”

¹⁶ Niga giuna ena tauwaikaiwatana mote a sibe bi ena kenamoito mulinemo kaka niga giudi banidi a sibedi. Bi giudi ba tana a gilugilumiwata bi kota niga kauwidi banidi lisinemo a tubuğā.

¹⁷ Mba lağannemo ba lava kumdi Yesu vaitena bi Yasalesi pekina tauywamo i kakakenamoitonā a kita. Niganana mba lavedi taudidi giuna sa giugiuawē.

¹⁸ Taunana aubaina, lava kumdi mataila i voivoiyena a vaivaiye ba a nawa lisinemo.

¹⁹ Kamaina bi Palisi taudiğā ai giugiuna gado, “Niga mote bai ta maitubu, ko kita lava matabudi tana sa kaikaiwata.”

Yesu ena peki i gei giuwe

²⁰ Lava mabai a nawanawa Yelusalemmo Vawaitauli soina aubaina ba Gulik lavedi ġesaudi vaitedi a nawa.

²¹ Tedi Filip lisinemo a tava bi tana ba Betsaida olotona, bi Betsaida ba Galili nophonemo bi ai bağana gado “Ema tau, tama ka ġoyeġoyena Yesu ka kita.”

²² Čome te Filip i nawa Endulu i giuwe, bi labuğidi a nawa te Yesu a giuwe.

²³ Yesu edi giu i waimunena gado, “Saugina i tava te Tana Taunana Natuna namala sa vite.”

²⁴ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, bamoda witi pesina mote kuma wadi ba pesina mai ya kenakena. Bi lağannemo doğamo sa wadina ba ya peki, bi ya duga te pesi wapewapedi ya sivudi.

²⁵ Tedi mabai edi yawasana a nuwamunağedina ba sa kulayakasidi, bi mabai edi yawasana niga dobunemo a nuwakamağedina ba yawasana kenakena nonoğina sa vai.

26 Tana aiyai bi aubaigu waitaupaula i ġoyena ba ya kaiwatagu, te tagu bamo ġome ba egu taupaula ġome. Bi Tamagu kaka tana aiyai aubaigu ya waitaupaulana ya kavisuvisu.

Yesu ena peki i giuwata

27 “Niganana nuwapougu i yavi bi bena bai yà giuwe? Luvana yà giuna gado, ‘Tamagu, niga wainuwatoina saugina lisigumo kwa kaikamaġe.’ Bi geġa te taunana aubaina e yovo te wainuwatoina ya nawaye.

28 Tamagu, tam taumġa isam aubaina namala kwa vai.” Kamaina bi kalina malaġa i yovona gado, “Tagu kaikana isagu aubaina namala e vai bi niganana kota yà vai munage.”

29 Laġannemo lava kumna kalina a vaivaiye ba ai noġota benakage palele, bi lava ġesaudi a giu te aneya i giu yovo Yesu lisinemo.

30 Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Niga kalinina i yovona ba temi ko ġailisina aubaina bi mote tagu.

31 Niganana ba etala saugina i tava, te Maimaituwa niga dobuna ya etale bi dobu tauwaibadayena[†] ya lauyovoġe.

32 Bi laġannemo dobumo sai daweguna kaka lava matabudi yà natomedina lisigumo.”

33 Yesu niga giuna i giuwena ba bainewa tana ya pekina taunana i giuwata.

34 Lava kumdi a giuwena gado, “Ema Waīgake ya giugiuwemai te Buyobuyona ba ya miya nonoġa. Bainewa bi kuna giu te Tana Taunana Natuna sai dawe? Bi Tana Taunana Natuna ba aiyai?”

35 Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Yanayana ba temi lisimimo, kamaina te ko vai bi mote kaka vaitena koma miya gulata. Niga yanana kona vaina ba yananaġa ko nawa. Muliga kaka waidudubala yai kwestawemi. Lava mabai dudubalaġa sa nawanawana ba mote a sibe te baiġa sa nawanawa.

36 Yana kona vaina ba koi sumaġe, te temi ba yanayana lavemi.”

Laġannemo Yesu giu i waiwaikovi ba i nawa tabunemo bi i miya moimoisili.

Lava mote Yesu ai sumaġe

37 Avena te Yesu anisove kauwidi wapewapedi matedimo i voyedi bi yaġolo te mote ai sumaġe.

38 Niga ba taugiuwatana Aisaiya bai i giugiuwena mainana ya tubutubuġa. Tana i giuna gado,

“BADA, aiyai ema giu ya waisumaġe?

Bi BADA, aiyai lisinemo em ġailisi kwa kamaġati?”

39 Taunana aubaina, lava mote Yesu ai sumaġe, banina taugiuwatana Aisaiya laidalolo ġesauñemo kota i giuna gado,

40 “Bada lava i voyedi te mote a kita banavi,

bi i voyedi te nopodi a gududi, taunana aubaina sa kitakitana bi mote sima kita banavi. Bi mote sima sibegu ba mote sima nuwavitala lisigumo te tagu maso ei yawasanidi.”

41 Aisaiya niga giugiuna i giuwena banina Yesu ena ġailisi namalina i kita, taunana aubaina i giuwata.

42 Avena te Diu babadidi wapewapedi Yesu ai sumaġe, bi geġa te Palisi babadidi kedinawamo aubaina te tedi mote debamo a giugiuwata banina, bolu vanuwinemo male sa kapotiyovodi.

[†] **12:31:** Dobu tauwaibadayena ba seitan

43 Tedi sa ġoyeġoyena maso lava tedi a kasaġesaġedi. Bi mote sima ġoyeġoye te Maimaituwa tedi ya kasaġesaġedi.

Yesu ena giumo dobu ya etaetale

44 Yesu kalinana dididiginemo i giuna gado, “Tana aiyai bi ya waisumaġeguna ba mote tagu tauguġa ima waisumaġegu bi taugiukamaġegu vaitena ya waisumaġe.

45 Tana aiyai bi ya kitakitaguna ba taugiukamaġegu ya kitakita.

46 Tagu dobumo e yovona ba yanayana, te lava matabudi sai sumaġeguna ba mote waidudubalemo sima miya.

47 “Bamoda lava egū giu sa vaiye bi mote sima voteyeteye ba tagu mote kaka yàma etaledi. Tagu e yovona mote dobu lavedi etaledi aubaina bi waiyawasanidi aubaina.

48 Tedi mabai a dabokegu bi egū giu mote sima waianine, mba giunana kaka laġan damonemo ya etaledi.

49 Niga ba giukauwa, banina tagu tauguġa mote egū ġailisimo yàma giugiu, bi Tamagu taugiukamaġegu bai i giugiuvasaġeguna taudidi yà giugiuwedī.

50 Bi tagu e sibe te ena giuvavasaġa ba yawasana ilailala ya natome. Taunana aubaina, bai yà giugiuwena ba Tamagu i giugiuweguna mainana yà giugiu.”

13

Yesu ena tauwaikaiwatana kaġedi i koġedi

1 Muliġa kaka Vawaitauli Soina bi Yesu i sibe te sauga i tava te niga dobuna ya gose bi ya munaġa Tamana lisinemo. Tana dobumo laġan matabuna ena tauwaikaiwatana i ġoyeġoye kauwedi. Bi i ġoyeġoyedina eete edi noya damonemo a tava.

2 Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi aubiga kanina a kanikani bi Seitan ba kaikana Diudas Iskaliyot* nöponemo noġota gebogebona i sako te Yesu ya sakoyovoġe, Diudas ba Saimon natuna.

3 Yesu i sibe te Tamana ġailisi matabuna i vite te mwali matabudi yai badayedī. Tana i sibe te Maimaituwa lisinaġa i yovo bi kota ya munamunaġa Maimaituwa lisinemo.

4 Kamaina bi kani nöponemo i miyamoito te ena kwama dabanemo i kotekotena i kaikamäge bi tauweli i vai te bwalinemo i pani.

5 Bi gauba i vai te abomemo i ġini bi ena tauwaikaiwatana kaġedi i koġedi, bi tauweli bwalinemo panipanina isunemo kaġedi i bakilidi.

6 Bi Yesu, Saimon Pita lisinemo i tavatava ba Saimon i giuna gado, “Bada, tam bena kaġegu kwa koġa, ee?”

7 Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tagu bai niganana yà voivoiyena mote ku sibe bi muliġa kaka banina kwa sibe.”

8 Bi Pita i giuna gado, “Geġa, kaġegu mote kuma koġa.” Ĝome Yesu ena giu i waimunena gado, “Bamoda kaġem mote yàma koġa ba tam mote egū tauwaikaiwatana.”

9 Saimon Pita ena giu i waimunena gado, “Bada, mote kaġegu taunaġa kuma koġa, nimagu bi kunugu kota vaitedi kwa koġedi.”

10 Ĝome Yesu ena giu i waimunena gado, “Lava mabai kaikana a asiwana ba kaġediga sa koġedi, tunidi matabudi ba sabusabudi. Bi temi matabumi ba kona asiwa bi geġa te, ġesäumi mote ko asiwa.”

* **13:2:** Iskaliyot ba malagai isana bi mote Diudas isana wadubona.

¹¹ Yesu kaikana i sibe te aiyai kaka ya sakoyovoğe, taunana aubaina i giuna gado, “Matabumi mote lailaisabusabumi.”

¹² Lağannemo kağedi i koğakoğā kovidi ba ena kwama i kote munağē bi i munağā ena animiyamo. Bi i waitalayedina gado, “Tagu bai lisimimo e voyiena banina kona sibe ee geğā?”

¹³ Temi ko waiisaguna gado, ‘Tauwailovelove.’ Bi ‘Bada.’ Bi mba ko giugiukauwa, lavana ba tagu taunana.

¹⁴ Niganana ba tagu emi Bada bi tauwailovelove, kağemi e koğedina ba temi kota mainana emi lava, kağedi ko koğedi.

¹⁵ Tagu kauwa ei lovemi te kona kita bi bai e voivoiyena mainana temi ko voiyen.

¹⁶ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te taupaula mote edi bada sima sağā kamağe, bi kota mainana tauwainoyanoya mote ġemotana mba lavana ya taugiukamağena ima sağā kamağe.

¹⁷ “Temi niga giukauwidi niganana kona sibedi, bi ko miyaedina ba Maimaituwa kaka ya kavisuvismi.”

*Yesu sa sakoyovoğena i gei giuwata
(Met 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23)*

¹⁸ “Tagu mote matabumi yàma giugiuwemi bi mabai e vinevinedina taudidi e sibedi. Bi gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena ba kamaina te ya tubuğā, ‘Tagu aiyai vaitena ke kanikani ġemotana mba lavana ya nuwavitala te yai ġaviyegu.’

¹⁹ “Bi muliğā kaka kauwa sa tubuğāna bi tagu niganana yà giugiuwemi te lağannemo bi sa tubuğāna ba temi koi sumağā te Tagu Mai Miyamiyagu.

²⁰ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, te lava aiyai e giukamağe bi aiyai lavana ya giuguvaina ba tagu ya giuguvai. Bi aiyai tagu i giuvaiguna ba taugiukamağegu ya giuguvai.”

(Met 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23)

²¹ Niga giuna mulinemo ba Yesu nopona nuwaboya i wanavu bi ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te temi modomimo ġemota kaka ya sakoyovoğegu.”

²² Tedi ai nuwanaina bi ai matakita te aiyai lavana ya giugiuwe.

²³ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana mododimo ġemota, taunana i ġoyeġoye kauwena diyanemo i miyamiya.

²⁴ Kamaina bi Saimon Pita lava Yesu diyanemo i miyamiyana i laumatakamote bi i kasavenana gado, “Bada kwai talaye te lava aiyai ya giugiuwe?”

²⁵ Ĝome te ena tauwaikaiwatana i miyanato Yesu diyanemo bi i waitalana gado, “Bada, aiyai lavana?”

²⁶ Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai buledi abomemo yà dakwa bi yà vitena mba taunana lavanana.” Kamaina bi Yesu buledi i vai te i waidakwa bi Saimon natuna Diudas Iskaliyot i vite.

²⁷ MBA ġome Diudas buledi i vaivai ba Seitan nophonemo i sola sağā. Bi Yesu, Diudas i giuwena gado, “Bai kwa noġonogötina ba kwa voiye makaiye.”

²⁸ Bi tedi teibolomo a kanikanina, Yesu ba Diudas i giugiuwena lisidimo banina mote a sibe.

²⁹ Bi Diudas ba mane taulabena, taunana aubaina ena lava ai noġota bena Yesu, Diudas i giugiuwe te soi kanina ya gimala ee lava waiyamoyamonidi mane ya vitedi.

³⁰ Ĝome Diudas buledi i kanikani kovi ba tana i vapotiyovo te dudubalaĝa i nawa.

Yesu, Pita ena valele i gei giuwata

³¹ Laĝannemo Diudas i nawanawa mulinemo ba Yesu i giuna gado, “Ni-ganana kaka Tana Taunana Natuna namalina ya laumaĝata. Maimaituwa namalina kaka Natuna lisinemo ya kamaĝati.

³² Bi Natuna ena ĝailisi namalina kaka Maimaituwa ya vite. Bi mote ima lofa te Maimaituwa ena ĝailisi namalina Natuna ya vite.

³³ “Natunatugu, tagu mote kaka vaitemi tama miya gulata. Temi kaka ko tavuĝegu bi mote koma banavigu. Bamomaiga yà nawanawana ba temi mote luvemi te maiĝa ko nawa. Niga giudi ĝemotidi Diu babadidi e giuwedi bi niganana kota temi yà giugiuwemi.

³⁴ Bi niganana waiĝake valivaliuna yà vitevitemina ba: Emi lava, emi lava ko ĝoyedi, mai tagu e ĝoyeĝoyemina. Taunana aubaina emi lava ko ĝoyedi.

³⁵ Bamoda emi lava, ko ĝoyedina kaka lava matabudi sa sibemi te temi ba tagu egu tauwaikaiwatana.”

³⁶ Bi Saimon Pita i waitalana gado, “Bada, bamo maiĝa kwa nawanawa?” Ĝome Yesu ena i giu waimunena gado, “Tagu niganana bamo maiĝa ya nawanawana ba tam mote ĝemoĝemotim te kwa kaiwatagu, bi muliĝa kaka tam kwa kaiwatagu.”

³⁷ Pita i waitalana gado, “Bada, bai aubaina niganana mote yàma kaiwatam? Tagu e vononoĝa te vaitem ta peki.”

³⁸ Kamaina bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tam giukauwa te tagu aubaigu kwa peki, ee? Tagu giukauwemo yà giugiu te muliĝa kaka kamkam ya ĝabana bi tam kaka mala faiona kwa valele te tagu mote ku sibegu.”

14

Yesu ena tauwaikaiwatana i wainuwaubedi

¹ Yesu i giuwedina gado, “Mote komai nuwaboya, Maimaituwa koi sumaĝe bi kota tagu koi sumaĝegu.

² Tamagu ena vanuwemo ba nakanaka wapewapedi, bamoda gabu geĝa tagu maso mote yà giuwemi. Niganana tagu ĝome yà nawanawana kaka emi gabu yà kanonogidi.

³ “Laĝannemo yà nawa bi emi gabu yà kanonogina ba yà yovo munaĝa te matabumi yà doli nawemi egu animiyamo, te vaitemi ĝome ta miya ĝemota.

⁴ Tagu gabunemo yà nawanawana ba etana temi kona sibe.”

Yesu taunana Eta te Tamana lisinemo

⁵ Tomas i giuna gado, “Bada tama mote ke sibe te tam bamomaiga kwa nawanawa, bi tama bainewa bi mba etana ka sibe?”

⁶ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana eta, giukauwa bi yawasana ilailala. Aiyai mote Tamagu lisinemo ima tava, te tagu lisigumo ya tava kaka ya nawa Tamagu lisinemo.

⁷ Bamoda tagu kona sibeguna ba mainana kota Tamagu ko sibe. Ni-ganana, bi noi i nawa ba temi tana kona sibe bi kona kita.”

⁸ Ĝome Filip i giuna gado, “Bada, Tamam kwai lovemaina kaka nuwamai ya kena.”

⁹ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Filip, vaitem te alamiya bi mote ku sibegu? Tana aiyai bi i kitaguna ba Tamagu i kita. Bi tam bai aubaina kwa giugiu te Tamagu yai lovemi?”

¹⁰ Filip, mote ku waisumağegu te tagu Tamagu nponemo bi Tamagu tagu nopogumo? Niga giudi ya giugiuwedina mote nuwagumo ya mà waitubudi, tam kwa sibe te Tamagu nopogumo ya miyamiyana taunağā ena noya ya voivoiyedi.

¹¹ Sauginemo ya giuna gado, Tagu ba Tamagu nponemo bi Tamagu ba Tagu nopogumo ba kamaina te kwai sumağegu. Bi geğə ba, anisove kauwidi e voivoiyedina kwa kitedi bi kwai sumağegu.

¹² Tagu giukauwemo ya giugiuwemi, te tana aiyai bi i waisumağeguna kaka bai e voivoiyedina mainana ya voyiedi. Bi tana kaka kauwa nananaka otidi ya voyiedi, mote mai niga kauwidi, banina Tamagu lisinemo ya nawanaawa.

¹³ Bi tagu isagumo, bai ko waibağayena, ba tagu kaka ya voiye te Tamana namalina ġaiğailisina Natuna lisinemo ya kamağati.

¹⁴ Temi bai mwalina isagumo koi bağayena ba tagu kaka ya voiye.”

Yesu, Aluwa Waiyawa i giuwapaye

¹⁵ Bamoda kwa ġoyeguna, ba egū waiğake kwa voteyateyaedi.

¹⁶ Bi tagu kaka Tamagu yài bağā, te emi tausagu ġesauna ya vitemi te vaitena ko miya nonoğā.

¹⁷ Tana ba Aluwa Waiyawa, Maimaituwa ena giukauwa taukamağatina. Bi dobu lavedi mote luvana te simai anine, banina tedi mote a kita ee a sibe. Bi temi kona sibe te tana ba vaitemi bi nopomimo kaka ya miya.

¹⁸ Tagu mote kaka ya mà gose kamağemi maibena kedakeda bi lisimimo kaka tagu ya yovo munağā.

¹⁹ Bi lağan watiğena ba dobu lavedi mote sima kitagu. Bi temi kaka tagu ko kitagu, tagu e yawasana aubaina temi kota ko yawasana.

²⁰ Lağannemo ya kenamoitona kaka temi ko sibe te tagu ba Tamagu nponemo, bi temi ba tagu nopogumo bi tagu ba temi nopomimo.

²¹ Tedi mabai egū waiğake sai aninedi bi sa kaikaiwatedina mba taudidi tagu sa ġoyeğoyegu. Bi mabai sa ġoyeğoyeguna ba Tamagu kaka ya ġoyedi, bi tagu kota tedi ya ġoyedi bi lisidimo ya kamağati munağegu.

²² Kamaina bi Diudas (mote Diudas Iskaliyot) i giuna gado, “Bada, bai aubaina te tama lisimaimo kwa kamağatim bi mote dobu lavedi lisidimo kuma kamağatim?”

²³ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tana aiyai bi ya ġoyeğoyeguna ba egū wailovelove ya voteyeteyedi. Bi Tamagu kaka tana ya ġoye, bi tama kaka ka nato lisinemo te vaitena ka miya.

²⁴ Tana aiyai bi mote ima ġoyeğoyegu ba egū wailovelove mote ima voteyeteyedi. Bi niga giudi ko vaivaiyedina ba mote nuwagumo ya mà waitubudi, bi Tamagu i giugiukamağeguna kalinana.

²⁵ “Temi yağolo vaitemi ta miyamiya, aubaina te niga giudi matabudi ya giugiuwemi.

²⁶ Bi lağannemo emi Tausagu Aluwa Waiyawa, isagumo Tamagu ya giukamağena, ba mwali matabudi kaka yai lovelovemi bi bai matabudi e giugiuwemina kaka ya talawainoğotimi.

²⁷ Bi tagu ba ya nawana bi nuwauba ya vitezitemi. Tagu nuwauba ya vitezitemina ba mote mai dobu lavedi sa vitezitemina. Taunana aubaina, temi mote komai nuwaboya bi nuwemi ima kuluva.

²⁸ “Temi kona vaiye, e giuwemina gado, ‘Tagu ba ya nawana, bi ya munağā yovo lisimimo.’ Bamoda ko ġoye kauweguna, ba koi nuwavisu te Tamagu lisinemo ya nawanaawa, banina Tamagu i sağā gulatana mote mai tagu.

²⁹ Muliġa kaka kauwa sa tubuġana bi niganana yà giugiu wainonomi te koi sumāġa, te bai e giugiuwemina ba giukauwa.

³⁰ Mote bamo gavogavo te lisimimo yà gagali gulata, banina niga dobuna tauwaibadayena kaikana ya tavatava. Tana mote ena ġailisi tagu lisigumo ima kenakena.

³¹ Tagu Tamagu bai i giuguvavasaġeguna taunana yà voiye, te dobu lavedi sa sibe te tagu ba Tamagu yà ġoyeġoye kauwe.

“Ko potiyovo bi ta nawa.”

15

Yesu taunana waen kaina

¹ Kamaina bi Yesu i giu munaġana gado, “Tagu taunana waen kaina, bi Tamagu ba taubayau.

² Bi tagu modogumo, lagalaga mote sima votavota ba tana ya guledi bi lagalaga a votavotana ba ya gula yawasidi te sa vota gulata.

³ Temi kaikana kona visuvisu, banina tagu giu visuvisuna ei lovelovemi.

⁴ Te temi tagu nopogumo ko miya, kota tagu temi nopomimo yà miya. Bi waen kaina lagalagana mote kaka taudīga sima vota yababa, kamaina te waen kaina modonemo sa patuna kaka sa vota.

⁵ Tagu taunana waen kaina, bi temi ba lagalagana. Tedi mabai tagu nopogumo sa miyamiya bi tagu tedi nopodimo kaka sa vota gulata. Bi temi mote tagu vaitegu ba mote kaka koma vota. ⁶ Tana aiyai bi mote nopogumo ima miyamiya, ba tana maibena kai lagana nuwagasina sa pwalaġe, bi ya pokipokina. Mba mai lagelagedi ba sa laitupedi te kaimo sai kalaġosedi.

⁷ Bamote temi tagu nopogumo ko miyamiyana ba giugu nopomimo sa kenakena, bi bai ko ġoye bi koi baġayena ba tagu kaka yà vitemi.

⁸ Laġannemo ko votavota gulatana, ba temi ko kakamaġatimi te egu tauwaikaiwatana. Mba votanana taunana Tamagu namalina ya kakamaġati.

⁹ “Tamagu ya ġoyeġoyeguna, mainana kota tagu temi yà ġoyeġoyemi. Temi niganana ba egu ġoyemo ko miya.

¹⁰ Bamoda egu giuvavasaġa ko voteyeteyedina ba temi kaka tagu egu ġoye nponemo ko miya, maibena tagu Tamagu ena giuvavasaġa e voteyeteye bi ena ġoyemo yà miyamiyana.

¹¹ Bi tagu niga giudi e giuwemi te yasisigu nopomimo ya kena bi ko yasisi nonoġa.

¹² Niga taunana egu giuvavasaġa: Temi emi lava ko ġoyedina mai tagu yà ġoyeġoyemina.

¹³ Bi ġoye laukaina ba tana aiyai ena yawasana ya vitevite munaġena ena lava aubaidi.

¹⁴ Bamoda temi tagu egu lava ba egu giuvavasaġa ko kaiwatedi.

¹⁵ Tagu mote yàmai isemi taupaula, banina taupaula edi bada bai ya voivoiyena mote a sibe. Taunana aubaina, yà waiisemina egu lava, banina Tamagu bai matabudi i wailoveloveguna ba temi ei lovelovemi.

¹⁶ Temi mote tagu ko vinegu bi tagu temi e vinemi bi e giukamaġemi te ko vota. Bi mba votedi ba sa kena nonoġa. Taunana aubaina, isagumo bai ġesauna koi baġayena ba Tamagu kaka ya vitemi.

¹⁷ Niga taunana egu giuvavasaġa: Temi emi lava ko ġoyedi.”

Dobu lavedi Yesu ena tauwaikaiwatana a dabokedi

¹⁸ “Bamoda dobu lavedi sa dabokemina ba ko noġoti te tagu dolinemo a gei dabokegu.

¹⁹ Bamoda temi dobu lavedi edi miyamiyamo ko miyana ba dobu lavedi sa ġoyemina mai tedi edi lava otidi. Bi geġa te, temi niga dobunemo e vinekamaġemi te mote niga dobuna aubaina. Taunana aubaina, dobu lavedi kaka temi sa dabokemi.

²⁰ Tagu niga giudi e giugiuwemina ko noġotidi, ‘Taupaula mote kaka ena bada ima saġa kamaġe.’* Bamoda lava sa laulaukvigebogeboye-guna ba kota temi sa laukivigebogeboyemi. Bamoda egħi wailovelove sa vovoteyeteyedina ba temi kota emi wailovelove sa voteyeteyed.

²¹ Bi lava kaka sa laukivigebogeboyemi, banina temi ba tagu aubaigu. Bi tedi mote a sibe te aiyai i giukamaġegu.

²² Bamoda lisidimo mote maso e nato bi e lauguguya, ba gebogebo wavuna maso mote a avali. Bi niganana mote gebogebomo simai papa, banina tagu kaikana lisidimo e lauguguya.

²³ Tana aiyai bi ya dabodabokeguna ba kota Tamagu ya dabodaboke.

²⁴ Tagu mataila nananakidi e voyedti a kitekitedina ba mote bamo aiyai mainana i voyedti. Bamoda tagu mote maso matailidi e voyedti ba maso mote gebo wavuna a avali. Bi geġa te, tagu niga matailidi e voivoiyedina a kitedi, bi yaġolo te tagu bi Tamagu sa dabodabokemai.

²⁵ Niga ba edi waīgħek gilugilumina wadubonemo banina ya tubutubuġa. Gilugilumina i giuna gado, ‘Tedi mote bai gebona lisigumo a banavi bi tagu a daboke yababegu.’†

²⁶ “Tamagu kaka tausagu Aluwa Waiyawa yà giukamaġe yovoġe. Aluwina taunana giukauwemo yai eta doliyemi bi tagu ya giuwaimaġatigu.

²⁷ Bi temi kaka lava ġesaudi lisidimo tagu ko giuwatagu, banina pakanemo ba temi tagu vaitegu.”

16

¹ Bi Tagu bai matabuna e giuwemi te temi mote waisumaġa koma kaisako.

² Bi temi kaka bolu vanuwinemo sa kwavivaimi, bi saugina ya tavana ba lava aiyai i waipekimina ba ya wainoġota te bena Maimaituwa ena noya ya voivoiye.

³ Tedi kaka niga mainana kauwidi sa voyedti, banina Tamagu bi Tagu mote a sibemai.

⁴ Tagu niga kauwidi e giuwemi te sauga ya natonatona niga kauwidi sa tubuġa, ba bai e geigei giuwemina ko noġotidi. Tagu pakanemo mote yà giuwemi, banina tagu temi vaitemi.

Aluwa Waiyawa ena noyanoya

⁵ Tagu niganana yà nawananawana taugiukamaġegu lisinemo bi geġa te, mote aiyai kuma waitalayegu gado, “Tam bamo kwa nawanawa?

⁶ Bi banina niga giudi e giuwemi, taunana aubaina te ko waiwain-uwaboya.

⁷ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, temi emi visu aubaina te tagu yà nawa. Bamote tagu bi mote yàma nawa ba emi Tausagu mote kaka lisimimo ima yovo. Bi yà nawana kaka Tausagumi yà giukamaġe yovoġe.

⁸ Bi laġannemo ya yovona ba dobu lavedi yai lovelovedi te edi gebogebo sa sibedi, didimana voyedti sa sibedi bi kovoġa ya natonatona sa sibe.

⁹ Bi gebogebo giuna ena yawanimo ba, banina lava mote tagu sima waisumaġegu.

¹⁰ Bi didimana voyena ena yawanimo ba niga mainana, banina tagu yà nawananawana Tamagu lisinemo bi temi mote koma kitagu.

* **15:20:** Diyon 13:16. † **15:25:** Sale 35:19, 69:4.

¹¹ Bi etala ena yawanimo ba, banina Maimaituwa kaikana niga dobuna tauwaibadayena i lauyovoğe.

¹² “Bi giu i wapa te maso e giuwemi bi temi mote luvemi te koma sibe kovidi.

¹³ Lağannemo giukauwa Aluwina ya yovona, kaka giukauwemo yai eta doliyemi. Tana mote taunağā ena ǵailisimo ima gagali bi lisigumo bai ya vaivaiyena taunana ya gagaliye bi kauwa bai muliğā sa tubuğana taudidi ya giuwemi.

¹⁴ Tana bai lisigumo ya vaivaiyena taunana ya giuwemi te namala ǵaiǵailisina ya vitegu.

¹⁵ Bi bai matabuna Tamagu lisinemo ba tagu aubaigu, taunana aubaina tagu e giuna gado, ‘Aluwa Waiyawa lisigumo bai ya vaivaiyena taunana lisimimo ya kamaǵatidi.’ ”

Nuwaboya ya nuwavitala te yasisi

¹⁶ Yesu i giuna gado, “Temi sauga watiğena mote koma kitagu bi mote ima lofa te ko kita munaǵegu.”

¹⁷ Ena tauwaikaiwatana taudiğā ai giugiuna gado, “Tana i giuwedana gado, ‘Temi sauga watiğena mote koma kitagu bi mote ima lofa te ko kita munaǵegu.’ Niga giuna banina ba bai? Bi kota i giuna gado, ‘Banina tagu yà nawanawa Tamagumo.’ Niga giuna banina ba bai?”

¹⁸ Tedi yaǵolo te a waitalana gado, “Niga giuna, ‘Sauga watiğena.’ Mba banina bai? Tada mote ta sibe te tana bai ya giugiuwe.”

¹⁹ Bi Yesu i sibe te tedi a ǵoyeǵoyena tana sai talaye, taunana aubaina i giuwedina gado, “Tagu e giuwemi te, lağan watiğena mote kaka koma kitagu bi mote lofana te ko kitagu. Temi niga giuna taunana ko waitalapiliye, ee?

²⁰ Tagu giukauwa yà giugiuwemi, te temi ba ko ǵaba bi koi nuwaboya. Bi dobu lavedi ba sa yasiyasisi, temi ba koi nuwatoi bi emi wainuwatoi kaka ya nuwavitala te ko yasisi.

²¹ Lağannemo waivini nuwana wainatuna ba yavi ya vai, banina ena waibewa saugina i tava, bi gomana i tubuğana mba yavina i kovi. Tana ya yasisi banina gomana dobumo i tubuğā.

²² Mba kauwina ǵemotina kota mainana lisimimo ya tubuğā. Te temi niganana ko wainuwaboya bi tagu kaka yà kita munaǵemi te ko yasisi bi emi yasisina mote aiyai kaka lisimimo ima kaikamaǵe.

²³ “Mba lağannemo temi mote kaka bai ǵesauna lisigumo komai baǵaye. Tagu giukauwemo yà giugiu te isagumo bai koi baǵayena Tamagu lisinemo ba ya vitemi.

²⁴ Temi yaǵolo mote isagumo bai koi baǵaye eete niganana. Bi niganana koi baǵana ba ko banavi bi koi nuwavisu gulata.”

Dobumo Vawaiuba

²⁵ Tagu niga kauwidi lautaulalamo e giugiuwedi. Bi sauga ya natonato kaka Tamagu giuna yà giu otıǵemi bi mote lautaulalamo yàma giu.

²⁶ Bi mba lağannemo temi kaka isagumo Tamagu koi baǵa bi tagu mote temi aubaimi tana yàmai baǵa.

²⁷ Bi Tamagu taunana ya ǵoyeǵoyemi, banina temi tagu ko ǵoyeǵoyegu bi konai sumaǵegu te tagu Tamagu lisinağā e yovo.

²⁸ Tagu Tamagu lisinağā e yovo te dobumo e tava bi niganana ba dobu yà gosegose bi yà munamunaǵana Tamagu lisinemo.

²⁹ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Niganana ba giu baniotidimo kwa giugiuwemai bi kuma laulautaulala.

³⁰ Niganana kaka ke sibem te tam mwali matabudi kuna sibedi, bi mote ku ġo ye te lava ġesau yai talayem. Mba taunana aubaina, tama kei sumāga te tam Maimaituwa lisinaġa kuna yovo.”

³¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi niganana kaka konai sumāga, ee?”

³² Saugina ba ya natonato bi kaikana i tava, mba sauginemo temi kaka ko dabalala emi malagaiga. Temi kaka tagu ko gose kamaġegu bi geġa te, tagu mote tauguġa, banina Tamagu ba tagu vaitegu.

³³ “Tagu niga kauwidi e giuwemi te temi kaka lisigumo nuwauba ko vai. Bi dobumo kaka pilipili koi ġalodi. Bi geġa te, nuwemi ya lautou, banina tagu dobu tauwaibadayena e lauyovogē.”

17

Yesu taunaġa aubaina i laupali

¹ Yesu giu i waikovi, mulinemo ba i waikita saġa malamo bi i laupalina gado, “Tamagu, saugina i tava te namalim ġaiġailisina kwa vitegu, bi tagu namala tam ya vitem.

² Tam waibada kuna vitegu te tagu lava matabudi ya badayed. Te lava mabai kuna viteviteguna ba yawasana ilailala ya vitedi.

³ Bi yawasana ilailala banina ba tam Maimaituwa giugiukauwim sa sibem, bi kota tagu Yesu Keliso, kuna giugiukamaġeguna sa sibegu.

⁴ Tagu dobumo noya kuna viteviteguna ba ei kovi te dobumo namalim ġaiġailisina ya kamaġati.

⁵ Bi Tamagu, niganana em ġailisi namalinemo kwa saġegu, ġailisina namalinemo wala te miyamiya, muliġa kaka dobu i tubuġa.”

Yesu ena tauwakaiwatana aubaidi i laupali

⁶ Bi niga dobunemo tauwaikaiwatana kuna viteviteguna, lisidimo tam e kamaġatim. Tedi wala tam aubaim, bi tagu kuna vitegu te gium a voteyeteye.

⁷ Tedi niganana a sibe te bai matabuna kuna viteviteguna ba tam lisimġa sa yovoyovo.

⁸ Tam giu kuna viteviteguna e vitedi te ai aninedi. Bi a sibe te giukauwa, tam lisimġa e yovo bi ai sumāga te tam kuna giukamaġegu.

⁹ Tagu egū pali ba mote dobu lavedi aubaidi bi mabai kuna viteviteguna aubaidi ya laulaupali, banina tedi ba tam aubaim.

¹⁰ Bai matabuna tagu lisigumo ba tam aubaim, bi bai matabuna tam lisimmo ba tagu aubaigu. Te tedi ġailisi sa vai bi namala tagu sa vitegu.

¹¹ Tagu mote dobumo ya ma wailofa bi, tedi yaġolo dobumo sa miyamiya. Bi geġa te, tagu ba niganana lisimmo ya saġasaġa. Tamagu Waiwaiyawim, isam kuna viteviteguna, niganana isamna ena ġailisimo kwa labedi te tedi ba ġemota maibena tada.

¹² Laġannemo tedi tagu vaitegu ba, em waibada ġaiġailisina kuna vitevitegunemo e labe kauwedi te mote ġemota i ainawanawa. Bi geġa te, aiyai te ya ainawanawana taunana i ainawanawa te, gilugilumina wadubonemo banina ya tubuġa.

¹³ Bi tagu niganana ba lisimmo ya saġasaġa. Tagu yaġolo dobumo vaitedi bi niga kauwidi ya giugiuwedi, te tedi egū yasisi nopodi yai wanavu.

¹⁴ Tam gium tagu e vitedi, bi dobu lavedi tedi a dabokedi, banina tedi mote dobu lavedi, kota tagu mainana mote dobu lavagu.

¹⁵ Tagu mote ya laulaupali te egū tauwaikaiwatana kwa nawedi tabudimo, bi kwa labe kauwedi te ġavīġaviyina mote ima kagebogebodi.

- ¹⁶ Tedi ba mote dobu lavedi, tagu kota mainana mote dobu lavagu.
¹⁷ Tam gium ba giukauwa. Em giukauwinemo egū tauwaikaiwatana kwa voyiedi te saila waiyawa.
¹⁸ Tam dobumo kuna giukamağe yovoğegu, mainana kota tedi dobumo ya giugiukamağedi.
¹⁹ Bi tedi aubaidi tagu ya vitezite munağegu, te tedi kota giukauwemo sa vite munağedi.

Yesu tauwaisumağā aubaidi i laupali

- ²⁰ Tagu egū pali ba mote egū tauwaikaiwatana taudiğā aubaidi. Bi edi lauguguyemo mabai sai sumağeguna kota vaitedi aubaidi ya laulaupali,
²¹ te tedi matabudi ba ġemota. Tamagu, tedi kwa natomedi tada nōpodemo maibena tam tagu nōpogumo bi tagu tam nōpommo. Te dobu lavedi sa kita bi sai sumağā te tam, tagu kuna giukamağegu.
²² Bi tam em ġailisi namalina kuna viteziteguna taunana e vitedi te tedi nuwağemotemo sa miya, maibena tam bi tagu tada ġemota.
²³ Te tagu ba tedi nōpodimo bi tam ba tagu nōpogumo. Tam tedi kwai ġemotidi te bwainemo sa miya nonoğā. Mba mainana kaka dobu lavedi sa sibe te tam tagu kuna giukamağegu. Bi kota sa sibe te tam kwa ġoyeğoyedina mainana tagu kwa ġoyeğoyegu.
²⁴ Tamagu, muliğā kaka dobu i tubuğāna, tam kuna ġoye kauwegu aubaina te namala sağasağā guletina kuna vitezgu. Tagu ya ġoyeğoyena tedi mabai kuna viteziteguna, tagu bamo ġome ba tedi vaitedi te egū ġailisi namalina sa kita.
²⁵ “Tamagu, tam didimanim, dobu lavedi mote tam a sibem, bi tagu tam e sibem. Bi tedi mabai kuna viteziteguna a sibe te tam ba tagu kuna giukamağegu.
²⁶ Tagu tedi lisidimo e kamağatim, bi yağolo te ya giu nawem. Te em ġoye lisigumo ba tedi nōpodimo ya kena, bi tagu tedi nōpodimo ya miya.”

18

Yesu a pani

(Met 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

- ¹ Lağannemo Yesu pali i waiwaikovi, ba ena tauwaikaiwatana vaitedi Kidlon gwagwanağā a nawa te noi nevanemo a tava. Bi ġome ba oliv kaidi guguludi.
² Diudas tana Yesu tausakoyovoğena bi mba dobuna i sibe, banina tedi lağān wapawapa ġome a waīgemota.
³ Taunana aubaina, Diudas Palisi bi pilipilisi edi babada, Loum edi tauwaīgaviya visa bi pali vanuwina tauyavena a giugiukamağedina i wai-etadoliyedi te oliv kaidi gugulunemo a tava. Tedi nimedimo ba kwadam bi aniwaīgaviya maddedi.
⁴ Yesu bai matabudi lisinemo sa tubuğāna i sibedi, kamaina bi i moito nawa matedimo bi i waitalayedina gado, “Temi aiyai ko tavutavuğē?”
⁵ Tedi ena giu ai munena gado, “Nasalet Yesuna.” Bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana.” Bi Diudas, Yesu tausakoyovoğena ba ġome mba lavedi vaitedi a moimoito.
⁶ Bi ġome Yesu i giuwedina gado, “Tagu niga taunana, ba tedi ai mulisuwa-suwa te a kuluva doğamo.”
⁷ Kamaina bi Yesu i waitala munağedina gado, “Temi aiyai ko ġoyeğoye?” Bi tedi a giuna gado, “Nasalet Yesuna.”

⁸ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Kaikana e giuwemi te tagu taunana. Bi bamoda tagu ko tavutavuğegu, ba niga oloolotodi* ko giuwedi te sa nawa.”

⁹ Niga giuna ba dolinemo i giugiuwedina mainana i tubuğɑ. Tana i giuna gado, “Tamagu, kuna viteviteguna mote ġemota e laipaili.”[†]

¹⁰ Ĝome te Saimon Pita ena kwatikwati i soluvai bi pilisi sağasağɑ guletina ena taupaula isana Malukasi beyana kataiyanemo i tadi kamağe.

¹¹ Yesu, Pita i giuvavasağena gado, “Em kwatikwati ku sako munağe ena gabumo. Tam kunai noğota bena Tamagu wainuwatoi yavina i viteguna mote yàma nawae, ee? Benä yà nawae.”

¹² Kamaina bi Loum edi tauwaiğaviya visa, edi bada bi pali vanuwina tauyavema Yesu a kaididi bi a pani.

¹³ Tedi tana a gei nawe Kaiyapas botiyana Anas lisinemo. Kaiyapas ba pilisi sağasağɑ guletina mba kwalabunemo.

¹⁴ Kaiyapas taunana wala Diu babadidi i giuwedina gado, “I visu te lava ġemota lava matabudi aubaldi ya peki.”[‡]

Pita ena valele dolidolina

(Met 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita bi tauwaikaiwatana ġesauna§ Yesu a vavawata nawe. Pilisi sağasağɑ guletina mba tauwaikaiwatana ġesauna i sibe taunana aubaina, Yesu vaitena a sola nawa pilisi sağasağɑ guletina ena vanuwa didiyaunemo.

¹⁶ Bi Pita ba ganakuku mataetinemo i waiwailaba. Bi mba tauwaikaiwatana ġesauna i potiyovo munağɑ ganakuku mataetinemo bi taupaula waivinina ġome noyanoyana i giuve te Pita yai doli sage ganakuku noppone.

¹⁷ Bi taupaula waivinina Pita i waitalayena gado, “Tam kota niga olotona ena tauwaikaiwatana ġemota, ee?”

Bi Pita giu i waimunena gado, “Geğɑ, mote tagu.”

¹⁸ Mba ġome ba tululu i didiga taunana aubaina, taupaula bi tauyava kai a muka, a moito waikwaivivili bi a malimalili. Bi Pita kota ġome vaitena a malimalili.

Pilisi sağasağɑ guletina Yesu i waitalaye

(Met 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Tedi ġome a malimalili ba Pilisi sağasağɑ guletina noke Yesu i waitalayena gado, “Em tauwaikaiwatana ba mabai bi bai kuna wailoveloveye?”

²⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tagu sauga matabuna debamo e gagagali. Tagu Diu lavedi edi bolu vanuwidiğɑ bi pali vanuwinemo bamo Diu lavedi a waiğemotana ba ġome e waiwailovelove. Bi mote bamo kandavonemo yà giugiu.

²¹ Bai aubaina kwa waitalayegu? Lava a vaivaiyeguna kwai talayed. Tedi bai e giugiuwena a sibe.”

²² Lağannemo Yesu niga mai i giugiu ba tauyava ġemota diyanemo i moimoitona Yesu i launevakau bi i giuwena gado, “Mba mainana pilisi sağasağɑ guletina ena giu waimunena, ee?”

²³ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda bai giuna e vatowapana ba kwa giu, bi bamo te giukauwa e giuwena ba bai aubaina kuna launevakaugu?”

* **18:8:** Yesu i giuna gado, “Niga oloolotodi, ba tana ena tauwaikaiwatana i giugiuwedi.” † **18:9:** Diyon 6:39 ‡ **18:14:** Diyon 11:49-50. § **18:15:** Giu tauwaikaiwatana ġesau ba Diyon.

²⁴ Ĝome te Anas Yesu manima panipanina i giukamaĝe pilipilisi edi bada Kaiyapas lisenemo.

*Pita ena valele wailabuna bi waifaionina
(Met 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)*

²⁵ Bi Saimon Pita i moito i malimalili bi ai talayena gado, “Tam kota ena tauwaikaiwatana ĝemota, ee?”

Tana i valelena gado, “Geĝa, mote tagu.”

²⁶ Ĝome ba pilisi saĝasaĝa guletina ena taupaula, bi tana ba Pita oloto beyana i taditadikamaĝena ena dam lavana. Mba taupaulina Pita i giuwena gado, “Tagu olip kaina gugulunemo tam tana vaitena e kitemi.”

²⁷ Ĝome Pita i valevalele munaĝa, ba kamkam ĝaba i waitubu.

*Yesu Paelat matanemo i moito
(Met 27:1-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)*

²⁸ Yesu ba Kaiyapas ena vanuwemo bi olaolala kaikana Diu babadidi ai doli nawe Loum gabemanina isana Paelat lisenemo. Tedi mote a ĝoye te sai miledi, taunana aubaina Paelat ena animiyamo mote a valageta, banina a ĝoyeĝoye te Wawaitauli Soina sa kani.

²⁹ Kamaina bi Paelat i potiyovo doĝamo bi i waitalayedina gado, “Niga lavana bai gebona i voiye bi ko natonatome lisigumo?”

³⁰ Tedi Paelat ena giu ai munena gado, “Bamoda tana mote maso pilipili tauvoiyedi maso bai aubaina kei doli natome lisimmo.”

³¹ Paelat i giuna gado, “Temi koi doli nawe bi emi waiĝake luvanemo ko etale.”

Bi Diu babadidi mamedidi a giuna gado, “Tama mote ema waibada bai ima kenakena te lava kai peki.”

³² Bi Yesu bainewa sai pekina ba i gei giuwata bi bai i giugiuwena luvanemo mainana ya peki.

³³ Mba ĝome te Paelat i valageta munaĝa ena animiyamo, bi i giu te Yesu a natome lisenemo bi i waitalayena gado, “Tam ba Diu lavedi edi ĝalibona, ee?”

³⁴ Bi Yesu i waitalana gado, “Niga ba tam taumĝa em noĝota kwa giugiuwegu ee lava a giugiuwemna kwa giugiuwegu?”

³⁵ Bi Paelat giu i waimunena gado, “Tam kunai noĝota te tagu Diu lavagu, ee? Niga ba tam em lava otidi bi pilipilisi edi babada a pani natomem tagu lisigumo. Tam bai gebona kuna voiye?”

³⁶ Ĝome Yesu giu i waimunena gado, “Tagu egu waibada mote niga dobunemo e vai. Bamoda egu waibada niga dobunemo e vai, maso ba taukaiwatagu aubaigu ai ĝavija te Diu babadidi nimedimo a kaikamaĝegu. Bi geĝa te, egu waibada ba dobu ĝesauñemo e vai.”

³⁷ Kamaina bi Paelat i giuna gado, “Tam ba ĝalibona.”

Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam kwa giugiu te tagu ĝalibona ba kuna giukauwa. Tagu niga dobunemo e yovo bi e tubuĝana ba giukauwa yà giuwata. Tedi mabai giukauwa a sibesibena ba kalinagu sa vaivaiye.”

³⁸ Bi Paelat i waitalana gado, “Giukauwa banina ba bai?” Ĝome Paelat i potiyovo munaĝa lava lisidimo bi i giuwedina gado, “Tana mote bai gebona i voiye te tagu yà etale.”

³⁹ Bi geĝa te, temi emi vaivaimo ba Wawaitauli Soina sauginemo, bili-welokomo taumiya ĝemota yà kaikaikamaĝe. Temi ko ĝoyeĝoyena Diu edi Ĝalibona aubaimi yà kaikamaĝe, ee?”

⁴⁰ Ĝome tedi a binau saĝena gado, “Geĝa, mote tana. Tama ka ĝoyeĝoyena Balabas kwa kaikamaĝe.” Balabas wala ĝavija tauwaitubuna.

19

Paelat i waianina te Yesu sa tupalatu

¹ Bi Paelat ena tauwaiāviya i giuwedi te Yesu sa biti, kamaina bi tedi tana a biti.

² Tauwaiāviya donadona a pipini bi Yesu kununemo a sako bi gala molemolewina ai kote.

³ Bi lisinemo ai velaumunaāga bi a giugiuna gado, “Ebom, Diu edi īgalibona.” Kamaina bi a launevakau.

⁴ Paelat i potiyovo munaāga bi Diu a waiāemetidina i giuwedina gado, “Yà kapotiyovo lisimimo te ko kita. Tagu yà giugiuwemi te konai wavuna ba lisinemo mote bai e banavi.”

⁵ Ĝome te Yesu kunuteiya waidonadonana bi gala molemolewina a waikotena i potiyovo, bi Paelat i giuwedina gado, “Lavana niga.”

⁶ Sauginemo Pilisi edi babada bi pali vanuwina tauyavena a kitakita ba a binauna gado, “Ku tupalatu, ku tupalatu.”

Bi geāga te, Paelat i giuwedina gado, “Temi ko vai nawe te ko tupalatu, banina tagu mote ena gebo bai e banavi.”

⁷ Bi geāga te, Diu babadidi a laugayabagibagina gado, “Ema waiāke ya kenakena te mba waiākena luvanemo tana kamaina te ya peki. Banina tana i giu munaāge te tana ba Maimaituwa Natuna.”

⁸ Laġannemo Paelat niga giuna i vaivaiye ba i naila gulata.

⁹ Ĝome te Paelat i munaāga vanuwa nopenomo bi Yesu i waitalayena gado, “Tam dobu isana lavam?” Bi Yesu mote bai i giuwe.

¹⁰ Bi Paelat i giuna gado, “Bai aubaina egū giu mote ku waimune? Tam kuna sibe ee geāga te tagu waibada lisigumo ya kenakena te yà kaikamaāgem ee yà tupalatum?”

¹¹ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Em waibada dibunemo yà miyamiya, banina Maimaituwa i vitem. Bi aiyai lavana i pani natomeguna lisimmo ba tana gebo dididiga i voiyē.”

¹² Ĝome Paelat eta i tavutavu te maso Yesu i kaikamaāge bi geāga te, Diu lavedi a binabinauna gado, “Bamoda niga olotona kwa kaikamaāge bi ya nawana ba Sisa mote tam imai tauyem. Banina, aiyai lavana ya giugiu te tana īgalibona ba tana Sisa ya laulauyovoġe.”

¹³ Sauginemo Paelat niga giudi i vaivaiyedi ba Yesu i waidoli te a potiyovo. Kamaina bi taulauetala ena animiyamo i miya. Mba gabuna sa waiisana Gasagasana Alemik kalinedimo sa waiisana Gabata.

¹⁴ Suwalamodo balana muliāga kaka Vawaitauli Soina ya tubuāga. Bi Paelat Diu lavedi i giuwedina gado, “Emi īgalibona naniga.”

¹⁵ Tedi a binauna gado, “Ku nawe tabunemo kwa tupalatu! Kwa tupalatu!” Bi Paelat i waitalayedina gado, “Gode, emi īgalibona yà tupalatu, ee?” Bi pilisi edi babada giu ai munena gado, “Tama mote bamō ema īgalibona īgesau, kamaina Sisa taunaāga.”

¹⁶ Bi etala mulinemo ba Paelat Diu lavedi nimedimo Yesu i sako te sa tupalatu.

Yesu a tupalatu

(Met 27:32-34, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

Kamaina bi tauwaiāviya Yesu ai doli.

¹⁷ Tana taunaāga ena kolosi i avali bi i potiyovo te i nawā Kunukoukou gabunemo. Mba modomodona Alemik kalinedimo ba sa waiisana Golgota.

¹⁸ Ĝome Yesu kolosimo a tupalatu bi diyanemo ba lava labu vaitedi kota a tupalatudi. Lava ĝemota kataiyana yawaninemo bi ĝesauna ĝeniyana yawaninemo.

¹⁹ Paelat giugiu watigena i gilumina gado, “Nasalet Yesuna, Diu lavedi edi Ĝalibona.” Te kolosi modonemo a tutu waipatu.

²⁰ Lava wapewapedi niga gilumina a iyevi, banina Yesu anitupalatuna gabuna ba mote manekemo bi malagai dididiga diyanemo. Gilumina ba Alemik, Latin bi Gulik kalinedimo.

²¹ Bi pilisi edi babada nuwedi i medi bi Paelat a giuwena gado, “Bai aubaina kuna gilumana gado, ‘Diu lavedi edi Ĝalibona?’ Tam maso kuna gilumana gado, ‘Niga lavana i giuna gado, Tagu taunana Diu lavedi edi Ĝalibona.’”

²² Ĝome te Paelat edi giu i waimunena gado, “Bai e gilugilumina ba kamaina e gilumi.”

²³ Yesu kolosimo a tupalatu mulinemo ba tauwaiĝaviya ⁴ Yesu ena gala a legaudi bi a dailidi te dubu ⁴, bi ai legau ĝemoĝemota. Bi kota kwama lofalofana, nophonemo anikote vaitena a vai. Niga kwamana ba mote popopona bi ĝauĝaulina.

²⁴ Tedi a giuna gado, “Mote tama lisi bi ta koitiliye te aiyai ya vai.” Niga kauwina i tubuĝana ba gilugilumina wadubona i giugiuna luvanemo, “Tedi egu gala a dailidi

bi a koitili te aiyai ya legaudi.”*

Taunana aubaina, tauwaiĝoviya niga kauwidi mai a voyiedi.

²⁵ Yesu ena kolosi diyanemo taumoito ba Yesu tinana matasina, Kiliyopas mwanena Meli bi Meli Magadalin.

²⁶ Laĝannemo Yesu i kita te tinana bi ena tauwaikaiwatana i ĝoyeĝoye kauwena vaitena a moimoito ba tinana i giuwena gado, “Waivini, mba taunana natum.”

²⁷ Bi kota ena tauwaikaiwatana i giuwena gado, “Niganana niga waivinina ba tinam.” Mba ĝome te ena tauwaikaiwatana tinana i waidoli nawe ena vanuwemo.

Yesu Ena Peki

(Met 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Mba kauwidi mulidimo, Yesu i sibe te ena noya i waikovi bi bai gilugilumina wadubonemo i giugiuwena ya tubuĝana aubaina i giuna gado, “Tagu gadogu i magu.”†

²⁹ Ĝome ba waen waiĝolana dubina i kenakena. Kamaina bi waen anitaina ai dakwa bi kai isop lagana a vai te a kaiĝavi bi ai yoyo saĝe Yesu mudunemo.

³⁰ Yesu waen waiĝolana i tego mulinemo ba i giuna gado, “Bai matabuna i kovi.” Ĝome iwana i taunoku bi aluwina Tamana i vite te i peki.

³¹ Bi mba laĝanna ba vononoĝa laĝanna bi bokinamai ba Diu lavedi edi Waiyawasi Laĝanna laukaina. Banina, Diu lavedi mote sima ĝoyeĝoye te edi Waiyawasi Laĝannemo tubuĝa kolosi modonemo sima dawe. Taunana aubaina, Paelat ai baĝa te kaĝedi sa doukotodi bi sa sivu yovoĝedi.

³² Kamaina bi tauwaiĝaviya ĝome ololoto labu Yesu vaitena a tupatupalatudina kaĝedi a gei doukotodi.

³³ Bi Yesu a kitakita ba tana kaikana i peki, taunana aubaina kaĝena mote a doukotodi.

³⁴ Bi geĝa te, tauwaiĝaviya ĝemota Yesu giligilina alaiyamo i gwaligwali, ba maĝemota kwasina bi gauba i pusuwali.

* **19:24:** Sale 22:18. † **19:28:** Sale 22:15, 69:21.

³⁵ Bi oloto niga kauwina taukitana ba i giu te niga ba giukauwa. Tana bai i kitakitana ba i sibe te giukauwa ya giugiuwe, taunana aubaina temi koi sumaḡa.

³⁶ Niga kauwidi a tubuḡana ba gilugilumina wadubonemo bai a giugiuwedina mainana a tubuḡa. Gilugilumina wadubonemo i giuna gado, “Tana mote bamo siliġena ġemota i nuwakoto.”[‡]

³⁷ Bi gilugilumina wadubona ġesaunenemo kota i giuna gado, “Bi tana giligilina gwaligwalina kaka lava sa kita.”[§]

Yesu a dobo

(Met 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Mba mulinemo ba Alimatiya olotona isana Diyousep, Paelat i waibaḡa te Yesu tubuḡina ya vai nawe. Bi Diyousep ba Yesu ena tauwaikaiwatana ġesauna bi tana kandavonemo i miyamiya, banina Diu lavedi edi babada i nainailedi. Paelat i waianine te tubuḡa i avali nawe.

³⁹ Nikodimas kota bona panepanedi, maela bi aloye vaitena vitavitalena, 30 kiloglem luvana i legaudi te Diyousep vaitena a nawa. Nikodimas tana taunana dolinemo dudubalaḡa i nawa Yesu lisinemo.

⁴⁰ Bi oloolotodi labu Yesu tubuḡina a vai te bona panepanedimo tubuḡina a laipanepane bi gala potipotidimo a suma, Diu lavedi edi laudobo vaivaina luvanemo.

⁴¹ Yesu bamo a tupatupalatuna diyanemo ba vokai wadiwadidi. Bi ġome ba tauyewa valivaliuna bi mba tauyewanemo mote bamo taubeu ġesauna a sako.

⁴² Bi Diu lavedi edi Waiyawasi Laġanna vokaukauwina aubaina te Yesu tubuḡina mba tauyewanemo a sako, banina manekina mote i lofa.

20

Yesu pekimo i kena moito

(Met 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Sande oleolelinemo dobu mawai dudubalina, Meli Magdalin i nawa tauyewamo. Ġome tauyewa mataetina ġakimina ġimāġima kamaġena i kita.

² Mba ġome te waivini i velau i nawa Saimon Pita bi Yesu ena tauwaikaiwatana ġemota i ġoyegħoye kauwena lisidimo bi i giuna gado, “Tauyewamo Bada taubeuna a kaikamaġe te bamo ġome a sakona, tama mote ke sibe.”

³ Kamaina bi Pita bi Yesu ena tauwaikaiwatana ġesauna vaitena a nawa tauyewamo.

⁴ Tedi labuġidi a velavelau bi ena tauwaikaiwatana ġesauna i velau gulata te Pita i gose bi tauyewamo i gei tava.

⁵ Tana i laudulu bi tauyewa nopona i kita te galāġa a kenakena bi mote i sola nawa.

⁶ Saimon Pita muliġa i tava te i sola nawa tauyewamo, bi i kita te galāġa a kenakena.

⁷ Bi kota i kita te Yesu kununa anisumana galana ba taunemo i nuwanoku te tabunemo i kenakena.

⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana ġesauna i geigei tavana kota i sola nawa tauyewamo, bi i kita te i waisumaġa.

⁹ Bi gilugilumina wadubonemo ya giugiu te Yesu kaka pekimo ya kenamoito. Bi tedi mba giugiuna mote a sibe.

¹⁰ Kamaina bi tedi a munaġa bamo ġome a miyamianemo.

‡ 19:36: Potiyovo Kamaġa 12:46, waiġake Wailabuna 9:12, Sale 34:20. § 19:37: Sakalaiya 12:10.

Yesu Meli Magdalin lisinemo i laumaḡata
(Met 28:9,10, Mak 16:9-11)

¹¹ Bi Meli ba tauyewa mataetinemo i moito bi i ḡabaḡaba. Tana maḡabaḡabana i laudulu bi i waikita nawa tauyewa nōponemo.

¹² Bi bamo Yesu taubena a waikenanemo, aneya labu edi gala potipotidi i kitedi a miyamiya. Ġemota kununa yawaninemo bi ġesauna kaġena yawaninemo.

¹³ Bi aneya Meli ai talayena gado, “Waivini, tam bai kwa ḡabeġabe?” Bi tana i giuwedina gado, “Egu Bada taubeuna a nawe bi mote ya sibe te bamo ḡome a sako.”

¹⁴ Mba ḡome waivini i tautauvitale ba Yesu i kita i moimoito, bi mote i kitāgħone te mba Yesu.

¹⁵ Yesu i waitalana gado, “Waivini, bai aubaina kwa ḡabaḡaba, bi aiyai kwa tavutavuġe?” Bi tana i wainoġota te sera taubayau, taunana aubaina i giuna gado, “Goma, bamoda Yesu tubuġina kuna vaina ba kwa giuwegu te bamo ḡome kuna sako bi ya nawa te ya avali natome.”

¹⁶ Yesu i giuna gado, “Meli!” Bi tana i tauvitale bi i ḡabana gado, “Laboni. Niga giuna Alemik kalinedimo banina ba Tauwailovelove.”

¹⁷ Yesu i giuna gado, “Tam mote kuma taukonigu, banina tagu yaġolo mote e saġa e nawa Tamagu lisinemo. Bi kwa nawa valevaletigu kwa giuwedi te tagu ya munamunġana Tamagu bi Tamemi, egħi Maimaituwa bi emi Maimaituwa lisinemo.”

¹⁸ Meli Magdalin giu i vai nawa Yesu ena tauwaikaiwatana lisidimo bi i giuwedina gado, “Tagu Bada e kita.” Kamaina bi Bada bai giudi i giugiuwena taudidi tedi i giuvitedi.

Yesu ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaḡata
(Met 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Mba Sandena aubiganemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vanuwa nōponemo ai ġemotidi bi mataeta a gudu ḡavute, banina Diu babadidi a nailedi. Bi ḡome a miyamiya ba i waimaġemoti te Yesu poudimo i laumaḡata bi i giuwedina gado, “Nuwauba lisimimo.”

²⁰ Mba giuna mulinemo ba nimana bi giligidina i wailovedi. Bi laġannemo ena tauwaikaiwatana Bada a kitakita ba a yasisi gulata.

²¹ Kota Yesu i giu munaġana gado, “Nuwauba lisimimo. Tagu Tamagu i giukamaġegu bi tagu kota mainana temi ya giugiukamaġemi.”

²² Bi ḡome te lisidimo yawasina i bunanai kamaġe bi i giuwedina gado, “Aluwa Waiyawa ko vai!

²³ Bamoda lava edi gebogebo ko noġoti kamaġedina, ba Maimaituwa edi gebogebo ya noġoti kamaġedi. Bi bamoda temi edi gebogebo mote koma noġoti kamaġedi ba Maimaituwa mote edi gebogebo ima noġoti kamaġedi.”

Yesu Tomas lisinemo i laumaḡata

²⁴ Bi laġannemo Yesu i tavatava ena tauwaikaiwatana 12 lisidimo, ba nōpodimo ġemota isana Tomas (sa waiisana Didimas) tana mote ḡome.

²⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana ġesaudi Tomas a giuwena gado, “Tama Bada ke kita!” Bi tana i giuna gado, “Mm, tagu mote ya'mai sumaġa bi dolina tutu leleidi nimanemo ya kitedi, nimagalagumo ya taukonidi bi giligidina gwaligwalina leleina ya taukon kaka bi ya'bi sumaġa.”

²⁶ Wiki ġemota i kovi mulinemo ba ena tauwaikaiwatana kota a tava vanuwemo ai ġemoti munaġedi. Bi Tomas ba vaitena ḡome. Avena te

mataeta gudugudu ġavutina bi yaġolo te Yesu poudimo i laumaġata bi i giuwedina gado, "Nuwauba lisimimo."

²⁷ Ĝome Yesu Tomas i giwena gado, "Nimagalammo nimatabagu kwa taukonni bi nimagu kwa kitedi. Bi nimam kwa tuġu te giligiligu kwa taukonni. Tam nuwakulukuluva kwa kaisako bi kwai sumaġa."

²⁸ Kamaina bi Tomas i giuna gado, "Tam egħi Bada bi egħi Maimaituwa."

²⁹ Kamaina bi Yesu i giuna gado, "Tam kunai sumaġana banina kuna kitagu. Bi tedi mabai mote a kitagu bi sa waisumaġana ba kakavisuvisudi."

Dyon niga bukan i gilumina ba banina niga

³⁰ Yesu anisove matailidi wapewapedi ġesaudi ena tauwaikaiwatana matedimo i voivoiyedina ba niga bukanemo mote a gilumidi.

³¹ Bi niga taudidi a gilumidina ba temi kamaina te Yesu koi sumaġe te tana taunana Buyobuyona, Maimaituwa Natuna. Bi temi koi sumaġena ba ena ġailisimo kaka yawasana ilailala ko banavi.

21

Yesu ena tauwaikaiwatana 7 lisidimo i laumaġata

¹ Laġan visa a kovi mulidimo ba Yesu Galili topana diyanemo, ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaġata munaġa. Niga kauwina i tubuġana ba niga mainana.

² Yesu ena tauwaikaiwatana Galili topana diyanemo ai ġemotidina ba: Saimon Pita, Tomas sa waiisana Didimas, Nataniyel ba Keina lavana, bi Keina malagaina ba Galili plovins nöponemo, Diyebedi natunatuna bi ena tauwaikaiwatana labu vaitedi.

³ Bi Saimon Pita ena lava i giuwedina gado, "Tagu gomo aubaina yà nawanawa." Bi tedi a giwena gado, "Tama vaitem ta nawa." Kamaina bi edi wagamo a gelu, bi tedi mba dudubalinemo mote bamo iyana a konedi.

⁴ Bi laġan sakosako balana ba Yesu nisa diyanemo i laumoito kamaġe, bi ena tauwaikaiwatana mote tana a kitaġone.

⁵ Yesu ena lava lisidimo i binauna gado, "Egu lava, temi iyana kona konedi ee geġa?"

Tedi giu ai munena gado, "Geġa, mote iyana ke konedi."

⁶ Kamaina bi i giuwedina gado, "Emi gomo kataiyemi yawaninaġa ko pwalaġe nawe kaka iyana ko konedi." Bi laġannemo mai a voivoiye ba mote ġemoġemotina te maso gomo a solu saġe wagamo. Banina tedi iyana wapewapedi a konedi.

⁷ Ĝome tauwaikaiwatana ġesauda Yesu i ġoyeġgoe kauwena Pita i giuwena gado, "Noi ba Bada." Laġannemo Saimon Pita i vaiye te noi ba Bada, ba ena kwama dabānemo anikote i kote munaġe bi i laupoti topamo bi i nawa diyadiyamo.

⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana ġesaudi ba wagamo. Tedi waga a ġiu bi iyana gomona wanawanavuna a solu nawena diyadiyamo, banina mba ġome te gelemo ba mote i lofa, 90 mita luvana.

⁹ Laġannemo waga a potipotiyovo kamaġe ba tedi kai mafuwalinemo iyana kalakalatidi bi buledi vaitedi a kitedi.

¹⁰ Yesu i giuwedina gado, "Temi iyana noi taunana kona konekonedina ġesaudi ko natomedi."

¹¹ Kamaina bi Saimon Pita i kaisaġa wagamo, gomomo i kabi te i solu saġe gelemo. Bi iyana nananakidi ba wapedi 153, bi avena te iyana a wapa gulata bi gomo mote i nuwalisi.

¹² Yesu i giuwedina gado, “Temi ko nato bi ko kani.” Bamo mote tauwaikaiwatana ġesāu Yesu i waitalaye gado, “Tam aiyai?” Tedi a sibe otīge te tana ba Bada.

¹³ Yesu buledi i vai bi ena tauwaikaiwatana i vitedi, bi kota iyana i vai te i vitedi.

¹⁴ Bi Yesu pekimo i kenamoito mulinemo, niga taunana ba sauga waifaionina tana ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaġata.

Yesu Pita i saġe munaġe

¹⁵ Laġannemo a kanikani kovi ba Yesu, Saimon Pita i waitalayena gado, “Saimon, Diyon natuna, tam kwa ġoyeġoye gulateguna kaka niga em lavedi, ee?” Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Emaso, bena kuna sibe te tagu ya ġoyeġoyem.” Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Egu sipu kwai kani bagibagidi.”

¹⁶ Yesu i giu munaġana gado, “Saimon, Diyon natuna, tam kwa ġoyeġoyegu, ee?”

Ġome Pita i giuna gado, “Emaso, Bada, tam kuna sibe.” Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tam egu sipu kwa labe kauwedi.”

¹⁷ Yesu waitala waifaionina, Saimon lisinemo i voyiena gado, “Saimon, Diyon natuna tam kwa ġoyeġoyegu, ee?”

Yesu waitala i waifaioni, taunana aubaina te Pita nuwana i gebo. Kamaina bi Saimon i giuna gado, “Bada, bai matabuna kuna sibe te tagu ya ġoyeġoyem.”

Yesu giu i waimunena gado, “Egu sipu kwai kani bagibagidi.

¹⁸ Tagu giukauwemo ya giugiuwem, tam mavalivaliummo ba kunai gala bi em nuwalauwataġa ku nawanawa. Bi laġannemo kuna magulana ba nimam kwa tuġudi te lava ġesauna yai galam, nimammo ya kabi bi yai dolim te mote aninawa ku ġoyeġoyena maiġa ya nawem.”

¹⁹ Yesu, Pita lisinemo niga mainana i giuna ba bainewa Pita ya peki bi Maimaituwa namala ya vaina taunana i giugiuwata. Kamaina bi Yesu Pita i giuwena gado, “Ku kaiwatagu.”

²⁰ Ġome Pita i tauvitale bi i kita te tauwaikaiwatana Yesu i ġoyeġoye kauwena ba i kaikaiwatedi. Tana taunana Vawaitauli Soinemo Yesu diyanemo i miyamiyana, iwana i taunawe Yesu lisinemo bi i waitalayena gado, “Bada, tam aiyai ya sakoyovoġem?”

²¹ Sauginemo Pita, noi olotona i kitakita ba i waitalana gado, “Bada, bi noi olotona ba bainewa?”

²² Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tagu ya ġoyena ba tana ya miyamiya bi tagu ya nato munaġa. Bi bai aubaina kwa ġoyeġoyena kwa sibe? Bi tam ba kamaina te kwa kaiwatagu.”

²³ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana nopodimo niga giuna i dabalala te bena mba tauwaikaiwatanina mote ima peki. Bi geġa te, Yesu mote i giu te tana mote ima peki bi i giuna gado, “Bamoda tagu ya ġoyena ba tana ya miyamiya bi ya nato munaġa. Bi bai aubaina kwa ġoyeġoyena kwa sibe?”

²⁴ Niga tauwaikaiwatanina taunana niga kauwidi i giuwatedi, bi kota i gilumidi. Bi ke sibe te bai ya giugiuwena ba giukauwa.

²⁵ Bi Yesu kauwa wapewapedi ġesaudi kota i voyiedi. Bamoda kauwidi matabudi bi a gilumidi ba ya noġonogoti te bukedi maso dobu ai wanavu.

Giugiukamağedi edi Kauwa

Yesu i giu te Aluwa Waiyawa ya yovo

¹ Aisii, Tiopilas! Egu buka dolinemo e gilugilumina,* ba Yesu ena noya bi ena wailovelove i wai waitubuna e gilumiwata.

² Bi noya wapewapedi i voivoiyedina eete i sağe i nawe malamo. Muliğɑ kaka i nawana malamo bi giugiukamağedi i vinevinedina Aluwa Waiyawemo i giu vavasağedi.

³ Yesu ena wai nuwatoitoi bi ena peki mulinemo giugiukamağedi lisidimo kauwa wapewapedimo i laumağata te tedi sa sibe te tana i kenamoito munağɑ. Lağan 40 nopolidimo lağan wapawapa i laumağata bi Maimaituwa ena waibada lisidimo i giugiuwe.

⁴ Bi lağan ġemota tana giugiukamağedi vaitedi ai ġemotidi bi i giuvavasağedina gado, “Mote Yelusalem koma gose bi koi laba te Tamagu Aluwa Waiyawa ya giukamağe yovoge maibena dolinemo i giugiuwapano mainana. Tagu niga puyona dolinemo e gei giuwemi.

⁵ Diyon lava gaubemo i ka buludi bi lağan ġotona temi Aluwa Waiyawamo ya ka bulumi.”

Maimaituwa Yesu i nawena malamo

⁶ Lağannemo giugiukamağedi Yesu vaitena ai ġemoti munağedi ba Yesu ai talayena gado, “Bada, tam niga lağannemo Islael lavedi waibada kwa vite munağedi, ee?”

⁷ Bi i giuwedina gado, “Tamagu taunağɑ waibadana lisinemo te mba lağandi i vinedi bi temi mote emi noya bai te ko sibe.

⁸ [◊]Bi lağannemo Aluwa Waiyawa ya yovona lisimimo lağannemo, kaka ġailisi ko vai te giugu visuvisuna ko giuwata, Yelusalemmo, Diudiya, Sameliya matabuna nopodiğɑ bi dobu isuna te isuna.”

⁹ [◊]Lağannemo Yesu ena giu i waikovi mulinemo a kitakita bi Maimaituwa i kailageti sağe bi giyou i suma te mote a kita munağe.

¹⁰ Tedi ai kitawata i sağɑ i nawanawa ba olooloto labu edi gala potipotidi, ai mağemoti te diyedimo a moito kamağedi.

¹¹ Bi a giuna gado, “Temi mani Galili bai aubaina niga ġome kona moito bi galewa ko kitakita? Niga Yesuna niganana lisimimo Maimaituwa i vai nawe galewemo, tana bainewa kona kita bi i sağɑ i nawanawana, mainana kota ya yovo munağɑ.”

Diudas epaiyanina a vine

¹² Ĝome oya isana Olip, a gose bi a munağɑ Yelusalemmo. Niga oyana Yelusalem diyanemo, manekina mote i lofa.[†]

¹³ [◊]Bi lağannemo a munağɑ taun ba vanuwa a miyamianemo a valageta bi noke a sağɑ dabanemo. Bi lava ĝome a miyamianemo ba Pita, Diyon, Diyemes, Endulu, Filip, Tomas, Batolomiu, Met, Diyemes tamana ba Alupias. Bi Saimon a wai isana Selot bi Diudas tamana ba Diyemes.

¹⁴ Niga lavedi lağan matabuna ai ġemotidi bi a laulaupali. Nopolidimo ba Yesu tasitasina, tinana Meli bi waivini ġesaudi vaitedi.

* **1:1:** Giu dolinemo e gilugilumina ba Luk ena gospol (Luk 1:1-4 ko kita). [◊] **1:8:** Met 28:19, Mak 16:15 [◊] **1:9:** Mak 16:19 [†] **1:12:** Kilomita ġemota luvana. [◊] **1:13:** Met 10:2-4, Mak 3:16-19

¹⁵ Bi mba lağannemo tauwaisumağä wapedi 120 a wai bolu poudimo Pita i miya moito bi i giuwedina gado,

¹⁶⁻¹⁷ “Egu lava waisumegimi, wala nove Aluwa Waiyawa Deivida i waieta-doliye te i giuwatana gado, lava ġemota kaka Yesu ya kaisoluğe. Bi niganana gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena banina i tubuğä. Bi dolinemo Yesu lavana i vine te tada vaitena te noyanoya. Niga lavana Diudas, tana Yesu taupanina i wai etadoliyedi te Yesu a kaididi.”

¹⁸ [☆](Diudas Yesu kaisoluna aubaina mane a vite bi manenemo doğa i kune. Bi ġome tana kununağä i kuluva bi bwagana i wai katisali bi tinağena i dabalala te i peki.

¹⁹ Bi lava matabudi Yelusalem nöponemo niga giuna a vaiye. Taunana aubaina niga doğana kalinedimo ai isana *Akeldama*. Mba banina ba kwasina doğa i vitale).

²⁰ Pita i giuna gado, “Niga kauwina Deivida ena buka Sale nöponemo, i gilugilumina mainana i tubuğä. Ġome i giuna gado, ‘Kaka ena vanuwa ya kavakava, bi mote aiyai nöponemo ima miya.’ Bi kota, ‘Lava ġesau ena waibada gabuna ya vai.’

²¹⁻²² [☆]“Taunana aubaina i visu te oloto ġesau ta vine te BADA Yesu ena kenamoito vaitena ta giu nawe. Niga olotona maso ba Yesu vaitena te nawanawa ġemota nove Diyón ena waibulu lağannemo eete Maimaituwa Yesu i kailageti sağe malamo.”

²³ Kamaina te lava labu a legaudi: Diyousep a wai isana *Basabas* bi isana ġesauna *Diyastas* bi Mataiyas.

²⁴ Bi ġome a laupalina gado, “Bada, tam lava matabudi nopodi tausibedi. Kamaina te kwai lovemai te niga lavedi labu bi bamo taunana kuna vine,

²⁵ te giugiukamağedi vaitena sa noya. Banina Diudas niga noyana i gose kamağe bi i nawa ena gabumo.”

²⁶ Kamaina te ġakima labu mododimo mba lavedi isedi a gilumidi bi ledü nöponemo a sivudi. Bi lava ġemota i wai matapota bi ledü nöponemo i kabi yovo bi Mataiyas isana i kulamatai. Kamaina te Mataiyas giugiukamağedi 11 nöpodimo i sağä.

2

Aluwa Waiyawa i yovo

¹ Lağannemo Pentikost soina lağanina i tava, tauwaisumağä matabudi gabu ġemota ai ġemotidi.

² Bi i wai mağemoti te vuvusa malamo bi i yovona maibena kaibitibili daguguna bi vanuwa nöpona i wai wanavu.

³ Ġome mwali a kitana maibena kai menamenana ġemogemotağä dabe-diğä i wai yamone. ⁴ Bi matabudi Aluwa Waiyawa nopodi i wai wanavudi bi kalina ġesaudi gagaliyedi ai tubu, Aluwa Waiyawa i vitevitedina mainana a gagali.

⁵ Ġome ba Diu lavedi Maimaituwa taulauduneyena dobu matabuna nöponemo a tava Yelusalemmo a miyamiya.

⁶ Bi lağannemo kalina a vaivaiye ba a tava ai ġemotidi bi a vaiye te tauwaikaiwatana kalinedimo a giugiu ba a nuwalagalaga.

⁷ Bi tedi tauwaikaiwatana a soveyedi bi a giuna gado, “Niga lavedi ba Galili dobuna lavedi,

⁸ bi bainewa te ta vaivaiyedi ġemogemotağä kalinademo sa giugiu?

⁹ Tada matabuda dobu tabudiğā te tava: Patiya, Midiya, Elam, Mesapotomiya lavedi, Diudiya, Kapadosiya, Pontus, Eisiya,

¹⁰ Piligiya, Pamfilia, Idip bi dobu ġesaudi Libiya nponemo Sailin diyanemo. Bi ġesauda ba tautavatava Loumğā te tava.

¹¹ (Eteni lavedi bi Diu, niganana Diu lavedi edi laudune ta kaikaiwatedi). Bi tada ġesauda ba Kulitiğā bi Alebiyağā te tava. Bi ta vaivaiye te ġemogemotağā kalinademo Maimaituwa kauwa nananakidi i voivoiyedina sa giuguwedē.

¹² Tedi a sove bi nuwedi i lağalağā bi ai giugiuna gado, “Niga kauwina banina bai?”

¹³ Bi lava ġesaudi ai gadolosedi bi a giuna gado, “Niga lavedi waen a tegogulate te a bu'uwa bi sa giugiu yabayababa.”

Pita ena lauguguya

¹⁴ Ĝome Pita bi giugiukamağedi 11 vaitedi a moito bi Pita kalinana dididiginemo lava i giuwedina gado,

“Temi Diu bi ma baibaimiğā Yelusalemmo ko miyamiyana, koi beyavaiya kauwa bi bai yà giuwemi!

¹⁵ Niga lavedi mote a tego bu'uwa mai temi ko noġonogotina banina niganana ba 9-na okoloki olaolala.*

¹⁶ Niga ba buka wadubonemo taugiuwatana Diyoutewo bai i giugiuwena niganana ya tubutubuğā. Diyoutewo niga mainana i giu,

¹⁷ [☆]‘Ĝome Maimaituwa i giuna gado:

Lağan damodimo tagu kaka egū Aluwa
yà ġini kamağe lava matabudi lisidimo.

Bi natunatumi oloolotodi bi waiwaivinidi
tedi kaka taugiuwatana sa tubuğā

bi giugu sa lauguguyae.

Bi emi olooloto valivaliudi
kaka wailove sa kitedi.

Bi emi magumagula lauboni
sa kitedi.

¹⁸ MBA lağandimo egū taupaula oloolotodi
bi waiwaivinidi matabudi lisidimo
egū Aluwa yà ġini kamağe,
te tedi taugiuwatana sa tubuğā
bi giugu sa lauguguyae.

¹⁹ Bi tagu mataila galewemo yà voyedyi
bi dobumo kwasina bi kaisikei baduwalina.

²⁰ Suwala yai dudubala
bi nawalai ya sabana maibena kwasina
bi muliğā kaka Bada ena lağan dididiga ya tava.

²¹ Tedi mabai Bada isanemo sai bağana ba matabudi sa yawasana.’

²² “Isael lavemi, niga giudi ko vaiyedi: Maimaituwa Nasalet Yesuna, ġailisi i vite te kauwa nananakidi bi mataila i voivoiyedi, mba Maimaituwa i wai lovemi te temi Yesu ko sibe.

²³ [☆]Bi wala Maimaituwa ena ogatala i voivoiyena luvanemo, temi gebogebo lavedi nimedimo kona sako te kolosimo kona tupalatu te i peki.

* ^{2:15:} Diu tedi musala sa kani kaka waen sa tego. Tedi olaolalemo buledi sa kani bi aubigamo musala sa kani (Potiyovo 16:8). Bainewa maso 9 okoloki olaolalemo a tego bu'uwa. ^{☆ 2:17:} Dyl 2:28-32 ^{☆ 2:23:} Met 27:35, Mak 15:24

²⁴ [◊]Bi Maimaituwa Yesu lisinemo peki tuniyavina bi nuwaboya i kaika-mağe bi i ka kenamoito munağe. Banina peki mote ġemoğemotina te maso Yesu i kaididi.

²⁵ [◊]Banina Deivida Yesu niga mainana i gei giuwata,
'Bada Maimaituwa e kita
lağan matabuna ya waidoligu.
Tana tagu vaitegu aubaina te
egu ġaviya mote yàma nailedi.

²⁶ Taunana aubaina tagu yài nuwavisu
bi mayasisigu yà sale.

Bi avena te yà peki,
bi yà noğonogoti te tam tubuğigu
kwa labe kauwe.

²⁷ Bi Maimaituwa, tam
mote pekipekidi edi gabumo kuma gosegü,
bi kota em taupaula waiyawa tubuğina
mote kuma kita kamağe ima bova.

²⁸ Tam yawasana kunai lovegu
te yà miya nonoğä.

Tam vaitegu
aubaina te nopogu yasisi i wanavu.'

²⁹ "Egu lava, eda magula ġalibona Deivida ena giu kamaina te yà giu
otigemi. Deivida i peki te a dobo bi kokowagina niganana niga ġome ya
kenakena.

³⁰ [◊]Tana taugiuwatana aubaina te i sibe te ena dam nponemo kaka
Maimaituwa ena waiguyau lava ġemota ya vite, banina Maimaituwa i
giuwapa te mainana ya voiye.

³¹ Deivida lağan mulığä bai ya tubuğana i gei giuwata, te Keliso ya
kenamoito munağä. Bi tana mote pekipekidi edi gabumo ima gose bi
tubuğina ima bova.

³² "Tama matabumai matamaimo ke kita te Maimaituwa niga Yesuna
pekim i ka kenamoito munağä,

³³ bi ena ġailisimo i kailageti sağe te kataiyanemo i waimiyeni.† Ġome
tamana Aluwa Waiyawa i vite, dolinemo i giugiuwapana mainana. Bi
niganana Yesu Aluwa Waiyawa tama lisimaimo i ġini kamağe, mba taunana
niganana ko kitakita bi ko vaivaiye.

³⁴ [◊]Bi Deivida yağolo mote i nawa malamo bi tana Yesu niga mainana i gei
giuwata,

'Maimaituwa egu Bada i giuve:
Kataiyagumo ku miya

³⁵ kamaina eete tagu em ġaviya yà natomedi
bi kağem dibunemo yài dubudi
maibena panibulu kağem ani lauyasayasağjina.'

³⁶ "Taunana aubaina Islael lavemi e ġoe te maso matabumi kona sibe
kauwe te niga Yesuna kona tupatupalatuna, Maimaituwa i voiye te tana
taunana Keliso bi Bada."

³⁷ Lağannemo lava Pita ena giu a vaivaiye ba, nuwedi i kalati. Bi Pita bi
giugiukamağedi gesaudi a giuwedina gado, "Ema lava bai ka voiye?"

³⁸ Bi Pita i giuwedina gado, "Temi ġemoğemotağä emi gebogebo ko
kuvesidi bi Maimaituwa lisinemo ko nato. Bi Yesu Vinevinena isanemo ko

* 2:24: Met 28:5,6, Mak 16:6 * 2:25: Sale 16:8-11 * 2:30: 2 Sam 7:12,13 † 2:33: Kataiyana
yawanina: Vivila bi ġailisi gabuna. * 2:34: Sale 110:1

bulu, te mba mataila te Maimaituwa emi gebogebo i noğotikamağedi. Bi puyo Aluwa Waiyawa ko vai.

³⁹ Banina Maimaituwa i giuwapemi te mai ya voiye. Niga puyona ba temi bi natunatumi vaitedi aubaimi. Bi kota lava matabudi manekağā mabaibaidīga Bada eda Maimaituwa ya yogedina.”

⁴⁰ Bi Pita giu wapewapedi ġesaudi i tainuwataudi bi i giu vavasağedina gado, “Maimaituwa koi anine te yai yawasanimi bi mote niga kimtina lavedi edi yawasana gebogebodi edi kovoğā vaitedi koma vai.”

⁴¹ Tedi mabai ġome Pita ena giu a vaivaina, taudidi a bulu. Mba lağannemo lava wapanan male 3 tausan edi lava waisumeğidi nopodimo a sağā.

Tauwaisumağā edi miyamiya

⁴² Bi lağān matabuna giugiukamağedi edi wailovelove a vaivaiyedi, a kanikani ġemota, a tulituliya bi palimo a waiğemotidi.‡

⁴³ Bi matabudi nopodi naila bi vivila i wanavu bi kota giugiukamağedi anisove kauwidi bi mataila wapewapedi a voivoiyedi.

⁴⁴ ♦ Bi tauwaisumağā edi ġonağona gabu ġemota ai ġemotidi te matabudi aubaidi.

⁴⁵ Tedi doğā bi ġonağona a kuneyedi bi mane a legaudi bi edi lava bai a malumaluwabina a vitevitedi.

⁴⁶ Bi lağān matabuna a wai ġemotidi pali vanuwinemo a laulaudune bi edi vanuwa nopodīga ma nuwavisudi nuwedi ġemota edi lava vaitedi buledi a kivi bi a kanikani ġemota.§

⁴⁷ Bi tedi Maimaituwa a kasägesäge bi lava matabudi nuwedi a solusoludi. Bi lağān matabuna Bada lava ġesaudi i wai yawasanidi bi i sağesägedi edi lava nopodimo.

3

Pita lava kağena nuwakuduna i wai yawasani

¹ Lağān ġemota aubigamo suwala 3 okoloki, Pita bi Diyon a sağā a nawanawana pali vanuwinemo laupali aubaina.*

² Kamaina bi oloto ġemota kağena nuwakududi mai i tubuğaye a avali tavaite. Bi pali vanuwina mataetinemo, sawai isana, “Mataeta mulemulelena.” Ġome aimiyeni. Tana mba ġome lağān matabuna aimiyeni bi i miyamiya bi mabai pali vanuwinemo a sağā a nawanawana lisidimo mane i wai waigimane.

³ Kamaina bi i kita te Pita bi Diyon ġotona te maso a valageta pali vanuwina nöponemo bi tana lisidimo mane i wai gigimane gado, “Aee, mane ko vitegu.”

⁴ Ġome Pita bi Diyon tana a kitadidi bi Pita oloto i giuwena gado, “Kwa kitamai!”

⁵ Kamaina bi, oloto tedi i kitedi bi i wai noğotana bena kage mane tana sa vite.

⁶ Bi Pita i giuwena gado, “Tagu lisigumo mane geğā. Bi bai lisigumo taunana ya vitem: Nasalet Yesuna Vinevinena isanemo: Kwa moito bi kwa nawa!”

‡ **2:42:** Buledi kivina: Bada tubugina bi kwasinina a kani ġemota. ♦ **2:44:** Giu 4:32-35 § **2:46:** Buledi kivina: Bada tubuğina a kani bi kwasina a tego ġemota. * **3:1:** Pilisi tedi pali vanuwinemo sewasewa ma labu sa gabugabudi, olaolalemo 9 okoloki bi aubigamo 3 okoloki. Mba lağandimo pilisi sewasewa sa voiyyedi bi lava sa laupali. Bi pali lağanna ġesau ba suwala bulubulumo.

⁷ Kamaina bi Pita oloto nimana kataiyanemo i kabi bi i solu waimoito. Bi mağemota oloto kağe matabiwana bi kağe iwakiduna nuwakududi a didimana.

⁸ Tana kağenemo i moito makai bi nawa i waitubu. Kamaina bi tana vaitena a nawa pali vanuwina ganakukuna nöponemo bi ġome tana ganakuku nöponaġa i nawa bi i wai laulaupoti bi Maimaituwa i kaka sağesaġe.

⁹ Bi lava matabudi mba olotona a kita i nawa bi Maimaituwa i kaka sağesaġe.

¹⁰ Ĝome tedi a kitaġone te tana ba tauwaigigimana laġan matabuna pali vanuwina mataetinemo i miyamiya, mba mataetina a wai isana “Mataeta Mulemulelena.” Bi lava matabudi a tagugu bi a sove te bai lisinemo i tubuġa.

Pita i lauguguya munaġa

¹¹ Laġannemo tauwaigigimana Pita bi Diyon i kaidididi bi a moimoito, ġome lava matabudi a sove gulata bi a velau lisidimo gabu isana *Solomon ena yoveyovemo* ai ġemotidi.

¹² Laġannemo Pita mba mainana i kitekitedi ba i giuwedina gado, “Islael lavemi, bai aubaina ko sovesoveye bi ko kitakitamai te bena kage tama ema ġailisimo ee ema kauwa visuvisuna niga olotona i voiye te kaġena i didimana?

¹³ ♦Geġa Maimaituwa, wala tamatamada Eiblaġam, Aisik bi Deikap a wai sumaqen, tana namalina ena taupaula Yesu i vite. Niga Yesuna temi konai anine bi ena ġaviya nimedimo kona sako te maso ai peki, avena te Paelat i ġoegħoe te maso i giukamaġe i nawa bi temi kona lauyaviyavi.

¹⁴ ♦Tana lava visuvisuna bi didimanina bi temi kona giuvavasaġa te aubaimi Paelat, lava tauwaipekidi i kaikamaġe.

¹⁵ Temi yawasana tautavaitena konai peki bi geġa te Maimaituwa pekimo i wai yawasani. Bi tama niga kauwina matamaimo ke kita.

¹⁶ “Bi niga olotona matabumi ko kitakita bi ko sibesibe, tama ema waisumaġa Yesu lisinemo aubaina, Yesu isanemo i yawasana. Banina tama Yesu ena ġailisi kei sumaqe aubaina te niga olotona i yawasana bi niganana matemimo ko kitakita.

¹⁷ “Bi niganana egħi lava, e sibe te temi emi babada vaitedi bu'uwa kona voiye bi Vinevinena konai peki.

¹⁸ Bi Maimaituwa ena giu i kamaġati banina dolinemo taugiuwatana matabudi lisidimo i gei giu te yaġolo Vinevinena yai nuwatoitoi bi ya peki.

¹⁹ Taunana aubaina nuwemi ko vitaledi bi Maimaituwa lisinemo ko nawa te tana emi gebogebo ya noġotikamaġedi bi nuwemi ya laivaliudi.

²⁰ Bi Tauwaiyawasana i vinevinena ya giukamaġe lisimimo. Niga Tauwaiyawasanina ba Yesu.

²¹ Tana malamo ya miyamiyana, eete laġan ya tava te Maimaituwa bai matabuna ya laivaliu munaġedi banina wala niga mainana i giu waiyawa taugiuwatana lisidimo.

²² ♦Bi kota Mousis mainana i giu, ‘Bada emi Maimaituwa tana kaka modomimo taugiuwatana ġemota ya kamaġati maibena tagu. Bi tana bai matabuna ya giugiuwemina, ko vaiye kauwe!

²³ ♦Bi aiyai mote taugiuwatana ena giu ima vaivaiye ba kamaina te Maimaituwa ena dam lavedi lisidimo ya kwavi vai bi ya kovoġi.’

✉ 3:13: Pot 3:15 ✉ 3:14: Met 27:15-23, Mak 15:6-14 ✉ 3:22: Wai 18:15,18 ✉ 3:23: Wai 18:19

24 “Bi taugiuwatana ġesaudi vaitedi a giu te niga kauwidi yaġolo sa tubuġa, maibena niganana laġandimo sa tubutubuġa mainana. Mba taugiuwatedi tedi Samuwel bi ġesaudi mulinemo a tubutubuġana.

25 ♦ Bi temi mba taugiuwatedi edi libilibi, taunana aubaina Maimaituwa wala emi magula lisidimo giu wainoġota i sako, mba temi vaitemi aubaimi mai i giu. Bi Maimaituwa Eiblaġam lisinemo waianina i voyiena ba niga mainana, ‘Tam em tubulelesemo kaka lava matabudi dobumo kavisuvisu sa vai.’

26 Taunana aubaina Maimaituwa ena taupaula† pekimo i ka kenamoito munaġe bi i gei giukamaġe lisimimo. Bi mba taupaulina i voyem i te ġemogemotaga emi gebogebo kona kuvesidi bi tana i kavisuvisumi.”

4

Pita bi Diyon bolu babadidi lisidimo a natomedi

1 Pita bi Diyon yaġolo lava lisidimo a giugiu ba Diu pilipilisidi, Sadisi lavedi bi pali vanuwina tauyavena edi bada a nowa Pita bi Diyon lisidimo a tava.

2 Tedi nuwedi i medina banina Pita bi Diyon lava a wailovelovedi bi a giugiuwedi te Yesu pekimo i kenamoito munaġa bi kota lava matabudi pekimo sa kena moito munaġa.

3 Taunana aubaina a panidi bi kaikana aubiga aubaina te biliwelokomo a sivu nawedi te laġan i sako.

4 Bi lava wapewapedi Pita ena giu a vaivaiyena ai sumāġa. Bi tauwaisumaġa olooloto wapedi i saġa te 5 tausen.

5 Bokinamai Diu edi babada bi babada nananakidi bi waiġake tauwailovelovena Yelusalem nponemo ai ġemotidi bi ai bolu.

6 Lava niga bolunemo ba Anas tana pilipilisi edi bada Kaiyapas, Diyon, Aleksanda, olooloto ġesaudi vaitedi bi pilisi edi bada ena vanuwa lavedi matabudi.

7 Tedi Pita bi Diyon mododimo ai moitodi bi ai talayedina gado, “Bai ġailisinemo ee aiyai isanemo temi niga kauwina kona voiye?”

8 Ĝome Pita npona Aluwa Waiyawa i wai wanavuna i giuwedina gado, “Tauwaibabada lava aubaidi bi tauwaibabada nananakimi koi beyavaiya.

9 Tama niganana ko wai talavitavitelema, kauwa visuvisuna lava kaġe nuwakuduna lisinemo i tubuġa aubaina. Temi ko wai talavitavitelema te bainewa bi niga lavana i yawasana.

10 Kamaina te ka giuwemi te temi bi Islael lavemi matabumi ko vaiye. Nasalet Yesuna Vinevine Kamaġena temi kona tupatupalatuna, tana Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munaġe, tana isanemo niga olotona niganana i yawasana bi matemimo ya moimoito.

11 Tana taunana
‘duġumoito bi temi vanuwa taukelina
duġumoitona kona dabodabokena,
niganana i nuwavitala

te vanuwa yasina i tubuġa.*

12 Mote aiyai ġemota niga dobunemo kaka imai yawasanida banina dobu matabuna nponemo mote bamo isa ġesauna ima kenakena te isanemo yawasana tai baġaye, geġa te Yesu taunaġa isanemo.”

* 3:25: Pak 22:18 † 3:26: Natu, *Ee Taunoya*. * 4:11: Sale 118:22 nponemo ba ġakima i giuwe bi mote duġutau. Diu lavedi ba ġakimemo vanuwa a kelikelidi. Vanuwa nponemo ba gabu ġemota ġome ba ġakima dididiga, mba taunana vanuwa yasina. Niga ba Yesu ya giugiu wata, tana taunana Maimaituwa ena dam lavedi (church) yasidi.

¹³ Lağannemo bolu babadidi Pita bi Diyon edi laudabatola a kitakita ba, tedi a soveyedi banina a sibe te Pita bi Diyon mote giluma kauwa lavedi, tedi ba lava yababa. Bi a sibe te niga lavedi dolinemo Yesu vaitena a nawanawa.

¹⁴ Bi Diu babadidi a kita te oloto a waiyawasanina diyedimo i moimoito. Taunana aubaina tedi mote ġemogemotina te maso lisidimo bai a giuwe.

¹⁵ Kamaina bi a giuwedi te a potiyovo aniwai bolu vanuwina didiyaunemo a miyamiya bi taudima babadidi taudīga ai talapili vivila.

¹⁶ Tedi ai tala munağedina gado, “Niga lavedi bainewa tai voiyedi? Yelusalem lavedi matabudi a sibe te niga lavedi mataila dididiga a voiye bi tada mote ġemogemotina te ta valeledi.

¹⁷ Bi ta giu dabokedi te niga kauwina i tubutubuğana mote ima dabalala lava lisidimo. Niga lavedi ta giu wainainailidi te mba isanemo mote aiyai lisinemo sima gagali munağe.”

¹⁸ Ĝome Pita bi Diyon a giuwedi te aniwai bolu vanuwina nponemo a sağga munağga bi a giu wainainailidi te mote niga lavana isanemo sima lauguguya, ee simai lovelove munağga.

¹⁹ Bi edi giu ai munena gado, “Taumīga koi talapili munağemi te Maimaituwa matanemo bambo taunana i visu? Maimaituwa giuna ka kaiwata, ee temi emi giu ka kaiwata?

²⁰ Tama mote ġemogemotina te bai ke kitikitana bi ke vaivaiyena giuwena kama gose.”

²¹ Kamaina bi bolu babadidi a giu wainainailidi bi a kaikamağedi te a nawa banina mote a sibe te bainewa maso a kovoğidi. Kota lava matabudi kaikana a kita te bai i tubuğga bi Maimaituwa isana a kaka sağesağe.

²² Niga olotona kağenuwanokuna i yawasanana ba ena kwalabu 40 bi i waimuli.

Tauwaisumağga laudabatola aubaina a laupali

²³ Lağannemo waibabada Pita bi Diyon a giugiukamağedi ba tedi a munağga edi lava tauwaisumağga lisidimo bi bai matabuna pilisi edi babada bi babada ġesaudi bai a giugiuwedina, mainana a kamağatidi.

²⁴ [✳]Lağannemo tauwaisumağga mainana a vaivaiye ba matabudi ai ġemotidi bi kalinedi dididiginemo Maimaituwa lisinemo a laupali, “Bada sağasağga guletim, tam galewa, dobu, nisa bi nopodimo mwali matabuna kuna voiyedi.

²⁵ Tama tamamai Deividia em taupaula, wala Aluwa Waiyawemo kuna voiye te niga mainana i giu:

‘Bai aubaina Eteni lavedi sa medimed?

Bai aubaina lavedi kampota sa yesiyesi?

Mba potana ba waibani geğana.

²⁶ Dobu edi ġaligilibona a miya moito
bi waibabada ġesaudi nananakidi vaitedi ai ġemotidi te
Bada bi ena Buyobuyona sa wai ġaviye.’

²⁷ [✳]Giukauwa te, Alodi, Pontis Paelat, Islael lavedi bi kota Eteni lavedi niga malagainemo ai ġemotidi bi em taupaula waiwaiyawina Yesu kuna vinena buyobuyona ai ġaviye.

²⁸ Bi tedi ai ġemotidi bi bai matabuna tam em ġailisimo bi em ogatala kuna wai aninena, luvanemo mainana a voiye.

²⁹ Bi Bada, niganana edi giu wainainaila lisimaimo kwa noğoti bi kwa voyemai te tama em taupaula gium laudabatolamo ka giuwe.

30 Nimam kwa tuğu te kwai yawasana, mataila bi kauwa nananakidi kwa voiyedi em taupaula waiwaiyawina Yesu isanemo.”

31 Lağannemo pali i kovikovi ba gabu a waiğemotidina i gusu. Bi matabudi Aluwa Waiyawa i waiwanavudi bi tedi Maimaituwa giuna laudabatolamo a giu nawe.

Tauwaisumağā edi ġonağona a soiyedi

32 ♦Tauwaisumağā matabudi nuwedi bi edi noğota ġemota. Bi aiyai mote i giu te taunağā ena ġonağona, geğā te matabudi awai sagu vivila.

33 Ġome giugiukamağedi ġailisi vaitena Bada Yesu ena peki bi ena kenamoito a giu nawe. Bi Maimaituwa sagu dididigina matabudi i vitedi bi i kavisuvisudi.†

34 Bi ġome mote aiyai mododimo bai i maluwabiye. Banina mabai doğa bi vanuwa lisidimo ba a kuneyedi bi mane

35 giugiukamağedi a vitedi. Bi aiyai bai i malumaluwabiyyena, mai a vitevite.

36 Maibena Diyousep tana Livai damna nophonemo bi Saiplasimo i tubuğā bi giugiukamağedi awai isaisana Banabas. Isa Banabas banina ba *Taulaibagi*.

37 Tana doğa i wai badayena i kuneye bi manena i natome giugiukamağedi i vitedi.

5

Ananaiyas bi Safila

1 Oloto isana Ananaiyas bi mwanena Safila, tedi edi doğa ġaubona a kuneye.

2 Bi tana mwanena vaitena ai anina te mane isuna a kaididi tedi aubaidi. Bi isuna giugiukamağedi a vitedi.

3 Bi Pita Ananaiyas i giuwena gado, “Bai aubaina Seitan kunai anine te nophonemo i waibadae bi Aluwa Waiyawa lisinemo kuna kaiyovu, tam doğa kuna kunekuneyena manena isuna kuna kaididi tam aubaim?”

4 Tam maso doğa kuna labe gwase, ee doğa kuna kuneyena mulinemo mane maso kuna kaididi. Bi bai aubaina niga kauwina nophonemo kunai nuwanoğonogötæ bi mainana kuna voiye? Tam mote lava lisinemo ku kaiyovu bi geğā te Maimaituwa lisinemo kuna kaiyovu.”

5 Lağannemo Ananaiyas mai giuna i vaivaiye, tana i kuluva bi i peki. Bi lava matabudi niga kauwina giuna a vaivaiyena a naila gulata.

6 Lağannemo Ananaiyas i peki peki ba, ġome ewaewali a tava te a suma bi a avali nawe te a dobo.

7 Tedi a taumiya lağan ġotona* te mwanena Safila i tava bi mote i sibe te bai i tubuğā.

8 Ġome Pita i waitalayena gado, “Ku giuwedu, doğa kona kunekuneyena manena, niga taunana kamaina, ee?”

Bi Safila i giuna gado, “Emaso, mba taunana kamaina.”

9 Bi Pita i giuwena gado, “Bai aubaina temi konai anina bi Bada ena Aluwa konai laulubu? Lava mwanem a dobodobona, tedi mataetamo sawai laba te tam kota vaitem sa avali nawem.”

10 Kamaina te Safila i waimağemoti te Pita kağe pakanemo i kuluva bi i peki. Ġome ewaewali a sağā vanuwemo bi a kita te waivini i peki. Kamaina bi a avali nawe bi mwanena diyanemo a dobo.

* 4:32: Giu 2:44 † 4:33: Maimaituwa taukaiwatana ya kakavisuvisu gulatedi: Ee mabai taukaiwatana sa vivile kauwedina. * 5:7: Inglis baibol nophonemo i giu, 3 hours.

¹¹ Bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi bi lava matabudi niga giuna a vaivaiyena ba a naila gulata.

Giugiukamağedi lava wapewapedi ai yawasanidi

¹² ♫Giugiukamağedi mataila bi anisove kauwidi wapewapedi a voiyedi lava lisidimo. Bi tauwaisumağɑ matabudi Solomon ena yoveyovemo awai ġemotidi,

¹³ bi lava ġesaudi mote waisumeğidi tedi tauwaisumağɑ vaitedi waigemota a naile geğɑ te lava matabudi a viviledi.

¹⁴ Oolołoto bi waiwaivini Bada ai sumağe bi a solasağɑ tauwaisumağɑ nopodimo te lağan matabuna tauwaisumağɑ iyevina i dididiga.

¹⁵ Tedi lava sidesidedi a avali nawedi etamo te benamo bi duya dabedimo ai kenedi. Tedi mai a voiyena banina Pita i natonatona waguluna maso i taukonidi te a yawasana.

¹⁶ Lava kumna ġesaudi Yelusalem diyana malagaidi vaitedi ai ġemotidi bi lava sidesidedi bi kota lava ġesaudi aluwa gebogebodi a sunesuneğidina vaitedi a tavaitedi bi matabudi ai yawasanidi.

Giugiukamağedi a laukivigebogebodi

¹⁷ Ĝome pilisi sağasağɑ guletina bi ena lava Sadisi wai babadidi vaitedi nopodi unula i wanavu.

¹⁸ Bi Giugiukamağedi a panidi bi biliwelokomo a sivudi.

¹⁹ Bi dudubalemo Bada ena aneya biliweloko mataetina i kaikamağe te i waidolidi a potiyovo bi i giuwedina gado,

²⁰ “Ko nawa Maimaituwa ena vanuwa ganakukunemo ko moito bi yawasana valivaliuna matabuna lava ko giuwedi!”

²¹ Lağan i sako bi giugiukamağedi a nawa pali vanuwinemo, aneya i giugiuwedina mainana bi lava wailovelovedi ai tubu.

Lağannemo pilisi sağasağɑ guletina bi ena wai babada ġesaudi bi Diu babadidi vaitedi bolu ai yogae bi a tava bolu vanuwinemo ai ġemotidi. Bi tauyava a giukamağedi biliwelokomo, te maso giugiukamağedi ai dolidi.

²² Lağannemo tedi biliwelokomo a tavatava ba giugiukamağedi mote a kitedi, taunana aubaina a munağɑ bolu babadidi lisidimo bi bai i tubutubuğana a kamağati bi a giuna gado,

²³ “Biliweloko mataetina gudugudu kauwena bi tauyava mataetamo a moimoito bi mataeta ke kaikaikamağe ba mote aiyai ĝome ke kita.”

²⁴ Lağannemo Maimaituwa ena vanuwa tauyavena edi bada bi pilisi edi babada niga giuna a vaivaiye ba, tedi ai nuwanaina bi mote a sibe te bai ya tubuğɑ.

²⁵ Ĝome lava ġemota i tava bi i giuwedina gado, “Oolołoto biliwelokomo kona sivusivudina, tedi niganana Maimaituwa ena vanuwemo a moito bi lava sa wailovelovedi.”

²⁶ Ĝome pali vanuwina tauyavena edi bada vaitena a nawa bi giugiukamağedi a natomedi. Bi mote a egelidi banina lava a nailedi, male sa lauğakimidi.

Giugiukamağedi Bolu babadidi matedimo mote giu a naile

²⁷ Tedi giugiukamağedi a natomedi Bolu babadidi lisidimo bi pilisi edi bada i wai talavitavitaliedi.

²⁸ ♫Bi i giuwedina gado, “Tama ke giu vavasağemi te temi mote maso niga olotona isanemo ko wailovelove. Bi geğɑ te emi wailovelove kaikana

Yelusalem nopona i waiwanavu. Bi temi ko giugiuwemai te niga lavana ena peki wavuna tama ke avali.”

²⁹ Bi Pita giugiukamağedi ġesaudi vaitedi giu ai munena gado, “Tama Maimaituwa ka voteyateyae mote lava.

³⁰ Temi Yesu kolosi modonemo konai peki bi tamatamada edi Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munāġe.

³¹ Te kataiyanemo i waimiyenina Ĝalibona bi Tauwaiyawasana.[◊] Te Islael lavedi nopodi ya vitaledi te sa laukuvasa bi edi gebogebo ya noġotikamağedi.

³² Tama niga kauwidi matamaimo ke kitekitedina ka giugiu nawe, kota mabai Maimaituwa Aluwa Waiyawa i vitevitedina tedi sa vovoteyeteye.”

Gamaliel ena lava i giuwainoġotidi

³³ Laġannemo Diu babadidi niga giuna a vaivaiye ba tedi nuwedi i medi gulata bi a ġoeġoena maso ai pekidi.

³⁴ Bi Palisi ġemota isana Gamaliel, tana waīgħake tauwailovelona bi lava matabudi tana a vivibile, tana poudimo i miya moito bi tauyava i giu vavasaġedina gado, “Pita bi Diyon ko giuwedi sa potiyovo doġamo laġan watīġena.

³⁵ Tana i giuna gado, Islael babadimi, ko kita kauwa kaka niga lavedi lisidimo bai ko voiyē.

³⁶ Dolinemo mainana oloto isana Tadiyas i moito saġa bi i giu te tana bena kage lava dididiga bi lava wapana 400 a kaiwata. Bi laġannemo tana ġavīgħaviyidi ai peki bi taukaiwatana a dabalala bi bai matabuna i lautautau.

³⁷ Bi tana mulinemo, kota Galili olotona isana Diudas ko noġoti. Mba laġannemo Loum gabemanina lava a iyeiyevi bi i moitosaq te lava kumna iai waietadoliyedi. Bi tana vaitena ġavīgħaviyidi ai peki bi taukaiwatana matabudi ai nawa ġemogħemota.

³⁸ “Taunana aubaina niganana yà giugiuwemi te niga lavedi lisidimo mote bai koma voiyē. Bamoda edi noya lava lisinaġa i natona ba, noyana ya lautautau.

³⁹ Bi bamoda Maimaituwa lisinaġa i natona ba mote ġemogħemotina niga lavedi koma giu waitautaudi bamoda temi Maimaituwa kowai ġavīye.” Kamaina bi mba babadidi Gamaliel ena giu ai anine bi a kaiwata.

⁴⁰ Ĝome tauyava giugiukamağedi a ka valageti munağedi bi madamo a kwapudi bi a giu vavasaġedti te maso mote Yesu isanemo a giu munaġa, kamaina bi a kita kamağedi te a nawa.

⁴¹ Ĝome giugiukamağedi ma nuwavisudi bolu vanuwina a potiyovo kamaġe bi a nawa banina Maimaituwa i vinedi te tedi kamaina te sai nuwatoi Yesu isana aubaina.

⁴² Bi laġan matabuna pali vanuwinemo bi lava edi vanuwanopodiġa giu visuvisuna wailovelona mote a kaisako bi a laulauguguya te Yesu tana Vinevine Kamaġena.

6

Taupaula 7 a vinedi

¹ Mba laġandimo tauwaikaiwatana iyevina i saġasaġa. Bi tauwaisumaġa Gulik kalinana taugiuwena a moito te Diu Ĝibulu taugiuwena a giuvitavitaliedi. Banina Gulik iwape mote a kita kauwedi kani soiyenemo.*

[◊] **5:31:** Giu 2:33 * **6:1:** Teteka labena (table). Niga banina ba kani soiyena waibadayena ee mane labena waibadayena, Gulik giuna *table banina ba banika*.

² Taunana aubaina tauwaikaiwatana 12 tauwaisumağā a yogedi a tava ai ġemotidi bi a giuwedina gado, “Mote i visu te kani soiyenemo ka soisoi kauleya bi Maimaituwa giuna lauguguyaena ka kaisako.

³ Taunana aubaina, ema lava waisumēğimi ko kita te olooloto 7 sibe lavedi bi Aluwa i waiwai wanavudina ko vinedi te tama niga noyana ka vitedi te sai badaye.

⁴ Bi tama kamaina te Maimaituwa giuna ka lauguguyae bi pali ka kaididi.”

⁵ Ĝome giugiukamağedi edi giu, lava matabudi ai anine. Kamaina bi Stivin, waisumēğina bi Aluwa Waiyawa i waiwai wanavuna a vine. Bi ena lava ġesaudi ba: Filip, Pokolas, Nikano, Timon, Pamenas bi Nikolas. Nikolas tana ba Eteni, Entiyok olotona bi wala i waila Diu.

⁶ Tauwaisumağā niga oloolotodi 7 ai doli natomedi giugiukamağedi lisidimo. Bi giugiukamağedi nimedi olooloto 7 dabedimo a sivudi te a laupali.

⁷ Kamaina bi ġome Maimaituwa giuna i tuwa. Bi tauwaikaiwatana iyevina Yelusalem noponemo i wapa kasaġe. Bi pilisi wapewapedi vaitedi a nato Yesu ena kauwa a wailovelovena ai sumāġe.

Stivin a pani

⁸ Maimaituwa Stivin i ka visuvisu bi ġailisi i vite te anisove kauwidi bi mataila i voivoiyedi lava lisidimo.

⁹ Bi geġa te Diu lavedi ġesaudi Stivin a giu vitavitale, tedi ba bolu vanuwina isana *Waitaupaula yababa i kovi* lavedi. Tedi ba Diu lavedi mabai Sailin, Aleksandiliya, Silisiya bi Eisiya plovinsina lavedi. Tedi Stivin vaitena waikagiu ai tubu.

¹⁰ Bi geġa te Aluwa Waiyawa nuwauyauya Stivin i vite bi i gagagaliyena mote ġemogemotina te maso a lauyovoġe.

¹¹ Taunana aubaina tedi kandavonemo olooloto ġesaudi a gwayedi te kaiyovumo sa giuna gado, “Tama ke vaiye te Stivin Mousis bi Maimaituwa i giu waiyovoyovodi.”

¹² Niga giudimo lava, waibabada bi waiġake tauwailovelovena a ka medimedidi. Kamaina bi tedi Stivin a pani bi ai doli nawe bolu babadidi lisidimo.

¹³ Ĝome tedi giu kaikaiyovudimo lava ġesaudi a giuwedi te sa giuna gado, “Niga lavana ke vaiye te tana Maimaituwa ena vanuwa bi ena waiġake Mousis i vitevitena laġan matabuna i laulauyovoġedi.

¹⁴ Tama ke vaiye te i giuna gado, ‘Niga Nasaleet Yesuna male pali vanuwina yaka gebogebo bi Diu edi vaivai Mousis i vitevitemaina ya vitaledi.’

¹⁵ Tedi mabai bolu babadidi a miyamiyana Stivin a kitakitadidi bi kitana i nuwavitala maibena aneya.

7

Stivin Diu babadidi matedimo i lauguguya

¹ Pilisi saġasaġa guletina Stivin i wai talayena gado, “Niga lavedi bai sa giugiuwena ba giukauwa, ee?”

² [✳]Bi Stivin edi giu i waimunena gado, “Tamatamagu bi tuwatuwaġagu bai yà giuwena ko vaiye. Maimaituwa namanamalina wala Mesapotomiyamo Eiblaġam lisinemo i laumaġata, muliġa kaka i nawa Alanmo i miya.

³ “Bi Maimaituwa Eiblaġam i giuwena gado, ‘Em dobu bi em lava kwa gosedi bi dobu tagu yà lovemnemo kwa nawa.’

⁴ [✳]Kamaina bi ena dobu Mesapotomiya i gose bi i nawa Alanmo i miya.

Ğome tamana i peki mulinemo, Maimaituwa Eiblağam i giukamağe niga dobunemo niganana ta miyamiyanemo.

5 ✽Mba lağannemo Maimaituwa mote doğa ġaubona niga ǵome i vite. Bi Maimaituwa i giuwapa te lağan mulığa tana bi ena tubulelesa ya vitedi. Avena te Eiblağam mote i wainatuna bi yağolo te Maimaituwa lisinemo i sauga.

6 ✽Maimaituwa i giuwena gado, ‘Em tubulelesa kaka wali dobumo sai taupaula yababa. Bi kwalabu 400 nopolimo mba dobuna lavedi kaka em tubulelesa sa voyedi te sai nuwatoitoi.

7 ✽Bi mba dobuna lavedi aubaidi sa wai taupaula yababana kaka ya kovoğidi. Bi mulığa kaka em tubulelesa mba dobuna sa gose kamağe bi sa nato niga dobunemo bi sa lauduneyegu.’

8 ✽Mba ǵome Maimaituwa kwapibwali ena waianina Eiblağam i vite. Bi lağannemo Aisik i tubuğɑ, lağan 8 mulidimo Eiblağam kwapibwali i voiye Aisik lisinemo. Bi kota Aisik natuna Deikap lisinemo i voiye. Bi Deikap natunatuna 12 lisidimo kota mainana i voiye. Niga lavedi edi tubulelesa ba tada.

9 ✽“Deikap natunatuna tasidi Diyousep a unule, taunana aubaina tana a kune kamağe Idip lavedi lisidimo te yai taupaula yababa. Bi geğɑ te Maimaituwa tana vaitena,

10 ✽taunana aubaina ena pilipili matabudimo i sagu. Maimaituwa Diyousep nuwauyauya i vite bi ena yawasanamo Idip ǵalibonana nuwana i laukwasili. Taunana aubaina ǵalibona, Diyousep waibada i vite te Idip dobuna matabuna bi ena vanuwa nopena i waibadea.

11 ✽“Kamaina bi Idip bi Keinan dobudi matabudi gomala i ka gebogebodi bi wainuwatoi dididiga i tubuğɑ. Bi eda magula mote bamo kani a banavi.

12 Lağannemo Deikap i vaiye te Idipmo kani, tana natunatuna eda magumagula i giukamağedi. Tedi mote ǵome nawenawedi bi geğɑ te a nawa.

13 Bi kota edi nawa wailabunemo Diyousep i kamağati munağe tuwatuwağana lisidimo. Ğome kaka Idip ǵalibonana Diyousep ena vanuwa lavedi i sibedi.

14 ✽Diyousep tamana Deikap bi ena vanuwa lavedi wapedi 75 edi giu i giukamağe te sa nato Idipmo.

15 ✽Kamaina bi Deikap i nawa Idipmo, ǵome tana bi natunatuna a miyamiyana eete a peki.

16 Bi tubuğidi a munağedi te Sekemmo tauyewamo a sivudi wala Eiblağam manemo i gimegimelina Ǵema natunatuna lisidimo.

17 ✽“Lağan i watiwatige te Maimaituwa Eiblağam lisinemo bai i giugiuwapanaya tubuğɑ. Bi Idip nopenemo eda lava Islael lavedi iyevina i wapa gulata.

18 Kamaina bi lava ǵesau i waıǵalibona Idipmo. Niga lavana mote Diyousep i sibe.

19 ✽Bi niga ǵalibonana eda magumagula i laukivi gebogeboyedi bi i egelidi te natunatudi meyemeyedi doğamo a sivu yovoğedi te sa peki.

20 ✽Mba lağannemo Mousis i tubuğɑ bi tana gomana mulemulelena Maimaituwa matanemo. Nawalai faiona tinana bi tamana edi vanuwemo a labe.

✽ **7:5:** Pak 12:7, Pak 13:15, Pak 17:8 ✽ **7:6:** Pak 15:13,14 ✽ **7:7:** Pot 3:12 ✽ **7:8:** Pak 17:10-14, Pak 21:2-4, Pak 25:26, Pak 29:31–35:18 ✽ **7:9:** Pak 37:28, Pak 39:2,21 ✽ **7:10:** Pak 41:39-41 ✽ **7:11:** Pak 42:1,2 ✽ **7:14:** Pak 45:9,10,17,18 ✽ **7:15:** Pak 46:1-7, Pak 49:33 ✽ **7:17:** Pot 1:7,8 ✽ **7:19:** Pot 1:10,11, Pot 1:22 ✽ **7:20:** Pot 2:2

²¹ Bi lağannemo mote ġemoġemotina te maso a labe, tana a sako yovoġe. Bi ġalibona natuna waivinina i vai, te i ġamo bi i wai nature maibena natu otina.

²² Bi tana Idip edi nuwauyauyamo ai lovelove. Tana ena giumo bi ena kauwemo lava ġaiġailsina i tubuġa.

²³ “Lağannemo Mousis ena kwalabu 40 a kovi bi i ġoe te ena lava Islael ya vakitedi.

²⁴ Bi Mousis i kita te Idip lavana i miya moito te Islael olotona i katikati vunu. Ĝome tana ena tau mulinemo i moito bi biwana i vai te Idip lavana i lai peki.

²⁵ Bi Mousis i wainoġota te ena lava otidi maso a sibe te Maimaituwa yai etadoliye te tana kaka ena lava yai yawasanidi bi geġa te tedi mote a sibe.

²⁶ Bokina mainana i kita te ena lava Islael labu a waiġasigasi. Kamaina bi Mousis i nawa i katautaudi bi i giuwedina gado, ‘Ei, mba em tau bai aubaina ko waikaġasigasi?’

²⁷ Ĝome oloto ena tau i laulaugulatena Mousis i bibini bi i giuwena gado, ‘Tam aiyai waibada i vitem bi kwa waibadaemai bi kwa etaetalemai?

²⁸ Tam maġo Idip lavana kuna lai peki, mai niganana tagu kwa lai pekigu, ee?’

²⁹ Lağannemo Mousis niga giuna i vaivaiye ba tana i naila i nawa Midian. Ĝome i miyana maibena tautavatava bi natunatuna oloolotodi labu.

³⁰ “Kwalabu 40 a kovi mulidimo kalakalalelemo oya Sainai diyanemo, kai tomboluna, vavavannemo aneya i laumaġata Mousis lisinemo.

³¹ Lağannemo nigamai i kitakita ba i tava. Kamaina bi i nawa diyanemo maso i kita kaukauwena mba Bada kalinana i vaiyena gado,

³² ‘Tagu taunana em magumagula Eiblaġam, Aisik bi Deikap edi Maimaituwa.’ Mousis naila i kagusugusu bi mote i waikita munaġa.

³³ Kamaina bi Bada, Mousis i giuwena gado, ‘Em kaġe suma kwa kaikamaġe. Banina mba gabunemo kwa moimoitona ba doğa waiyawa.

³⁴ Tagu egħi lava edi wainuwatoi Idipmo e kita bi kota edi lauayioi e vaiye. Bi tagu e yovona ba yài yawasanidi. Taunana aubaina kwa nato bi niganana yà giukamaġem kwa munaġa Idipmo.’

³⁵ “Mousis tana taunana dolinemo Islael lavedi a daboke bi a giuwena gado, ‘Tam aiyai ġailisi i vitem bi kwa waibadaemai?’ Tana taunana Maimaituwa i giukamaġe te lava ya kapotiyovodi bi yai etadoliyedi, aneya kai tomboluna vavavaninemo lisinemo i laulaumaġatana ena sagumo.

³⁶ Islael lavedi Idipmo i kapotiyovodi bi anisove kauwidi bi mataila Idipmo i voyiedi. Bi kota Nisa Sabasabanemo bi kalakalalelemo kwalabu 40 nopolimo.

³⁷ Mousis Islael lavedi i giuwedina gado, ‘Maimaituwa kaka taugiuwatana ġemota nopomimo ya vine bi ya giukamaġenā lisimimo maibena tagu.’

³⁸ Bi tana taunana kalakalalelemo Islael lavedi, vaitedi ai ġemotidi. Tana ġome eda magumagula vaitedi bi kota Mousis oya Sainai dabanemo yawasana giuna aneya i giuvite te i waidama lisidemo.

³⁹ Bi geġa te eda magumagula mote kalinana a voteyateyae. Tedi a daboke bi a ġoegoena maso a munaġa Idip.

40 Taunana aubaina Elon a giuwena gado, ‘Ema maimaituwa kwa voyedi te sai etadoliyemai. Niga lavana Mousis Idipmo i ka potiyovoda bi tada mote ta sibe te bai lisinemo i tubuğā?’

41 Kamaina bi tedi koikoitau a voyiena kitana maibena kau natuna. Bi koikoitau a voivioyena lisinemo a soi, a lausewasewa bi a vivibile.

42 Taunana aubaina Maimaituwa i miyatautauliyedi bi i kita kamağedi te kipola, suwala bi nawalai galewemo a laulauduneyedi, maibena taugiuwatana edi bukamo a gilugilumina mainana. Ğome Maimaituwa i giuna gado,

‘Isael lavemi, wala kwalabu 40 kalakalalelemo

kona miyamiyana ba mote

tagu lisigumo ko laulausewasewa.

43 Bi temi mba maimaituwa Molek ena kape
kona ava'avalı waibabali.

Bi kota kipola maimaituwana Lafen aluwina
kona ava'avalı waibabali.

Temi mba mwalidi kona voyedi
bi kona laulauduneyedi.

Taunana aubaina yà giukamağemi
te emi dobuko potiyovo kamağe
bi Babilon multaulinemo ko nawa.’

44 ☩“Kalakalalelemo eda magumagula Maimaituwa mayavaina kapena a ava'avalı nawe. Bi a voyiena ba bainewa Maimaituwa Mousis i giugiuwena mainana. Bi kota kitana bainewa i wailovenia mainana luvanemo i voiye.

45 Lağan mulığa Diyosuwa eda magumagula i wai etadoliyedi ġaviya nopeno bi lava mba dobudimo miyemiyedi Maimaituwa i kwavi waipotiyovodi te dobuna a vai, lava niga ġome a miyamiyana lisidimo. Bi Maimaituwa mayavaina kapena a avali tavaite niga dobunemo Maimaituwa ani laudunena bi ġome i kenana eete Deivida ena waibada saugina.

46 ☩Maimaituwa, Deivida nuwana i vai. Bi Deivida, Maimaituwa i waibağta te maso i waianine bi pali vanuwina i ġala, Deikap ena tubulelesa edi ani laudune.

47 ☩Bi geğə te Solomon pali vanuwina i ġala Maimaituwa aubaina.

48 Bi kota Maimaituwa sağasağga guletina mote lava vanuwa a ġaleğaledina nopodimo ima miyamiya. Taugiuwatana niga mainana i giu:

49 ‘Mala egū ani miya
bi dobu kağegu ani waitupamoitona.

Vanuwa bainewa kitana kwa ġala aubaigu?

Ee bamō egū vanuwa ani waiyawasi?

50 Tagu mote mwali matabudi malamo
bi dobumo nimagumo e voyedi?’ ”

51 Stivin yağolo ena giu ya nawenawé, “Temi nopomi ġaiğaidi, beyemi a pota bi kona laukasağaiğai mote Maimaituwa giuna koma vaivaiye. Maibena emi magumagula. Temi sauga matabuna Aluwa Waiyawa ko laulaukasağaiğaiye.

52 Emi magumagula wala taugiuwatana matabudi a laukivigebogeboyedi bi ai pekidi. Tedi ba lava didimanina ena nato a giugiuwata. Bi lağannemo i tavana ba temi kona kaisoluğe bi konai peki.

⁵³ Maimaituwa ena waiğake aneya i vitedi bi a natome eda magula lisidimo bi temi mote ko kaiwata.”

Stivin ġakimemo ai peki

⁵⁴ Lağannemo Diu babadidi Stivin ena giu a vaivaiyedi ba a medi gulata lisinemo bi mwakedi a sanadididi.

⁵⁵ Stivin Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi i wai kita sağā malamo te Maimaituwa namalina bi Yesu, Maimaituwa kataiyanemo i moimoitona i kita.

⁵⁶ Kamaina bi Stivin i giuna gado, “Koi kita, tagu mala nuwa wasana e kita bi Maimaituwa kataiyanemo Tana Taunana Natuna ya moimoito.”

⁵⁷ Niga giudi a vaivaiyedi ba beyedi a sula gududi bi matabudi ai lasa te velau Stivin a dubutawi.

⁵⁸ Tedi a solu nawe malagai mulitaulinemo bi ġome a lauğakimi. Bi tauwaiwavu edi gala a lolodi bi oloto ewalina isana Sol* kağe pakanemo a sivudi te ya labedi.

⁵⁹ Lağannemo Stivin a laulaugakimi ba tana i laupalina gado, “Bada Yesu, aluwigu kwa vai!”

⁶⁰ Kamaina bi tuwapekana i waitupagwaliġe bi kalinana dididiginemo i binauna gado, “Bada niga lavedi edi gebogebo kwa noğotikamaġe.” Stivin niga giuna i vato mulinemo te i peki.

8

Tauwaisumağā laukivigebogebo a banavi

¹⁻² Bi Sol ena waianina Stivin ai peki.

Diu babadidi Stivin a laipeki mulinemo, olooloto tauwaisumağā Stivin a ġabe gulate bi a avali nawe tauyewamo a sako. Mba lağaninem kota Yelusalemmo laukivigebogebo dididiga tauwaisumağā lisidimo i tubuğā. Te tauwaisumağā matabudi a dabalala bi a nawa Diudiya bi Sameliya plovinsidi nopolidī. Bi giugiukamağedi taudiğā Yelusalemmo a miya gwasa.

³ ☩Gome Sol lava i lauegelidi te Maimaituwa ena dam laukivigebogeboyedi ai tubu. Tedi a nawa vanuwa bi vanuwa bi tauwaisumağā oloołotodi bi 8waiwaivinidi a solu yovoğedi te biliwelokomo a sivusivu nawedi.

Filip Sameliyamo i lauguguya

⁴ Tauwaisumağā a dabababalalana a nawa malagai te malagai bi Yesu giuna visuvisuna a lauguguyae.

⁵ Bi Filip i nawa malagai dididigina Sameliya dobuna nponemo bi Vinevine Kamağena giuna visuvisuna i lauguguyae lava lisidimo.

⁶ Lağannemo lava kumdi Filip ena lauguguya a vaivaiye bi anisove kauwidi a kitekitedi ba tedi matabudi ena giu a vaiye kaukauwe.

⁷ Banina Filip lava nopolimo aluwa gebogebodi i kwavi vaidi bi ma galalidi a potiyovo. Bi kota lava wapewapedi tunipekiperekidi bi kağe nuwakududi i waiyawasanidi.

⁸ Taunana aubaina lava mba malagaina dididiginemo ai nuwavisu gulata.

Saimon taubwalabwala

⁹ Sameliyamo oloto isana Saimon walaka bwalabwalauna miyamiyana, Sameliya lavedi matabudi ena bwala kauwidi i voivoiyedina a sovesove. Bi i seğaseğala te lava dididiga.

* ^{7:58:} Sol muliğā isana Pol, Yesu ena tauwaikaiwatana laukaina. ☩ ^{8:3:} Giu 22:4,5, Giu 26:9-11

¹⁰ Bi lava yababa te lava nananakidi mataudi kalinana a vaivaiye kauwe bi a giu te, “Maimaituwa ena ġailisi dididiga lisinemo.”

¹¹ Tedi Saimon kaiwatana walaka ai tubu bi ena bwalaumo lava i wai soveyedi.

¹² Bi Laġannemo Filip Maimaituwa ena waibada bi Yesu isana i laulau-guguyae ba olooloto bi waiwaivini ai sumāġa bi i kabuludi.

¹³ Bi Saimon vaitena i waisumaġa bi i kabulu. Ĝome Filip ena ani nawamo i kaiwata. Bi Filip anisove kauwidi bi mataila i voivoiyedina Saimon i kitedi bi i sovesoveyedi.

¹⁴ Laġannemo giugiukamağedi Yelusalemmo a vaiye te Sameliya lavedi Maimaituwa giuna ai sumāġe, tedi Pita bi Diyon a giukamağedi lisidimo.

¹⁵⁻¹⁶ Banina tedi yaġolo mote Aluwa Waiyawa i yovo tauwaisumaġa valivaliudi lisidimo. Bi tedi ba Bada Yesu isanemo a kabulu otigedi. Laġannemo Pita bi Diyon a tava lisidimo ba aubaidi a laupali te Aluwa Waiyawa sa vai.

¹⁷ Kamaina bi Pita bi Diyon nemedi tauwaisumaġa dabedimo a sivudi bi Aluwa Waiyawa a vai.

¹⁸ Bi laġannemo Saimon i kita te giugiukamağedi nemedi tauwaisumaġa dabedimo a sivudi te Aluwa Waiyawa a vai. Ĝome Saimon mane i waiyoyo Pita bi Diyon lisidimo

¹⁹ bi i giuwedina gado, “Niga ġailisina kota ko vitegu te aiyai dabanemo nimagu yà sakona ba Aluwa Waiyawa ya vai.”

²⁰ Bi geġa te bi Pita i giuwena gado, “Tam male em mane vaitena ko nawa kai kalakalatinemo. Banina tam kuna noġoti te Maimaituwa ena puyo bena manemo kwa gimeli ee!

²¹ Tam mote Maimaituwa i waianinem te tama ema noyamo kwa saġa banina nuwapoum mote i didimana Maimaituwa matanemo.

²² I visu te mba em noġotidi gebogebodi kwa kuvesidi bi kwa laupali Bada lisinemo te em gebogebo male ya noġoti kamağedi.

²³ Banina e kitam te kuna unula gulata lisimaimo bi em noġota gebogebodi sa waibadaem.”

²⁴ Kamaina bi Saimon i giuwena gado, “Aee aubaigu ko laupali Bada lisinemo te bai kuna giugiuwena lisigumo mote mainana ima tubuġa.”

²⁵ Ĝome Pita bi Diyon edi waisumaġa a giuwedi bi Bada Yesu giuna visuvisuna a lauguguyae. Mulinemo tedi a munamunaġa Yelusalemmo ba Sameliya malagaidiġa giu visuvisuna a laulauguguyae.

Filip bi Itiopiya badana dididiga

²⁶ Kamaina bi Yelusalemmo Bada ena aneya Filip i giuwena gado, “Kwa vononoġa bi kwa yovo kwa nawa yalousa yawaninaġa. Tam eta Yelusalemmo bi i yovo i nawa Gasa taunana kwa kaiwata.” (Mba etana i pupu aubaina lava mote sima kaikaiwata).

²⁷ Ĝome Filip i modina i nawanawa etamo te Itiopiya olotona i banavi bi olotona ba waibadana dididiga, ġalibona waivinina isana Kandeke ena mane taulabena. Niga olotona i nawa Yelusalemmo laudune aubaina,

²⁸ bi ena seliotmo i munamunaġa ba etamo taugiuwatana Aisaiya ena buka i iyeiyevi.

²⁹ Kamaina bi Aluwa Waiyawa Filip i giuwena gado, “Kwa nawa noi seliyotina diyanemo kwa moito.” ³⁰ Bi ġome Filip i velau seliot diyanemo bi i vaiye te olotona taugiuwatana Aisaiya ena buka i iyeiyevi. Kamaina bi Filip i waitalayena gado, “Bai kwa iyeiyevina banina kwa sibesibe ee geġa?”

³¹ Bi olotona ena giu i waimunena gado, “Bainewa ya sibe? Walitau ya giuwailovelovegu kaka ya sibe.” Kamaina bi olotona Filip i giuwe te i valageta ena seliotimo bi diyanemo i miya.

³² [◊]Bi olotona Aisaiya ena bukamo i iyeiyevina ba niga mainana i giu:
“Lava tana ai doli nawe
 bi sa vununa maibena sipu.
Bi kota maibena sipu lauewalina
 lağannemo kapalina a bwalibwali,
ba tana i miya moimoisili
 bi mote bai i giuwe.

³³ Lağannemo a ka gebogebo gulate,
 tana mote aubaina i giu ġaiġailisi.
Mote aiyai kaka ena tubulelesa
 ima giuwata.

Banina ena yawasana dobumo ba damona.”

³⁴ Ĝome Itiopiya badana Filip i waitalayena gado, “Ae goma, ku giuwegu, taugiuwatana aiyai ya giugiwe, tana taunaġa ee, lava ġesau?”

³⁵ Kamaina bi Filip, Aisaiya ena bukamo giugiuna ġemotinemo giu i waitubu bi Yesu giuna visuvisuna giu wailovelove i wai tubu.

³⁶⁻³⁷ Tedi a nawanawa etaġa te gaubemo a tava bi Itiopiya badana i giuwena gado, “Ei, gauba nove, tagu kamaina te ya bulu bai ya ka pilipiligu?”*

³⁸ Kamaina bi ena seliot tauvelauyena i giuwe te i moito bi tana bi Filip a nawa gaubemo. Ĝome Filip Itiopiya badana i kabulu.

³⁹ Lağannemo gaubemo a lovolovo tava ba Bada Aluwina i waimaġemoti te Filip i avali nawe. Bi Itiopiya olotona mote Filip i kita munaġe. Bi tana ma yasisina i gelu i nawa banina Maimaituwa i waiyawasani.

⁴⁰ Filip bainewa te Adotasmo i laumaġata. Tana malagai matabuna nopodiġa i nawa bi giu visuvisuna i laulauguguya nawena eete Seseliyamo i tava.

9

Sol ena yawasana i vitale

¹ Mba laġandi nopođimo Sol yaġolo te nuwana i medi gulata bi i giu te Bada ena tauwaikaiwatana yai pekidi. Taunana aubaina i nawa pilisi saġasaġa guletina lisinemo bi

² i waibaġa te pepa ya kulidi Diu edi bolu vanuwidi babadidi aubaidi Damaskas malagainemo. Tedi maso mba pepedi a iyevidi bi Sol ai anine te olooloto bi waiwaivini Yawasana Etana taukaiwatana maso i panidi bi i natomedi Yelusalemmo.

³ Kamaina bi Sol i nawa Damaskas malagaina diyanemo i tavatava ba yanayana wai matakankanina malamo i wai maġemoti te Sol i yana kwaivivili,

⁴ bi i kuluva doġamo i talaġa. Bi kalina galewemo i vaiyena gado, “Sol, Sol bai aubaina kwa laulau kivigebogeboyegu?”

⁵ Sol i waitalana gado, “Tam aiyai, Bada ee!”

Bi Yesu i giuna gado, “Tagu Yesu, tagu taunana kwa laulau kivigebogeboyegu.”

⁶ Yaġiyyaġina kwa moito makai bi kwa nawa malagai dididiginemo bi ġome sa giuwem te bai kwa voiye.”

* ^{8:32:} Ais 53:7,8 * ^{8:36-37:} Kulikulidi wadubodi ġesaudimo nigamai a giu, Tam bamoda nuwam tabutabunemo kwai sumaġana ba ya ka bulum.

⁷ Olooloto Sol vaitena a nawanawana, ġome a tau moimoito giu geġa banina tedi kalina a vaiye bi mote aiyai a kita.

⁸ Ġome Sol i miya moito bi gado yai kita ba matana i wai dudubala bi mote bai i kita. Kamaina bi nimanemo a kabi bi ai wai doli nawe Damaskas.

⁹ Bi ma matapotapotana i miyana laġan faiona a kovi, mote bai i kani bi i tego.

¹⁰ Damaskas nophonemo tauwaikaiwatana ġemota isana Ananaiyas i miyamiya. Bi wailove i kita Bada i laumaġata bi i giuwena gado, "Ananaiyas."

Bi ena giu i waimunena gado, "Bada, tagu niga."

¹¹ Ġome Bada i giuwena gado, "Kwa modina kwa nawa eta sa wai isana, *Eta Didimanina*. Mba ġome Diudas ena vanuwemo kwa tava bi kwai talana Tasis olotona isana Sol aubaina, tana ġome niganana ya laulaupali lisigumo.

¹² Bi wailove i kita te oloto isana Ananaiyas ya natonato lisinemo te nimana dabanemo ya sivudi bi yai kita munaġa."

¹³ Ġome Ananaiyas ena giu i waimunena gado, "Bada, lava wapewapedi mba olotona ena kauwa a giuwegu, te tana taukaiwatam Yelusalemmo i kaka gebogebodi.

¹⁴ Bi pilipilisi edi babada ġailisi a vite te i nato Damaskasmo te taulauduneyem matabudi ya panidi."

¹⁵ Bada, Ananaiyas i giuwena gado, "Kwa nawa banina tagu niga olotona e vine te egu noya ya voiye bi isagu ya giuwaimaġati, Eteni lavedi bi ġalīgalibona bi Islael lavedi lisidimo.

¹⁶ Bi tagu yài love te bainewa wainuwatoi dididiga ya banavi tagu isagu aubaina."

¹⁷ Kamaina bi Ananaiyas i nawa vanuwemo i valageta. Te nimana Sol dabanemo i sako bi i giuwena gado, "Valetigu Sol, etaġa kuna natonato bi Bada Yesu lisimmo i laulau maġatana, taunana i giukamaġegu te tam kwai kita munaġa bi Aluwa Waiyawa yai wanavum."

¹⁸ Laġannemo Ananaiyas nimana Sol dabanemo i sakosako ba maġemota mwali kitedi maibena iyana vevedi matanemo a kuluva bi matana i layana munaġa, moito bi Ananaiyas Sol i kabulu.

¹⁹ Kamaina bi Sol kani i kani te ena ġailisi i vai munaġe.

Sol Damaskasmo lauguguya i waitubu

Sol Damaskasmo tauwaikaiwatana vaitena a taumiyamiya laġan visa.

²⁰ Ġome bolu vanuwidiġa i nawa bi lauguguya i waitubuna gado, "Yesu tana Maimaituwa Natuna."

²¹ Ġome tedi mabai a vaivaiyena ba a tagugu bi ai giugiuna gado, "Niga olotona tana taunana Yelusalem nophonemo Yesu tauwaisumaġena i kaka gebogebodi. Bi niganana i tava niga ġome bi tauwaisumaġa ya pani nawedi Yelusalemmo pilipilisi edi babada lisidimo."

²² Bi geġa te Sol ena lauguguya i ġailisi gulata bi i kamaġati kauwe te Yesu tana Maimaituwa ena Vinevine. Bi Diu lavedi Damaskasmo miyemiyyedi mote ġemogemotina te Sol vaitena sai kagiu.

²³ Laġan wapawapa a kovi mulidimo Diu lavedi ġome miyemiyyedi ai ġemotidi bi Sol kana pota a yesi te maso ai peki.

²⁴ Bi geġa te lava ġesaudi Sol a tainuwatau. Bi Diu lavedi suwala bi dudubala tedi malagai ganakukuna mataetina a yaveyave te Sol maso i laupotiyovo bi ai peki. ²⁵ Taunana aubaina dudubala ġemota Sol ena lava kaikaiwatana dou nophonemo a suveki bi ganakuku koiyavusinemo ai dawe yovoġe.

²⁶ Lağannemo Sol Yelusalemmo i tava bi i ġoe te maso tauwaikaiwata vaitedi ai ġemotidi bi tedi matabudi a naile bi mote ai sumāġe te tana tauwaikaiwatana ġesauna.

²⁷ Kamaina bi Banabas, Sol i waidoli nawe giugiukamağedi lisidimo bi i giuwedi te bainewa Sol i nawanawa Damaskas bi etamo Bada lisinemo i laumāġata. Bi kota i giuwedi te Sol bainewa Damaskasmo ma laudabatolana Yesu isana i lauguguya.

²⁸ Ĝome Sol tauwaikaiwatana vaitena a miya bi Yelusalem malagaina nopoñāġa ma laudabatolana Bada isana i laulauguguya nawe.

²⁹ Bi kota Diu lavedi Gulik kalinedi taugiuwena vaitedi ai kagiu bi a wai saġasaġa. Bi tedi a ġoēgoena maso Sol ai peki.

³⁰ Bi lağannemo tauwaisumaġa a vaivaiye ba tedi Sol ai doli nawe Seseliya bi a giukamağe i nawa Tasis.

³¹ Mba lağandimo Maimaituwa ena dam lavedi Diudiya, Galili bi Sameliya dobudimo miyemiyedi tedi nuwedi i kena. Bi Aluwa Waiyawa ena ġailisimo tedi i laibagidi te a ġailisi. Tedi Maimaituwa a vivivile bi ena dam iyevina i dididiga.

Pita Aniyas i wai yawasani bi Dokas pekimo i ka kena moito

³² Mba lağandimo Pita i nawa dobu bi dobu bi kota Laida malagaina nopoñemo tauwaisumaġa i vakitedi.

³³ Ĝome tana oloto isana Aniyas i banavi bi tana sida tunipekipeki i vai bi i kenana kwalabu 8 a kovi.

³⁴ Bi Pita i giuwena gado, “Aniyas, Yesu Keliso i wai yawasanim, ku moito em kebana kwa noku.” Noi taunana te Aniyas i yawasana te kenamoito.

³⁵ Mba ġome Laida bi Salon malagaidi lavedi matabudi, mainana a kitakita ba a nuwavitaliedi bi Bada ai sumāġe.

³⁶ Bi kota Diyopa malagainemo tauwaisumaġa waivinina i miyamiyana isana Tabita. (Gulik kalinedimo isa Tabita ba Dokas). Tana lağan matabuna kauwa visuvisudi i voivoiyedi bi lava wainuwatoitoidi i sagusagudi.

³⁷ Lağan ġemota tana i sida kauwa te i peki. Kamaina bi tubuġina a koġa bi a avali saġe noke bena wailabunemo* a sako.

³⁸ Bi Laida malagaina ba Diyopa diyanemo, taunana aubaina tauwaisumaġa Diyopamo a vaiye te Pita Laidamo i miyamiya. Kamaina bi olooloto labu a giukamağedi te Pita sai baġana gado, “Aee, ku nato makai lisimaimo.”

³⁹ Kamaina bi Pita niga oloołotodi vaitedi a munaġa Diyopamo. Lağannemo tedi ġome a tava ba Pita ai doli saġe noke bena wailabunemo. Bi iwape matabudi Pita a moito kwaivivil bi a ġabaġaba. Tedi kwama bi gala Dokas ma miyanemo i voivoiyedina Pita ai love.

⁴⁰ Ĝome Pita matabudi i giuwedi te a potiyovo vanuwa dibunemo. Bi tana tuwapekana i waitupagwaliġe bi i laupali. Bi i tauvitale te waivini pekipekina i kita bi i giuwena gado, “Tabita, ku kenamoito.” Tana matana i layana bi lağannemo Pita i kitakita ba i kenamoito.

⁴¹ Pita nimana i tuġu bi waivini nimanemo i kabi te i solu waimoito. Ĝome tana, iwape bi tauwaisumaġa i yogedi a saġa bi i wailovedi te waivini i yawasana munaġa.

⁴² Lava matabudi Diyopa nopoñemo bai i tubutubuġana giuna a vaiye bi lava wapewapedi Bada Yesu ai sumāġe.

* **9:37:** Gulik baibol bi nigelisi a giuna *upstairs room*.

43 Pita oloto isana Saimon vaitena Diyopamo lağan wapewapedi a miyamiya. Bi Saimon ena noya ba musala kwapidi i kopedi bi i waikunekuneyedi.

10

Pita bi Koniliyas

1 Seseliya malagainemo oloto isana Koniliyas i miyamiya, tana ba tauwaiğaviya edi bada, sawai isedina *Itali potumina*.

2 Tana ba lava didimanina bi ena vanuwa lavedi matabudi Maimaituwa a laulauduneye. Tana lağan matabuna Diu lavedi wainuwatoitoidi i sagusagudi bi kota Maimaituwa lisinemo i laulaupali nonoğā.

3 Bi lağan ġemota suwala 3-ya okoloki mainana* bi Koniliyas wailove i kita, wailovenemo ba Maimaituwa ena aneya i laumağata bi i giuwena gado, "Koniliyas."

4 Koniliyas ma nailina tana i kitadidi bi i giuna gado, "Bada bai kwa ġoeğoe?"

Bi aneya i giuwena gado, "Em pali bi em waisagu lava wainuwatoitoidi lisidimo Maimaituwa i sibe bi nuwana kuna laukwasili. Tam em pali maibena sewasewa sa gabugabuna panena.

5 "Taunana aubaina niganana olooloto ġesaudi kwa giukamağedi te sa nawa Diyopa bi ġome oloto isana Saimon bi wai isaisa ba Pita sai doli natome.

6 Tana ena tau ġesau Saimon musala kwapidi taukopedi ena vanuwemo ya miyamiya. Mba vanuwina ba nisa diyanemo."

7 Lağannemo aneya giu i wai kovi bi i nawanawa ba Koniliyas ena taupaula labu bi ena tauwaiğaviya ġemota i giuwedi a tava. Bi tauwaiğaviya tana ba Maimaituwa taulauduneyena.

8 Bi bai matabuna i tubutubuğana i giuvitedi bi i giukamağedi a nawa Diyopa malagainemo.

Pita wailove i kita

9 Bokinamai suwala modomo niga oloolotodi nuwedi tava Diyopamo bi Pita vanuwa dabanemo i sağā laupali aubaina.[†]

10 Tana kani i peki bi i ġoeğoe te maso bai i kani. Bi lağannemo kani vanuwemo a kaka nonoğī ba kota wailove i kita.

11 Ġome Pita mala nuwawasana i kita. Bi mwali kitana maibena kadawali dididiga liuna 4 isunemo bi isunemo a kabi bi ai dawe yovoğe dobumo. **12** Bi geina nophonemo ba musala kitedi tabudi bi tabudi a miyamiya. Musala kağedīğā nawenawedi, daledaledi bi lovlovodi.

13 Kamaina bi kalina malağā i yovona gado, "Pita ku moito bi niga muselidi kwa vunudi bi kwa kanidi."

14 Bi Pita i giuna gado, "Mm Bada, geğā ota! Tagu mote bai bamomilamilana ee waiyawa e kani eete niganana."

15 Bi kalina i giu munağana gado, "Mote bai mwalina Maimaituwa i kaka visuvisuna kuma giuwe te milamilana."

16 Niga kauwina i tubuğana ma faiona. Kamaina bi kadawali mağemota a munağē malamo.

17 Ġome Pita yağolo wailove i kitakitana banina i noğonoğoti waitete ba Koniliyas olooloto i giugiukamağedina Saimon[‡] ena vanuwa a banavi. Tedi vanuwa ganakukuna mataetinemo a vamoito.

* **10:3:** Suwala 3:00 mainana bi augunai male i laulaupali (3:1 ko kita). † **10:9:** Islael vanuwidi ba dabedi tabetabedi. ‡ **10:17:** Niga Saimonna ba musala kwapidi taukopedi.

¹⁸ Bi vanuwa taniwagina ai talayena gado, “Niga ġome lava isana Saimon Pita ya miyamiya e geġa?”

¹⁹ Bi Pita yaġolo wailove i kitakitana i noġonoġoti wata ba Aluwa Waiyawa i giuwena gado, “Saimon, olooloto faiona sa tavutavuġem.

²⁰ Taunana aubaina kwa moito bi kwa potiyovo doġamo bi mote nawa vaitedi nuwam ima laġalaġae. Banina niga lavedi ba tagu e giukamağedi.”

²¹ Ĝome Pita i potiyovo doġamo bi olooloto i giuwedina gadoaubaina, “Egu lava, tagu taunana ko tavutavuġegu. Bai aubaina kona tava?”

²² Kamaina bi olooloto a giuna gado, “Tama tauwaigaviya edi bada Koniliyas i giukamaġemai. Tana ba lava didimanina bi kota Maimaituwa taulaudunena bi Diu lavedi matabudi tana sa vivivile. Bi Bada ena aneya waiyawa i giuwe te tam i ġoemna kwa nawa ena vanuwemo bi bai kwa giuwe te ya vaiye.”

²³ Kamaina bi Pita olooloto i giuvaidi te vaitedi sa kena.

Pita Koniliyas ena vanuwemo i tava

Bokinamai Pita i vononoġa bi olooloto faiona vaitedi a modina. Bi kota tauwaisumaġa ġesaudi Diyopamo vaitedi a nawa Seseliya.

²⁴ Tedi laġan i sako kaka Seseliyamo a tava. Koniliyas bi ena dam lavedi bi kota ena lava kauwa i giuwedi te ai ġemotidi bi Pita a labelabe te ya tava.

²⁵ Laġannemo Pita i valavalageta vanuwemo ba Koniliyas i nato Pita matanemo bi tuwapekana i waitupagwaliġe bi i lauduneye.

²⁶ Bi geġa te Pita, Koniliyas nimanemo i kabi te i solu waimoito bi i giuwena gado, “Ku moito, tagu lava ota mai tam.”

²⁷ Tedi ma waigiugiudi a valageta vanuwemo. Bi ġome lava wapewapedi i kitedi ai ġemotidi bi a wailaba.

²⁸ Kamaina bi Pita i giuwedina gado, “Temi kona sibe te tama Diu ema waiġake te Eteni lavedi vaitedi kamai ġemotimai, ee lisidimo kama nawa. Bi geġa te Maimaituwa i wailovegu, te mote yàmai noġotā gado, ‘Eteni lavedi ba lava milemiledi bi ani kitakamaġa.’

²⁹ Taunana aubaina laġannemo egū giu kuna giukamaġe ba mote yà giuvitale gado. Bai aubaina egū giu kuna giukamaġe?”

³⁰ Bi Koniliyas, Pita ena giu i waimunena gado, “Laġan faiona a kovi, egū vanuwemo suwala 3 okoloki e laulaupali bi aneya ena gala waimatakanikanina i wai maġemoti te matagumo i moito kamaġe,

³¹ bi i giuweguna gado, ‘Koniliyas em pali i vaiye bi em waisagu lava wainuwatoitoidi lisidimo Maimaituwa i sibe.

³² Lava ġesaudi niganana kwa giukamağedi sa nawa Diyopamo, te lava isana Saimon sawai isana Pita sa giuwe te ya nato. Tana ba taomana bi Saimon musala kwapidi taukopedi vaitena sa miyamiya bi ena vanuwa ba nisa diyanemo.’

³³ Taunana aubaina tagu em giu maġemota e giukamaġe. Bi i visu te kuna tava. Bi niganana Maimaituwa matanemo matabumai kei ġemotimai, te Bada bai i giugiuwemna matabudi kwa giuwemai te ka vaiye.”

Pita ena lauguguya

³⁴ Ĝome Pita giu i waitubuna gado, “Niganana kaka e sibe kauwe te Maimaituwa lava matabudi ya ġoegoedi bi Diu lavedi mote taudiġa.

³⁵ Dobu matabuna nophonemo mabai Maimaituwa sa laulauduneye bi kauwa didimanidi sa voivoiyedina ba ya wai aninedi.

³⁶ Temi kona sibe te Maimaituwa giuna visuvisuna i giukamaġe Is-lael lavedi lisidimo, te laġannemo mabai Yesu Vinevinena Kamaġena sai

sumağena ba Maimaituwa nuwauba ya vitedi. Yesu taunana mwali matabuna tauwaibadayena.

³⁷ Bai matabuna Diudiya nopeno i tubutubuğana§ temi kona sibe. Yesu giuna visuvisuna Galilimo i tubuğ'a, Diyon kabulu i lauguguya mulinemo.

³⁸ “Mba lağannemo Maimaituwa, Aluwa Waiyawa bi ǵailisi Nasalet Yesuna i wai wanavu. Bi tana mba dobuna i nawa yaǵosi bi kauwa visuvisudi i voivoiyedi bi lava mabai aluwa gebogebodi a sunesuneǵidina i waiyawasanidi banina Maimaituwa tana vaitena.

³⁹ “Tana kauwa matabudi Diudiya bi Yelusalem nopenedimo i voivoiyedina tama mataotimaimo ke kitedi. Tana kolosimo a tupalatu te i peki.

⁴⁰ Bi geǵ'a te lağan waifaioninemo, Maimaituwa pekimo i ka kenamoito bi i voiye te tama lisimaimo i kamaǵati.

⁴¹ Bi pekimo kenamoito mulinemo tana mote lava matabudi a kita bi tama Maimaituwa i gei vinemai te ke kita, vaitena ke kani bi ke tego.

⁴² Bi i giu vavasaǵemai te tama lava lisidimo ka lauguguya bi ka giuwedi te tana taunana Maimaituwa i vine te lava miyemiyedi bi pekipekidi ya etaledi.

⁴³ Taugiuwatana matabudi tana a giuwata, te lava matabudi tana sai sumağena ba Yesu isanemo Maimaituwa edi gebogebo ya noǵotikamaǵedi.”

Eteni lavedi Aluwa Waiyawa a vai

⁴⁴ Pita yaǵolo i giugiu ba Aluwa Waiyawa i yovo lava matabudi ena giu a vaivaiyena lisidimo.

⁴⁵ Diu lavedi waisumeǵidi ǵesaudi Pita vaitena a natonatona, tedi a tagugu. Banina Maimaituwa puyo Aluwa Waiyawa i giukamaǵe yovoǵe Eteni lavedi lisidimo.

⁴⁶ Bi tedi a vaiyedi te kalina ǵesaudi mote a sibedi bi a gagagaliyedi bi kota Maimaituwa a kaka saǵesäge.

Kamaina bi Pita i giuna gado,

⁴⁷ “Tagu e noǵoti te niga lavedi maso gaubemo te ka buludi bi mote aiyai i mai ǵakeda. Banina tedi kaikana Aluwa Waiyawa a vai, mai tada.”

⁴⁸ Ğome Pita i giuwedi te tedi Yesu Keliso Kamaǵena isanemo sa kabuludi. Kamaina bi Pita ai baǵa te vaitena ǵome sa taumiya lağan visa.

11

Pita ena noya Diu tauwaisumaǵa lisidimo i giu waididimani

¹ Giugiukamağedi bi tauwaisumaǵa Diudiyamo a vaiye te Eteni lavedi Maimaituwa giuna a vai.

² Taunana aubaina lağannemo Pita Yelusalemmo i tavatava ba Diu lavedi tauwaisumaǵa Pita a giuvitavitalena gado,

³ “Tam bai aubaina kuna nawa Eteni lavedi edi vanuwemo bi vaitedi kona kanikani?”

⁴ Taunana aubaina Pita lisinemo baibaiǵa a tubutubuğana matabudi i giu waiipoipo lava lisidimo gado,

⁵ “Laǵan ǵemota tagu Diyopamo e laulaupali bi wailove e kita. Bi mwali kitana maibena kadawali dididiga liuna 4 malaǵa ai dawe yovoǵe matagumo.

⁶ Bi kadawali nopena e kitakita ba dobumo ǵamoǵamo kitedi tabudi bi tabudi suwana, malamalaǵamidi bi mwanuwa lovolovaldi.

⁷ Kamaina bi kalina malamo i giuweguna gado, ‘Pita ku moito, kwa vunudi bi kwa kanidi.’

§ **10:37:** Bai i tubuğ'a: Ee wasa i nawana.

⁸ “Bi tagu e giuwena gado, ‘Mm Bada, geğə ota! Tagu mote bamo musala milemiledi e kanidi, eete niganana.’*

⁹ “Bi kalina malamo i giu munağana gado, ‘Bai mwalina Maimaituwa i kaka visuvisuna mote kuma giuwe te milamilana.’

¹⁰ Niga kauwina ma faiona i tubuğə. Kamaina bi bai matabuna a solu sage munağə malamo.

¹¹ “Noi taunana te olooloto faiona Seseliyağə a giugiukamağedina a tava, vanuwa e miyamiyanemo.

¹² Bi Aluwa i giuwegu te mote yà nuwalalağə bi vaitedi ka nawa. Niga lavedi 6 waisumeğidi vaitedi Diyopamo te ke nawa Sisaliyia bi matabumai Koniliyas ena vanuwemo ke valageta.

¹³ Ğome Koniliyas i giuwemai te bainewa aneya ena vanuwemo i lau-mağata bi giuwena gado, ‘Olooloto ġesaudi kwa giukamağedi Diyopamo, ġome lava isana Saimon bi wai isaisa ba Pita sai doli natome.

¹⁴ Tana giu visuvisuna ya natome te tam bi em vanuwa lavedi matabumi ko yawasana.’

¹⁵ “Lağannemo giu e wai tubu ba Aluwa Waiyawa i yovo lisidimo, maibena dolinemo tada lisidemo i yovoyovona.†

¹⁶ ♫Kamaina bi ġome Bada bai i giugiuwena e noğoti, ‘Diyon gauba otamo i waibulu bi temi kaka Aluwa Waiyawemo ko bulu.’

¹⁷ Tada wala Bada Yesu Keliso tei sumağə bi Maimaituwa puyo Aluwa Waiyawa i viteda, niganana ġemotina kota Eteni lavedi i vitedi. Taunana aubaina tagu mote egħi ġailisi bai te Maimaituwa ena kauwa yài ġake.”

¹⁸ Lağannemo niga giudi a vaivaiyedi ba Pita a giugiuvitavitalena a kaisako bi Maimaituwa a ka saġesaġena gado, “Giukauwa te niganana kaka ke sibe te Maimaituwa Eteni lavedi i waianinedi te sa lau kuvasa bi yawasana kenakena nonoġina sa vai.”

Tauwaisumağə Entiyok nponemo

¹⁹ ♫Lağannemo laukivigebogebo i tubuğə bi Stivin a waipeki ba tauwaisumağə ġesaudi a dabalala. Tedi a nawa Fonisia wapunemo, Saiplas bwanabwananemo bi Entiyok tauninemo. Bi ġome Diu taudiğā lisidimo giu visuvisuna a lauguguyae.

²⁰ Bi tauwaisumağə ġesaudi oloolotodi Saiplasiğə bi Sailingā, tedi kota a nawa Entiyokmo bi Eteni lavedi lisidimo Bada Yesu giuna visuvisuna a lauguguyae.

²¹ Tedi Bada ena ġailisimo lava wapewapedi a vitaledi bi Bada ai sumağə.

²² Lağannemo Maimaituwa ena dam Yelusalemmo niga giuna a vaivaiye ba Banabas a giukamağə i nawa Entiyok.

²³ Lağannemo Banabas Entiyokmo i tavatava ba Maimaituwa ena lauki-vivisvisu lava lisidimo i kita. Ğome tana i wainuwavisu bi i laibagidi te nuwedzi tabutabunemo Bada lisinemo sa moito didina.

²⁴ Banabas tana lava visuvisuna bi i waisumeği guletina npona Aluwa Waiyawa i waiwanavu. Taunana aubaina lava wapewapedi a nato te Bada ai sumağə.

²⁵ Kamaina bi Banabas bi i nawa Tasis Sol tavuġena aubaina.

²⁶ Bi lağannemo i banabanavi ba i waidoli natome Entiyokmo. Bi ġome tedi tauwaikaiwatana vaitedi kwalabu ġemota a miya bi lava wapewapedi

* **11:8:** I milamilana mote ġemogemotina mai kani (10:14 ko kita). † **11:15:** Giugiukamağedi laidalolo 2:1-13 ko iyevi. ♫ **11:16:** Giu 1:5 ♫ **11:19:** Giu 8:1-4

a wailovelovedi. Mba lagannemo Entiyokmo tauwaisumağā wai isedi ai tubuna gado, “Maimaituwa ena dam lavedi.”

²⁷ Mba lağandimo taugiuwatana ġesaudi Yelusalemğā a tava Entiyokmo.

²⁸ Bi ġemota isana Agabas i miya moito te Aluwa Waiyawa ena sagumo, Loum dobuna matabuna nöponemo gomala dididiga ya tubuğana i gei giuwata. (Niga gomelina ba Kolodiyas ena waibada lağannemo i tubuğā).[‡]

²⁹ Taunana aubaina tauwaikaiwatana Entiyokmo ai ogatala te edi banava luvanemo edi puyo a giukamağedi tauwaisumağā Diudiyamo miyemiyedi aubaidi.

³⁰ Tedi edi puyo Banabas bi Sol nimedimo a sivudi te a nawedi Yelusalemmo tauwaisumağā edi babada lisidimo.

12

Ğalibona Alodi tauwaisumağā i laukivigebogeboyedi

¹ Mba lağandimo ġalibona Alodi* Maimaituwa ena dam ġesaudi i panidi bi i laukivigebogeboyedi.

² Tana Diyon tuwağana Diyemes kватикватимо i wai peki.

³ Bi lağannemo Alodi i kita te Diu lavedi nuwedi i visu kauwa, kauwina i voivoiyena aubaina ba kota i giu te Pita ya pani. Bi Buledi mote muu'a vaitena soina nöponemo i pani.

⁴ ^ડKamaina bi Alodi tauwaiğaviya i giuwedi te Pita biliwelokomo a sako nawe. Bi tauwaiğaviya dubudi 4 bi nöpodiğā ba wapedi 4 a sivunawedi te Pita a kita wata. Tana i ogatala te vawaitauli soina mulinemo maso Pita biliwelokomo ika potiyovo lava kumna matedimo te maso i etale.

⁵ Kamaina bi Pita biliwelokomo a labe bi Maimaituwa ena dam ba nöpodi tabutabudimo tana aubaina Maimaituwa lisinemo a laulaupali.

Pita biliweloko i potiyovo kamağe

⁶ Bokinamai Alodi Pita maso i kapotiyovona etala aubaina ba mba dudubalinemo Pita lava tauwaiğaviya labu mododimo i kenakena. Bi tana seini labu a lau paniyedi, ġemota katayanemo bi ġemota ġenianemo. Bi mba seinidi ġemotidi isudi ba tauwaiğaviya nimedimo ai ġalodi. Bi biliweloko mataetinemo ba tauyava a moimoito.

⁷ Bi i wai mağemoti te Bada ena aneya i lau moito bi Pita ena ani kena gabuna i lai yana. Bi tana Pita giligilinemo i laidagu bi i giuwena gado, “Ku kenamoito makai!” Kamaina bi mba seinidi nimanemo a nuwa kamağā.

⁸ Ĝome aneya Pita i giuwena gado, “Em gala bi em kağesuma kwa kotedi.” Bi Pita mainana i voiye bi kota aneya i giu munäge, “Niganana em kwama dabanemo kwa kote bi kwa kaiwatagu te ta potiyovo.”

⁹ Kamaina bi Pita aneya i kaiwata bi biliweloko a potiyovo kamağe. Bi tana mote i sibe te aneya bai i voivoiyen, bi mba kamaina kauwa banina i tubutubuğā bi tana i wainoğotana benakage wailove i kitakita.

¹⁰ Tedi tauyava laumatamo bi laumulimo a vawaitaulidi bi a potiyovo malagai etana mataetinemo. Mba mataetina guduna ba ilama bi ġome a tavatava ba mataetina nuwanemo i nuwa kamağe bi aneya Pita vaitena a yovo a taunawanawa bi aneya i wai mağemoti te i yaufa.

¹¹ Ĝome kaka Pita bai lisinemo i tubutubuğā i noğoti bi i giuna gado, “Niganana e sibe kauwe te giukauwa Bada ena aneya i giukamağe te

* ^{11:28:} Giu 21:10 ‡ ^{11:28:} Kolodiyas tana Loum i waibadaena kwalabu 41 AD i nawa te 54 AD.

* ^{12:1:} Alodi Agilipa 1 ba Alodi dididigina itana. ‡ ^{12:4:} Pot 12:1-27

Alodi ena ġailisimo bi Diu lavedi edi ogatala gebogebodimo tagu i wai yawasanigu.”

¹² Ĝome kaka Pita ena noġota i kena kauwa bi i nawa Meli ena vanuwemo, natuna Diyon isana ġesauna ba Mak. Bi lava wapewapedi ena vanuwemo ai ġemotidi bi a laulaupali.

¹³ Kamaina bi Pita gudu taulinemo i laupewapewa bi taupaula waivinina isana Loda, tana mataeta kaikamaġena aubaina i nawa.

¹⁴ Bi laġannemo Pita kalinana i vai ġone ba nuwana i lauvisuvisu bi gudu kaikamaġena nuwana i yavuġa bi i velau i munaġa bi i giuna gado, “Pita mataetamo ya moimoito.”

¹⁵ Bi tedi a giuwena gado, “Tam kuna bu'uwa, ee?” Bi geġa te tana i giu laukasaġaġai, aubaina tedi a giuna gado, “Augunai Pita meyauna.”[†]

¹⁶ Bi Pita yaġolo te i laulaupewapewa. Ĝome tedi mataeta a kaikamaġe bi Pita a kitakita ba a ai sovesove.

¹⁷ Bi Pita nimanemo i wai katitawedi te maso a miya moimoisili. Ĝome tana i giuwedi bainewa Bada biliwelokomo bi i ka potiyovona. Bi tana i giuwedina gado, “Niga kauwina Diyemes[‡] bi tuwatuwaġana ġesaudi vaitedi ko giuwedi!” Kamaina bi tana i potiyovo munaġa te i nawa dobu ġesaunemo.

¹⁸ Olaolalemo tauyava ai nuwanaina gulata bi nuwedi i lovo bi a giuna gado, “Pita lisinemo bai i tubuġa?”

¹⁹ Alodi i vaiye te Pita biliwelokomo i potiyovo ba giu i sako te sa tavuġe bi mote a banavi aubaina biliweloko tauyavena i wai talavitavitaliedi bi i giuvavasaġa te sai pekidi. Ĝome Alodi dobu Diudiya i gose bi i nawa Seseliyamo i taumiya.

Alodi ena peki laġanina

²⁰ Bi Alodi tana Taiya bi Sidon lavedi lisidimo nuwana i medi kauwa. Taunana aubaina edi babada a giukamağedi Alodi lisinemo. Bi tedi Alodi ena vanuwa taulabena isana Blastas a gei waitauwe. Bi a giuwe te tana maso Alodi i kanuwabigabiga. Banina tedi mba ġalibonana ena dobumo kani a vaivai.

²¹ Ĝome Alodi laġan i vine te maso mba laġannemo ai ġemotidi. Kamaina bi laġanna i sakosakonemo ġalibona galedi i kotedi bi ena animiya gabunemo i miya bi lava lisidimo i gagali.

²² Ĝome ena giu noponemo lava kalinedi dididiginemo a binauna gado, “Niga ba maimaituwa kalinana, mote mai lava!”

²³ Banina tana mote Maimaituwa isana i ka saġesäġe. Taunana aubaina Maimaituwa ena aneya Alodi i doulikwa doġamo i talaġa bi bwagana mwatamwata a kani te i peki.

²⁴ Bi Maimaituwa giuna i didiga bi i dabalala.

²⁵ Laġannemo Banabas bi Sol edi noya Yelusalemmo a wai kovi ba tedi Diyon isana ġesauna Mak, vaitena a munaġa Entiyok.[§]

13

Maimaituwa ena dam Banabas bi Sol a vinedi bi a giukamağedi

[†] **12:15:** Ena aneya, augunai gado, *Ena aneya tauwailabalaba*. [‡] **12:17:** Diyemes ba Bada Yesu tasina. [§] **12:25:** Munaġa Yelusalem. Kulikulidi ġesaudimo Yelusalem a gose bi ġesaudi ba gado, A nawa Entiyok.

¹ Bi Entiyokmo Maimaituwa ena dammo taugiuwatana bi tauwailovelove a miyamiya. Tedi isedi ba Banabas, Simiyon isana ġesau Duba, Sol, Lusiyas tana Sailin lavana bi Manen tana ġalibona Alodi vaitena a didiga ġemota.*

² Laġannemo tedi BADA a laulauduneye bi a udiudi ba Aluwa Waiyawa i giuwedina gado, “Banabas bi Sol ko vinedi banina tagu e yogedi te egu noya sa voye.”

³ Ĝome tedi a udi, a laupali bi nimedi Banabas bi Sol dabedimo a sivudi kaka a giukamağedi.

Banabas bi Sol Saiplas bwanabwananemo Maimaituwa giuna a lauguguyae

⁴ Sol bi Banabas Aluwa Waiyawa i giukamağedi a nawa dobu Selusiya bi ġome kukakukamo a gelu a nawa Saiplas bwanabwananemo.

⁵ Laġannemo tedi Salamisimo a tavatava ba Diu lavedi edi bolu vanuwidiġa Maimaituwa giuna a lauguguyae. Bi ġome ba tausagudi Diyon Mak vaitena.

⁶ Bi tedi Saiplas bwanabwanana a nawa yaġosi eete Papos tauninemo a tava. Bi ġome tedi taugiuwatana kaikaiyovuna Diu olotona a banavi. Tana laya bwalabwalauna isana Bar-Yesu.[†]

⁷ Bi tana ba gabemani Segiyas Polas ena tau. Segiyas Polas tana lava nuwanuwa uyauyana, Maimaituwa giuna vaiyena i ġoeġoe taunana aubaina Sol bi Banabas i giuwedi te ena vanuwemo a saġa.

⁸ Bi taubwalau Gulik kalinedimo sa wai isana Elimas, tana kota Sol bi Banabas edi giu i laulaupali-ibedi. Banina tana i ġoeġoe te Plimiya Segiyas maso mote Sol bi Banabas edi giu i wai sumaġe.

⁹ Bi Sol isana ġesauna Pol tana Aluwa Waiyawa nopona i waiwanavu bi taubwalau matana i kitadidi

¹⁰ bi i giuweni gado, “Tam penama natuna, kaiyovu bi gebogebo nopol i waiwanavu. Tam visuvisu matabudi sa natonatona kwa laulaupali-ibedi. Bi BADA giuna didimanidi laġan matabuna kwa lailaibaledi.

¹¹ Taunana aubaina niganana Bada ya kovoġim bi matam ya paya te laġan visa nopolimo suwala mote kuma kita.” Noi taunana te boimatuwa pilina i waikwesi tawa te i waikaibwasoku nawa bi i ġoeġoe te aiyai maso nimanemo i kabi bi i waidoli.

¹² Laġannemo Plimiya Segiyas bai i tubutubuġana i kitakita ba i tagugu gulata bi BADA giuna a wailoveloveni i waisumage.

Pol bi Banabas a nawa Entiyokmo Pisidiya plovinsnemo

¹³ Laġannemo Pol bi ena tausagu vaitedi dobu Papos a gose bi kukakukaġa a nawa Pega tauninemo Pamfilia plovinsnemo. Mba ġome Diyon Mak ena lava i gose kamağedi bi i munaġa Yelusalem.

¹⁴ Ĝome tedi Pegamo bi a nawa Entiyok malagainemo Pisidiya plovinsnemo. Bi waiyawasi laġannemo tedi a nawa bolu vanuwinem a miyatulu.

¹⁵ Ĝome bolu vanuwina babadidi, waiġake giudi bi taugiuwatana kalinedi a gilugilumidina a iyevidi. Mulinemo tedi Banabas bi Pol ai baġedina gado, “Tuwatuwaġamai bamoda temi lisimimo laibagi giudi lava aubaidi ba kamaina te ko giu.”

¹⁶ Pol i miya moito te nimanemo lava i waikatitawedi a miyamoimoisili bi i giuna gado, “Temi Israel lavemi bi Eteni lavemi mabai Maimaituwa taulauduneyena koi beyavaiya.

* **13:1:** Sol tana mote Alodi vaitena a didiga ġemota, tana ba tauwailovelove bi taugiuwatana.

† **13:6:** Bar-Yesu banina ba Yesu natuna.

17 [✧]Isael lavedi edi Maimaituwa wala eda magumagula i vinedi bi i voyiedi te Isael damna i didiga. Bi Idip dobunemo a miyana mai tautavatava. Bi Maimaituwa ena ġailisimo eda magumagula Idipmo i kapotiyovodi bi i waidoli nawedi.

18 [✧]Bi kwalabu 40 nopolimo kalakalalelemo avena te a kaka manisobala bi kamaina te i labelabe kauwedi.

19 [✧]Tana dobu wapana 7 Keinan nopolromo lava i ġosedi bi dobudi ena lava Isael i vitedi te sai taniwigayee.

20 [✧]Kwalabu wapana 450 nopolimo niga kauwidi matabudi a tubuġa.

“Mulinemo Maimaituwa Isael lavedi taulaididimana i vitedi bi a miyana eete taugiuwatana Samuwel ena sauga i tava.

21 [✧]Mba laġannemo Isael lavedi ġalibona a ġoe, taunana aubaina Maimaituwa Sol i vitedi. Sol ba Kis natuna Bendiman damnemo. Tana i wai ġalibona bi i labedi te kwalabu 40 a kovi.

22 [✧]“Kamaina bi Maimaituwa Sol i kaikamaġe mulinemo Deividia i voyie te edi ġalibona bai i giugiuwena luvanemo. Tana niga mainana i giu, ‘Diyesi natuna Deividia tagu e kita banavi, tana taunana nopolgu ena ġowāna. Tana kaka egħi ġowāna matabuna ya voyiedi.’

23 “Deividia ena tubulesemo Maimaituwa Tauwaiyawasana Yesu i giukamaġe Isael lavedi lisidimo, mai nove wala i giugiuwapana luvanemo.

24 [✧]Bi muliġa kaka Yesu i tava ena noya i waitubuna ba dolinemo Diyon i gei tava te i laugugħa Isael lavedi lisidimo te maso a nuwavitala bi i kabuludi.

25 [✧]Laġannemo Diyon ena noya i wai waikovi ba i giuwedina gado, ‘Temi ko noġonoġotigu te tagu aiyai? Temi male tagu ko noġonoġotigu te Tauwaiyawasana. Geġa, tagu mote Tauwaiyawasana. Lava muliguġa ya natonatona tana taunana Tauwaiyawasana. Tagu mote ġemogħemotigu te ena kaġesuma ya kaikamaġe.’

26 “Temi tuwatuwaġġu Eiblaġġ natunatuna bi temi Eteni lavemi mabai Maimaituwa taulauduneyena, koi beyavaiya. Maimaituwa tada aubaida yawasana giuna i giukamaġe lisidemo.

27 Bi Diu lavedi edi babada vaitedi Yelusalemmo miyemiyedi ba mote a sibe te Yesu tauwaiyawasana bi a giu te sai peki. Bi laġannemo a waipeki ba taugiuwatana a gilugilumina, waiyawasi laġandimo a iyeiyevi nonoġena banina i tubuġa.

28 [✧]Tedi Yesu lisinemo mote bai gebona a banavi bi geġa te Paelat ai baġa te Yesu ai peki.

29 [✧]“Bi laġannemo niga kauwidi matabudi taugiuwatana a giugiuwedina, lava a voivoiye kovi Yesu lisinemo ba taubeuna kolosi modonemo a avali yovoġe bi tauyewamo a sako.

30 Bi kota Maimaituwa pekimo i ka kenamoito.

31 [✧]Bi tedi mabai tana vaitena a bababalana Galilimo te Yelusalemmo lisidimo laġan wapewapedi i laumaġata. Bi matedimo a kitakitana taunana niganana sa giu nawe lava lisidimo.

32 “Bi tama niganana niga giuna visuvisuna ka giugiuwemi: Niga giuna Maimaituwa tamatamada lisidimo wala nove i giuwapaye.

33 Niganana natunatudi tada lisidemo banina i kamaġati te Yesu tana pekimo i ka kenamoito. Sale 2 nopolromo niga mainana i giu,

[✧] **13:17:** Pot 1:7 [✧] **13:18:** Nam 14:34 [✧] **13:19:** Wai 7:1 [✧] **13:20:** Taul 2:16, 1 Sam 3:20 [✧] **13:21:** 1 Sam 8:5, 1 Sam 10:21 [✧] **13:22:** 1 Sam 13:14, 1 Sam 16:12, Sale 89:20 [✧] **13:24:** Mak 1:4 [✧] **13:25:** Met 3:11, Mak 1:7 [✧] **13:28:** Met 27:22,23, Mak 15:13,14 [✧] **13:29:** Met 27:57-61, Mak 15:42-47
[✧] **13:31:** Giu 1:3

‘Tam natugu

 bi niganana tagu tamam.’

³⁴ **⊕** Maimaituwa Yesu pekimo yaka kenamoito bi mote ima bova ba ena giugiu niga mainana,

‘Tagu kavisuvisu bi yawasana waiyawa yà vitemi
 mai wala Deivida i giugiuwapaeyena luvanemo.’

³⁵ Bi gilugilumina ġesaunemo kota mainana i giu,

‘Tam em taupaula Waiyawa
 mote kuwai anine te tauyewamo
 ima bova.’

³⁶ “Niganana Deivida ta kita, tana ena laġanimo Maimaituwa ena ġowana i voivoiye bi i peki te tauyewamo tamatamada diyedimo taubeuna a sako bi i bova gwasa.

³⁷ Bi kota niga lavana Maimaituwa ika kenamoito te mote i bova.

³⁸ “Taunana aubaina, egu lava! Tama niganana lisimimo ka laulauguguya te Yesu ko sibe kauwe te tana dabanemo kaka Maimaituwa emi gebogebo ya noġotikamağedi.

³⁹ Bi Mousis ena waiġake mote ġemogemotina te ima ka didimanimi. Temi Yesu koi sumaqenba emi gebogebo ya noġotikamağe bi yaka didimanimi.

⁴⁰ Bi ko kita kauwa te bai taugiuwatana a giugiuwena lisimimo mote sima tubuġa. Tedi niga mainana a giu,

⁴¹ ‘Koi beyavaiya, temi waidibogimi,
 ko kita kauwa.

Temi koi nuwanaina te ko peki.

 Banina temi emi laġanmo
 tagu niganana bai yà voyena,
 ba mote komai sumaqen.

Bi bamte aiyai lisimimo ya giuna,
 ba yaġolo mote komai sumaqen.’ ”

⁴² Laġannemo Pol bi Banabas bolu vanuwina a potipotiyovo kamağe ba lava tedi a giuwedi te waiyawasi laġanina ġesaunemo maso a nato munaġa bi giudi a laukaukauwedi.

⁴³ Tapalolo mulinemo Diu bi Eteni lavedi mabai nuwedi a nuwanuwav-italana Pol bi Banabas a kaiwatedi bi tedi lava a laibagidi te Maimaituwa ena laukivivisusai sumaqedidi bi sa miyae.

⁴⁴ Bi waiyawasi laġanna ġesaunemo ġotona te maso malagai lavedi matabudi a tava kovi ai ġemotidi, Bada giuna vaiyena aubaina.

⁴⁵ Bi ġome Diu lavedi a kita te lava kumna giu awai beyavaiye ba tedi Banabas bi Pol a unuledi bi Pol bai i giugiuwena a giuvitavitale.

⁴⁶ Pol bi Banabas ġome ma laudabatoledi a giuna gado, “Tama kamaina te Maimaituwa giuna lisidimo ka giu dolije. Bi anikitana ba kona daboke bi giuna kenakena nonoġina mote koma ġoeġoe. Taunana aubaina tama niganana ka gosemi bi ka nawwa Eteni lavedi lisidimo.

⁴⁷ **⊕** Baninana Maimaituwa niga mainana i giuwemai,

‘Tagu e vinem te tam

 Eteni lavedi edi yanayana.

Bi tam taunana yawasana giuna kwa giu nawena
 dodu isuna te isuna.’ ”

48 Lağannemo Eteni lavedi niga giuna a vaivaiye ba nuwedi i visu bi Bada a kasägesäge tana giuna aubaina. Bi mabai Maimaituwa i vinedi bi sa waisumağña ba yawasana kenakena nonoginemo sa sağña.

49 Bi Bada giuna mba dobuna matabuna i nawa yağosi.

50 Bi Diu lavedi a miya moito te Eteni waivinidi isanawenawedi Maimaituwa taulauduneyena bi malagai babadidi laukaidi nuwedi a liudi bi a kanuwa medimedidi. Kamaina bi edi dobumo Pol bi Banabas a laukivi gebogeboyedi bi a kwavivaidi

51 [◊]Taunana aubaina Pol bi Banabas kağedi gobusidi ġome a lai kulukuludi[‡] bi a gosedi a nawa Ikonyam malagaina.

52 Ġome tauwaikaiwatana Aluwa Waiyawa i waiwanavudi te ai nuwavisu bi a yasisi.

14

Pol bi Banabas Ikonyam nponemoo

1 Ikonyam malagainemo Pol ena vaivai luvanemo Banabas vaitena a nawa Diu lavedi edi bolu vanuwinemoo. Ġome tedi a lauguguya bi edi lauguguya ba i ġailisi kauwa, te Diu bi Eteni lavedi wapawapa otidi Yesu ai sumäge.

2 Ġome Diu lavedi mabai waisumağña a daboka tedi taudidi Eteni lavedi nuwedi a liudi te a medi tauwaisumağña lisidimo.

3 Pol bi Banabas ġome a taumiya bi malaudabatoledi Bada Yesu a giuwata. Bi Bada ġailisi i vitedi te mataila bi anisove kauwidi a voyedi. Ġome Bada ena lau kivivisvisu lisidimo lava a kita.

4 Bi mba malagainemo lava a daili munagridi te nevedi Diu vaitedi ai kalinakabiyedi bi nevedi Pol bi Banabas vaitedi ai kalinakabiyedi.

5 Taunana aubaina Diu bi Eteni edi babada ai ġemotidi te Pol bi Banabas kedi pota a yesi, te maso a laukivigebogebodi bi ġakimemo maso a laipekidi.*

6 Bi lağannemo pota a yesiyesina giuna a vaivaiye ba kandavonağña a nawa Lista bi Debi malagaidimo, Likonyam plovinsina nponemo. Bi mba malagaidi nananakidi bi diyedığña,

7 tedi edi noya a laumunağña bi Yesu giuna visuvisuna a lauguguya nawe.

Pol bi Banabas Lista bi Debi dobudimo

8 Lista malagaina nponemo oloto kağena nuwanokuna mai i tubuğae bi mote i nawanawa.

9 Tana i miya bi Pol ena giu i vaivaiye bi Pol mba olotona i kitadidi te tana ba i waisumağña te ya yawasana.

10 Ġome Pol kalinana dididiginemo i giuwena gado, “Ku miya moito!” I waimağemoti te oloto i laupoti sağña bi nawa i waitubu.

11 Lağannemo Pol mai i voiye bi lava a kitakita ba tedi Likonyam kalinedimo a binauna gado, “Po-oi, niga maimaituwedi labu ba ailalava ota bi niganana a yovo lisidemo!”[†]

12 Tedi Banabas ai isana *Sus* bi Pol ai isana *Emes* banina tana taugagali.

13 Bi maimaituwa Sus ena pilisi ena ani laudunena vanuwina ba malagai eta lovlovotavinemo i moimoito, kamaina bi Sus ena pilisi bi lava a ġoe te kau tamokanidi bi belana dulidulidi edi puyo a natomedi te ġome a lausewasewa Pol bi Banabas lisidimo.

* **13:51:** Met 10:14, Mak 6:11 ‡ **13:51:** Gobusa a laikulukuluvina banina ba yawasana mote sima banavi ba taudığña edi wavu bi mote Pol bi Banabas. * **14:5:** Diu edi waiġake i giu lavana aiyi Maimaituwa i lau kasägaigaiyena ba ġakimemo sa laipeki (Livai 24:16). † **14:11:** Pol bi Banabas Gulik kalininemo a giuguna banina dobu matabuna niga kalina a sibe.

¹⁴ Lağannemo giugiukamağedi Pol bi Banabas mai a vaivaiyedi ba tedi edi gala a lisidi bi a velau a nawa lava kumna nopolimo bi kalinedi dididinemo a giuna gado,

¹⁵ ⚫“Oooloto bai aubaina mai ko voivoiye? Tama lava ota, mai temi! Tama giu visuvisuna ke natome te ko vaiye bi nuwemi ko vitatedi. Mba maimaituwidi waibaniegedi ko gose kamağedi bi Maimaituwa miyamiya nonogina lisinemo ko nawa bi ko lauduneye. Banina tana taunana mala, dobu, nisa bi bai matabudi nopolimo i voyiedi.

¹⁶ Tana wala lava matabudi i kita kamağedi te edi ġowanaġa a nawanawa.

¹⁷ Bi yaġolo te ena laukivivisuvisu lisimimo ya kakamağati. Tana nabu i vitemi te emi pesi a dugaduga kauwa edi ilimo bi ya wai maulimi te kowai wainuwavisu.”

¹⁸ Giugiukamağedi giu a wai waikovi ba lava matabudi a lautautau. Bi lava ġesaudi yaġolo a ġoegħoe te sa puyodi.

List lavedi Pol a lauġakimi

¹⁹ Ĝome Diu lavedi Entiyok bi Ikonyamġa a tavatavana edi giumo lava kumdi a ka manisobaledi.

²⁰ Bi matabudi Pol a lauġakimi bi a solu nawe malagai a potiyovo kamaġe. Banina ai noġota te tana bena i peki.

Kamaina bi tauwaikaiwatana Pol a moito kwaivivili te i kena moito bi i munaġa malagaimo. Bi bokinamai tana bi Banabas a nawa Debi malagainemo.

Pol bi Banabas a munaġa Entiyokmo Sailiya plovinsnemo

²¹ Mba malagainemo tedi giu visuvisuna a lauguguyae bi lava wapawapa a voyiedi te a nuwavitala bi Bada a kaiwata. Mulinemo tedi a munaġa Lista, Ikonyam bi Entiyok malagaidimo.

²² Ĝome tedi tauwaikaiwatana a laibagidi te waisumaġemo sa moito didina bi a giuwedina gado, “Muliġa kaka tada Maimaituwa ena waibadamo ta sola saġana bi dolinem waiwaiġolana ta gei asiwi.”

²³ Mba malagaidi nopolidha a nawanawa bi Maimaituwa ena dam lavedi nopolimo babada a vinedi, kaka bi a laupali, a udi bi Bada nimanemo a sivudi. Banina tana taunana a waisumaġe.

²⁴ Tedi Pisidiya plovinsnaġa a nawanawana eete Pamfilia plovinsnemo a tava.

²⁵ Bi Pega malagainemo Bada giuna a lauguguyae, i kovi bi a nawa Ataliya malagainemo.

²⁶ ⚫Kamaina bi ġome ai kaivitaledi te kukakukaġa a munaġa Entiyokmo. Dolinem tauwaisumaġa ġome tedi Pol bi Banabas Bada nimanemo a sivudi. Bi ena laukivivisuvisum noyana a nawanawena eete a tavaite munaġe.

²⁷ Tedi ġome a tava bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi ai ġemotidi bi Maimaituwa bai matabuna i voivoiyedina lisidimo bi bainewa waisumaġa etana i kaikaikamaġena Eteni lavedi lisidimo taudidi a tai nuwataudi.

²⁸ Pol bi Banabas ġome tauwaikaiwatana vaitedi a miya gulata.

15

Tauwaisumaġa Yelusalemmo ai bolu

¹ ⚫Pol bi Banabas Entiyokmo a miyamiya bi oooloto ġesaudi Diudiyaġa a yovo Entiyokmo bi tauwaisumaġa a wailovelovedina gado, “Bamoda temi

bi mote kwapibwali matailina ko vai, mai Mousis ena waiğake luvanemo ba mote koma yawasana.”

² Niga giudi dabedimo Pol bi Banabas mba lavedi vaitedi ai sağasağā. Taunana aubaina tauwaisumağā Entiyokmo Pol, Banabas bi tauwaisumağā ġesaudi a vinedi bi sa ġoeğoe te sa giukamağedi Yelusalemmo. Bi ġome tauwaikaiwatana bi waibabada nananakidi vaitedi kwapibwalina giugiuna sa laididimani.

³ Bi Maimaituwa ena dam, tedi a giukamağedi a nawanawa Fonia bi Sameliya malagaidiğā ba Pol bi Banabas tauwaisumağā a giuvitedi te Eteni lavedi ba a nuwavitala Maimaituwa lisinemo. Tauwaisumağā mai giuna a vaivaiye ba ai nuwavisu.

⁴ Bi lağannemo Yelusalemmo a tavatava ba ġome Maimaituwa ena dam lavedi, giugiukamağedi bi waibabada Pol ena lava vaitedi a giuvaidi. Bi ġome Pol bi Banabas bai matabuna Maimaituwa lisidimo i voivoiyena taunana Yelusalem lavedi a giuvitedi.

⁵ Bi kota Palisi nopodimo tauwaisumağā ġesaudi a miya moito bi a giuna gado, “Mousis ena waiğake luvanemo kamaina te Eteni lavedi kwapibwali sa vai.”*

⁶ Ĝome giugiukamağedi bi waibabada ai ġemotidi ai bolu bi niga pilipilina ai talapiliye.†

⁷ Ai talapili gulata mulinemo Pita i miya moito bi i giuna gado, “Valevalletigu, temi kona sibe te dolinemo nopomimo‡ tagu Maimaituwa i vinegu te egū giumo Eteni lavedi giu visuvisuna sai sumağe.

⁸ Maimaituwa nopo matabuna taukitana i wai lovegu te tana Eteni lavedi i waianinedi te Aluwa Waiyawa ya vitedi mai wala tada.

⁹ Tana mote i waiseli te tedi tabudi bi tada tabuda. Tedi ai sumağā aubaina Maimaituwa nopodi i koğedi bi edi gebogebo i noğotikamağedi.

¹⁰ Niganana bai aubaina ko kaka nuwalağelağedi? Tada ee eda magumagula wala mai niga vitana ava'avalina maso mote luvada te ta miya.§ Temi mai ko giugiuna ba Maimaituwa lisinemo ko waimenabala te ya medi.

¹¹ Mainana koma giugiu. Bada Yesu ena laukivi visuvisu tei sumağe te yawasana te vai. Bi kota kauwina ġemotina mainana Eteni lavedi lisidimo.”

¹² Bolu lavedi matabudi a miya moimoisili bi Pol bi Banabas lisidiğā Maimaituwa mataila bi anisove kauwidi Eteni lavedi lisidimo i voivoiyena lava a giuwedi bi a wai beyavaiya.

¹³ Lagannemo edi giu a wai kovi ba Diyemes i miya moito bi i giuna gado, “Valevalletigu, koi beyavaiyegu.

¹⁴ Saimon Pita kaikana i gei giuweda te Maimaituwa Eteni lavedi i vinedi te tana ena lava otidi.

¹⁵ Niga kauwina taugiuwatana a giugiuwena luvanemo ya tubutubuğā. Mai taugiuwatana ġemota ba niga mainana i gilumi,

¹⁶ ‘Lağan mulığa
tagu ya nato munağā
bi Deividia ena palai
i laulaubulilina ba

* **15:5:** Niga lağannemo, Diu Yesu tauwaiumağena tana tauwaiyawasana bi Diu mabai mote Yesu a waisumäge a lauludune ġemota. Diu waiwaisumeğidi tedi yağolo Diu damna nponemo maibena Palisi bi Sadisi. † **15:6:** Niga boluna i tubuğana ba AD 49-50. § **15:7:** Giu 10:1-43 ‡ **15:7:** Kwalabu 10 mulığa kaka AD 40 (Giugiukamağedi 10:11-18). ¶ **15:8:** Giu 10:44, Giu 2:4 § **15:10:** Mousis ena waiğake nponemo waiğake wapana 613. Diu lavedi waiğake ġesaudi nopodimo a voiyyedi bi a kitedi maibena Mousis ena waiğake. Tedi wali saugemo waiğakedi a giuwedi mai vita (Galeisiya 5:1). Yesu ena vita ba tabuna (Met 11:28-29).

- yà keli munağe.
 Bamo gavogavodi
 a nuwanuwa suwasuwana ba
 yà laivaliudi.
- ¹⁷ Tagu mai yà voiyé
 te Isael miyamiya gwasedi
 sai sumağegu.
- Bi Eteni lavedi mabai e vinevinedina
 sai sumağegu bi yai badayedi. Niga Bada kalinana,
 tana taunana niga kauwidi
 ya voivoiyedi.'
- ¹⁸ Niga kauwidi yà giugiuwedina ba walaka lava a sibedi.
- ¹⁹ "Taunana aubaina niga mainana egu noğota: Eteni lavedi mabai Maimaituwa lisinemo a nawa bi sa waisumağena, mote tama ka nuwalağelägedi.
- ²⁰ [◇]Niganana maso tada pepa te gilumi bi te giuwedi te niga kauwidi mote sima voyiedi: Kani milemiledi koikoitau lisidimo laulau sewasewayedi mote sima kanidi, simai mwanemwanena yababayaba bi musala gadona vilivilisina ee kwasinina mote sima kani."*
- ²¹ Banina Mousis ena waigake wala te niganana waiyawasi lağandimo malagai matabudi nopolimo bolu vanuwidiğä sa iyeviyevi bi sa laulau-guguya nonoğedi."
- Taudima babadidi leta a giukamağe Eteni lavedi lisidimo*
- ²² Ğome tauwaikaiwatana, waibabada bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi a góegoe te oololoto gesaudi maso sa vinedi te Pol bi Banabas vaitedi sa nawa Entiyok. Kamaina bi Diudas isana gesau Basabas bi Saelas a vinedi. Tedi ba tauwaisumağä taulauetadoliyedi.
- ²³ Waibabada pepana niga oloolotodi nimedimo a sako. Bi pepana nophonemo ba niga mainana a gilumi:
 Aisii valevaletimai ebomi, temi mabai Eteni ko waisumağana.
 Tama tuwatuwağemi, giugiukamağedi bi waibabada niga pepana ka gilugilumina tauwaisumağä niga dobudimo lisidimo: Entiyok, Sailya bi Silisiya.
- ²⁴ Tama ke vaiye te nopomaimo lava gesaudi a nato lisimimo bi edi giumentu nuwemi a kalağelägedi bi ai nuwaboyemi. Tama mba lavedi mote kai aninedi.
- ²⁵ Taunana aubaina matabumai kei anina te oololoto gesaudi ke vinedi, te niganana ema lava Pol bi Banabas vaitedi ka giugiukamağedi lisimimo.
- ²⁶ Pol bi Banabas mote peki a naile bi a vite munağedi eda Bada Yesu Vinevinekamağena aubaina.
- ²⁷ Niga Diudas bi Saelas ka giugiukamağedi te pepamo bai ke gilugilumina taudidi mudu otidimo sa giuwemi.

* ^{15:20:} Liv 18:6-23, Liv 17:10-16 ** ^{15:20:} Niga waiğakedi taudidi laubanidi ai bada te mabai Diu vaitedi sa waiğemota (Livai 17:10–18:30). Bi Eteni lavedi ġome mote bai te maso a viviledi taunana aubaina a waiğemota yababa. Bi lava a sibe kauwedi te Eteni lavedi ba koikoitau taulaudunedi bi waimwanemwanena yababayaba ba edi laudune nevana. Musala aniwakunekunemo gabudimo ba koikoitau lisidimo a lau sewasewayedina. Diu niga muselidi a giugiu te (milemiledi) bi aiyi i kanidina ba ya (kakamilamila) taunana aubaina Diu lavedi Eteni ai ğakedi te mote vaitedi a waiğemota. Bi Diu a giugiu te musala gadona vilivilisina (milamilana) banaina kwasina nophonemo mote i tosi kamakamağe. Tagu Maimaituwa Diu waiğakemi te mote kwasina koma tego mba ba ġamoğamo ena yawasana. (Pakanemo 9:4-6).

²⁸ Aluwa Waiyawa bi tama kei anina ġemota te mote kama kanuwalağeliğemi bi kamaivitemi.

²⁹ Bi niga kauwidi taudidi mote koma voyed: Koikoitau lisidimo kani laulau sewasewayena mote koma kani.

Musala gadona vilivilisina ee ma kwasinina mote koma kani.

Mote komai mwanemwanena yababayaba.

Niga waiğakedi ko kaiwatedina ba temi kamaina.

Ebom ema lava matabumi.

³⁰ Ĝome olooloto a giukamağedi bi a nawa Entiyok. Lağannemo ĝome a tavatava ba tedi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi ai ġemotidi bi pepa a vitedi.

³¹ Lavedi pepana a iyevi bi laibagi a vai te ai nuwavisu.

³² Diudas bi Saelas ba taugiuwatana bi tauwaisumağä a laibagidi te ġailisi sa vai.

³³ Diudas bi Saelas Entiyokmo a taumiya mulinemo, tauwaisumağä kavisuvisu giudimo a kavisuvisudi bi a giuwedi te manuwaubedi sa munağä taugiuksamağedi lisidimo.^{††}

³⁵ Pol bi Banabas Entiyokmo a taumiya. Bi lava ġesaudi vaitedi Bada giuna lava lisidimo a lauguguyae bi ai lovelovedi.

Pol bi Banabas Diyon Mak dabanemo ai kagiu

³⁶ Tedi a miya lağan visa a kovi mulinemo Pol ena tau Banabas i giuwena gado, "Goma, dolinemo bamo malagaidiğä te laulauguguya nawana maiğä kota ta munağä bi valevaletida ta vakitedi. Tedi bainewa edi miyamiya."

³⁷ Kamaina bi Banabas ena ġowāna ba Diyon isana ġesauna Mak vaitena maso a nawa.

³⁸ [◊]Bi kota Pol i noğoti te Diyon vaitena sa nawana ba mote i visu. Banina tana dolinemo Pamfiliamo i gose kamağedi. Bi tedi mote tana vaitena a noya.

³⁹ Niga kauwina dabanemo Pol bi Banabas ai kagiu gulata te a dailidi. Ĝome Banabas, Mak i waidoli bi kukakukağä a nawa Saiplasimo.

⁴⁰ Bi kota Pol, Saelas i vine te tauwaisumağä tedi aubaidi a gei laupali te Bada ya labe kauwedi edi ani nawamo.

⁴¹ Tedi Sailiya bi Silisiya nopardığä a nawa bi Maimaituwa ena dam lavedi a lailaibagidi.

16

Pol Timoti i vine te tana bi Saelas ya kaiwatedi

¹ Pol Debi bi Lista malagaidimo i tavatava ba ġome tauwaikaiwatana isana Timoti i banavi. Tana tinana ba Diu lavana bi tauwaisumağä, tamana ba Gulik lavana.

² Tauwaisumağä matabudi Lista bi Ikonyam dobudimo miyemiyedi a giu te Timoti tana ba lava visuvisuna.

³ Taunana aubaina Pol i ġoegoe te Timoti yai doli bi sa nawa. Bi Pol kwapibwali i voiy Timoti lisinemo banina mba malagainemo ba Diu lavedi a miyamiya. Tedi kedi nawamo te Pol, Timoti lisinemo kwapibwali i voiy. Banina lava matabudi a sibe te tana tamana ba Gulik lavana.

⁴ [◊]Mulinemo tedi malagai bi malagai a nawaedi bi Yelusalemmo giugiukamağedi bi waibabada bamo giudi a wai aninedina taudidi lava a giuvitedi te maso a kaiwatedi.

^{††} **15:33:** Kulikulidi wadubodi ġesaudimo ba lova 34 vaitena. Mba niga mainana i giu, Saelas munağä Yelusalemmo i daboka. [◊] **15:38:** Giu 13:13 [◊] **16:4:** Giu 15:28-29

5 Maimaituwa ena dam lavedi a voyiedi te edi waisumağā i ġailisi. Bi lağan matabuna tauwaisumağā iyevina i dididiga.

Maimaituwa Pol i giukamağe i nawa Mesidoniya

6 Aluwa Waiyawa mote i wai aninedi te Pol ena tausagu vaitedi maso Maimaituwa giuna Eisiya plovinsnemo a lauguguyae. Taunana aubaina tedi Piligiya bi Galeisiya plovins nopodiğā a nawa.

7 Lağannemo tedi Misiya plovinsina platinemo a tavatava ba tedi a ġoe te maso a nawa Bitiniya plovinsnemo bi geğā te Yesu Aluwina mote i wai aninedi te ġome sa nawa.

8 Taunana aubaina tedi Misiya a vaitauli bi a yovo a nawa ota Tolas malagainemo.

9 Mba dudubalinemo Pol wailove i kita. Tana Mesidoniya olotona i kita matanemo i moito bi i wai bağana gado, “Aee, kwa damana nato Mesidoniyamo bi kwa sagumai!”

10 Pol niga wailovena i kita mulinemo tama* wailove aubaina ke novononoğā makai bi ke modina Mesidoniya. Banina ke noğoti te tama Maimaituwa i yogemai te ġome tana giuna visuvisuna ka lauguguyaye lavedi lisidimo.

Lidiya ena yawasana Bada i vitale

11 Tama Tolas ke gose bi kukakukağā ke damanana Samotes. Bi bokinamai ke damanana Nipolis.

12 Ġome te kağemaiğā ke nawa Filipai, mba Mesidoniya malagaina dididiga bi Loum gabemanina i waibadaye. Bi tama ġome lağan visa ke miya.

13 Bi waiyawasi lağannemo tama malagai ke gose bi ke nawa gauba diyanemo ani laupali gabuna maso ke tavuge. Kamaina bi ġome waivini awai ġemotidina lisidimo ke tava, ke miyatulu bi ke lauguguya.

14 Mba ġome waivini ġemota isana Lidiya tana Maimaituwa taulauduneyena. Tana Taiyatila malagainemo gala laumolemoledi i voivoiyedi. Bi lağannemo Pol i laulauguguya ba Bada Lidiya nopona i kaikamağe bi Pol, Yesu giuna i giugiuwena i vaiye kauwe.

15 Bi tana bi ena vanuwa lavedi vaitedi ġome a kabuludi. Mulinemo tana i giuvaimai ena vanuwemo bi i giuna gado, “Egu lava, temi kona noğoti te tagu Bada tauwaisumağena ba ya waibağemi te ko nato egu vanuwemo ta miya.” Tana i waibağā gulatamai te nuwamai ke vitale te ke nawa ena vanuwemo.

Pol bi Saelas biliwelokomo

16 Lağan ġemota tama ke nawanawa pali gabunemo bi taupaulayababa guguinina etamo ke banavi. Tana aluwa gebogebona i sunegi bi kauwa bai noke matademo sa tubuğana i geigei giuwatedi. Mba kauwinemo mane dididiga i voivoiye ena taniwaga aubaidi.

17 Niga waivinina Pol bi tama i kaiwatamai bi i binabinauna gado, “Niga oloolotodi tedi Maimaituwa sağasağā guletina ena taupaula! Tedi ba yawasana etana sa giugiuwemi!”

18 Waivinina lağan wapawapa i tava bi mai i voivoiye, eete Pol i ka tunidaboki. Bi Pol aluwa gebogebona i giuwena gado, “Yesu Keliso isanemo ya giugiu vavasağem te waivini kwa potiyovo kamağe!” Noi taunana te aluwa gebogebona i potiyovo kamağe.

* **16:10:** Niga ġome giu tama ba Luk ya kaka mağati munağe te ġome bi noke i sağā i nawana, tana vaitena. Tana taunana niga bukana i kuli.

¹⁹ Lağannemo ena tanitaniwaga a kita te edi mane etana i nuwağavuka ba tedi a medi gulata, Pol bi Saelas lisidimo bi a vunudi bi a solu waga nawedi aniwai kunekune gabunemo, waibabada nimedimo a sivudi.

²⁰ Kamaina bi tedi a nawedi taulauetala lisidimo bi a giuwena gado, “Niga Diu oloolotodi eda malagai sa kaka gebogebo.

²¹ Tedi vaivai tabudi a tavaitedi bi sa wailoveloveda, tada mote ġemogemotina te mba vaivaidi ta kaiwatedi. Banina tada ba Loum lavada eda vaivai tabudi.”

²² Lava kumna ġome ai ġemotidi bi Pol bi Saelas a mediyedi bi taulauetala lava a egelidi te Pol bi Saelas edi gala a lisi kamağedi bi a kwapu yababayababedi.

²³ Bi wai kwapu mulinemo a sivu nawedi biliwelokomo. Waibabada ġome tauyava edi bada a giuve te Pol bi Saelas ya kita watedi.

²⁴ Niga giuna luvanemo tauyava Pol bi Saelas biliweloko nopo otinemo i sivu nawedi bi kağedi kai tupidimo ai ġaviti.

²⁵ Dudubala modonemo mainana Pol bi Saelas Maimaituwa lisinemo a laulaupali bi a salesale. Bi edi lava biliwelokomo taumiya a vaivaiye watedi.

²⁶ Kamaina bi i wai mağemoti te yanigusugusu dididiga i tubuġa. Bi biliweloko matabuna i waitalitali te mataeta gududi a nuwakamakamaġa. Bi lava seinimo a panipanidina nuwedimo a nuwakamakamaġa.

²⁷ Ĝome tauyava i kena tagugu bi i kita te biliweloko mataetidi nuwakamağedi. Tana mağemota ena kepata i soluvai te maso i wai peki munaġe. Banina i wai noġota bena kage biliwelokomo taumiya a velau a nawa.

²⁸ Kamaina bi Pol i binauna gado, “Ei, kumai peki munaġem! Tama matabumai niga!”

²⁹ Tauyava ġome ena lava ġesaudi i binauwedi te kwadam a natome bi magusuna i velau Pol bi Saelas matedimo tuwapekana i wai tupagwaliġe

³⁰ bi i kapotiyovodi bi i wai talayedina gado, “Egu babada bai ya voiye bi yawasana ya vai?”

³¹ Bi tauyava ena giu ai munena gado, “Bada Yesu kwai sumaġe bi kwa yawasana, tam bi em vanuwa lavedi matabumi.”

³² Pol bi Saelas Bada giuna tauyava bi ena vanuwa lavedi lisidimo a lauguguyae.

³³ Mba dudubalina kauwina mulinemo tauyava i wai doli nawedi bi bonidi i koğedi, kaka bi Pol bi Saelas tauyava ena vanuwa lavedi vaitedi a kabuludi.

³⁴ Kamaina bi tauyava i giuvaidi ena vanuwemo bi i wai kanidi. Ĝome tauyava bi ena vanuwa lavedi vaitedi ai nuwavisu gulata banina Maimaituwa ai sumaġe.

³⁵ Bokinamai olaolalemo taulauetala, tauwaiġaviya a giukamağedi tauyava lisinemo bi a giuwedina gado, “Mba oloolotodi kwa giukamağedi bi sa nawa.”

³⁶ Kamaina bi tauyava Pol i giuwena gado, “Taulauetala a giu te tam bi Saelas ya kaikamağemi te ko nawa. Taunana aubaina niganana manuwaubemi ko nawa.”

³⁷ Bi Pol tauwaiġaviya i giuwedina gado, “Geġa mote mainana, tama Loum lavamai bi tedi mote a etala kauwemai bi lava kumna matedimo a kwapu yababayabemai bi biliwelokomo a sivunawemai. Bi niganana sa giugiu te kandavonemo sa kaikamağemai, mote mainana, tedi otidi ko giuwedi te sa nato niga ġome bi sa kaikamağemai.”

³⁸ Ĝome tauwaiğoviya a nawa taulauetala lisidimo bi Pol bai i giugiuwedina a giuvitedi. Lağannemo a vaiye te Pol bi Saelas tedi Loum lavedi ba a naila.

³⁹ Taulauetala a nawa Pol bi Saelas lisidimo te edi kauwa waigebo aubaina ai ebonedi bi biliwelokomo a kaikamağedi bi ai bağedi te mba malagaina sa gose kamağe.

⁴⁰ Ĝome Pol bi Saelas a potiyovo bi didimanina a nawa Lidiya ena vanuwemo. Bi ĝome tauwaisumağ a banavidi bi a laibagidi, kaka bi malagaina a gose.

17

Pol bi Saelas Tesaloniamo a tava

¹ Tedi Empipolis bi Apoloniya malagaidi nopodığ a nawa ota te Tesalonia tauninemo a tava bi ĝome Diu edi bolu vanuwina a kita.

² Kamaina bi Pol ena miyamiya luvanemo i nawa bolu vanuwinemo. Bi tana ĝome i miya bi waiyawasi lağanidi faiona nopodimo wadubonemo gilugilumina i iyevidi

³ bi giudi banidi i kamağati bi i wailovelovedi te Keliso yai nuwatoi bi pekimo ya kenamoito. Pol i giuna gado, “Niga Yesuna ya laulauguguyaena ba tana taunana Keliso.”

⁴ Edi lauguguyamo Diu lavedi ġesaudi nopodi a kaikamağedi te Pol bi Saelas a kaiwatedi. Bi kota mainana Gulik lavedi Maimaituwa taulauduneyena wapewapedi bi kota waivini isanawenawedi vaitedi.

⁵ Bi kota Diu lavedi a unula bi ani waikunekune gabunemo tauwaibeyapota ai ġemotidi bi waimalumalu ai tubu. Bi a velau a nawa Deisen ena vanuwemo Pol bi Saelas a tavuğedi te maso ai doli natomedi lava lisidimo.

⁶ Bi lağannemo tedi mote a banavidi ba Deisen bi tauwaisumağ ġesaudi a solu yovoğedi te a natomedi tauni babadidi matedimo bi a binabinauna gado, “Pol bi Saelas taudidi dobu isuna bi isuna sa nawaye bi gebogebo sa voivoiye bi niganana lisidemo a tava.

⁷ Ĝome Deisen i giuvaidi te i nawedi ena vanuwemo bi sa giugiu te ġalibona ġesaua ba isana Yesu Tedi ba Sisa ena waiğake sawai doukoto.”

⁸ Lağannemo lava kumna bi tauwaiğoviya niga giudi a vaivaiyedi ba a medi bi a laimalumalu te waiğasığası i tubuğā.

⁹ Taunana aubaina taun babadidi Deisen bi tauwaisumağ ġesaudi a lauegelidi te sai mai'a lisidimo kaka sa kaikamağedi.

Pol bi Saelas Beliyamo

¹⁰ Lağannemo dobu i wai dudubala ba tauwaisumağ Pol bi Saelas a giukamağedi Beliya malagainemo. Tedi ĝome a tava bi a nawa Diu edi bolu vanuwinemo.

¹¹ Bi Beliya taunina lavedi nuwedi kaikaikamağedi mote mai Tesalonia lavedi. Banina tedi lağan matabuna Maimaituwa giuna nuwedi tabutabunemo a vaiye bi nuwedimo a sivusivudi. Bi a kita te Pol gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena ba giukauwa.

¹² Ĝome Diu lavedi wapewapedi ai sumağ a. Bi kota Gulik oloolotodi bi waiwaivinidi isa nawenawedi ai sumağ a.

¹³ Bi lağannemo Diu lavedi Tesaloniamo a vaiye te Pol Beliyamo Maimaituwa giuna i laulauguguyaе ba tedi kota ĝome a nawa. Bi lava kumna nuwedi a liuwidi te a medi gulata Pol bi Saelas lisidimo.

¹⁴ Taunana aubaina tauwaisumağā waiğapa Pol a giukamağē makaiye i nawa gelemo. Saelas bi Timoti ba tedi Beliya tauninemo a miya.

¹⁵ Bi oooloto mabai Pol a wai doli nawena gelemo vaitedi a nawa Atens tauninemo. Ğome Pol ena giu a munäge Beliya tauninemo te Saelas bi Timoti sa giuwedi te mulinağā sa nawa makai.

Pol Atens nöponemo

¹⁶ Atens tauninemo Pol ena lava Saelas bi Timoti i labelabedi bi i kita te mba malagaina ba koikoitau i wanavu, taunana aubaina i wainuwaboya kauwa.

¹⁷ Kamaina bi i nawa bolu vanuwinemo Diu bi Eteni lavedi vaitedi ai ogatala. Bi lağan onena Eteni Maimaituwa taulaudunena bi mabai ani waigemota gabunemo a tavatavana vaitedi.

¹⁸ Bi ġome Epikuliya bi Stoiki dobudi ooolotodi nuwauyeuyedi Pol vaitena ai kagiu bi a giuwena gado, “Mba lavana giugiu bu'ubu'uwinia bai ya giugiuwe.”

Bi gesaudi ai talana gado, “Anivaiyena maibena walidobu maimaituwedi ya giugiuwedi.” Tedi mai a giuna banina Pol ba Yesu ena kenamoito i giugiuwata.

¹⁹ Taunana aubaina Pol ai doli nawe oya Aliopagas dabanemo bi a giuwena gado, “Tama ka ġoeğoe te em wailovelove valivaliuna kwa giugiuwena ka sibe.

²⁰ Banina tam em giu ka vaivaiyedina ba tabu otidi. Tama ka ġoeğoe mba em wailovelove valivaliuna kwa giugiuwena banina ka sibe.”

²¹ Ğome Atens lavedi bi tautavatava edi miyamiyamo lağan matabuna mai sa miyaboni bi giu valivaliudi sa giuwatedi bi sa vaivaiyedi.

²² Aleopagasco ġome bolumo babadidi matedimo i miya moito bi i giuwedina gado, “Atens lavemi, tagu e kitemi te maimaituwa tabudi bi tabudi ko laulauduneyedi.

²³ Emi tauniğā e nawanawa ba emi ani laudune koikoitaudi e kitedi. Bi olta ġemota modonemo giu niga mainana a gilugilumina e kita: MAIMAITUWA MOTE AIYAI I SIBE AUBAINA. Niga Maimaituwina ko laulauduneyena ba mote ko sibe, taunana niganana yà kamağati lisimimo.

²⁴ [✳]Maimaituwa dobu matabuna nöponemo mwali matabudi tauvoiyedi tana taunana galewa bi dobu yaibadedi. Bi tana mote lava nimedimo laudune vanuwidi, a ġaleğaledinemo ima miyamiya.

²⁵ Bi lava mote ġemoğemotina simai kani bi sima labe tana mote bai ġesauna lisidemo ima ġoeğoe banina tana taunana lava matabudi yawasi, yawasana bi mwali matabudi ya vitevitedi.

²⁶ Pakanemo tana lava ġemota i voye bi lisinağā dobu matabuna nöponemo lava a wapa. Bi ena ġowanemo edi ani miya bi edi lağan i sivudi.

²⁷ Maimaituwa mai i voye te lava sai tavutavu gulata kaka tana sa banavi. Bi tana ba diyademo, mote manekina i lofa ġemoğemotağā lisidemo.

²⁸ Tana dabanemo tada ta yawayawasana, ta nawanawa bi ta miyamiya. Maibena ġesaumi emi sale a gilumidina gado, ‘Tada natunatuna.’

²⁹ “Banina tada Maimaituwa natunatuna, taunana aubaina maso mote ta noğoti te tana koikoitau, mai lava edi sibemo bi anapumo goldimo, siluvamo bi ġakimemo a voivoiyedina mainana.

³⁰ Banina wala lava Maimaituwa mote a sibe tedi bu'uwa ena miyamo a miyamiyana i kita kamağedi. Bi niganana dobu lava matabudi ya giugiuvasağedi te sa laukuvasa.

³¹ Banina tana lağan i sako te lava didimaninemo ya etaledi. Maimaituwa oloto ġemota i vine te mba lağannemo etala yai badaye. Niga olotona taunana Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munaġe te lava matabuda ta kita bi ta sibe.”

³² Lağannemo pekimo kena moito giuna a vaivaiye ba Pol ai gwaigwaiye bi gesaudi a giuna gado, “Niga giuna ġemotina lağan ġesauñemo kwa nato munaġa bi kwa giuwemai te ka vaiye.”

³³ Kamaina bi Pol bolu lavedi i gose kamağedi bi i nawa.

³⁴ Lava visa lauguguya a vaivaiyena ba Pol a kaiwata bi Yesu ai sumaġe. Mba lavedi ba Aleopagas olotona Diyonsi, waivini isana Damalesi bi lava ġesaudi vaitedi.

18

Pol Kolinti nponemo Yesu i lauguguyae

¹ Niga kauwidi mulidimo Pol Atens i gose kamaġe bi i nawa Kolinti.

² Mba ġome Diu olotona isana Akwila i banavi, tana Pontus plovinsnemo i tubuġa. Bi mwanena Pilisila vaitena maġo ota Italiġa a tava. Banina ġalibona Kolodiyas Diu lavedi matabudi i giuvavasaġedi te Loum malagaina dididiga* sa gose. Bi Pol i nawa kitedi aubaina.

³ Pol, Pilisila bi Akwila ba edi noya ġemota palai tausiyaudi taunana aubaina vaitena a miya bi a noyanoya ġemota.

⁴ Bi waiyawasi lağandi onedi Pol, Diu bi Eteni lavedi edi pali vanuwina nponemo i wai wailovelovedi te maso nuwedi i vitaledi.

⁵ Lağannemo Saelas bi Timoti Mesidoniyaġa a tavatava ba tana palai voyiedi i kaisako bi lağan matabuna Maimaituwa giuna i giugiuwata. Bi Diu lavedi lisidimo i kamaġati kauwe te Yesu kamaina Tauwaiyawasana.

⁶ Bi Diu lavedi Pol ena giu a unule bi giuvitavital, taunana aubaina ena gala gobusidi i lai kulukulu bi i giuna gado, “Bamoda yawasana mote koma banavi ba temi emi wavu bi wavumi taumiġa ko avali munaġe bi mote tagu. Niganana bi noke i saġa i nawana ba tagu yà nawana Eteni lisidimo.”

⁷ Kamaina bi Pol pali vanuwina i potiyovo kamaġe bi i nawa Taitos Diyatgas ena vanuwemo, pali vanuwina diyanemo. Bi Taitos ba Maimaituwa taulauduneyena.

⁸ Bi Klispas tana bolu vanuwina tauwaibadayena, tana ena vanuwa lavedi vaitedi Bada Yesu ai sumaġe. Bi lağannemo Kolinti lavedi wapewapedi giuna visuvisuna a vaivaiye ba kota Yesu ai sumaġe bi Pol i kabuludi.

⁹ Dudubala ġemota Pol wailove i kita, Bada i laumaġata lisinemo bi i giuwena gado, “Mote kuma naila, tam kamaina te Bada giuna kwa giuwata bi mote kuma miya moimoisili.

¹⁰ Banina tagu tam vaitem bi mote aiyai kaka ima laukivigebogeboyem. Bi mba malagainemo ba egu lava wapewapedi sa miyamiya.”

¹¹ Kamaina bi kwalabu ġemota bi nawalai 6 nopođimo Pol ġome i miya bi Maimaituwa giuna lava i wailovelovedi.

¹² Lağannemo Galiyo, Akaiya plovinsina i waibadayen ba Diu lavedi ai ġemotidi bi Pol a pani bi a natome bolu gabunemo lauetala aubaina.

* **18:2:** Loum ba malagai dididiga bi ena waiguyau ba dididiga otina, Dobu Itali nponemo. Ĝalibona Kolodiyas ena waibadana lağannemo AD 49 nponemo waiġasigasi dididiga i tubuġa bi Diu lavedi matabudi a kwavivaidi bi Loum a potiyovo kamaġe. Mba lağannemo Akwila mwanena Pilisila vaitena a nato Kolinti.

¹³ Tedi Pol ai wavy bi a giuna gado, “Niga olotona taunana lava nuwedi ya liuwidi bi Maimaituwa sa laulauduneye bi Loum ena waiğake sa waidoukoto.”[†]

¹⁴ Čome Pol maso giu i waitubuna ba Galiyo Diu lavedi i giuwedina gado, “Bamoda niga lavana bai i voyewapa ee bai gebona dididigina i voiye bi ko waiwavuna mba ba kamaina tagu yai beyavaiyemi.

¹⁵ Bi niga waitaledi bi giudi ya giugiuwedina ba temi emi giugiu, isa bi emi waiğake. Taunana aubaina temi taumiğä ko viliyağosidi. Tagu mote yamai talapiliyedi.”

¹⁶ Taunana aubaina tana i kwavivaidi bi etala gabuna a potiyovo kamağe.

¹⁷ Čome Diu lavedi matabudi bolu vanuwina tauwaibadayena isana Sostenes a kaididi bi taulauetala matedimo a kwapi yabayababe. Bi Galiyo mote bai i giuwe.

Pilisila, Akwila bi Apolos

¹⁸ Pol Kolintimo i miya gulata kaka bi valevaletina i waiebonedi bi kukakukağä i nawa Sailiya, Akwila bi Pilisila vaitedi. Bi mulığä kaka ya geluna ba Kenkeliya malagainemo dabana a suvi. Banina tana Maimaituwa lisinemo i giugiuwapanä[‡] ena palatemo i tava.

¹⁹ Tedi Epeses tauninemo a tava bi ġome Pilisila bi Akwila i gosedi bi tana i nawa bolu vanuwinemo bi Diu lavedi vaitedi awai talapili.

²⁰ Bi Diu lavedi tana ai bağä te maso vaitena a taumiyamiya kaka maso i nawa bi geğä te tana i daboka.

²¹ Bi i modimodina ba i giuwedina gado, “Bamoda Maimaituwa ena ġowana ba ya tava munağä lisimimo.” Kamaina bi Epeses i gose bi kukakukağä i nawa Seseliya.

²² Lağannemo Seseliyamo i tava, ba tana i nawa Yelusalemmo bi Maimaituwa ena dam lavedi i waiebonedi kaka bi i nawa Entiyok tauninemo.

²³ Pol Entiyokmo i taumiya kaka bi dobuna i gose bi i babala malagai te malagai Galeisiya bi Piligiya plovinsidi nopodiğä bi tauwaikaiwatana matabudi i lailaibagidi.

Apolos Maimaituwa giuna i lauguguya Epeses lavedi lisidimo

²⁴ MBA lağandimo Diu olotona isana Apolos, tana dobu Aleksandiliya dobunemo i tubuğä. Tana ba giugiu komakomanina bi gilugilumina wadubonemo i sibe kauwedi. Bi i nato Epeses tauninemo.

²⁵ Bi Bada Yesu ena Yawasana Etana ai love kauwe. Tana Diyón ena kabulu giugiuna taunana i sibe kauwe. Bi nuwauyauya vaitena, Yesu i giuwata bi giukauwa i wailovelove lava lisidimo bi Yesu yağolo mote i sibe kauwe.

²⁶ Apolos malaudabatolana i nawa bolu vanuwinemo bi lauguguya i waitubu. Bi lağannemo Pilisila bi Akwila ena giu a vaivaiye ba a giuvai te edi vanuwemo bi Maimaituwa giuna lisinemo a laididimani kauwe.

²⁷ Kamaina bi Apolos Akaiya plovinsina nawana i wainuwa noğonoğotae ba valevaletina Epesesmo pepa a gilumi nawena tauwaisumağä lisidimo

^{† 18:13:} Diu lavedi a giugiuna gado, “Pol Eteni edi waisumağä giugiuwina Loum i wai aninena ima wailoveloveye. Bi tana wailovelove valivaluna Loum edi waiğake mote i waianine taunana ya wailoveloveye.” Taunana aubaina a ġoeğoe maso Loum edi bada laubanina maso Pol i kovigi (Giugiukamağedi 16:20-21 bi 17:7 ko iyevi). ^{‡ 18:18:} Diu edi vaivaimo lava bamoda Maimaituwa lisinemo i giuwapanä ba dabana ya gose te ya laulagalaga. Bi lağannemo saugawapa lağanina i kovina, kaka dabana sa suvi kamağe.

Akaiya plovinsnemo te lağannemo Apolos ya tavana ba tedi nimedimo. Apolos lağannemo ġome i tavatava ba Maimaituwa ena sagumo tauwaisumağā i sagu gulatedi edi sumağā i ġailisi.

²⁸ Tana ena giu i ġailisi gulata te Diu lavedi edi giu i lauyovogedi lava kumdi matedimo. Banina tana gilugilumina wadubonemo i kamağati kauwe te Yesu tana kamaina Tauwaiyawasana.

19

Pol Epesesmo

¹ Lağannemo Apolos Kolintimo ba Pol eta oyağā ani waivağavuka maiğā i nawa te Epeses tauninemo i tava, mba ġome tauwaikaiwatana ġesaudi i banavidi.

² Bi i waitalayedina gado, “Lağannemo konai sumağana ba Aluwa Waiyawa kona vai e geğā?”

Bi tedi a giuna gado, “Geğā, tama mote bamo Aluwa Waiyawa giuna ka vaiye.”

³ Kamaina bi Pol i waitalayedina gado, “Temi bai kabuluna kona vai?”

Bi tedi ena giu ai munena gado, “Diyon ena kabulu.”

⁴ [✳]Pol tedi i giuwedina gado, “Diyon ena kabulu ba laukuasa aubaina lava i kaka buludi. Tana lava i giuwedi te lava mulinağā ya natonatona sai sumağē, mba taunana Yesu.”

⁵ Lağannemo niga giuna a vaivaiye ba Pol Yesu isanemo i kabuludi.

⁶ Kamaina bi Pol nimana lava dabedimo i sivudi bi Aluwa Waiyawa i yovo dabedimo bi kalina ġesaudimo a gagali bi Bada giuna a lauguguyaе.

⁷ Ĝome olooloto wapedi ba 12.

⁸ Bi nawalai faiona nopolimo Pol i nawa bolu vanuwinemo bi lava lisidimo ma laudabatolana Maimaituwa ena waibada i ka kamağati bi i giugiu vavasağedi te sa nuwavitala.

⁹ Bi tauwaikaiwatana ġesaudi a laukasağaiğai bi mote ai sumağā bi lava kumna matedimo Yawasana Etana a giugiu waigebogebo. Taunana aubaina Pol tedi i gosedi bi tauwaikaiwatana ġesaudi i legaudi bi lağān matabuna Tailanos ena giluma vanuwinemo a waitalapili.

¹⁰ Niga noyana i velauna ba kwalabu labu a kovi. Taunana aubaina Diu lavedi matabudi bi Gulik mabai Eisiya plovinsnemo miyemiyedi matabudi Bada giuna a vaiye.

Lava ginauli bukedai kalagosedi

¹¹ Bi Epeses nophonemo Maimaituwa ena ġailisi Pol i vite te tana mataila nananakidi i voyiedi.

¹² Ĝome lava Pol ena agesi bi ena gala a legaudi bi lava sidesidedi dabedimo a sivudi te a yawasana bi aluwa gebogebodi a potiyovo kamağedi.

¹³ Bi Diu lavedi ġesaudi ba ginauli tauvoiyedi bi a babala nawa malagai te malagai bi aluwa gebogebodi a kwavikwavivaidi. Tedi niga ġome a wai laulubu te maso lava aluwa gebogebona i sunesuneğina maso Yesu isanemo a kwavivai. Tedi a giuna gado, “Yà giugiu vavasağem te Yesu, Pol i laulauguguyaena isanemo mba lavana kwa potiyovo kamağe.”

¹⁴ Niga kauwina ba Diu edi pilisi sağasağā guletina isana Sikiva natunatuna oloolotodi wapedi 7 niga kauwina a voivoiye.

¹⁵ Bi aluwa gebogebona i giuwedina gado, “Tagu Yesu e sibe bi kota Pol e sibe bi temi mabai?”

[✳] **19:4:** Met 3:11, Mak 1:4,7,8

16 Ğome aluwa gebogebona oloto i sunegi i potivai i kativunu yababayababedi, i laikofekofedi bi ma kwasikwasinidi te a velau ena vanuwa a gose kamağe.

17 Diu bi Gulik* lavedi matabudi Epesesmo miyemiyedi niga kauwina a vaivaiye ba a naila gulata. Bi Bada Yesu isana a vivile kauwe.

18 Bi lava wapewapedi mabai a wai sumağana tedi a nato bi edi kauwa gebogebodi a voivoiyedina lava kumna matedimo a kuvesidi.

19 Bi kota lava wapewapedi mabai ginauli a voivoiyedina matabudi edi ginauli bukedi ai ġemotidi bi lava kumna matedimo ai kalaġosedi.† Bi buka ai ġemotidi bi a iyevidina maso ba silva mane didigina 50 tausan luvana.‡

20 Kauwidi mainana a tubutubuġa ba Bada giuna i ġailisi bi i dabalala.

21 Niga kauwidi a tubutubuġana mulidimo ba Pol Yelusalem nawana i wai nuwa noġonoġotae, te maso Mesidoniya plovins bi Akaiya plovins nopodiġa i nawa. Bi i giuna gado, “Dolinemo tagu ya gei nawa Yelusalem muliġa kaka ya nawa Loum.”

22 Kamaina bi tausaguna labu, Timoti bi Elastas i gei giukamağedi Mesidoniyamo. Bi tana Eisiya plovinsnemo i taumiya.

Epesesmo waīgasigasi a kelisali

23 Mba laġannemo lava ġesaudi Yawasana Etana aubaina a medi gulata bi waikagiu dididiga ai tubu.

24 Bi oloto isana Damatilis tana ena noya ba siluvemo pulapula i voivoiyedi. Bi kota siluvemo koikoitau waivinina Atemas ena vanuwa aluwidi i voivoiyedi. Niga kauwinemo Damatilis mane dididiga i voivoiyede.

25 Kamaina bi tana ena taupaula bi ena waibabada matabudi i yogedi a tava ai ġemotidi bi i giuwedina gado, “Egu lava, kona sibe te niga noyanemo mane dididiga ta vaivai.

26 Temi kona kita bi kona vaiye te niga lavana Pol lava wapewapedi niga Epesesmo nuwedi i liuwidi bi tada a goseda bi tana sa kaikaiwata. Niga kauwina mote niga ġome taunaġa bi Eisiya plovinsina matabuna. Tana ya giugiu te maimaituwa lava nimedimo a voivoiyedina ba mote maimaituwa giugiukauwidi.

27 Niga giunemo niganana eda mane ani vaina etana i waidougudu. Bi ġesauna ba niga mainana: Lava kaka Atemas ani lauduneyena vanuwina sa noġoti waiubauba. Atemas tana Eisiya nopodiġa bi dobu matabuna isana i dididiga bi lava matabudi sa laulauduneye bi niganana Pol ya kaka ġaubo.”

28 Laġannemo lava kumdi niga giudi a vaivaiye ba a medi gulata bi a binauna gado, “Weo! Epeses maimaituwana Atemas saġasaġa guletina!”

29 Ğome taun dididiga matabuna lavedi ai kaġasigasi yababayababa bi Pol ena lava labu Mesidoniya lavedi tana vaitena a natonatona Epesesmo, ġome lava kumdi Gaiyas bi Alistakas a kaididi bi etaġa a solu nawedi ani waibolu gabunemo.§

30 Bi Pol i ġoeġoe te maso i nawa lava kumdi nopodimo bi tauwaikaiwatana mote ai anine.

31 Bi kota mba plovinsina babadidi nananakidi Pol ena lava, tana ena giu a giukamağe te mote ima nawa ani waibolu gabunemo.

* **19:17:** Gulik lavedi taudidi Eteni. † **19:19:** Waiġake 18:10-14 nponemo Maimaituwa ena lava i giuwedi te mote ginauli sima voiyedi. ‡ **19:19:** Gulik kalinedimo ba *drachma*. Mba taubagibagi laġan ġemota ya bagibagina mai'ina. § **19:29:** Malagai dididigina edi aniwai bolu gabuna. Bi vanuwa dididiga otina wai dabatola geġana bi lava kumdi ġome a nawa a miya bi beyakulu bi kauwa ġesaudi a kitekitedi.

³² Ğome lava kumdi ai nuwanaina. Taunana aubaina lava ġesaudi kauwa tabudi a binabinauwedi bi kota lava ġesaudi wali kauwa a binabinauwedi. Bi lavedi ġesaudi mote a sibe te bai aubaina ġome a tava.

³³ Bi Diu lavedi Aleksanda a biulikwa nawe lava kumdi matedimo bi nimana i kailageti te maso Diu aubaidi i giu.

³⁴ Bi laġannemo gado sa kita ġone te tana Diu olotona ba awa labu nopolidimo matabudi a binauna gado, “Epeses maimaituwana Atemas saġasaġa guletina!”

³⁵ Tauni dididiga badana ġemota lavedi i giu waitautaudina gado, “Ei, Epeses lavemi, dobu matabuna a sibe te Atemas aluwina ġakimina sawamo i kulukuluva yovona ani lauduneyena vanuwina ba Epeses lavada ta labelabe.

³⁶ Niga giudi ba giukauwa, mote aiyai ima giu waikaikaiyovuda. Taunana aubaina ko miya moimoisili, mote bai ġesau koma voiye.

³⁷ Temi niga oloolotodi labu kona sage yababedi. Tedi mote eda ani laudune vanuwinemo a danene ee maimaituwa waivinina Atemas a giu waigebogebo.

³⁸ Bamoda Damatilis ena taupaula vaitedi edi waiwavu aiyai lisinemo ba taulaididimana babadidi sa miyamiya bi kota etala laġandi ai dubudi te sa kenakena te ġome kaka maiia sa sako.

³⁹ Bi bamoda temi kauwa ġesaudi koma ġoeġgoedi, mba ba kamaina te bolu dididginemo lava vaitedi bi ko kadidimanidi.

⁴⁰ Bai te niganana i tubuġana ba ani naila. Bi tada kaka niga pilipilina aubaina sai wavuda. Bi tada mote bamo eda giu ima kenakena te ta giu.”

⁴¹ Niga giudi mulidimo tana lava i giukamağedi te a nawa.

20

Pol i nawa Mesidoniya bi Gulik

¹ Bi pilipili a kovi mulidimo, Pol tauwaikaiwatana i giuwedi te a tava lisinemo. Bi i laibagidi, i waiebonedi bi i modina i nawa Mesidoniya plovinsnemo.

² Ğome i tava bi mba dobuna matabuna i nawa yaġosi bi tauwaikaiwatana i lailaibagi nawedina eete Gulik plovinsnemo i tava.

³ Bi ġome i miyana nawalai faiona a kovi, i ġoeġoe te maso wagaġa i nawa Saliya. Bi i vaiye te Diu lavedi mba nawanemo sa ġoeġoe te maso sai peki, taunana aubaina nuwana i vitale te i munaġa Mesidoniya noponaġa i nawa.

⁴ Bi olooloto ġesaudi vaitena a nawana, isedi ba Sopata Pailas natuna, ena dobu ba Beliya, Alistakas bi Sekundas tedi Tesalonia lavedi, Gaiyas ba Debi dobuna lavana, Timoti bi Eisiya oloolotodi labu Titikas bi Tolofimas.

⁵ Niga oloolotodi wagaġa a gei doli a nawa Tolasimo a labelabemai.

⁶ Bi buledi tabatabana mote muu'a vaitena soina i kovi, tama kukakukamo ke gelu i Filipai taunina ke gose. Laġan 5 mulidimo ke tava ema lava lisidimo Tolas tauninemo, ġome vaitedi ke miya te laġan 7 a kovi.

Tolas malagainemo Pol Yutikas i waiyawasani munage

⁷ Wiki pakanemo ke tava kei ġemotimai kani ġemota aubaina bi Pol lava lisidimo i laulauguguya. Tana i noġonoġoti te bokinamai ya modina. Taunana aubaina tana i gagagalina eete dudubala modona.

⁸ Bi tama noke vanuwa benana waifaioninemmo ke miyamiya, ġome piupiu wapawapa a yanayana.

⁵ 20:5: Giu 16:10

9 Bi bilibili koikoiyavusinemo ba ewali isana Yutikas i miya bi i waibeyavaiye. Bi lağannemo Pol i giugiu wailofalofa ba Yutikas i yadoy-adona eete i wainuwayavuğɑ, kamaina bi i kuluva te bilibili taulinağɑ i yovo doğamo i talağɑ. Bi a kaikailageti ba tana pekipekina.

10 Bi Pol i potiyovo bi Yutikas i ġomotəwi.* Kamaina bi lava i giuwedina gado, "Mote komai nuwaboya, tana yawayawasanina."

11 Ğome Pol i valageta munağɑ vanuwemo bi buledi i kivi bi a kani bi i gagagalina eete dobu i yana te mba dobuna i gose.

12 Bi tauwaisumağɑ ai nuwavisu gulata te ewali i yawasana munağɑ, kamaina bi ai doli a nawa vanuwemo.

Pol ena waiyebona Epeses edi babada lisidimo

13 Ğome ke nawa wagamo ke gelu bi Pol i giuwemai te kağenäğɑ yai vağavuka Asosi tauninemo kaka ya gelu.

14 Bi Asosi tauninemo i banavimai kaka wagamo kei gelu bi matabumai ke nawa Mitiliyen tauninemo.

15 Lağan i sako tama ke nawa dobu ġesäunemo ke tava Kiyos bwanabwanana diyanemo. Bi lağanı wailabuna tama Samos bwanabwanana ke vaitauli bi lağan waifaioninem tama Militas tauninemo ke tava.

16 Pol mote i ġoe te Epeses tauninemo ka solasağɑ bi ġome ka miya lağan wapawapa Eisiya plovinsnemo taunana aubaina i ogatala te ke nawa ota. Bi Pol i ġoe kauwe te ya nawa makai Yelusalemmo, te Pentikost soinemo maso i tava.

Pol tauwaisumağɑ edi babada i waiebonedi Epesesmo bi i modina

17 Lağannemo Militas tauninemo ke tavatava ba Pol giu i giukamağe nawe Epesesmo te Maimaituwa ena dam babadidi maso a nato lisinemo.

18 Bi lağannemo a tavatava ba i giuwedina gado, "Dolinemo e tavana Eisiya plovinsnemo ba kona sibe bainewa lağan matabuna vaitemi e miyana.

19 Bi kona sibe te Diu lavedi a ġoeġoena maso a vunugu bi e sako yovoğe munağegu bi pilipili nopodiğɑ ma matasulugu Bada ena noya e voivoiye.

20 Bi temi kona sibe te lağannemo e laulauguguyana mote bamo giu ġesauna e nuwevi. Bi sagumi aubaina giu matabudi lisimimo e giu kovidi, lava boludi nopodiğɑ bi vanuwa te vanuwa e nawa bi e wailovelovemi.

21 Bi Diu bi Gulik lavedi e giuvavasağedi te edi gebogebomo sa nuwavitala bi sa nato Maimaituwa lisinemo, Bi eda Bada Yesu Tauwaiyawasana sai sumağe.

22 "Bi niga giuna ko vaiye, Aluwa Waiyawa i lagetigu te yà nawanawa Yelusalemmo. Bi mote yà sibe te ġome male bai lisigumo yà tubuğɑ.

23 Bi e sibe bamo taunidiğɑ yà nawanawana ba Aluwa Waiyawa yà taitainuwataugu, te Yelusalemmo kaka sa laukivi gebogeboyegu bi biliwelokomo sa sakogu.

24 Bi bamoda sai pekiguna ba kamaina, mba mote bai. Bi kauwa laubanina yà noğonoğotina ba egu noya, Bada Yesu i viteviteguna taunana yà kovi. Mba noyana ba Maimaituwa ena sagu bi giuna visuvisuna lava lisidimo yà lauguguyae.

25 "Bi niganana e sibe te lava matabumi lisimimo Maimaituwa ena waibada e lauguguyae bi mote kaka koma kita munağegu.

26 Taunana aubaina niganana yà giugiuota, te lava matabuna kwasinina nimagumo e yasağı.

* **20:10:** Niga kauwina ġemoğemotina Elaija bi Elaisa a voyiena kaiyababa natuna lisinemo (Ğalīgalibona edi buka dolidolina 17:21, Ğalibona edi buka wailabuna 4:34-35).

²⁷ Niganana yà giugiu vavasağemi te niga giudi mote komai aninedi emi yawasanamo mba temi emi wavu.

²⁸ Taunana aubaina ko labe munağemi bi kota tauwaisumağā ġesaudi matabudi. Bamo taudidi Aluwa Waiyawa nimemimo i waidubudi te ko labedi, maibena tauwailabalaba sipu ya labedi bi ya kitakita watedina mainana. Niga lavedi matabudi Maimaituwa natuna kwasininemo i kune munağedi.

²⁹ Bi e sibe te lağannemo yà ġosemina ba tauwailovelove kaikaiyovudi sa tava lisimimo bi lava waisumeğidi sa kagebogebodi, maibena dağası gwegwena ya sağā sipu nopodimo bi ya kaka gebogebodina mainana.

³⁰ Bi kota temi nopomimo ba lava ġesaudi sa moito bi Maimaituwa giuna sa kulavitale bi tauwaikaiwatana sa ai wainawenawemi te ko kaiwatedi.

³¹ Taunana aubaina koi kita kauwa bi ko noğoti te tagu kwalabu faiona nopodimo dubala bi suwala, ma matasulugu wailovelovemi mote e kaisako.

³² “Niganana yà laukaikamağemi Maimaituwa nimanemo, ena sagumo giunemo ya kavisuvisumi bi sakosako liyedi vaitedi yawasana ko vai.

³³ Tagu mote aiyai lisinemo goldi, ee silva, ee gala ei kitakonedi.

³⁴ Temi kona sibe te tagu nimagumo e noya bi mane e vai te egu lava vaitedi ema ġowana voyiedi aubaidi.

³⁵ Bi bai matabuna e voivoiyedina ba ei lovemi, te temi maso mainana kona noya gulata te lava wainuwatoitoidi kona sagudi. Bada Yesu ena giu ko noğoti, i giuna gado, ‘Vitemo ba wainuwavisu i dididiga guletina, kaka ta vaivaina.’

³⁶ Lağannemo Pol giu waikovi ba matabudi tuwapekedi ai tupagwaliğedi bi a laupali.

³⁷ Tedi matabudi Pol nuwed i poyae bi a yovuvai ai suluve bi ai yebone.

³⁸ Bai i voyiedi bi a ġabana ba ena giu a noğoti te mote matana sima kita munağe. Kamaina bi ai doli nawe auwai gelunemo.

21

Pol ena nawa Yelusalem tauninemo

¹ Lağannemo kei yeboyebona mulinemo, wagamo ke gelu bi ke nawa Kos bwanabwananemo ke tava. Bokinamai ke nawa Lodes bwanabwananemo bi ġome te ke modina te ke nawa Patala malagainemo ke tava.

² Ġome waga ke banavi i damadamana Fonisia, kamaina bi ke gelu te ke nawa.

³ Te Saiplas bwanabwanana ġeniyamaimo ke kitakita bi ke vawaitauli te ke nawa Sailiya. Ġome te ke nawa Taiya tauninemo ke vamoito bi wagamo ġonāġona kei yovodi.

⁴ Ġome tauwaikaiwatana ke banavidi bi lağan 7 vaitedi ke miya. Tedi Aluwa ena mayavaimo Pol a giuvavasağe te mote ima nawa Yelusalemmo.

⁵ Bi ema nawa saugina i tavatava ba ke modina ke nawa. Bi tauwaikaiwatana matabudi mwanemwanedi bi natunatudi vaitedi, matabumai malagai ke gose bi ke nawa gelemo. Bi matabumai tuwapekamai kei tupagwaliğedi bi ke laupali.

⁶ Bi kei ebonedi i kovi bi wagamo ke gelu bi ke nawa bi tedi a munağā malagainmo.

⁷ Bi Taiya tauninemo ke modina kamaina eete Tolemais dobunemo ke tava, ġome tauwaisumağā ke yebonedi bi tedi vaitedi ke miyana lağan ġemota.

⁸ ✽Bokina mainana olaolalemo ke modina munağɑ te Seseliyamo ke tava. Bi ġome ba Filip giu visuvisuna taulauguguyena ena vanuwemo ke miya, Filip ba wala tauwaisagu 7 a vinevineditha nopolimo ba tana ġemota.

⁹ Tana natunatuna gugūġinidi 4 lava a sibedi te tedi ba Bada giuna visuvisuna giuwatana puyona a vai.

¹⁰ ✽Gome ke miya laġan visa a kovi mulidimo taugiuwatana isana Agabas Diudiyaġa i yovo.

¹¹ Lisimaimo i nato bi Pol ena dagilolo i vai bi taunağɑ nimana bi kaġena i panipanidi bi i giuna gado, “Aluwa Waiyawa i kamaġati te Diu lavedi Yelusalemmo kaka niga dagilolo taniwigina, niga mainana kota sa pani bi Eteni lavedi nimedimo sa sako.”

¹² Sauginemo lava matabumai niga giuna ke vaivaiye ba tama bi lava ġesaudi Pol kei baġa vavasaġe te mote maso i nawa Yelusalemmo.

¹³ Bi Pol edi giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina ko ġabaġaba bi koi wainuwaboyaegu? Tagu e vononoğɑ te Yelusalemmo sa panigu ee sai pekigu Bada Yesu isana aubaina.”

¹⁴ Bi laġannemo mote luvamai te maso kei ġake ba kamaina te ke miya moimoisili bi ke giuna gado, “Kamaina te Bada ena ġowana luvanemo mainana ya tubuġa.”

¹⁵ Niga kauwidi mulidimo ema ġonaġona ke vononoğɑ ba ke saġa ke nawa Yelusalemmo.

¹⁶ Tauwaikaiwatana ġesaudi Seseliyamo vaitedi ke nawa ġemota, eete Manason ena vanuwemo a kavalagetimai te ġome ke miya. Manason ba Saiplas olotona tana tauwaikaiwatana dolidolina.

Pol Diyemes i vakita

¹⁷ Laġannemo tama Yelusalemmo ke tavatava ba tauwaisumaġɑ ma nuwavisudi ai doli nawemai edi vanuwemo.

¹⁸ Bokinamai Pol bi tama ke nawa Diyemes kitana aubaina. Bi tauwaisumaġɑ edi babada matabudi ġome a miyamiya.

¹⁹ Pol i waiebonedi bi bai matabuna ena noyamo Maimaituwa i voivoiyena Eteni lavedi lisidimo taunana i tainuwataudi.

²⁰ Niga giudi a vaivaiyedi ba Maimaituwa a kasaġesāġe. Bi Pol a giuwena gado, “Valetimai, niganana kwa kita Diu lavedi iyevina wapana tausan ai sumaġa. Bi tedi matabudi nuwedti tabutabunemo Mousis ena waiġake sa kaikaiwatedi.

²¹ Bi a vaiye te tam Diu lavedi Eteni nopolimo sa miyamiyana kunai lovelovedi te Mousis ena waiġake mote sima kaiwatedi te natunatudi lisidimo mote kwapidibwali sima voiye ee Diu edi vaivai mote sima kaiwatedi.

²² Bi niganana tedi sa vaiye te tam kuna tavana. Ba tada bai ta voiye?

²³ Taunana aubaina bai ka giuwemna ba kwa voiye. Niga ġome olooloto 4 giuwapa a voiye Maimaituwa lisinemo

²⁴ ✽Mba oloolotodi kwa legaudi bi tedi vaitedi ko kavisuvisu munaġemi. Bi tam aubaidi kwai mai'a bi tedi dabedi sa ġalidi. Niga mainana kwa voiye Maimaituwa lisinemo kwa miyamiya.

²⁵ ✽Bi Eteni lavedi mabai a waisumaġana, tama edi pepa kaikana ke gilumidi bi ke giukamaġe tedi, kani koikoitau lisidimo a laulau sewesewedina mote sima kanidi bi kota kwasina ee musala gadodi kikikidi mote sima

kanidi bamoda mainana ba kwasina ko gei waitosi kamağe, kaka ko kani. Bi mote komai mwanemwanena yababayaba.” *

²⁶ Bokinamai Pol mba oloolotodi i legaudi bi a kuvesi munagedi. Ĝome tedi a nawa pali vanuwina nponemo bi Pol pilisi i giuwedina gado, ni-ganana giuwapa lağanina i tubuğā. Bi lağan 7 mulidimo tada ĝemoğemotağā kavisuvisu puyona ta tavaitedi.

Diu ĝesaudi Pol a pani

²⁷⁻²⁹ Lağan wai 7-na nuwana kovi, Diu lavedi ĝesaudi Eisiya plovinsnağā tavetavedi. Tedi Pol pali vanuwina nponemo a kita bi ġome lava a kanuwa medimedidi te maso Pol a kaididi. Tedi mainana a giuna banina dolinemo Pol bi Tolofimas a kitedi Yelusalem tauninağā a nawanawa. Bi tedi ai noğoti bena Pol Tolofimas i dolinawe pali vanuwinemo. Bi kalinedi dididiginemo a giuna gado, “Islael lavemi, ko sagumai! Niga olotona dobu matabuna i nawa bi lava i wailovelovedi te Diu edi waigake mote sima kaiwatedi. Bi tana giumo pali vanuwina i kakagebogebo. Bi ĝesaunemo ba Gulik lavedi i sağedi pali vanuwina ganakukunemo bi gabu waiyawa i kaka milamila.”†

³⁰ Kamaina bi malagai lavedi matabudi a kanuwa medimedidi bi a dabalala tava. Bi ġome Pol pali vanuwina ganakukuna nponemo a kaididi te a solu yovoğe ganakuku taulinemo bi geğā te tauyava mağemota mataeta a gududi.

³¹ Bi noitaunana maso ai pekina ba giuna i velau makai te Loum edi tauwaiğaviya, edi bada didigina i vaiye. Yelusalem lavedi pali vanuwina ganakukuna nponemo waiğasiğası aubaina te a gağala gulata.

³² Ĝome mağemota tauwaiğaviya edi bada, waibabada ĝesaudi bi tauwaiğaviya i waidolidi te a yovo a nawa lava kundi lisidimo. Lağannemo lava babada nananakidi a kitekitedi ba Pol kwapuna a kaisako.

³³ Tauwaiğaviya edi bada i sağā Pol i kaididi bi tauwaiğaviya i egelidi te seini labumo maso a pani. Ĝome tana lava i waitalayedina gado, “Niga lavana aiyai bi bai i voiye?”

³⁴ Ĝome lava ĝesaudi edi giu tabudi bi tabudi taunana aubaina tauwaiğaviya edi bada dididiga mote bamo giukauwa i banavi, aubaina te tauwaiğaviya i giuwedi te ai dolinawe edi ani miyamo.

³⁵ Lağannemo Pol kini pakanemo i tavatava ba lava edi medi i dididiga gulata, kamaina te tauwaiğaviya Pol dabayalodimo a avali otige.

³⁶ Banina lava kumna a kaiwatedi bi kalinedi dididiginemo a binabinauna gado, “Koi peki! Koi peki!”

Pol lava kumna lisidimo i giu

³⁷ Ĝome ġotona te maso tauwaiğaviya Pol a nawena vanuwemo ba Pol tauwaiğaviya edi bada dididiga i giuwena gado, “Kamaina ee geğā te maso lisimmo bai e giuve.”

Bi tauwaiğaviya edi bada dididiga ena giu i waimunena gado, “Tam gode Gulik kalinedi kuna sibe?

* ^{21:25:} *Tubuğā waigemoti yababayabena* maibena lava ġesau mwanena vaitena mote komai mwanemwanena (Potiyovo 20:14; Waigake 5:18); lava ġesau vaitena komai mwanemwanena mane e puyo ġesaudi aubaidi (Livai 19:29; 1 Koli 6:15); kena nadewa vaitena, vanuwa lavana mai oloto natuna waivinina vaitena (Livai 18:6); oloto ena tau oloto vaitena ee waivini ena tau (Livai 18:22; Loum 1:26-27); bi lava ġamogħamo vaitena (Livai 18:23). † ^{21:27-29:} Giu 20:4 † ^{21:27-29:} Diu ai noğota gado, “Eteni ba lava milemiledi.” Diu edi ġaigake luvanemo, Eteni mote sima sağā etala gabuna ganakuku nponemo bi Diu taudīga. Bi aiyai niga waiğekena i waidoukoto ba sai peki.

³⁸ E noğoti te tam bena Idip lavam, tana dolinemo waiğaviya i waitubu bi tauwaiğaviya 4 tausan i waidoli nawedi kalakalalelemo.”

³⁹ Bi Pol i giuna gado, “Geğə, tagu ba Diu lavagu egu dobu ba dobu isa nawanawana Tasis, Silisiya plovins nöponemo. Bi ya waibağam te maso kunai aninegu te lava lisidimo bai e giuwe.”

⁴⁰ Kamaina bi tauwaiğaviya edi bada dididiga Pol i wai anine, te kinimo i moito bi nimanemo lava i waikatitawedi te sa miyamoimoisili. Bi Pol Ğibulu kalinedimo lava lisidimo i giu.

22

¹ “Egu lava Diu bi valevaletigu, koi beyavaiya niganana ya koikoigalamegu.”

² Lağannemo a vaiye te Pol Ğibulu kalinedimo i giugiu ba tedi binau a kaisako bi a miya moimoisili ota.

³ ♦Kamaina bi Pol i giuna gado, “Tagu ba Diu lavagu bi Tasis malagainemo e tubuğə, Silisiya plovins nöponemo. Bi niga Yelusalemmo dobunemo e didiga, Gamaliel ena waibada lağannemo, ba tamatamada edi waiğake bi edi vaivai i wailovelove kauwegu. Te tagu Maimaituwa e kaiwata kauwe mai temi matabumi niganana.

⁴ ♦Tagu Yesu ena wailovelove taukaiwatana e laukivi gebogeboyedi bi e waipekidi. Olooloto bi waiwaivini ġesaudi e panidi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi.

⁵ Bi Pilisi sağasağga guletina bi babada ġesaudi sa giu te niga ba giukauwa. Tedi pepa a kuli bi a vitegu, te edi lava Damaskasmo aubaidi. Tagu e nawanawa ġome te maso a sagugu bi tauwaisumağga ġome maso ke kaidididi bi ke sağedi Yelusalemmo te maso a kovoğidi.

⁶ “Bi suwala modo mainana Damaskas diyanemo ke tavatava ba yanayana malamo waimatakanikanina i waimağemoti te i laiyana yovoğegu.

⁷ Bi e kuluva doğamo e talatalağga ba kalina malağga i yovo e vaiye i giuna gado, ‘Sol! Sol! Bai aubaina kwa laulaukivi gebogeboyegu?’

⁸ Bi ei talayena gado, ‘Tam aiyai, Bada?’

“Bi kalina niga mainana i giu, ‘Tagu taunana Nasalet Yesuna kwa laulaukivi gebogeboyegu.’

⁹ Bi tausagugu yana a kita bi lava lisigumo i giugiuna kalinana mote a vaiye bi mote a sibe.

¹⁰ “Bi ei talana gado, ‘Bada bai ya voiye?’ Bi i giuna gado, ‘Kwa moito bi kwa nawa Damaskas malagainemo bi lava aiyai egu ġowana bai ya giuwemna ba taunana kwa voiye.’

¹¹ Kamaina bi tausagugu nimagumo a kabi bi ai doli nawegu Damaskas. Banina yana waimatakanikanina matagu i kani te i waidudubala bi ei kaimatabwasoku.

¹² “Gome oloto isana Ananaiyas i tava lisigumo tana Mousis ena waiğake i kaikaiwata bi Maimaituwa taulaudune kauwena bi Diu lavedi matabudi ġome miyemiyedi a vivivile kauwe.

¹³ Bi tana diyagumo i moito bi i giuna gado, ‘Valetigu Sol, niganana kwai kita munaga!’ Bi i waimağemoti te Ananaiyas e kita.

¹⁴ “Gome i giuna gado, ‘Tamatamada edi Maimaituwa i vinem te ena ġowana kwa sibe bi lava didimanina kwa kita bi giu mudunemo ya giugiuwedina kwa vaiye ġonedi.

¹⁵ Banina tam kaka tana aubaina kwa noya, lava matabudi lisidimo. Bi bai kuna kitekitedina bi kuna vaivaiyedina ba lava matabudi kwa giuwedi.

¹⁶ Bi niganana mote kumai goela, kwa miya moito bi kwa bulu bi Yesu isanemo kwai bağā te em gebogebo ya koğā kamağedi.'

¹⁷ "Lağannemo e munağā tava Yelusalemmo bi pali vanuwinemo e laulaupali nopenomo ba mataotigumo lauboni e kita.

¹⁸ Ğome Bada e kita bi i giuweguna gado, 'Kwai papalana bi Yelusalem kwa gose banina ġome giugu kwa giuwena mote kaka simai beyavaiyem.'

¹⁹ "Bi e giu waimunena gado, 'Bada, tedi a sibe te tagu wala tauwaisumağem bolu vanuwidi nopensiğā e kwapudi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi.

²⁰ [☆]Bi em tauwaimatamata Stivin lağannemo a waipeki mba tagu ġome e moimoito bi kauwina i tubutubuğāna ba tagu ei anine. Bi mabai Stivin ai waipekina edi gala tagu e labelabedi.'

²¹ "Bi ġome Bada i giuweguna gado, 'Kwa nawa! Tagu yà giugiu kamağemna manekemo Eteni lavedi lisidimo.' "

Pol i giu te tana Loum lavana

²² Lava kumna a waibeyavaiye bi Pol mai giuna i vatovato ba tedi kalinedi didiginemo a binauna gado, "Ko nawe tabunemo bi koi peki kamağe mote luvana dobumo ima miya!"

²³ Ğome tedi ma binabinaudi edi gala dabanemo a pwalağedi bi ġobusa sawasawamo a yalaidi.

²⁴ Taunana aubaina tauwaiğaviya edi bada dididiga i giu vavasağedi te Pol maso a sağe vanuwa ganakukuna nopenomo. Bi i giuwedi te maso a kwapi bi ai talaye te maso a sibe te bai aubaina lava tana a lasalasawaineğā.

²⁵ Ğome tedi Pol nimana a panipani kai modonemo bi kwapuna aubaina ba Pol tauwaiğaviya edi bada i giuwena gado, "Temi emi waiğake ya kenakena te Loum lavana mote ena gebo ko banavi bi ko kwapi yababe, ee?"

²⁶ Lağannemo tauwaiğaviya edi bada niga giuna i vaivaiye ba i nawa tauwaiğaviya edi bada didigina lisinemo bi i giuna gado, "Tam bai kwa voiye? Niga Loum lavana."

²⁷ Ğome ġaviya badana i nawa bi Pol i waitalayena gado, "Tam giukauwa te Loum lavam, ee?"

Ğome Pol i giuna gado, "Emaso bena kuna giu kauwa."

²⁸ Bi tauwaiğaviya edi bada dididiga i giuna gado, "Tagu mane dididiga e sako te eila Loum."

Pol i giuna gado, "Bi tagu bena Loum gomenigu."

²⁹ Bi tedi mabai maso ai talayena ba mba taunana te a gose kamağe. Bi tauwaiğaviya edi bada dididiga i naila gulata te Loum lavana a lausein.

Pol waibabada matedimo i moito

³⁰ Bokina mainana tauwaiğaviya edi bada dididiga i ġoegħoena maso i sibe kauwe, te Diu lavedi bai aubaina Pol ai wavu. Taunana aubaina Pol a laulauseinina i kaikamağe bi pilisi edi babada bi Diu lavedi edi babada i egelidi te ai ġemotidi bolu aubaina. Kamaina bi Pol a lau egeli te i nato matedimo i moito.

23

¹ Pol Diu babadidi i kitadididi bi i giuwedina gado, “Egu lava lağan matabuna Maimaituwa matanemo e miyana ba egu noğota sabusabuna didimanina te niganana.”

² Mainana i giugiu ba pilisi sağasağga guletina Ananaiyas, Pol diyanemo mabai a moimoitona i giuwedi te Pol muduna sa talağga.

³ ♀Gome Pol, pilisi sağasağga guletina i giuwena gado, “Maimaituwa kaka ya kwapum, tam lava kaikaiyovum! Tam niganana kwa etaetalegu waiğake luvanemo bi tam kota waiğake kuna wai doukoto. Lava kuna giuwedi te a kwapukwapugu.”

⁴ Bi mabai ġome a moimoitona Pol a giuwena gado, “Tam Maimaituwa ena pilisi sağasağga guletina kwa ġasiġasiye ee?”

⁵ Pol i giuwedina gado, “Egu valevaletigu, tagu mote e sibe te tana gode pilisi sağasağga guletina. Bi tagu e sibena ba gilugilumina wadubonemo i giuna gado, ‘Mote em lava edi bada kuma giu waigebogebbo.’”

⁶ ♀Bi Pol i kitedi te waibabada ġesaudi ba Sadisi bi ġesaudi ba Palisi lavedi, taunana aubaina bolu babadidi nopolimo bi kalinana dididiginemo i giuna gado, “Egu lava, tagu ba Palisi bi kota tamagu ba tana Palisi. Bi ya waisumağga te lava pekipekidi ba sa kena moito munağga bi niga waisumeğina aubaina temi ko etaetalegu.”

⁷ Niga mainana i giugiu ba Palisi bi Sadisi waikagiu ai tubuğga. Bi edi boluna a suwa te dam labu a tubuğga.

⁸ ♀Banina Sadisi sa giugiu te lava mote pekimo ima kenamoito munağga bi bamot aneya ee alualuwa. Bi Palisi lavedi sa giugiu te niga mwalidi ba giukauwa.

⁹ Ġome binau i didiga gulata te waiğake tauwailovelovena Palisi damna nophonemo tedi Pol mulinemo a nawa bi a giuna gado, “Tama niga lavana lisinemo mote bai gebogebona ka banavi. Augunai alualuwa ee aneya lisinemo i giu.”

¹⁰ Bi waikagiu i dididiga gulata aubaina tauwaiğaviya edi bada dididiga nuwana i lovo bamoda Pol sima lisi waiyamoni. Taunana aubaina ena tauwaiğaviya i egelidi te a yovo bi Pol a solu nawe edi animiyamo.

¹¹ MBA dudubalinenmo Bada ena aneya Pol diyanemo i moito bi i giuwena gado, “Mote kuma naila! Bainewa Yelusalemmo kuna giuguna kota mainana Loum nophonemo aubaigu kwa giu.”

Diu lavedi Pol kana pota a yesi te sai peki

¹² Lağan i jako olaolalemo Diu lavedi ġesaudi Pol kana pota a yesi bi a giuwapa munağedi, te mote bai sima kani e sima tego, eete Pol sai peki.

¹³ Niga giuwapano nophonemo ololo wapedi 40 ai ġemotidi bi ai ogatala.

¹⁴ Bi a nawa pilisi babadidi bi waibabada nananakidi lisidimo bi a giuna gado, “Tama ke giuwapa te mote kama kani e kama tego eete Pol kaipeki.”

¹⁵ Taunana aubaina niganana temi waibabada vaitemi, tauwaiğaviya edi bada dididigma koi bağga te Pol ya yovoğe lisimimo. Ko kaiyovuğge te bena a waiwavuna banina ko sibe kauwe. Bi ke vononoğga te sauginemo ya yovoyovo ba etamo kaipeki.

¹⁶ Bi Pol ġavuna i vaiye te Diu lavedi ġesaudi Pol kana pota a yesiyesi, kamaina bi i nawa te baimo i miyamiyanemo bi bai a giugiuwena i tainuwatau.

♀ 23:3: Met 23:27,28 ♀ 23:6: Giu 26:5 ♀ 23:8: Met 22:23, Mak 12:18

¹⁷ Ĝome Pol tauwaiğaviya edi bada ġemota i yoge bi i giuwena gado, “Niga ewalina kwa doli nawe tauwaiğaviya edi bada dididiga lisinemo bi tana bai ya giuwe.”

¹⁸ Kamaina bi mba ewalina i wai doli nawe tauwaiğaviya edi bada dididiga lisinemo bi i giuna gado, “Pol biliwelokomo taumiya, i yogegu e nawa bi i wai bağagu te niga ewalina e sage lisimmo banina tana kaka lisimmo bai ya giuwe.”

¹⁹ Tauwaiğaviya edi bada dididigina ewali nimanemo i kabi bi a nawa tabudimo bi i waitalena gado, “Bai mwalina kuna ġoena kwa giuwegu?”

²⁰ Bi ewali i giuna gado, “Diu lavedi ai anina te bokina ba sai bağam te Pol kwa naye Diu a babadidi edi bolumo bi sa kaiyovu te bena waibabada Pol ena pilipili banina sa sibe kauwe.

²¹ Bi kalinedi mote kuma vaiye banina oooloto wapedi 40 male sa kandavona bi sa labelabe. Tedi kaikana a giuwapa te mote sima kani ee sima tego eete Pol sai peki. Tedi noitaunana a vononoğā te mai sa voiye bi tam sa labelabe te edi ogatala kwai anine ee geğā.”

²² Ĝaviya edi bada dididiga i giuna gado, “Mote aiyai kuma giuwe te lisigumo kunai benabenama.” Ĝome te ewali i giu kamağe i nawa.

Pol a giukamağe Gabemani Filiks lisinemo

²³ Bi tauwaiğaviya edi bada dididigina bi tauwaiğaviya babada labu i yogedi bi i giuwedina gado, “Tauwaiğaviya 200 ko tanodi bi ko nawa Seseliya. Bi kota osi tauvelauyedi wapedi 70 bi pawasimo tauwaiğaviya wapedi 200, ko vononoğā bi mateya 9:00 dudubalemo ko modina Seseliya.

²⁴ Bi kota osi ġesaudi ko tanodi Pol aubaina ya gelu bi ya nawa kauwa gabemani edi bada Filiks lisidimo.”

²⁵ Kamaina bi ġaviya badana dididiga pepa i kulina gado.

²⁶ “Tagu Kolodiyas Lisiyas, tam bada sağasağā guletim, gabemani badana Filiks: ya waiyebone kauwem!

²⁷ Niga olotona Pol ba Diu lavedi a kaididi bi ġotona maso ai peki bi lava ġesau i giuwegu te tana ba Loum olotona. Taunana aubaina egū tauwaiğaviya vaitedi ke nawa te kanakuvu keyeda.

²⁸ Bi e ġoeğoe maso e sibe te bai aubaina ai waiwavu, taunana aubaina Pol e sage Diu waibabada matedimo.

²⁹ Bi e banavi te edi kauwa bi edi waiğake aubaina te ai waiwavu bi mote Loum edi waiğake i waidoukoto te maso biliwelokomo a sako e ai peki.”

³⁰ Bi giu e vaiye te Diu lavedi ġesaudi Pol kana pota a yesiyesi te maso ai peki ba waiğapa e giukamağe lisimmo bi tauwaiwavuna e giuwedi te sa giuwem te bai aubaina Pol ai wavu.

³¹ Kamaina bi ġaviya edi bada dididigina bai tauwaiğaviya i giugiuwedina mainana a voiye. Mba dudubalinemo Pol ai doli bi a nawa, Entipatlis tauninem a tava.

³² Lağan i sako ba kepatemo bi pawasimo tauwaiğaviya a munāğā edi animiya Yelusalemmo. Bi osi tauvelauyedi taudiğā Pol vaitena a nawa.

³³ Bi tedi Seseliyamo a tavatava ba gabemani Filiks, pepa a vite bi Pol tana lisinemo a gose.

³⁴ Ĝome gabemani Filiks leta i iyevi kovi bi Pol i waitalaye te tana dobu isana lavana. Bi Pol i giuna gado, “Tagu ba Silisiya plovinsina lavagu.”

³⁵ Kamaina bi i giuna gado, “Tam tauwaiwavum sa tava bi em pilipili ya laididimani.” Kamaina bi tauwaiğaviya i giuwedi, te Pol sai doli naye ġalibona Alodi ena vanuwemo sa sako bi sa labe kauwe.

24

Pol a giukamağe Gabemani Filiks lisinemo

¹ 2Lağan 5 a kovi mulidimo pilisi sağasağā guletina Ananaiyas, Diu babadidi bi waiğake taulaididimana isana Titulas vaitena, Yelusalemğā a yovona Seseliyamo. Ğome edi waiwavu Pol lisinemo gabemani edi bada Filiks matanemo a kamağatidi.

² Sauginemo Pol a giuwe te i sağā gabemani edi bada lisinemo. Ğome Titulas ena kita waigebo Pol lisinemo Filiks i giuwena gado, “Filiks tam dididigm, visuvisum bi em noğota didimanina, ka wainuwavisu gulata te em waibada dibunemo ke miya te niga palatina. Bi kauwa wapawapa visuvisudi ema dobumo a tubuğā.”*

³ Bi dobu matabuna tama lağan matabuna niga kauwidi aubaidi tam gabemani Filiks lisimmo kawainuwavisu.

⁴ Tagu mote yà ġoeğoe te yà taipilipilim, taunana aubaina yà waibağam te kivim maso i visu bi ema giu watiena kuna beyavaiye.

⁵ “Tama niga lavana ke banavi te tana ba gebogebo tauwaitubuna, tana dobu matabuna nopodimo Diu lavedi ya kanuwa medimedi bi waiğasığası sa waitubudi. Bi tana kota Nasalet damna edi bada.”†

⁶ Bi Pali vanuwina i kaka milemiledi taunana aubaina ke pani.‡

⁸ Bi kwai talaye kaka kwa banavi te bai ka waiwavuna ba giukauwa.”

⁹ Bi Diu lavedi edi tau Titulas a sagu bi a giuna gado, “Niga giudi matabudi ba giukauwa.”

¹⁰ Kamaina bi gabemani edi bada dididiga nimana i waiyoyo Pol lisinemo te ya giu. Bi Pol i koigalamena gado, “Tagu e sibe te tam kwalabu te kwalabu tam niga dobuna lavedi edi taulaididimana, taunana aubaina tagu nuwagu visuvisunemo matamo yà koigalamegu.

¹¹ Bi lava kwai talayedi kaka sa giu kauwem te e sağā e nawä Yelusalemmo laudune aubaina ba niganana lağan 12 a kovi.

¹² Bi tauwaiwugu mote a kitagu te aiyai vaitena kei kagiu, ee aiyai lavana nopona e kamedimedi pali vanuwinemo ee malagai nponemo.

¹³ Bi mote ġemogemotina te niganana edi waiwavu lisigumo sa kamağati te mba giukauwa.

¹⁴ Bi yà giuwemi te niga ba giukauwa te tamatamada edi Maimaituwa tagu yà lauladuneye bi tagu Yesu eta yà kaikaiwatana ba tedi sa wai isana laudune kaikaiyovuna. Tagu Mousis ena waiğake bai i waianinenä bi taugiuwatana a gilugilumina taudidi yà kaikaiwatedi.

¹⁵ Bi tagu Maimaituwa yà waisumağe mainana tedi bi yà noğotadidi te lava didimanidi bi gebogebo pekimo sa kenamoito munąğā.

¹⁶ Taunana aubaina sauga matabuna yà wailaulubu gulata te egu noğota bi egu kauwa Maimaituwa bi lava lisidimo maso didimanidi.

* **24:2:** Mba fuyanemo Filiks i badana mote i waibada kauwa. Titula i gwayagwaya te Filiks maso i giu te Pol gebo i voiyen. Filiks lava pilipili i vitedi bi Pol waitalapilina kwalabu labu mulidimo, Loum guyauna Nalo Filiks gabuna i vai. Bi ġome waiğasığası dididiga i tubuğā, Diu Loum lavedi ai ġaviyedi bi Loum edi tauwaiğavija a miya moito te Yelusalem a kagebogebo. † **24:5:** Nasalet ba lava damna mabai Yesu a kaikaiwatana ya giugiwatedi baina tana ba Nasalet taun lavana. Lağonnemo niga manana i wai isedina Nasalet damna, Titulas ba tauwaisumağā i laulauyovoğedi. Diu Yelusalemmo bi Diudiya plovins matabunemo, Galili plovins lavedi kita waiyovoyovodi Nasalet taunana bam (Diyon 1:46 ko kita). Tana niga mai ya giuguna ba bena Pol ya lauladunena ba Loum edi waiğake mote ima waianine. ‡ **24:6:** Lova 7 ba gilugilumina wadubodimo visa ota bi Gulik gilugilumina nopodimo niga lovana 7 mote ima kenakena.

¹⁷ ✧“Yelusalem e gosena ba kwalabu visa a kovi.§ Bi mağō ota e tava munağā egū lava wai nuwatoitoidi aubaidi puyo e natomedi bi sewasewa Maimaituwa yà vite.

¹⁸ Tagu pali vanuwina nöponemo laukuvasa sewasewana e voivoiye bi tauwaiwavugu a banavigu. Tagu mote lava e kaka nuwa medimedidi ee waigasiğası e waitubudi.

¹⁹ Bi ġome Diu lavedi ġesaudi Eisiya plovinsina nöponemo miyemiyedi a kitagu. Tedi taunana maso niganana a tava bi a giu te bai gebona a kita e voivoiye.

²⁰ Ee mabai ġome maso niganana a giuwem te gebo bai a banavi, sauginemo Diu waibabada edi bolumo e moito bi a etaetalegu.

²¹ ✧Bi augunai mwali ġemota Diu lavedi matedimo e moito bi e laulaugaya-pouna gado, ‘Lava pekipekidi kaka sa kenamoito munağā bi niga taunana aubaina temi niganana ko etaetalegu.’

²² Bi Filiks yawasana etana i sibe kauwe aubaina tana etala lağanna i tauliye bi i giuna gado, “Koi laba ġäviya edi bida dididiga Lisiyas ya tava kaka tagu etalemi yài tubu munağē.”

²³ Ĝome Filiks tauwaiġäviya edi bida i giuwe te Pol biliwelokomo ya sako nawe bi i giuwena gado, “Kwa voiye te yai nuwavisu. Bamoda ena lava sa vakitakita ee saguna aubaina sa tavana ba mote kumai ġäkedi.”

Filikis bi Dulusila matedimo Pol i moito

²⁴ Lağan visa a kovi Filiks bi mwanena Dulusila, tana ba Diu waivinina a tava waiġemota vanuwinemo. Bi Pol ena giu i giu kamağe te i tava. Bi Pol Yesu Keliso waisumağena Filiks lisinemo i giu waiipoipo. Bi a wai beyavaiye.

²⁵ Bi Pol i giu nawa te yawasana didimanina, eda ġowana balebaledi gosedi bi lağan damona waitalapilina, i giugiu waiipoipo ba Filiks i naila bi giuna gado, “Niganana aubaina ba kamaina, bi kwa nawa! Bi lağan ġesaunemo yà vononoğana, kaka em giu yà giukamağe te kwa tava mu-nağā.”

²⁶ Bi Filiks sauga matabuna ena giu i giugiukamağe te i tava vaitena a waigiugiu. Banina Pol biliwelokomo i miyamiya taunana aubaina Filiks i ġoeğoe, te Pol maso kandavonemo mane i vite bi kandavonemo i kaikamağe.

²⁷ Bi lagannemo kwalabu labu a kovi ba Posias Festas i moito sağā te gabemani edi bida bi Filiks ena gabu i vai. Bi Filiks Diu lavedi edi ġowana i voiye te Pol biliwelokomo i gose kamağe.**

25

Pol i ġoeğoe te ġalibona Sisa matanemo ya moito

¹ Gabemani edi bida Festas Seseliyamo i tava bi lağan faiona mulidimo i sağā i nawa Yelusalemmo.

² Bi ġome pilisi edi babada bi Diu babadidi a nato Festas lisinemo bi edi waiwawu Pol lisinemo a sağedi.

✧ **24:17:** Giu 21:17-28 § **24:17:** Kwalabu 5 a kovi mulidimo Pol i tava munağā Yelusalem i vakita, lağan i mote lofa ena nawamo lavedi lisidimo bi wasa visuvisuna i laulau guguyena i tainuwataudi (Giugiukamağedi 18:22). ✧ **24:21:** Giu 23:6 ** **24:27:** Loum edi waigäke i giu te lava mote sima etale bi biliwelokomo i miya kwalabu labu a kovina ba sa kaikamağe. Mba lağannemo Filiks maso Pol i kaikamağe bi geğä te Diu lavedi a medi gulata lisinemo banina kauwa wapewapedi i voivoiyedina aubaina. Taunana aubaina i ġoeğoe te bai maso i voiye bi Diu lavedi i wainuwavisudi.

³ Kamaina bi Festas ai bağā te maso edi ġowana i voiye, te maso Pol i giukamağe i sağā i nawa Yelusalemmo. Banina tedi kaikana kana pota a yesi te kandavonemo etamo sai peki.

⁴ Bi Festas i giuna gado, “Geğā Pol Seseliyamo biliwelokomo ya miyamiya bi mavisemo ba yà yovo yà nawa.

⁵ Bi emi babada ġesaudi maso vaitedi ke nawa nove ġome kaka edi waiwatu maso a sağedi mba olotona lisinemo, bamoda tana bai i voiye waigebo.”

⁶ Ġome Festas i miyana male lağan 8 ee 10 mainana bi mulinemo i yovo i nawa Seseliya. Bi lağan i sako ba etala i waitubu bi ena tauwaiğaviya i giuwedi te Pol sa natome lisinemo.

⁷ Bi sauginemo Pol i tavana ba Diu lavedi mabai Yelusalemğā a yovoyovona tana a moito kwaivivili bi a waiwatu gulatena. Bamo mote giukauwa.

⁸ Bi Pol i koigalame gado, “Tagu mote bai gebogebona e voiye. Ġalibona Sisa lisinemo ee Diu edi waiğake ei doukoto ee pali vanuwina e ka milamila.”

⁹ Festas i ġoe te Diu edi ġowana ya voiye. Taunana aubaina Pol i waitalayena gado, “Tam Yelusalem nawana kwa ġoeğoe ee geğā, te ġome maso niga kauwidi aubaidi yà etalem?”

¹⁰ Bi Pol giu i waimunena gado, “Niga vanuwinemo niganana ya moimoitona taunana ġalibona Sisa ena anietala gabuna. Niga taunana gabunemo kwa etalegu. Tam kuna sibe te tagu mote bai gebogebona e voiye Diu lavedi lisidimo.

¹¹ Bamoda bai gebona e voiyena ba kamaina te yà peki, tagu mote peki e daboka. Bi bamoda niga lavedi bai sa waiwavuna mote giukauwa, ba aiyai mote ġemogemotina te noi lavedi nimedimo ya sakogu te sai pekigu. Bi tagu yà ġoeğona ġalibona Sisa ya etalegu.”*

¹² Ġome Festas ena lava nuwanuwauyeuyedi vaitedi ai giugiu te bai ya voiye, kaka bi Festas Pol i giuwena gado, “Tam kuna ġoena ġalibona Sisa ya etalemla, ba kamaina te kwa nawa Loummo ġalibonana Sisa lisinemo.”

Festas Ġalibona Agilipa vaitena ai giugiu

¹³ Lağan visa a kovi mulidimo ġalibona Agilipa[†] bi nuvuna Benis a tava Seseliyamo, gabemani valivaliuna Festas waiyebona aubaina.

¹⁴ Bi ġome a taumiya lağan visa a kovi bi Festas, Pol ena kauwa ġalibona Agalipa i giuve gado, “Lağannemo Filiks i laulaupotiyovo ba oloto ġemota biliwelokomo i gose kamağe.

¹⁵ Bi sauginemo e nawanawa Yelusalem ba pilisi edi babada bi Diu babadidi tedi ai wavu bi ai bağagu te maso ei anina bi maso ai peki.

¹⁶ “Bi e giuwedina gado, ‘Tama Loum ema vaivaimo mote lava kama kovoğī yababe. Te dolina tana tauwaiwavuna vaitedi Taulaetala matanemo sa moito te sa waiwavuna aubaina ya koigalagalam.’

¹⁷ Bi sauginemo Diu babadidi vaitedi ke tava niga ġome ba tagu mote yà laba. Bi lağan i sako olaolalemo etala gabunemo e miya bi tauwaiğaviya e giuwedi te Pol sa sağe matagumo.

¹⁸ Ġome tauwaiwavuna a moito bi edi waiwatu lisinemo a giuwedi, tagu e wainoğotana bena olotona bai gebogebon otina i voiye bi sai wavu.

* ^{25:11:} Loum lavedi matabudi ġalibona Sisa ai bağā te tana taunağā maso lava i etaetaledi te bai a voiye waigebo ee geğā. Bi bamoda Loum lavana ġemota bi mai i waibağāna ba mote aiyai imai ġake.

† ^{25:13:} Niga Agilipana ba Alodi dolidolina natuna tautasina bi nosina ba Diu waivina. Tana Diudiya plovensi nophonemo tauna ġemota i waibadaye bi tana ena waibada i kenakena te pilisi sağasağā guletina yà vine.

¹⁹ Bi geğä te tedi ba a waikagiu Diu edi laudune aubaina bi lava isana Yesu i peki bi Pol ya giugiu te i kenamoito munağä dabanemo.

²⁰ Bi tagu a kanuwa lağalağagu te niga kauwidi bainewa yà kadidimanidi. Taunana aubaina Pol e giuwe te maso i nawa Yelusalemmo bi ġome maso i etala.

²¹ Bi Pol i daboka bi i waibağä te Seseliyamo ya miya bi ġalibona Sisa ya etale. Taunana aubaina e giu te niga ġome a kaididi eete tagu yà giukamağe Sisa lisinemo.”

²² Ġome ġalibona Agilipa, Festas i giuwena gado, “Tagu yà ġoeġoena niga lavana ena giu yà beyavaiye.”

Bi Festas i giuna gado, “Tam bokina kaka kwai beyavaiye.”

Ğalibona Agilipa Pol ena giu i waibeyavaiye

(Giu 9:3-8, Giu 22:6-11)

²³ Lağan i sako ġalibona Agilipa bi Benis edi gala waimatakanikani a kotedi bi tauwaiġaviya edi babada nananakidi bi malagai babadidi vaitedi matabudi a poleni. Bi a sağä anietala vanuwina nophonemo. Bi Festas tauwaiġaviya i giuwedi te Pol ai doli sağe.

²⁴ Bi Festas i giuna gado, “Ğalibona Agilipa bi babada matabumi niganana vaitemai, niga olotona ko kita matademo ya moimoitona! Diu lavedi matabudi Yelusalemmo bi Seseliyamo ai bağagu te niga lavana sai peki mote ima miya.

²⁵ Bi tagu e banavi te tana mote bai gebogebona i voiye te maso ya peki. Bi Pol i giu te tana ya ġoeġoena ġalibona Sisa ya etale. Taunana aubaina te yà ġoeġoe te yà giukamağe Loum.

²⁶ Bi tagu mote e sibe kauwe te bai giuna maso e kuli ġalibona Sisa lisinemo. Taunana aubaina Pol e sağe temi matabumi lisimimo bi kota tam ġalibona Agilipa lisimmo. Bi ta gei waitalavitavitate te bai tagu yà sibe kaka muliğä leta yà kuli.

²⁷ Tagu e sibe te panipani lavana mote bai gebona i voiye bi yà giukamağe yababe ġalibona Sisa lisinemo ba mote i visu.”

26

Pol taunağä aubaina i giu

¹ Kamaina bi Agilipa Pol i giuwena gado, “Niganana ba kei aninem te taumğä aubaim kwa giu.”

Kamaina bi Pol nimana i lageti te lava i waikatitawedi bi taunağä i koi galamena gado,

² “Ğalibona Agilipa, tagu nuwagu i visu te niganana matammo yà moimoito, Diu a waiwavugu aubaina niganana yà koikoigalamegu.

³ Banina tam Diu edi vaivai bi edi waiġinana kuna sibe kauwe. Taunana aubaina yà waibağam te kwai beyavaiyegu.

⁴ “Wala egu dobumo ma ġaubaġu egu yawasana bainewa e miyamiyana Diu lavedi matabudi a sibe bi kota muliğä Yelusalemmo e miyana.

⁵ [✳]Tedi a sibe mba sauginemo Yelusalemmo e miyamiyana ba tagu Palisi edi vaivai e kaikaiwata. Bi Palisi edi waiġake ba i bagibagi kauwa. Bi bamoda Diu lavedi sima ġoe te sa giu.

⁶ Bi niganana egu sumağä bai Maimaituwa i giugiuwapana tamatamada lisidimo aubaina ko etaetalegu.

⁷ Bi niga giuwapanan eda dam 12 a noġonogoġti te maso i tubuğä te a kita. Taunana aubaina ma vivilidi dudubala bi suwala Maimaituwa aubaina

[✳] 26:5: Giu 23:6

a waitaupaula. Ġalibona, tagu niga giuwapana yà waisumağe, taunana aubaina Diu lavedi sa waiwavugu.

⁸ Bai aubaina temi ko wainoğota, te Maimaituwa mote ġemoğemotina te lava pekipekidi ima kakenamoito munağedi?

⁹ ♀“Tagu wala mainana e wainoğota te bai matabuna e voiye te Nasalet Yesuna isana e waīgaviye.

¹⁰ Bi mba kauwina Yelusalemmo e voiye. Tagu pilipilisi edi babada edi ġailisimo tauwaisumağā wapewapedi e panidi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi. Bi sauginemo waipekidi aubaina ba tagu taunana e waianina.

¹¹ Tagu lağan wapawapa bolu vanuwidi nopodiğā e nawa bi tauwaisumağā e kovoğidi bi e egelidi te tedi Yesu isana a kaka gebogebo. Tagu nuwagu i medi kauwa lisidimo, taunana aubaina te e nawa dobu ġesaudiğā te maso e banavidi bi e kovoğidi.

¹² “Lağan ġemota pilisi edi babada, ġailisi a vitegu, te e nawanawa Damaskas.

¹³ Ġalibona, tagu suwalamodo mainana etamo bi yanayana malağā waimatakanikanina i yovo. Bi yana e kita i waimatakanikani gulata mote mai suwala. Ġome tagu bi olooloto vaitedi ke nawanawana i laiyana kwavivilemai.

¹⁴ Bi matabumai ke kuluva doğamo bi kalina e vaiye, Ġibulu kalinedimo, i giu yovona lisigumo gado, ‘Sol, Sol! Bai aubaina kwai ġäviyegu mba tam kwa kaka gebogebo munağem?’

¹⁵ “Bi ei talana gado, ‘Tam aiyai, Bada?’ Bi BADA i giuna gado, ‘Tagu taunana Yesu kwa laulau kivigebogeboyegu.

¹⁶ Bi niganana kwa miya moito! Tagu lisimmo e laumağatana banina tam e vinem te egū taupaula bi matammo kuna kitakitaguna lava kwa tainuwataudi bi kota kauwa ġesaudi muliğā lisimmo yà kamağatidi.

¹⁷ Tagu yà giugiukamağem Diu bi Eteni lavedi lisidimo bi yà labe kauwem.

¹⁸ Kwa nawa bi matedi kwa kayanedi te wai dudubalinemo sa nuwavitala bi sa natona yanayanamo. Bi Seitan ena ġailisimo sa potiyovo bi sa nato Maimaituwa lisinemo, kaka edi gebogebo yà noğoti kamağedi. Bi sai sumağegu bi yai aninedi te egū dam waiwaiyawidi sa tubuğā.’

¹⁹ “Ğalibona Agilipa, wailove malağā i yovoyovona kamaina te e voteyeteye.

²⁰ ♀Bi Damaskasco lauguguya lava lisidimo ei tubu, tena Diu lavedi lisidimo Yelusalemmo bi Diudiya plovinsina nopona matabuna bi kota Eteni lavedi lisidimo te maso a laukuvasa bi a nuwavitala Maimaituwa lisinemo bi kauwa visuvisudi a voiye te a kamağati munağedi te giukauwa te a laukuvasa.

²¹ Banina niga kauwidi dabedimo, Diu lavedi pali vanuwidi nopalimo a kaididigu bi a ġoeğöena maso ai pekigu.

²² Bi Maimaituwa i sagugu eete niganana, niga ġome e moito bi lava nanakidi bi keikeilikidi lisidimo yà laulauguguya. Bi taugiuwatana bi Mousis bai a giugiuwata te maso i tubuğā, taunana yà giugiuwe.

²³ ♀Bi Keliso sa voiye te yai nuwatoitoi bi pekimo ya gei kenamoito munağā bi yana ya natome ena lava Diu bi Eteni lavedi lisidimo.”

²⁴ Bi sauginemo Pol i koikoigalame ba Festas Pol i lasagudana gado, “Pol tam kuna bu'wa ee! Em anapu dididigina i ka bu'uwim.”

²⁵ Bi Pol i giuwena gado, “O Festas sağasağā guletim! Tagu mote yà bu'wa. Bi bai yà giugiuwena ba giukauwa bi waibanna.

²⁶ Ġalibona Agilipa niga kauwidi yà giugiuwedina ba mote kadavonemo a tubuğā. E sibe te niga kauwidi matabudi kuna sibedi, taunana aubaina malaudabatolagu lisimmo yà giugiu.”

²⁷ Ĝome te Pol i waitalana gado, “Ğalibona Agilipa, taugiuwatana bai a gilugilumina kwai sumāge e geğā, e sibe te kwai sumāge.”

²⁸ Ğome ġalibona Agilipa, Pol i giuwena gado, “Tam kuna noğoti te noi taunana lağan watiğenemo kwa voyegu te yesu yai sumāge.”

²⁹ Bi Pol i giu waimunena gado, “Bamoda noitaunana ee yağolo bi mba mote i pilipili. Bi Maimaituwa lisinemo yà laulaupali te mote taumğā bi lava matabudi niganana ko waibeyavaiyana kaka koi sumāge mai tagu bi mote yàma ġoeğoe te panipanimo ko miya mai tagu.”

³⁰ Ğome ġalibona Festas, gabemani badana Agilipa, Benis bi mabai ġome a miyamiyana matabudi a miya moito.

³¹ Bi tedi etala gabuna a gose bi edi lava vaitedi ai giugiuna gado, “Niga lavana mote bai i voiye waigebo, te maso biliwelokomo ya miya ee ya peki.”

³² Bi Agilipa, Festas i giuwena gado, “Niga olotona maso biliwelokomo a sakoyovoğe te i nawa. Bi geğā te kaikana i giu te ġalibona Sisa ya etale, te bai gebona i voiye. Taunana aubaina tada mote ġemoğemotina te ta kaikamağe.”

27

Pol nawa Loum i waitubu

¹ Sauginemo a ġoeğoe te wagağā ka nawa Itali ba Pol bi biliwelokomo taumiya ġesaudi vaitedi bi tauwaiğaviya edi bada isana Dulyas nimanemo a sivudi. Dulyas ba ġalibona Sisa ena tauwaiğaviya laukaina.

² Kamaina bi Adamitiyam edi waga maso i nawa Eisiya plovinsina noponağā, nissadiya malagaidiğā bi ġome ke gelu.* Bi ke modina Seseliya ke gose bi ġome ba Alistakas vaitena bi tana Tesalonia taunina lavana Mesidoniya plovinsina nponemo.

³ Bi lağan i sako ba Sidon tauninemo ke tava,[†] bi wagamo ġonağona ġesaudi ai yovodi. Bi Dulyas ba kivina i visu kauwa aubaina Pol i waianine te i nawa ena lava i kitedi bi ena ġowana bai te maso a sagu.

⁴ Mba dobuna ke gose bi ke nawanawa ba yavala i didiga gulata, taunana aubaina Saiplas bwanabwanana ġoyonağā ke kwaivivila.

⁵ Kamaina te ke nawa nisa dididiginemo Silisiya plovins bi Famfiliya plovins gele diyediğā, te ke nawa Maila taunağā Lisiya plovinsina nponemo.

⁶ Ĝome Maila tauninemo tauwaiğaviya edi bada waga i banavi Aleksandiliyağā i tava. Bi waganemo kegelu kenawa Itali.

⁷ Lağan visa nopalimo tama nuwatauğā ke nawanawana eete Kinidus taunina diyanemo ke tava. Bi yavala i didiga gulata matamaığā i laulausuve. Taunana aubaina Kuliti bwanabwana ġoyonağā te Salon Isukokona ke gose.

⁸ Bi nuwatauğā diyadiyağā bwanabwana ġoyonağā eete Wofu Visuvisuna ġome ke tava Laseya taunina diyanemo.

⁹ Lağan wapawapa a kovi mulidimo bi kota udi lağanina i kovi. Bi nawa i wainuwa nainaila taunana aubaina Pol lava i tainuwataudi,

* ^{27:2:} Niga lovana waga ya giugiuwena ba, niganana kaka waga bi wala ba kukakuka. † ^{27:3:} Seseliya te Sidon tauna manekina lofana ba 120 kilomita bi Sidon taun ba aipouna yawannemo.

¹⁰ bi i giuwedina gado, “Egu lava, eda babala male ya pilipili kauwa bi waga ġonaġona bi tada eda yawasana male sa gebogebo. Bi tada male kota peki.”

¹¹ Bi tauwaiġaviya edi bada waga tauvelauyen ena giu i waianine te Pol ena giu mote a vaiye.

¹² Bi niga dobunemo mote ġemogemotina te maso waga i moito. Taunana aubaina lava wapawapa a giu te ke nawa otana Finiks wofunemo.[‡] Ĝome ka miya te bodubodu laġanina ya kovi. Bi Finiks dobuna Kuliti bwanabwananemo ba waga edi ani moito. Finiks ba suwala ena anibulu yawaninem.

Kaibitibiti dididiga nisamo

¹³ Kamaina bi yalousaġa yavala nuwatauġa lausuve i waitubu ba ai noġota bena niga yavalina ya sagudi te sa nawa Finiks tauninem sa tava. Taunana aubaina anika a solu saġe bi waga Kuliti bwanabwanana diyanaġa i nawa.

¹⁴ Bi ke nawa mote lofana, te Kuliti bwanabwananemo aibadabadaġa kaibitibiti lausuve i waitubu.

¹⁵ Bi yavala dididiga waga i suvedidi te mote luvana waga matana yavala yawaninaġa ima nawa. Taunana aubaina bai matabuna ke kaisako bi yavala taunaġa waga i avali nawe.

¹⁶ Bi sauginemo bwanabwana ġaubaġa isana Kauda ke vavawaimuli, ba i pilipili kauwa te waga ġaubaġa a solu saġe waga dididiginemo bi a pani te mote labama ima avali.

¹⁷ Bi kota waga modona a pani waibagibagi te mote labama ima dousuwa-suwa. Bi mba mulinemo a naila bamoda waga bubu dabatuwina isana Setis ima saġai, taunana aubaina tedi anika ai dawe yovoġe nisamo te waga ya taipelapela bi nuwatauġa waga ya poule nawa.

¹⁸ Laġan i sako labama bagibagina waga modenemo i talatalaġa, kamaina bi lava edi ġonaġonana ġesaudi ai yovodi nisamo.

¹⁹ Bi laġan waifaioninem waga ani lauvevewanina ġoneġonedi ai yovodi.

²⁰ Bi laġan i gebogebo gulata te mote kipola ee suwala ke kita lubudi eete laġan visa a kovi. Bi yavala i waikenadidi gulata te yawasana noġotina i kovi.

²¹ Bi laġan wapawapa a kovi lava mote a kani lubu. Taunana aubaina Pol matedimo i moito bi i giuwedina gado, “Kona kita, walānamo taunana e giuwemi te Kuliti mote maso ta gose bi kalinagu kona vaiye kamaġe. Taunana aubaina niganana emi waga i gebogebo bi ġonaġona konai yovodi.

²² Bi niganana yà giugiuwemi te mote koma naila bi nuwemi ya lautou. Bi male waga taunaġa ya gebogebo bi mote lava ġemota ima peki.

²³ Banina kage dudubalinemo Maimaituwa egu Bada tana taunana yà laulauduneyena ena aneya i tava lisigumo.

²⁴ Bi diyagumo i moito bi i giuweguna gado, ‘Pol, kuma naila. Tam male Sisa matanemo kwa moito bi ya etalem. Taunana aubaina Maimaituwa em pali i vaiye, te tam bi lava wagamo kona gelugeluna kaka yai yawasanimi.’

²⁵ Taunana aubaina egu lava, nuwemi sa lautou. Maimaituwa yà waisumäge te bai i giugiuwena lisigumo kaka ya tubuġa.

²⁶ Bi yavala kaka ya ava'avalı naweda eete bwanabwana ġesaunemo ya tavaiteda.”

[‡] 27:12: Finiks taun te Wofu Visuvisuna ba 64 kilomitas, bi suwala ena bulu yawannemo.

²⁷ Bi Mediteliya nisanemo yavala bi labama a avali nawemain a eete lağan 14 a kovi. Bi dudubala modenemo waga taunoyaena ai noğota bena kaikana diyadiyamo a tava.

²⁸ Taunana aubaina tedi nisa domdom a luva, bi a banavi te 40 mita, bi a taumiya ġotona te a luva munaġe te 30 mita. §

²⁹ Bi waga lavedi a naila gulata, bi ai noğotana gado yavala waga ima suvenawe kila dabanemo. Taunana aubaina anika 4 waga mulinemo a pwalaġe yovoġedi. Bi a ġoegħoena maso dobu i yana makai.

³⁰ Bi wagamo taubagibagi waga ġaubona a sako yovoġe, te maso a naila a nawa. Taunana aubaina tedi ai kaikaiyovu te bena maso waga isunemo anika sa pwalaġe yovoġe.

³¹ Ĝome Pol tauwaiġaviya edi bada bi tauwaiġaviya i giuwedina gado, “Bamoda waga taunoya mote wagamo sima miya ba temi mote koma yawasana.”

³² Ĝome tauwaiġaviya waga ġaubona maġinina a koiġavuki bi i kuluva yovo nisamo.

³³ Bi lağan sakosako balanemo Pol lava i giu vavasaġedi te maso bai a kani. Bi i giuwedina gado, “Temi kona wailaba bi kona waikita, mote ko kani te lağan 14 a kovi.

³⁴ Niganana yà giugiu vavasaġemi te ko kani bi ko ġailisi, te mote ġemota kaka ima peki.”

³⁵ Pol niga mainana i giu bi matabudi matedimo buledi i vai te Maimaituwa i waiyebone, i kivi bi kani i waitubu.

³⁶ Ĝome lava matabudi nuwedi i kena bi a kani.

³⁷ Bi wagamo lava wapamai ba 276.

³⁸ Bi lava matabudi a kani te a kani nonoġa, bi mulinemo ba witi ai naġasedi nisamo te waga i tekateka.

Waga i nuwa suwasuwa

³⁹ Kamaina bi lağan i yana kamaġe, bi waga lavedi dobu a kita bi mote a kitaġone. Tedi yafo a kita bi ġome gele visuvisuna. Bi ġome a ġoe te waga a giu waididimani te maso i nawa diyadiyamo i tava.

⁴⁰ Taunana aubaina waga lavedi anika maġinidi a koiġavuġavukidi te nisamo a yovo, bi kulin maġinina a kuvesidi. Bi kuka ġaubona waga matanemo a lageti te maso yavala waga i avali nawe diyadiyamo maso i tava.

⁴¹ Bi geġa te waga bubu dabatuwina i saġai. Te isuna bubu dabatuwinemo i laukatikava te mote luvana imai dagudagu. Bi kuka kaidi ba labama i waidoukotokotodi.

⁴² Bi tauwaiġaviya ai ogatala te biliwelokomo taumiya maso ai pekidi, male sa yaka nawa diyadiyamo bi sa velau sa nawa.

⁴³ Ĝome tauwaiġaviya edi bada mote Pol waipekina i ġoe, taunana aubaina edi ogatalana mote i waianine. Kamaina bi tauwaiġaviya edi bada lava mabai ġemogħemotina te sa yakana ba i giuwedi te a geilaupoti te a yaka nawa diyadiyamo. ⁴⁴ Bi lava ġesaudi mabai mote ġemogħemotina sima yaka ba i giuwedi, te waga i wai doukotokotona kaidi sa tanodi bi dabedīgħa sa poule nawa diyadiyamo. Bi niga mainana a voiye te lava matabudi a yawasana.

¹ Mba ġome ke yaka nawa gelemo ke tavarava ba, ġome kaka a giuwemai te bwanabwana isana ba Malta.

² Mba bwanabwanana lavedi kividī a visu kauwa, te a giuvaimai. Bi nabu i yovoyovo te ke tululu, taunana aubaina lava kai a suve.

³ Bi Pol kai bwainina i vai bi i waiwaigabu ba kai nopolimo mwata salama, kai i poya wailovotavi te Pol nimanemo i kaputa te i dawe.

⁴ Bi bwanabwana lavedi Pol nimanemo mwata a kita i dawedawe ba taudiġa ai giuguna gado, “Niga olotona ba tauwaipki. Tana nisamo mote i peki taunana aubaina niganana maimaituwa Dike* kaka yai peki.”

⁵ Bi Pol nimanemo salama i laipaili nawe kaimo bi tana mote mwata i waikelo.

⁶ Ĝome lava a wailaba te nimana ya lusa ee yai maġemoti te ya kuluva bi ya peki. Ai laba bi a waikita te Pol lisinemo mote bai i tubuġa. Taunana aubaina nuwedi a vitale bi a giuna gado, “Tana ba maimaituwa.”

⁷ Bi ke miyamiyana diyamaimo ba daibi dididiga bi bwanabwana badana Pabilas ena vanuwa diyamaimo. Bi kivina i visu gulata te i nawemai ena vanuwemo bi i labe kauwemai te laġan faiona a kovi.

⁸ Bi Pabilas tamana i sida kauwa te vanuwemo i kenakena. Tana tunipoyapoya bi dibukwasina i vai. Pol i nawa lisinemo bi aubaina i laupali bi nimana dabanemo i sivudi te i waiyawasan.

⁹ Bi niga kauwina mainana i tubutubuġa ba lava sidesidedi mba bwanabwananemo matabudi a tava Pol lisinemo bi i waiyawasanidi.

Pol Malta bwanabwanana i gose bi i nawa Loum

¹⁰ Bi Malta bwanabwananemo ke miya te bodubodu laġanina i kovi bi nawa aubaina ba lava puyo wapewapedi a vitemai. Bi kota ema kalaġi wagamo ai geludi.

¹¹ Bi nawalai faiona mulidimo Aleksandiliya lavedi edi wagamo ke gelu bi ke modina. Niga wagana ba ġome i moito te bodubodu saugina i kovi bi wagana matanemo ba koikoitau labu taditadidi ai moitodi, isedi ba Kasta bi Polak.

¹² Bi ġome ke modina te Silakus tauninemo ke tava ġome bi laġan faiona ke miya.

¹³ Ĝome ke modina munaġa te Legium tauninemo ke tava. Bi laġan i sako ba yalousaġa yavala i laulausuve taunana aubaina laġan i sako munaġe ba Puteli tauninemo ke tava.

¹⁴ Ĝome ba valevaletimai tauwaisumaġa ke banavidi bi a giuwemai te vaitedi ke miya te laġan 7 a kovi. Muliġa kaka ke nawa Loum.

¹⁵ Sauginemo valevaletimai tauwaisumaġa Loummo giumai a vaiye ba a saġa a labelabemai malagai isana, Taomana Faiona Vanuwidi. Bi ġesaudi a tava ani waikunekune gabuna isana Apiyas ġome kei taubanava. Ĝome tedi Pol i kitekitedi ba nuwana i lautou bi Maimaituwa i waiyebone.

¹⁶ Bi sauginemo tama Loummo ke tava ba Loum babadidi Pol taunaġa ai anine te vanuwa a vite bi taunaġa ya miya bi tauwaiġavija ġemota vaitena te ya kita wata.

Pol Loumġa i lauguguya nawa

¹⁷ Laġan waifaioninemmo Pol Diu babadidi i giuwedi te a tava lisinemo ai ġemotidi. Bi i giuwedina gado, “Valevaletigu, tagu mote bai e voiye waigebo lava lisidimo ee tamatamada edi vaivai e kagebogebodi. Bi Yelusalemmo a panigu bi Loum lavedi nimedimo a sakogu.

* **28:4:** Dike ba Molta lavedi edi maimaituwa a waisumäge te lava bai i kauwe waigebona ba ya kovoġi ee yai peki.

¹⁸ Bi Loum lavedi a banavigu te tagu mote bai gebogebona yà voiye te maso ai pekigu, taunana aubaina a ġoeġoena maso a kaikamağegu.

¹⁹ [◊]Bi Diu lavedi mote a ġoeġoe te sa kaikamağegu, taunana aubaina e giu te ġalibona Sisa matanemo yà moito bi tana ya etalegu. Bi mote maso egu lava Diu ei wavudi.

²⁰ Bi niga kauwina aubaina te e giuwemi kona tava te ta waigiugiu. Bi tagu Islael lavedi bai kauwina sa waisumağedidina, taunana e laulauguguyaena dabanemo seinimo a panigu.”

²¹ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bi em pilipili pepana mote aiyai Diudiyamo i giukamağe yovoġe lisimaimo. Bi kota valevaletimai mabai noke mai a yovoyovona mote bamo a giu waigebogebom ka vaiye.

²² Bi ke ġoeġoeyena tam em noġota bai kwa giuwemai, bi ke sibe te lava dobu matabunemo niga damna valivaliuna ba sa giugiu tunidaboke.”

²³ Ĝome ai anina te bamo laġannemo ba sa tava sai ġemoti munağedi bi Pol ena giu sai beyavaiye. Mba laġannemo Diu lavedi wapewapedi a tava Pol ena miyamo ai ġemotidi. Bi Pol, Maimaituwa ena waibada i giuwaitetena olaolalemo i waitubu eete i nawa i dudubala. Mousis bi taugiuwatana bai a gilugilumina taunana i giugiuwata bi i ġoeġoena maso nuwedi i vitaledi bi Yesu ai sumaġa.

²⁴ Bi lava ena giu a vaiye te ġesaudi nuwedi a vitaledi bi ai sumaġa bi ġesaudi mote ai sumaġa.

²⁵ Taunana aubaina tedi taudiġa a waikagiu, muliġa kaka sa nawana ba Pol ena giu lisidimo i waikovina gado, “Aluwa Waiyawa i giukauwa eda magumagula lisidimo bi Taugiuwatana Aisaiya i gilumina gado,

²⁶ ‘Kwa nawa em lava otidi Islael lisidimo
 bi kwa giuwedina gado,

“Temi giu ko vaivaiyena
 bi mote ko sibe.

Temi Maimaituwa kauwa i voiyedi kona kitekitedi,
 bi mote ko sibedi te bai ya voivoiye.”

²⁷ [◊]Niga lavedi mote bai sima sibesibe,
 banina nopodi a ġaiġai.

Tedi waibeyedi bi bai sa vaivaiyena
 mote sima sibesibe,

tedi matedi a pota
 banina mote a ġoeġoe te sai kita.

Bamoda tedi sa ġoe bi bai yà giugiuwedina sa kaiwatana,
 ba tedi male nopodimo sa sibe.

Bi bai yà voivoiyyena sa kita
 bi kota yà giugiuwena sa vaiyena.

Kaka lisigumo sa nuwavitala
 bi yà yawasanidi.’

²⁸ “Temi Diu lavemi mote giukauwa koma vaivaiye, taunana aubaina yà giugiuwemi te Maimaituwa yawasana giuna i giukamağe Eteni lavedi lisidimo te sa vai.”[†]

³⁰ Ĝome Pol kwalabu labu i miya vanuwa i waiwaimaiinemo. Bi lava mabai a tavatavana lisinemo ba matabudi i giu vaidi ena vanuwemo.

³¹ Bi Pol mote aiyai i waīgħake, nuwana i lautou bi malaudabatolana Maimaituwa ena waibada i lauguguyaе bi Bada Yesu Keliso giuna visuvi-suna i wailovelovedi.

[◊] **28:19:** Giu 25:11 [◊] **28:27:** Ais 6:9-10 [†] **28:28:** Lova 29 ba gilugilumina wadubodimo visa ota bi Gulik gilugilumina nopodimo niga lovana 29 mote ima kenakena.

Giu Banidi Vaitedi (Glossary)

A.D (Anno Domini)

Latin Kalinedimo niga giuna banina ba Yesu ena tubuġa kwalabuna a iyeiyevi wata. Ingilisimo ba Year of the Lord.

Anak (Anak or giants)

Lava nananaka, kaikaidakidi bi ġaiġailisidi Keinan dobunemo a miyamiya. Mousis tautigana 12 i giukamaġedi te Keinan dobuna maso a tigane bi laġannemo Anak lavedi a kitekitedi ba a naila. Bi Diyosuwa bi Keileb taudiġa Bada ai sumaġe te ġemogħemotina sa lauyovoġedi. *Nambas 13:1-3, 17-33 ko iyevi*

B.C (Before Christ)

Before Christ mba muliġa kaka Yesu ya tubuġana, ġome iyava ai tubu bi i yovo i nawa te dobu i tubutubuġana ġome i tava.

BADA (Yahweh)

Lava mote a ġoeġoe te Maimaituwa isana sa vato yababayabe, taunana aubaina laġannemo BADA a vatona ba edi vivila a waimaġati. Ĝibulu nponemo tana isa otina kitana niga mainana: YHWH. Bi muliġa lava a gilumi vitale te niga mainana. YAHWEH Tada YAHWEH mote tama vatovato bi BADA ta vatovatona mba YAHWEH ta vatovato.

Bal (Baal)

Bal ba Keinan lavedi edi maimaituwa olotona isana bi waivinina ba Asela. Tedi edi sumaġemo Bal ba bayau maimaituwana.

Biliweloko (Prison, jail)

Ba gabu mba ġome lava i miya i mogumogu lava pekipekina aubaina. Gabuna ba guduguduna kenakenana bi lavana ġome i miyana eete a lau buwawa te soi sauginemo kaka a ka potiyovo, te lava vaitedi masagabomo i miya.

Bolu vanuwina (Synagogue)

Bolu Vanuwina i tubuġana banina Babilon lavedi a tava temple Yelusalemmo a koi suwasuwa 587 BC nponemo bi aniwaiġemota gabuna geġa. Taunana aubaina Bolu Vanuwina a ġala bi ġome a laulaupali, a wailovelove bi a waibolu. Mba vanuwidi noppodīga olta geġa bi sewasewa ani gabuna geġa.

Buledi mote muu'a vaitena (Bread with no yeast)

Islael lavedi Idip a potipotiyovo kamaġena, tedi mote gavogavo te maso falawa muu'a vaitena a vitale te i lusa. Taunana aubaina Maimaituwa i giuwedi te (yeast) mote falawa vaitena sima gwadai, banina a waipapalana. Tana i giuwedi te kwalabu matabuna niga soina sa voiye wata ani lainoġotidi aubaina. Mba soinemo wiki pakanemo muu'a matabudi vanuwa ġemogħemotāga noppodimo sai naġasedi. (*Potiyovo kamaġa 12:14-20; 23:15; Mark 14:1*)

Buyobuyona (Anoint)

Islael lavedi laġannemo masi lava tunidimo a kailolona ba lavana sa vivile. Bi dabanemo a ġinina ba waibada dididiga i vai, maibena Samuwel Sol dabanemo masi i ġinina ba tana ġalibona i tubuġa.

Giugiukamaġedi (Apostle)

Gulik kalinedimo giu *apostle* banina ba giugiukamaġedi. Ingilisimo ba *sent ones*.

Iyoyoga (Hell)

Ba yoġiyogi ani wai naġasedi bi ani gabudi gabuna.

Keliso (Christ)

Gulik kalinedimo ba *Christ* bi Ġibulu kalinedimo ba *Messiah*, bi banidi ġemotina. Maibena tada kalinademo *Vinevine kamaġena*. Taunana aubaina buka nponemo bamo ġome Christ ba *Keliso* bi *Messiah* ba *Vinevine kamaġena*.

Kwapibwali (Circumcision)

Banina ba mataila Maimaitua ena waianina ena lava lisidimo. Maimaituwa Ablaġam i giuwe te ena tubulelesa yai lovedi te niga kauwina sa voiye. Laġannemo libilibi oloolotodi sa tubuġa ba lagan 8 mulinemo kuti mudukwapina sa bwali ġavuki. Niga kauwina a voiye te tana ena dam sa tubuġa ee ena lava otidi. (*Pakanemo 17:10-14*)

Mana (Manna)

Mana ba kani isana, kalakalalelemo Maimaituwa Islael lavedi olaolala onena i vitedi bi a kanikani. Bi suwala i poupoudidina ba mana a laulaulesalesa. Tedi kalinedimo giu *mana* banina ba *niga bai*. Banina a kita bi mote a sibe. Bi Keinan dobunemo a tavatavana ba mana kanina a kaigose. (*Potiyovo kamaġa 16:4, Diyosuwa 5:10-12*)

Olta (Altar)

Dolinemo Diu lavedi ba gasagasana a voiye bi edi sewasewa a laulaupuy-oedi. Muliġa Mousis ena laġannmo Maimaituwa ena giu luvanemo palai waiyawa nponemo *olta* blonsimo a voyiedi te ġemota palai nponemo piupiu ani gabuna bi ġesauna palai matanemo sewasewa anigabuna.

Pali vanuwina (Temple)

Pali vanuwina ba Ingilisimo *temple*. Buka nponemo ba pali vanuwina ya kenakena. Niga taunana Deivida natuna Solomon i ġala. Buka nponemo gabu ġesaudimo ba *Maimaituwa ena vanuwa* ya kenakena.

Palisi (Pharisees)

Diu damna nopalidomo Palisi ba dam ġemota dididiga otina. Tedi sa ġoegoe te waīgake matabuna sa kaiwata kauwe. Laġannemo waīgake tauwailovelovenha scribes waīgake a gilumidina ba edi lava palisi ai aninedi te a kaikaiwata kauwedni.

Palai waiyawa (Tabernacle, Tent)

Maimaituwa Mousis i giuwe te palai waiyawa sa voyena ba ani wait-aubanava aubaina ee mayavaina aubaina. Mba palaina nponemo ba guduboyo i waidawe te nakanaka labu, niga nevanemo bi noko nevanemo. Niga nevanemo ba *kwadam kaina, bena bi olta ba piupiu ani gabuna*. Bi noko nevanemo waianina bogesina i kenakena. Bi laġannemo modina aubaina ba palaina a noku te a avali a nawanawa Maimaituwa kalinana luvanemo.

Pilisi saġasāġa guletina (High Priest)

Niga pilisina nadonemo pilipilisi a miyamiya, tedi taudidi lava edi sewasewa a gabugabudi bi palai waiyawa nponemo a saġa a noyanoya bi mote guduboyo mulinemo. Guduboyo mulinemo ba Pilisi saġasāġa guletina taunaġa i saġasāġa. Tana ġamōġamo kwasinina i vai te i saġa bi lava aubaidi bi kota tana aubaina i laulausewasewa, kwalabu ġemoġemotaġa nopalidomo. (*Ġibulu 9:6-7*)

Pentikost soina (Pentecost)

Isa Pentikost banina ba laġan 50. Vawaitauli soina mulinemo a miya laġan wai 50-nemo niga soina a voivoiye.

Sadisi (Sadducees)

Diu damdi nopalidomo Sadisi ba dam ġaubona. Niga lavedi ba Mousis ena buka taunaġa a waisumaġedi bi a iyeiyevidi bi buka ġesaudi geġa. Tedi pekimo kenamoito munaġa mote a waisumaġe.

Sisa (Caesar)

Tana Taunana Natuna (Son of Man)

Niga giuna Ingilisimo *Son of Man* ba Daniyela ena bukamo ya kenakena. Daniyela wailove i kitana ba oloto i nato Maimaituwa matanemo bi dobu matabuna waibadaena ġailisina i vai. Bi Bamoda ta giuna gado, "Lava Natuna" ba kitana bena Yesu dobu taunaġa lavana. Taunana aubaina ta giuna gado, TANA TAUNANA NATUNA. Tana malamo bi dobumo aubaida ya waibada. (*Daniyela 7:14,27*)

Taugiuwatana (Prophet)

Taugiuwatana ba Maimaituwa kalinana taugiuwena. Bi walisaugemo mwali bai matademo ya natonatona a gei giuwe muliġa kaka ya tubuġa.

Wawaitauli soina (Passover)

Niga soina nophonemo Diu lavedi edi noġota i munaġa te wala Idipmo Bada bainewa i waiyawasanidi bi Idip a potiyovo kamaġena taunana a noġonogoti. Banina laġannemo aneya i tava bi kwasina gudu modonemo i kitana ba vanuwina i *wawaitauli* te i nawanawa ota. Niga soina ba kwalabu matabuna a voivoiye.

Waīgake tauwailovelovena (Scribes, Teachers of the Law)

Tedi taudidi waīgake taugilumidi bi kota lava a wai lovelovedi. Maimaituwa giuna lava ai nuwanainena ba tedi lisidimo a nawa bi a wailovelovedi. Bi bolu vanuwinemo tedi vaitedi a waibabada.

Waianina (Covenant)

Giu *Waianina* ba bainewa ta koi luvae. Eda vaivaimo

Waianina bogesina (Ark, Covenant Box)

Mba bogesina nophona bi taulina matabuna goldimo a pati yaġosi. Bogesi nophoneno ba ġakima tabetabedi labu a kenakena bi dabedimo waīgake 10 gilugilumidi. Maimaituwaena giu luvanemo laġannemo modina a waitubu, ġalavu ġesauna nawa aubaina, ba Livai damna lavedi a avali bi a dolidoli. Mba bogesina ba *waianina matailina* Maimaituwa bi lava mododimo.

Tauyewa (Tomb)

Wala ba po'a nananakidi gubedi nophodimo lava pekipekidi a nawa a wai dubudi. Mba gabuna taunana isana *tauyewa* poo'a doudou wai nononemo Yesu a sako.